DUMITRU FARANGA

JURNAL DE SOLDAT

1942 - 1944

Cuprins

În loc de prefață 5

1. **Calea Rahovei. Kilometrul 7** 19
2. **Cotul Donului. U.R.S.S.** 97
3. **În refacere. București** 281
4. **Rușii lui Asan** 318
5. **Letea nouă. Județul Vlașca** 329
6. **Frontul din Moldova** 333
7. **Ruperea frontului** 430
8. **După armistițiu** 442

Redactor: Mișu Răileanu
Tehnoredactor: Narcisa Grădinaru
Tehnoredactare computerizată: Elena Lemnaru

Bun de tipar: 12.11.2001, B. 82601
Coli de tipar: 29, Apărut: 2001

Tiparul executat la Tipografia Militară
a Ministerului Apărării Naționale sub cd. nr. 1074

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

În primul rând doresc să precizez că nu sunt de meserie scriitor, deoarece nu am ca studii nici cel puțin liceul, iar în al doilea rând că din lipsa unui prezentator „cu greutate" al autorului – așa cum se obișnuiește – sunt nevoit să mă recomand în fața cititorilor.

Sunt fiu de lăptăreasă. Mama mea a moștenit această îndeletnicire de la părinții săi adoptivi, care i-au dat ca zestre două vaci. Din prima ei căsătorie au rezultat patru copii: doi băieți și două fete. Din cauza soțului alcoolic și scandalagiu, părinții adoptivi au alungat-o din locuință dăruindu-i totuși în apropiere un loc de casă și un coteț pentru porci, în care să-și adăpostească copiii până și-o „încropi un bordei".

Cu ajutorul preotului din mahala, care a făcut apel la enoriași să o ajute fiecare cu ce poate și în special cu materiale de construcție, mama a reușit să construiască o căsuță din paiantă cu două camere, acoperită cu carton asfaltat.

Bărbatul nu i s-a mai întors de pe front, din primul război mondial, așa că viața ei și a copiilor a devenit mai grea. Văzând-o necăjită destul de des, băiatul mai mare i-ar fi zis într-o zi: „lasă mamă, că eu o să cresc mare și am să mă duc la fierărie să fac bani mulți". Băiatul s-a făcut mare, dar banii mulți nu i-au dat niciodată afară din casă, cu toate că era șofer de meserie. A fost și el tată a cinci copii. La câțiva ani după război mama s-a recăsătorit și la 15 octombrie 1920 am apărut și eu pe lume, în orașul Ploiești, în aceeași mahala „Sfântul Vasile" ca și frații și surorile mele vitregi.

Tatăl meu, Vasile Faranga, a fost muncitor necalificat. Lucra pe unde găsea, ca săpător de puțuri de apă, gropi pentru latrine, rândaș la cai pe la diferiți proprietari de trăsuri etc. A fost și portar de liceu. La început el părea a fi om cumsecade, își vedea de treabă, însă mai târziu s-a apucat de băutură. Nu se mulțumea să bea numai banii ce îi câștiga, ci mai vindea uneori și lucruri din casă. Odată a dispărut o sumă mai mare de bani. Mama l-a bănuit de furt pe celălalt frate al meu și înfuriată s-a dus la locul lui de muncă unde lucra ca salahor de zidărie. Acesta a fost nevoit să suporte rușinea în fața colegilor săi fiind nevinovat.

Când tata s-a întors beat acasă, mama și-a dat seama cine este autorul furtului. Supărată „foc" și-a scos papucul din picior și l-a pocnit pe tata „drept în moalele capului" spunându-i: „să pleci din casa mea, să nu te mai văd. Așa cum i-am crescut pe cei patru copii, am să-l cresc și pe al cincilea". Tata a plecat pentru totdeauna, fără să se sinchisească că lasă în urma sa un copilaș de șase ani.

Încă de la această vârstă fragedă am fost învățat să muncesc. Duceam vacile până la capătul străzii noastre, acolo unde de obicei le aduna văcarul, iar când întârziam, le duceam până la islaz, afară din oraș. Deși locul de pășunat era la o distanță de numai doi-trei kilometri, drumul dus și întors mi se părea enorm de lung.

Într-o zi călduroasă de vară, când mă întorceam de la câmp, m-am așezat să mă odihnesc pe o găleată de apă întoarsă cu fundul în sus, pe partea stângă a șoselei în direcția spre oraș. Acolo un grup de muncitori săpau un șanț pentru îngroparea unei conducte. La un moment dat, unii dintre ei au început să strige la mine să fug că vine mașina. Eu nu am fugit, ci am întors capul spre dreapta să văd despre ce este vorba, când, în trecerea lui, un automobil „m-a șters" deasupra frunții cu marginea aripii și mi-a luat pielea cu păr cu tot. Țăranii care săpau au fugit care încotro, iar mașina s-a oprit cu o roată în șanț. Eu m-am ridicat de pe găleată speriat și am vrut să trec în partea cealaltă a șoselei. Am apucat să sar doar peste șanț, pentru că nu mai vedeam din cauza sângelui care îmi șiroia peste ochi. Am continuat totuși mersul „în patru labe". Nu știu cum am ajuns la spitalul „Movila" din apropiere. Cineva m-a adus apoi, pansat la cap, până la capătul străzii mele, unde mai multe femei și bărbați ședeau în stradă la umbra gardului, pe rogojini și preșuri. Câțiva copii au fugit până la mine acasă, să anunțe evenimentul. Proprietarul mașinii a plătit ca „despăgubire" o sută de lei și ai mei au fost mulțumiți. Nu știu dacă șoferul a adormit la volan sau i s-a rupt bara de direcție, de a ajuns de pe partea dreaptă a șoselei pe partea stângă și a intrat în șanț. Eu am rămas pe frunte cu un semn „de bună purtare" nemeritat.

Pe măsură ce am crescut, au sporit și sarcinile mele: să aduc apă pentru adăpatul vitelor, să le fac curățenie, să car gunoiul în grădină, să le dau de mâncare și băut iarna la iesle, să le țesăl și alte treburi. Cu toate aceste obligații, după ce am fost dat la școală, la vârsta de 8 ani, învățam destul de bine.

De fapt, nici nu ar fi avut cine să mă ajute acasă, pentru că mama era analfabetă. Abia știa să facă unele socoteli simple și să silabisească pe ziar. Avea însă grijă să mă întrebe în fiecare zi dacă mi-am făcut lecțiile. În cămăruța mică, unde stăteam toată ziua și unde se făcea focul iarna, nu aveam masă de scris. Îmi puneam pe pat, peste picioare, un scăunel mic și pe el mă chinuiam să scriu pe tăbliță cu condei „de piatră". Abia după câtva timp mama a putut să

comande la un tâmplar să ne facă o masă îngustă, care să încapă după uşă şi pe care eu să-mi fac lecţiile. Treptat am prins gustul de citit, pe ziarul preferat al mamei, „Universul". Am citit toate cărţile din biblioteca unei vecine pe nume „a lui Turtureanu". Ultimele cărţi de la ea au fost *Femei şi călugări*, traducere din limba rusă în două volume. Nu avem decât 11-12 ani. De atunci s-a instalat în mintea mea un început de aversiune faţă de popi şi călugări şi indirect faţă de biserică. Fratele meu, zidar, mă trimitea să cumpăr de la chioşc romane tipărite în fascicule. La întoarcere, mergând încet până acasă, le citeam şi eu în întregime. În general citeam tot ce îmi „cădea" în mână.

Până la vârsta de 12 ani nu am purtat niciodată haine şi ghete noi pe măsura mea, ci numai vechituri primite de la clienţii mai pricopsiţi ai mamei şi aruncate de copiii lor. Pe timp călduros, mergeam la şcoală desculţ, numai în cămaşă şi izmene şi cu cărţile băgate într-o mică faţă de pernă, atârnată pe după gât, de multe ori flămând, dacă mama nu se întorcea de la „piaţă" înainte de a pleca eu.

Văzând pasiunea mea pentru carte, mama, la terminarea celor patru clase primare, cu toată împotrivirea celorlalţi fraţi şi surori, m-a înscris la liceul „Sfântul Petru şi Pavel" din Ploieşti. Înainte de a da examenul de admitere am fost convocaţi toţi candidaţii într-o sală şi cineva din conducerea liceului ne-a pus fiecăruia întrebarea: „ce sunt părinţii tăi". Cu spaimă am constatat că marea majoritate a copiilor erau fii de negustori, de doctori, avocaţi, cadre didactice, funcţionari. Când am spus şi eu că nu am tată şi că mama este lăptăreasă m-a întrebat scurt: „Cu ce are să te întreţină în şcoală?" Am răspuns că nu ştiu şi nici nu ştiam. După examen, tare bucuros, i-am spus mamei că mai mult ca sigur am reuşit deoarece am ştiut şi la scris şi la oral. M-am bucurat însă degeaba, pentru că pe lista celor reuşiţi eu nu am apărut. Ca să nu pierd totuşi legătura cu cartea, am frecventat în continuare clasa a cincea, în care se făcea şi lucru manual, în special tâmplărie şi împletituri cu rafie pe sticlă. Aşa a mai trecut un an.

Mama vindea lapte unei profesoare din Bucureşti, care avea casă şi în Ploieşti. I-a povestit şi ei păţania cu liceul şi dorinţa mea de a învăţa carte. Profesoara s-a oferit să mă ia la Bucureşti şi să mă înscrie la un liceu, promiţând că îmi asigură mâncarea şi dormitul. Aşa am ajuns în Capitală, la fostul gimnaziu comercial „Nicolae Bălcescu" din Piaţa Amzei. Acest „hatâr", care l-a făcut profesoara mamei, nu a fost dezinteresat.

Mi-am dat seama mai târziu că eram mai mult slugă, „fată-n casă", decât elev. Înaintea mea a avut „în gazdă" un seminarist de la Vălenii de Munte, care a reuşit să se facă popă. Locul era deci vacant. Dacă ar fi angajat o servitoare trebuia să îi dea în plus şi „leafă". Servitoarea, la rândul ei, dacă avea un „iubit" îi mai dădea şi aceluia de mâncare. Eu copil fiind, eram preferat din toate punctele de vedere.

Când mă întorceam de la şcoală mă aştepta maldărul de vase pentru spălat. Îmi amintesc şi acum de lingurile şi furculiţele permanent ruginite, pe care trebuia să le frec cu cenuşă din sobă şi să le şterg cât mai repede, pentru ca să nu ruginească din nou. Într-un an de zile, cât am stat „în gazdă", tacâmurile au fost date o singură dată unui ţigan să le „spoiască" cu cositor, împreună cu alte vase de aramă. Pentru spălat vasele, aveam două „ovale" mari şi înalte din tablă zincată. Un vas pentru spălat, iar celălalt pentru limpezit cu apă rece. Partea proastă era că apa caldă se răcea repede şi trebuia schimbată des, altfel vasele rămâneau soioase. Chiuveta din bucătărie era din fontă şi fixată prea sus pentru mine, într-un colţ al bucătăriei. Era aşa de mică, încât cu greu puteam să răstorn „ovalele" cu apa murdară, fără să nu o împrăştii şi pe duşumea. După ce terminam cu spălatul vaselor, trebuia să şterg fiecare farfurie în parte. Întotdeauna erau multe şi îmi „fura" o groază de timp. În zilele când „domnişoarele" găteau mâncarea şi eu, „printre picături", îmi făceam lecţiile nu puteam să mă concentrez asupra a ceea ce citeam sau scriam, deoarece trebuia să am grijă să mestec din când în când în cratiţele de pe plită, ca să nu se ardă mâncarea. Într-o zi de toamnă a pregătit şerbet şi m-a pus pe mine să amestec continuu în el, dar numai într-un singur sens, pe motiv „că nu iese" dacă învârtesc şi la stânga şi la dreapta. Mi-a fost tare greu să respect indicaţiile fără să încurc sensurile, dar m-am mirat mult când am constatat că şerbetul nu a avut nici pe dracu', pentru că a „ieşit" bine. Borcănelele, după ce au fost numărate de mai multe ori, ca să observ şi eu, au fost puse la păstrare în sobele de teracotă, împreună cu altele de dulceaţă.

Aproape zilnic trebuia să mă ocup de cumpărături. Produsul principal era pâinea, apoi unele articole de băcănie, care se terminau în timpul săptămânii. Nu aveam voie să cumpăr pâine şi să o pun la subţioară, fără a fi înfăşurată în hârtie. Când nu avea ziar, mă punea să mă spăl în prealabil pe mâini. Odată m-a trimis să cumpăr smântână într-o cană de ceai şi mi-a atras atenţia „să nu trag cu limba". Nu am tras cu limba, dar totuşi am băgat degetul ca să gust, pentru că nu eram sigur dacă îmi va da şi mie vreo lingură din ea. Ce este o cană mică cu smântână la trei persoane? Mai nimic. „Domnişoarele" nu sufereau să las un pic de mâncare pe fundul farfuriei. Întotdeauna îmi spuneau : „alege bine Mitică, mâncarea costă bani". Trebuia să şterg farfuria până când părea că a fost linsă de pisică.

Îmi făcea plăcere să merg după cumpărături, deoarece strada era asfaltată şi eu, cum „muream" după minge, dădeam cu piciorul în tot ce întâlneam în cale. Când găseam câte o cutie de conserve, întărâtam toţi câinii din curţile oamenilor, atât la dus cât şi la întors. Uneori, strada era măturată şi îmi părea rău că nu am în ce să „trag". Mai târziu – „şmecherindu-mă" –, am făcut rost de o bucăţică de lemn, pe care o ascundeam în curte după gard, după ce îmi făceam „damblaua", până la capătul străzii şi înapoi. Aceasta a fost singura mea „distracţie", într-un întreg an şcolar. Grosul cumpărăturilor le făceam

duminica „la piață", care era la capătul străzii Petru Maior. Acum, pe locul fostei piețe circulă tramvaie. Eu mergeam în urma „domnișoarei" profesoare, cu un coș de nuiele cu toartă, ca să nu se strivească roșiile, strugurii sau să se spargă ouăle.

Nici o dată într-un an de zile nu mi-a lăsat și mie un rest din banii rămași de la cumpărături. De la mama, nici pomeneală de bani de buzunar. De multe ori îmi lăsa gura apă la bunătățile care le vedeam prin vitrine și tarabe și înghițeam în sec. Nu eram singurul. Ca să facă rost de ceva bani, unii studenți se angajau cu ziua la salubritate pentru curățirea străzilor de zăpadă.

Curățenia pentru mine era o treabă plictisitoare, mai ales când trebuia să șterg praful. Noroc că nu o făceam în fiecare zi. Odată, fata în casă a proprietăresei, care era cam de vârsta mea, se uita prin ușă cum făceam eu treabă. Am invitat-o înăuntru să vadă mai bine. Eu am profitat și am ciupit-o puțin „ca băieții". S-a supărat „foc", a ieșit valvârtej, a luat din brazda de flori din fața intrării o mână de țărână și a aruncat-o peste covorul abia măturat și a fugit. A trebuit să mai mătur o dată covorul și să șterg mobila, dar în mare viteză.

Uneori, când făceam curățenie în dormitorul profesoarei, găseam prin colțurile camerei diferite monede aruncate probabil dinadins, să constate dacă eu cumva „ciupesc". La început îi înapoiam banii, spunându-i unde i-am găsit, apoi îi puneam undeva la vedere, deoarece fusesem avertizat de acasă că am să fiu pus la încercare dacă fur. „Microbul" cinstei l-am luat încă din copilărie și m-am străduit permanent să nu-l pierd.

La două-trei zile o dată eram trimis tocmai la Dămăroaia, unde avea o căsuță, să dau de mâncare și apă la păsări și să ud grădina. Bani de transport îmi dădea numai pentru un drum cu autobuzul. Într-o zi am hotărât să călătoresc agățat de tramvai, ca să îmi rămână trei lei. Abia am ajuns la Podul Grand, când controlorul, strecurându-se pe furiș, m-a prins de mână și încerca să-mi dea cu piciorul în fund dar nu mă ajungea deloc, pentru că mă învârteam ca și cățelul după coadă, spre hazul trecătorilor. De la Dămăroaia mă întorceam întotdeauna pe jos. Ca să scurtez drumul, traversam un lan de grâu, ce se afla pe locul actualului cartier „Pajura", apoi calea ferată și intram pe bulevardul Filantropia. Drumul dus și întors de acasă la liceu îl făceam de asemenea pe jos. Domnișoara profesoară (56 ani) și cu sora ei mai mare primeau aproape zilnic prietene în vizită. La un moment dat devenisem cafegiu „specialist". Când mă duceam în sufragerie, cu tava plină cu cești de cafea, gazda spunea musafirilor în glumă că vrea să mă facă „guvernatorul băncii naționale". Ca să ajung om mare, eu trebuia să învăț. În realitate nu aveam timp disponibil pentru studiu decât seara, când eram frânt de oboseală. În asemenea condiții, discuțiile care se purtau pe socoteala mea nu erau decât „vorbe de clacă".

Cu toate acestea, doamna Antoaneta, o vecină venită din Belgia ca profesoară de limba franceză, mă lăuda pe mine în fața fiului său Teo că învăț mai bine ca el, cu toate că mă spetesc muncind toată ziua. Tot ea m-a meditat la limba franceză de câteva ori. Într-o zi, m-a pus să citesc un text, în care scria „Dans le cour a lecole". Eu citeam, dar în loc să zic „cur" spuneam „cour" cum scria în carte, deoarece îmi era rușine să zic așa. M-a corectat o dată, de două ori, dar eu tot degeaba. Când mi-a tras două palme am văzut stele verzi. Plângând și mai mult de necaz am zis tare și apăsat „Dan le cur a lécol". „E, așa e bine" a spus ea. Dar eu tot am rămas corigent și am fost nevoit să mai învăț până am trecut clasa.

Materia care mi-a plăcut însă cel mai mult și la care aveam înclinații a fost caligrafia. Eram primul pe clasă. Profesorul m-a numit „monitor" la ora lui. Strângeam caietele, țineam liniștea în clasă până venea el etc. Colegii invidioși mă porecliseră „păcurar", deoarece știau că sunt din Ploiești. Profesorul Gheorghiu mă simpatiza în mod deosebit. Îmi dăruia peniță „Klaps" și altele pentru scris rondă. Uneori și caiete. Gazda mea nu îmi dădea, cu toate că avea sertarele pline cu rechizite, primite în mod gratuit de la proprietarii de papetării pentru a le face reclamă în rândul elevilor ei.

Doresc să mai relatez că aproape două luni de zile după începerea anului școlar am mers îmbrăcat cu un costum gros de „dimie" vopsit în negru, acasă, de mama, ca să țină la tăvăleală. Singura uniformă în acea perioadă a fost șapca cu cozoroc dreptunghiular, deoarece mama nu a putut „să facă rost" mai repede de cei 700 lei cât costa costumul. Pentru ea era o sumă enormă, ținând seama că un litru de lapte se vindea cu 2-3 lei, un kg de zahăr 6-7 lei și o iahnie de fasole la birt 3 lei. La serbarea pomului de crăciun din școală am făcut rost și de palton. Am primit în dar „o manta militară pentru copii de trupă". Pentru mine era foarte mare. Îmi ajungea până la glezne, iar mânecile îmi acopereau și degetele. Mi-a fost „ajustată" de sora mai mare a profesoarei. Am fost „scos" de ele și la „plimbare" de trei ori. Odată în Cișmigiu, ca să-mi arate „buturuga", pomi și flori, cu denumirile și în limba latină, altă dată la Ateneul Român, fiind invitată la o conferință despre Egipt. După conferință au urmat câteva diapozitive cu dansatoare „din buric" mai mult goale. Eu probabil că am rămas cu gura căscată, deoarece nu mai văzusem așa ceva, și m-am pomenit cu un cot în coaste. Mi-a și zis: „Ce holbezi așa ochii că nu e frumos". A treia oară, m-au dus la biserica Sfântul Spiridon – nu mai știu cu ce ocazie – să mă spovedesc și eu. După ce am îngenuncheat, mi-a pus popa „patrafirul" pe cap, a boscorodit ceva „pe limba lui" și a plecat. Eu am rămas în continuare acolo. Într-un târziu m-am auzit strigat. Cred că am făcut-o de rușine, deoarece nu am mai fost dus la biserică.

La sfârșitul anului școlar, rezultatele la învățătură au fost sub cele obținute în școala primară. Contrariată de această situație, mama i-a spus profesoarei

că vrea să mă transfere la liceul comercial din Ploiești. Aceasta s-a oferit însă să mă ajute să intru ucenic la Atelierele C.F.R-vagoane și, ca atare, să mă lase să mai stau până la toamnă în București unde mă va medita pentru a avea succes la examen. Examenul se anunța greu, deoarece pentru cele 50 de locuri de ucenici s-au înscris peste 1 200 de candidați. Dintre aceștia, numai la vizita medicală au fost respinși 800. Printre ei mă număram și eu.

Am încercat să mă transfer în clasa a doua a Liceului comercial din Ploiești. Am aflat însă că în afară de taxa școlară anuală mai trebuia să dau o taxă suplimentară de 2 000 lei pentru transfer. Ca să facă rost de acești bani, mama ar fi trebuit să vândă eventual o vacă, ceea ce echivala cu pierderea sursei noastre de existență. În aceste împrejurări nefavorabile pentru mine, am rămas numai cu cinci clase primare și una de gimnaziu comercial. Ca să nu vagabondez ca alții, eu doream să lucrez pe undeva „ca funcționar". Mama m-a prezentat la patronul unei fabrici de pungi de hârtie, care mi-a promis că, mai târziu, are să mă treacă și la birou, dar mai întâi trebuie să lucrez în fabrică. Mi-a dat în primire „sala pentru cocă", un făcăleț gros ca pe mână și cât mine de lung, cu care să mestec aproape permanent într-un cazan cu clei. Singura legătură cu „munca de birou" o făceam scriind „rondă", cu pensula și cerneală, pe sacii de iută plini cu pungi, adresele negustorilor cărora fabrica le expedia marfă. Am „robotit" în această fabrică până la sfârșitul anului 1935, când din cauza mizeriei am refuzat să mai lucrez. Mâinile îmi erau permanent roșii, umflate și crăpate de apă, cocă de lipit și ger. Lucram 10 ore pe zi și primeam 120 lei pe săptămână. Din prima leafă abia am putut să-mi cumpăr o curea de pantaloni, ca să nu mai mă încing cu ce se nimerea.

La începutul anului 1936 m-am angajat ca muncitor la rafinăria de petrol „Unirea". Aceasta se afla în cealaltă parte a orașului. În prima zi am fost pus la curățat țevi pentru recondiționare. Era un ger cumplit. Nu am putut să stau decât o jumătate de zi și am plecat acasă. Când m-a văzut mama, supărată, mi-a spus: „Dacă mâine nu te duci înapoi la lucru, să pleci unde vei vedea cu ochii, dar acasă să nu te mai întorci". Nu am avut încotro. A doua zi am îmbrăcat pe dedesubt un cojoc peticit, încă o pereche de pantaloni și ciorapi mai groși și m-am dus înapoi. În primăvară am fost trecut să lucrez ca ajutor de sudor și așa m-am calificat la locul de muncă – după trei ani – ca sudor autogen, specialitatea conducte.

În acești ani nu am pierdut nici legătura cu cartea. Am citit foarte multe cărți împrumutate sau cumpărate de la anticari. Cele care îmi plăceau mai mult le păstram, reușind să-mi fac și o mică bibliotecă personală. Raftul l-am confecționat singur din câteva scânduri, nedate la rindea. Citeam atât de mult, încât mamei îi cream probleme. Citeam noaptea, până când adormeam cu cartea pe piept. Uneori, venea înfuriată și îmi sufla în lampă „că ard gazul de pomană" sau mă dojenea că am să-mi „stric" capul de atâta citit.

Nu cumpăram cărți noi, deoarece nu îmi permitea punga. Cumpăram numai cărți uzate și de cele mai multe ori le vindeam înapoi cu jumătate de preț. Am citit și păstrat întreaga colecție din „Aventurile submarinului Dox". Din această lectură, mi-am însușit foarte multe cunoștințe de geografie. Mi-au trecut prin mână multe volume din colecția „femeilor celebre" și alte colecții. Toată această literatură beletristică mi-a fost de mare folos, deoarece mi-am lărgit orizontul cultural în multe domenii.

În perioada aceea îmi mai făcea plăcere să culeg cântece populare, strigături și ghicitori de prin satele pe unde lucram la montarea de conducte, prin județele Prahova, Dâmbovița și Buzău. Le-am transcris în două caiete dictando, de care eram tare mândru când le împrumutam la fete și băieți să le citească. Îmi plăcea să și cânt. Aveam ceva ureche muzicală. Când eram elev în școala primară am făcut mult timp parte din corul bisericii. Mai târziu, am cântat șlagăre de muzică ușoară și cântece populare la premilitară. Îmi amintesc și acum o strofă care mi-a plăcut mai mult:

„Ștefan Vodă al Moldovei,
Fost-a pe la noi prin munți,
Și-a găsit în codrii noștri,
Șoimi viteji, războinici mulți."

Plăcerea de a cânta era așa de mare, încât uneori, stând pe scaun seara la poartă, fără să-mi dau seama fredonam unele dintre melodiile ce-mi erau mai dragi. În sinea mea credeam că le cânt și morților, deoarece, vizavi de casă, la câțiva zeci de metri se afla cimitirul „Viișoara". După ce m-am înscris în Partidul Comunist Român am fost nevoit să spun adio plăcerii de a cânta, deoarece viața de zi cu zi mi-a „interzis" să mai cânt. Am rămas un om închis în sine – taciturn. Zeci și zeci de ani la rând nu am mai cântat, cu toate că în sufletul meu a mai „mocnit" din când în când această pasiune. Vârsta și lipsa de exercițiu nu îmi sunt favorabile pentru satisfacerea acestei dorințe. S-a pierdut probabil un viitor cântăreț de muzică ușoară sau populară.

La vârsta de 20 de ani m-am căsătorit cu actuala mea soție, pe care am cunoscut-o cu trei ani mai înainte. „Mi-a căzut dintr-o dată cu tronc", cu toate că mai aveam o prietenă blondă foarte frumoasă. Actuala mea soție, brunetă, trecea din când în când la apă, cu o găleată roșie smălțuită, la pompa de pe strada mea, traversând maidanul pe care „golanii" jucau fotbal. Printre ei, întotdeauna eram și eu, ca jucător și proprietar al mingiei „adevărate". Îmi era tare ciudă că nu da atenție avansurilor pe care i le făceam. Într-o după-amiază s-a întors de la pompă cu găleata plină și s-a oprit să se odihnească la marginea „terenului". Nu știu cum s-a făcut că, din întâmplare, mingea urmărită de mine s-a oprit „țopăind" chiar în căldarea ei. S-a uitat urât la mine, a vărsat apa și bombănind s-a întors la pompă. Cu altă ocazie, i-am cerut să beau și eu apă din căldare cu toate că nu îmi era sete. Nu m-a refuzat. Cunoștința adevărată am făcut-o însă prin luna ianuarie 1938. Era ger ca de bobotează. Eu eram „îmbrăcat" cu un costum nou-nout, făcut „de porunceală", cu fular

alb de mătase la gât şi cu capul descoperit. Nu aveam palton. Ea se întorcea de la biserică. Am acostat-o şi fără prea mare introducere i-am oferit o fotografie „sepia", carte poştală, scoasă de curând, cu noul meu costum. Am plecat mai departe spre centru fără vreun scop anume, dar m-am întors din drum dârdâind de frig, înainte de a ajunge acolo. Din cauza gerului mi-au degerat vârfurile urechilor, cu toate că le-am mai protejat cu mâinile. Mi-am văzut nasul în oglinda din buzunar, ca o pătlăgică roşie, şi bărbia vânătă de frig.

Căsătoria a avut loc la sfârşitul anului 1940. Era iarnă grea, cu ger şi zăpadă multă. Când am venit ca de obicei la întâlnirea de la poartă, viitoarea mea soţie m-a invitat în casă, lucru neobişnuit până atunci. Tatăl său „m-a luat scurt" şi la sigur, încă de la uşă, că trebuie să o iau de nevastă imediat. Aceasta de fapt era şi dorinţa mea, dar momentul nu era potrivit. Am rămas aşa de înmărmurit, încât nici nu am mai reţinut ceea ce a promis că ne dă de zestre. De fapt nici nu mă prea interesa, deoarece ştiam deja câte ceva. Între timp, mama „miresei" a pregătit o plapumă, perne, cearşafuri şi o cuvertură roşie de lână. Noi ne-am înţeles din ochi şi împreună le-am luat la subţioară şi am plecat prin nămeţii de zăpadă, noaptea pe lună.

Acasă, i-a venit rândul mamei mele să rămână nemişcată „ca la fotograf". Situaţia era îngrozitor de nefavorabilă. Patul în care dormeam eu era din fier, ca cele de spital, pentru o singură persoană. O bucată de plasă de sârmă de la mijloc era lipsă, deoarece patul fusese procurat de la reformă. Peste spărtură, avea pusă o scândură. „Salteaua" era umplută cu paie. În cameră nu aveam sobă. Nici podea de scândură sau ferestre duble. Având sulița în coaste, n-am mai ţinut seama de nimic. Ne-am înapoiat de unde am venit, să mai aducem unele mărunţişuri necesare. Cu acest prilej, socru-meu m-a făcut atent să îi aduc a doua zi cămaşa de noapte a „fetei", iar eu i-am promis, indiferent la această pretenţie. Între timp, acasă a venit nepoata mea cu soţul. Când ne-am întors , am observat că ei îşi dădeau coate şi râdeau pe furiş. Am bănuit că au pus ceva la cale. Târziu, după miezul nopţii, când „fata" s-a urcat în pat, am auzit un clinchet de pahar. Căutând dedesubt am găsit jos un pahar, cu cheia de la uşă atârnând, legată cu o aţă de plasa de sârmă a patului. Nu mai ştiu dacă în seara aceea am mâncat ceva sau nu, însă ştiu bine că toată noaptea mai mult am plâns ca proştii şi ne-am făcut planuri de viitor. Noi eram deja de mult timp „trup şi suflet". Nu am făcut nuntă şi nici căsătoria religioasă – şi au trecut deja 55 de ani – considerându-le în acele vremuri un lux. Nu avea nici cine să ne ajute. Făceam parte din două familii de sărăntoci. Evenimentul s-a întâmplat chiar de Sfântul Stefan, a treia zi de Crăciun. În acea seară nu am avut în buzunar decât 40 de lei. În primele luni, alimentele le-am cumpărat pe „cont" de la o băcănie din apropiere. „Băcanul" prieten, prieten dar tot mă „altoia" la socoteală. Întotdeauna în registrul lui figuram că am luat mai multe alimente. Eram nevoit să ţin evidenţa tuturor cheltuielilor şi îmi gospodăream cu grijă salariul.

Preocuparea mea principală, după căsătorie, a fost pregătirea pentru serviciul militar, în special acumularea de economii. În acest scop, în vara anului 1941 m-am transferat pentru trei luni, de la rafinăria „Unirea", la antrepriza „Rumpel S.A." și am lucrat la conductele de petrol Ploiești-Giurgiu, construite pentru germani. Salariul era de două ori mai mare. Astfel am putut economisi „la poștă" o sumă destul de însemnată. Am comandat unui vecin tâmplar să îmi facă o valiză din lemn. Dimensiunile care i le-am dat au fost însă prea mari și în loc de valiză a ieșit geamantan. Am renunțat la el și mi-am confecționat singur în fabrică o valiză din tablă galvanizată, întărită la margini cu sârmă. Pentru siguranța conținutului, am asigurat-o cu două lacăte mici. Ținând seama de experiența celor care au făcut armata, am căutat ca la încorporare să mă echipez cu îmbrăcămintea și încălțămintea cele mai prăpădite pe care le aveam. Astfel că, în afară de o pereche de pantaloni „golf", am îmbrăcat o haină veche de lucru, iar în picioare, o pereche de ciorapi trei sferturi, țesuți la călcâie, și pantofi de vară, cu multe găurele și talpă „de crep". În loc de palton, am îmbrăcat o pelerină de ploaie, neagră și foarte ponosită, din cauză că stratul de cauciuc se crăpase peste tot. Pe cap aveam o bască bleumarin, cam subțirică și „intrată la apă". M-am gândit eu că e iarnă, dar am socotit că până la regiment nu am să mor de frig. Astfel „înțolit", în seara zilei de 24 februarie 1942 am fost condus la gară numai de către soție.

În tren am nimerit într-un vagon tare aglomerat. Majoritatea călătorilor erau recruți turmentați de băutură, venind de prin partea Buzăului și Moldovei. În compartimentul în care am intrat, mirosul era de nesuportat și un fum de țigară ca o ceață londoneză. Un țigan cânta „din muie" și vioară tocmai „Foaie verde maghiran, pleacă Gheorghe militar", acompaniat vocal de câțiva tineri, înlănțuiți pe după gât. Până la București am intrat și eu „în horă"; am „supt" din mai multe sticle de țuică, care se plimbau roată de la unul la altul și am cântat în continuare împreună cu ei. La ora unsprezece noaptea am ajuns în Gara de Nord. Pe peron era zarvă mare. Înainte de a cobori din vagon m-am oprit o clipă pe scară, când cineva m-a împins din spate. Am „aterizat" pe peron „în patru labe", iar valiza a „zburat" cu câțiva metri mai departe, într-un zgomot asurzitor de tinichea. Toți călătorii de pe peron și-au întors capetele speriați, neștiind despre ce este vorba.

Țiganul cu vioara la subțioară și cu un cufăraș în mână s-a oprit și el în ușă, râzând cu gura până la urechi, dar a pățit la fel ca mine. A fost împins de un cetățean, care avea pe umăr un sac de cereale. Lui i-a zburat vioara și pălăria. Avea o pălărie „scorțoasă" cu borurile întoarse în sus și panglică neagră, dar cam roasă și murdară. Cu toate că s-a lovit zdravăn la genunchi, el se văita mai mult de vioară. „Artistul" era îmbrăcat tare caraghios, cu un palton bleumarin cu catifea pe rever, dar tocit și jegărit de atâta purtare. Se mai încheiase și strâmb, astfel că un colț îi atârna în jos. Decolteul paltonului era până aproape de buric. Probabil că răposatul a fost un mare barosan.

Pornind spre ieșire și privind în jur, am observat că pe unii stâlpi ai peronului erau agățate tăbliţe indicatoare, cu denumirea regimentelor şi unităților militare din garnizoana Bucureşti, iar în dreptul lor se aflau delegaţii acestora, care strigau în gura mare: „Cine este din regimentul...să se oprească aici". Așa am dat și eu de delegatul regimentului meu – 1 artilerie motorizat – la care m-am prezentat. De la el am aflat că regimentul este afară din oraș, pe șoseaua Alexandriei și că trebuie să mergem pe jos cam 11 km. Am pornit pe bulevardul Dinicu Golescu, pe liniile de tramvai, cu valizele în mână sau pe umăr. Bulevardul era pustiu și urât, mai ales că pe margine se aflau mormane neîntrerupte de zăpadă murdară. Cu toate că în valiză nu aveam prea multe lucruri, am început să o duc – ca și ceilalți – din ce în ce mai greu. Trebuia să ne oprim tot mai des. Oricât de încet aș fi coborât valiza de pe umăr și oricât de ușor aș fi așezat-o jos, tot făcea zgomot, din cauza lăcățelelor. Am început să mă simt prost cu ea, mai ales după ce sergentul mi-a spus: „Hai bă și tu ăla cu ursul, ce te miști așa de încet?"

Am ajuns la regiment aproape de ivirea zorilor. M-am mirat când am văzut mormanele de zăpadă între barăci, tot atât de înalte ca și acestea. Am fost introduși și noi într-o baracă lungă ca un grajd. Pe toată lungimea pereților ei – de o parte și de alta – era câte un pat de scânduri cam de 20 metri fiecare. La margini aveau fixate niște șipci, pentru a nu cădea paiele pe jos. În aceste barăci, cu câtva timp în urmă, fusese un lagăr de prizonieri. Pe paie, zgribuliți de frig, se aflau câțiva recruți, sosiți înaintea noastră. Ne-am culcat și noi în paie ca porcii. Nici nu am putut să ațipim cum trebuie, pentru că am fost treziți și duși în altă baracă să ni se facă vizita medicală, după care a urmat repartizarea pe baterii. Eu, împreună cu alți câțiva am fost dați la bateria anticar, echipată cu tunuri împotriva tancurilor. Am fost luați în primire de un „major", care ne-a condus la magazie să ne echipeze. Noi, răcanii, stam în fața ușii magaziei, iar „majorul" arunca din raft fiecăruia câte o manta, un veston, o pereche de pantaloni, bocanci și altele. Magazionerul nota totul în catastiful lui. Spre seară, am fost transportați cu un camion în oraș, să facem baie la Spitalul Militar de pe lângă Gara de Nord. Abia pe la ora zece noaptea ne-a venit și nouă rândul să intrăm la duș. Totodată, ne-a băgat și hainele civile la „etuvă", pentru deparazitare. După baie, a trebuit să îmi caut mult timp ţoalele mele într-un mare morman de zdrențe. Erau mototolite cocoloș, umede și mai urâte decât au fost înainte. În ziua aceea nu ne-au dat nimic de mâncare. S-a presupus că avem de acasă.

* * *

Înainte de a intra în cuprinsul expunerii, consider necesar să arăt ce m-a determinat să scriu şi cum am reuşit să fac acest lucru atunci, precum şi despre felul cum am alcătuit această „povestire" acum. Mărturisesc că la încorporarea mea în armată nu am avut de gând să scriu, însă împrejurările m-au determinat să fac concret acest lucru. Fiind orăşean, meseriaş şi socotit mai isteţ am fost repartizat ca ochitor la unul din tunurile anticar. Pentru instruirea teoretică mi s-a înmânat un carneţel, în care să notez tot ce trebuie să învăţ „ca pe Tatăl nostru" în legătură cu tunul şi aparatul de ochire.

În dorinţa de a scrie familiei cât mai multe impresii din armată, am început să notez pe scurt, în acelaşi carneţel şi apoi pe altele, unele idei mai importante, pe care ulterior să le dezvolt. Cum eu, de obicei, nu făceam economie de scris, la un moment dat această îndeletnicire plăcută a devenit obişnuinţă. Aşa a fost începutul „Jurnalului meu de soldat". Pe front în „Cotul Donului" am scris ceva mai mult pe un carneţel cumpărat în acest scop, dar mai puţin decât aş fi dorit, pentru că împrejurările erau grele, uneori foarte grele, în permanenţă lipsă de timp disponibil şi de condiţii elementare de scris, adăpostit de ploaie pe unde se nimerea, de foarte multe ori în frig, cu degetele înghеţate, scriind pe genunchi, cu prescurtări de cuvinte şi propoziţii telegrafice, numai de mine înţelese, cu teama pe de o parte că nu o să mai am pe ce să scriu, iar pe de altă parte, de a nu fi descoperit de ofiţeri şi subofiţeri. Ca sudor autogen la atelierul de reparaţii a tehnicii de luptă în spatele frontului nu prea mă gândeam că am să mor cumva. De multe ori mă şi „vedeam" acasă, citind soţiei la gura sobei din amintirile şi peripeţiile de pe front şi mă bucuram anticipat.

Şi în cea de a doua campanie de front în Moldova am mai scris, însă ultimul carneţel l-am pierdut într-o situaţie foarte critică aproape de munţii Vrancei, astfel că am fost nevoit să consemnez din memorie, ceea ce am ţinut mai bine minte, în combinaţie cu extrase din ultimele scrisori trimise soţiei sau primite de la ea.

După cele două campanii de front spre Răsărit nu am murit, dar nici nu am mai găsit necesar să stau la gura sobei cu soţia şi să îi citesc din carneţelele mele de notiţe, deoarece ea le-a „tocit" parcurgându-le. Carneţelele şi scrisorile au fost singura noastră avere, în acea perioadă extraordinar de critică, cu excepţia fetiţelor. Fac această apreciere, întrucât cu toate vicisitudinile războiului, cu toate greutăţile, lipsurile, pericolele bombardamentelor asupra Ploieştiului, carneţelele şi scrisorile au fost păstrate – după cum spunem noi românii – „ca ochii din cap", cu toate că în decurs de nouă ani am fost nevoiţi să ne mutăm de cincisprezece ori la diferite adrese, iar uneori şi în localităţi diferite. Carneţelele însă nu le-am pierdut.

În anul 1961 am fost scos din activitate „pe linie medicală". Dispunând de timp, a început să mă preocupe soarta carneţelelor, mai ales după ce am aflat despre jurnalul şi filmul Anei Frank. Mi-am spus că în definitiv eu nu am fost decât cu şapte ani mai mare decât fetiţa aceea când am început să scriu. Şi eu, ca şi ea, am văzut evenimentele cu ochii unui tânăr destul de neexperimentat „în ale vieţii valuri". De fapt, eu nu am aşternut pe hârtie decât ceea ce am făcut, am văzut, am auzit sau am meditat singur.

Prin anii 1964-1965 am început să transcriu conţinutul carneţelelor, făcând totodată şi o încercare de a pune ordine în alcătuirea propoziţiilor şi frazelor pentru a putea fi înţelese mai bine şi de alţii. Pe parcursul acestei operaţii mi-a venit idea să folosesc extrase din unele scrisori de ale mele şi ale soţiei, pe care să le intercalez la datele respective şi la locul potrivit, considerând că aceste scrisori sunt o parte componentă a acestei perioade şi că ele completează în mod fericit notiţele.

Ca urmare a faptului că ultimul carneţel îl pierdusem pe frontul din Moldova, am fost nevoit, ca pentru perioada 11 iulie 1944-sfârşitul lunii februarie 1945, să folosesc numai câteva extrase din scrisorile noastre, iar restul evenimentelor să le scriu din aducerile aminte. După aproape patru ani, manuscrisul a fost gata bătut la maşină. Cu trecerea timpului mi-am dat seama că el mai poate fi îmbunătăţit. Astfel, în anul 1973 l-am revăzut (în afara celor 30 pagini scrise din memorie) pentru a-i da o formă mai concisă, eliminând acele părţi care se repetau de prea multe ori, în special pasajele referitoare la mâncare şi conţinutul instrucţiei.

Până la începutul deceniului al optulea am trimis „jurnalul" la Editura pentru literatură şi la Editura Militară, pentru a fi editat în volum. Am fost refuzat politicos, pe motiv că nu se publică nimic în legătură cu războiul din Răsărit.

L-am trimis apoi Ambasadei Uniunii Sovietice, cu propunerea de a fi folosit de studiourile de filme ca scenariu pentru o coproducţie româno-sovietică. Fără rezultat.

Ultima încercare am făcut-o la Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, care la rândul lui l-a plasat conducerii Casei de filme nr.5 Buftea. Refuzul a fost foarte politicos, dar refuz. Aici însă mi-au fost extrase din jurnal unele idei materializate în filmul serial al Televiziunii Române „Lumini şi umbre". Dacă nu citeam o cronică în ziarul „Informaţia" nu ştiam acest lucru.

Au trecut peste 50 de ani de la terminarea celui de-al doilea război mondial şi eu i-am dat acum „jurnalului" o formă definitivă, considerând că există toate condiţiile pentru editarea lui. Cu trecerea timpului constat că el a devenit un

fel de document istoric şi valoarea lui creşte, deoarece rândurile care urmează nu sunt rodul unei fantezii de scriitor, ci sunt evenimente trăite pe viu, de un om îmbrăcat cu haină militară.

Închei cu rugămintea ca cititorii să fie indulgenţi şi să treacă cu vederea stângăciile de exprimare, precum şi unele expresii mai „neortodoxe", ele circulând frecvent în acea perioadă.

DUMITRU FARANGA

1

CALEA RAHOVEI. KILOMETRUL 7

26 FEBRUARIE 1942

Am început instrucția pe câmp cu „salutul", „întoarceri de pe loc" la stânga, la dreapta și la stânga-mprejur. Atât de mult am salutat și m-am întors pe loc, încât am făcut scurtă la mână și gaură în zăpadă și pământ. Seara am primit o centură la talpa picioarelor fără nici un motiv. Nu am fost nici astăzi trecuți în porție pentru hrană, astfel că mai mult am răbdat de foame.

27 FEBRUARIE 1942

La ora patru și jumătate dimineața a sunat goarna pentru deșteptare. Echiparea am executat-o în mare viteză, sub amenințarea centurii. Am impresia că gradații se întrec care mai de care să ne facă mizerie. Am fost duși cu frontul în bucătărie, să bem cafeaua. Am primit însă surogat, de cea mai proastă calitate.

Prima impresie a „șefilor" despre felul cum îmi însușesc noile cunoștințe la instrucție pare bună și sunt mulțumiți. Eu însă nu mă simt bine deloc. Am bocancii ceva mai mari, nu seamănă perfect unul cu altul. Mai sunt și sparți pe undeva, încât simt umezeala de parcă aș fi desculț. Noroc că pe unde intră apa, tot pe acolo iese. Vestonul și pantalonii sunt vechi și tociți de atâta purtat. Nu am primit nici astăzi cămașă și izmană, pentru că nu au avut și nici nu au la magazie. Spre seară am fost luat de domnul subofițer ca „secretar" al dumnealui. Am lucrat împreună la cancelarie, până seara târziu după ora stingerii. Eu copiam pe curat ceea ce îmi dădea dânsul să fac. Cu această ocazie am scăpat de corvoadă și de inspecția de seară a efectelor.

28 FEBRUARIE 1942

Am început ziua spărgând lemne pentru soba de teracotă din cancelarie, unde m-am mai încălzit și eu. A urmat instrucția pe platou,

apoi program administrativ, adică „şmotru" prin dormitor, pe afară, curăţirea efectelor, bărbierit, spălat etc. Am scris soţiei o carte poştală spunându-i că „am luat bătaie la talpă" şi că „Nemaiavând ce scrie până vin îţi trimit o raniţă cu sărutări". Am mai scris unui văr şi în continuare am lucrat la cancelarie câte ceva pentru subofiţer.

1 MARTIE 1942

După instrucţia pe câmp, am făcut tabele cu armele distribuite tuturor recruţilor din baterie. Am scăpat de corvoadă. Sunt luat şi mai mult în nume de bine de „cei mari" şi consider că eu ca „răcan" sunt oarecum protejat în comparaţie cu ceilalţi camarazi. Am scris din nou soţiei şi i-am spus că scrisoarea de ieri am găsit-o astăzi în cancelarie necenzurată. Am rugat-o să-mi trimită prin fratele meu şofer un pachet cu ceva alimente, un stilou mai ieftin şi ceasul de mână. I-am cerut să-mi transmită şi noutăţi „că eu sunt în pădure".

2 MARTIE 1942

Pentru instrucţia de astăzi am fost scoşi pe şoseaua asfaltată din faţa regimentului şi am executat numai „pas alergător", „pas de defilare", „porniri şi opriri". La pasul de defilare trebuia să ridicăm piciorul până la centură şi să scoatem pieptul în afară, ceea ce mie mi se părea extrem de greu. Pentru ce le trebuia piciorul aşa sus, nu înţelegeam, dar îl ridicam cât puteam, deoarece îmi era teamă. Totuşi am făcut în plus aproape o sută de „culcări" prin zăpadă cu mâinile goale, din cauza unor „răcani" care nu puteau să ridice piciorul mai sus. Pe ale mele, abia puteam să le mai târăsc din cauza durerilor. Eram lihnit de foame. Într-o pauză, am dat cinci lei unui copil pe o feliuţă de mămăligă prăjită pe plită. Acest „negustor" de ocazie specula foamea soldaţilor pe marginea şoselei, la îndemnul părinţilor săi. Am fost mulţumit că am găsit-o şi pe aceea. Seara am lucrat la cancelarie.

3 MARTIE 1942

Astăzi de dimineaţă a fost şi mai rău cu echiparea. Ne-au pus să ne îmbrăcăm şi să ne dezbrăcăm de cinci ori la rând, în viteza cea mai mare, sub ameninţarea centurii. Centura este groasă şi lată şi mai are şi cataramă. Câţiva camarazi au simţit-o pe pielea lor. Din nou am făcut instrucţie pe şosea ca şi ieri. Am fost duşi apoi la tunuri, unde am executat un alt gen de instrucţie, după care am fost puşi la corvoadă. Eu am scăpat, lucrând până seara la „birou".

4 MARTIE 1942

Masa la prânz s-a limitat numai la ciorbă de varză cu mămăligă. Am observat de curând cum se pregăteşte mămăliga. După ce se fierbe, se scoate din cazan cu un polonic mare şi se întinde pe o masă lungă, care are de jur împrejur stinghii de scândură, pentru ca şi porţiile de la margine să fie la fel de înalte ca cele de la mijloc. Este netezită cu o lopată de scândură, muiată din când în când în apă, să nu se lipească mămăliga de ea. Se taie în porţii egal măsurate, după crestăturile de pe scândurile de la marginea mesei. Cubuleţele sunt însă prea mici şi nu ne ajung să ne săturăm. Eu am cumpărat până acum de 80 lei mămăligă prăjită de la speculanţi. Astă-seară am scăpat de corvoadă şi inspecţia efectelor întrucât am intrat în dormitor după ce gornistul a sunat „stingerea" şi „tămbălăul" se terminase. Am reuşit să scriu şi acasă o carte poştală în care am spus „că o duc aproape bine..., că nu mi-am pierdut curajul pentru că abia am început milităria şi trebuie să fac şi eu armata la fel ca orice bun român şi la fel cum au făcut-o şi părinţii noştri".

5 MARTIE 1942

Am făcut din nou exerciţii de echipare-dezechipare, echipare până la ora cinci. Pe câmp, la instrucţie, bătea un vânt năprasnic. S-a topit mult zăpada şi s-a făcut zloată. La prânz a trebuit să-mi schimb ciorapii şi obielele, care erau pline de apă. M-am sculat de la masă tot flămând. Am cumpărat iarăşi mămăligă prăjită, pe care am mâncat-o cu „zeama ei". Totuşi, de foame mi se părea că este cozonac. Regimentul nostru trimite, când îi vine rândul, soldaţi mai vechi de patrulă în gară. Cu acest prilej, astă-seară am dat unuia bani să-mi cumpere o pâine şi 250 g slănină. M-a costat extrem de scump, 265 lei.

Aseară, lucrând la „birou", am avut timp să-i scriu din nou soţiei. I-am copiat şi prima parte dintr-un cântec, pe care l-am învăţat de curând şi pe care-l cântăm când ne ducem sau ne întoarcem de la instrucţie cu „frontul":

„Am şi eu la mine acasă un petec de ogor,
Pe care tatăl meu mi l-a lăsat.
Şi mai am la mine acasă o mândră în pridvor,
Am pe mândra mândrelor din sat.
Ogorul meu şi mândra mea
Doar Dumnezeu le poate lua,

Dară nu mă lasă singur să rămân,
Că şi Dumnezeu e bun român,
Ţara mea şi mândra mea.
Mi-am scris pe inima din piept doar două nume
România şi cu mândra mea,
Asta-i tot ce am pe lume,
Ţara mea şi mândra mea.
Pe amândouă le iubesc
Şi sunt cu gândul tot mereu numai la ele,
Că altele mai mândre nu găsesc,
Pentru că sunt ale mele,
Pe amândouă le iubesc.
Eu sunt bun, nu îţi fac rău,
Dacă-mi laşi ce este al meu,
Altfel mor de gât cu orişicine ar fi,
Asta e parola mea cât oi trăi
Ţara mea şi mândra mea.
Şi amândouă laolaltă să-mi trăiască,
Şi mă rog lui Dumnezeu aşa,
Eu să mor dar să-mi trăiască,
Ţara mea şi mândra mea."

I-am mai promis că am să i-l cânt personal „de Paşti", cu speranţa că am să merg acasă. De asemenea, am mai scris o frază dintr-o poezie franţuzească, numai aşa să mă aflu în treabă: „Sac instans sanvole, profite diu tampe". Am scris mai mult cum se pronunţă pentru că nu mai ştiam cum se scrie corect şi nici nu i-am tradus, deoarece nu mi-am adus aminte pe moment. Poezia am învăţat-o în singura clasă de liceu comercial absolvită cu vreo opt ani în urmă. Am considerat că citind toate cele de mai sus îşi va mai descreţi puţin fruntea.

6 MARTIE 1942

Mă lupt cu foamea. Vânt puternic, instrucţie „la cataramă". I-am scris din nou soţiei, că m-am visat lângă ea şi că dimineaţa mi-a părut rău că visul meu nu era realitate. Sunt foarte supărat că de douăsprezece zile nu am primit nici o scrisoare de la nimeni. Cred că poşta este de vină.

7 MARTIE 1942

Astăzi am făcut un marş până în comuna Bragadiru, cu tot echipamentul şi arma în spate, pe un vânt puternic şi frig teribil. Dus şi întors am mărşăluit în total 12 km. După aceea am făcut instrucţie

de câmp și corvoadă la tunuri. După prânz ni s-a făcut câte o injecție și vaccin – nu știu pentru ce. Seara, locul în care mi s-a făcut vaccinarea s-a umflat și am avut dureri mari. De amețit ce am fost uitasem unde mi-am pus bocancii. Noaptea mi s-a părut – ca niciodată până acum – foarte lungă, pentru că nu am putut să dorm. Unii camarazi mai și gemeau de durere.

8 MARTIE 1942

M-am sculat bolnav, cu ochii umflați și cu durere de cap. La prânz am primit din nou ciorbă de varză. Am dat cuiva 120 lei să îmi cumpere puțină pâine și slănină. Am mâncat imediat tot. Ni s-a dat timp să ne curățăm armele. Ne-au făcut atenți să n-o curățăm cu șmirghel că ni se face imputație. Arma trebuie curățată numai cu bețișor de lemn și frecată doar cu cârpa moale. Rugina și petele se iau tare greu. Oricât ai curăța, gradații nu prea sunt mulțumiți.

9 MARTIE 1942

Am făcut instrucție toată ziua. Seara, obosit, mă descălțam stând pe cufărul meu la capătul patului. Un fruntaș m-a întrebat ceva, iar eu i-am răspuns cuviincios. Mi-a tras două palme de am văzut stele verzi și asta pentru că nu l-am respectat să mă scol în picioare și să salut înainte de a vorbi cu el. Supărat, am scris soției acasă, printre altele, și această amintire:

„Astăzi sunt pe malul mării,
Mâine poate am să mor,
Și îți dau acest portret,
Ca să-l ai pe viitor."

Dar nu i-am dat nici un portret, pentru că nu am avut. M-am culcat uitând că „mâine am să mor".

10 MARTIE 1942

Cum a sunat goarna pentru deșteptare, caporalul ne-a ordonat echiparea după numărătoare. La instrucție, am fost considerat ceva mai destoinic și, ca atare, m-au numit ochitor la unul din tunurile anticar. În această calitate, îmi merge ceva mai bine, în comparație cu ceilalți. Eu stau pe loc și mânuiesc aparatul de ochire, iar servanții, la comandă, prind tunul cu brațele prelungitoare și le rotesc la stânga

sau la dreapta încât îi trec toate năduşelile. Când comandantului i se pare că servanţii se mişcă prea încet, ne aleargă şi ne tăvălesc pe toţi, făcând o mulţime de culcări pe câmp. Este vai de genunchii şi coatele noastre. Apoi ne pune să repetăm exerciţiile la tun, până i se pare lui că ies bine şi repede. De atâta învârtit pe loc, se afundă talpa tunului în pământ. Astăzi nu am mâncat decât o singură dată de la cazan. Sunt lihnit de foame, cu toate că am cumpărat de 30 lei mălai copt de la „cantină". La inspecţia de seară a efectelor doi caporali au vrut să bată neapărat un răcan şi nu aveau motiv. Până la urmă l-au găsit. Unul i-a luat efectele „la inspecţie" şi a dat tare cu palma peste ele să vadă dacă iese praf. În acelaşi timp celălalt a stins lumina. Caporalul cu efectele în mână a început să-l înjure pe răcan de mamă, de paşte, grijanie etc., învinuindu-l că din cauza prafului s-a stins becul. L-a aşezat cu „reflectorul" în sus şi i-a tras câteva centuri zdravene. Am primit şi eu trei curele la palmă, pentru că mi-a găsit căptuşeala la mânecă ruptă. Dacă o observam mai înainte nu luam bătaie. După „papară" eu am salutat regulamentar. Un camarad de alături a trebuit să salute de mai multe ori pentru că nu s-a orientat. Îţi vine greu să saluţi după ce iei bătaie. Am scris acasă: „Dragă Ticule... Aici s-a schimbat socoteala cu puiul mamei, înfrunt frigul, gerul, zăpada şi noroiul, fără să mai duc grijă că am să răcesc şi m-a ferit Dumnezeu fără piramidoane şi ceaiuri fierbinţi, după cum trebuie să fie un adevărat ostaş şi după cum a spus şi dl. căpitan că un ostaş nu trebuie să se vaite că-l doare colea sau colea."

11 MARTIE 1942

După ce ne-au dat afară din dormitor, am stat zgribuliţi de frig pe lângă baracă până am plecat la „cafea" şi din nou până la adunarea pentru apelul de dimineaţă. Am făcut instrucţie cu arma, apoi am urmat cursurile şcolii de ochitor. Am făcut corvoadă la curăţirea tunului şi a puştii. La prânz, mi-a fost aşa de foame, încât am mâncat o pâine întreagă. Am scris o carte poştală pentru prietenii din rafinăria „Unirea" din Ploieşti în care am lucrat anterior, una la socrii şi alta soţiei. Sunt tare supărat că am expediat până acum douăzeci şi patru de cărţi poştale, dar eu nu am primit nici una. În ultima scrisoare am ameninţat soţia că nu-i mai scriu nimic până nu am să primesc şi eu de la ea.

12 MARTIE 1942

Prin „cafea" vedeam fundul gamelei. Şi după ce am mâncat tot îmi era foame. În ultimele zile, de câteva ori, în timpul pauzelor de zece

minute ne-am văitat între noi răcanii că nu ne ajung mâncarea şi pâinea. Toţi erau nemulţumiţi mai ales că şi pâinea care ne-o dă este uneori murdară de noroi şi trebuie s-o curăţăm, aruncând o parte din ea. Se întâmplă aşa deoarece pâinea se transportă în saci de la maşină la sala de mese sau se aruncă câte două din mână în mână şi se mai scapă prin noroi. Astăzi am hotărât împreună să ieşim cu toţii la raport, ca să se ia unele măsuri necesare. Înainte de adunare însă ceilalţi răcani m-au convins să ies numai eu singur şi să vorbesc în numele lor, deoarece ei toţi au să susţină ceea ce afirm. Au considerat că eu sunt cel mai potrivit, pentru că sunt mai bine văzut de domnul căpitan. La adunarea de apel şi raport de la prânz, din faţa dormitorului, când domnul căpitan a întrebat dacă are cineva de raportat ceva, eu am făcut cu curaj doi paşi înainte, m-am prezentat şi am raportat că: pâinea şi mâncarea nu ne ajung, că sunt puţine şi nu sunt întotdeauna bune, iar pâinea ne-o dă uneori mucegăită sau murdară de noroi. Am afirmat că acest lucru nu-l spun numai eu, ci toţi camarazii mei. Domnul căpitan a început să-şi „mustăcească" buzele şi să se plimbe cu mâinile la spate prin faţa noastră, meditând la cele auzite în vreme ce eu stam „smirnă" în poziţie de drepţi. S-a oprit apoi cu faţa la noi şi a spus: „Să iasă doi paşi înainte cine este de acord cu el". Eu am sperat că toţi au să iasă, aşa după cum ne-am înţeles, dar acest lucru nu s-a întâmplat. Tonul cu care căpitanul a spus aceste cuvinte parcă i-a încremenit pe toţi, deoarece nimeni nu s-a mişcat. Eu am îngheţat de spaimă.

Domnul căpitan a repetat din nou ordinul. Liniştea era mormântală. A început să se plimbe din nou prin faţa noastră şi să se lovească cu nuiaua peste cizmă. S-a depărtat puţin mai încolo de front, a chemat la el subofiţerii şi le-a spus ceva. Am reţinut clar numai cuvintele „bolşevici" şi „control", repetate de mai multe ori. S-a întors la mine şi mi-a spus răspicat: „Altă dată să vorbeşti numai pentru tine, că altfel Curtea Marţială te mănâncă, marş în front". M-am bucurat că am scăpat numai cu atât. Fierbeam de ciudă pe „camarazii mei". I-am calificat în gând că „sunt laşi" şi „ţărani proşti". Am hotărât să nu mai fac pe viitor o asemenea gafă. Seara, ne-au dat gamela mai plină, dar tot cu „apă chioară".

13 MARTIE 1942

Cu toate că de dimineaţă a fost foarte frig, gradaţii au interzis folosirea mănuşilor. Mâinile ne îngheaţă tare pe patul armei. De picioare ce să mai vorbesc. Ciorapii şi obielele nu se usucă niciodată în 24 de

ore. Cum să se usuce cu un braţ de lemne la ditamai „hardughie" de baracă, care are doar o singură sobă. De fapt, nici nu putem să ne apropiem de sobă, deoarece nu avem loc de bocancii şi obielele gradaţilor. După raportul de la ora prânzului, ne-au introdus în dormitor. Acest lucru nu s-a mai întâmplat niciodată până acum. Domnul căpitan în persoană ne-a ordonat alinierea în faţa patului cu cufărul dinainte închis. A început inspecţia cuferelor. Motivul : „Miroase în dormitor a mâncare şi se prăsesc şoareci". În gândul meu mi-am pus singur întrebarea: de unde mâncare, când noi suntem permanent flămânzi? Când căpitanul ajungea în faţa unuia, soldatul trebuia să salute şi să se prezinte, apoi să deschidă cufărul şi să scoată lucrurile afară pe rând. Ceilalţi ofiţeri şi subofiţeri căutau pe sub pat şi saltea. Cum să ţii mâncarea sub saltea? La această inspecţie nu s-au găsit decât rufe murdare, ciorapi şi obiele împuţite, de-a valma cu alte mărunţişuri necesare şi multă, multă neorânduială. La doi, trei ardeleni, la care le venise pachet de acasă, au găsit ceva slănină. A dat ordin să fie „confiscate pentru cazanul comun". Eu am înţeles însă că motivul inspecţiei nu a fost cel anunţat. S-au căutat manifeste, ori cărţi interzise, dar nu au găsit nimic. După instrucţia de după-masă am mai lucrat la birou. Astăzi am primit prima carte poştală de la soţie în care – printre altele – mi-a spus că e tare curioasă să vadă cum arăt eu ca soldat. Mai bine nu m-ar vedea în aşa hal, tuns „chilug" ca puşcăriaşii. M-am culcat târziu, după ora stingerii, pentru că am avut ordin să termin tot ce mi s-a dat de făcut.

14 MARTIE 1942

La ora şapte dimineaţa ne aflam departe pe şosea, în direcţia comunei Bragadiru. Pe parcurs, am mers numai în pas de defilare, foarte multe porniri şi opriri, teme de apărare în caz de atac aerian inamic şi teme de luptă. La comanda „avion inamic" trebuia să fugim cât ne ţineau picioarele în stânga sau în dreapta şoselei prin arătură, să ne trântim pe pământ, să ne întoarcem cu faţa în sus şi să simulăm că tragem cu arma. Adunarea pe şosea, tot în fugă. Şi aşa de multe ori. La prânz, am primit mâncare bună. Aşa mi s-a părut după atâta alergătură sau poate că s-au luat ceva măsuri. După-amiază am curăţat aparatul de ochire al tunului şi pusca „să-mi fac mustaţa în ea". Noroc că n-am mustaţă. A urmat corvoadă în dormitor şi spălător, unde niciodată nu este prea curat. Mă dor tălpile şi muşchii de la picioare. Abia le târăsc. Mă doare tare şi capul. Seara am fost anunţaţi „că s-a

dat milităria jos din pod". A urmat o bătaie de joc mai ceva ca altă dată. „Sub pat fuga marş". „În pat fuga marş". „Sub pat şi în pat fuga marş". Adunarea desculţi, în cămaşă şi izmene în mijlocul dormitorului. Numărătoarea prin smucirea capului, cu multe repetări cu toate că exerciţiul era perfect. „La pat fuga marş cu faţa în jos şi picioarele scoase la capătul patului pentru inspecţie". Cum să mai avem picioarele curate, când pe jos am dat tot noi cu motorină amestecată cu ulei ars de la maşini? Degeaba ne-am spălat. Am primit toţi curele la tălpi. Câţiva au ţipat tare şi au primit ca supliment palme peste obraji. Eu nu am spus decât că „am fost curat". Pentru îndrăzneală, m-au pedepsit să măsor dormitorul în lungime cu bătul de chibrit. Au mai pătit şi alţii ca mine. Era extrem de greu să stai pe vine, să măsori corect şi totodată să înaintezi în aceeaşi poziţie, dar trebuia, pentru că centura era aproape şi gata să cadă pe spinarea noastră. Trecuse de mult ora stingerii, când pe neaşteptate a intrat în dormitor ofiţerul de serviciu pe regiment. A văzut ce facem noi pe jos. Ne-a trimis la paturi, iar caporalii au început să facă culcări pe podea, în mijlocul dormitorului sub privirile noastre. În sinea mea mă bucuram de ceea ce vedeam şi cred că şi ceilalţi se simţeau la fel. S-au murdărit şi ei pe mâini, piept şi genunchi. I-au trecut toate năduşelile. Am tremurat tare de frig sub pătură.

15 MARTIE 1942

Gradaţii s-au sculat grozav de supăraţi pe noi, „răcanii". Deşteptarea a fost bruscă. S-a comandat o singură dată „drepţi", nu ca de obicei de trei ori şi tărăgănat.

Cei care nu au auzit din primul moment au fost pocniţi cu cureaua pe unde se nimerea. La spălător, am fost trimişi în pas alergător dezbrăcaţi până la brâu. Îmi clănţăneau dinţii de frig şi chiorăiau maţele de foame. Până să ajungem la bucătărie să luăm „cafeaua", au făcut cu noi alergări şi culcări afară pe pământul îngheţat şi gloduros. Genunchii şi coatele s-au julit până la sânge. Pentru a-mi potoli foamea, am cumpărat o pâine de 27 lei. Inspecţia de dimineaţă a fost extrem de severă la nasturi, bocanci, şireturi, unghii, urechi, capelă, arme. Pentru gradaţi, noi nu suntem decât „jegoşi" şi „puturoşi". Soldaţii găsiţi în neregulă au fost puşi să execute 10-20 culcări în spatele „frontului". Marş cu cântece, asortat cu alergări şi culcări repetate, în drumul spre câmpul de instrucţie, din cauză că nu cântam toţi „cu suflet". Instrucţia au făcut-o ca de obicei conform planului care îl copiasem eu pe curat în carnetelul sublocotenentului. La adunarea de

la prânz pentru raport a venit și preotul militar. Ne-a făcut o slujbă religioasă. La comanda „închinați", am făcut fiecare câte trei cruci. A venit la București cu camionul fratele meu, șoferul, pentru a încărca unele materiale și a trecut și pe la mine. Am primit din partea soției un pachet cu pâine, unt, brânză, un pandișpan și șase cărți poștale. Fratele mi-a dat 100 lei. Puțin, dar bucuria a fost mare. Și eu l-am ajutat, când a fost concentrat și a făcut serviciul militar ca șofer, pe o motocicletă cu ataș. Știu că o duce foarte greu. Are de crescut cinci copii mici. Toată ziua a fost foarte frig.

16 MARTIE 1942

Ziua de azi este complet diferită de cea de ieri. Ca noutate a fost pasul de defilare prin arătură. A ieșit soarele, s-a înmuiat pământul, iar bocancii s-au încărcat la maximum cu noroi lipicios. Marș pe șosea. Încercam să ridic picioarele la centură, dar nu puteam. Mă dureau tare mușchii și în gât. Mă simțeam amețit. Am robotit la cancelarie până după miezul nopții. Teama de „poceală" m-a făcut să îmi calc mantaua la acea oră târzie. Tușesc. Pieptul hârâie.

17 MARTIE 1942

Sunt mai rău bolnav ca ieri, am și temperatură. Nu m-am dus la infirmerie, deoarece am aflat că pentru orice boală se dă sare amară. Altceva nu au. Am rugat un camarad de la serviciul aprovizionării să-mi cumpere ceva doctorii din oraș. La instrucție nu am fost bun de nimic, și nu numai eu. Circa 30% din ostași suntem bolnavi. Gradații nu ne cred. Pretind că ne prefacem.

18 MARTIE 1942

Ca urmare a doctoriilor folosite nu mă mai simt așa de rău. De dimineață am mâncat mămăligă cu cafea, deoarece nu am avut pâine. O parte din instrucție am făcut-o ca și ieri, pe șosea, iar o parte, la tunuri. După instrucție, bateria noastră a repartizat, „din ordinul regimentului", douăzeci de oameni la împrăștierea mormanelor de zăpadă dintre barăci. N-am stat mult la corvoadă, deoarece în locul meu a fost trimis un alt ostaș. M-au chemat să lucrez ceva urgent la cancelarie. După ce am terminat, mi-am curățat arma. Am primit două scrisori, de la soție și de la fratele meu zidar. El mi-a scris, printre altele: „dacă ești supus și

ascultător, o duci bine în armată, şi dacă dă Dumnezeu să se termine războiul, avem să o ducem mai bine toată lumea... că şi eu de trei ani fac concentrare şi Dumnezeu m-a scăpat şi tu o să scapi la fel. Până acum m-ai ajutat tu pe mine, de acum încolo mi-a venit rândul şi mie să-ţi am grije". Îl cred pe fratele meu că e mai mare şi ştie mai multe. Dar cum poate să mă ajute? El a fost îngropat de viu de o bombă în luptele de la Odesa şi lăsat la vatră mut şi surd, rănit uşor şi cu o afecţiune la cap. Abia în ultimul timp a început să-şi mai revină.

Soţia nu mă crede că nu am primit scrisori. Afirmă că nu a rămas scrisoare de a mea fără răspuns. Eu cred că de vină e cenzura sau scrisorile „se rătăcesc" pe la regiment ori alte baterii. Mai sunt destui camarazi care nu au primit până acum nimic. Soţia mi-a mai comunicat că avem „pe drum" un moştenitor. Mi-aş dori un băiat, dar depinde „ce iese". Mi-a cumpărat un stilou vechi, cu două sute şaizeci de lei, dar nu a putut încă să mi-l trimită.

19 MARTIE 1942

Zi obişnuită cu instrucţie pe şosea şi la tunuri pe câmp. Am copiat subofiţerului programul de instrucţie pentru mâine. Azi am avut şi un program de cor. La masa de seară am fost duşi în coloană şi ... cadenţă prin noroiul roşu şi cleios. Eram tare obosit şi am aşteptat cu nerăbdare stingerea.

20 MARTIE 1942

Când am ieşit afară din baracă am avut impresia că sunt în Siberia. Bătea un vânt năprasnic şi probabil din cauza lui era şi foarte frig. Parcă eram dezbrăcat. Contra vântului abia puteam merge, îmi curgeau şi lacrimile. Uneori parcă mi se oprea şi respiraţia. La instrucţie am făcut „înaintarea sub focul inamic", cu sărituri de câte şapte-opt metri, apoi târâş în coate şi genunchi, cu arma agăţată după gât, sau în coate şi vârfurile bocancilor. În câteva ore a scos „untul" din noi. Ziua aceasta n-am s-o uit prea curând.

La prânz am mâncat bine. În ultimul timp am mai cumpărat pâine, deoarece porţia de la „cazan" e mult prea mică, pentru foamea mea mare. Spre seară, mă întorceam agale de la „cantină" numărând un rest de bani, când am fost ajuns din urmă de un sublocotenent. El m-a întrebat ceva, dar eu îmi vedeam de treabă, numărând înainte, nesesizând că este ofiţer. Când mi-a tras o palmă peste faţă, „am venit de-acasă" şi l-am salutat „cu respect" pentru cadou.

Mai târziu, înainte de culcare, am mai primit două centuri la palmă, pentru că m-am culcat îmbrăcat, cu flanelul meu de piele adus de acasă. Nu este permis așa ceva, cu toate că noaptea uneori este foarte, foarte frig. Nu știu ce m-aș face dacă aș primi așa bătaie în fiecare zi. În armată „bătaia e ruptă din rai" și unii au „norocul" să o primească aproape regulat.

21 MARTIE 1942

Scularea, ca de obicei, la cinci. De la ora șase până la ora șapte am cărat zăpadă din mormanul dintre bărăci. Când nu aveam cu ce să cărăm, foloseam poalele propriei mantale. Dar nu oricum. Toată treaba se făcea în pas alergător. La „cafea" am fost duși tot în pas alergător. Frig al dracului. Am făcut cu bateria un marș forțat până în comuna Bragadiru. Îmi venea să plâng din cauza gerului. Mă usturau fața și mâinile. Am făcut din nou corvoadă la tunuri și am curățat arma. Mi-au înghețat mâinile și în mănuși, iar picioarele nu le mai simțeam, parcă erau de lemn. Astăzi ni s-a făcut din nou câte o injecție. Mă dor mâna și pieptul. Am scris soției două cărți poștale. Am sfătuit-o să nu se vaite și să ia exemplu de la mine. Avem nevoie amândoi de răbdare, deoarece suntem abia la începutul calvarului și drumul e foarte lung. I-am mai spus că probabil unii militari meseriași din regimentul nostru vor fi transferați la o unitate de tancuri și sper să fiu și eu trimis ca sudor. Mă bucur că acolo aș lucra împreună cu un nepot al meu, mecanic. I-am mai scris „cu toate că suntem aproape de Paște, ziua de azi mi s-a părut cea mai friguroasă din toată iarna. Nici nu am cuvinte să îți spun câte neajunsuri ne face frigul. Bate vântul și în dormitor".

22 MARTIE 1942

Durerile de la injecția de ieri nu mi-au trecut. Se văitau și alți camarazi, dar de corvoadă tot nu am fost scutiți nici unul. În regimentul nostru corvoada nu se poate termina, deoarece sunt prea multe de făcut, ca și la o casă nouă. Astăzi m-a vizitat din nou fratele meu șoferul. Prin el, soția mi-a trimis un pachet cu ceva alimente, precum și ceasul de mână și un stilou, solicitate ei mai demult. M-am bucurat de tot ce am primit, ca un copil căruia i s-au dăruit jucării, deoarece atât ceasul cât și stiloul îmi vor fi de mare folos. După masa de prânz și instrucția de rigoare am lucrat din nou la cancelarie până noaptea târziu, după ora stingerii.

23 MARTIE 1942

De mai multă vreme am primit ordinul ca bocancii să nu îi spălăm de noroi cu apă, deoarece se uzează mai repede. Ei trebuie curățați cu atenție și migală cu un bețișor de lemn. Astăzi, ca și alți camarazi, „am uitat" și am încercat să-i curățăm mai repede cu apă, dar am fost surprinși în fapt. Am „încasat" și eu o palmă peste obraz. Ordinul se execută, nu se discută.

24 MARTIE 1942

La masa de prânz ni s-a dat din nou mămăligă. Cu toate că îmi era cam greață, când mi-am amintit cum este pregătită, neavând încotro am mâncat-o. Fiindu-mi foame prea tare, mi se părea că este cozonac. Azi am fost nemulțumit și de faptul că se prelungește timpul de instrucție, reducându-se cel de repaus. Fumătorii nu prea au timp „să soarbă" și ei în tihnă o țigară. Am observat că la alte baterii gradații nu fac acest abuz.

25 MARTIE 1942

Evenimentul cel mai important a fost adunarea regimentului. A venit în inspecție un general. Vizita a fost anunțată mai demult, așa că noi ostașii am fost „frecați", ca să ne prezentăm cât mai bine posibil. Curățenia a fost pe primul plan. Totul trebuia să arate „lună și bec". Generalul a venit în control și la sala de mese în timpul prânzului. Ni s-a atras atenția să nu ne ridicăm de pe bănci când intră el pe ușă, ci să întoarcem numai capul, probabil ca să nu răsturnăm gamelele cu ciorbă. Știam că nici când vine regele nu trebuie să ne deranjăm de la masă. Generalul a zis „bună ziua", iar noi am strigat „Să trăiți domnule general". E bună mâncarea? A întrebat generalul. Noi care am fost dresați anticipat am răspuns: „daaaa". Mai vreți? „Nuuuuu". Prin răspunsul nostru am arătat că suntem sătui. Aiurea. A cerut să guste mâncarea. I-a dat și lui să ia o lingură din polonicul plin numai cu „cremă" din marmită. Nu se putea să nu-i placă.

După-amiază am fost duși pe câmpul de instrucție. Am început să facem amplasamente pentru tunuri. Am săpat o groapă pentru a ascunde tunul, în așa fel ca să rămână deasupra numai teava și aparatul de ochire. Peste pământul scos din groapă am așezat brazde cu iarbă. Când speram că o să stăm și noi cumva cu burta-n sus, ca să ne mai odihnim, a venit ordinul de înaintare „că dușmanul a fost alungat". Am

crezut că voi cădea leşinat, dar nu am avut timp de aşa ceva, deoarece am alergat cu tunul vreo 50 metri şi am început să facem alt amplasament, mai repede şi mai bun ca celălalt. Era de fapt o întrecere între comandanţii de tunuri, dar pe spinarea noastră.

Am fost anunţaţi că în curând va avea loc din nou adunarea regimentului şi că urmează să depunem jurământul de recruţi. În acest scop, am primit un text al viitorului jurământ, pe care să-l învăţăm „ca pe Tatăl nostru". L-am învăţat relativ repede, deoarece era destul de scurt şi simplu. Nu am apucat să mă bucur că am scăpat de această grijă, întrucât am primit alt text, mai lung şi mai complicat decât celălalt: „În numele lui Dumnezeu atotputernic, jur credinţă naţiunii, regelui şi statului român. Jur credinţă şi supunere conducătorului statului. Jur să păstrez ordinea şi secretul ce mi se încredinţează. Jur să execut fără şovăire ordinele. Jur să lupt până la moarte, pentru drepturile neamului meu. Jur să fiu cinstit. Aşa să-mi ajute Dumnezeu". Am început să învăţ din nou. Constat că merge mai greu, pentru că mă încurc cu ceea ce am învăţat mai înainte. Dar trebuie să-l învăţ bine şi pe acesta.

26 MARTIE 1942

Probabil gradaţii au visat urât azi-noapte, deoarece deşteptarea a fost urmată de şicanii şi multă mizerie, în unele cazuri chiar absurde. Doi dintre ei, un oltean şi un ardelean care ştie şi limba maghiară, sunt de-a dreptul oameni câinoşi. În schimb, alţii sunt mai cumsecade, execută doar ordinele ofiţerilor, fără a adăuga nimic de la ei. Uneori, cei răi fac schimb de grupe pe termen scurt cu ceilalţi . „Dă-mi mă mie grupa ta, să-ţi arăt cum le scot untul pe cur". Şi dacă nu îl scoate pe acolo, ne scoate sufletul. Este drept că sunt şi unii ostaşi „lasă-mă să te las". Avem la baterie şi un ţigan pe nume Paraschiv, cam prostănac, greoi şi la minte şi la exerciţii, la tot ce ar trebui să facă şi nu poate. Nu este zi de la Dumnezeu să nu primească palme şi ghionturi, să nu facă individual culcări cu nemiluita, dar din cauza lui şi a altora mai puturoşi sau neatenţi facem cu toţii alergări şi culcări repetate, până se plictisesc şefii de dat atâtea comenzi, iar noi răcanii ne săturăm înjurând în gând şi năduşind vârtos. Aşa s-a întâmplat şi azi. Unul a greşit la mânuirea armei, altul a mişcat în front sau a şoptit ceva vecinului, nu am răspuns cu toţii prompt la comenzi şi drept urmare, „ înapoi fuga marş", „culcat",

„drepți", „înainte fuga marș", iar „culcat", „drepți" și „înainte", până am ajuns hăt departe și apoi „în front fuga marș", „alinierea", „drepți" și morala de rigoare, în această poziție înțepenind pe loc. Din ceea ce ni s-a spus am reținut că mâine la adunarea regimentului va fi ceva deosebit.

După-amiază au venit câteva camioane și am început să facem exerciții de „îmbarcare", „debarcare". Ne-am tot urcat și coborât din ele, de cel puțin zece ori, până a ieșit exercițiul bine. Eram obligați să sărim din vârful oblonului, de la o înălțime de aproape doi metri. Am încercat și eu, dar mi s-a părut groaznic. Am avut impresia că îmi ies mațele pe gură. În sfârșit, camioanele s-au pus în mișcare și am fost transportați în oraș, la un regiment de pe Calea Plevnei. Acolo am pus măștile pe față și am fost introduși în grupuri mai mici într-o cameră cu gaze. Exercițiul ni s-a părut greu, deoarece am nimerit o mască mai mică care îmi strângea fața îngrozitor. Cu gândul la ziua de mâine și la ce va fi, nu prea am putut să dorm. Pe la ora două noaptea m-am sculat și mi-am revizuit încă o dată efectele. Nu îmi face plăcere să primesc observații și mai ales să fiu „caftit" pe sub fălci ca bietul Paraschiv.

27 MARTIE 1942

La ora prânzului, pe platoul mare, a avut loc adunarea regimentului, cu scopul de a fi pedepsit cu „trăgători la fund" un ostaș din contingentul mai vechi, care lucrând la serviciul aprovizionării ca „încărcător-descărcător" a furat de mai multe ori pâine, pe care a speculat-o la amatori cu 30 lei bucata. Vinovatul, stând întins cu fața-n jos pe o pătură, în mijlocul careului, a primit din partea unui plutonier-major 15 lovitori de centură pe fundul gol. Aceasta ca învățătură de minte și pentru alți ostași, pe viitor să nu fie tentați să fure. Nu doresc să mai văd un asemenea „spectacol", care m-a mâhnit profund.

După-amiază am predat la magazie mantalele, pe considerentul că este prea cald la sfârșit de martie să le mai folosim în continuare. Cu aceeași ocazie ni s-au distribuit căști de război. Pe casca unui camarad din grupă era scris în interior cu creion chimic „Tiraspol 1941". Era și semnat. Instantaneu m-am gândit dacă acest ostaș mai trăiește sau i-au putrezit oasele pe undeva. Mi-am potrivit și eu casca pe cap după „calapod", apoi am scris inițialele numelui, tot cu creion chimic, pentru ca să nu am cumva cu ea probleme în viitor.

28-31 MARTIE 1942

În ultimele trei zile nu am putut să consemnez nimic în carnețelul meu. Menționez doar faptul că pe 29 și 30 martie a fost mare viscol și un frig neobișnuit pentru această perioadă. Am făcut și alergări, dar nu ca pedeapsă, ci „de plăcere", chiar sub comanda sublocotenentului, ca să ne mai încălzim. A alergat și el împreună cu noi. Era vânăt de frig în vestonul său fin și subțire. Când venea câte o rafală de vânt mai puternic, se răsucea sau era răsucit pe loc ca un titirez. Nemaiputând suporta frigul, a ordonat retragerea la cazarmă cu o oră mai înainte de terminarea programului.

Duminică am depus jurământul de recrut, în cadru festiv. Mâncarea a fost mult mai bună decât în zilele obișnuite. O parte dintre noi a primit bilet de voie în oraș. Eu am sperat să-l întâlnesc pe fratele meu, la centrala din București a fabricii la care lucra. Era însă acasă la Ploiești. La întoarcere, m-am oprit pe Calea Rahovei la un restaurant. Mai bine zis, la o bombă de mahala. Am mâncat mici cu mămăligă. Știam că la populație se distribuie de 2-3 ori pe săptămână mălai în loc de pâine, dar nu mi-am închipuit că și la restaurante sunt „zile de mămăligă". „Bomba" avea și o „guristă", mai mult goală decât îmbrăcată. Printre alte cântece din program, a cântat și un șlagăr din care mai știam și eu câte ceva, numit „Cântecul tavernei". Mi-a plăcut foarte mult cum a fost interpretat. La cererea unui chefliu, a mai fost repetat o dată. Cu această ocazie l-am învățat și eu corect. Ca să nu-l uit, l-am trecut în carnețel să-l pot cânta atunci când doresc:

„În taverna din port,
Învechită și murdară,
Sorb o țigară
Și uit de amar.
Viața mi-e o tragedie,
C-așa mi-a fost scris să-mi fie,
Nimeni să nu mă-nțeleagă,
Să nu-i fiu dragă nimănui.

Plâng când îmi amintesc nopțile senine,
Când mă simțeam trăind veșnic numai pentru tine,
Lacrimi se preling din ochii mei șirag

Şi îmi spun că mi-ai fost şi mie drag,
O minciună, o minciună, e un vis.

Anii trec în zbor şi viaţa mi-e tot mai pustie,
I-o nebunie să ai dorinţe.
Fardul mi-a brăzdat obrazul,
Viciul mi-a brăzdat obrazul,
Ştiu că-s carne pentru pleavă,
Sunt o epavă a nimănui.

La terminarea melodiei cântăreaţa lăcrima. O fi avut poate şi de ce. Mai erau în sală doamne care-şi ştergeau ochii şi nasul cu batistele. Nici lacrimile mele nu erau prea departe. Am reuşit însă să mi le înghit. Mă gândeam că e tare greu să munceşti într-o asemenea tavernă pentru o bucată de mămăligă. „Gustarea" mea plus un „carcalete" la „ţap" m-au costat 180 lei. Mi-a părut tare rău, mai ales că sunt în mare criză de bani.

Seara, întors la regiment, am primit trei cărţi poştale, dintre care una din partea soţiei, expediată cu aproape două săptămâni înainte. Deci scrisoarea a călătorit de la Ploieşti la Bucureşti cu mai puţin de 5 km pe zi, până a ajuns la mine. Soţia era tare supărată pe mine că în toate scrisorile care i le trimit îi reproşez că nu primesc răspuns din partea sa. Ea ştie că mi-a răspuns de fiecare dată şi eu am toate motivele să o cred că nu mă minte. Constat că îmi este tare dor de ea şi de oraşul meu natal. În răspunsul dat imediat i-am scris că nu pot să-i spun tot ce am pe suflet. I-am comunicat că într-o noapte am visat-o, dar de dimineaţă, când am auzit „dreeepţi" şi am sărit direct în bocanci, am uitat ce am visat. I-am spus că de o săptămână mâinile îmi sunt umflate şi în unele puncte am puroi şi mă dor, încât abia mai pot mânui arma. I-am mai spus să nu îmi ducă grijă, că la degete au început să se vindece. De asemenea, i-am adus la cunoştinţă un zvon, precum că nu se fac învoiri de Paşte acasă decât la cei din Bucureşti şi din comunele învecinate, de până la o depărtare de 20 km de oraş. Am sfătuit-o să vină ea la mine, când se va mai deplasa frate-meu cu camionul la Bucureşti, pentru a nu cheltui bani, şi totodată să-mi aducă şi carnetul de economii, întrucât am rămas „lefter". I-am mai recomandat textual: „răbdare şi iarăşi răbdare, că timpul trece încet, dar sigur. Numai o minune mă poate aduce de Paşte să te văd. Roagă-te pentru noi". Am mai răspuns la o scrisoare tatălui meu, despre care

am aflat că s-a recăsătorit şi lucrează ca paznic la via unui negustor din Bucureşti, tocmai în comuna Ceptura de lângă oraşul Urlaţi, precum şi unui văr al meu, furier la un regiment din Chişinău-Basarabia.

1 APRILIE 1942

Astăzi goarna a sunat la ora patru dimineaţa, deoarece avem zi de tragere cu arma. La ora cinci, băusem deja cafeaua, asortată cu mămăliga rămasă de aseară. Până la ora şapte am lucrat la cancelarie. O dată cu sosirea camioanelor pentru transport am început nesuferitele exerciţii de îmbarcare-debarcare. Credeam că nu se mai termină. Tragerea am efectuat-o pe un câmp la marginea oraşului. La ora prânzului am revenit în cazarmă şi am intrat direct în sala de mese, unde am fost serviţi cu ciorbă de morcovi. Mirosea a pământ şi îmi era silă de ea. Nu am putut să o mănânc pe toată, dar nici la „cantină" nu m-am dus să iau mălai copt cum fac alţii. La instrucţie am făcut o mişcare greşită şi m-am lovit cu arma peste nas, încât a început să curgă sângele. S-a înteţit viscolul. În multe locuri zăpada a ajuns la o înălţime de aproape un metru. Cu toate că suntem la începutul lunii aprilie, e nemaipomenit de frig. Dacă aveam mantalele, nu mai tremuram chiar aşa de mult ca acum.

2 APRILIE 1942

Afară bătea vântul şi era aşa de frig, încât aş fi preferat să continue corvoada şi şicanele gradaţilor în dormitor decât să ies afară. Unii caporali au fost avansaţi la gradul de sergenţi şi parcă au devenit şi mai ai dracului ca înainte. Acum, după depunerea jurământului, mizeria parcă s-a mai accentuat. Se presupune că nu mai putem dezerta, deoarece am făcut un legământ cu armata. Cred că şi bătaia este legalizată. Am fost scoşi afară în frig. Până la ora şapte, o parte din timp am stat zgribuliţi pe lângă pereţii barăcii, apoi în „front" cu arma pe umăr sau la picior; am făcut ceva alergări „să ne încălzim". Totuşi eram cu toţii vineţi de frig. Instrucţia pe câmp a fost tot instrucţie. Nu s-a făcut nici un rabat. La ora de raport de la prânz am fost vizitaţi de preotul militar ce ne-a spovedit şi împărtăşit. A urmat la rând medicul, care ne-a făcut cea de a treia injecţie, tot aşa de dureroasă ca şi celelalte. Am primit ordin să predăm la magazie pantalonii şi vestonul, pe motiv de economie, pentru ca să fie folosite numai pe front. Am primit alte haine mai vechi, murdare şi chiar peticite. Cum am terminat masa de seară, am început lucrul la cancelarie. Tot timpul m-a frământat însă

ideea cum să fac să ajung acasă de Paşte în permisie. M-am gândit şi la dezertare, dar am exclus această posibilitate. Până la urmă i-am scris soţiei o carte poştală şi am anunţat-o că: „Eu am a-ţi comunica o veste cam tristă, nu pot veni de Paşte pentru că nu se fac învoiri pe o distanţă mai mare şi mi-am înfrânt dorinţa de a te vedea până a 3-a zi când ai să vii tu la mine...” Târziu, aproape de miezul nopţii, m-am culcat şi eu.

3 APRILIE 1942

Pe ziua de azi am scăpat de instrucţie. Am fost scutit chiar de domnul căpitan, pentru ca să lucrez la un registru de armătură, cerut urgent de conducerea regimentului. La raportul de la ora prânzului a trebuit să fiu şi eu prezent. De acolo până la sala de mese am mers în cadenţă cu „frontul”. După-amiază am primit ordin să fac 60 de bilete de voie, după un tabel, pentru tot atâţia răcani, dintre cei mai merituoşi. Printre ei, am fost şi eu, deoarece am motivat că am în Bucureşti o mătuşă la care pot să stau două zile. Nu am minţit, chiar am o mătuşă şi un văr al mamei. Scopul a fost însă să pot pleca acasă la Ploieşti, în speranţa că nu am să dau cu ochii de patrulă. M-am bucurat că am scăpat şi în seara aceasta de program.

4 APRILIE 1942

Cum a sunat deşteptarea mi-am luat catrafusele în braţe şi am fugit în cancelarie, unde mai aveam ceva de lucru. De instrucţie însă nu am mai scăpat. Am fost duşi în marş până la marginea comunei Bragadiru. Se înţelege că nu am mers liniştiţi, ci aşa cum am mai arătat altă dată, adică şi prin arătură, trăgând după „cai verzi pe pereţi”. După ce ne-am întors, eu am fost trimis din nou la cancelarie, iar după-amiază am fost puşi la corvoadă, ca să curăţăm pereţii exteriori ai dormitorului, deoarece erau peste tot împroşcaţi cu noroi. Fiecare cu ce poate. Nimănui nu-i era aminte de treabă. Se strânseseră ciorchine în jurul meu, fiecare dorind să ştie dacă i-am făcut sau nu bilet de voie. A sosit pe neaşteptate un sergent „din cei răi”, a observat că tragem chiulul la curăţat pereţii şi ca atare a trecut să facă culcări şi alergări cu noi, atât de multe încât credeam că o să-mi iasă mâncarea pe nas. Când am primit şi eu biletul de voie cred că m-am bucurat mai mult decât dacă aş fi câştigat o sumă mare la loterie. Am plecat din regiment ca un glonţ scăpat din puşcă. Cu tramvaiul 3 am ajuns la Băneasa,

sperând că am să găsesc repede o mașină de ocazie până la Ploiești. Mașini treceau destule, dar șoferii nu opreau. Pierzându-mi răbdarea am pornit spre Ploiești pe jos, făcând totodată semne disperate la mașinile care mă ajungeau din urmă. Am trecut și de comuna Otopeni și tot nu m-a luat nimeni. Am mers voinicește înainte. Eram hotărât să merg pe jos chiar toată noaptea, numai să mă văd ajuns acasă. Când am intrat în comuna Săftica a început ploaia. În centrul comunei am întâlnit un jandarm, pe care l-am rugat să-mi facă rost de un camion. A fost cumsecade și mi-a găsit urgent unul, care trecea prin Ploiești. În cabină nu mai era loc, așa că am urcat sus și m-am adăpostit de curent rezemat de cabină. La un moment dat am auzit un zgomot suspect în coșciugul din fața mea. Capacul dinspre cabină s-a ridicat și „mortul" din coșciug, care era ca și mine soldat adăpostit de ploaie și vânt, m-a întrebat „unde ne aflăm". I-am spus că am trecut de Snagov, iar el și-a așezat capacul la loc ca mai înainte. Eram eu ostaș, ostaș, dar tot m-am speriat. La ora șapte seara am ajuns în Ploiești. De unde am coborât din mașină, până acasă „am zburat". Mare bucurie, mare pe ai mei când m-au văzut, dar și îngrijorare că nu eram chiar în regulă cu biletul de voie. A doua zi după prânz am fost în vizită la socri. Acolo au început să mă doară foarte tare măselele, probabil din cauza curentului din mașina cu care am venit. Cu toate acestea am ținut să-l văd și pe fratele meu șoferul și numeroasa sa familie. Cât am stat la el, am înghițit patru antinevralgice, după care mi-a mai alinat cumva durerea, așa că am putut să ne distrăm puțin, jucând „popa prostu". La întoarcere acasă m-a durut și mai rău dantura până târziu după miezul nopții. A doua zi de Paște, după-amiază, am început să mă pregătesc pentru plecare. Am stat câteva ore la bariera orașului și abia pe la ora 17 m-am îmbarcat. Norocul meu a fost că am ajuns la timp în unitate. La ora 21 s-a făcut adunarea regimentului, pentru a se constata dacă sunt întârziați. Am tremurat în veston până s-a făcut apelul, încât am crezut că mă ia dracu de frig. La ora zece și jumătate noaptea eram cu toții afară în cămașă și izmene, să ne scuturăm și să aerisim efectele „să nu miroasă a țâr de la neveste". La intrarea în dormitor, un sergent ne lovea cu cureaua peste fund sau picioare, iar alți gradați au pus câte o pătură în cap la câțiva „răcani" și i-au „altoit" mai vârtos, pe unde se nimerea. S-au amestecat la un loc hohote de râs cu văicăreli. Distracție ca la circ. După câteva minute m-am strecurat și eu sub pătură fiind tare obosit.

7 APRILIE 1942

Ca niciodată am fost lăsaţi să dormim până la ora şase şi nu ştiu de ce. Cum a sunat goarna, caporalul de serviciu cu curăţenia a început să alerge cu centura după noi, lovind la întâmplare pe cine nimerea. Astfel, vrând, nevrând am ieşit glonţ afară cu efectele în braţe. Unii nu reuşiseră să bage decât un picior în pantaloni sau în bocanci, dar totuşi au fugit. Din cauza vitezei, eu nu am reuşit să mă încalţ cu obielele şi îmi părea rău că se vor roade ciorapii. Am continuat echiparea pe lângă ziduri. A urmat defilarea pe şosea, cu cântece ostăşeşti. Era lapoviţă, ploaie amestecată cu fulgi de zăpadă şi vânt, dar noi tot cântam. După instrucţie, am lucrat cu subofiţerul la cancelarie. Am făcut şi 31 bilete de voie pentru restul „răcanilor", care nu au fost învoiţi încă în oraş. După-amiază am lucrat din nou la cancelarie, până după ora de „stingere". I-am auzit pe fraţii mei de suferinţă cum s-au dezbrăcat după numărătoare să-şi scuture efectele afară în frig. În sinea mea mă bucuram că am scăpat de asemenea tevatură. M-am culcat în patul din cancelarie, pentru că secretarul – superiorul meu – era plecat în oraş. Cu acest prilej am scăpat de programul de dimineaţă.

8 APRILIE 1942

Astăzi am avut atât de mult de lucru în calitate de „scribălău", încât subofiţerul a ordonat ca arma mea să fie curăţată de alţi camarazi, eu fiind scutit de programul administrativ. Am scăpat iarăşi şi de „drăguţul" de program de seară.

9 APRILIE 1942

De dimineaţă nu m-am mai dus la cafea. Am mâncat din pachetul de acasă. Un subofiţer de la „serviciul tehnic" mi-a ordonat să-i fac nişte tabele „frumoase" cu piesele de rezervă lipsă pentru fiecare maşină în parte. Nu am putut să le termin şi nici nu puteam până la ora începerii programului de instrucţie. A trimis după mine pe câmp un ostaş să mă prezint imediat la el. M-am întors numai în pas „alergător". Era furios că tabelele nu sunt gata. Mi-a tras trei palme aşa de puternice, încât eram gata să cad jos. M-a apostrofat că pentru alţii fac mai mult şi că lui nu-i dau atenţie. Mi-a mai spus că sunt un chiulangiu. Realitatea este însă alta. Eu trebuie să fac faţă la toate îndatoririle de ostaş şi reuşesc acest lucru mai bine ca mulţi alţii şi în plus efectuez o mulţime de ore suplimentare noaptea, când ceilalţi se odihnesc. De timp liber

pentru mine, aşa cum beneficiază ceilalţi, nici nu poate fi vorba. De multe ori rămân şi nemâncat, pierzând orele de masă sau pur şi simplu nu mă duc pentru că nu am timp. Fierbând de necaz „în suc propriu", aproape plângând, am continuat lucrul. De obiectat ceva nu puteam în nici un caz. Numai el avea dreptate. Norocul meu este că nu îmi displace munca de „conţopist" şi o fac oarecum cu destulă plăcere. După-amiază am fost scutit de instrucţie chiar de domnul căpitan pentru o lucrare urgentă.

10 APRILIE 1942

Astăzi am făcut un supliment de alergări şi culcări, chiar sub comanda locotenentului. I s-a părut lui că subofiţerii se poartă cu noi „prea cu mănuşi". Comenzile sale erau date la intervale mai mici, încât foarte curând ne-au trecut năduşelile. După-amiază am primit fiecare de la magazie câte o raniţă, sac de merinde, bidon, mască, gamelă, pătură, manta şi foaie de cort. Ne-a instruit mult timp cum să le folosim. Unii au mai primit în plus şi ceva palme sau pumni pe sub fălci, plus înjurături pentru că erau mai „molâi" şi neîndemânatici. Mâine avem marş.

11 APRILIE 1942

Deşteptarea s-a făcut mult mai devreme ca de obicei, încât la ora cinci dimineaţa beam cafeaua cu raniţa şi puşca pe spinare. Şi după aceea am stat cu ele în cârcă încă un ceas, până când am pornit în marş pe şosea, spre comuna Bragadiru. Am mers şi „pas alergător", încât „am scos limba de un cot". Am alergat de multe ori peste câmp, din cauză că la comanda gradaţilor „apărea" des „aviaţia inamică". Ca să „ne mai odihnim", în loc de repaus, am făcut „pas de defilare" pe şosea. A ieşit tot untul din noi. La ora 12 s-a convocat pe platou adunarea regimentului, pentru a fi pedepsiţi toţi cei care au întârziat din învoirile ce s-au făcut cu prilejul sărbătorilor de Paşte. După-amiază am fost duşi să facem corvoadă la serviciul armăturii, unde am curăţat şi eu trei arme. A urmat apoi un program administrativ la dormitor, cu mult „şmotru". Am avut însă timp să mă dichisesc şi eu. I-am scris soţiei şi i-am povestit cum am reuşit să ajung la regiment. Printre altele i-am spus că: „...îmi face impresia unui vis urât pe care-l trăiesc şi pe care-l aştept să se termine". I-am mai scris că nu am putut să scot bani de la poştă ca să îi trimit din cauza unora care nu au respectat orele de înapoiere din învoiri. Multă vreme de aici înainte nu o să mai primim

„bilete de voie". Am sfătuit-o să facă cum o putea, eventual să se împrumute. I-am amintit că şi noi am ajutat pe alţii, aşa că e normal ca şi ei să ne ajute pe noi. Am mâncat şi m-am culcat ameţit şi îngândurat.

12 APRILIE 1942

Afară plouă cu găleata, astfel că am fost lăsaţi să dormim până la ora şase. Mi-am adus cafeaua la cancelarie unde am şi băut-o. Ceilalţi camarazi au fost daţi afară din dormitor şi duşi să se adăpostească de ploaie într-o remiză de maşini. Eu am fost numit să fac de planton, dar să nu stau degeaba, ci să întocmesc unele tabele, pe o măsuţă şchioapă din mijlocul dormitorului, tabele necesare mâine la exerciţiile de tragere. Pentru că nu aveam timp să îmi curăţ arma de unsoare pe ţeavă o dată cu ceilalţi, „majorul" a ordonat altui ostaş să o ia în primire. La un moment dat a început să-mi chiorăie maţele de foame „pe şapte voci", aşa că am fugit până la cantină, de unde am cumpărat mălai copt şi brânză ca să-mi potolesc foamea. Pâine se aduce foarte rar şi puţină. După prânz am şi dormit un pic, apoi am lucrat din nou „la birou". Într-o scrisoare trimisă acasă am rugat soţia să-mi trimită un pachet cu alimente din cele mai ieftine. I-am cerut slănină fiartă, să nu cumpăr de aici că este foarte scumpă, iar pachetul să mi-l trimită numai prin „ocazie".

13 APRILIE 1942

Ne-am sculat din somn înainte de a suna goarna, ca să avem timp de pregătire pentru exerciţiile de tragere cu puşca. Până la plecare am mai lucrat ceva la birou. Am fost transportaţi cu maşinile la un poligon, dincolo de comuna Bragadiru şi satul Buda. Am tras şi eu – ca şi ceilalţi – zece cartuşe, din care patru în careul unu, un cartuş în careul doi, trei cartuşe în careul trei şi două în careul patru. Exerciţiul meu a fost apreciat printre cele mai bune. După prânz am fost obligat să fac imediat patru buletine de tragere şi alte câteva lucrări, astfel că am fost tot timpul ocupat până la ora „stingerii". După această oră întârziată am fost duşi cu grupa, în pielea goală, la magazie (tot în dormitor) ca să primim rufe curate. Magazionerul, un caporal ardelean – de altfel om blând şi cumsecade –, a găsit şi el momentul potrivit să-şi bată puţin joc de noi răcanii. În această seară am fost numit şi eu să fac de planton schimbul trei, pentru că acum, după depunerea jurământului, facem şi noi recruţii această treabă în

mod oficial ca și soldații vechi. Cu riscul de a fi prins de către ofițerul de serviciu pe regiment că stau la masă pe scaun am lucrat la niște procese-verbale pentru subofițerul tehnic, care de curând m-a bătut pe motiv că lui nu îi dau atenție. Îmi era teamă că mâine mă „pocește" din nou dacă nu îi termin tot ce mi-a dat să fac. Am avut timp să scriu și acasă. Printre altele, m-am plâns că „de câteva zile mi-au ieșit niște bășici pe buze și acum s-a făcut rană. E dureros, nici nu știu din ce cauză. De asemenea mă ustură vârful limbii, abia mai pot mânca mai ales când ating cu dinții mă ustură grozav. Aș vrea să vin acasă cât mai des, dar pentru o zi nu mai vin pentru că îmi este frică să nu întârzii s-o iau și eu la «găleată» (adică la fund) și nu am să pot să suport rușinea asta în față la tot regimentul".

Am observat mai demult că scrisorile noastre – ale răcanilor – sunt citite și cenzurate de ofițeri, subofițeri și uneori chiar de secretarul bateriei, un caporal. Ele stau uneori mai multe zile prin cancelarie. Pentru ca să fiu sigur că ajung la destinație și nu le mai citește nimeni am început să mi le cenzurez singur pe ale mele. Fac un „V", adică „Văzut", trag o linie dedesubt, cum am văzut că se obișnuiește, fac o semnătură la întâmplare de nici dracul nu o înțelege și gata cu cenzura. Duc apoi scrisoarea la regiment, unde am un prieten ploieștean care se ocupă chiar de scrisori, pune ștampila „expediție" și le predă curierului pentru a le duce la poștă. În felul acesta cred că ele ajung mai repede la destinație.

14 APRILIE 1942

Dacă am fost planton schimbul trei de la ora două și jumătate până la deșteptare nu am mai avut când să mai dorm. Afară plouă și e frig. Am mai luat ceva de lucru în dormitor la aceeași măsuță beteagă scăpând de tremuratul pe sub streșini, unde ceilalți s-au „congelat". După încetarea ploii ne-am pornit la instrucție și până la prânz „ne-a tot frecat ridichea". Au fost suprimate cele zece minute de repaus dintre ore, pe motiv că am stat destul pe timpul ploii. La un moment dat sergentul s-a înfuriat că nu executăm culcările imediat în locul unde ne aflăm, în băltoacă sau noroi. Din această cauză, pe câțiva ostași i-a lovit cu patul armei sau cu bocancul în coaste. Cei care se fereau să pună burta la pământ, stând sprijiniți pe coate și vârful bocancilor, au fost apăsați pe fund tot cu bocancii plini de noroi. Am pățit-o și eu. La terminarea exercițiilor eram uzi leoarcă și murdari ca porcii. Nu am mai putut să rabd de foame până la ora mesei și am fost nevoit să

cumpăr şi eu de la „cantină" mămăligă „cu zeama ei". De fapt, acolo nu mai aveau decât marmeladă şi ţigări. Astă-seară nu am mai scăpat de programul administrativ şi şicanele gradaţilor.

15 APRILIE 1942

Deşteptarea. Ah, ce-aş mai fi dormit. Cafeaua „am servit-o" cu mămăligă. Tot să trăieşti. Am făcut încă o oră în plus instrucţie, ca să recuperăm din timpul pierdut ieri din cauza ploii. Hainele sunt din nou – ca şi ieri – pline de noroi. Am primit o carte poştală de la vărul meu militar la Chişinău. Este bătută la maşină. Printre altele, el mi-a scris: „totodată văd că sfaturile mele ţi-au prins bine şi nu uita că totdeauna capul plecat de sabie nu e tăiat, ai răbdare aşa cum te-ai învăţat s-o ai. Din partea mea îţi doresc mult noroc la toate şi multă sănătate".

Am primit şi din partea soţiei o carte poştală care a ajuns la mine numai în 19 zile. Seara am mâncat rapid în cinci minute. Programul a fost aspru. S-au făcut cu noi multe „alergări" din dormitor afară şi înapoi, alinieri, numărători cu zvâcnitura capului etc. Unii ostaşi din alte grupe au făcut în plus şi câte 50 de culcări. Au urmat dezechiparea, spălarea pe picioare, curăţatul bocancilor de noroi şi lustruirea cu cremă etc. sub supraveghere şi ameninţarea centurii. Pentru distracţia gradaţilor, am fost puşi fiecare în parte să cântăm ce ştim. Unii au spus la început că nu ştiu sau nu pot cânta în acel moment. Au primit câteva curele şi palme, până au învăţat să cânte. În dormitor seara era mare hărmălaie. Cântă în acelaşi timp câte unul din fiecare grupă, se râde şi se aplaudă. Până să îmi vină rândul, am hotărât să cânt o strofă, care o ştiam mai bine, dintr-un cântec ţigănesc. Am început să mă „scălâmbăi" şi eu mormăind:

„Zumbalai, zumbalai meştere,
N-am o scară să mă sui,
Zumbalai, zumbalai meştere,
Sus în slava cerului,
Zumbalai, zumbalai meştere".

S-a făcut mare haz de „cântarea mea". Pentru a se lăuda cu ce „artist" are, „căprarul" meu a chemat şi pe alţii să se minuneze. Am fost nevoit să mai repet încă o dată. „Reprezentaţia" s-a terminat demult, dar eu nu puteam să dorm de ciudă. Când alţii au început să

sforăie, eu m-am sculat încetişor, am tras un cufăr mai spre lumina singurului bec din mijlocul dormitorului şi pe genunchi plin de năduf, printre altele, am scris soţiei: „...dar nu am ce face, că ursul nu joacă de voie, joacă de nevoie, aşa şi cu mine, vrei nu vrei bea Grigore aiazmă că eu aş bea nişte ţapi cu bere".

16 APRILIE 1942

Scularea a fost bruscă. La comanda „afară fuga marş" am luat hainele şi bocancii în braţe şi am fugit. La uşă ne aşteptau gradaţii cu centurile. Nu a scăpat nimeni „nealtoit". Instrucţie şi iar instrucţie. În timpul unei pauze am crezut că vorbim şi noi răcanii cu domnul subofiţer ca de la om la om şi i-am spus, care mai de care, mai în glumă mai în serios, cum se face seara şi dimineaţa programul cu noi. Cu acest prilej am făcut şi puţin „haz de necaz". La miezul nopţii am fost duşi pe platou, mergând pe întuneric ca „orbeţii", unde am făcut ochire cu tunurile. La înapoiere s-a repetat încă o dată programul de seară. Când m-am culcat din nou eram şi mai frânt de oboseală ca înainte.

17 APRILIE 1942

Când m-am trezit de dimineaţă picioarele parcă îmi erau de lemn. Am mers totuşi la tăvăleală pe câmp. Nu am fost lăsaţi în pace nici în timpul prânzului. Am făcut culcări şi „broasca" prin curtea regimentului. Am primit o scrisoare de la „Ticul" meu care printre altele mi-a scris: „când a venit poştaşul, eram sus în zarzăr, îl curăţam de omizi. Eu duc lipsă de bani. Te rog nu lua aşa mulţi ca să mai avem de unde lua că este cam greu de suferit. Tu dacă iei la tine bani, fă economie şi nu-i cheltui pe prostii. Ia de mâncare pentru sufletul tău. Eu sunt bine, numai mămica este bolnavă ". M-am întristat că mama este bolnavă. Ea ne mai ajută cu ce poate. După-masă, am reuşit să fiu învoit trei ore în oraş. M-am dus la poştă şi am scos ceva bani din carnetul de economii. I-am trimis şi soţiei 1 500 de lei.

După miezul nopţii am fost duşi din nou pe câmp, să facem exerciţii de ochire cu tunurile. Sunt apreciat ca cel mai bun ochitor din baterie. Am această satisfacţie, dar îmi este teamă că nu îmi vor permite transferarea la atelier pentru a lucra ca sudor, aşa după cum trag nădejde. În caz că rămân ca ochitor la tun şi merg pe front nu se ştie dacă am să mai scap cu viaţă, pe câtă vreme ca sudor la atelier în spatele frontului mai am o şansă. Astăzi am mai primit o carte poştală

de acasă, trimisă în ziua de 27 martie şi suntem în 17 aprilie, deci a călătorit 20 de zile. Dacă cineva venea pe jos cu ea de la Ploieşti, tot o aducea în maximum 2 zile. Soţia mi-a scris că este tare îngrijorată de starea mea, iar despre ea că: „eu sunt cam bine sănătoasă". Acest „cam" mi-a dat de bănuit. A continuat cu: „mie îmi vine foarte greu fără tine. Şi mai ales acum că m-a încins un dor de nu mai pot". După citirea scrisorii, parcă îmi este şi mie mai tare dor de ea.

19 APRILIE 1942

Iarăşi mămăligă cu cafea. E bună şi asta când eşti lihnit de foame. Astăzi am fost la poligonul din satul Buda şi am făcut exerciţii de tras cu arma. După-amiază am primit ordin să facem deparazitarea. S-au înmulţit prea rău păduchii în bateria noastră. Aceasta este o problemă la nivelul întregii unităţi. S-a declarat război deci împotriva „celor mai bătrâni soldaţi din regiment" pe motiv că trândăvesc pe spinarea noastră. Eu cred că sunt cel mai înverşunat duşman al lor. Am călcat rufele cu fierul pentru a distruge şi ouăle, iar pentru cele care au mai rămas pe la cusături am dat cu gaz. Ca să fiu sigur că scap de „chiriaşi" am ţinut seama de sfatul sanitarului şi m-am parfumat şi pe la părţile păroase. Nu am mai făcut corvoadă la tunuri şi arma mi-a rămas necurăţată pe ţeavă, deoarece am lucrat la buletinul de tragere până seara târziu.

20 APRILIE 1942

Am făcut instrucţie numai până la ora nouă dimineaţa, pentru că am fost chemat să lucrez la cancelarie din ordinul unui subofiţer. Cu acest prilej am văzut în dormitor camarazi de ai mei care au dat ieri cu prea mult petrol pe rufe şi corp. Acum sunt scutiţi de instrucţie, deoarece nu mai pot să se mişte din cauza hainelor ce le rup băşicile de pe piele. Stau în paturi de parcă ar fi leproşi.

În ultimul timp în bateria noastră totul se face „la trap". Până la câmpul de instrucţie alergăm, până la masă mergem mai mult „fuga marş", la WC de asemenea. Trebuie să fim atenţi ca şi prin curtea regimentului să fugim, dacă vedem cumva un ofiţer de-al nostru. Cei care merg „în dorul lelii" o păţesc. În instrucţia de după-amiază, au fost incluse mai multe alergări şi culcări, apoi ne-am învârtit de colo până colo în marş cu cântec. După terminarea programului de cântat, am continuat cu pas de defilare, ca şi cum aceasta ar fi fost treaba cea mai importantă. Nu au ridicat toţi „răcanii" vârful bocancului până

la centură. Au urmat alte „culcări" şi ca supliment „broasca". Ne-am aşezat pe vine cu arma în ambele mâini şi am sărit chiar ca nişte broscoi. Părea a fi joacă, dar nu era. A fost tare greu. Când nu am mai putut ţopăi am căzut ca şi alţii cu faţa în jos fără să vreau. Până când nu am ridicat toţi piciorul la centură, gradaţii nu au fost mulţumiţi. Eu mă consider însă om norocos. Munca mea de „conţopist" m-a scutit de multe treburi şi umilinţe gratuite. Uneori îmi zic singur în gând: „desfuncţionăreşte-mă Doamne că mor de foame". Totuşi îmi prinde bine.

Am primit din partea soţiei o carte poştală al cărei conţinut m-a indispus profund. Am fost luat de la început foarte tare. Nu m-a mai mângâiat ca altă dată cu „Dragă Ticule", „Dragă mărţişor" etc. etc. şi mi-a spus: „Dragă Mitule. De ce dragă nu ai venit acasă cum ai spus, că cumnatul lui Lucy este tot ca tine la Bucureşti şi a venit şi de Paşte şi duminică. Numai tu nu ai voinţă şi nici bani nu îmi trimiţi, eu sunt rău bolnavă. Văd că mă neglijezi. Şi în două săptămâni am primit de la tine o carte poştală de 2 lei că parcă atât merit. Tu habar n-ai de mine în ce situaţie sunt. Tu eşti plimbat, eşti cu masa la ordin, ce îţi pasă de mine. Văd că m-ai uitat şi sunt singură. Numai eu mă chinuiesc pe acest pământ, parcă am omorât oameni la drum, de nu mai am nici un crezământ. Eu parcă nu am nici mamă nici tată, cu nimeni nu pot împărţi durerile mele. Mai bine din această boală să dea Dumnezeu o moarte într-un minut să scap de pe acest pământ... Decât să plâng mereu de dorul care mă paşte şi să suspin, mai bine să scap de toate câte sunt pe capul meu. Mărioara care te aşteaptă cât mai curând lângă ea şi care te sărută cu drag". Ultimele cuvinte au fost scrise de-a lungul cărţii poştale, iar sus lângă titlu, unde mai rămăsese spaţiu liber, a scris : „Scrie-mi şi tu". Ce rău îmi pare că nu sunt lângă ea, să-i spun care este adevărul. Poate mai târziu când vom citi scrisoarea împreună o să râdem de farsa pe care ne-o joacă viaţa în aceste condiţii grele. Observ că de suferit suferim împreună, dar fiecare în felul său.

I-am dat răspunsul şi m-am scuzat cum am putut că nu sunt eu de vină şi că se înşeală în aprecieri. I-am explicat că pentru mine nu există „nu vreau", ci „nu pot". I-am comunicat că i-am trimis bani şi cu ce mai greutate, precum şi faptul că am să-i trimit alţii din zece în zece zile. În a doua carte poştală i-am scris că: „...O duc bine cu milităria pentru că m-am obişnuit şi nu mi se mai pare greu ca la început. Acum sunt ostaş bătrân, am aproape 2 luni. Cu ratele vezi cum faci. Posibil

să ne prindă bine pentru că e greu să te menţii în aceste timpuri fără o ocupaţie oarecare. Tu să-mi răspunzi dacă ai primit banii şi să-i dai şi mamei din ei dacă are nevoie, ceea ce cred, dacă este bolnavă". M-am culcat îngândurat şi amărât.

21 APRILIE 1942

Am făcut numai două ore instrucţie, am curăţat arma de unsoare pe teavă şi am plecat la tragere. Am ochit mai bine ca unii ofiţeri la distanţa de 300 metri, din poziţia „în picioare" . Am reuşit să introduc trei cartuşe în punctul negru. Unii ofiţeri nu au fost în stare mai mult de un cartuş sau deloc. Ei ştiu teoretic cum se trage, dar cu practica sunt ca şi noi începători, dacă nu şi mai rău. Noi răcanii facem uneori mai bine şi de frică. Seara am lucrat din nou la cancelarie.

22 APRILIE 1942

„Cu noaptea-n cap" am continuat lucrul rămas de aseară pentru subofiţerul tehnic. Aşa am scăpat de instrucţie până la ora zece. După ce am mâncat, am făcut „toaleta" armei după tragerea de ieri. Am curăţat şi aparatul de ochire al tunului de care răspund personal. „Frica păzeşte pepenii". Apoi am lucrat cu cazmaua la un amplasament al tunului. Nu s-a mai făcut programul de seară ca altădată. Probabil că şi gradaţii au fost mai obosiţi sau plictisiţi de repetarea permanentă a acestei corvezi. Ne-am culcat „de voie".

23 APRILIE 1942

Astăzi este Sfântul Gheorghe. Am fost sculat la ora două şi jumătate noaptea, ca să fac de santinelă la tunuri şi maşini pe câmpul de instrucţie. Ploua, era noroi şi întuneric beznă, din care cauză dau orbeşte prin gropi şi băltoace. Numai bateria noastră a ieşit astăzi la instrucţie. Soldaţii din celelalte baterii au primit repaus, pentru că este zi de sărbătoare. M-a scăpat şi pe mine de corvoadă domnul „major". Mi-a ordonat să merg la birou, dar nu mi-a dat nimic de făcut. Aşa a vrut el. A devenit deodată milos şi nu îmi dau seama de ce. La prânz ne-a dat ciorbă de peşte. Mai târziu mi-am făcut singur ceva de lucru, pentru că nu-mi venea să stau chiar degeaba. Am scris soţiei şi i-am dat explicaţii în plus, faţă de cele date anterior. I-am spus că de la Paşte şi până acum i-am trimis 7 cărţi poştale şi am primit numai 2. Nu sunt eu de vină că ea nu le primeşte. Cred că este imposibil să lămureşti

pe cineva prin scris şi mai ales când nu primeşte tot ce i-ai trimis. Mi s-a făcut somn şi m-am culcat. După ce m-am sculat şi am ieşit afară, am fost văzut de un caporal care m-a trimis imediat la câmp să-mi curăţ aparatul de ochire. După părerea mea, nu aveam ce să-i mai fac, pentru că aparatul era foarte curat. Totuşi, m-am dus. Restul oamenilor din baterie au fost trimişi în grădina de legume a regimentului.

După masa de seară, cu toate că sunase şi „stingerea", majorul nostru a numit pe unii răcani să sape în faţa dormitorului pentru a face o grădiniţă cu flori, pe care să o înconjoare pe margine cu brazde de iarbă. Pământul de flori şi brazdele trebuiau cărate de departe, din câmp, cu targa. M-am dus şi eu singur de bună voie la cărat, să nu creadă ceilalţi răcani că mă feresc de muncă. De fapt mă simţeam vinovat faţă de ei, întrucât toţi au observat că sunt menajat de şef.

24 APRILIE 1942

Dimineaţa am continuat lucrul tot în faţa dormitorului, am fixat brazde, deoarece nu s-a terminat azi-noapte amenajarea grădiniţei. Acum s-a iscat o întrecere între baterii pentru cea mai frumoasă grădiniţă din faţa dormitoarelor. Gradaţii se întrec pe pielea noastră. Am băut cafeaua „cu zeama ei" pentru că nu mi-a mai rămas mămăligă de aseară să o mănânc cu ea. La raportul de dimineaţă am fost solicitat de subofiţerul tehnic să fiu învoit la birou pentru unele lucrări în legătură cu maşinile. Pe drum, mi-a atras atenţia că nu am foarte mult de lucru şi că trebuie să mă ţin de el, ca puiul de cloşcă, deoarece de azi înainte sunt „grefierul" lui. M-a avertizat că dacă încerc să trag chiulul, dau de dracul.

După prânz a plouat şi în timpul cât stam adăpostit în cabina unei maşini poştaşul mi-a adus un plic „recomandat" şi o carte poştală de la „Ticul meu". În scrisoarea din plic m-a rugat să scot câteva fotografii şi să îi trimit şi ei că îi este dor de mine. A visat că ne plimbam împreună pe bulevard, că i-am cumpărat un buchet de flori şi că era fericită. Deci, după săpuneala aspră pe care mi-a tras-o în ultima scrisoare, observ că s-a calmat şi a revenit la sentimente mai fireşti.

În legătură cu bicicleta mea de curse, rechiziţionată pentru front anul trecut, a aflat că nu am să primesc nici un ban ca despăgubire. Aceasta este o lovitură foarte grea pentru noi, deoarece conform promisiunilor făcute atunci am tot sperat că îmi va fi înapoiată contravaloarea ei. În încheiere, mi-a mai scris:

„De-aşi fi un fluturaş mic
M-aş băga în acest plic
Şi când plicul tu l-ai rupt,
Eu să săr să te sărut.

Te iubesc, îţi jur credinţă
Martor am pe Dumnezeu
Şi ca drept recunoştinţă,
Îţi ofer amorul meu.

Foaie verde solz de peşte,
O guriţă cui citeşte,
Foaie verde lămâiţă,
Complimente şi-o guriţă
Ţicului meu iubit.

Iubeşte-mă că sunt un crin,
Că eu rana îţi alin
Mărioara ta şi Ţicu".

Aceste „amintiri" m-au înveselit, uitând pentru moment de toate necazurile. Cartea poştală ce am primit-o era una din cele militare care i le-am dat eu în alb pentru a face economie de bani. A lipit pe ea în plus numai timbre de 3 lei diferenţă . Mi-a scris că a primit banii pe care i-am trimis, că a plătit datoria pe care a avut-o şi că: „Aş lua şi eu o prăjitură şi nu am bani. M-aş plimba şi eu puţin prin centru că am auzit că este frumos. Dar dacă tu nu vii stau în casă şi tot plâng mereu. Că ştiu că tu te plimbi cu alta pe aici. Şi te faci cavaler şi nu ca mine cu burtă". O cred că este foarte greu fără mine şi că-mi duce dorul, dar sunt mâhnit că nu mă crede că eu sunt ca la închisoare. Dacă ar fi adevărat că m-aş plimba cu alta nu mi-ar părea rău. Dar când ştiu că nu este adevărat, mor de ciudă. Mă mir de unde o fi scornit acest lucru. În cartea poştală printre altele m-a mai întrebat: „Ai scos fotografiile? Te rog trimite-mi prin poştă dacă mă iubeşti ca în trecut".

25 APRILIE 1942

Am lucrat la „birou" până la ora prânzului. S-au făcut unele învoiri în oraş. Am primit şi eu un bilet de voie, până a doua zi dimineaţa. M-am plimbat cu alţi camarazi „aiurea în tramvai", am mâncat pe săturate într-un birt prăpădit, dar cu preţuri mai mici şi seara la ora stingerii, în aceeaşi zi, m-am întors în cazarmă. Nu am plecat la Ploieşti de teamă să nu întârzii. Mâine va avea loc adunarea regimentului.

26 APRILIE 1942

Am fost treziți la ora patru. Până să sune „deșteptarea" noi am reușit să bem și cafeaua. La adunarea regimentului am fost nevoiți să așteptăm în picioare câteva ore, în același loc, încât aveam impresia că îmi intră „os prin os". După adunare m-am dus la mașini, unde m-a luat la rost subofițerul tehnic, pentru că am plecat ieri în oraș fără să îi spun și lui. A avut mare nevoie de mine. Mi-a atras atenția că altă dată „mă jupoaie", dacă se mai întâmplă așa ceva. Nu știu cum aș putea să-l apreciez pe acest om. Câte o dată îmi face impresia că este „pâinea lui Dumnezeu". Pot vorbi cu el ca și cu oricare civil. Nu pretinde să respect strict disciplina militară, dar pe neașteptate o pot lua oricând „pe coajă", fără un motiv prea deosebit. De aceea îmi cam este frică de el, de când „am încasat-o" ultima dată și mi-a spus: "Bă, ori faci armată, ori te ia mama dracului". Până la prânz mai mult am chiulit-o decât am lucrat și nu din vina mea. După-amiaza însă ne-a repartizat la toți lopeți și târnăcoape și ne-a trimis pe câmp să săpăm tranșee. Am tăiat în primul rând iarba verde și am pus-o deoparte, am săpat cu târnăcopul și am scos pământul din groapă cu lopata, prin schimb cu alți camarazi. Până seara am cărat pământ cu targa, dintr-un loc în altul. Cu toate că eram frânți de oboseală și murdari, gradații nu ne-au dat voie în dormitor să ne luăm din cufere ce ne trebuie pentru spălat. Îmi era o foame de lup și abia așteptam să merg la masă. Acolo însă am avut o mare surpriză. Ciorba era „apă chioară de Dunăre", bineînțeles că fără pește nu avea nici un Dumnezeu. Nu am putut cel puțin să o bem ca pe apă, așa era de scârboasă. Am lăsat-o în gamelă. La dormitor, altă surpriză. Ne-a pus să pregătim ranițele pentru a doua zi că ne așteaptă ceva deosebit. A fost sărbătoare astăzi pentru alții, dar nu și pentru noi.

27 APRILIE 1942

Mare agitație a fost în întreg regimentul. Din lipsă de timp am renunțat ca să mai beau și prăpădita de cafea. La ora șase eram pe platou, cu echipament de război, cască, mască contra gazelor, raniță și lopată „Lineman", lângă tun și aparatul de ochire. În câteva ore trebuia să facem un alt amplasament. Am început munca în mare viteză. Gradații s-au luat la întrecere între ei, dar „punând șeaua pe noi". Am săpat o groapă ca și cea de ieri, am nivelat taluzul, am cărat pământ cu targa și brazde de iarbă pe care le-am plantat , ca să nu observe

inamicul că în față este pământ săpat proaspăt. Am băgat tunul în amplasament. La ora zece când a venit colonelul în inspecție a fost gata. Alături de tunurile noastre anticar au participat la această temă de luptă și ostași dintr-o unitate de infanterie și alta de tancuri. Exercițiile s-au desfășurat bine, conform planului întocmit. După terminarea temei de luptă am fost numit să particip la înmormântarea unui camarad, din altă baterie, decedat în nu știu ce împrejurări. M-am întors de la înmormântare, într-o dispoziție foarte proastă. Având ceva timp liber, am scris soției : „... în loc tu să mă încurajezi, după cum am încercat eu cu tine, ai făcut contrariu, din care cauză două zile n-am știut pe ce lume mă aflu". Am amenințat-o că: „...m-am săturat și din cauza asta nu mai viu acasă că-mi place aici". Până la sfârșitul scrisorii supărarea mi-a mai trecut, pentru că în încheiere i-am scris: „Poate vin sâmbătă".

28 APRILIE 1942

Astăzi am renunțat din nou să beau cafeaua. Nu m-am deplasat să o iau din cauza noroiului din curtea regimentului și a frigului. Instrucția a fost ca de obicei severă. La masa de prânz am mâncat fasole cu mămăligă, după care am plecat la „teatru". Dintr-o remiză au fost scoase mașinile și acolo s-a desfășurat o piesă de teatru cu „artiști" de-ai noștri din regiment. Ca să văd câte ceva a trebuit să îmi lungesc gâtul și să mă înalț pe vârful picioarelor. Am și sărit de câteva ori în sus. Până la urmă, cu părere de rău, am renunțat. După „spectacol" am lucrat la cancelarie până seara, scăpând atât de corvoadă cât și de program. Totodată mi-am făcut timp și am mai scris acasă o carte poștală în care am arătat: „...Cu milităria o duc destul de bine. Singurul inconvenient este că nu am libertate după cum aș vrea eu... Dacă tu crezi că eu sunt mare și tare, tu să crezi ce vrei că nu mă costă bani. Iară eu fac cum îmi dictează conștiința de român. Dacă tu ți-ai pierdut răbdarea, eu ce să mai zic".

29 APRILIE 1942

La ora deșteptării mai ploua. Deplasarea prin curtea regimentului a devenit o problemă majoră din cauza noroiului. Este roșu și cleios. Unii soldați nu se mai duc noaptea nici la WC. Acolo nu este lumină și riști să-ți murdărești bocancii.

Așa că dimineața observi din loc în loc grămăjoare, mai apropiate sau mai îndepărtate de dormitor. „Onoarea" de a le aduna îi revine lui

Paraschiv şi altor câţiva ca el. Fiindu-mi foame „cu noaptea-n cap", am fost nevoit să merg totuşi la cafea. Am „asortat-o" tot cu mămăliga de aseară. La instrucţie am făcut numai teme de luptă, dar exerciţiile nu ieşeau bine, astfel că au fost completate cu alergări şi culcări până când au ieşit cum trebuie.

După-amiază toată bateria noastră a fost pusă la dispoziţia „regimentului" pentru corvoadă. Numai eu am lucrat la birou, dar mi s-a dat atât de mult de lucru, încât aş avea pentru două zile. Nu am reuşit să robotesc după ora stingerii mai mult de miezul nopţii. M-am bucurat că am reuşit să termin scrisoarea începută ieri pentru acasă şi încă două cărţi poştale. Printre altele, am mai scris „...Trecutul ne-a plăcut la amândoi. Prezentul îl vezi, e rău. Destul de rău însă sunt alţii şi mai rău şi nu s-au descurajat. Aşa că nici noi nu trebuie să disperăm de supărări sau neajunsuri... Eu sunt la distracţie aici? Crezi tu că îmi convine? Nu dragă, dar să ştii că în armată nu se discută. Află că eu nici nu am timp să mă gândesc cel puţin. Dar am încercat să te înveselesc pe tine, tu ai înţeles greşit, aşa că mai bine nici nu-ţi scriam. Ce face mama, tata, căţeaua şi purceaua, dacă a fătat sau altceva. Aici s-a schimbat situaţia dragă, nu mai conduc eu, ci sunt condus de alţii şi tu să înţelegi. Am multe de spus dar nu am loc şi posibilitate".

După ce am terminat de scris mi-am curăţat şi lustruit bocancii, mi-am călcat pantalonii, în special pe dos, pe la cusături, unde de obicei stau ascunşi „blindaţii". Nu se putea să nu găsesc cel puţin lindini. Când treceam apăsat cu fierul de călcat fierbinte pocneau de căldură şi greutate şi îmi făcea plăcere. Dacă toţi răcanii ar face ca mine şi cât mai des poate ar scăpa de păduchi. M-am culcat cu senzaţia de foame. Ce folos dacă am ceva bani, dacă nu-mi pot cumpăra pâine. E ca şi când nu aş avea. A plouat iarăşi toată noaptea.

30 APRILIE 1942

M-am sculat mai devreme, cu toate că eram „mort" de somn şi tot aşa de obosit ca şi aseară. A trebuit să lucrez la măsuţa din dormitor până la ora şapte şi să renunţ şi la cafea. Am făcut instrucţie în special pe tema: „ordinea desfăşurării". Ne strângeam pe grupe şi la comandă ne împrăştiam în stânga şi în dreapta locului în care ne aflam, apoi ne trânteam la pământ. Se comanda des înaintarea şi apoi culcarea. Adunarea la vechiul loc şi iar „desfăşurarea". A fost un chin pentru că ploaia nu a contenit tot timpul, eram uzi şi plini de noroi. A fost mai greu pentru cei care se aflau la coada „desfăşurării", deoarece erau

nevoiți să alerge mai mult, în funcție de distanța ordonată dintre un ostaș și altul. Picioarele abia puteam să le mai punem în mișcare. M-am culcat după ce s-a făcut o inspecție a efectelor „ la mama ei".

1 MAI 1942

De dimineață am fost puși să facem curățenie în cufere în prezența comandantului de grupă. Am avut impresia că se caută ceva. Motivul adevărat nu ni s-a spus. După-amiază, 35 de oameni din bateria noastră au fost trimiși la grădina de legume a regimentului la însămânțat cartofi. Printre ei m-am aflat și eu. Până seara cred că am făcut singur vreo 250 gropițe în care am pus cartofi și apoi le-am astupat în formă de mușuroi. Pentru mine a fost un chin cumplit, nefiind învățat cu asemenea muncă. Vrând-nevrând a trebuit să mă țin de rând, mai ales că printre noi se învârtea majorul cu o ciomagă în mână. La un moment dat nici nu mai puteam să mă îndrept de șale. Eram frânt de oboseală. Cei veniți de la țară au suportat mai ușor o asemenea corvoadă. Abia așteptam să ajung la dormitor să mă odihnesc. Când am ajuns însă acolo îmi venea să mă iau cu mâinile de cap. Tot ce a fost înăuntru, paturi, saltele, pături, cufere, arme, era afară, în fața clădirii stropit de var și claie peste grămadă, deoarece au fost văruiți pereții cu ele înăuntru. A trebuit să curățăm de var toate lucrurile din dormitor, să le scuturăm și să le cărăm la loc. Am continuat corvoada și după ora stingerii, cărând de pe izlaz brazde de iarbă pentru amenajarea spațiului verde din fața barăcii unde ne odihneam în timpul nopții. Neavând suficiente târgi, eu cu un alt camarad ne-am folosit de o scândură lată. Am cărat apoi și pământ cu targa până aproape de ora 1 noaptea. Abia după aceea mi-am curățat și scuturat efectele, supravegheat și de un subofițer consemnat să doarmă în această noapte cu noi în baterie. De ce? Nu știu.

2 MAI 1942

La ora patru dimineața am început să golim din nou dormitorul de toate catrafusele pentru a se putea continua curățenia cu spălatul geamurilor, ușilor și al podelei. Ulterior trebuia făcut „șmotru" și în spălător. La ora șase băusem deja cafeaua și am fost trimiși din nou în grădina de legume, de această dată pentru a planta fasole. Numai muncă de grădinar nu am făcut în viața mea. Dar în armată „vrei nu vrei, bea Grigore aiazmă". Nu am muncit la sapă decât două ceasuri, deoarece am fost chemat la serviciul tehnic pentru că am treabă ca „scribălău".

După-amiază am îndrăznit să-i cer domnului major un bilet de voie pentru Bucureşti. Îndrăzneala a fost motivată întrucât în urmă cu vreo trei săptămâni dumnealui mi-a cerut ceasul meu de mână împrumut că pleacă în delegaţie la Târgu-Jiu şi ceasul lui este defect. La întoarcerea din delegaţie i-am amintit de ceas. Mi-a spus că i-a spart geamul şi că l-a dat la reparat. După o săptămână i l-am cerut din nou. De data aceasta mi-a spus că nu este gata. A treia oară nu am mai îndrăznit să il mai cer pentru că mi-a fost ruşine. În felul acesta am rămas fără ceas, dar m-am dumirit de ce în ultimul timp am fost oarecum protejat de el. Cum m-am văzut cu bilet de voie în buzunar „am fugit" la gară şi de acolo cu trenul la Ploieşti, unde eram aşteptat de mult în urma numeroaselor mele promisiuni. Acasă, m-am simţit extraordinar de bine în comparaţie cu viaţa de cazarmă. Păcat că şederea a fost scurtă. De dimineaţă soţia m-a însoţit până la gară, iar timpul de aşteptare până a sosit trenul l-am pierdut într-un restaurant din apropiere. La ora zece am sosit în cazarmă. Până la miezul nopţii am întocmit diferite tabele.

4 MAI 1942

Am fost lăsaţi să dormim ceva mai mult pentru că afară ploua. Ploaia nu a încetat până târziu, după-amiază. A apărut din nou mocirla prin curtea regimentului. Pe la ora 18, nu ştiu din ce cauză, au fost trimişi la corvoadă în bucătărie toţi ochitorii de tunuri, printre care şi eu. Bucătarii ne-au pus să spălăm cimentul din bucătărie. După ce am mâncat, am spălat tot noi toate mesele. Am terminat treaba abia când gornistul regimentului a sunat stingerea. Nu m-am culcat imediat. M-a găsit vrednicia, astfel că mi-am călcat pantalonii, aşa cum se calcă în armată, mi-am curăţat vestonul cu benzină pe la mâneci, guler şi pe umăr unde era murdar de unsoarea de pe armă şi i-am cusut gaica ruptă. Cu aceste treburi am mai pierdut vre-o două ceasuri. După aceea am scris acasă o carte poştală, deoarece azi am primit şi eu două trimise în zilele de 26 şi 27 aprilie. Acestea au sosit mai repede. Într-una din scrisori soţia mi-a scris că: „Am primit patru c.p. Iar eu te rog să îmi spui şi mie dacă ai primit şi tu cinci c.p. şi o recomandată. Eu sunt bine. Dar îmi este dor de tine. Când vii acasă? Tu văd că te-ai învăţat fără mine. Este bine de tine, că mă poţi face uitată. Eu însă nu pot. Ţi se pare ţie că trece repede timpul, cum îmi spui tu. Că au trecut 7 luni. Am văzut cum vă trece timpul. Mai multe exerciţii, în diferite feluri. Şi mai mult joc. Cântece mai ales. Eu am primit o sută de lei de la tăticu mai înainte de a-mi trimite tu. Şi două sute acuma, că mai am puţin de

tot. Te sărut, Marioara". În a doua carte poştală mi-a scris: „Eu sunt bine. Cu dorul tău o duc greu de tot...Tu te-ai învăţat fără mine. Ce bine este de tine. Te distrezi când ai liber. Numai eu sunt mereu acasă. Că nu am cu cine să mă plimb. Eu nu m-am mai plimbat de 5 luni şi mai bine. Tare m-am plictisit. Tu fă tot posibilul şi vino şi acasă. Eu am făcut grădina fără să îmi mai spui tu; este foarte frumoasă. Dar este timpul prost că plouă mereu". A însămânţat cu multe legume mica noastră grădină. Toate acestea le ştiam de acasă, dar mi-au făcut mare plăcere când le-am şi citit. M-am culcat pe la miezul nopţii destul de bine dispus.

6 MAI 1942

Deşteptarea a fost „boierească" în comparaţie cu timpul trecut, când de frica bătăii mulţi dintre noi ne trezeam mai înainte de a suna goarna, ne îmbrăcam sub pătură cu ciorapii şi pantalonii şi săream direct în bocanci, atunci când începea echiparea după numărătoare. În ultimul timp nici instrucţia nu a mai fost chiar aşa de severă. Astăzi am făcut exerciţii până la ora opt, când am fost chemat la parcul de maşini să mai lucrez ceva. Şi după ce am mâncat fasolea cu mămăligă am continuat acelaşi lucru.

În cartea poştală primită, soţia mi-a scris că: „În primul rând sunt bine cum m-ai lăsat plângând la poartă. Că tu nu te mai gândeşti la mine... Eu am văzut când ai venit acasă că numai eşti ca în trecut. Te-ai schimbat cu totul. Nu îţi mai sunt dragă. Eu nu m-am schimbat. Eu te aştept cu nerăbdare sâmbătă seara cum ai spus. Aşa să nu te faci că ai uitat. Eu m-am întâlnit cu Costică, trecea la câmp călare pe cal. Şi a întrebat de tine dac-ai venit acasă..."

7 MAI 1942

De dimineaţă am lucrat în dormitor, iar la parcul de maşini nu prea am avut ce să fac, astfel că m-am culcat în cabina unei maşini şi am mai recuperat din somnul pierdut cu lucrul de noapte şi orele de planton în dormitor. Mâine de la ora prânzului bateria noastră va intra 24 de ore în serviciul de gardă pe regiment. Eu am fost exclus pentru eventualitatea că „am de lucru". Seara m-am culcat liniştit.

8 MAI 1942

Am plecat la parcul de maşini cu registrul şi toate hârţoagele. Am lucrat până s-a ridicat soarele sus. M-a copleşit căldura şi am adormit.

M-am trezit „mort" de sete. Am plecat la dormitor ca să beau apă. Acolo am fost „agățat" de doi subofițeri și obligat să le fac urgent câteva lucrări. Ca să le pot termina, am fost nevoit să lucrez fără întrerupere până seara târziu. M-am ales și cu o puternică durere de cap. Azi am primit trei lei solda pe luna trecută. Cu acești bani nu se pot cumpăra decât câteva țigări. Norocul meu este că nici nu fumez. Nu știu cum s-a făcut că până la urmă nu s-au ajuns oamenii de serviciu și m-au chemat și pe mine de m-au pus planton schimbul întâi, în dormitorul corpului de gardă. În timpul serviciului meu au avut loc mai multe evenimente: o femeie a intrat prin gardul de sârmă ghimpată din spatele regimentului în dormitorul unde se afla soțul său. A fost surprinsă de ofițerul de serviciu și adusă la corpul de gardă, unde a fost interogată. Un soldat de al nostru a fost găsit dormind în post. Ofițerul de rond l-a adus tot la corpul de gardă. Am aflat că săptămâna trecută un ostaș prins dormind în post a fost băgat la carceră. A mai fost adus din oraș un dezertor de al nostru, ploieștean ca și mine, fost coleg de școală, dar o mare haimana. Ca șofer, șterpelea cauciucuri de rezervă de la mașinile regimentului și le vindea la particulari, apoi banii îi părăduia prin restaurante și hoteluri. Nu era la prima abatere. Se învățase cu închisoarea. În cele trei ore cât am fost de gardă, am scuturat rogojinile de pe pat, am măturat pe jos și am tras cizmele ofițerului de serviciu. Nu-mi place să fiu ordonanță și nici să mai viu pe aici. La ora unu noaptea m-am culcat și eu pe rogojină lângă ceilalți.

9 MAI 1942

De dimineață, în corpul de gardă, din vorbă în vorbă, m-am „împrietenit" cu un sergent, în viața civilă învățător și un pasionat culegător de „amintiri", strigături, poezii și cântece populare. Avea la el un carnețel cu asemenea culegeri, la care ținea foarte mult. Cum și mie îmi plăcea asemenea îndeletniciri, am copiat din carnetul lui pe cele de mai jos:

„Doritul meu puișor
Spune-le părinților
Că fiul lor și-al tău soț
E-n deplină sănătate
Și slujba din cătănie
O poartă cu vrednicie
Cu dorul mereu în gând,
Nădăjduiește că-n curând

Trece peste orice rău
Să se-n toarcă-n satul său.

Du-te dragă cărticică
Şi te-aşează încetişor
Pe fereastra ei cea mică
Unde eu visez amor.

Am un dor la inimioară
Şi nu pot ca să-l alin.
Te iubesc pe tine dragă,
Pentru tine mult suspin.

Mă gândesc mândro la tine
Şi la timpul din trecut
Când la umbră câteodată
Mă lăsai să te sărut.

Când pe această carte
Ochii vei arunca
Las-o lacrimă să cadă
Pe iscălitura mea.
Şi din somn te-aş deştepta
Gurița şi-aş săruta,
Căci ai buze subțirele
Pe placul inimii mele.

Am să-ntreb o păsărea
Ca să-mi spună unde eşti
Şi să văd dacă vreo dată
Tu la mine te gândeşti.

Tristă este pasărea
Care cântă încet şi rar,
Dar mai tristă este viața
Unui tânăr militar,
Care trăieşte prin străini
Ca şi floare printre spini.
Floarea spinului înfloreşte,
Militarul se gândeşte
Vine ziua de porneşte
Cu arma, cu raniță
Să-ți apere țara sa.

Trandafir din grădiniță
Rupe-l tu cu a ta mânuță
Şi-l pune la inimuță

Mi-l trimite apoi mie
În străini în cătănie
Când pe el voi săruta
Să gândesc că-i gura ta."

La încheierea misiunii bateriei de gardă pe regiment am fost pus să copiez într-un registru procesul-verbal de predare-primire a serviciului. După-amiază am avut mai puţin de robotit, aşa că am răspuns soţiei cu trei cărţi poştale la cele două ale ei care le-am primit acum câteva zile. Am avut grijă ca în fiecare carte poştală să „strecor" şi câteva „amintiri" culese de la sergentul D.M., în speranţa că ele îi vor descreţi fruntea, se va bucura şi poate îmi va răspunde în acelaşi fel şi cu aceeaşi afecţiune.

10 MAI 1942

La ora patru dimineaţa îmi călcam pantalonii. Astăzi este sărbătoare naţională. Am băut o porţie dublă de „cafea". A avut loc adunarea regimentului. A venit şi domnul colonel. Totodată s-a făcut repartizarea: unii să meargă la paradă, alţii la corvoadă. Eu, pe motiv că am de lucru la „birou", am scăpat şi de una şi de alta. Am scris Marioarei mele o scrisoare lungă în plic. După-amiază am fost învoit în oraş cu bilet de voie în regulă, dar la poartă s-a făcut o triere severă, pentru ca să meargă numai acei ostaşi care au efecte mai bune. Ale mele erau prea vechi, aşa că am fost respins; împreună cu alţi câţiva ne-am hotărât să plecăm „fie ce-o fi". Ne-am strecurat prin gardul de sârmă din spatele regimentului şi ne-am răspândit care încotro. Eu m-am oprit direct la fotograf , de unde am luat fotografiile făcute în timpul învoirii anterioare. La întoarcerea din oraş, am intrat pe poarta principală. S-a uitat ofiţerul de serviciu la mine când l-am salutat şi nu mai ştia nici el dacă mi-a dat voie să plec în aşa hal. Mâncarea de azi a fost mai bună ca altădată. Păcat că nu sunt mai multe sărbători naţionale, pentru ca să mâncăm mai bine.

11 MAI 1942

Timp de o săptămână am dus-o mai bine, dar acum am dat din nou de dracu . Se repetă instrucţia făcută în perioada anterioară. Bateria a fost împărţită în două secţii şi eu am căzut pe mâna unui subofiţer „cam într-o doagă". Acest comandant ne ţine numai în fugă şi culcări fără rost. Pe mine mă doare piciorul stâng, dar nu ştiu de ce. La acelaşi

picior au apărut niște băşicuțe. De abia mai pot face instrucție. Comandantul a făcut şi o inovație. În loc să transportăm tunul pe roți, de la un amplasament la altul, ne-a pus să-l ducem târâş pe talpă, lucru extraordinar de greu. Nu am avut încotro şi l-am dus. Noaptea avem mereu de curățat arma sau efectele, apoi să le călcăm. Când îmi dă ceva de scris, vrea neapărat să aibă lucrarea a doua zi, fără să se gândească dacă am timp să o fac. Mi-a promis că are să mă pună mereu de planton. Probabil că nu fac deja destul de des fără să fiu pus de el. Dacă ar fi posibil m-aş transfera din această secție la cea a locotenentului, unde se pare că oamenii o duc mai bine, dar nu se poate. Subofițerul nostru vrea să-l întreacă pe locotenent, dar nu e posibil, poate cel mult să-l egaleze. De aceea ne munceşte aşa mult. Susține că noi suntem mai „molâi". Eu cred că nu este adevărat. Suntem prea obosiți de atâta „frecat". Abia am avut timp şi putere să mai scriu aceste rânduri.

12 MAI 1942

Astăzi a fost mai rău ca ieri. Nu se ridicase încă soarele sus pe cer şi eram deja frânt de oboseală din cauza instrucției. La prânz, înainte de a pleca la masă subofițerul a mai făcut cu noi un supliment de alergări, culcări, înainte şi înapoi, pas de defilare, broasca şi tot ce a mai poftit. Am mâncat, ca de obicei, cea mai bună mâncare din regiment. Fasole cu mămăligă. După-amiază am început un nou amplasament pentru tun, adică, săpat, cărat pământul şi brazde de iarbă, taluzat etc. Tocmai când îmi punem întrebarea dacă mai rezist până seara în acest ritm am fost însărcinat să trec pe curat în carnețel programul pentru a doua zi. La ora când scriu aceste rânduri toată bateria este de serviciu pe regiment până la ora 24. Cred că dacă mă trimitea şi pe mine acolo exista pericolul să adorm în postul de santinelă şi să dau „de dracul" în cazul că eram prins. Pe de altă parte, ceea ce fac eu aici nu este tot corvoadă dacă nu pot să dorm? Simt că mă dor toți mușchii şi oasele, încât abia stau pe scaun. Mă supără şi mai tare băşicile dintre picioare. Astăzi am primit de la nevastă-mea o scrisoare recomandată şi m-am bucurat foarte mult. I-am răspuns acum cu o carte poştală. Printre altele i-am spus: „... nu pot veni acasă curând... la alții le-au murit părinții şi tot nu le-au dat drumul, spunându-le că dacă se duc nu-i mai învie". Abia aştept să mă transfer din bateria asta la atelierul mecanic ca sudor.

13 MAI 1942

Din cauza căldurii, astăzi am făcut instrucția numai în chiloți. La adunarea de la prânz am ieșit la raport pentru a fi învoit în oraș și am primit aprobarea. Eu am plecat însă la Ploiești cu o mașină de ocazie. Am ajuns noaptea și am dormit cu soția la socrii deoarece se aflau la sapă, într-o comună învecinată, iar frații ei mai mici se aflau singuri.

14 MAI 1942

Parcă sunt altul. M-am îmbrăcat cu pantalonii albi și am plecat pe bulevard, unde se sărbătorea ziua eroilor. M-am dus apoi cu o scrisoare la părinții unui prieten de la bateria a șasea. După-masă am început să mă pregătesc de drum. Am plecat din Ploiești, tot cu o mașină de ocazie până la Băneasa. În autobuz a fost o așa mare înghesuială, încât ouăle fierte din pachet au fost strivite rău de tot. Am traversat pe întuneric câmpul de instrucție și am intrat în regiment printre sârmele ghimpate, din spatele barăcilor. Cu câteva minute înainte de a suna stingerea am intrat și eu în dormitor. Mi-au făcut mizerie toți gradații, înjurându-mă fără motiv că „răcanii se duc acasă, iar oamenii vechi nu". Au făcut numai cu mine inspecția la efecte. Este adevărat că a ieșit praf din pantaloni, când au fost loviți cu nuiaua. Era și normal deoarece am călătorit sus în camion. Au făcut „băşcălie" pe motiv că pantalonii îmi miros a „țâr" de la nevastă. Nu s-au încumetat însă să mă bată, deoarece am respectat timpul de învoire. M-am ales numai cu înjurături și ironii. M-am culcat tare îngrijorat, după ce am văzut arma roșie de rugină pe rastel.

15 MAI 1942

Când a sunat deșteptarea eu eram pe jumătate îmbrăcat, curățind arma de rugină. „Frica păzește pepenii". Supărarea de aseară a gradaților nu le-a trecut; de dimineață, pentru prima dată, m-au numit la curățenie în dormitor. Am măturat pe jos, am aranjat cearceafuri și pături etc.; am reușit să îmi termin și arma de curățat până la ora de raport. Subofițerul nostru a primit ordin să repartizeze la serviciul armături un ostaș care se pricepe cumva la desen și vopsit. Văzând că nu se „înghesuie" nimeni, m-am oferit eu. Șeful serviciului armături m-a dus în fața a două panouri mari, albe, și m-a pus să desenez tancuri în mărime naturală, necesare la tragerile cu tunurile anticar de după-amiază. Am făcut conturul tancurilor din profil cu cretă colorată, apoi

spațiile albe le-am umplut cu vopsea neagră. După ce am terminat treaba, locotenentul m-a felicitat cu un „bravo mă băiete". Imediat după masa de prânz am fost transportați cu mașinile spre Giurgiu, dincolo de comuna Călugăreni, până la poligonul de tragere. Am înghițit o mulțime de praf, deoarece am mers în coloană. Când am coborât din mașini și ne-am privit unii pe alții am observat că numai dinții în gură rămăseseră fără praf pe ei. Imediat am fost puși să curățăm tunurile. Ni s-a distribuit hrană rece pe o zi, dar foarte puțină. Răbdam de foame, dacă nu aveam bani să cumpăr ceva de mâncare de la cantina regimentului din comuna Mihai Bravu. Ne-am culcat sus în camion, cu capul pe un cauciuc de rezervă plin de praf și pe cartușieră, întrucât la plecare nu ne-a dat nici pătură, nici manta sau măcar foaie de cort. Noaptea a fost foarte rece și mai mult am tremurat, decât am dormit. După miezul nopții am făcut trei ore santinelă la tun, unde am tremurat și mai vârtos.

16 MAI 1942

Nu pot să spun că am mai dormit până la ora cinci, pentru că mai mult m-am chinuit din cauza frigului. Până la cantină am mers în pas alergător și mi-am cumpărat un sfert de pâine și puțină halva, deoarece eram lihnit de foame. Am făcut exerciții de tragere până a venit domnul general. Era să se întâmple o mare nenorocire. Un servant de la tun, din cauza emoției și a mânuirii repezi, a scăpat proiectilul din mâini. Noroc că nu s-a lovit de brațul tunului, probabil că nu mai scăpam cu zile. Ostașul a fost pedepsit imediat cu zece zile de închisoare. Când ne-am înapoiat de la tragere, la fel ca și la plecare, numai în gură nu am avut praf. Mâncarea caldă ne-a dat-o cu aproape patru ore mai târziu ca de obicei. Cred că mi se lungise urechile de foame. Am scăpat de corvoadă, pentru că m-au pus să fac buletinele de tragere și alte lucrări.

Am primit o carte poștală de la nevestica mea. M-a întrebat cum am „petrecut" ziua de zece mai. Cred că nu a fost în toane bune dacă mi-a scris: „...am îmbătrânit, nu îmi mai trebuie plimbare. Așa sunt babele, stau acasă. Dragă, eu te aștept după recomandata care ți-am scris-o cum a fost când ai plecat de acasă".

17 MAI 1942

Am dormit cu grija de a mă scula mai devreme. O dată cu schimbul trei, m-am trezit și am continuat să lucrez la ceea ce nu am putut

termina aseară. Nu am avut timp să merg şi eu o dată cu ceilalţi la sala de mese să beau cafeaua. Noroc că am mai avut de acasă un mic „mizilic". Am scăpat din nou de instrucţie şi corvoadă. Mai spre seară, am avut puţin timp să-mi curăţ vestonul pe la rever şi mâneci cu benzină de la maşini chiar acolo pe câmpul de instrucţie. Azi-noapte am reuşit să-i scriu soţiei foarte sumar numai zece rânduri pe o carte poştală. I-am scris că am fost două zile la tragere cu tunul şi m-am scuzat în felul următor că nu îi pot scrie mai mult:„...ai în vedere că e scrisă la orele trei şi jumătate noaptea, oră destul de matinală, când tu te întorci pe partea cealaltă. Rău că nu mă întorc şi eu".

18 MAI 1942

Cald. Mi se pare nespus de greu să fac instrucţie. Alerg cum pot cu multe eforturi. Parcă eu sunt epuizat mai rău ca ceilalţi. Am ajuns la concluzia că cea mai antipatică baterie din tot regimentul este cea anticar. Am lucrat la birou până pe la ora unu noaptea. I-am scris mamei o carte poştală de felicitare în care am arătat că: „...îmi amintesc de timpurile petrecute când cu ocazia Sf. Constantin şi Elena eram cu toţii strânşi în jurul dumitale şi parcă văd cum îţi luceau ochii de bucurie. Acum lipsesc eu, poate şi altul, regret şi-mi pare rău, dar nu am ce face, pentru că sunt la datorie şi acasă mă reprezintă pe mine Marioara... să dea Dumnezeu ca anul viitor să fie pace între popoare...".

19 MAI 1942

Parcă nici n-am dormit. Cum am „făcut ochi" am şi început să lucrez. Nu am avut timp să mă spăl, să îmi fac bocancii cu cremă sau să-mi beau cafeaua până la ora de raport. Mă deranjează faptul că mai toţi care îşi bat joc de noi răcanii sunt nişte „mocofani" de pe cine ştie ce fund de vale sau vârf de munte.

20 MAI 1942

Astăzi am făcut ceva mai puţină instrucţie, deoarece s-a agravat afecţiunea dintre picioare. Abia după ce le-am arătat locul m-au crezut. Mă ustura de îmi venea rău. După-amiază am fost scutit definitiv. Totuşi nu m-au lăsat să stau degeaba, pentru că mi-au dat să copiez câteva procese-verbale. După cină s-a convocat adunarea regimentului. Am

cântat cu toţii de foarte multe ori, până când ofiţerii au socotit că a ieşit bine. Am primit o bluză de vară în locul vestonului gros de iarnă.

21 MAI 1942

Este ziua mamei mele. Am cerut învoire, dar nu mi-au dat. Am primit de la arsenal tunuri noi şi a trebuit ca tot eu să fac procesele verbale de predare-primire. Au venit doctorul şi sanitarul şi ne-au făcut injecţii împotriva holerei. M-a durut tare rău pieptul; am fost anunţat că sunt propus pentru gradul de fruntaş. După prânz am dormit puţin. Sunt în mare restanţă cu somnul, deoarece am lucrat mai mereu sau am fost de planton în timpul ultimelor nopţi. La adunarea de seară a regimentului, sergentul nostru „de zi" m-a pus pe mine să strig apelul bateriei, pentru a nu se face el de râs, că nu prea ştie să citească.

22 MAI 1942

La ora două şi jumătate noaptea am început să fac de planton în dormitor. Mirosea aşa de urât, încât am deschis imediat toate ferestrele, ca să vină aer curat. Nu am stat degeaba, am mai lucrat ceva în legătură cu evidenţa tunurilor care le-am primit. De câteva zile merg mereu la infirmerie pentru tratament. Nu mai fac nici instrucţie.

23 MAI 1942

Imediat după deşteptare am trecut în carnetul locotenentului programul de instrucţie. La câmp, vântul bătea foarte tare. M-a văzut domnul căpitan şchiopătând şi m-a trimis la infirmerie, iar doctorul m-a scutit 24 de ore. Cu toate că am primit bilet de voie în oraş nu am putut pleca la Ploieşti după cum doream. Ceilalţi camarazi au făcut corvoadă.

24 MAI 1942

M-a scutit doctorul şi astăzi, dar tot nu am avut prilejul să stau degeaba. Am fost învoit şase ore în oraş. M-am dus la un unchi al meu din partea primului soţ al mamei şi împreună am mers prin „târgul moşilor". Am cumpărat şi alifie „Pomada Cadum", în care am eu mai mare încredere, ca să fiu mai sigur că rana mea se va vindeca. I-am scris soţiei două cărţi poştale. În prima i-am comunicat că sunt scutit

de instrucţie, dar am totuşi mult de lucru, iar în cea de a doua am sfătuit-o :„...să păstreze zahărul cuvenit pentru că ne face trebuinţă la toamnă pentru magiun, din care să iau la mine, ca să nu mai cumpăr deoarece de aici încolo nu-mi mai permit acest lux. Poţi să-l cumperi să-l avem deoparte, că nu se strică".

25 MAI 1942

Plantonul a uitat să mă trezească la ora trei când l-am rugat eu, astfel că nu am putut termina până dimineaţa lucrările rămase de ieri. Subofiţerul mi-a făcut numai observaţie şi nimic mai mult. În timp ce stam de vorbă cu un prieten tapiţer din Ploieşti în biroul serviciului armături, a intrat pe uşă un sublocotenent din altă baterie şi ne-a luat la rost:„Ce faceţi voi aici?". A observat că eu sunt descheiat la un nasture de la bluză şi mi-a tras o palmă peste faţă de am văzut stele verzi, urmată de : „marş afară". Am ieşit „valvârtej" să nu mai primesc şi altceva.

Am terminat toţi banii din buzunar. Acum nu mai am încotro şi sunt nevoit să mănânc numai la cazan. I-am trimis soţiei o carte poştală. Printre altele i-am comunicat:„...n-am putut să vin acasă fiind beteag de un picior, că mi-am cumpărat alifie din oraş şi că mă simt mai bine". M-am culcat din nou aproape de miezul nopţii.

27 MAI 1942

De dimineaţă, cafeaua a fost cu pâine, dar nu am avut timp să mă duc la masă şi mi-a părut tare rău. Am făcut exerciţii de tragere cu puşca, dincolo de satul Buda, cu rezultate ca de obicei bune. După-amiază, până noaptea foarte târziu, am făcut pe „conţopistul" pentru domnul căpitan, pentru popota subofiţerilor, pentru unii sergenţi şi căprari. Pur si simplu am fost „sufocat". Toţi îmi cereau să le lucrez repede, repede. Am confecţionat şi etichete noi pentru cuferele tuturor răcanilor din baterie. Am primit şi o veste bună. Am fost repartizat definitiv la „trenul de luptă".

28 MAI 1942

Echiparea pentru aplicaţie în afara oraşului cu raniţă, pătură, manta, foaie de cort, sac de merinde, lopată „Lineman", mască, cască şi altele. Cafeaua am băut-o cu aproape două ore mai de dimineaţă, apoi am plecat îmbarcaţi în maşini spre Turnu Măgurele. Pe parcurs s-au

făcut multe opriri, pe motiv că vine „aviația inamică". Odată s-a pus greșit „tunul în.baterie" și ca atare am fost pedepsiți să-l transportăm în spinare peste câmp. Am avut impresia că am alergat cel puțin un kilometru. Curgea apa de sub cască pe față și gât. Bluza era leoarcă pe mine. Cu toate acestea ne silea continuu. Abia ne stabileam „în baterie", că primeam alt ordin pentru schimbarea poziției. Eram la capătul puterilor. Mă răcoream și eu înjurând încet printre dinți. După aceea am fost numit într-o grupă de luptă și am plecat spre „inamic" prin pădure cu alți șase camarazi. Cu toate că foloseam cartușe reduse, un ostaș din altă grupă a tras cu arma și din greșeală a rănit la nas pe un altul. Mâncarea pentru prânz am primit-o cu trei ore mai târziu. Eram lihnit de foame. În timpul mesei, când „sorbeam" ciorba pe marginea șoselei, a început un vânt puternic care a iscat mult praf. A urmat o ploaie cu picături mari și dese, încât în câteva minute m-a făcut „ciuciulete". Mâncarea s-a dus pe gât în mare viteză. Cred că praful a rămas definitiv îmbibat în bluză și pantaloni. La înapoiere în cazarmă, camarazii mei au fost puși să curețe tunul, iar pe mine să „lucrez cu condeiul".

Am primit de la Ploiești trei cărți poștale, dintre care una de la sora mea mai mare. Referindu-se și la soția mea, m-a sfătuit să nu duc nici o grijă„...căci dânsa este tot aceeași cum o știi și asta mă bucură foarte mult, că o ajută pe mama la treburi...Vei ști că mă bucur că o duci bine cu serviciul militar, așa și trebuie. Ostașului i se cere iubire de Dumnezeu, de rege și popor, de țara lui și de bravul Conducător". I-am răspuns soră-mi imediat în gând că nu mi-am făcut niciodată griji din acest punct de vedere. Soția mi-a scris plină de melancolie: „...când mă încinge dorul sărut portretul tău poate de zeci de ori. Dar ori de câte ori îl sărut el nu vrea să îmi întoarcă ce i-am furat, poate s-a supărat de atâtea sărutări care le primește". Am mai reținut că nu poate să doarmă gândindu-se la mine și că uneori face și ea noaptea „de planton". Îndemnându-mă să rog șefii să mă învoiască acasă, scrie: „...eu cred că are încredere în tine fiindcă ești băiat bun". Și eu cred că sunt băiat bun, dar acest lucru nu mă ajută cu nimic. Ba din contră, șefii având prea multă nevoie de mine nu prea mă învoiesc după dorința mea. Am răspuns și eu soției cu o carte poștală în care am arătat că am scăpat de „chestia aia" de la picior și că:„...m-a dat la atelier. Mai bine pentru picioare, că mă dor

de instrucție. Și o surpriză pentru când viu acasă. Deocamdată nu pot să promit când... Tu cel puțin ești liberă, dar gândește-te la mine că sunt ca într-o închisoare".

29 MAI 1942

E de mirare faptul că am fost lăsați să ne echipăm „de voie". M-am dus la câmp, cu carnetele de bord ale mașinilor, pentru ca să le înregistrez kilometrajul și consumul de carburanți din ultimul timp. Secția întâi a plecat „în aplicație". După prânz am făcut „instrucție pe jos" numai o jumătate de oră, deoarece am fost chemat de subofițer printr-un ostaș să-l ajut la întocmirea unei lucrări foarte urgente. S-a anunțat adunarea divizionului nostru, însă am așteptat în zadar foarte mult timp, pentru că nu a venit domnul maior.

Locotenentul bateriei noastre a uitat pe undeva la câmpul de instrucție „port-hartul" cu diferite documente militare. Ostașul care a fost trimis să îl aducă s-a întors fără el. Locotenentul s-a făcut roșu la față ca un rac fiert. A convocat imediat toți gradații și le-a ordonat să facă cu noi instrucție în curtea regimentului, până la ora nouă seara. Comanda a luat-o cel mai al dracului sergent din baterie. Ne-a adunat în fața dormitorului și a început să-și bată joc de noi ca niciodată până azi. Am făcut continuu marșuri, opriri, porniri, pas de defilare, întoarceri din mers la stânga-împrejur, în genunchi, culcări în praf, înaintarea în salturi de câte cinci metri spre înainte, înaintarea pe coate și vârfurile picioarelor, înapoi fuga marș, înainte fuga marș, pas alergător pentru onor, capul spre dreapta și spre stânga etc., etc., etc. Începuse să se întunece. Un alt sergent m-a lovit pe la spate cu pumnul după ureche, fără motiv. După ce a obosit sergentul de atâtea comenzi date, a cerut să fie înlocuit de altul odihnit. Au urmat alți caporali la comandă, timp de trei ore, fără nici un pic de repaus. Se strânsese în jurul nostru ostași și gradați de la alte baterii, priveau ca la spectacol și ne compătimeau. Bluzele erau pline de sudoare și praf. Gâfâiam ca niște alergători de cursă lungă. La masă ne-a dus tot în pas alergător. Când a sunat stingerea și ceilalți ostași din regiment se băgau sub pături, noi abia am început să mâncăm. Un caporal, care m-a văzut „acrit" așteptând mâncarea, m-a luat peste picior: „Bă ți s-a rupt creionul?" La dormitor ne-am întors în fugă, dar cu burta plină, încât „clocotea" ciorba în noi. Dezechiparea, afară în fața dormitorului; în loc să ne inspecteze efectele așa cum se obișnuia uneori, acum scormonea și prin buzunare să găsească scame sau gunoaie pentru a avea motiv să ne bată. La cei mai mulți au găsit firimituri de pâine, de tutun sau chiștoace de țigări. Toți au fost obligați să se aplece cu

„reflectorul" în sus pentru a primi fiecare în parte câte trei lovituri de centură. După „papară", intrau în viteză pe ușa dormitorului de teamă să nu fie ajunși de vreun picior în fund. Eu am scăpat „nealtoit" pentru că nu mi-au găsit nici un fel de motiv. M-am culcat aproape mort de oboseală.

30 MAI 1942

Am sărit direct în bocanci. Pentru prima dată până acum toți șoferii au fost puși să facă curățenie în dormitor. Tot pentru prima dată, în trei luni de când sunt cătană, am fost numit și eu, cu încă doi camarazi să facem curățenie în spălător. Am impresia că ordinul de a se pune șaua pe meseriași și pe cei cu funcții – ca în cazul meu – a venit mai de sus, pe motiv că aceștia au făcut și fac mai puțină instrucție decât ceilalți ostași și sunt mai indisciplinați.

Împreună cu ceilalți doi camarazi am spălat jgheaburile, am șters pereții, am măturat și spălat cimentul pe jos. Am desfundat și groapa de scurgere a apei. Până la ora șapte a avut loc și adunarea bateriei, la care ne-am prezentat cu arma și casca pe cap. De aici am fost repartizat direct să lucrez pentru subofițerul tehnic. Am observat că țin oarecum la mine, atât subofițerul la care am fost ochitor de tun, cât mai ales cel ce se ocupă cu problemele tehnice ale bateriei. Mulți gradați ar dori să mă aibă în grupa lor. Probabil că sunt prea „valoros".

Pentru că aș fi dorit să merg acasă, „am încercat marea cu degetul" și am cerut o învoire. Nu mi s-au dat decât trei ore în oraș pe motiv că am prea mult de lucru. Am scos de la poștă 1961 lei din care am trimis soției 1 500 lei.

31 MAI 1942

„Biroul" meu l-am avut până în prezent pe câmp la umbră, sub un camion. Stam pe iarba verde cu burta-n jos și lucram. Am plecat la masă și am lăsat „biroul" deschis. A început ploaia și am tras o spaimă grozavă că mi se fac „harcea-parcea" registrul și hârțoagele. Am alergat la câmp ca un disperat să mai salvez ce se poate salva. Norocul meu a fost că șoferul camionului – partener la iarbă verde – le-a strâns și pus în cabină la adăpost. Mi-a venit inima la loc.

Caporalul secretar m-a pus să mătur în cancelarie. Lui i s-a părut că de când am aflat că sunt propus la gradul de fruntaș mi-am luat „nasul la purtare" și îi răspund obraznic. Ca să-mi dovedească că el este șeful m-a pus să iau poziție de drepți. Am luat-o, „dar în dorul lelii". A observat că n-am lipit bine palmele de vipusca pantalonilor și m-a „altoit" cu linia peste „labe".

1 IUNIE 1942

A plouat toată noaptea. Nu am făcut instrucție deoarece am avut de lucru la „hârțoagele" mele, adăpostit în cabina unei mașini, cam până la ora nouă. După aceea am plecat la școala de depanatori, în care am fost înscris din „oficiu". La adunarea pentru raport a bateriei ni s-a anunțat programul de vară. Se prevede ca după masă să dormim o oră și jumătate. Altă viață! Am continuat lucrul de „scribălău" în cabina mașinii și în cancelarie până la miezul nopții.

2 IUNIE 1942

Când m-am sculat am continuat să scriu. Cafeaua am băut-o afară în ploaie, deoarece bucătarii nu ne-au permis să intrăm în sala de mese cu bocancii plini de noroi. La adunarea de dimineață pentru raport eu mi-am zis că nu mai am nevoie de cască dacă tot merg să lucrez la „birou". N-a fost cum am gândit eu. Pentru neglijență am fost pedepsit să fac cincisprezece culcări, iar sergentul grupei șoferilor zece, chiar în fața bateriei. După ce am executat fiecare porția lui, pe mine m-a trimis la dormitor să aduc rapid casca, iar sergentul să mă însoțească. Acesta era tare înfuriat pe mine și pe drum – în fugă – a pomenit ceva de maică-mea, că nu m-a făcut și cu cască pe cap.

În bateria noastră a fost repartizat încă un sublocotenent prin transfer de la altă baterie. Este cunoscut de ostașii din regiment ca un om aspru. A fost și degradat din cauza unor abuzuri. Se mai spune că este totuși un om al dreptății și că probabil în viitor nu va mai exagera cu „disciplina". Eu sunt însă sceptic și cred în proverbul „Lupul își schimbă părul, dar năravul ba".

Astăzi am predat și eu la magazie bluza și pantalonii. Acum mă îmbrac cu salopeta ca șoferii. Se consideră că în acest fel nu se mai poate fugi în oraș. La masa de seară am primit și pâine și mămăligă. M-am visat acasă lângă nevastă. Și era bine.

3 IUNIE 1942

La prânz, în loc de pâine, ni s-au dat biscuiți de război. Sunt făcuți din făină albă și așa de tari, încât îți poți rupe dinții în ei. Au un miros specific de mucegai. Ca să-i pot mânca, i-am băgat în ciorbă să se înmoaie. Am primit de acasă un pachet și mai pe seară și o carte poștală. Printre altele, soția mi-a comunicat: „cu sarcina o duc foarte greu de tot și nu am cu cine să împart durerile. Că mămica s-a schimbat. Eu nu știu ce are cu mine. Dacă tu ai să vii acasă am să îți spun tot. Că

aici nu pot comunica ...". Având timp, i-am răspuns şi eu prin o altă carte poştală. Printre altele, i-am comunicat că în afară de meseria de sudor o să mai învăţ şi mecanica, deoarece urmez o şcoală de depanatori. Despre mâncare i-am spus că: „este bună şi suficientă" ca să nu mai îmi ducă grija şi am sfătuit-o să nu facă eforturi mari ca să nu îi dăuneze sarcinii. „Îmi spui că te dor picioarele. Îţi interzic să mai alergi şi să umbli mult. Spune-i şi mamei că pe câmp nu mai ai voie să te duci, că mă superi şi pe urmă nu e bine să fim supăraţi amândoi. Trebuie să ne înţelegem ca până acum. Cu puiu îmi pare bine şi Puiu o să îi zicem şi pe urmă". În legătură cu venirea acasă i-am comunicat că nu ştiu dacă ne mai vedem până la toamnă, deoarece s-au făcut pregătiri să plecăm, dar nu ştiu când şi în ce direcţie. La masa de seară ni s-a dat câte o cutie de conservă. A mea a avut un miros suspect. După ora stingerii unii camarazi au făcut fel de fel de glume care au creat o atmosferă de bună dispoziţie şi veselie.

4 IUNIE 1942

Toţi şoferii care au făcut de planton azi-noapte au fost puşi să facă curăţenie în dormitor. M-au numit şi pe mine cu ei. De două săptămâni, de când am fost repartizat la atelier, nu am lucrat nimic în specialitatea mea de sudor. Ne învârtim pe lângă maşini cam fără nici un rost, pentru că practic nu avem ce face. Bateria noastră este de serviciu cu garda pe regiment. Cu toate că nu ajungeau oamenii, pe mine nu m-au pus nici de planton.

5 IUNIE 1942

Din nou au fost puşi şoferii la curăţenie. Nu sunt oameni suficienţi. Am scuturat şi eu câteva rogojini de praf. Sunt unii şoferi care se culcă pe ele încălţaţi, aşa cum se întorc din curse. Am lucrat apoi „ca secretar" al serviciului tehnic, pe câmp, la umbră, sub un camion. A trebuit să înregistrez toate intrările şi ieşirile de maşini din regiment, inclusiv cele străine. Aceasta era treaba unui subofiţer, dar el m-a pus pe mine. Constat că acum sunt cunoscut şi de gradaţii de la alte baterii. Se ştie că anticarul are secretar la serviciul tehnic. Dacă în ultima lună am primit soldă numai trei lei, acum am primit 62 lei, adică doi lei pe zi. Abia astăzi a ieşit „ordinul la raport" să lucrez ca sudor la atelier. De curiozitate m-am dus pe culoarul birourilor să văd ordinul cu ochii mei ca să mă conving definitiv.

6 IUNIE 1942

După ce am pus la punct carnetele de bord ale mașinilor, am plecat la poligon să facem tragere cu pușca. La întoarcere am întocmit buletinul de tragere. Am solicitat o învoire pentru a pleca acasă la Ploiești, însă comandantul mi-a refuzat cererea. Mi-a permis însă să merg în oraș și să stau până seara. Nu a trecut nici o jumătate de oră că tot el mi-a rupt biletul de voie. Nici nu apucasem să mă îmbrac de plecare. Am crezut că mor de ciudă. M-a pus să „pictez" tancuri pe panouri mari, așa cum am mai făcut altă dată. Se mai fac în continuare trageri cu tunul. Era mai bine dacă nu mă ofeream singur să fac pe pictorul. Acum, ori de câte ori au nevoie mă pun pe mine și asta nu numai pentru bateria noastră, ci pentru toate bateriile. Ce își face omul cu mâna lui „nici dracul nu desface".

7 IUNIE 1942

Am continuat să pictez panouri cu tancuri. Obosit și totodată plictisit, m-am ascuns într-un camion la umbră, ca să nu mai mă găsească nimeni. M-au căutat cei care au avut nevoie de mine, dar până la prânz, când am ieșit eu singur din ascunzătoare, nu m-au găsit. Am fost pe punctul să fiu pedepsit de subofițer, pentru că nici lui nu i-am terminat ceea ce mi-a ordonat să fac. După-amiază am mai primit în plus alte lucrări de executat. Neavând încotro m-am instalat în cabina unei mașini și „m-am pus cu burta pe treabă". În primul rând am pus la punct carnetul de bord al mașinilor, știind că altfel mâine „rup cuiul". Am lucrat „lunga" și după ora stingerii, doar cu întreruperea pentru masă. Am scris și acasă, cu năduf, mai mult ca să-mi descarc sufletul. „...Eu sunt bine sănătos trupește, dar sufletește sunt grav bolnav din mai multe motive. Acum îmi pare rău de ce-am făcut. Fac bine patriei prin munca care o depun în cinci părți, dar îmi fac mie rău că mi-am răpit libertatea. În schimb m-au propus pentru gradul de fruntaș, dar eram mai mulțumit ca soldat în funcția de servant ca ceilalți. Acum sunt ochitor, sudor, scriitor cu armătura, secretar la serviciul tehnic al bateriei. M-a dat la depanare pentru a mă face mecanic auto. Acum a venit ordin scris să trec la atelier. În plus sunt pictor în facerea panourilor pentru tragerea cu tunul. Desenez tancuri în mărime naturală și pot să și spun că am succes.... Dacă eram soldat mai prost, acum eram lângă tine. Vezi și tu cum este situația mea și te rog să nu te superi pe mine că sunt eu destul de supărat în sufletul meu...vreau

să vin acasă să mai vă văd că îmi este foarte dor, mai ales când știu că tu te schimbi de la o zi la alta...situația noastră este destul de critică, dar eu sper să trecem cu bine acest an fatal...Ne trebuie numai răbdare. Nu știu tu dacă mai ai. Eu mi-o pierd câteodată".

8 IUNIE 1942

La ora trei dimineața, când a intrat de planton în dormitor ultimul schimb, am început și eu să lucrez. Pe la ora șase eram deja zăpăcit de cap, pentru că unii gradați „mă pisau" să le lucrez și lor câte ceva. La un moment dat s-au luat la ceartă între ei pe chestie de grad. Când a sosit timpul, am plecat la atelier și „m-am închinat" c-am scăpat de nebuni. După câteva ore, am fost solicitat de subofițer la maistrul meu, pentru a-i întocmi câteva procese-verbale.

Când am intrat în dormitor nu îmi venea să cred că ceea ce văd este adevărat. Un caporal era îmbrăcat în așa fel ca să semene cu un țap. Pe cap își pusese un cearceaf de pat , iar pe dedesubt, ținea într-o mână baioneta și în cealaltă teaca, simulând că are coarne. Pe barbă avea lipiți câlți de cânepă, care de obicei îi folosim la curățarea armelor de unsoare pe țeavă. țopăia și behăia prin mijlocul dormitorului . Câțiva ostași din jur strigau „de pe coastă, Iorga vine, cu-o fa-bri-că de măs-li-ne", iar alții îl salutau în gura mare: „...să trăiți, să trăiți, să trăiți...", simulau și salutul cu mâna la caschetă, dar nu în poziție de drepți, ci puțin aplecați în față ca și „țapul". Acest fel de a saluta semăna mai mult cu un fel de supunere, de ploconeală. S-a repetat treaba asta de mai multe ori, făcându-se mare haz. Nici eu nu m-am putut abține să nu râd împreună cu ei. Pe parcursul „reprezentației", la un moment dat „țapul" și-a schimbat înfățișarea. A scos cearceaful de pe cap și l-a lăsat în jurul gâtului și pe umeri, ca o pelerină. Baioneta și cu teaca le-a aplicat pe lângă urechi și caschetă. În această înfățișare semăna mai mult a drac, decât a țap. Am aflat că tot acest „circ" s-a făcut cu scopul de a-și bate joc de secretarul bateriei, care este foarte încrezut și mândru. Presupun că în lipsa mea, gradații i-ar fi cerut secretarului să le lucreze și lor câte ceva și au fost refuzați. După acești „actori" improvizați, caprele și țapii țineau loc de fabrică de măsline, dar nu am înțeles ce legătură avea cu Iorga. Probabil că și acesta în copilăria sa o fi păzit caprele. Au avut noroc că nu a dat caporalul peste ei, pentru că de curând a fost și el avansat la gradul de sergent și îi putea trânti cu burta de pământ până la ieșirea „măslinelor" pe nas.

9 IUNIE 1942

Scularea, cafeaua, atelier. Până la ora mesei nu am avut de lucru cine ştie ce. A urmat somn obligatoriu până la ora cincisprezece şi treizeci. Am primit iarăşi lucru de „scribălău" şi am „robotit" până aproape de ora 24.

10 IUNIE 1942

La ora patru am fost „drepţi", iar pe la ora opt un subofiţer al bateriei „anticar" a cerut din nou să fiu învoit de la atelier şi mi-a ordonat să-i transcriu „frumos" ceva într-un registru. Este drept că a fost foarte atent cu mine, întrucât mi-a trimis mâncarea la câmp, numai să-mi văd de treabă fără întrerupere. Adio „somn obligatoriu". M-am dezbrăcat de cămaşă şi am făcut în acelaşi timp şi plajă. După ce am terminat treaba, am plecat la dormitor să mă răcoresc cu apă rece că eram „încins". Aproape imediat am fost pus din nou să pictez tancuri. După cină, până la unsprezece noaptea, am tot scris.

11 IUNIE 1942

Am avut impresia că nu am dormit deloc. Ne-a sculat la ora trei dimineaţa, ca să avem timp să ne pregătim pentru tragerea cu tunul. Eu nu am luat parte la această tragere. M-am dus la maşini să le iau kilometrajul, apoi am plecat la atelier, unde am lucrat până la ora unsprezece. Am fost din nou chemat de subofiţer să lucrez pentru el. Şi astăzi a avut grijă să-mi trimită mâncarea la câmp. Obosit m-am întors la atelier. Nu îmi vine să mai fac nimic, pe motiv că aici câţiva camarazi mă consideră chiulangiu. Ei nu îşi dau seama, sau nu pricep, că eu dacă sunt scos din producţie pentru alte treburi îmi sacrific din orele libere de zi, ca şi de unele ore de odihnă din noapte şi că în acest fel muncesc mult mai mult aici decât ei. Şi ieri şi azi am lucrat „pe brânci" în speranţa că îmi vor da o învoire acasă.

Am primit o carte poştală de la soţie. Este foarte tristă că nu mă repartizează la Ploieşti, după cum am anunţat-o eu. Îi pare rău că a sperat atâta timp degeaba. Plângând, mi-a scris: „...sunt tare disperată şi de viaţă şi de tot. Eu vin duminică, fi sigur c-am pus de gând şi m-am hotărât. Să mă aştepţi de dimineaţă. Tu să nu te gândeşti că vin să mă distrez, nu dragă. Vin pentru tine...dacă vrei să mor, mor că este mult mai bine, uit de toate şi nu mai am nici pentru cine să plâng. Dragă Ticule prin această carte poştală simt că mi-am vărsat din foc".

12 IUNIE 1942

Am lucrat la atelier şi apoi la panouri pentru ţinte de tragere. Comandantul bateriei a refuzat să mă învoiască pentru a pleca acasă.

13 IUNIE 1942

Fiind zi de tragere cu tunul, scularea s-a făcut la ora patru. Eu am ajutat la încărcarea panourilor în camioane. Am rugat „majorul" să-mi dea bilet de voie pentru Ploieşti. A fost de acord, dar după ce voi merge cu un camion la gară, împreună cu magazionerul şi vom aduce opt sute perechi de bocanci. Am încărcat bocancii dintr-un vagon de marfă, i-am adus şi predat la magazia regimentului. Parcă miroase a „praf de puşcă". Cum m-am văzut cu biletul de voie în buzunar, „am zburat" la aeroportul Băneasa. Acolo a trebuit să aştept foarte mult până am găsit o maşină de ocazie pentru Ploieşti. Am ajuns noaptea chiar în timpul unei alarme aeriene. Baloanele „captive" nemţeşti au fost ridicate, iar reflectoarele brăzdau cerul încrucişându-se în toate direcţiile. Am stat multă vreme adăpostit într-un gang, pe întuneric, chiar în faţa halelor centrale. Din cauza nerăbdării şi emoţiei credeam că alarma nu se mai termină. Ea a fost însă falsă. Mi-a spus şi soţia că acest lucru se întâmplă destul de des.

14 IUNIE 1942

Ce bine este acasă! Nu am ieşit cu soţia după-amiază la plimbare pe Bulevard, întrucât a început ploaia. Şi ce mult şi-a dorit acest lucru. Doar că nu a plâns. Pe la ora 23 am plecat la gară şi de acolo la bariera oraşului după o maşină de ocazie, pentru că nu am găsit nici un tren potrivit. Îmi era cam frig după ploaie şi teamă ca să nu întârzii. Abia după ora două dinspre ziuă m-am urcat într-un camion. M-am băgat sub o rogojină udă, pentru a mă apăra de curent. Dimineaţa, cu câteva minute înainte de a suna deşteptarea, am intrat şi eu în dormitor. Am schimbat hainele cu salopeta şi după ce am băut cafeaua m-am prezentat la atelier. Am lucrat, dar cu ochii cârpiţi de somn, deoarece nu am dormit toată noaptea. Am aflat că ieri – în lipsa mea – a avut loc pe neaşteptate adunarea regimentului pentru a se acorda gradele la recruţii propuşi anterior. Cred că dacă majorul ştia din timp de această adunare nu mă mai învoia acasă. S-a descurcat însă foarte bine. A dat ordin unui soldat să fie atent ca atunci când aude numele meu să zică prezent şi să iasă în faţă pentru a primi gradul de fruntaş. Majorul era sigur că ofiţerul care împărţea „darul" nu ne cunoaşte personal. Chiar aşa s-au petrecut lucrurile. Gradul meu a fost dat unui vecin de pat,

căruia i-a strâns mâna şi l-a felicitat. Mai spre seară, când am dat ochii cu majorul, acesta mi-a spus: „Na mă gradul, că era să mă dai de bucluc, că te-am învoit fără ştirea regimentului". Eu ştiam că nu dă de bucluc pe degeaba, că nici până în ziua de azi nu mi-a mai înapoiat ceasul „împrumutat" când a fost în delegaţie la Tg. Jiu. În acest fel am fost avansat eu la gradul de fruntaş. După călătoria de la Ploieşti la Bucureşti m-am ales cu o răceală.

16 IUNIE 1942

Astăzi am primit o carte poştală de la „ţicul meu". Este supărată că nu-i mai scriu aşa des ca înainte. Crede că am uitat-o. I-am răspuns imediat:„...eu de la data de 14 sunt fruntaş, dar galoanele le ţin în ladă că nu le pot pune la combinezon. Începând de săptămâna viitoare sunt mutat la bateria „comandă" şi scrisorile să mi le trimiţi pe acea adresă când te voi anunţa...aş vrea să viu şi eu acasă în calitate de fruntaş dacă mi-o da drumul. Aranjează ca pantalonii albi să-i vinzi pentru că mai târziu e zadarnic... Să te duci la fabrică şi să vezi dacă-ţi dă banii pe concediul meu. Iei cărţulia şi actul de căsătorie. Spune-le că eu nu pot veni şi că ai nevoie".

17 IUNIE 1942

Se zvoneşte că urmează să plecăm în permisie în două serii şi că deja s-a întocmit tabelul pentru prima serie. Am aflat că într-un bordei al regimentului, unde se ţin murăturile şi varza, s-a găsit sub butoaie un ostaş mort. Nu se ştie cine este şi în ce împrejurări a murit. Era intrat în putrefacţie.

18 IUNIE 1942

Ne-au sculat la ora trei, pentru a se putea face curăţenie generală în dormitor. În bătaie de joc, toţi fruntaşii noi au obligaţia să cureţe closetele. Pe mine m-au trimis la atelier. Am luat şi arma cu mine să o curăţ, că tot nu prea aveam ce face. Se spune că vom avea câte 17 zile de concediu fiecare. Eu aş fi repartizat în seria a doua. Cu gândul acasă, nu am putut să adorm până după miezul nopţii.

19 IUNIE 1942

M-am sculat cu o durere groaznică de dinţi. La ora şase mă aflam în oraş în faţa unei farmacii, fără bilet de voie. Dacă mă oprea cineva eram în stare să-i dau cu un pietroi în cap, aşa de înfuriat eram din cauza durerilor.

M-au pus să vopsesc abajoarele la becurile din atelier, pentru a lumina mai slab. Ce le pasă şefilor că mă doare dantura.

20 IUNIE 1942

Au început să se pregătească de plecare în concediu camarazii mei stabiliţi pentru prima serie. Seara, fiind mai puţini oameni, am fost numit şi eu să fac de planton în dormitor, schimbul trei.

21 IUNIE 1942

S-a convocat adunarea regimentului. Am stat ca proştii în soare de dimineaţă până târziu la prânz, fără să ştim scopul adunării. După-amiază am lucrat până seara la rapoarte şi procese-verbale, dar am reuşit să îi scriu şi soţiei. I-am comunicat că pe ziua de 10 iulie am să vin acasă în concediu şi am rugat-o: „...În cazul ăsta îmi prepari şi mie un rând de haine civile, compuse din următoarele: milaneza bleumarin, indispensabili, pantalonii golf, aceia mai buni, haina bleumarin, dar să nu fie cum este acum, să fie revizuită şi curăţată, cravata albastră în carouri, ciorapi lungi pentru golf şi pantofi negri...şi să mi le trimiţi prin Tache dacă în caz eu nu mai vin până atunci". În a doua carte poştală, am rugat-o să se intereseze unde lucrează un anume prieten, pentru a mă angaja şi eu acolo dacă mai este nevoie de sudori, pentru a face rost de bani cu care să mai scăpăm de încurcături şi totodată să îmi pregătească şi hainele de lucru. Astăzi parcă nici nu a fost duminică.

22 IUNIE 1942

Întrucât aseară nu am terminat în întregime tot ce am avut de lucru, pentru că practic nu am mai putut, am fost pe punctul să fiu băgat la carceră de către subofiţer. Până la urmă am scăpat numai cu ameninţări, că el are să facă tot posibilul ca eu să nu mai primesc învoiri în oraş şi nici să mai plec în concediu seria a doua. Dacă se ţine de cuvânt înseamnă că m-a lovit unde mă doare mai tare.

23 IUNIE 1942

Făcând de pază în dormitor, fostul planton mi-a comunicat că am de lustruit bocancii la doi sergenţi şi că el a mai lustruit o serie. Nu mi-a lăsat nici cremă, nici perie. Afară plouă şi bate vântul. Mă gândesc că noi meseriaşii suntem obligaţi să umblăm desculţi şi fără cămaşă şi are să ne fie frig. Se consideră că lucrând la atelier, în afară de salopetă, nu mai avem nevoie de îmbrăcăminte. Am pus de gând să îmi fac rost de papuci de lemn.

Am scris încă o carte poştală „Mărioarei mele". Printre altele mi-am exprimat şi unele gânduri: „... Eu am să lucrez. Să ne plimbăm şi să ne distrăm, să scoatem pârleala la atâta timp care a trecut fiind departe unul de altul. Acest concediu este pentru mine ca o bombă de Stucas, că eu l-am aşteptat la Crăciun şi nu acum. Ar fi prea frumos dacă ni se vor îndeplini toate dorinţele. Vom trăi şi vom vedea".

24 IUNIE 1942

Astăzi am avut mult de lucru, dar nu ca sudor. O maşină a fost avariată grav şi trebuia reparată urgent fără ca să afle conducerea regimentului. M-a repartizat şi pe mine să dau ajutor celorlalţi. Am spălat piese şi m-am mânjit până la coate de ulei ars. Mi-au adus mâncarea în atelier. Ploaia nu s-a oprit încă.

25 IUNIE 1942

Am făcut din nou de planton în dormitor păzind doar câţiva oameni, pentru că majoritatea sunt plecaţi în concediu şi în diferite misiuni. Ca să îmi mai treacă timpul am scris din nou nevestei: „...Dragă cocoşelule îţi scriu şi ultima carte poştală care o mai am. Am început să număr zilele pe degete şi îmi face impresia că trec încet ca melcul...".

26 IUNIE 1942

De la ora patru şi până la şase şi jumătate am făcut corvoadă la curăţenie. Am băut cafeaua, dar nu m-am săturat deoarece nu se mai dă supliment de mămăligă şi eu nu mai am nici un bănuţ rezervă. Mi-a plăcut fasolea de la masa de prânz. Am dormit două ore – conform programului – după care am făcut hamalâc la încărcarea unei maşini. Seara i-am transportat unui maistru nişte pachete. Am fost nevoit să aştept pe şosea lângă ele până după ora stingerii, când a venit cu o maşină să le ia.

27 IUNIE 1942

După-masă nu am mai apucat să dormim întrucât am fost scoşi să descărcăm maşinile care le-am încărcat ieri. Credeam că mor de necaz pentru că am făcut atâta muncă „de florile mărului". Şi acum mă ustură palmele de atâtea greutăţi. Am constatat că în ultimul timp am mai slăbit. Cred că mai mult de ciudă că nu am plecat şi eu în concediu în prima serie. Am cumpărat cincizeci de cărţi poştale militare cu preţ redus.

28 IUNIE 1942

M-a învoit în oraş până la miezul nopţii; la cântarul din Cişmigiu am constatat că am 67 kg. M-am dus până în Bucureştii Noi – Dămăroaia –, în vizită la o profesoară care mi-a fost gazdă în anul şcolar 1933-1934, când am făcut o clasă de liceu comercial la Bucureşti. Am nimerit casa, dar pe ea n-am găsit-o acasă şi mi-a părut tare rău. La întoarcere nu am mai intrat în dormitor, ci m-am culcat într-o maşină pe islaz în spatele barăcilor regimentului.

29 IUNIE 1942

Profitând de faptul că la atelier nu avem aproape nimic de făcut, nu ne mai controlează nimeni de afară şi chiar unii maiştri lipsesc de la program şi că există o mare neorânduială mi-am permis şi eu să plec acasă „cu învoire de la bec". Printre ostaşii cu domiciliul în Bucureşti şi mai ales printre şoferi circulă bancul: „Să trăiţi domnule bec, mi-au venit dracii să plec". Şi cum se slăveşte „şurubul" pleacă. Până la Ploieşti am călătorit cu acceleratul, având permanent grijă să nu dau nas în nas cu controlorul de bilete. Înainte de apusul soarelui am ajuns şi eu acasă.

4 IULIE 1942

În aceste cinci zile petrecute în sânul familiei pot spune că am trăit „ca la mama acasă". Vorba proverbului: „Fie traiul cât de rău, tot mai bine în satul meu".

5 IULIE 1942

M-am sculat cu noaptea-n cap şi am plecat la Bucureşti cu un tren personal. La ora nouă dimineaţa am sosit în cazarmă. Nu s-a sesizat nimeni de absenţa mea. Ceilalţi camarazi au ştiut să mă acopere, încât să nu mi se simtă lipsa. La atelier m-a aşteptat o carte poştală, sosită în timp ce eu eram acasă. Am reţinut din ea că soţia se bucură că am să vin în concediu şi mai ales că doresc să muncesc dacă o să am unde: „Tu numai vino, că ai să găseşti cu ajutorul lui Dumnezeu. Că el nu ne lasă după cum vor duşmanii. Află că au venit mulţi pe acasă din prietenii tăi, a venit şi Steluş, dar nu a venit pe la noi".

Am luat în primire postul de secretar al bateriei, pentru că titularul este plecat în concediu. Până seara după ora stingerii am avut ce face. Ceilalţi oameni – în majoritate – au fost învoiţi în oraş.

Autorul în primele zile de armată

6 IULIE 1942

Mâncarea, în loc să se îmbunătăţească, se înrăutăţeşte. Azi ne-au dat cartofi de anul trecut cu arpacaş. Cred că arpacaşul nu a fost spălat suficient, pentru că viermii pluteau deasupra. Zeama ciorbei avea aspectul de apă în care s-au spălat vasele. Mi s-a făcut aşa de greaţă, încât mi-a pierit pofta. Am mâncat mai târziu pâine goală. Un răcan şi-a tamponat motocicleta şi a venit să o repar, fără să afle ofiţerii, pentru ca să nu fie pedepsit şi să i se impute pagubele. Fără să îi pretind ceva pentru această „fişăraie" mi-a dat 60 lei.

7 IULIE 1942

Am fost transferat la bateria „comandă" şi-mi pare rău, deoarece mă învăţasem aici la „anticar". În perioada de transfer, am avut posibilitatea să mănânc la două bucătării. A ţinut figura, numai aşa am putut să mă satur cum trebuie. A mai „picat" şi azi o mică „fişăraie". Având destul timp liber, am scris acasă trei cărţi poştale „de vrăjeală" după cum urmează:

Bucureşti, data poştei

„Dragă Marioaro,

Eu sunt bine, nu ştiu cum te prezinţi tu. Am venit de câteva zile de acasă şi am crezut că are să îmi mai piară dorul de acasă, dar m-am înşelat, căci acum mai rău îmi este, pentru că m-am învăţat cu tine. Mă simt şi mai rău pentru că m-a mutat din bateria unde mă leagă atâtea amintiri la Bateria Comandă unde este destul de bine. Dar este proverbul «Fie pâinea cât de rea tot mai bine în ţara mea». Aşa şi cu mine acum, mănânc unde m-a dat, dorm unde am fost şi lucrez în atelier. Îmi vine greu să mă despart de camarazi aşa deodată. Cu asta am să mă obişnuiesc cu timpul. Dar cu dorul tău nu mă împac deloc. Fac ce fac şi deodată îmi apari în faţă ca în realitate, dar mă înşel mereu. Noaptea sunt fericit şi sunt permanent cu tine. Când aud drepţi nu mai ţin minte nici un sfert din ce am visat. Ştiu că a fost ceva plăcut şi când îmi amintesc îmi vine să râd.

Urmare nr. 2 **București, data poștei**

Îmi amintesc de dragostea noastră de când eram în vorbă. Parcă a fost ieri. Noi suntem ca învățați departe unul de altul. Dar și dorul știm să îl oprim la nevoie să nu comitem vreo imprudență. Așa că venind ora de program, te salut. Nu știu cum se face că mereu mă gândesc la tine. Dar am scris cu cerneală neagră să nu se mai șteargă. S-a rupt tocul și penița, sărut ochii și gurița. Că tu m-ai sărutat și mi-ai făcut bubă la buze să nu mă mai sărute alta. Află dragă că acum nu mai ai să mă săruți că nu îți mai permit să te dai la mine. Dar eu cred că până mă însor cu tine (nu cu alta) are să îmi treacă dacă îmi trimiți niște alifie.

Urmare nr. 3 **București, data poștei**

Eu n-am terminat de scris dar nu știu dacă tu ești terminată de citit că pe mine m-a luat Ene pe la gene. Dragă Ticule să îmi ții și tu mie o c.p. să văd dacă m-ai înțeles și să îmi raportezi de executarea ordinelor. Dacă nu, am să fac militărie cu tine când vin acasă. Toate îs bune, una-i rea. Să faci reparațiile necesare. Cu drag te sărută al tău soț care te dorește, iubește, îmbrățișează, adoră și visează (indescifrabil). Dragă puico dacă îmi răspunzi să îmi spui ce face mama, s-a făcut bine? Transmite-i multă sănătate și sărutări de mâini. Cu Steluș cum ai aranjat? Să îmi trimiți adresa lui ca să îi scriu și eu. Cu lemnele vezi cum aranjezi cu tăticu, că ne-a promis că ne face rost. Dacă ne-o încurca cumva, să nu mai dea ochii cu mine. Dacă ai nevoie de monedă poți să mai scoți 2 000 lei. Eu aici nu prea am cheltuit de când am venit de acasă. Ce mai e pe la Ploiești. Îmi e dor de o seară la „Trocadero". Ai văzut ce rău este. Cred că are să vie timpul să fiu iarăși liber și atunci pot să zic că vom fi fericiți. Cu drag (indescifrabil)".

8 IULIE 1942

Mă simt singur fără nici un căpătâi. Lucrez la atelier, mănânc la bateria „comandă" și dorm la bateria „anticar". Nu știe nimeni de mine ce-hram mai port. Înainte de a mă culca, sublocotenentul și subofițerul de la anticar m-au pus să le trec pe curat programele de lucru pentru a doua zi. Am scris și acasă o carte poștală, înștiințând soția că am fost mutat la bateria „comandă".

9 IULIE 1942

Nu am poftă de mâncare. Înainte nu îmi ajungea. Azi a rămas de mine. Nu ştiu de ce mă doare în gât.

10-11 IULIE 1942

Astăzi fiind sâmbătă, m-am echipat să plec după-amiază la Ploieşti. Neprimind bilet de voie de la cei în drept, am „raportat" beculuí din tavan şi am plecat fără bilet. Aşteptând o maşină de ocazie la Băneasa, l-am nimerit chiar pe fratele meu, care mergea la Ploieşti cu camionul. Nici nu îmi venea să cred ce şansă mare am avut. De bucuria întâlnirii, frate-miu a oprit la o cârciumă din comuna Pucheni. În sufletul meu am regretat că nu am mers direct, dar nu am avut ce face. Am tras împreună cam mult la măsea. Pe la ora zece seara am ajuns şi eu acasă. Cam târziu, dar am ajuns bine.

12 IULIE 1942

M-am sculat „boiereşte". Seara târziu am plecat spre cazarmă. În tramvai m-am întâlnit cu un strungar de la noi din regiment. Şi el avea învoire „de la bec". La capătul liniei, am intrat în cârciumă, am băut ceva şi am servit câte un „mizilic" din traistă. La ora două noaptea am intrat şi noi în cazarmă pe sub gardul de sârmă ghimpată. M-am culcat pe duşumea în atelierul mobil, ca să nu afle gradaţii ora la care m-am întors de acasă. Nu am păţit nimic că am lipsit din cazarmă. De fapt, noi meseriaşii de la atelier şi şoferii avem o înţelegere tacită. Când unii pleacă acasă fără bilet de voie şi cineva întreabă de ei, cei prezenţi răspund că „or fi pe la dormitor sau pe câmp la maşini". Dacă cumva sunt căutaţi şi pe acolo, le spune: „poate sunt la atelier". Până la urmă se renunţă a-i mai căuta. Am primit o carte poştală scrisă pe 7 iulie. Îi este mai dor de mine acum decât la începutul milităriei. O cred pentru că şi mie „mi se aprind mai des călcâiele" de dorul ei. Mi-a comunicat că: „De Steluş nu ştiu nimic".

13 IULIE 1942

Şefii au ajuns la concluzia totuşi că noi, meseriaşii de la atelier, suntem indisciplinaţi. Umblăm cu echipamentul dezordonat, murdari de unsoare pe haine, desculţi, fără papuci de lemn, nu-i salutăm pe ofiţeri sau dacă-i salutăm o facem neregulamentar. Suntem „neinstruiţi" şi în plus mari chiulangii. Pentru „a face oameni din noi" s-a dat ordin

ca, începând de astăzi, să ne prezentăm în fiecare dimineaţă la baterie pentru apel, după care să facem două ore de instrucţie. Este adevărat că unii dintre noi, şi în special „oamenii vechi", nu mai ştiu de militărie. Când ne-am întors de la instrucţie, maiştrii militari şi civili ne aşteptau în uşa atelierului. În timpul cât noi ne-am aflat la adunarea bateriei, ei au raportat domnului maior că fără noi nu pot îndeplini toate sarcinile. Tot ei ne-au comunicat că „maiorul" a şi contramandat ordinul, astfel că începând de mâine nu mai facem instrucţie. Bineînţeles că noi răcanii am fost foarte bucuroşi. Am auzit însă un zvon care ne-a pus pe gânduri. Vor ca să ne bage în păr maşina de tuns numărul zero. Şi când te gândeşti că totuşi aveam foarte puţin păr! Trei centimetri. Teama de a nu rămâne chel m-a determinat să nu mai merg seara la dormitor, ci să mă culc pe unde pot în atelier.

14 IULIE 1942

De dimineaţă nu m-am mai sculat când a sunat gornistul. Cafeaua „am servit-o" tot la atelier. După-amiază „mi-a picat" patru zeci de lei „fişăraie". Împreună cu câţiva răcani am jucat la cărţi „copcica". La început am câştigat, dar până la urmă, în afară de aceştia, am mai pierdut încă şaptezeci lei din buzunar. Am gândit că: „De haram au fost, de haram s-au dus", dar totodată m-am hotărât să nu mai joc în viitor.

Am trimis acasă o carte poştală. Fiind mai bine dispus, printre altele i-am scris: „...dar tu nu ştii cât mă sacrific eu pentru tine. Am mâncat raţa friptă pe care mi-ai dat-o când am plecat şi mai am dulceaţa pe care trebuie s-o încep, să văd dacă este mai dulce ca tine. Îţi scriu după ce o termin" şi „când viu acasă am să-ţi aduc şi eu un cadou". În încheiere am terminat cu: „Te salut ca-n Bucureşti, Steaua vericule să trăieşti". Salutul acesta „Steaua vericule să trăieşti" se obişnuia foarte mult şi prin mahalaua noastră. Era un salut tineresc, optimist, care te făcea să te desparţi de cineva cu zâmbetul pe buze şi cu încredere în viitor. Şi soţia îl cunoştea bine.

15 IULIE 1942

Am dormit la vechea baterie. Am lucrat la câmp la maşini în afara atelierului. La masa de prânz ne-au dat mămăligă. Noroc că am avut rezervă de pâine.

16 IULIE 1942

În timpul repausului de prânz ne-au dus pe câmp şi ne-au băgat în câteva tranşee vechi, unde şi noi meseriaşii am aruncat cu grenade ofensive, după ce în prealabil am fost puţin instruiţi. Nu miroase a bine dacă şi pe noi lucrătorii de la atelier, inclusiv şoferii de la baterii, ne învaţă cum să luptăm cu asemenea arme. Cred că nu scăpăm de front.

Spre seară, şapte-opt răcani din atelier am fost îmbarcaţi într-un camion şi transportaţi pe şosea, cam la patru kilometri de regiment, să remorcăm o maşină, care a rămas în pană de motor. Drumul până acolo a fost plăcut şi vesel într-un asemenea grup de „golani" strânşi laolaltă. Am dorit să stau cu coatele pe cabină şi să privesc înainte şi am reuşit acest lucru împreună cu alţi doi camarazi. La înapoiere – cam pe la jumătatea drumului – a început să „tuşească" şi motorul maşinii noastre şi până la urmă a tăcut de tot. Imediat a fost trimis „la trap" un strungar la atelier să anunţe evenimentul şi să vină cu o maşină „Tatra" să o remorcheze pe prima. Am aşteptat mult şi bine. S-a făcut noapte. Îmi era frig şi foame. Până la urmă am început să împingem de la spate şi de pe laturi maşina cu care am venit, am băgat-o pe poarta regimentului şi am dus-o direct la reparat în faţa atelierului. Ciorba am mâncat-o rece, adusă de cineva la atelier, pentru că bucătarii nu au vrut să ne aştepte să venim. A mers în burtă ca pisica trasă de coadă pe rogojină. La dormitorul „anticar" nu am fost lăsat să mă culc până nu am întocmit patru buletine de tragere. M-am vârât în pat jigărit şi tare obosit. Mai bine m-aş fi culcat în atelier.

17 IULIE 1942

M-am sculat cu o durere grozavă de măsele. Când am băut cafeaua, m-am lovit cu o coajă de pâine şi m-a durut şi mai tare. La infirmerie mi-au dat un „praf", care nu a avut nici un efect. Mi-am adus aminte de durerile de dinţi ale fratelui meu zidarul. Se „plimba" prin curte încoace şi încolo, cu căldarea de apă rece într-o mână şi cu cana în cealaltă, văietându-se, iar eu – copil – îl compătimeam. Până la ora nouă am ţinut şi eu apă rece în gură. Cred că tot învârtindu-mă prin atelier am parcurs câtiva kilometri. De gura unor camarazi, m-am mai dus încă o dată la infirmerie. Un felcer mi-a tamponat gingiile cu „creuzet" pe vată. Mi-a dat vată să pun şi în urechi. Gingiile m-au usturat si cred că s-au făcut şi băşici, însă durerea a rămas aceeaşi. Nemaisuportând durerile, am cerut o învoire de două ore în oraş, pentru a cumpăra

ceva medicamente. Am plecat cu o maşină şi m-am întors agăţat de o căruţă, tot cu mâna la falcă. Am mai înghiţit un antinevralgic, în afara celui luat în farmacie, după care durerea a mai scăzut.

La masa de prânz, pentru prima dată de când am venit în cazarmă, ni s-a dat fasole cu carne de porc afumată. Era tare bună şi gustoasă. A fost de mirare că ne-au servit cu aşa ceva. Au venit însă durerile de dinţi ca şi mai înainte. Am luat o aspirină, apoi un „veramon". Mă durea tot mai tare. Iar am înghiţit un antinevralgic apoi un „veramon". În timp ce mă învârteam prin atelier cu mâna la falcă a venit un şofer să-i sudez o piesă ruptă, cu aprobarea verbală a maistrului. Cum pe mine mă dureau dinţii, de nu ştiam ce să mai fac, şoferul mi-a vorbit pe un ton cam nu ştiu cum de nu mi-a convenit şi ordinul venea de la un maistru de la alt atelier pe care de obicei nu îl puteam suferi. L-am refuzat. Şeful mi-a replicat că „o să-mi aducă ordin scris şi o să vadă el dacă o să îl mai refuz". Peste puţin timp, maistrul a venit la mine „cu o falcă-n cer şi una în pământ". A vrut să mă pălmuiască, dar am ridicat cotul şi am luat-o la fugă, astfel că nu a putut să mă lovească peste faţă. Totuşi mă urmărea din aproape şi cred că mă bătea zdravăn dacă nu interveneau maistrul meu şi ceilalţi camarazi: „lăsaţi-l domnule că îl dor măselele". Până la urmă a trebuit să sudez piesa, dar de durere şi poate mai mult de necaz lacrimile îmi curgeau pe geamurile de la ochelari şi cu ochii plini nu mai vedeam bine ceea ce sudez. M-am grăbit să termin mai repede, să pun mâna pe falcă, să mă mişc, să mă vait, să fac ceva ca să nu mă mai doară. Cum am terminat de sudat, m-am dus pentru a treia oară la infirmerie. Venise domnul căpitan medic. Acesta a vrut să-mi scoată o măsea, dar eu nu ştiam care dintre ele mă doare. A renunţat, dar mi-a pus un tampon de vată cu un acid puternic unde a crezut el că trebuie şi peste puţin timp durerea parcă a fost luată cu mâna. Mai târziu a venit maistrul la mine şi mi-a spus: „Ai sudat piesa în duşmănie, pentru că după ce a pus-o la loc s-a rupt şi am fost nevoit să fac una nouă la strung". În sinea mea m-am bucurat că piesa s-a rupt din nou, dar îmi părea rău că obrazul meu de meseriaş se pătează pe nedrept.

Sub influenţa evenimentelor petrecute în timpul zilei i-am scris soţiei că de la un timp „am devenit foarte nervos" şi că: „...dacă am pleca pe front ar fi mai bine, că trece mai repede timpul şi mie asta îmi trebuie...Ziua de astăzi a fost pentru mine o zi de suferinţă şi de chin din cauza danturii...Mi-au spus unii să pun benzină, iar alţii sare. Am pus şi mai tare m-a durut, până când am fugit din nou la infirmerie şi

le-am spus să-mi facă ceva, că sunt în stare să dezertez. Mi-a pus un acid puternic cu vată, mi-a ars gura, dar şi pe ele le-a ars, că la această oră târzie nu mă mai dor şi pot scrie această carte poştală. Când am să mă liberez, prima grijă a mea va fi să-mi pun dantura la punct, să nu mai sufăr ce-am suferit astăzi, că mă opream şi de zece ori la o sudură ca să iau apă rece în gură că nu mai puteam. Am făcut numai băltoace prin atelier. Era să mai primesc şi o palmă de la un gradat".

18 IULIE 1942

M-am interesat dacă astăzi se dau bilete de voie în oraş. Până la urmă am obţinut şi eu unul. Am plecat însă imediat la Băneasa şi de acolo la Ploieşti. Am găsit mai repede maşină de ocazie pentru că am fluturat banii în vânt. De obicei şoferii nu prea opresc pentru răcani. Ştiu ei că soldaţii au mai mulţi păduchi decât bani. Nici eu nu sunt pricopsit, dar de nevoie am plătit. Seara pe la ora şapte am ajuns acasă.

19 IULIE 1942

Am plecat cu „noaptea-n cap" la Obor. Am cumpărat porumb cu un preţ ceva mai mic ca la prăvălie şi am venit cu sacul în spate câţiva kilometri, ca niciodată în viaţa mea. Mi-a intrat „os prin os". Am făcut acest gest pentru a veni în ajutorul mamei, care va trebui ca mâine să plimbe sacul până la moară pentru a transforma porumbul în mălai şi apoi să-l care înapoi acasă. Procurarea hranei a devenit o problemă extraordinar de grea pentru oamenii săraci. M-am distrat plimbându-mă cu „Ticul meu" pe şosea la marginea oraşului şi apoi pe bulevard. Înainte de despărţire am băut şi noi câte un „trup" de bere la „Trocadero". La ora nouă seara am plecat la regiment. Întreaga garnitură a trenului a fost fără lumină de teama avioanelor inamice. Am prins ultimul tramvai şi am scăpat de o patrulă ca prin urechile acului. După miezul nopţii am intrat în cazarmă pe sub sârma ghimpată.

20 IULIE 1942

Astăzi se sărbătoreşte ziua Sfântului Ilie. Am lucrat tot timpul la atelier, dar nu ca în zilele obişnuite, ci mult mai vârtos. Am primit o carte poştală scrisă de săptămâna trecută. Soţia este îngrijorată că nu ştie cum am ajuns la Bucureşti. A visat că mă săruta şi-mi trimite sărutările „prin poştă". Mă aşteaptă să viu iară „să îi sărut buzele şi ochii". De dragul ei, am copiat de la un comandant cântecul de mai jos în întregime, deoarece melodia o ştiu:

„Cucuruz cu frunza sus, frunza sus,
Ţucu-i ochii cui te-a pus.
Tra la la la la la la, Tra la la la la.
Cucuruz cu patru foi, patru foi,
ţucu-i ochii amândoi.
Cucuruz cu patru vaci, patru vaci,
Ţucu-i ochii ei cei dragi.
Cucuruz cu rădăcină,
Ţucu-i ochii ei vecină.
Ia stai bine la prăşit, la prăşit
Ca mândruţa la iubit.
Ia stai bine la săpat, la săpat,
Ca mândra la sărutat."

De asemenea, am trecut pe curat şi cântecul ostăşesc „Ardealul" în acelaşi scop:

„Să trecem cu toţii din nou acum Carpaţii
La tunuri cu frunze şi flori,
Ne-aşteaptă izbânda, ne-aşteaptă şi fraţii
Cu inima la tricolor (bis).

'Nainte, 'nainte cu sabia-n mână
Să trecem hotarele noi,
Să trecem Feleacul, ne trebuie Ardealul
De-o fi să ne-ngropăm de vii (bis).

Ardealul, Crişana, Ardealul ne cheamă,
Nădejdea e numai în noi.
Sărută-ţi copile părinţii şi fraţii
Şi apoi să mergem la război (bis).

Veniţi români din tot cuprinsul ţării
Pentru sfântul nostru ideal,
A sosit triumful libertăţii
Pentru fraţii noştri din Ardeal."

21 IULIE 1942

La prânz ne-au dat ciorbă de peşte rău mirositoare. Majoritatea ostaşilor nu au putut să o mănânce.

22 IULIE 1942

Astăzi am pierdut briceagul de unghii primit în dar înainte de a ne căsători, împreună cu cheiţele de la valiză. De fapt în ultimul timp se ţin ghinioanele de capul meu. Mi s-au furat stiloul, maşina de ras şi cutia cu alifie „Pomada Cadum". Acum trei zile mi s-a furat şi cureaua de la pantaloni, cumpărată cu vreo opt ani în urmă din primul meu salariu de muncitor. Am scris soţiei să se intereseze pe la primărie – cu ajutorul tatălui său – dacă poate primi ceva bani pe bicicleta mea de curse, rechiziţionată anul trecut pentru front, deoarece eu am citit ceva într-un ziar în acest sens. Pentru că a găsit un client i-am spus să îmi vândă pantalonii albi de stofă cu 3 500 sau 4 000 lei.

23 IULIE 1942

A venit la mine un şofer cu o piesă din aluminiu pentru a fi sudată, după ce sudorul de la atelierul mobil numărul trei a încercat să o sudeze dar mai rău a stricat-o. Celălalt sudor a spus că nu are curaj, pentru că nu a mai sudat o piesă aşa de complicată. Nici eu nu am mai sudat, dar am încercat şi până la urmă am reuşit. Mă simţeam ca la examen pentru că în jurul meu se strânseseră oameni ca la urs. La început nici maiştrii nu credeau că am să mai pot face ceva. Din cauza emoţiei mă trecuseră toate năduşelile. După aceea, nu-mi mai încăpeam în pene de mândru ce eram de isprava mea.

24 IULIE 1942

De lipsa cafelei şi a mâncării nu mă mai vait, de când le-am sudat la bucătărie cazanele şi cratiţele sparte. Astăzi de dimineaţă un bucătar a scos din buzunar două căpăţâni mai mari de zahăr cubic şi mi le-a dat mie „ca drept mulţumire". Ei se chinuiau să facă rântaşul pentru ditamai cazanul de ciorbă într-o tigaie puţin mai mare decât a mea de acasă în care nevasta prăjeşte clătite, ouă sau rântaş. Tigăii respective i-am sudat de jur împrejur un cerc de tablă, cam de două degete lăţime, şi i-am făcut fericiţi pe toţi. Astăzi, având puţin de lucru şi fiind bine dispus, i-am scris soţiei o carte poştală: „Dragă Bijule. Pentru că sunt asupra chefului şi m-am îmbătat cu apă din care cauză era să mă împuşc cu toporul îţi scriu aceste rânduri care să te găsească ca pe ziua de 20

iulie 1942 d.m., ora 19,30 minute, 40 secunde şi un vârf de ac. Dar pentru că a fost vorba de duminică, află dragă că a murit găina care făcea 2 ouă şi ai să rămâi numai cu amintirea. Ce să îi faci şi tu necazului. Dar să îmi ţii locul cald până oi veni eu. Când oi mai avea vreun cocoş văduv pe acasă să îmi scrii şi mie să vă dau ajutor la mâncat friptura, să nu vă îmbolnăviţi..."

Din cauză că îi trimit aşa de multe scrisori, m-am plictisit să-i spun mereu „Dragă Marioaro" şi o „botez" aproape de fiecare dată într-un fel oarecare, în funcţie de starea sufletească în care mă aflu. În unele scrisori trimise până acum am mai mângâiat-o cu: Scumpa mea soţie, Dragă Ticule, Dragă ţicuşorule, Puico dragă, Dragă cocoşelule, Dragă mărţişor, Ţoncule dragă, Dragă puişor, Draga mea şi alte feluri de „dragă". Nici soţia nu s-a lăsat mai prejos. Şi ea m-a botezat cu : Drag şi scumpul meu soţ, Dragă ţicuşorule, Dragostea mea, Dorule drag, dar cel mai des ne mângâiem reciproc – în special soţia – cu „Dragă ţicule". Acest fel de „dragă" mi se pare mult mai atrăgător şi duios pentru amândoi. De el ne leagă cele mai multe amintiri plăcute. Dacă într-o scrisoare îmi spune „Dragă Mitule" mă întristez înainte de a citi conţinutul, deoarece îmi dau seama imediat că din ea am să aflu şi lucruri neplăcute. Numărul mare de scrisori trimise reciproc întreţin legăturile sufleteşti dintre noi şi ne dau impresia că timpul trece mai repede. Totodată, scrisorile ne aduc bucurii şi întristări, ca şi dragostea de viaţă şi speranţa într-un viitor mai bun.

25 IULIE 1942

Am pus de gând să plec la Ploieşti şi am reuşit cu ajutorul unui prieten de la serviciul mobilizări, care mi-a dat o coală de hârtie ştampilată de opt ori din care eu să rup la nevoie câte un colţ şi să îmi completez singur bilet de voie pentru oraş sau pentru Ploieşti. M-a sfătuit să mă feresc de patrule militare, pentru că sunt destule, inclusiv din regimentul nostru. Cum am astfel de bilet în buzunar, am plecat imediat după-amiază la Băneasa să caut o maşină de ocazie. Camionul m-a lăsat la Otopeni, iar de acolo până în comuna Bărcăneşti am ajuns cu altul de

Autorul împreună cu soţia

la societatea „Creditul minier". Am continuat drumul pe jos până la Ploieşti făcând şi un mic ocol până la părinţii camaradului meu Alecu, ca să le predau o scrisoare. Ca urmare a curentului din maşini, am ajuns acasă cu dureri de măsele, încât nu am putut să mănânc suficient şi nici să dorm. Am găsit-o şi pe mama bolnavă. Dacă ştiam că păţesc aşa ceva, nu mai plecam din Bucureşti.

26 IULIE 1942

Cu toate „leacurile" care le-am folosit, durerile nu mi-au trecut complet. Mama fiind bolnavă am fost totuşi nevoit să merg la Obor, să cumpăr făn pentru cele două vaci ale noastre şi porumb. Ştiam că de acolo pot cumpăra ceva mai ieftin, decât de la alţi negustori. Nu am târguit însă nimic. Preţurile s-au urcat extraordinar de mult faţă de duminica trecută şi nici nu aveam atâţia bani. M-am întors cu mâna goală şi cu dureri mai mari de măsele. Am încercat să dorm, dar nu am reuşit. De dragul soţiei, cu o batistă şi cu mâna la falcă, am mers la o nuntă de pe strada noastră, să vedem mireasa şi ginerele când se întorc de la biserică. Pe la ora douăzeci şi trei am sosit în Bucureşti. Am mai pierdut din timp într-o cârciumă de pe Calea Rahovei, la capătul liniei de tramvai. Îmi venea să urlu de durere, toată secărica care am băut-o o ţineam şi în gură, până se încălzea. După ora trei dinspre ziuă, am sosit în cazarmă împreună cu alţi patru camarazi întâlniţi pe drum. Această duminică a fost pentru mine o zi de chin, pe care nu o doresc nici duşmanilor.

27-28-29 IULIE 1942

Cu aparatul de sudură am lucrat destul de puţin. Într-una din zile am fost şi eu cu o maşină în rodaj şi am făcut baie în râul Argeş lângă pod. În ultima zi am făcut radioscopie pulmonară la un spital din oraş, iar la întoarcere am făcut curăţenie generală în „dormitor", deoarece nu mai era de trăit din cauza mizeriei. Am dat şi cu ulei ars diluat cu motorină pe ciment, pentru a nu se mai ridica praful.

În două cărţi poştale, i-am povestit soţiei ce am mai pătimit cu durerile de măsele după ce m-am înapoiat de acasă „...culmea, am guturai în toiul verii. Capul mă doare permanent. Poftă de mâncare nu mai am, numai apă să beau toată ziua. Cu toate astea, nu îmi duceţi grijă, c-am să-mi iau de la farmacie ce-mi trebuie şi în curând voi fi iarăşi sănătos...dar nu ştiu tu cum eşti acum. Cred că bine, numai

mâhnită în sufletul tău că nu am putut să mergem la nunta care a fost. Dar eu cred că îţi trece că nici eu nu am venit aici la nuntă şi totuşi trebuie să îmi placă".

31 IULIE 1942

Sergentul de zi nu a avut nici un fel de autoritate asupra noastră pentru că este soldat. A strigat şi el „drepţi" când noi eram sătui de somn. Am făcut „patul", iar el a măturat pe jos. De când dormim în atelier, unul dintre noi se scoală mai de dimineaţă şi aduce cafeaua într-o căldare pentru toţi. Nu mai poate fi vorba de ordine şi disciplină. Eu sunt singurul care mai lucrez permanent în atelier. Totodată ţin loc şi de planton de zi. În ultimul timp, mâncarea o luăm în castroane şi venim tot la atelier. Mai mâncăm în plus roşii şi castraveţi. Unii cumpără legumele din comuna Bragadiru, când merg cu maşina în rodaj, alţii le fură la întoarcere, năvălind ca tătarii prin grădinile de pe marginea şoselei. Eu merg foarte rar cu maşinile în rodaj de teama răcelii şi a durerilor de dinţi. Prefer să mă odihnesc. Mă mir şi eu ce repede trece timpul până seara, când de obicei ne culcăm în cântece şi zbenguială cu pernele. Nu putem dormi până noaptea târziu. Ne dor fălcile de râs. Plictisiţi de atâta tărăboi, câte un meşter sau soldat mai în vârstă vine cu centura şi pocneşte la întâmplare pe cine nimereşte şi pe unde poate pentru că ne învelim cu păturile până peste cap. Astăzi este sâmbătă şi aş fi dorit să plec din nou la Ploieşti. Până acum am fost de opt ori. Nu se dau însă bilete de voie nici în oraş, pentru că în ultimul timp au fost prinşi câţiva ostaşi din alt regiment care au spart prăvălii şi au furat bani şi mărfuri.

1 AUGUST 1942

La prânz, veşnica fasole cu mămăligă. Am primit solda, 48 lei, cu ceva mai puţin ca luna trecută.

2 AUGUST 1942

M-am lungit în „pat" şi am scris din nou acasă trei cărţi poştale şi un mare bilet, pe care l-am trimis prin fratele lui Alecu. Prima carte poştală am început-o cu: „Scumpa mea soţie, astăzi fiind sărbătoare, pentru că îmi permite timpul, stând lungit în pat, îţi scriu aceste rânduri pentru că îmi face impresia că vorbesc personal cu tine. Dar până primesc răspunsul tău are să mi se lungească urechile aşteptând. Eu

scriu mereu, dar de la tine nu prea am veşti". I-am mai comunicat că nu ne mai dă învoiri în oraş: „... din cauza unor elemente rele. Acum stau şi mă învârtesc ca un leu în cuşcă, gândindu-mă cum era înainte când eram liber şi cum sunt acum. Partea cea mai grea a trecut... Tot aşa cred că are să treacă şi de aici înainte, poate mult mai bine peste un oarecare timp. Avem de distrus ciolovecii şi pe aceeaşi bază să construim viitorul aşa cum îl doresc toţi bunii români. Până atunci, dragă puico, trebuie să mai avem răbdare şi în special tu. Eu abia aştept să plec pe front. Ştiu că sunteţi îngrijoraţi pentru mine, dar să nu mai duceţi nici o grijă că sunt destul de prudent şi nici nu sunt expus fiind la atelier..." Am cărat de la magazia bateriei, împreună cu ceilalţi meseriaşi, tot felul de efecte militare pentru a ne echipa şi noi personalul atelierelor la fel ca soldaţii de la tunuri. Am plecat apoi cu Tache – un camarad din aceeaşi mahala – undeva la umbră şi am stat până seara. Îmi e în cap că nu vom scăpa de plecarea pe front.

3 AUGUST 1942

Toată săptămâna trecută am dus-o bine cu „haleala", pentru că am avut în fiecare dimineaţă slănină şi pâine. De la cazan am luat numai cafea. Maistrul – ca de obicei – m-a pus pe mine să întocmesc un tabel cu toţi oamenii atelierului, necesar la împărţirea efectelor. Am luat şi eu în primire: două cămăşi, un chilot şi o izmană, două perechi de ciorapi de bumbac, pantaloni, molitiere, capelă, centură, bocanci, foaie de cort, toate noi. De asemenea, am mai primit: manta, veston, cască, raniţă, sac de merinde, gamelă, lingură, bluză de piele, semn de identitate din tinichea cu număr pe el, cruciuliţă de tinichea, pătură şi pistol „Staeer" cu suport de piele şi seria 2628B. Toate la un loc au format o mare grămadă. Am început echiparea cu noile efecte primite. Eram tare dezorientat – ca de altfel şi ceilalţi – în faţa unui asemenea morman de echipament. Câţiva dintre ei şedeau cu mâinile în şold şi se uitau „ca viţelul la poarta nouă". Nu prea eram lămurit cu ce să încep mai întâi. În acelaşi timp era necesar să fiu cu ochii în patru să nu mi se fure ceva, deoarece ne aflam cam înghesuiţi într-un spaţiu restrâns şi „şterpeleala" de echipament şi chiar de arme era la modă. Se fura unul de la altul, ca într-un cerc vicios, care nu se mai termina niciodată. În această situaţie confuză mi-am auzit numele strigat de cineva din uşa garajului în care ne aflam şi ordinul ca să mă prezint urgent la atelier că am de lucru. Am simţit imediat cum mi se urcă

sângele în cap, o dată cu o puternică tendinţă de încăpăţânare şi refuz. Pur şi simplu vestea m-a năucit. Cel care m-a chemat era un subofiţer de la altă baterie din divizionul nostru, un om foarte încăpăţânat, care nu voia să renunţe uşor la ceea ce şi-a propus şi ca atare „mă pisa la cap" să mergem neapărat împreună. Mi-a explicat că are rezervorul de benzină al maşinii spart şi că trebuie să plece urgent în misiune. Ca să scap de pisălogeala lui, l-am sfătuit să meargă la tinichigiu să îl cositorească, pentru că eu dacă pun flacăra pe el se formează gaze şi este pericol de explozie. Văzând că îl refuz categoric, subofiţerul s-a dus la maistrul Nebunu şi i-a spus că nu vreau să execut ordinul. Atât i-a trebuit „nebunului". Cum el avea deja pică pe mine, a venit furios şi a ţipat la mine. Am cerut subofiţerului să umple rezervorul cu apă şi acesta nu a zis nici „pâs" la obrăznicia mea de fruntaş. Abia după aceea l-am sudat, evitând pericolul de explozie. Am continuat apoi şi eu echiparea. Între timp a mai venit după mine chiar un subofiţer din bateria mea anticar să îi sudez tendonul la o maşină. Eram aşa de rău dispus încât l-am refuzat şi pe el, dându-i un răspuns sfidător: „Am treabă". Norocul meu a fost că acesta, înţelegător, nu a mai raportat nicăieri, astfel că am scăpat. În tot regimentul era o forfotă extraordinară, cum nu a fost niciodată până azi, mai ales în rândul ofiţerilor şi subofiţerilor tehnici, al şoferilor şi motocicliştilor. Fiecare în parte urmărea să-şi pună la punct treburile, maşinile şi motocicletele pentru a nu avea neplăceri în condiţii de marş. „Febra" pregătirilor s-a manifestat şi în sala de mese. Au intrat peste noi ostaşii din altă baterie, pentru a ne determina să mâncăm mai repede fiind şi gradaţii lor foarte grăbiţi. Am mâncat din castroane în picioare, pe culoarul dintre mese. Printre ostaşi se învârteau câţiva copii, gălbejiţi şi slăbănogi de prin apropierea regimentului, în mâini cu oale de pământ sau de tablă legate cu sfoară. Ei s-au strecurat în sala de mese pe sub sârma ghimpată din spatele regimentului. Cerşeau mâncare şi pâine sau scurgeau singuri resturile din străchinile de pământ şi din castroane în oalele lor. Eu nu am mâncat ciorba de fasole şi am răsturnat-o într-o asemenea oală. Între timp, afară a plouat şi noroiul a fost dus de ostaşi pe bocanci în sala de mese. Înghesuiala, gălăgia, mizeria şi mirosul specific de bucătărie şi vase murdare creaseră o atmosferă greu de suportat.

4 AUGUST 1942

M-am sculat cam târziu şi am primit de la cazan ultimul polonic de cafea. După ce am terminat pregătirea atelierului pentru marş şi

am ascuns şi valiza mea de tablă sub grupul electrogen din remorca atelierului, am început să ne echipăm cu toate boarfele pe noi, în raniţă şi pe deasupra ei. Ceilalţi ostaşi au predat cuferele la magazie cu etichete pe ele şi diferite semne pentru a fi mai uşor identificate la înapoiere. Ne-am îmbarcat şi noi răcanii în maşini. Eram într-o stare sufletească deosebită. Ştiam că plec, dar nu ştiam încotro şi dacă mă mai întorc. La ora „H" s-a dat pornirea. Cu toate că în marş am plecat numai o treime din regiment, adică un divizion, s-a format o coloană impresionantă de camioane de diferite tipuri, având la remorcă, de asemenea, diferite tipuri şi mărimi de tunuri. Prin oraş circulaţia a fost oprită la intersecţii de către motocicliştii noştri. La un colţ de stradă, o femeie în vârstă îşi ştergea ochii de lacrimi. Poate că avea vreun băiat pe front sau chiar mort mai demult. Din cauza emoţiei, mie mi se ridicase un nod în gât şi era gata să îmi curgă lacrimile. Am trecut pe lângă Gara de Nord şi am mers înainte pe Calea Griviţei în direcţia Târgovişte. Ne-am oprit în pădurea Mogoşoaia pentru a înnopta. După ce am construit corturile, am trecut prin faţa bucătarilor pentru a primi hrana caldă şi am mâncat răspândiţi prin pădure. De la ora opt până la unsprezece noaptea am făcut patrulă pe şosea. M-am culcat cu capul pe raniţă şi am dormit cu vise, cu toate că m-au ciupit o mulţime de ţânţari. Când m-am sculat, gâtul îmi era cam strâmb şi am fost nevoit să îl frecţionez şi să fac cu el mişcări pentru a-şi reveni la normal.

5 AUGUST 1942. PĂDUREA MOGOŞOAIA

Am demontat cortul împreună cu ceilalţi camarazi, am împachetat raniţa şi am băut cafeaua, după care am patrulat din trei, în trei ore, dar de această dată prin pădure. Până la ora mesei am dormit, ciupiţi de ţânţari. Ne-am sculat cam târziu. Era să rămânem şi nemâncaţi. După ce m-am bărbierit, am plecat din nou în patrulare. Ne-am întins pe burtă şi am mai tras un pui de somn, că altceva nu aveam ce face. Pe la ora patru după-amiază s-a ordonat din nou „îmbarcarea". În această deplasare am trecut prin comuna Buftea, Cojasca, Bilciureşti, Cocoş şi Slobozia, unde ne-am oprit pe islazul comunal. Cu apa dintr-o gamelă m-am spălat puţin pe faţă de praf, apoi am montat cortul pentru dormit. Într-o scrisoare trimisă acasă am anunţat soţia să nu mai îmi scrie până nu-i spun eu, pentru că de unde mă aflu văd reflectoarele nemţeşti deasupra Ploieştiului. I-am mai scris: „...Despre mine să nu duceţi nici o grijă că sunt capabil să mă conduc în viaţă, după cum am dat dovadă până acum, aşa că nu am să mă înec ca ţiganul la mal..."În

patrula de noapte, am stat mai mult cu fața în sus privind la stele și luminile reflectoarelor. M-am gândit mult acasă și cu îngrijorare la viitor.

6 AUGUST 1942. ISLAZUL DIN SLOBOZIA

Gornistul a sunat la ora patru, când noaptea se „îngână" cu ziua. Cafeaua am supt-o „la botul mânzului". M-a numit iar de caraulă, parcă ar veni dracu' să ne ia. Până la masă am avut liber și din nou după aceea, am amenajat cortul, am mâncat, și am plecat schimbul întâi de „patrulă" pe islaz. Pe la ora nouă seara am plecat cu alți patru răcani după fructe în comuna Cornu. La întoarcere era așa de întuneric, încât puteam să ne băgăm degetele în ochi. Nu mai găseam cortul. Cu chiu, cu vai și cu ajutorul plantoanelor abia l-am nimerit.

7 AUGUST 1942. ISLAZUL DIN SLOBOZIA

A fost o zi fără evenimente deosebite. După masa de seară am plecat în sat cu un camarad și împreună am băut o jumătate litru de vin. Am cumpărat brânză și am jucat în praful din mijlocul drumului după zdrăngănitul unei chitare. După miezul nopții m-am culcat frânt de oboseală.

8 AUGUST 1942

Deșteptarea la ora trei. Pe un întuneric de nepătruns am dărâmat cortul, am „făcut" raniţa și am băut cafeaua. Când a început să se lumineze de ziuă ne aflam încolonați în marș spre București. Prin comune, femeile se ocupau de „orătănii" sau de alte treburi gospodărești. Când a răsărit soarele, aveam deja mult praf pe mine. În jurul orei nouă am sosit în regiment. Abia am apucat să ne spălăm puțin de praf că ofițerul de serviciu ne-a pus pe toți imediat la muncă. Eu cu încă un camarad am măturat o parte din platoul de adunare al regimentului. Am primit două cărți poștale de acasă. În prima mi-a scris ....sâmbătă te-am așteptat să vii acasă, dar te-am așteptat zadarnic. Și află că nici o carte poștală nu am primit de când ai plecat ...Le iau pe celelalte și le citesc și plâng... Când mă încinge dorul sunt în stare să fac orice să mor. Câte odată am și eu cam multe în cap și nu le știe nimeni, decât eu singură..."

În cea de a doua carte poștală m-a anunțat că a primit plicul prin fratele prietenului meu și tot în aceeași zi a primit și două cărți poștale

cam întârziate, dar totuşi s-a bucurat. Mă sfătuieşte să scot măseaua care mă doare, să nu mai sufăr. A scos 2 000 lei de la poştă pentru aprovizionarea de toamnă. S-a interesat singură dacă poate să primească bani pentru bicicleta mea, rechiziţionată anul trecut. I s-a răspuns că: „nu am primit nici un ordin pentru plată". De fapt, mi-am luat de mult adio de la ea, fiind sigur că nu am s-o mai văd. Şi tare îmi era dragă. Mergeam cu ea kilometri întregi cu mâinile în buzunar. Uneori în mers pe asfalt, de la Movila Vulpii la Ploieşti, îmi potriveam şi cravata în oglindă. Mergea „ca ceasul" c-o îngrijeam cu mare atenţie. Cine ştie pe mâna cui a picat şi în ce stare se află. Poate că este deja făcută armonică pe front. În legătură cu un văr de-al meu mi-a spus: „...mă întrebi de Steluş, nu mi-a scris. Nu am nici o speranţă la el, decât la Dumnezeu mă rog să vii tu acasă sănătos ca să mai faci câte ceva, că eu nu am nici o putere mai mult!"

Seara, împreună cu alţi camarazi am transportat în oraş raţia de lemne a unui maistru, cu maşina regimentului. Ne-am întors aproape de miezul nopţii.

9 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

Până la prânz am completat bilete de voie, pentru mine şi alţi amatori, am obţinut semnăturile şi am plecat cu acceleratul la Ploieşti. Noaptea, la întoarcere, m-am oprit cu un camarad la o cârciumă pe Calea Griviţei, unde am băut „carcaleţi la ţap". Nu am plătit consumaţia pentru că, la timpul stabilit de el, celălalt camarad, fără să-mi spună ceva în prealabil, m-a luat de braţ şi m-a scos repede în stradă, de unde am întins-o „englezeşte". Nu am mai făcut niciodată o asemenea faptă şi mi-a părut rău. Multă vreme nici nu am putut să dorm, din această cauză.

10 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

În lipsa altei activităţi ordonate, am folosit timpul citind două cărţi. A sosit la atelier un camion plin cu cauciucuri noi şi am ajutat şi eu la descărcarea lui. Am impresia că se face aprovizionarea pentru război.

11-12-13 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

Toţi răcanii meseriaşi au fost chemaţi din diferite motive de mai multe ori la baterie. Printre altele, mi s-a făcut şi mie inventar al

efectelor luate în primire. Am fost transportaţi în oraş la un spital, unde ni s-a făcut analiza sângelui. S-a convocat şi adunarea regimentului. A venit în inspecţie domnul general al diviziei. Restul timpului l-am folosit citind un roman extrem de captivant, pe care cu greu îl lăsam din mână când eram întrerupt. „Vocea mahalalei" pomeneşte de front şi „carne de tun".

14 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

În ultimele zile s-au strâns multe piese pentru sudat, dar nu am putut lucra deoarece mi s-a terminat oxigenul din tub. Neavând ce face, m-am camuflat în cabina unei maşini aduse la reparat, în aşa fel ca să văd şi să aud dacă eventual mă caută cineva. Am citit un roman şi în acelaşi timp am ronţăit seminţe de floarea-soarelui. La masa de prânz am primit din nou fasole cu carne de porc afumată. Este mâncarea mea preferată. E de mirare faptul că săptămâna aceasta ne-au dat de trei ori aşa ceva. Ulterior am fost cuprins de o lene încât abia îmi mai târam picioarele. Neavând ce face, m-am tot învârtit şi eu de colo până colo fără nici un rost.

15 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

Până la prânz mi-am pierdut timpul prin atelier, apoi am întins-o cu acceleratul la Ploieşti.

16 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

Am căutat să folosesc timpul cât mai bine, ştiind că nu voi mai beneficia prea mult de această posibilitate. După miezul nopţii m-am întors în cazarmă peste câmp, mergând cu mare atenţie ca să nu cad în vreo groapă. M-am culcat în atelier, în cabina unei maşini aduse la reparat.

17 AUGUST 1942. BUCUREŞTI

M-am lipsit de cafea şi am mâncat din „colhozul" de acasă. Astăzi am făcut tragere cu pistolul, singura armă cu care nu am făcut exerciţii până acum. Cu pistol am fost dotaţi numai noi lucrătorii de la atelierele mobile şi şoferii. Mă simt mai bine cu el la centură, pentru că se

păstrează în toc de piele, nu rugineşte prea repede şi este uşor de întreţinut. Am primit o carte poştală de la soţie. Printre altele mi-a spus: „...îmi reamintesc de timpul cum l-am petrecut ieri. Totuşi, mi s-a părut că ziua a trecut prea repede. Cred că şi ţie la fel. Dragoste, eu tot ce doresc şi mă rog lui Dumnezeu este să-ţi dea iar drumul acasă vreo 14 zile, ne-ar folosi mult de tot. Am auzit de la Steluş când a venit la noi azi că a venit iar 14 zile în concediu. Poate îţi ajută Dumnezeu să vii şi tu. Ce zici? Nu ţi-ar face bine? Eu aşa cred. Şi venind vorba de Steluş mi-a spus că recunoaşte de binele care i l-am făcut noi. Şi nu ştie cum să ne mulţumească. Şi mi-a promis că vine joi pe la noi. Că pleacă sâmbătă şi ar vrea să se mai învoiască să mai stea numai până în august. Că are procesul cu locul. Şi atunci avem şi noi noroc mai mult".

2

COTUL DONULUI – U.R.S.S.

18 AUGUST 1942

Am fost aprovizionaţi cu tuburi de oxigen, astfel că am pus imediat în funcţiune aparatul de sudură. Am de lucru până peste cap. Acum se ştie precis că plecăm pe front. Toată lumea de la mic la mare se agită. Ofiţerii îşi pregătesc lădoaiele de campanie, lungi şi înalte. Vopsitorul nu mai pridideşte cu vopsitul automat şi scrierea numerelor cu litere de tipar, pe capacul fiecărei lăzi. Comandanţii bateriilor au dat învoiri la unii ostaşi să-şi ducă cuferele la părinţi sau alte rude în oraş. Cei care îşi lasă cuferele în cazarmă le-au făcut diferite semne sau litere cu sârmă înroşită la forja din atelierul de fierărie. A început să se dea în primire dormitoarele „la partea sedentară" a regimentului. S-au tăiat chituci masivi din lemn, pentru a se pune la roţile maşinilor în vagoanele de tren şi s-au adus colaci mari de sârmă groasă ca să fie ancorate. Se revizuiesc din nou maşinile şi tunurile de parcă am merge la paradă. Muncim pe ruptele, ca furnicile într-un furnicar, dar mutrele ne sunt plouate şi îngrijorate. Fiecare dintre noi îşi are problemele sale mai mici sau mai mari. Cea mai importantă este data plecării. Ea ne frământă pe toţi. În timpul acestei agitaţii haotice mi s-a furat portofelul cu 1 400 lei şi am rămas fără nici un ban, tocmai acum când am nevoie absolută de o mulţime de mărunţişuri. Lăcăţelele la valiza mea de tablă au fost deschise cu şperaclul sau chei potrivite. Nu îmi închipui cum poate exista atâta mârşăvie omenească. M-am culcat foarte trist şi amărât.

19 AUGUST 1942

De lucru am destul. Stau şoferii grămadă pe lângă mine şi se ceartă între ei, pentru dreptul de a fi primul la rând. După-amiază am făcut şi „hamalâc". Ne-au pus de am descărcat dintr-un camion 150 cauciucuri noi. După ce am terminat şi am răsuflat uşurat a trebuit să

le mutăm ceva mai departe şi să le stivuim din nou, cu toate că şi acolo unde au fost descărcate puteau să stea la fel de bine. M-am culcat foarte supărat, deoarece nu mai am în buzunar decât foarte puţini bani mărunţi.

20 AUGUST 1942

Am continuat lucrul în atelier. În timpul pauzei am fost scoşi să schimbăm cauciucurile vechi cu unele noi la camionul care ne va transporta pe front. M-am culcat pe paie şi m-am învelit cu foaia de cort. Nu am putut să dorm curând, din cauza gândurilor sumbre care m-au năpădit.

21 AUGUST 1942

Am aprovizionat atelierul mobil cu materialele trebuincioase pentru sudură: tuburi de oxigen şi acetilenă, carbid, sârmă de sudură de diferite dimensiuni şi calităţi etc. Mi-am revizuit sculele şi am mai lucrat ceea ce a mai venit pe parcurs. S-a primit dispoziţie ca atelierele mobile să fie scoase pe câmp. Am fost numit să fac noaptea de santinelă schimbul întâi. Până la ziua am dormit în cabina unei maşini.

22 AUGUST 1942

Se fac pregătiri intense pentru îmbarcarea pe tren. Din cauza lipsei de oameni, am fost şi eu trimis să fac corvoadă în bucătărie la curăţatul cartofilor. Este pentru prima dată când fac acest lucru de când sunt militar. La ora cincisprezece s-a dat ordinul să ne încolonăm pentru plecarea la rampa gării. După trei ore eram gata îmbarcaţi cu maşinile în vagoane. La ora douăzeci şi jumătate mă aflam sus pe un vagon de tren accelerat în Gara de Nord. Mi-am zis în gând: „Fie ce-o fi, eu merg pe acasă". De bilet de tren nu putea fi vorba, pentru că tot nu aveam bani. Am stat prea aproape de locomotivă şi m-am afumat ca un cărbunar. Am mers 60 km în trei ore. Abia când am ajuns aproape de Ploieşti, în gara Brazi, am putut să îmi dau seama de cauza întârzierii acceleratului. Rafinăria cu acelaşi nume era în flăcări, bombardată cu câteva ore mai înainte. Din cauza bombelor căzute pe calea ferată, circulaţia trenurilor a fost întreruptă şi toate garniturile nevoite să aştepte şi apoi să meargă foarte încet din cauza liniilor reparate provizoriu. Coloanele înalte de distilare a ţiţeiului nu se mai vedeau. Flăcările însoţite de fum negru ajungeau parcă până la cer. Uneori

erau „culcate" cu furie la pământ şi aveam impresia că „limbile" lor mă vor „linge" pe faţă. Frica îmi intra prin toate mădularele. Instinctiv, de câteva ori, mi-am înclinat corpul în jos spre acoperişul vagonului. Am răsuflat uşurat abia când m-am văzut dincolo de punctul periculos.

23 AUGUST 1942. PLOIEŞTI

Acasă am ajuns foarte târziu şi am mâncat mult, „ca de frica morţii". Mi s-a pregătit şi un pachet destul de mărişor. De dimineaţă, când am plecat, m-a impresionat puternic faptul că am văzut agăţate prin câţiva pomi şi pe sârmele electrice de iluminat de pe strada noastră tot felul de boarfe şi zdrenţe aduse de suflul bombelor. Nu i-am spus nimic soţiei, dar în sinea mea i-am compătimit pe toţi ceilalţi locuitori ai mahalalei pentru clipele de groază prin care au trecut şi probabil vor mai trece. În gară am întâlnit câţiva camarazi, fugiţi aseară ca şi mine din Bucureşti pentru a-şi vedea familia ultima dată înainte de plecare. Despărţirea de soţie nu a fost uşoară. Abia mi-am putut înghiţi lacrimile. M-am suit într-un tren accelerat care mergea în direcţia frontului. Nu prea mi-a fost teamă că îmi lipseşte biletul de călătorie. Nu putea nimeni să mă oprească de a merge pe front. La Buzău am constatat că trenul cu regimentul nostru nu a trecut încă. Eu am ajuns cu patru ore înaintea marfarului. În lipsa altei ocupaţii, am vizitat centrul oraşului şi într-o bodegă am mâncat şi băut ceva. După patru ore am primit şi masa de la cazan. Când trenul s-a pus în mişcare plecând din Buzău m-am culcat şi am dormit până am ajuns la Focşani. Am scris acasă o carte poştală. Până s-a înnoptat am privit cu plăcere locurile pe unde treceam. Am dormit puţin, deoarece am fost trezit să fac santinelă schimbul doi. În timpul serviciului meu trenul a mers de la Bacău până la Roman. Am tremurat de frig din cauza curentului, deoarece am fost îmbrăcat numai cu vestonul. M-am culcat din nou pe paie.

24 AUGUST 1942. ÎN TREN

M-am trezit în gara oraşului Paşcani. Tot acolo am băut şi cafeaua. Împreună cu mai mulţi camarazi, am ales cam vreo 20 kg fasole uscată pentru ciorbă. M-am culcat puţin şi m-am pomenit ajuns în gara Suceava. În Bucovina peisajul este foarte frumos. Un ostaş din partea locului mi-a arătat vestiţii Codri ai Cosminului; spre seară am ajuns la Cernăuţi, unde femei de la crucea roşie ne-au servit ceai cald şi pâine. Am scris din nou acasă şi lui tata în comuna Ceptura. Am cumpărat mezeluri şi fructe pe toţi banii primiţi de acasă. Graniţa în Polonia am trecut-o pe

la punctul de frontieră Orăşeni. În prima staţie am fost asaltaţi de civili care ofereau 60 lei româneşti pe o pâine sau o marcă germană pe două pachete de ţigări „Plugare". Pe la miezul nopţii a sosit în aceeaşi gară Mişu, cu regimentul de tancuri din Târgovişte. Garniturile de tren fiind alăturate ne-am căutat reciproc şi am putut sta de vorbă. Ne-am bucurat amândoi de această revedere nocturnă, poate şi ultima. La plecare mi-a dat ca amintire o fotografie a lui încălecat pe un măgăruş. De înalt ce era, picioarele îi ajungeau aproape de pământ.

25 AUGUST 1942. GARA COLOMEIA

Înainte de revărsatul zorilor, locomotiva pufăia vârtos. După câte îmi dădeam eu seama, aveam impresia că ne îndreptăm tot spre nord şi mă miram ce căutăm noi românii tocmai pe aceste meleaguri. Din tren am admirat o mândreţe de vite cornute. Dar mult mai frumoase şi mai bine îngrijite decât în unele judeţe de pe la noi. Din cauza climei mai reci porumbul pe câmp este galben şi pipernicit, parcă a crescut abia pentru prima sapă. La noi, în judeţele din sud, va începe în curând culesul. Prin unele sate, casele sunt acoperite cu stuf. La tot pasul se văd urmele bombardamentelor germane, ca urmare a atacului lor fulgerător. Pe marginea căii ferate, din loc în loc, resturi de avioane, maşini şi tancuri distruse. La ora şase, staţionam în gara Calomeia. O bombă a lovit clădirea chiar în mijloc şi a distrus-o în întregime. Polonezii de aici oferă pe o pâine două mărci germane, adică o sută douăzeci lei româneşti. Mie mi se pare o sumă extrem de mare. Oameni în toată firea cerşesc ţigări, aşa cum la noi cerşesc copiii de ţigani pe stradă. Paralel cu trenul nostru era staţionat un alt tren cu soldaţi germani ce se întorceau de pe front în ţară pentru refacere. Ei ofereau polonezilor pâine, conserve sau ţigări şi luau în schimb – aproape gratuit – diferite obiecte, în special de îmbrăcăminte. Un neamţ a dat o conservă cam de o jumătate de kilogram pentru un flanel de lână, gros, aproape nou şi foarte frumos. Am băut cafea în gara Otinya şi am dormit la Stanislau, unde am prânzit.

26 AUGUST 1942. POLONIA

Am trecut printr-un ţinut cu dealuri golaşe cenuşiu-roşiatice, cu multă argilă şi nisip, unde, de asemenea, am văzut urmele războiului. Într-o gară erau strânse grămadă într-un depozit – după părerea mea – peste două sute de maşini, tunuri şi tancuri distruse. Probabil că vor fi trimise la topit. Pe înserat, am ajuns în gara Pluhow şi ceva mai târziu

în gara Tarnopol, distrusă şi ea de bombardament. În continuare am trecut prin gările : Zbarow, Bolxchi, Nierchie. Am făcut cinci ore de santinelă fără întrerupere, deoarece nu a fost posibil să fiu schimbat la timp din cauza staţionărilor prea scurte. Când mi-a venit înlocuitorul, eram epuizat. Noaptea am ajuns în localitatea Ticherni Ostrov, unde am primit, ca hrană rece, o cutie de conservă de un sfert de kilogram la două persoane. Eram aşa de flămânzi încât nu ne-a ajuns „nici la câte o măsea ". Pâinea era din ţară, veche şi uscată, greu de rupt şi mestecat. Dacă primeam încă pe atât cred că mă săturam.

27 AUGUST 1942. POLONIA SAU UCRAINA

Dimineaţa am băut cafeaua în gara Brailau. Eram plictisit şi apatic. Nu mai îmi este aminte să stau cu picioarele atârnate din vagon şi să privesc peisajul pe unde trecem ca în zilele anterioare. Am preferat să mă culc. Când m-am trezit eu, trenul a trecut prin gara Colinovca fără a opri. A staţionat mai multă vreme în gara Gulevizi. Aici nu am avut încotro şi mi-am spălat şi eu – ca şi alţii – cămaşa, care era foarte murdară, cu apă caldă de la locomotivă. Nu-mi amintesc ca în viaţa mea să-mi fi spălat singur rufele. M-am aflat în premieră. Când soarele cobora spre asfinţit, am intrat în gara Rostaviza. La început, când am mers spre nord prin Cernăuţi, Stanislau, Lemberg, credeam că ne îndreptăm spre Leningrad sau Moscova, dar nu a fost aşa. Între timp am aflat că am făcut un mare ocol şi ne îndreptăm spre sud, pe valea fluviului Nipru, în direcţia Mării Negre. Am mai străbătut fără oprire gările Vladimirovca, Perevenovca, Robinscaja. În ultima am luat şi masa de seară. M-am culcat numai cu vestonul pe pielea goală pentru că nu se uscase cămaşa. La ora trei noaptea am fost trezit să fac de planton în vagon. Mi-a fost tare frig. Nu am mai avut cu ce să mă mai îmbrac, întrucât ranita cu efecte se află în atelierul mobil în alt vagon, ceva mai departe.

28 AUGUST. ÎN TREN

După ce am trecut de localitatea Funduclejevca, am intrat într-o vale foarte lungă, cu multe sate şi mori de vânt în funcţiune. Tot pe aici am observat că ţăranii folosesc ca mijloc de transport căruţe, la care sunt înjugate vaci, în locul animalelor de povară care le lipsesc. În ultimele două zile am făcut patru schimburi de santinelă de zi şi de noapte, la vagonul de dormit al ofiţerilor şi am putut să-mi dau bine seama de diferenţa de confort dintre ei şi noi răcanii. Deoarece dormim

mai mult pe duşumea decât pe paie, în special noaptea, ne este frig din cauza curentului care pătrunde prin crăpăturile vagonului. Au trecut până acum şase zile şi şase nopţi de călătorie cu trenul şi nu ştiu câte or mai urma. Îmi pare rău că nu am o hartă să pot urmări singur traseul şi să pot presupune direcţia spre care ne deplasăm. Astăzi, pe seară am terminat de citit un roman împrumutat şi, cum îmi era sete şi trenul staţiona într-o gară, am înşfăcat câteva bidoane de apă goale şi m-am dus în fugă la sursa din apropiere, fără să ştiu că în timpul cât eu am dormit sau am fost de gardă s-a interzis coborârea din vagoane fără ordin. Am fost observat de ofiţerul de serviciu, care m-a invitat sus în vagonul ofiţerilor şi mi-a tras câteva palme, aşa ca să le ţin minte. În prima gară în care trenul s-a oprit am fugit la vagonul meu, cu bidoanele tot goale. M-am echipat urgent şi am intrat în gardă până la ora nouăsprezece. În timpul serviciului m-a durut capul îngrozitor de rău. Cred că mai mult de necaz că am luat bătaie. Pentru masa de seară ni s-au dat macaroane fierte cu ceapă. Nu am mâncat în viaţa mea şi nici nu mi-au plăcut. Până la ziuă am mai făcut încă o dată de gardă pe platforma unui vagon.

29 AUGUST 1942. UCRAINA, PE TREN

M-am trezit într-o gară, căreia nu am reuşit să-i aflu denumirea. La adunare, un ofiţer oarecare ne-a făcut mizerie la fel cum se făcea în cazarmă acum câteva luni. Până la ora prânzului am citit un roman şi am făcut trei ore de santinelă. După ce am ieşit eu din post a plecat şi trenul. În gara Werchavezenci am stat până seara. În acest timp am scris opt cărţi poştale la diferite rude, având timp să trag şi „un pui de somn".

30 AUGUST 1942. UCRAINA, PE TREN

Când „am făcut ochi" eram în gara Marianowa. S-a trecut Niprul la ora cinci dimineaţa, în timp ce eu dormeam, şi-mi pare rău că nu l-am putut vedea. Ştiam de la geografie că este un fluviu mare şi lung. Într-o gară am făcut haz împreună cu alţi camarazi de felul cum un localnic mânca seminţe de floarea-soarelui. Le arunca una după alta în gură pe o parte şi scotea cojile pe cealaltă parte, ca la batoza de treierat, însă lipite de barbă cu scuipat, fără ca să se sinchisească de acest lucru. Aşa dexteritate nu mi-am putut închipui că poate să existe. În continuare am mai trecut prin gările: Raschaplino şi Pasticâschieva, ultima complet distrusă de bombardamente. Este dezolant să vezi blocuri masive de

beton armat dărâmate şi rezervoare mari de petrol făcute „armonică" din cauza incendiilor. În această gară am debarcat împreună cu toată tehnica de luptă. Ne-am suit în maşini şi ne-am deplasat undeva împrăştiaţi pe un câmp, la câţiva kilometri de această gară, probabil ca să fim feriţi de eventuale bombardamente. Aşadar, până astăzi am mers numai cu trenul opt zile încheiate. Nici nu am ştiut până la ora şaisprezece când am intrat în gară că azi este sărbătoare. Am dormit „minunat" în maşină pe paie şi m-am visat acasă, într-o zi de duminică seara. Trebuia să plec urgent la regiment, dar nu îmi găseam pantalonii. Noroc că m-a trezit plantonul cu noaptea-n cap pentru că urma să pornim la drum. În somn muream de ciudă că mi-am pierdut pantalonii noi şi din cauza lor nu mai pot pleca de-acasă.

31 AUGUST 1942. PASTISCHIEVA

O dată cu ivirea zorilor am părăsit localitatea în care am debarcat de pe tren şi coloana regimentului nostru s-a angajat în marş pe un drum improvizat, alături de şoseaua îngustă ocupată tur-retur de către nemţi. În afară de drumul pe care ne-am înscris noi mai există încă două, trei, deoparte şi de alta a aceleiaşi şosele, direct prin arătură. Cum terenul a fost moale şi vehiculele erau de mare tonaj, s-au format şanţuri şi hârtoape, în care uneori caroseria camionului nostru se lovea pe dedesubt de asemenea ridicături. Călătoria a fost un adevărat calvar, din cauza prafului şi a hurducăturilor. Eram aruncaţi dintr-o parte în alta a obloanelor sau grămadă când se punea câte o frână bruscă. Uneori înaintam ca melcul. La cotituri ale şoselei observam coloana regimentului pe kilometri întregi în urma noastră, ca un şarpe uriaş care se târa încet. Praful sub coviltir era gros, încât putea fi tăiat cu cuţitul. Aveam impresia că stomacul s-a întors pe dos, din cauza zdruncinăturilor. Tot timpul drumului de şaptezeci kilometri am stat numai cu batista la gură şi nas, încât mă dureau ambele mâini de la coate, cu toate că le schimbam foarte des. În aceste condiţii de trafic intens, înainte şi înapoi, „pe şosele" se aflau din loc în loc echipe de prizonieri ruşi sub paza nemţilor, care mai tăiau moţurile mai înalte de pământ şi le aruncau în gropile prea adânci. Aveam impresia că se face o muncă de „sisif". Când am coborât din maşini în localitatea Iasinovataia eram negri-cenuşii, plini de praf din cap până în picioare. Şi pleoapele ni se păreau mai grele peste ochi.

Am fost cantonaţi la marginea unei păduri, lângă un parc, în care printre alei se aflau plantate mai multe legume decât flori. Ne-am

camuflat maşinile cum am putut mai bine şi aşteptam ordinul să ne putem curăţa şi noi de praf şi mizerie, dar am fost obligaţi să punem la punct în primul rând atelierele şi maşinile. Eu am primit ordin să montez sculele pentru sudat, deoarece au apărut câţiva şoferi cu piese detaşate, iar alţii „la remorcă", rămaşi în pană pe parcursul drumului. După ce am terminat ceea ce am avut de sudat, m-am dus la un pârâu din marginea pădurii, unde m-am bărbierit şi spălat. Într-un târziu ne-au dat să mâncăm cea mai proastă fasole din câte am mâncat până acum. Nici nu putea să fie mai bună, ţinând seama că şi bucătarii au avut de pătimit, ca şi noi ceilalţi, pe acelaşi drum mizerabil.

După-amiază s-a făcut adunarea meseriaşilor de la cele trei ateliere mobile, după care am fost duşi în „coloană de marş" la baia nemţilor din parc. Să vezi şi să nu crezi. Într-un pom, cam la doi metri înălţime, era agăţată înclinat o stropitoare, în care curgea apă rece dintr-o ţeavă subţirică. Jos erau aşezate câteva cărămizi, pentru ca cei ce fac „baie" să nu stea cu picioarele goale în noroi. Se intra sub „duş" câteva secunde, pentru că mai mult nu se încumeta nimeni, până ce se umezea un pic pielea, se freca deoparte cu săpun, se mai limpezea în rate încă câteva secunde şi gata baia. Eu nu am mai intrat sub duş, pentru că mă spălasem destul de bine la pârâu. Mi-am clătit numai o batistă. În timp ce unii ostaşi se spălau şi alţii se şi mai „hârjoneau" în pielea goală pe lângă stropitoare, prin parc se plimbau soldaţi germani cu fete şi femei rusoaice. Unele fete când vedeau de la distanţă „panorama" se întorceau din drum şi ieşeau din parc, altele nu se uitau şi nu luau în seamă gesturile indecente ale soldaţilor goi, iar nemţii făceau haz de asemenea spectacol gratuit.

După vreo două ore s-a făcut din nou adunarea cu noi, la care a venit în inspecţie domnul colonel. Printre alte indicaţii, el ne-a şi sfătuit ca de azi înainte să ne spălăm la fiecare două zile. Ne-a mai spus să nu avem de-a face cu rusoaicele, pentru că toate suferă de boli venerice.

În acest oraş în care am poposit acum am putut observa îndeaproape ravagiile făcute de război. Cele mai multe clădiri au fost „făcute una cu pământul", din cauza bombardamentelor de aviaţie şi artilerie. Case mari cu multe etaje se aflau în paragină, nelocuite, cu garduri şi grădiniţe distruse. Priveliştea aceasta sumbră mi-a strecurat în suflet un sentiment de tristeţe şi amărăciune.

Am aflat că acest oraş a fost ocupat de mai multe ori la rând, când de nemţi, când de ruşi, şi din această cauză distrugerile sunt aşa de

îngrozitoare. Cred că frontul nu este prea departe de unde ne aflăm noi, deoarece de la aeroportul nemțesc din apropiere pleacă continuu avioane de bombardament încărcate și se întorc goale. Am mai observat că nemții își retrag din trupe pentru refacere, în timp ce numeroase unități proaspete și în special românești merg la „măcinat". În același timp, trenuri, la care sunt atașate vagoane de cruce roșie, se întorc de pe front toată ziua, unul după altul, ceea ce dovedește că războiul este crâncen, iar pierderile foarte mari. Ne-am culcat în corturi.

1 SEPTEMBRIE 1942. IASINOVATAIA

Deșteptarea s-a făcut la ora cinci. „Cafeaua" am îndulcit-o cu zahăr de la „Țicul meu" de acasă. După inspecția echipamentului și a ținutei ne-au scos ceva mai la marginea orașului, pe un maidan plin cu mărăcini, unde am făcut două ore de instrucție, la fel ca în primele zile de recrut. Poziția de drepți, întoarcere la stânga, dreapta, stânga-mprejur și cam vreo sută de culcări și alergări, pentru ca să avem „poftă de mâncare". Poftă aveam și așa destulă, dar mâncare nu prea era. După instrucție, până la prânz, am avut de sudat deoarece celelalte două ateliere nu au fost puse în funcțiune. La masă, după ce am primit fasolea cu costiță afumată, cineva a raportat că nu ne ajunge pâinea, întrucât ne dă una singură pe zi, împărțită la trei ostași. Cum pâinea se distribuia o dată pentru două zile, unii ostași o termină pe toată în prima zi și apoi sunt nevoiți să mănânce ciorba goală. Drept măsură ni s-a dat pâinea anticipat și pentru a treia zi. Problema a rămas însă nerezolvată.

2 SEPTEMBRIE 1942. IASINOVATAIA

Aseară m-am culcat în cort, dar m-am trezit afară înfășurat în pătura unui gradat, deoarece cortul a fost instalat prost și pe un teren prea înclinat. „Au mers" și bocancii după mine afară. Stăpânul păturii ne-a spus că nu mai doarme cu noi, din cauză că a tremurat de frig. Afară din cort am tremurat și eu, chiar dacă am fost mai bine învelit.

Acum am poftă de mâncare, dar nu prea am ce să mănânc. Pâinea care ne-o dă este foarte veche, făcută la București cu cel puțin douăsprezece zile înainte. Mulți dintre noi mai au „norocul" să o primească și mucegăită. Am auzit că vom mai primi pâine din țară încă trei zile, după care trecem în subzistența armatei germane. Azi am făcut numai o oră de instrucție, tot pe același teren părăsit și numai vreo treizeci de culcări. În continuare am lucrat la atelier. Este frig. Am mai stat și pe lângă forja țiganului nostru fierar, ca să mă mai

încălzesc. Din cauza foamei, unii ostaşi mai „întreprinzători" au furat porumb dintr-un lan apropiat şi l-au copt la forjă. Ca să mănânc şi eu porumb copt a trebuit să dau în loc câteva ţigări. Am făcut schimbul pentru că eu nu folosesc ţigările care le primesc. M-am culcat, dar n-am apucat să adorm, deoarece a venit un şofer să îi sudez foarte urgent o piesă ruptă, aşa că am fost nevoit să mă scol. După ce am terminat, m-am aşezat undeva la soare, în aşa fel ca să aud dacă mă caută cineva. Am dormit cam vreo două ore. M-a văzut un căpitan, dar a trecut pe lângă mine fără să îmi zică nimic. Îmi face impresia că ofiţerii se poartă cu noi mai cu blândeţe. La prânz, ne-au dat ca şi ieri tot fasole cu costiţă şi m-am bucurat că am nimerit o bucăţică mai „barosană". I-am făcut şmechereşte cu ochiul unui camarad de alături care privea că am avut baftă, dar din cauză că am fost neatent, castronul s-a înclinat putin şi ciorba fierbinte mi-a curs pe mână. Usturimea a fost aşa de puternică, încât am scăpat castronul în ţărână. Din cauza surprizei – pentru moment – am rămas ca la „dentist", dar înciudat am luat şi eu slănina de jos, am şters-o cum am putut mai bine şi am mâncat-o pe loc. „Foamea este cel mai bun bucătar". Aşa zicea mama.

Ştiind că noaptea este tare frig, în comparaţie cu atmosfera din timpul zilei, m-am dezbrăcat numai de veston şi molitieri. Am lăsat în jos clapele de la capelă aşa cum am văzut într-o revistă că fac soldaţii finlandezi, m-am înfăşurat în manta şi cu capul pe vestonul împăturit, ţinând loc de pernă, m-am culcat. M-am visat acasă la Ploieşti. „Vrabia mălai visează", spune proverbul. La fel şi eu am visat ceea ce îmi doream mai mult.

3 SEPTEMBRIE 1942. IASINOVATAIA

După ora de instrucţie nu am mai avut aşa de mult de lucru. Ca mâncare, ne-au dat un fel de cocă bună de lipit afişe de cinema, dar fără pâine, că porţia am mâncat-o cu o zi înainte. M-am camuflat şi am tras un pui de somn. Am scris acasă o carte poştală, repetând câte ceva din îndemnurile domnului colonel pe care să le adresăm familiei. Am scris soţiei: „...te rog să mă anunţi şi pe mine cu ceva noutăţi şi în special despre vie şi cum te mai simţi cu Puiu. Ştiu că îţi vine greu fără mine şi te rog să nu îmi iei în nume de rău că ţara este pe primul plan şi apoi familia. Sunt alţii în situaţie mai grea ca a mea, cu copii mulţi şi alte greutăţi şi totuşi îşi fac datoria. Eu ca recrut tânăr trebuie să fiu model de voinţă şi supunere. În speranţa că vom fi din nou împreună cu drag vă sărut Mitu". Am scris, dar nu din convingere, pentru că nu

prea știu ce caut într-o țară străină, așa de departe de ținuturile mele natale. Astă-seară am avut grijă să nu mă mai opăresc cu ciorba de fasole. Am primit ordin destul de târziu ca să ne pregătim de plecare. Sculele le-am strâns pe întuneric, după care am intrat în serviciul de gardă schimbul întâi.

4 SEPTEMBRIE 1942. IASINOVATAIA

Am tremurat mult de frig. La ora patru dimineața eram în picioare. S-a executat rapid încolonarea mașinilor pentru marș. La adunare, domnul colonel ne-a ținut un „logos" așa de interesant încât era gata să adormim ca și „caii în ham". Pe la ora șapte am plecat. A început din nou calvarul, pe aceleași drumuri proaste pline de praf înecăcios. Mașinile mergeau la distanță mică unele de altele, astfel că praful se strângea mai tot sub coviltir. Am intrat în regiunea industrială a Donețului. Localitățile pe aici sunt dese și mari, în funcție de numărul minelor și fabricilor care le au. Am văzut de la distanță un fel de piramide uriașe, asemănătoare cu cele din Egipt. La început am crezut că sunt formate din zgură de furnal, dar ele erau mormane de cărbune scos din mine. Am trecut prin orașul Carsisc, în care se află o serie de uzine foarte mari și un aerodrom nemțesc. Aici avioanele sunt tot atât de numeroase ca și muștele de la cazanul bucătăriei noastre. Așa mizerie în oraș nu am văzut în viața mea. Casele sunt făcute de către stat pentru oamenii muncii și se aseamănă mult unele cu altele. Sunt însă lăsate în ultimul grad de paragină. Sunt negre, pe de o parte, din cauza fumului de la uzinele din apropiere și, pe de altă parte, din cauza zgurii, împrăștiată pe unele șosele și străzi în loc de pietriș. Dacă la aceasta se mai adaugă distrugerile provocate de război, nu e de mirare că ele arată așa de jalnic.

La ieșirea din oraș, coloana a intrat din fericire pe o șosea bine amenajată. Alături de noi circulau alte coloane înainte și înapoi pe drumuri enorm de largi. Am aflat că divizia noastră blindată a ocupat șoseaua pe o distanță de treizeci de kilometri, numai cu mașini, tunuri și tancuri. Peste câmpuri, în toate direcțiile, se văd stâlpi enormi de electricitate, puși parcă la întâmplare. Se întretaie cu alții mai mici și rețele telefonice și de telegraf. Am trecut prin orașul Lesnaje, un mare centru industrial. Soldații români mișună peste tot. Am părăsit șoseaua principală și am luat-o pe un drum provizoriu, peste câmp, dealuri și văi, peste șanțuri și răzoare. Din cauza zdruncinăturilor, aveam impresia că mi s-a ridicat mâncarea la gură. Mai aveam în mașină și două butoaie

goale. Dacă nu eram tot timpul atenţi, ne rupeau picioarele. Coloana a oprit pentru zece minute lângă un lan cu floarea-soarelui. La majoritatea ostaşilor „le-a fost ruşine" să plece cu mâna goală. Am mâncat şi eu seminţe, până a început să mă usture limba. După un marş de douăsprezece ore ne-am oprit într-o comună de grădinari, unde vom staţiona peste noapte. Abia am apucat să mă spăl puţin de praf că au şi venit câţiva şoferi şi motociclişti cu diferite piese pentru sudat. Am montat sculele şi am executat tot ce mi-a fost adus, pentru că nu am avut încotro. Nimeni nu a vrut să amâne lucrarea până a doua zi. M-am dus şi eu la bucătărie după mâncare, dar prea târziu. Ciorba se terminase. Un bucătar mi-a spus să mai aştept până se face cafeaua. M-am întors cu un braţ de paie şi mi-am făcut „patul" la adăpost sub camion. Am plecat din nou să primesc cafeaua, însă bucătarii nu făcuseră nici focul. Cum în timpul prânzului ne-am aflat în marş şi masa a fost „sărită", îmi chiorăiau maţele de foame. Puţin mai devreme văzusem în apropiere o bostănărie şi am plecat să iau şi eu, dar m-am păcălit deoarece „pepenii" erau dovleci. Am găsit însă un castravete gogoneţ ca o ceapă de apă. L-am mâncat cu coajă cu tot şi fără sare. De foame mi s-a părut foarte gustos. M-am culcat şi am tremurat până la ziuă, clănţănind din dinţi. Am făcut la „cuie" pentru tot neamul meu.

5 SEPTEMBRIE 1942

Cum m-am trezit din somn am plecat „flămând" să iau cafeaua, dar la început am primit ciorbă de fasole cu slănină, pusă la foc înainte de a părăsi oraşul Iasinovataia. Era cenuşie, sărată, nefiartă şi amară. Mai avea şi gust de cocleală, ţinând seama că a fost „hurducată" de dimineaţă până seara în cazan. Am mâncat numai slănina. Zeama mi-a fost imposibil s-o înghit, cu toate că eram lihnit de foame. Am plecat din această localitate pe la ora şapte şi am început coborârea unei văi lungi, la capătul căreia am dat de un sat făcut „una cu pământul" de bombe şi proiectile. Mai departe, pe marginea drumului, erau morminte proaspete, la cap cu cruci improvizate din te miri ce. Unele dintre ele purtau în vârf căşti de oţel. Drumul era destul de îngust. Pe margine se aflau puse un fel de planşete imprimate cu căpăţâna de mort, indicând „pericol de moarte". „Planşetele" erau legate între ele cu sârmă, cam la o jumătate de metru înălţime, ţinând loc de gard. La un moment dat coloana s-a oprit. Când am scos capul afară am văzut cum un ostaş din maşina din faţa mea coborâse şi ţinându-şi pantalonii cu mâinile a sărit în viteză peste sârmă, s-a depărtat câţiva metri şi s-a aşezat pe

vine să-şi facă nevoile. Ulterior ne-a permis şi nouă să coborâm, după ce ni s-a atras atenţia să nu trecem dincolo de „gard" pentru că terenul este minat.

Pe câmp, până în depărtare, se vedeau baraje de sârmă ghimpată, amplasate pe mai multe rânduri paralele, iar în apropierea unui deluşor, cam la vreo opt sute de metri depărtare de noi, se afla la păscut o turmă de vaci roşii, păzite de oameni călare pe cai. Tocmai discutasem între noi că pe acolo nu sunt mine, când o bubuitură puternică ne-a îndreptat privirile spre o coloană înaltă de fum şi praf. Vacile fugeau speriate ca de frica morţii în toate direcţiile. Probabil că vreun animal sau călăreţ a călcat pe o mină care a făcut explozie.

Am trecut, în curând, printr-un oraş cu case din piatră, distrus în luptele care s-au dat aici. Am văzut din nou multe reţele din sârmă ghimpată, precum şi şanţuri anticar. Mă plictisisem să tot privesc. Nu mai mă interesa nimic, ca de altfel şi pe ceilalţi. Unii camarazi erau foarte preocupaţi de jocul de cărţi. O bună bucată de timp m-am uitat şi eu la ei, spărgând în acelaşi timp seminţe de floarea-soarelui din sacul de merinde care îl aveam după gât. Din cauza zdruncinăturilor, mă durea şezutul, parcă şedeam pe bătături. Îmi înţepenise şi gâtul, din cauza capului aplecat de teamă să nu mă lovesc de vergelele de fier care susţineau prelata. Îmi era foarte sete, dar apa se terminase în toate bidoanele. La prima oprire a coloanei m-am suit în atelierul mobil care era aproape. El fiind mai greu, nu zdruncina aşa de tare. Am început să citesc o carte a maistrului, care în acelaşi timp este şi şeful de atelier. Un om foarte cumsecade. Pe drum s-au defectat câteva motociclete şi atelierul nostru a fost oprit ca să le reparăm. Seara pe la ora şaptesprezece am ajuns în satul Djatcovo, unde am rămas peste noapte. Prima mea grijă a fost să mă spăl de praf şi murdărie. Din cauza foamei, m-am dus la cazan prea devreme. Mâncarea nu era încă gata. Peste vreo oră am primit pâinea pentru a doua zi, dar am mâncat-o pe toată imediat, cu o mâncare ce seamănă cu „pap", folosit la cizmărie la confecţionarea încălţămintei. M-am „aciuit" într-un colţ al maşinii, dar nu am dormit prea mult, pentru că am fost deşteptat să intru în gardă, de la miezul nopţii până la ora trei dimineaţa. Am tremurat de frig şi în post şi în restul timpului în care am încercat să dorm până la ziuă.

6 SEPTEMBRIE 1942. DJIATCOVO

Astăzi se împlinesc două săptămâni de când am plecat din ţară şi totuşi nu am ajuns încă la frontul propriu-zis. Nici nu îmi vine să cred

că sunt la așa o mare depărtare de casă. Cu toate acestea, ne aflăm ceva mai la nord de Marea de Azov. După ce am băut „cafeaua" am desfășurat atelierul, adică l-am lărgit, ridicând în sus o jumătate din partea lui laterală, iar cealaltă jumătate am lăsat-o în jos acoperind roțile. Până astăzi nici eu nu am știut că există această posibilitate. Acum se observă mai bine că avem atelier pe roți în toată regula, cu strungărie, sudură, mecanică, electricitate, fierărie etc. Până pe la ora nouă au venit la reparat douăsprezece motociclete și vreo opt mașini. Pentru noi muncitorii de la atelier nu este duminică. Un alt sudor lucra cu aparatul, iar eu am ținut evidența mașinilor reparate și a materialelor consumate. Între timp am chinuit doi porumbi pe rând, fripți într-o sârmă de sudură. I-am tot învârtit pe lângă flacăra acetilenică, când sudorul repara diferite piese. Mai mult afumați decât copți, am fost totuși tare bucuros de isprava mea și i-am mâncat cu deosebită plăcere. Cu toate că masa s-a servit târziu, fasolea am primit-o tot nefiartă și fără pâine, pentru că am mâncat-o ieri, anticipat. M-am ales și cu o durere de stomac deoarece am mâncat la repezeală. Și după-amiază am lucrat intens până la ora șaptesprezece, când am primit ordin să ne amenajăm corturi pentru dormit. Am luat un topor și am plecat după bețele necesare. La întoarcere am „târguit" dintr-o grădină varză și trei știuleți de porumb. Am rontăit din varza crudă ca iepurii. Mi se părea tare gustoasă. După ce am montat cortul, am copt porumbul la forjă pe cărbuni. Cu toate că fasolea am primit-o foarte târziu era tare ca de obicei, bună de pus în pușcă. Pâine nu am primit, pentru că s-a terminat și cea primită din țară, așa că am mâncat fasolea tot goală. M-am culcat vârât în paie și am tremurat mai puțin decât nopțile trecute.

7 SEPTEMBRIE 1942. DJIATCOVO

Am tras atelierele în ograda largă și neîngrijită a unui „ciolovec". Comandantul ne-a strâns pe toți și ne-a pus să facem curățenie prin curte. Am adunat toate gunoaiele și bălegarul de la vite, după care am și măturat. Cred că rusul nu a avut niciodată așa curățenie în curtea lui.

De astăzi am intrat în subzistență la nemți. Cu alte cuvinte, dacă luptăm pentru ei, ne dau în schimb mâncare. În primul rând am primit 36 țigări, rația pe o săptămână și pâinea pe două zile. La prânz tot nu am scăpat de eterna noastră fasole, dar nici foame nu prea îmi era.

Am scris acasă două cărți poștale. Printre altele, i-am spus: „...Țicule te rog să îmi scrii și mie ce mai este pe acasă. Cum o mai

duci cu Puiu. Sunt îngrijorat știind ce ai pățit anul trecut și acum este mai rău că nu dispunem de aceeași monedă. Vezi cum faci și ce aranjezi în această privință, îți trebuie până vin eu cel puțin zece mii de lei. La un caz de nevoie, dai poliță fără termen lui nea Costică până vin eu. În caz că s-a ținut Steluș de promisiune, nu mai este nevoie. Altfel nu văd cum ar fi mai bine. Cum ați aranjat cu lemnele? Ați mai luat în afară de cele care le știu eu? Apelează la bătrâni să te ajute și nu să facă numai promisiuni și în fond nimic. Că tot așa am să fac și eu când am să vin. Sau poate mai rău. Dacă nu te ajută acum nici să nu îi mai văd. Să știu că nu îi mai am. Pentru provizii de iarnă spune-i mamei să vorbească cu unchiul Iancu să ne trimită de la țară în contul meu sau de la unchiul tău de la Plop, ca să știu că nu duceți lipsă de nimic. Cred că inspir destulă încredere ca să nu obiecteze. Să fii foarte rezervată în răspuns. Numai strictul necesar. Transmite mamei multă sănătate și sărutări de mâini, iar tu să ai aceeași încredere în mine că nu m-am schimbat și am rămas același cum mă cunoști, așa că să nu duci nici o grijă. Cu drag te sărută al tău drag Mitu".

Seara am primit 240 g salam și 80 g unt pentru două zile. Dimineața vom primi cafea, iar la prânz mâncare caldă. M-am culcat gândindu-mă cum are să fie noua aprovizionare și alimentație, dacă are să ne ajungă sau nu. În orice caz, este un semn de întrebare.

8 SEPTEMBRIE 1942. DJIATCOVO

Astăzi nu ne-au dat cafeaua, probabil că n-au primit-o încă de la nemți. E greu când aștepți ceva care nu mai vine. Pentru că am avut timp mi-am spălat o cămașă, prosopul și o batistă și am mai scris acasă încă o carte poștală. I-am reproșat soției că „am scris nouă scrisori de când am plecat din țară, dar nu am primit de la nimeni nici un răspuns și stau ca pe ghimpi. Aproape în fiecare seară mă visez acasă și aceasta este singura bucurie care o am. În problema banilor, dacă tu ai nevoie de monedă să vorbească mama cu nenea Marin să-ți facă rost de o sumă oarecare în afară de cei care îmi este dator. Sper că în răspunsul tău am să aud de bine, ca să nu îți mai duc și ție grija. Să îmi spui și de mama ce face, căci acum îi simt lipsa mai rău ca în copilărie".

Am plecat apoi cu un sergent la un colhoz din apropiere, să cumpărăm brânză de vaci. Cu o marcă germană am luat un kilogram și jumătate de brânză și patru pepeni. Când ne-am întors și am traversat drumul, ne-a observat domnul colonel și ne-a pedepsit.

Pe la ora cincisprezece s-a primit ordin de plecare. În timp ce marea majoritate a ostaşilor adunau sculele şi materialele, s-a făcut aprovizionarea cu carburanţi a maşinilor. Am cantonat într-un orăşel în care sunt trei mine de cărbuni.

9 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

M-am trezit la ora trei, pentru a intra de gardă în ultimul schimb. Mă miră faptul că în prezent mă scol uşor, la orice oră din noapte, fără să mi se pară greu ca înainte. Nemaiavând altceva de lucru, mi-am spălat chiloţii şi ciorapii.

La prânz am primit drept hrană arpacaş cu carne conservată. A fost bună, dar fiartă prea mult, încât se făcuse ca o pastă. Maistrul m-a luat cu el prin mina din apropiere, să căutăm sârmă de sudură – sau de orice fel – întrucât am terminat-o pe cea din ţară. În retragerea lor precipitată, ruşii au aruncat în aer cele două guri de coborâre în mină după ce au aruncat în adâncuri piesele principale ale motoarelor de la suprafaţă, pentru ca acestea să nu poată fi folosite de inamic şi nici sustrase. Exploziile au format două pâlnii cam de vreo cincisprezece metri în diametru fiecare. Împrejur, zăceau claie peste grămadă blocuri masive de beton, pe care nu ar putea să le urnească din loc nici zece oameni împreună. Cazanele de aburi, cu învelişul gros de zece, cincisprezece milimetri, fuseseră aruncate în aer. Am văzut şi alte distrugeri, pe care nu le mai înregistrez din lipsă de timp. Maistrul a „ochit" la un motor dezmembrat un lagăr cu compoziţie de metal foarte groasă. Am adus o daltă şi un ciocan şi împreună am scos compoziţia din suportul ei (metal special pentru lagăre de motoare). El mi-a explicat că în ţară acest metal este foarte scump şi se găseşte numai la „bursa neagră" cu 2 000 lei kg. A mai descoperit un cablu gros pentru electricitate, izolat cu plumb. M-a pus să-l tai cu dalta şi ciocanul pe o lungime cam de doi metri şi să îi scot plumbul. La atelier l-am tăiat bucăţele şi l-am topit, cu aparatul de sudură şi la forjă, într-un castron de tablă, formând un bulgăre mic, dar greu. Separat am topit şi compoziţia şi am turnat-o în formă să se răcească.

În timpul când am topit metalele mă gândeam că ceea ce fac eu nu este o treabă de om cinstit, dar m-am consolat că o fac din ordin şi nu la iniţiativa mea. Despre maistru mi-am făcut însă o părere proprie. Nu mi-am putut închipui că acest om cumsecade poate fi atât de hapsân şi pus pe pricopseală. Abia a ajuns în apropiere de front şi se pregăteşte ca la întoarcere să nu plece cu mâna goală. Aveam încă în faţa ochilor

distrugerile pe lângă care trecuserăm de curând. Bunurile nu erau ale mele, dar ca meseriaş apreciam cum se cuvine valoarea lor şi truda cu care fuseseră făcute. Tare aş fi dorit să văd şi eu în funcţiune un asemenea motor uriaş, ca cel de la care am scos compoziţia.

Pentru masa de seară am primit fiecare câte un tub plin cu 125 g cremă de brânză, o bucăţică de salam de 80 g, o jumătate de pepene şi o ciocolată mică. „Vocea mahalalei" a glăsuit că în raţia de astăzi a figurat şi o cutie de sardele foarte fine, dar că ele ar fi ajuns în lăzile de campanie ale ofiţerilor sau vândute ruşilor. Se mai spune că nu primim în întregime raţiile de mezeluri şi unt deoarece nu se cântăresc, ci se porţionează cu „ochiometrul", iar unele cutii de conserve se vor distribui câte una la doi ostaşi în loc de câte o bucată pentru fiecare. Au mai fost aduse de la nemţi ţuică, vin, caşcaval, miere, bomboane, fructe şi altele. Sunt tare curios dacă vor ajunge şi pe la noi asemenea bunătăţi.

10 SEPTEMBRIE. U.R.S.S.

Nu am primit ceaiul de dimineaţă, pe motiv că nu a fost adus zahărul. Acum două zile nu am primit cafeaua, pentru un motiv asemănător. Eu cred că nu există destulă grijă pentru noi răcanii. „Şefii" se îngrijesc mai mult de problemele lor personale.

La adunarea de dimineaţă s-au făcut cercetări şi în rândul răcanilor din atelierele noastre, pentru depistarea unui ostaş din regiment care a pătruns peste o rusoaică în locuinţa sa şi sub ameninţarea armei a violat-o. Femeia s-a speriat şi s-a îmbolnăvit grav. Nu a fost descoperit făptuitorul nici la baterii şi nici în rândurile lucrătorilor de la ateliere. După această adunare, am făcut o oră de instrucţie. În continuare am lucrat la atelier. Un camarad, care s-a dus la bucătărie mai devreme, a luat şi pentru mine mâncarea. Mi s-a părut cam puţin pentru un prânz. Şi raţia de pâine care o primeam de la nemţi era foarte mică şi ca atare nu ne săturam. A venit pe la atelierul nostru o ordonanţă şi un bucătar şi ne-au oferit pâine contra ţigări străine de la nemţi. Am făcut asemenea schimb fiindcă eu nu fumez.

În timpul pauzei de prânz am jucat fotbal cu câţiva ofiţeri şi subofiţeri pe un teren cu iarbă, dintre maşini. Am jucat cu multă poftă. Fiecare avea ambiţia sa de grad superior şi de răcan. Eu nu vroiam să mă las mai prejos dar şi „ei" gândeau la fel ca mine. A fost un joc îndârjit. L-am lovit din greşeală pe un superior la „ţurloi", dar n-a zis nici „pâs". Am terminat „miuţa" cu limba scoasă, însă tare fericit. Majoritatea răcanilor au privit la „zbenguiala" noastră sau au dormit. Până seara am continuat lucrul la atelier, dar cu mai puţin spor.

11 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Astăzi nu ni s-a distribuit pâine pentru cafeaua de dimineaţă. Instrucţia am făcut-o flămânzi, pe ploaie şi în silă pentru că ne-a udat destul de binişor. Ni s-a ordonat să demontăm corturile şi să ne mutăm calabalâcul în clădirea unei săli de cinematograf (sau de teatru) cu parchet pe jos şi scenă pe care mai rămăsese doar un pian. Scaune, nu mai exista nici unul. De la un colhoz din apropiere au fost aduse paie suficiente pentru dormit. Le-am împrăştiat pe jos, de jur împrejurul pereţilor. Eu mi-am făcut culcuşul sus pe scenă. M-am uitat la pian. Era destul de hodorogit, cu multe coarde rupte. Am văzut jos un băţ şi pentru a „face haz de necaz" am început să-l plimb pe coarde, cum plimbă unii copii câte un băţ pe garduri, ca să întărâte câinii. La început am zis cam cu o jumătate de gură: „Vrem pâine". Au zis apoi şi alţii ca mine, din ce în ce mai mulţi şi mai tare, până la urmă în cor. Şi ce dacă vrem? Am rămas numai cu zbieratul şi cu hohotele de râs.

Deoarece aici nu există apă pentru băut, au fost trimişi câţiva răcani cu maşina să aducă din altă parte. Aceştia s-au întors şi cu o mulţime de pepeni „târguiţi" de la un colhoz. Am mâncat cu toţii „ca de frica morţii", pe întrecute şi pe săturate. Plouă în continuare. Afară s-a făcut noroi şi este destul de frig. La prânz ne-au dat o pâine şi jumătate pe trei zile. Mâncarea de linte nu mi-a plăcut, ca de altfel, nici când eram în gazdă ca elev la „domnişoara" profesoară din Bucureşti. Am primit două „dorobanţe" de ţuică numai pentru două măsele. Parcă aş fi băut dintr-un degetar de croitorie. Oare tot atât or fi băut domnii ofiţeri, ordonanţele, bucătarii şi toţi ceilalţi de pe la serviciul aprovizionare sau alte servicii?

Zgribuliţi, majoritatea dintre noi ne-am vârât sub paie, pentru ca să ne odihnim, dar am fost chemaţi la o adunare generală a întregului nostru efectiv de o sută treizeci de oameni. Ne-au dat ordin să curăţăm parcul şi împrejurimile, ca să dăm „exemplu" la ruşi că suntem oameni civilizaţi. Timp de aproape două ore am strâns cojile de pepeni, împrăştiate tot de noi „civilizaţii", hârtii mari şi mici, buruieni înalte şi mărăcini.

S-a dat ordin să fac două cazane mari pentru spălat rufe. Am tăiat capetele la un butoi de benzină de două sute litri din tablă zincată şi le-am sudat câte două toarte la fiecare. Alţi ostaşi au făcut focul şi au încălzit apă, în care mi-am spălat şi eu rufele de corp. Mă dureau şi mă usturau mâinile. Mă gândeam acasă la soţie, cum şi pe ea o dor mâinile

când spală rufe. Am pus de gând ca la întoarcerea în țară să îi pun spălătoreasă ca să o scap de asemenea povară. „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face".

Seara, ne-au dat de mâncare patru sute de grame caşcaval la cinci persoane, adică optzeci de grame de căciulă şi ceai. Bun, dar puțin. Am observat că unii prea se minunau de el.

12 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Dimineața la ora cinci am fost „drepți". La cafea am primit fiecare câte două sute de grame de miere, cântărită „ca pe front". Am făcut circa două ore teme de luptă prin lanuri de porumb. A urmat un program administrativ la ateliere, maşini şi împrejurul lor, ca să nu cumva să murim de plictiseală. Acest program a fost prelungit şi pentru noi răcanii. Eu mi-am cusut nasturii la buzunarele vestonului şi am mai pus la punct alte amănunte ale efectelor, în aşa fel ca să fiu la adăpost de o eventuală „poceală".

Am fost avertizați că cine părăseşte cantonamentul seara va fi împuşcat. Se vor pune patruzeci şi două santinele ziua şi noaptea şi ca supliment mai multe patrule. Sunt indispus că nu avem nici un pic de libertate. Din locul unde ne aflăm se vede un magazin de care ne despart doar două-trei sute de metri. Cei care au bani, nu se pot deplasa până acolo ca să cumpere câte ceva. Am scris acasă o carte poştală.

La prânz ne-au dat ca să mâncăm macaroane cu carne conservată. După-amiază, cam pe la ora şaptesprezece, s-a făcut adunarea pentru inspecția armamentului. Pentru seară, am primit patruzeci de grame de unt şi ceai. M-am culcat devreme, dar nu am putut să adorm, fiind tot timpul cu gândul la cei de acasă. Am intrat în serviciul de gardă la ora trei, tocmai atunci când este somnul mai dulce.

13 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

La cafea ni s-a dat ca aseară, tot unt. Am „picat" şi eu într-un grup de douăzeci de răcani numiți să mergem la mină, să facem rost de scânduri, din care să ne amenajăm „sală de mese" în parc, pentru ca să nu mai mâncăm cu castronul în mână, pe genunchi, pe jos sau pe unde se nimerește. Ne „nemțim" şi noi.

Am dărâmat câte ceva pe unde am găsit, iar scândurile le-am transportat lângă cinematograf. Alți camarazi au procurat pari dintr-o livadă cu pomi fructiferi. Până la ora zece şi jumătate am fost şi eu

ajutorul unui sergent tâmplar, concentrat pe front, mult mai în vârstă ca noi ceilalți. S-au bătut parii în pământ și am amenajat două rânduri de mese lungi și înguste din două scânduri, iar de jur împrejurul lor, bănci din câte o singură scândură, tot pe pari. Eu cred totuși că este păcat de muncă și materiale.

Am fost puși să repetăm încă o dată executarea curățeniei în „dormitor". La prânz am mâncat tocană goală, deoarece rația mea de pâine pe trei zile am mâncat-o într-o zi și jumătate. Nu îmi place să mănânc mâncarea fără pâine, chiar când îmi este foame.

S-a organizat în parc un meci de fotbal. Inima mă îndemna să joc și eu, deoarece îmi place nespus de mult, dar am renunțat ca să nu flămânzesc mai tare. M-am culcat ca să nu mai aud cum îmi chiorăie mațele de foame. Am aflat că orașul în care ne aflăm cantonați se numește Novoșatinski. Seara am băut cafeaua „ca boierii"; ce bună ar fi fost o bucățică de pâine.

14 SEPTEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

Cafeaua, tot fără pâine. Am făcut două ore de instrucție, urmată de educație fizică și tot felul de jocuri sportive. Când ofițerul și-a terminat bagajul de cunoștințe în materie de jocuri, ne-a cerut și nouă răcanilor să-i spunem și să-i arătăm practic pe cele care le știm. În jurul nostru se strânseseră ruși și rusoaice, copii tineri și oameni mai în vârstă, care se amuzau de prostiile care le făceam noi. După aceea eu împreună cu un grup de camarazi am fost trimiși la o pădurice din apropiere pentru a aduce lemne, în special crăci mai groase. La înapoiere am fost puși să le tăiem în bucăți, cam de cincizeci de centimetri lungime, și să le împletim cu sârmă pentru a face un fel de „lanțuri antiderapante", pe care să le așezăm sub roțile mașinilor în caz de împotmolire în noroi. „Șefii" se gândesc probabil, pe de o parte, la noroaie și drumuri impracticabile, iar pe de altă parte, la noi, să nu stăm degeaba. La înapoiere am dat o raită printr-o bostănărie după pepeni, dar pentru noi nu a mai rămas nimic, deoarece au fost adunați de către alții. Cu chiu cu vai am găsit și eu vreo șase bucăți din cei galbeni, dar numai cât pumnul de mari. Am mâncat câțiva din cei care nu au fost amari. Nu mi-a fost teamă că are să mă doară stomacul. Subofițerul care a fost cu noi a adus – nu știu de unde – o căldare plină cu roșii și ne-a împărțit la fiecare câte trei bucăți. Eu le-am mâncat fără pâine și sare.

La prânz, am primit optsprezece țigări, rația pe trei zile, și pâine pe două zile și am mâncat mazăre cu carne conservată. Am observat

că tot aplecându-mă în bostănărie la fiecare vrej am pierdut din buzunarul bluzei briceguțul, cheile de la valiza mea de tinichea și ochelarii de sudură. Ochelarii i-a găsit un camarad care căuta în urma mea și mi i-a înapoiat. În aceste douăzeci și două de zile de când am plecat din țară n-am primit nici o carte poștală. Gândul îmi zboară tot mai des acasă, mai ales în timpul orelor de gardă și înainte de a adormi.

15 SEPTEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

I-am sudat bucătarului de la popota ofițerilor plita de la sobă. El mi-a oferit o felie de pâine și câteva roșii, pe care le-am mâncat imediat. La prânz am primit mâncare de morcovi. Mulți camarazi au renunțat la ea, deoarece nu le-a plăcut. Eu am luat două porții. După aceea am primit pâinea pentru a doua zi și optzeci de grame de unt pentru azi și mâine. „Tot să trăiești." Ne-au mai dat un săpun pentru față, unul pentru spălat rufele și cinci lumânări de ceară albă, groase, la doi inși. Săpun aveam, lumânări aveam, urmează să murim și să ne ridicăm la „dreapta Tatălui".

Am primit o carte poștală de la sora mea mai mare în care îmi dorește ca: „...Dumnezeu să te ferească de rău și să vii sănătos acasă..." Parcă Dumnezeu m-ar avea numai pe mine în grijă, când sunt atâtea milioane de oameni pe front. Mi-a mai comunicat că soția se împacă bine cu mama. Atât veștile, cât și scrisoarea m-au bucurat mult.

O altă carte poștală am primit-o din partea soției. Îi pare rău că nu mai pot veni din când în când acasă. M-a lăsat și ea tot în grija lui Dumnezeu, dar eu sunt „Toma necredinciosul" pentru că nu am destulă încredere în puterea lui. Vreau să mă păzesc singur. Le-am răspuns și eu în două cărți poștale.

A venit un ordin de îmbarcare urgentă, să părăsim această localitate. A urmat o muncă foarte grea, pentru că sculele și tot calabalâcul atelierului erau împrăștiate. „Mi-a ieșit pe nas mâncarea." Când am fost gata cu pregătirea, ne-au comunicat că s-a contramandat ordinul și nu mai plecăm. Pură bătaie de joc. Credeam că mor de ciudă.

Seara ne-au dat ceai cu brânză moale, în cutie de conserve. Am mâncat untul pe două zile și salată de roșii cu ceapă dintr-un castron mare. M-am săturat. Puteam omorî puricele cu unghia pe burtă. Am observat că dacă sunt cu burta plină sunt și eu mai mulțumit. Cam de mult nu am fost așa satisfăcut.

Seara, în „dormitor", parcă ne aflam în biserică la denie, în săptămâna Paștelui. Aproape fiecare ostaș aprinsese cel puțin o lumânare pe care și-a pus-o la căpătâi. Unele din ele aveau forma unei prăjituri rotunde, așezate în cutii de carton presat, ceva mai înaltă decât cutiile de cremă obișnuite. Erau mai practice, întrucât nu mai era nevoie să le prinzi de ceva ca să stea vertical. A venit la inspecție ofițerul de serviciu și ne-a obligat să stingem imediat toate lumânările și să le păstrăm pentru situații mai grele. Altfel ne „arde" el câte douăzeci și cinci de trăgători pe fundul gol. Părerea mea era că ofițerul a fost prea „generos" cu noi să ne ofere atât de mult. Numai pentru o lumânare arsă.

16 SEPTEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

Ne-am sculat în frig, parcă am fi în luna noiembrie. Ofițerii umblă deja cu mantale pe ei. Bineînțeles că noi „răcanii" nu avem voie să facem același lucru. Trebuie să ne „călim". Am băut cafeaua, dar după puțin timp mi-a fost din nou foame, așa că pe la ora opt am mai mâncat brânză cu pâine.

La adunarea pentru masă ni s-a distribuit câte un săpun „special de spălat pe mâini" și un săpun de bărbierit la doi oameni. Ne mai trebuie sfoară, dacă vrem să intrăm în rai singuri, fără să ne trimită ciolovecii cu forța; ca hrană, am primit tăiței cu conserve. Cu ajutorul țigărilor am mai luat de la bucătari încă trei porții în plus, dar ultima n-am mai putut s-o mănânc singur. Am cerut ajutorul unui răcan, pentru că eram sătul până-n gât. Cu burta plină, am jucat totuși mult timp fotbal cu subofițerii.

Seara am mâncat caltaboși conservat, după care am jucat din nou fotbal. M-am culcat la corpul de gardă până la miezul nopții, când am intrat de santinelă. De necrezut și totuși e adevărat ce vreau să spun. Mi-au înghețat picioarele în post și suntem abia la jumătatea lunii septembrie. Noaptea este foarte frig pe aici. După câte îmi amintesc, la noi în țară nu este așa în această lună. La ora trei dimineață m-am culcat a doua oară.

17 SEPTEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

La adunarea pentru cafea am primit pâine pentru o zi. Jumătate am mâncat-o imediat cu miere din rezervă. A venit din nou ordin de „îmbarcare" pentru a pleca la ora zece. Totul a fost gata la timp. Eu cu atelierul numărul trei din care fac parte am mai rămas pe loc să reparăm

o mașină. Ca hrană, ne-au lăsat o marmită cu ciorbă de cartofi cu carne. Am terminat la prânz pâinea care ne-au dat-o pentru toată ziua. După socoteala mea, am stat în acest orășel nouă zile. Mă gândeam că cei de acasă cred că sunt „pe front", dar eu după douăzeci și patru de zile abia mă aflu la patru sute de kilometri depărtare de el. Spre front nu am mers decât opt zile cu trenul, iar restul cu mașina. Plecarea s-a dat abia pe la paisprezece. A rămas în urma noastră, ca amintire, „sala de mese" din parc. Imediat a început calvarul deplasării și pentru noi.

Pe drum am văzut foarte multe mașini, tunuri și tancuri sfărâmate sau arse, muniție folosită ori părăsită, mulți foarte mulți cai morți care puteau îngrozitor. Toate acestea sunt o dovadă că pe aici, nu cu prea multă vreme în urmă, au fost lupte „pe viață și pe moarte". Praful era înalt de o palmă și foarte înecăcios. Când s-a întunecat, am ajuns și noi din urmă regimentul. Am continuat împreună drumul fără nici un fel de oprire până la ora două noaptea. Câțiva ostași au fost nevoiți să urineze din mersul mașinii și să se țină zdravăn să nu fie aruncați în praful drumului. Nu am putut să dorm în timpul marșului, pe de o parte, pentru că îmi era frig, iar pe de altă parte, de teama materialelor care se rostogoleau mereu spre noi. La hopuri, mașina ne arunca ca pe niște mingii din colț în colț. Numai eu știu cât m-am chinuit. Mă gândeam „ale cui păcate le trag" de sufăr atât. În plus, aveam permanent senzația de foame. Cei care au mai avut pâine au mâncat. Majoritatea am înghițit în sec. Am mâncat și eu câte o foiță de ceapă usturată, rătăcită prin sacul de merinde. Îmi face impresia că mergem din rău în mai rău. M-am culcat foarte descurajat, amărât, plin de praf și flămând. În cele două ore de somn chinuit, ca și caii în ham cu zăbala în gură, am visat tare urât.

18 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

M-am sculat rebegit de frig, somnoros și murdar „până-n suflet", parcă am fost tăvălit dinadins prin țărână. La adunarea pentru cafea, oamenii nu au fost cu toții punctuali, motiv de supărare pentru „major", care, înfuriat, a făcut instrucție cu noi, ne-a alergat tot câmpul, înainte și înapoi și ne-a dat cu burta de pământ de nenumărate ori, ca și cum nu eram și așa destul de „leșinați".

Pe drumul parcurs ieri au rămas în pană de motor două mașini. Regimentul a plecat mai departe, urmând ca tot atelierul nostru să se ocupe de depanarea lor. Ne-au lăsat ca hrană rece conserve de carne, sardele de pește și pâine pentru două zile. S-a trecut imediat la

depistarea cauzei defectelor şi la remedierea lor. Eu, ca sudor, nu am avut nimic de lucru în meseria mea. Ca mine au mai fost şi alţii.

Cineva a venit cu ideea ca să facem o ciorbă, pe motiv că şi aşa nu ne ajunge hrana rece şi că ceea ce ne trebuie găsim prin grădinile oamenilor. Câţiva ostaşi au pornit la „vânătoare" şi s-au întors repede cu cartofi, roşii, ardei, ceapă, varză, porumb şi altele. Alţi doi camarazi care plecaseră cu ceilalţi s-au dus la râul Doneţ ca să prindă peşte. Au aruncat o grenadă. A sărit apa în sus după explozie, dar s-au întors cu mâna goală fără nici un „baboi" de peşte. În primul rând a fost pus la foc porumbul ca să fiarbă. Moaşe au fost multe, dar până la urmă a ieşit o ciorbă bună „ca la mama acasă"; nu ştiu de unde a apărut în ea tăiţei. Am mâncat „ca boierii" şi ce a vrut fiecare din traistă. În „lupta" de a tăia capacul unei sardele, eu am „reuşit" să mă tai la un deget cu un colţ ascuţit de tablă.

Eram încă la masă când unul dintre noi a văzut de la distanţă un mic viţel roşu, mergând agale prin spatele unui grajd de la marginea satului. S-a şi format imediat o echipă de cinci camarazi mai curajoşi care s-au repezit ca leii peste el şi l-au înjunghiat pe loc. La întoarcere „măcelarul" s-a lăudat că nici nu murise viţelul când a început să-l jupoaie. Cu alte cuvinte a vrut să arate că este foarte priceput. Cu toate că în sufletul meu îmi era milă de bietul animal, gândindu-mă cum acasă mă jucam cu ei prin curte când eram copil, am pus în marmită destulă carne, două verze tăiate şi am făcut o mâncare cu care să se sature treizeci de oameni şi nu şaisprezece câţi suntem noi. În acelaşi timp pe jăratic erau „părpălite" câteva bucăţi „barosane" de carne.

La un moment dat, sublocotenentul mecanic s-a îndepărtat de noi, cam la o sută cincizeci-două sute de metri, s-a aşezat pe iarbă şi a pus în funcţiune un aparat de radio cât o valiză mică. M-am mirat cum poate merge fără a fi pus în priză la curent electric. Electricianul ne-a explicat la toţi că funcţionează cu baterii şi că la nevoie se pot folosi şi acumulatori de maşină. Ofiţerul asculta un comunicat de pe front, dar am avut impresia că ceea ce auzea nu îi făcea nici o plăcere.

Pe la ora cincisprezece s-a terminat reparaţia maşinilor. Înainte de a pleca „ne-am ospătat" cu friptură de viţel. Din cauza oboselii am „moţăit" pe drum cu toate că maşina m-a zdruncinat grozav de tare. Când m-am deşteptat, am aflat că tot timpul s-a mers în linie dreaptă spre front. Se întunecase de mult. Pe la ora douăzeci şi unu ne-am oprit să cantonăm într-un sat oarecare. Maistrul ne-a adus vestea

proastă că ne-am rătăcit şi că urmează ca mâine dimineaţă să ne întoarcem pe acelaşi drum până la şoseaua principală şi de acolo să ne orientăm mai bine pentru a merge pe drumul parcurs de regiment. S-a coborât marmita cu ciorbă şi ne-am umplut castroanele cum am dorit. Era mai multă carne decât ciorbă. Nu am avut parte să mănânc, deoarece în timpul cât noi am mers cu farurile aprinse, fără să ştim, am fost urmăriţi de un avion. La un moment dat, deasupra noastră au fost lansate două rachete luminoase cu paraşută. Aveam impresia că stăteau pe loc. Erau aşa de luminoase, încât puteam vedea şi un ac pe jos. De surpriză, de frică sau mai ştiu eu de ce mi s-a răsturnat mâncarea pe jos în praf. Ne-am suit rapid în maşini şi într-o goană nebună – aşa mi se părea mie –, cu farurile stinse pe jumătate, am pornit înapoi pe acelaşi drum. Ghemuiţi cu inima cât un purice, aşteptam din clipă în clipă să-mi cadă o bombă în spinare. Când maistrul a pus o frână bruscă, ne-a făcut pe toţi grămadă lângă cabină, amestecaţi cu materialele, sculele şi echipamentul. Norocul meu a fost că m-am ales numai cu câteva lovituri mai dureroase. Şi ceilalţi au scăpat fără oase rupte. Când am coborât să vedem ce s-a întâmplat, maistrul nostru tocmai termina o serie de cruci. Ne aflam cu „botul" atelierului numai la un metru de marginea unei râpe, în fundul căreia curgea un râu. Ce se întâmpla dacă se răsturna nici nu vreau să mă gândesc. Eram cu toţii înmărmuriţi şi totodată bucuroşi că am scăpat cu viaţă. Dacă maistrul nu avea o prezenţă de spirit de-a dreptul remarcabilă nu mai ajungeam niciodată să scriu aceste rânduri. După mai multe ore de mers – cred că trecuse de miezul nopţii – ne-am oprit într-o localitate oarecare şi am intrat imediat de santinelă. Am apucat să mai dorm şi eu un pic până la ziuă, dacă acela se poate numi cumva somn.

19 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Cum s-a luminat de ziuă, am pornit mai departe. Drumul era destul de bun şi am mers repede până pe la ora nouă, când am ajuns din urmă un regiment de tancuri. Am aflat că azi-noapte divizia noastră motorizată a fost atacată de aviaţia rusească. O bombă a căzut în apropierea unei „Tatre" pe care a răsturnat-o într-o vale, cu servanţi şi cu tun cu tot, de morţi sau de răniţi nu am aflat nimic, probabil că este secret sau nu se doreşte să se facă panică printre ostaşi. La primul popas, grija noastră principală a fost să frigem carnea de viţel care ne-a mai rămas şi să coacem porumb. Pot spune că am mâncat pe cinste, nu înainte de a merge la balta lângă care eram cantonaţi să ne spălăm.

Ne-am întors încărcaţi cu crăci pentru camuflajul maşinilor. Am mâncat şi câteva cotoare de varză dintr-o grădină pentru că îmi era foame.

La masa de prânz ni s-a dat mâncare de mazăre cu carne conservată, iar seara ni s-a distribuit unt şi cafea. Din cauza tăieturii de la deget, scriu mai greu.

20 SEPTEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Am fost treziţi de santinele „cu noaptea-n cap". Până la ora şapte, când s-a ordonat plecarea, eu , împreună cu un camarad, am confecţionat o „ pernă" din două foi de cort alăturate şi încheiate în nasturi. Între ele am băgat paie din aşternut. În aceste condiţii călătoria mi s-a părut mai suportabilă. De fapt şi şoseaua a fost la început mai bună şi cu mai puţin praf.

La prânz ne-au dat câte o cutie de peşte, la două persoane; mai am în valiză încă una asemănătoare, aşa că acuma avem câte o cutie fiecare. Totuşi am mâncat numai pâine cu ceai ca să rămână conserva „pentru zile negre".

Ca timpul să treacă mai uşor, un răcan a dat tonul la un cântec de al nostru ostăşesc şi ne-a antrenat aproape pe toţi. La câte un „hop" ne stătea cântecul în gât şi făceam haz, poate mai mult decât era necesar. Am avut timp să mă gândesc şi acasă şi chiar să moţăi puţin. Am trecut printr-un sat despre care pot spune că nu a rămas nici o casă întreagă. Erau arse sau dărâmate de bombe şi de proiectile de artilerie. De populaţie, nu mai poate fi vorba. Era pustiu. Aici s-au dat lupte înverşunate. Am văzut câteva tancuri ruseşti uriaşe, din cele de cincizeci şi două de tone, care se vorbeşte că sunt spaima nemţilor. Aceste tancuri egalează „tigrul" german sau poate că îl întrece în precizie şi putere de foc. Cred că numai aviaţia germană le-a venit de hac. Am văzut, de asemenea, gropi uriaşe de bombe, tehnică de luptă distrusă, tuburi de alamă rămase de la proiectilele folosite, lăzi întregi de alte proiectile bune de tras şi risipite de jur împrejur într-o dezordine cum numai războiul o poate produce. Apocalips – nu altceva.

La marginea cealaltă a fostului sat era un lagăr improvizat, plin cu prizonieri ruşi şi păzit de soldaţi germani. Prizonierii parcă nu mai semănau a oameni, zbierau în gura mare în spatele reţelei de sârmă, nu ştiu dacă ne înjurau sau se văitau de foame şi de sete. Se poate să fi fost şi una şi alta. Se aflau cu toţii într-o mizerie de nedescris. Foarte murdari, nebărbieriţi, cu îmbrăcămintea descompletată. Unii erau îmbrăcaţi cu mantale – chiar şi germane –, alţii desculţi, numai în

cămașă și pantaloni, mulți cu capetele descoperite. Aveau umerii înfășurați cu pături sau foi de cort. În spatele lor se vedeau bordeie în pământ, aliniate unul lângă altul, ieșite numai puțin afară peste nivelul solului, acoperite cu crăci, paie și puțin pământ. Semănau cu vizuini de animale sălbatice și nu cu locuințe omenești. Am mai văzut un lagăr de prizonieri ruși la noi în țară în apropiere de Giurgiu, în perioada cât am lucrat la două conducte de petrol paralele prin care „aurul nostru negru" se scurgea spre Dunăre și de acolo cu vapoarele spre Germania. Lagărul era construit din barăci prefabricate, prizonierii erau îmbrăcați oarecum decent, nu păreau a fi leșinați de foame. Este drept că cerșeau țigări, iar unii cetățeni le aduceau și de mâncare. Era tot lagăr, tot sârmă ghimpată, dar în el se putea totuși trăi.

Dacă în prima parte a drumului am și cântat, după ce am văzut partea neagră a existenței omenești ne-a pierit la toți piuitul ca și când „ni s-au înecat corăbiile". Mutrele ni s-au pleoștit, buna dispoziție a dispărut, fiecare s-a închis în sinea sa și a dat drumul imaginației. Gândul ne-a zburat acasă, precum și la viitorul apropiat. Este oare posibil să ajungem și careva dintre noi cei prezenți în mașină în această situație limită? Este. Am fost trezit la realitate de un ordin să camuflăm mașinile cu ramuri verzi din cauza aviației rusești, care pe măsură ce ne apropiem de front devine tot mai „obraznică"! Nu peste mult timp am intrat într-un ținut de stepă; cât vedeai cu ochii în depărtare nu era decât câmp neted cu iarbă și buruieni uscate pe un sol nisipos. După-amiază am cantonat lângă o baltă. Ne-am spălat și curățat. La un moment dat mi-a fost sete și din aceeași baltă am fost nevoit să beau apă. Era amăruie. Apă de băut se găsește numai prin sate.

În timp ce montam cortul, gândul mi-a zburat din nou la lagărul de prizonieri ruși pe lângă care am trecut azi și am comparat situația noastră cu a lor. Am ajuns la concluzia că diferența nu este prea mare. Și noi o ducem destul de greu. Este numai o chestiune de timp până când, ferească sfântul, am putea ajunge ca ei sau mai rău, la margine de drum cu o cruce la căpătâi și cu casca în vârful ei. Pe nepusă masă constat că am devenit prea pesimist. Sunt indignat în sinea mea că mâncarea ni se dă „pe sponci" și mai ales că este vămuită de lingăi, adeverindu-se proverbul „cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale". Mi-a trecut prin cap și faptul că uneori vin și ordine stupide. Ne pun să montăm corturile și noi răcanii de rând nu avem pături. Eu aș prefera mai bine să dorm sub camion, dar să pot să mă învelesc cu foaia de cort. Vestea că la noapte trebuie să fac și de santinelă a „pus

paie pe foc" şi mi-a accentuat indispoziţia. Am constatat că în ultimul timp ne vine tot mai des rândul să facem de serviciu. Cred că la „şefi" le este teamă de surprize, adică de partizani, care lovesc prin surprindere şi dispar în noapte: „Frica păzeşte pepenii". Mi-am adus aminte şi de faptul că printre noi se află câţiva chiulangii care nu au altă grijă decât să se „fofileze" de la muncă, să fie printre primii la cazan şi să umble cu ochii în patru după „păpică" sau mai ştiu eu ce. Atelierul numărul 2 este condus de maistrul acela nesuferit de mine, care m-a „cârpit" de două ori în regiment şi care-şi protejează chiulangii, făcându-se că nu-i vede cum se comportă. În schimb, ne nedreptăţeşte pe noi ceilalţi ori de câte ori are ocazia, dând cu biciul tot în cel care trage. Maistrul meu, de asemenea, se „preface că nu vede", dar munceşte, cot la cot cu noi atunci când este cazul şi uneori chiar cât doi. Mai bine face el o treabă, decât să mai comande altuia şi să explice cum să facă.

Toate aceste rânduri le-am scris cu mare năduf în cabina atelierului folosind ca masă rezervorul mic de benzină pentru pornirea motorului. Alături se afla carnetul de bord al atelierului din care am notat câteva localităţi prin care am trecut în ultimele patru zile sau în care am fost cantonaţi: Novoşatiuski, Suliu, Ligboj, Kameusk, Nishinij, Brochim, Litwinoff, pe lângă pârâul Valitva, patruzeci kilometri est de Kameusk, apoi prin localităţile Petrovschij, Jermocoff, Perilosviski, înşirate pe o distanţă de două sute nouăzeci kilometri. Toată după-amiaza am fost la fel de abătut, încât seara m-am culcat nemâncat, cu toate că am avut o cutie de conservă. În timp ce am făcut de santinelă „la dracul în praznic" mi-au trecut prin cap tot felul de gânduri care de care mai întunecate. Îmi era teamă că ne apucă iarna rusească prin această stepă fără de sfârşit şi că la mulţi o să ne putrezească ciolanele pe aceste meleaguri străine. Îmi era tare dor de casă şi de ai mei. Am fost aşa de absorbit de gânduri, încât nu mi-am dat seama cum a trecut timpul. Abia m-am vârât în „scutece" că a şi venit ordinul de îmbarcare. Ne-am deplasat pe întuneric şi încet, numai câţiva kilometri. Pe la ora şase dimineaţa am cantonat la marginea localităţii Sircovzchi.

21 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Am instalat atelierul şi am plecat prin pădure după crengi pentru camuflaj. Mai târziu am făcut curăţenie în atelier şi am şters de praf şi ulei motorul grupului electrogen din remorcă, mi-am pregătit sculele pentru sudat. Mâncând din cutia cu sardele franţuzeşti pe care am primit-o şi amintindu-mi şi de celelalte alimente folosite, am ajuns la

părerea că nemții nu ne dau nimic de mâncare de la ei din țară, ci numai de la țările ocupate prin forță. Am primit și de la ei lame de ras și cărți poștale militare pe care mai scria ceva și în limba poloneză. Poate că nici acestea nu au fost făcute la ei, ci tot cu mâinile altora. În orice caz, timbrul este de-al lor pentru că îl prezintă pe Hitler.

Spre seară și-a făcut apariția un avion rusesc, probabil de recunoaștere, de care habar nu aveam, pentru că eram preocupat de lucrul meu. La un moment dat toți camarazii au început să strige la mine să sting aparatul, că ne descoperă rușii și ne bombardează. N-am priceput imediat, dar când au ridicat mâinile sus mi-am dat seama; parcă m-a furnicat ceva pe șira spinării și am închis imediat flacăra. Vizita lui Ivan a rămas fără urmări.

M-am culcat îmbrăcat și încălțat, dar ce-am tremurat „voi spune și morților"; picioarele de jos și până sus nu le mai simțeam, stam încovoiat și dârdâiam de frig. Pe la ora unu noaptea, m-am descălțat sperând că o să-mi fie mai bine, dar tot degeaba. Abia am așteptat să se facă ziuă. Am fugit ca din pușcă în pădure, unde am făcut un foc mare să mă încălzesc la el. Care cum se scula și iesea din cort, venea fuguliță la foc. Tropăiam cu toții pe lângă el, în speranța că ni se vor dezgheța picioarele. Până la urmă s-au dezghețat. Cred că nu am să mai fac imprudența de a mă culca vreodată îmbrăcat și încălțat.

22 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Tremuratul meu de azi-noapte nu a fost întâmplător. A căzut bruma și suntem abia la început de toamnă. Am avut o găleată de apă lângă atelier și aceasta a prins pojghiță deasupra. Dacă acuma este așa frig, mă întreb singur cum va fi la iarnă. Am luat de la cazan cafeaua fierbinte, dar când am ajuns cu ea la atelier să mănânc se răcise deja pe drum. Altă surpriză a fost cu grupul electrogen. Nu mai vrea să pornească la automat. Se îngroașe valvolina în „baia de ulei". Maistrul a format dintre noi o echipă de șase meseriași, ca să învârtim la manivelă câte doi odată. Abia, abia, cu mare greutate și mult efort, motorul a „luat-o din loc" și s-a putut începe activitatea.

La prânz, nu știu ce am mâncat. Era un fel de „talmeș-balmeș" afumat. Rația de pâine nu ne ajunge și suntem ca și câinii fără stăpân, leșinați de foame, cu toate că porția este egală cu a nemților. Noi românii mâncăm mai multă pâine, pentru că primim mai puține alimente decât nemții. Pe aici nu se găsește nimic, nici de cumpărat și nici de „manglit". Nici ciorba nu ne ajunge, deoarece primim prea puțină.

Înainte ne dădeau mai multă, se umfla burta şi aveam impresia că suntem sătui. Acum mâncăm nemţeşte şi ne săturăm pe româneşte. Norocul meu a fost că a venit la mine un bucătar şi mi-a adus o tigaie, la care să-i adaug un cerc de tablă ca să o fac mai înaltă. Când i-am înapoiat-o m-a „ospătat" cu un polonic de ciorbă, care s-a prelins imediat pe gât în viteza cea mare. Dacă îmi mai dădea o porţie nu mă „supăram", dar de unde, că şi el trebuie să drămuiască pentru a ajunge la toţi.

Au trecut patru-cinci zile de când mi-am făcut singur rană la deget şi cu toate îngrijile nu mi-a trecut până acum, astfel că am fost nevoit să dau un pachet de ţigări cu filtru unui camarad, mare amator de „pufăit", ca să-mi spele rufele.

Am primit din partea soţiei o carte poştală, trimisă pe doisprezece septembrie. Probabil că a fost adusă cu avionul. Printre altele ea mă anunţă că: „...suntem sănătoase amândouă...cu puiu o duc potrivit, şi mai greu şi mai uşor, ce să fac, numai cu dorul tău nu mă împac". Cum pot să o uit, când eu în toate momentele de răgaz mă gândesc numai la ea şi la viitorul meu moştenitor?

La masa de seară ne-au dat ceai cu patruzeci de grame de margarină. Nu ştiu de ce am o oarecare aversiune faţă de ea. Îmi face impresia că miroase a seu de oaie şi nu o mănânc cu plăcere. Am primit şi pâinea pe două zile.

Gândindu-mă la ceea ce mă pot aştepta la noapte, mi-am pregătit cu mare grijă culcuşul sus în camion, unde camarazii mei au pus paie din belşug. În loc de pernă, am folosit sacul de merinde, pe care l-am înfăşurat cu bluza de salopetă întoarsă pe dos, că este oarecum mai curată. Picioarele le-am înfăşurat în pantalonii de salopetă şi veston. M-am învelit cu mantaua şi foaia de cort. Ca şi altă dată, m-am culcat cu clapele de la capelă lăsate peste urechi. De tremurat, nu am mai tremurat. Mi-au îngheţat numai degetele de la picioare. Le-am mişcat continuu şi mi-am făcut masaj, frecând picioarele între ele, până când s-au încălzit. Când am coborât din camion, ceva mai într-o parte era un foc cât mine de mare şi „aliaţii" se perpeleau pe lângă el. Cei care nu şi-au pregătit bine culcuşul aseară au tremurat vârtos. Cred că la iarnă o „mierlim" de frig. Un camarad a încălzit apă să se spele pe faţă. După zece-cincisprezece minute, apa care i-a mai rămas în gamelă a prins deasupra o pojghiţă de gheaţă.

23 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Autorul pe front, în rarele clipe de relaxare

O santinelă ne-a anunţat de dimineaţă că ruşii ne-au căutat cu aviaţia şi că au lansat mai multe rachete luminoase purtate de paraşute, dar nu chiar deasupra noastră. S-au auzit şi explozii puternice de bombe. De asemenea, am mai aflat că două divizioane din regimentul nostru, adică două treimi, s-au deplasat spre linia întâi de luptă, deoarece într-un sector important în care s-au aflat trupe italiene ruşii au reuşit să dea peste cap linia frontului. Abia acum îmi dau seama cu câtă uşurinţă m-am exprimat în regiment „că mai bine aş pleca pe front, ca să treacă timpul mai repede". Acum îmi pare rău că am plecat din Bucureşti.

O dată cu ceaiul ni s-au distribuit şi câte optsprezece ţigări „Sport", pentru toată săptămâna, în loc de treizeci şi şase ca mai înainte. Domnul colonel şi-a dat seama că pentru fumători sunt de ajuns şi – mai în glumă, mai în serios – i-a sfătuit pe aceştia „să fluiere când simt nevoia de fumat" sau „să bea apă în loc de tutun" şi să se mulţumească cu atât cât li se dă. Norocul meu este că nu fumez . De fluierat însă sunt de acord să fluier şi eu, dar a pagubă. Ar fi de preferat ca celor care nu fumează să li se dea mai multă mâncare, dar acest lucru nu este posibil. Am mai primit o cutie de bomboane fondante şi cu ciocolată. Cutia era foarte frumoasă şi prima reacţie din mintea mea a fost să o păstrez şi să o duc soţiei când m-oi întoarce în ţară, dar când mi-am amintit că mai mult ca sigur în curând vom intra în luptă a trebuit să renunţ la această idee.

Am învârtit şi astăzi, ca şi ieri, la manivelă, pentru pornirea motorului de produs curent electric. Terminând ceea ce am avut de făcut şi impins de foame, m-am hotărât să prind peşte din baltă, cu ajutorul unui camarad, tovarăş de suferinţă. Am făcut rost de o sticlă cu pereţii mai subţiri, am confecţionat un dop potrivit dintr-o cracă de pom, am spart mărunt cu ciocanul o bucată de carbid şi l-am pus în sticlă urmând ca la baltă să o umplu jumătate cu apă, să îi pun dopul, iar camaradul meu „să-l plesnească" repede şi tare. Totul a mers „ca pe roate", numai că ciomagul a lovit dopul puţin într-o parte. De teamă ca sticla să nu explodeze cumva între noi şi să ne alegem cu pielea în

zdrențe, am aruncat-o urgent în baltă așa cum s-a nimerit, fără să mai repetăm lovitura. Dopul a sărit, apa a bolborosit până când carbidul „s-a topit" și gata, ne-am întors fără pește și bine „plouați". Mi-a părut rău de efort și de timpul pierdut. Mai bine nu ne duceam. În loc de pește, m-am mulțumit cu o ceapă mare și cu pâine. M-a usturat nu numai limba, dar și în capul pieptului.

Am aflat că astăzi la prânz trebuia să primim aceeași mâncare ca ieri, însă cei de la aprovizionare „au găsit" o oaie și au băgat-o la cazan, ca să economisească hrana primită de la nemți.

Pentru seară ni s-a dat ceai cu sardele franțuzești. Am întors cutia și pe o parte și pe alta, dar am așezat-o în ladă, deoarece pâinea o terminasem încă de la prânz.

M-am culcat în cort și am dormit „foarte bine" până la două noaptea, când am fost trezit că intru în post ca santinelă la mașini. Am avut timp suficient să mă tot gândesc la ziua de ieri și la cele următoare.

24 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Tot „țipa" foamea-n mine și după ce am sorbit cafeluța simplă. Din lucru nu m-am oprit până la ora prânzului, când am primit ca hrană mazăre cu carne conservată. Am mâncat-o tot goală. Nici vorbă să mă simt sătul. Decât că nu am pe cine să mă răzbun că rabd de foame, m-am supărat „ca văcarul pe sat". M-am ascuns într-un tufiș din apropiere ca să dorm și să uit, dar tot degeaba. Foamea, însoțită de tot felul de gânduri pesimiste, nu îmi dădea pace. Am fost chemat de mai multe ori, probabil să sudez câte ceva, dar am făcut „pe mortu-n păpușoi". Până la urmă într-un târziu am reușit totuși să dorm o „bucată de vreme". La un moment dat aud că sunt strigat pe numele mic de acasă. Abia atunci am ieșit din tufiș. Era un șofer, anume Tache, fost coleg de școală primară. Avea în mână găleata cu care alimenta mașina cu benzină. Găleata nu era din cele rotunde, ci plată, turtită din fabricație. În ea avea câteva kilograme de grâu fiert. Mi-a umplut și mie gamela, iar eu i-am dat în schimb țigări. Grâul era afumat tare, cu coji groase de arsură aproape cât degetul și nesărat. Totuși m-am bucurat, socotind că am făcut o afacere bună. De mâncat, nu am putut să mănânc prea mult din el, pentru că nu îmi plăcea. Ca să-l dreg la gust l-am amestecat cu o jumătate de cutie de sardele, dar a devenit și mai grețos, încât cu toată foamea am renunțat la el. L-a mâncat însă rapid un camarad, probabil mai flămând decât mine.

25 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Astăzi ni s-a distribuit cafea boabe, naturală şi neprăjită. Ce să fac eu cu cafea boabe? Dacă era prăjită, poate o mai ronţăiam, dar aşa? Am pus-o în ladă „la naftalină". Îmi era o foame de lup şi am aşteptat cu mare nerăbdare ora de masă. Nu mai am chef să mai fac treabă, am impresia că am şi slăbit. Am primit o singură pâine pentru trei zile. Pentru ca să nu mă înfig ca „haplea" în ea, am tăiat-o „artistic" în nouă felioare subţiri, să am la fiecare masă câte o bucăţică, în speranţa că aşa îmi va fi mai uşor să rabd. Din maşina cu care s-au adus alimentele la bucătărie a dispărut o pâine, rămânând nemâncat chiar un subofiţer mecanic. Acesta a raportat cazul, iar domnul locotenent a ordonat adunarea generală şi a început ancheta pentru a afla făptaşul, făcând de la început promisiunea că nu va pedepsi pe nimeni. Am tăcut cu toţii, parcă am fi fost muţi. Înfuriat că nu a găsit hoţul, locotenentul ne-a încolonat şi ne-a dus pe maidanul unde facem de obicei instrucţie. Acolo ne-a frecat ca pe „hoţii de cai". Acesta nu a fost singurul caz în care s-a furat pâine sau alte alimente; se fură destul de des din raniţe sau sacii de merinde.

Graţie alifiei „Cadum" mi-a trecut rana de la deget şi astăzi am putut să mă spăl şi eu ca lumea pe cap şi corp cu apă rece din baltă.

Seara, am reuşit să iau încă o porţie de supă de zarzavat în plus, rătăcită pe fundul marmitei. Am mai băut şi apă fiindu-mi sete şi m-am ales cu o durere zdravănă de stomac. Am aflat că hoţul pâinii a fost chiar şoferul care a transportat alimentele.

26 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Ne-au sculat la ora patru şi jumătate dimineaţa. La ora şase am început instrucţia. Două ore am făcut numai alergări şi pas de defilare prin gropi şi bălării, fără repaus, încât ostaşii concentraţi, mai în vârstă ca noi, erau „topiţi" de efort. Câţiva dintre ei s-au jurat că au să-i tragă „o mamă de bătaie" hoţului de pâine, întrucât numai din cauza lui „s-a dat milităria jos din pod" şi ni se scoate sufletul la toţi. După ce a fost scos tot untul din noi, am fost convocaţi la bucătărie unde am primit fiecare câte patru porţii de unt. Teoretic, pentru că practic nu a fost mai mult de o sută de grame în loc de o sută şaizeci. Ni s-a argumentat că o parte s-a topit pe drum în timpul transportului.

Am primit solda pe luna august, o marcă germană şi doi lei, bani cu care practic nu pot face nimic. Am aflat că aviaţia rusească a

bombardat o coloană de mașini, la cinci kilometri depărtare de aici. Au murit doi soldați români, câțiva nemți și cai. Au fost distruse mașini multe, tunuri și căruțe. Mă gândesc că este posibil ca și noi să fim atacați într-o zi și să nu mai apuc să mă întorc acasă. Mi s-a strecurat teama în suflet, încât mi-am pus de gând ca atunci când am să aud zgomot de avioane și le văd că se îndreaptă spre noi să fug cât mai departe.

Pentru masa de prânz am primit macaroane cu carne conservată. Le-am mâncat goale, ca pâinea să o mănânc cu margarină. Nu am mai apucat să fac această treabă, deoarece valiza mea, stând lângă motor, s-a încălzit, iar margarina s-a transformat într-un fel de ciorbă. Nu am mai primit nimic pentru masa de seară, considerându-se că ni s-au dat alimente anticipat. M-am culcat în paie. În ultimele nopți nu a mai fost așa de frig.

27 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

M-am sculat la ora trei să fac gardă până a sunat deșteptarea. Astăzi, fiind duminică, am făcut mai puțină instrucție decât ieri. Locotenentul nostru a procurat – nu știu în ce condiții – trei saci de grâu de la un colhoz, s-a ocupat de măcinarea lui, iar făina a încredințat-o unor ostași care azi-noapte au făcut din ea pâine. Ne-a dat la fiecare câte trei pâinișoare și jumătate. Am fost bucuroși până când am constatat că pâinea era necoaptă și nesărată. Era ca o mămăligă mai tare, pe care o puteam tăia și cu lingura. Un camarad care a fost la moară mi-a spus că grâul era amestecat cu balegă de cal. Cred și eu că rușii nu ne iubesc, încât să ne dea grâu de calitatea întâi. S-au milostivit și nemții de ne-au mai dat un supliment de pâine. Una bucată la cinci ostași. Cred că are să îmi ajungă până mâine la prânz.

Am mai primit patru țigări Morava (sârbești), patru țigări de foi și douăzeci de grame de tutun de pipă.

Am aflat că doi soldați de la bateria a treia au fost luați prizonieri, iar un caporal telefonist a fost omorât. Deci „safteaua" s-a făcut. Nu se știe ce ne va mai aduce ziua de mâine. Până una alta, rușii și-au intensificat raidurile aviatice. Multă vreme după ce m-am culcat, gândurile sumbre nu mi-au permis să dorm. Am observat că pe aici la ora șaptesprezece este deja întuneric, iar dimineața se luminează foarte devreme.

28 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

La ora cinci ne aflam pe câmpul de instrucție. După ce am terminat ne-au dat câte o pâine la fiecare pentru trei zile și altă pâine supliment la cinci persoane. Probabil că ai noștri au făcut raport că românii mănâncă mai multă pâine decât alții. Sunt mulțumit că nu am terminat-o încă pe cea veche. Am avut o ceapă pe care am mâncat-o împreună cu alți doi răcani. Cafeaua a fost foarte amară, cred că nici nu a trecut pe lângă zahăr. Am observat că atunci când suntem sătui avem chef de zbenguială, ca pisoii după ce sug țâță. Până la prânz am stat numai de așa ceva. Am uitat toți de război. A venit și la noi medicul regimentului și a depistat doi ostași plini de râie. După-amiază m-am dus la baltă cu încă trei camarazi să facem baie. Dezbrăcați în pieile goale, am alergat după un răcan îmbrăcat, să-l prindem și să-l aruncăm în apă, pentru că și el mai devreme a reușit să ne stropească. A scăpat de „baie" prin fugă, dar totuși spre seară l-am prins și încă ușor. Când s-a aplecat să ia o găleată cu apă, cineva l-a îmbrâncit. A căzut în baltă cu burta peste găleată. Ne-a înjurat de toți sfinții „din cer și de pe pământ", cu toate că între noi a existat învoiala ca să nu ne supărăm pentru glume.

Au venit căpitanul, locotenentul și un plutonier cu grenade ofensive, ca să „tragă la pește". Din trei grenade aruncate, a explodat numai una și aceea deasupra apei, fără nici un efect. S-au înapoiat și ei ca și mine acum câteva zile tot fără pește. Seara, până la masă, am jucat „doi lei grămada". După ce doi ostași se luptau la „luptă dreaptă" și cădeau, cei din jur ne aruncam pe rând peste ei făcând piramidă. Peste o asemenea grămadă a sărit și santinela din post, cu arma în mână. Vai de oasele noastre. Ne-am zbenguit ca niște copii. Eram frânt de oboseală. Am luat patru polonice de ceai de mentă, probabil că alți ostași au renunțat la el și de aceea bucătarii au avut rezervă. Veselia a continuat și după ce ne-am vârât în „scutece" să dormim.

29 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Adunarea pentru instrucție a făcut-o chiar plutonierul. Ora era întârziată și noi mai dormeam încă. Din cauza vitezei m-am încălțat și cu ceva paie în bocanci. M-am încins rapid cu centura și pistolul, reușind să nu întârzii de la adunare. Cafeaua am băut-o rece, după orele de instrucție. Azi am avut program administrativ. Am dus cazanul lângă baltă și am pus apă la încălzit. Între timp mi-am scuturat efectele, am cusut pantalonii, m-am spălat pe partea superioară a corpului și nu

am ezitat să mă vâr în cazan, cu toate că pe partea cealaltă a bălții un grup de soldați nemți și femei rusoaice păzeau călare o mare turmă de vaci la păscut.

Au venit în sectorul nostru câțiva ostași de la regimentul de tancuri cantonat în apropiere și au aruncat în baltă dinamită. Explozia a fost așa de puternică, încât a ieșit la suprafața apei o mulțime de pește. La pomană s-au aruncat imediat un sudor de al nostru din Ploiești și chiar domnul locotenent. Apa pentru mine era rece ca gheața și cred că nu m-aș fi încumetat să intru, chiar dacă muream de foame. Au reușit să adune numai ei singuri o căldare de pește. Noi la prânz am mâncat tăiței cu carne.

A început să bată vântul. Am stat mai puțin să păzesc rufele întinse pe tufișuri, deoarece s-au uscat. Și astăzi locotenentul nostru a plecat cu o echipă de ostași să facă pâine din făina rămasă de acum două zile. După ce ne-am așezat în țoale și ne-am culcat, a venit o mașină trimisă de locotenent să fie umplută cu lemne, pentru cuptorul de copt pâine. „Măgăreața" a picat pe oamenii din cortul nostru. Nu am avut încotro și ne-am sculat. Pentru a nu merge noaptea în pădure pe întuneric, am aruncat în mașină crăcile folosite la camuflaj, urmând ca a doua zi să procurăm altele.

30 SEPTEMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

Vântul a continuat și de dimineață, mai puternic ca ieri. Aveam impresia că îmi taie fața și mâinile. Când a răsărit soarele, noi eram deja adunați pe câmpul de instrucție, cu o oră mai înainte față de ora Bucureștiului. Eu am făcut parte dintr-o echipă de cercetași, cu sarcina de a ajunge în vârful unui delușor. Treaba nu ni se părea prea grea. Pe teren a fost însă cu totul altfel. Până am ajuns la locul stabilit a trebuit să trecem prin câteva viroage adânci. A fost greu și de coborât în ele, dar mai ales de urcat. De pe vârful dealului se auzeau foarte clar bubuiturile tunurilor de pe linia frontului și parcă se zbârlea pielea pe mine.

Din pâinea care s-a fabricat azi-noapte am primit fiecare câte o turtiță de două sute cincizeci de grame. Un răcan mi-a oferit turta lui, dacă îi dau în schimb un trabuc.

La colhozul din sat se vindea lapte smântânit. Șeful lăptăriei era un neamț. Printr-o limbă păsărească de germano-ruso-română ne-am înțeles și am primit unsprezece litri de „moloco" în sticle și bidoane de apă, pentru o marcă și cinci ruble. Eu și camaradul meu am reușit să

bem trei litri, iar restul l-am vândut la ceilalţi ostaşi, în aşa fel că laptele care l-am „supt"a fost gratuit. Am dat însă amândoi de dracu. Mai tot restul zilei am umblat cu pantalonii în vine.

Astăzi am primit din partea soţiei două cărţi poştale. În cea din 19 septembrie îmi scrie să mă rog pentru sănătatea ei şi a mamei. Habar nu are că eu nu am timp de aşa ceva nici pentru mine. Este încrezătoare că am să mă întorc în curând acasă, să mănânc dintr-o marmeladă foarte gustoasă, pe care a făcut-o de curând. În cea de a doua carte poştală mă anunţă că în curând vom avea „un puiu" ca moştenitor.

Am început şi eu să-i răspund la scrisori, dar treaba merge greu, din cauza lipsei de timp. Pentru masa de seară ni s-a dat brânză franţuzească în poleială. Cineva spune că este unul dintre soiurile de brânză cele mai renumite. Mie mi s-a părut că este alterată când am văzut-o cu un fel de mucegai în ea. Nici n-am gustat-o. Am mai primit ceai şi ţigări ungureşti.

Nu a trecut prea mult timp după ce ne-am culcat şi am auzit în apropiere două împuşcături şi aproape imediat santinela strigând: „sculaţi fraţilor că ne atacă partizanii". Am sărit în sus ca arşi. Având picioarele înfăşurate strâns în pantalonii de salopetă nu am putut să mă ridic repede. Nici nu îmi găseam pistolul. Am ieşit din cort în patru labe cu paiele târâş după mine. Am făcut câţiva paşi într-o parte şi m-am trântit cu burta la pământ. Şi ceilalţi au făcut acelaşi lucru. Unii ostaşi au început să tragă aiurea cu pistoalele. „Ca din pământ" a apărut în spatele nostru „majorul", strigând să nu mai tragem cu armele. S-a făcut adunarea tuturor, după care a urmat „teoria chibritului". Că partizanii nu ne pot lua „ca din oală", că la ieşirea din corturi nu ne-am răspândit în trăgători şi că ne-am adăpostit grămadă, că am tras fără ordin şi alte şi alte greşeli. Ni s-a ordonat să descărcăm pistoalele. Un răcan din spatele meu a apăsat pe trăgaci, fără să ştie că are cartuş pe ţeavă. Noroc că glonţul a zburat în sus şi nu în careva din noi. Au urmat câteva sfaturi practice, cum să procedăm în asemenea împrejurări. În acest timp, eu mă gândeam că mi s-a stricat culcuşul şi că nu am să reuşesc pe întuneric să îl fac cum a fost la început.

După ce adunarea s-a spart, am început fiecare să povestim cum am reacţionat în primul moment şi să facem „haz de necaz". Am avut mare noroc că a fost numai alarmă falsă.

1 OCTOMBRIE 1942. SIRCOVZCHI

La ora trei, cum am ieşit din „ţoale" mi-au luat-o dinţii la galop, încât nu i-am putut opri din clănţănit, cu toate că am strâns tare din fălci. M-am dus la locul unde ştiam că este un foc camuflat şi am stat până pe la ora patru, perpelindu-mă când pe o parte, când pe alta. Spre ziuă, mi-am făcut şi eu foc în apropierea postului de santinelă.

Am făcut instrucţie două ore, cu nelipsitele alergări şi culcări, după care am fost puşi să facem curăţenie generală în atelier şi să împachetăm pentru că părăsim localitatea. În această vale am stat cantonaţi nouă zile. Abia mă învăţasem cu apa din baltă. O înghiţeam fără să o miros, ca pe o doctorie, şi începuse să mi se pară mai bună. Pe la ora zece ne-am îmbarcat într-o „Tatră", întrucât maşina noastră era plecată cu domnul căpitan la divizie după piese de rezervă. Eram prea mulţi şi stam înghesuiţi ca sardelele. S-a aşezat fiecare cum a putut. Numai bancul de lucru rămăsese neocupat, deoarece era murdar. Am pus paie pe el şi am stat vreo zece-cincisprezece minute cu capul plecat într-o parte, să nu mă lovesc la hopuri de fiarele care susţin prelata. Îmi înţepenise gâtul strâmb. Până la urmă mi-a venit o idee salvatoare. Am întins mantaua deasupra paielor pe banc şi m-am întins cât eram de lung cu capul rezemat de menghină. La un hop mai mare mi-a apărut un cucui. Ca să nu îmi mai apară şi altele, am băgat un ghemotoc de cârlţi în sacul de merinde, pe care l-am aşezat sub cap. După aceea am călătorit mai bine ca toţi.

Marşul care l-am făcut a fost numai de treizeci de kilometri. Am cantonat într-o comună, al cărui nume nu l-am aflat încă. Prima operaţie a fost camuflarea maşinilor. M-am dus în vale la un pârâu şi m-am spălat bine de praf. Aici apa de băut este foarte bună.

Pentru masa de prânz am primit un fel de mei, amestecat cu legume presate şi grăsime. Mâncarea a fost bună şi suficientă. Ultimele linguri au mers cam „înghesuit", dar nu m-am îndurat să renunţ la ea. Mă mir şi eu cum şi de ce am ajuns aşa de „nehalit".

Am continuat scrisoarea începută ieri către soţie. Printre altele, i-am comunicat că: „...despre micile mele necazuri personale nu am prea mult de spus. Am pierdut briceagul cu ambele chei. Noroc că am altele de rezervă. Într-o zi mi-am scuturat pantalonii cu oglinda în buzunar şi am făcut-o ţăndări. Săptămâna trecută m-am tăiat într-o tablă la degetul arătător şi acesta a fost un motiv că nu am putut să vă scriu... Nici nu-mi vine să zic că sunt pe front dacă nu ne-ar vizita «de sus» ca anul trecut acasă. Însă sunt proşti de dau în gropi ziua cu

felinarul în mână... Ieri a fost duminică şi mă gândeam ce faci tu. Parcă erai în faţa mea singură la poartă cum ai obiceiul când nu sunt acasă şi mă aştepţi. E destul de dureros pentru tine şi îmi închipui ce ai tu pe inimă. Îmi pare rău că nu mă înţelegi şi faci eforturi inutile când ai nevoie de mai multă odihnă. Cu «puiu» cum o mai duci? Sper că nu ai să mă minţi şi tu acum, cum m-a minţit moaşa anul trecut. Pentru că i-am pus mai înainte numele. Are să fie ce doresc eu". I-am mai scris că mă visez mereu acasă şi că într-o noapte am visat că sunt cu nenea Marin la berăria la „Trei iepuri". Am terminat cerneala din stilou şi am continuat să scriu cu creionul.

Seara ne-au dat hrană câte o sută de grame de miere şi cam tot atâta salam conservat. Din partea ofiţerilor, subofiţerilor şi maiştrilor am primit fiecare câte un cârnat, făcut din vaca cumpărată de ei de la colhoz, ca supliment de hrană. Un gest foarte frumos.

Nici nu am apucat să mâncăm, pentru că ne-au dus la locul unde vom fi cantonaţi peste noapte. Eu am nimerit într-o casă veche din lemn şi cu toate geamurile sparte. Totuşi am fost bucuroşi, că aveam un acoperiş deasupra capului. Pentru a ne feri de curent, am înfundat ferestrele cu cartoane şi paie. S-a făcut întuneric beznă, dar nu ne-au permis să aprindem lumânări pentru că „Ivan" vine în „inspecţie" pe sus. Am mâncat pe întuneric ca „orbeţii".

În zorii zilei, „ciolovecii" au lansat şaisprezece bombe într-o comună vecină. În prezent, bateria noastră s-a reunit din nou în întregime. S-au întors celelalte două ateliere mobile care au fost în ultimul timp mai aproape de linia frontului.

Am primit scrisoare din partea soţiei şi m-am grăbit să-i răspund: „...Îmi spui că-ţi este dor. Te cred şi eu ce să mai zic că sunt la depărtare. Când eram mic, visam să văd Franţa. Dar soarta m-a aruncat pe aceste meleaguri care nu le-aş dori nici la duşmanii mei să mai vie... Tu ai destule plicuri acasă. Poţi să-mi scrii fără timbre. În colţul din dreapta scrii: Pe Frontul de Răsărit. Economiile noastre nu prea ne permit multă corespondenţă timbrată... Acest plic l-am scris în şase zile. Eu sunt bine, am poftă de mâncare ...Pe aici ziua este cald, iar noaptea foarte frig, ...trebuie să-i mulţumesc lui Dumnezeu că sunt la atelier. Muncesc, dar sunt oarecum mai ferit. Mi-ai spus că ai făcut marmeladă bună. Mănâncă tu şi pentru mine. Poftă bună la Tănase..."

La ora mesei am dat scrisoarea poştaşului pe care l-am întâlnit întâmplător. În săptămâna aceasta un camarad de-al meu a sudat o flanşă la manşonul axului cardanic de la o maşină şi ieri în marş

manşonul s-a rupt din nou. Maistrul şi-a amintit că eu am mai sudat unul în cazarmă şi nu s-a rupt până acum. De aceea m-a pus să o sudez eu din nou. În prezent mă apreciază toţi de bine ca sudor, dar mie nu îmi convine, pentru că cine este mai bun face mai multă militărie, adică concentrare în plus după ce termină stagiul militar.

La prânz ne-au dat fasole roşie, nemţească. În sfârşit am primit şi de la ei ceva, dacă o fi adevărat. Am dormit şi eu „de doi lei". Până seara nu am mai avut nimic de lucru. Pentru masa de seară am primit ceai şi numai un „dorobanţ" de ţuică. Sub dormitorul nostru se află lăptăria germană. Tot laptele adunat din comună se trece printr-un separator pus în mişcare de două rusoaice, cu ajutorul unei manivele. Untul este trimis pe front sau în Germania, iar laptele uşurat de grăsime se vinde la soldaţi. Este mai ieftin decât în satul din care am plecat.

3 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Instrucţia de dimineaţă a constat în special din alergări, culcări şi pas de defilare. Parcă noi am plecat pe front să defilăm! Atât ne-a învârtit şi ne-a tăvălit prin praf încât mă sufocam, mai ales când eram cu nasul la pământ. La încheierea programului, ofiţerul a dorit să facem câteva ture de marş cântând. La început „am mormăit" numai câţiva. Acest fapt a scos „şeful" din răbdări şi a trecut din nou la ruperi de rânduri şi culcări. Credeam că îmi iese inima din piept. După „papară" am cântat cu toţii bine, încât la urmă ne-a lăsat cu un „bravo", iar noi am răspuns cu: „Să trăiţi!"

Pe „nepusă masă" a venit ordinul ca bateria noastră să facă imediat „stânga-mprejur", să părăsească poziţia şi să se retragă şaizeci de kilometri. În direcţia din care am venit. Nu ştiu dacă aceasta înseamnă retragere din faţa inamicului sau este numai o măsură de prevedere. Într-o jumătate de oră, toţi ceilalţi şi-au strâns catrafusele şi au pornit la drum înapoi. Noi nu am putut pleca, deoarece mai aveam la reparat un camion şi o motocicletă tamponată. Am primit hrană rece pe două zile. Eu am avut cel mai mult de lucru cu tinichigiul la motocicletă. Ataşul ei era făcut armonică şi trebuia cât de cât să fie adus la forma iniţială.

4 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Astăzi este duminică şi avem patruzeci şi două de zile de când am plecat din ţară. În prezent ne aflăm în marele cot al Donului, la o sută zece kilometri de Stalingrad. Circulă zvonul că generalul Dragalina

are la dispoziție destulă armată și din această cauză divizia noastră blindată este ținută în rezervă. Din regiment a oprit numai divizionul întâi. Într-o baterie a acestui divizion se află și prietenul meu Tache din Ploiești. Regret foarte mult că a avut și el o asemenea „baftă".

Sunt foarte supărat că scrisoarea care am pregătit-o în mai multe zile pentru a o trimite acasă mi-a fost înapoiată de cenzură. Nu mai avem voie să expediem plicuri. Se consideră că trei cărți poștale pe lună sunt suficiente.

Ținând seama că nu o să fie suficientă hrana rece pe care am primit-o s-a hotărât să mai pregătim și altceva. Șoferul camionului aflat în reparație a adus două găini – pe care numai el știe cum le-a procurat –, iar eu cu încă un camarad am căutat cartofi și alte legume într-o grădină apropiată. S-a oferit să facă pe bucătarul un soldat concentrat, mai în vârstă ca noi ceilalți. În acest fel am înlocuit conservele de la prânz pentru a le mânca seara. După supa de pasăre – grasă – m-am deranjat tare la stomac, dar de sudat a trebuit totuși să sudez destul. La ora optsprezece am intrat în gardă și aproape imediat am primit din partea poștașului – chiar în postul de santinelă – două cărți poștale. Una trimisă de soție și alta de un unchi al meu de la țară. Muream de curiozitate să le citesc, dar nu am putut din cauza lipsei de lumină. Trei ore am răbdat de sete în post. Timpul a trecut tare greu. Un avion rusesc a lansat rachete luminoase, dar ceva mai departe de noi. M-am culcat și am dormit destul de bine.

5 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Cu noaptea-n cap am citit cărțile poștale primite aseară pe întuneric. Soția îmi amintește din nou să mă rog la Dumnezeu pentru sănătate. Citez: „...și tare sunt supărată din cauza asta. De patru nopți de când nu m-am putut odihni. Dar cred că are să se facă bine cu timpul (mama) ...dragă, greșești că te-ai supărat și ai pus de gând să nu mai îmi scrii. Eu am scris până acum șapte cărți poștale și am primit numai cinci. Te rog să faci comparație. Eu văd că mă dai uitării. Dar nu este nimic. Nu am să mai plâng nici eu când văd că trece poștașul și nu primesc nimic. Tare îmi este dor de tine."

A venit un curier de la regiment cu motocicleta să ne călăuzească drumul, până la noul cantonament. Totodată ne-a adus rația de miere care ni se cuvenea. Am primit fiecare câte două linguri. Era plină de praf și aproape neagră.

6 OCTOMBRIE. U.R.S.S.

Deşteptarea s-a dat la ora trei, pentru ca după o jumătate de oră să plecăm. Am avut ghinion, deoarece motorul motocicletei curierului nu vrea să pornească. Am fost nevoiţi să împingem la ea. Am ajuns la regiment, cam pe la ora nouă când „fraţii" se aflau pe un deal la instrucţie.

După ce am terminat camuflarea maşinilor, pe mine împreună cu alţi patru camarazi ne-au pus să curăţăm remorca şi grupul electrogen, cu toate anexele sale. În acest timp am primit o carte poştală de la sora mea care îmi scria că soţia a născut pe ziua de 25 septembrie orele trei după-amiază o fetiţă blondă şi dolofană şi că se simt bine amândouă.

După ce am terminat curăţenia, am fost ataşaţi la o altă echipă, care săpa o groapă pentru amenajarea în pământ a unei baterii. Atât am săpat, încât îmi tremurau picioarele. La un moment dat m-am lungit cu faţa în jos pe iarbă pentru a mă odihni, deoarece îmi zvâcneau tâmplele. Eram nespălat, nebărbierit şi plin de praf, aşa cum am venit de pe drum.

Nopţile trecute ruşii au aruncat multe bombe incendiare în unele sate şi colhozuri mai îndepărtate de locul unde ne aflam noi acum. Vântul a lărgit însă aria incendiilor şi la satele din apropierea noastră. Flăcările erau uriaşe, înspăimântătoare. Ardea totul. Incendiul a cuprins şi lanurile de porumb şi floarea-soarelui, îndreptându-se ameninţător spre localitatea noastră. Colhoznicii din comuna în care suntem cantonaţi plecaseră deja în ajutorul vecinilor lor, pentru stăvilirea dezastrului. S-au format şi din regimentul nostru echipe de soldaţi cu lopeţi, târnăcoape, sape, găleţi etc. Se vedeau cu ochiul liber călăreţi, camioane şi motociclete care mişunau în toate direcţiile. Incendiul se apropia văzând cu ochii. Plângeau femeile şi copiii. Peste sat s-a aşternut un fum gros şi înecăcios. Am intrat în panică şi noi soldaţii. Şefii au primit ordin să pornească motoarele, pentru a fi gata încălzite şi în caz de nevoie să se facă îmbarcarea. Toată activitatea noastră a fost oprită şi ne-am grupat în jurul maşinilor, cu ochii la foc, gata de fugă. Din fericire, după mai multe ore de muncă focul a fost localizat şi apoi stins. Din locul mai înalt unde ne aflam se vedea o pată mare, neagră, de câmp pârjolit. Era mult mai aproape decât am crezut noi când priveam flăcările. Am răsuflat cu toţii uşuraţi – şi în special localnicii – că am scăpat de o asemenea urgie.

7 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Ne-au trimis pe toţi după papură, răchită, buruieni şi alte fleacuri din acestea, pentru ca să le împletim cu sârmă şi să facem un fel de rogojini, cu care să camuflăm mai bine maşinile. Pentru mine a fost un mare chin până am reuşit să adun de prin baltă un snop de asemenea plante, deoarece am fost nevoit să le rup sau să le smulg din rădăcini. A fost greu şi de cărat legătura în spinare, întrucât maşinile se aflau la un kilometru depărtare.

8 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

S-a renunţat la instrucţia de dimineaţă. Am fost trimişi să continuăm săparea gropilor pentru bordeie. Ieri toată ziua am muncit zece oameni şi abia am reuşit să facem o groapă, care nu este mai adâncă de două palme în jos. Durerea de cap de aseară a continuat. Aveam impresia că fiecare lovitură de târnăcop îmi zdruncină creierii. Nu am fost învăţat cu o asemenea muncă brută. Când mă gândesc la cât mai aveam de săpat, mă cuprinde disperarea. Bate un vânt aşa de năprasnic, încât „ne îngheaţă sângele în vine". Am încercat să stau chircit în groapă, dar nu a fost posibil, din cauza prafului care „îmi scotea ochii". Munca de ocnaş care o fac, durerea de cap, oasele rupte, peisajul trist, cenuşiu, plin de buruieni, casele din chirpici, sărăcăcioase, acoperite cu stuf sau chiar cu pământ frământat şi lipit deasupra, pe care cresc bălării, foamea şi frigul, plus mizeria gradaţilor şi perspectivele de viitor fac să-mi treacă prin cap tot felul de gânduri, care de care mai prăpăstioase. Mi-a intrat în cap ideea că pe aici o să ne putrezească oasele şi că nu am să mai apuc să-mi văd fetiţa, dacă în iarna care bate la uşă vom locui în acest bordei. Mă apucă disperarea şi pentru faptul că sunt neputincios să mă răzbun pe cel sau pe cei care îmi provoacă asemenea suferinţe. Mă şi întreb uneori dacă există asemenea vinovaţi. Un camarad mai în vârstă mi-a şi răspuns: „Aşa a fost dat de Dumnezeu". Eu nu îmi pot închipui cum poate fi amestecat Dumnezeu din cer cu necazurile noastre.

Majorul nostru a plecat undeva cu motocicleta şi s-a întors călare pe o cămilă. A apărut şi un aparat de fotografiat. S-au scos fotografii pe cămilă şi pe lângă cămilă cine a vrut şi cine n-a vrut. Eu nu am avut nici un chef. Am privit de la distanţă cum unii răcani se înghesuiau ca la pomană, cu toate că cei mai mulţi nu se vor vedea niciodată în fotografiile scoase.

La masa de seară, în loc să se dea sardele şi unt, aşa cum au primit de la aprovizionare, ne-au dat macaroane fierte cu carne pe jumătate alterată, care a stat câteva zile la îndemâna căţeilor domnului major şi care nu mai era potrivită pentru fripturi. Ne-au dat-o nouă ca să nu se strice de tot.

La puţin timp după ce am intrat în gardă am auzit un cor de răgete înspăimântătoare, care veneau dinspre grădinile de legume ale localnicilor. Nu mi-am dat seama de la început ce fel de lighioane sunt acelea care pot să scoată asemenea urlete. Cu toată arma care o aveam, tremuram vârtos de frică. Simţeam capela ridicându-se mai pe vârful capului şi pielea că se zbârleşte pe mine, ca şi când aş fi fost atacat de lupi. De teamă, m-am dus până la postul apropiat să văd dacă santinela a fugit sau nu. Nu fugise, dar ştia – nu ştiu de unde – că o cireadă de vaci a dat peste locul unde se sacrifică animalele pentru armată. Acolo pământul este îmbibat cu sânge şi mirosul le-a făcut furioase. Mugesc şi scarmănă pământul cu copitele. Acasă am avut şi noi vaci, dar niciodată nu le-am auzit să facă aşa mare tărăboi. Nu aş vrea să mai trăiesc niciodată în viaţa mea asemenea momente de spaimă.

Nici nu ştiu cât au trecut de repede cele trei ore de santinelă. Majoritatea timpului am fost cu ochii pe sus, întrucât au trecut cel puţin douăzeci de avioane ruseşti, care au lansat rachete luminoase şi bombe asupra unui oraş din apropiere. Au tras asupra lor şi tunurile noastre antiaeriene din jurul satului. Le vedeam proiectilele roşii-portocalii cum zburau unele după altele. Lucru curios, aceste tunuri nu îmi dădeau deloc sentimentul de siguranţă de care aveam nevoie. Mă simţeam tare singur şi neajutorat. M-am culcat înfricoşat de bombe şi mugete şi nu am scăpat de ele nici în timpul somnului.

9 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Ca urmare a bombardamentului rusesc de azi-noapte se văd şi acum flăcări şi fum deasupra oraşului apropiat. Am continuat săpăturile la groapa pentru bordei. Până la prânz am crezut că îmi dau duhul de oboseală. Abia mai puteam să merg. Spatele mă durea îngrozitor. Palmele îmi sunt crăpate, aşa cum erau pe vremea uceniciei la fabrica de pungi. Fără să vreau, am întârziat la adunarea pentru masă. Nu ştiu pentru ce motiv, fraţii mei de suferinţă, la comanda „majorului", alergau pe câmp şi se trânteau cu burta de pământ cu gamelele în mâini. Eu am stat ascuns după colţul casei, până am prins momentul potrivit şi m-am amestecat între ei fără să mă zărească „căpcăunul".

Norocul meu a fost că „frecătura" nu a mai durat mult. Cred că pe „major" îl durea gura de atâtea comenzi. Ce să mai spun de răcani.

Am înghiţit cu noduri în gât un fel de grâu pisat, fiert cu grăsime, dar fără nici un dumnezeu. Am primit o carte poştală din partea soţiei. Mi-a spus că mi-a trimis până acum douăsprezece cărţi poştale, iar eu mult mai puţin şi că: „...mămica s-a făcut bine şi se joacă cu Puica, o sărută mereu. Şi nu mai poate după ea. Mai ales când o aude că plânge. Ticule, tare este grasă şi frumoasă şi voinică. Toţi se miră de ea".

Am continuat lucrul. Eram siliţi să terminăm bordeiul mai repede, că vine în inspecţie domnul colonel. Am procurat şi transportat cu maşini crăci şi paie pentru acoperiş. Muncim ca nişte roboţi. Nici nu poate fi vorba să se ţină seama de oboseală. Pleoapele sunt grele de praf. A pătruns până şi în gură şi urechi. Ca hrană pentru seară am primit o cutie mică de conservă, pentru două persoane. Am impresia că este carne de cal şi are prea mult seu. Nu am deloc sare şi nu există nici la bucătărie. Nu am putut-o mânca deoarece era prea greţoasă şi am cedat-o unui camarad. M-am culcat într-o maşină, al cărei şofer mi-a fost ajutor de sudor când lucram la schela petrolieră Tintea – Prahova.

10 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Am muncit la bordei până când nu am mai putut să rezist. Îmi era tare rău. Am plecat şi am stat lungit într-un cort până la prânz. Un camarad trecând pe lângă cort a zis ca să aud şi eu: „Hai mă să dăm să terminăm, că Faranga se face că e bolnav". Credeam că am să plesnesc de ciudă că nu sunt crezut pe cuvânt. Mâncarea de cartofi nici nu am luat-o, deoarece nu puteam mânca.

Cu toate că durerile nu mi-au trecut în întregime, am participat şi eu la muncă până la terminarea bordeiului. Au fost aşternute paie pentru dormit, de o jumătate de metru înălţime. Electricianul a adus doi acumulatori şi ne-a introdus lumină electrică. După atâta muncă ne-am ales cel puţin cu un bordei bun. Urmează să nivelăm pământul dimprejur, să facem şenţuleţe pentru scurgere şi să confecţionăm o uşă. „Din greşeală", cafeaua cu lapte a fost bună, pentru că „majorul" s-a învârtit mai mult pe lângă bucătari. Când am fost gata pregătit pentru culcare am fost anunţat că sunt de gardă schimbul doi. Mi-am luat centura şi pistolul, mantaua şi foaia de cort şi am plecat la cortul corpului de gardă. Nu era loc nici să intru aşa că am fost nevoit să stau treaz până la ora douăzeci, când am luat postul în primire. Eram deja obosit. Cu toate că nu este voie să te aşezi, m-am lungit cu faţa în sus

pe o stivă de lemne şi am dat drumul gândurilor să zboare unde vor. Mă simţeam descurajat de viaţă şi de tot, pentru că nu vedeam nici o ieşire din această situaţie. Mă gândeam cu părere de rău că cei mai frumoşi ani din viaţă se duc pe apa sâmbetei, fără nici un rost. La un moment dat, mi-am pus întrebarea: ce caut eu pe această stivă de lemne şi am constatat că nici pentru mine nu îmi pot da un răspuns care să mă mulţumească. În ultimul timp, am observat că nici ofiţerii şi subofiţerii, nu se simt în apele lor. Cel puţin ei îşi varsă focul pe noi şi îşi mai descarcă din nervi. Ne „omoară" cu adunările în timpul zilei, pentru tot felul de fleacuri. Îi obsedează freza şi mustăţile răcanilor. Cum ne creşte un pic de păr, dau ordin să ni se pună maşina de tuns pe cap. I-au obligat şi pe câţiva maiştri să-şi radă mustăţile. Noaptea, cei mai mulţi dintre noi folosim bonetele ca scufiţe şi dormim cu ele pe cap. Se boţesc. Pe căpitan nu îl priveşte. Vrea să le avem permanent „la dungă", ca să nu arătăm ca nişte dezertori. A dat ordin să nu bem apă nefiartă, dar apă fiartă nu avem de unde să luăm. La fel şi cu bocancii. Trebuie să îi „facem" în fiecare zi, dar nu avem nici cremă şi nici unsoare. Nu avem voie să discutăm cu ruşii din sat şi nici să cumpărăm ceva. De furat nici nu poate fi vorba. Nu poate nimeni să zică nici pâs, deoarece asupra noastră planează ameninţarea de a fi trimis pe linia întâi a frontului ca infanterişti. Sunt convins că este în stare să facă aşa ceva. Mi-am strâns gândurile împrăştiate şi am plecat din post, deoarece mi-a venit schimbul. Am găsit şi eu un loc de dormit în cortul corpului de gardă.

11 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Fiind zi de sărbătoare, astăzi ni s-a acordat mai mult timp liber, în special pentru program administrativ. După ora treisprezece a avut loc adunarea regimentului pentru o slujbă religioasă în sat, în vederea botezării copiilor şi oamenilor maturi rămaşi neîncreştinaţi de pe vremea regimului comunist. În timp ce popa stropea civilii şi soldaţii pe chelie cu busuiocul ud, eu împreună cu un camarad priveam de pe mal. Terminasem de spălat câte un rând de rufe şi le pusesem să fiarbă.

După puţin timp am fost trimişi trei ostaşi la popota subofiţerilor să mutăm nişte grâu dintr-un loc în altul. La terminarea corvezii, bucătarul ne-a dat câteva gamele de ciorbă şi multă carne. Eu am mâncat numai carnea. Unuia din camarazi i-a rămas carnea şi pentru ca să o păstreze pentru mai târziu a înfăşurat-o într-o batistă murdară, apoi a băgat-o în buzunar. Nu mi-am putut închipui vreodată că se poate face aşa ceva.

Pe la miezul nopţii o santinelă cam „fudulă de urechi" a venit să-şi scoale schimbul, un caporal de vreo 37 de ani, concentrat de prin partea Piteştiului. Santinela îl striga fără încetare, cu toate că „moşul" i-a răspuns de mai multe ori că s-a sculat. Ne-am trezit cu toţii bombănind. „Norocul" meu a fost că aseară m-am culcat cu ciorapii şi pantalonii pe mine, pentru că toată noaptea a fost un frig de „ţipa coteica". Am tremurat aşa de tare, încât am să ţin minte multă vreme. După ce ne-am învelit mai bine, ne-am culcat din nou.

12 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

De dimineaţă bruma era groasă. M-am repezit iute la focul făcut de „moş" Găisan. Mai târziu am plecat cu un camion la un bordei de pe câmp să-i luăm uşa „ochită" cu câteva zile mai înainte şi s-o montăm la al nostru. Au fost însă alţii mai „şmecheri"; au luat-o înaintea noastră şi au dărâmat şi bordeiul pentru a folosi lemnele din acoperiş. Alături era o casă din bârne, plină cu secară până la nivelul podului. În locul uşii, erau scânduri bătute-n cuie. Sub acoperişul de stuf a fost surprins un stol de vrăbii. Unii ostaşi, urcaţi pe grămada de secară, au urmărit să prindă cât mai multe din ele. Vrăbiile zburau de colo-colo zăpăcite. Majoritatea au reuşit să fugă. Au fost prinse doar trei bucăţi. De ciudă, şoferul le-a izbit, una câte una, de roata din spate a camionului, omorându-le pe toate. Manifestare inutilă de cruzime. Am căutat apoi alte bordeie sau case printr-un lan întins de floarea-soarelui. Am umblat cu maşina în zadar, deoarece ne-am întors plini de praf şi fără ceea ce am căutat. Am fost nevoit să mă camuflez undeva, pentru a scrie acasă o carte poştală. Printre altele, i-am mărturisit soţiei că „...Îmi pare bine că eşti sănătoasă şi pe Puica am visat-o şi parcă îmi părea rău că seamănă mai mult cu tine. Vezi cum aranjezi cu botezul... Despre mine nu am nimic a spune... Sunt curios să-mi văd fetiţa". În continuare am profitat de timp, şi am notat în carneţel evenimentele din ultimele zile.

Seara, când toţi eram cu „burta-n sus la taifas", domnul major mi-a ordonat să citesc pentru toţi ziarul „Soldatul". Pe la ora două noaptea am fost treziţi de patru explozii puternice, după care a început să cadă peste noi ţărână din acoperiş. A fost bombardată o coloană de maşini în marş, la câteva sute de metri de bordeiul nostru.

13 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Când ne-am sculat era frig, deoarece în toiul nopţii a plouat. Am fost trimis cu încă un camarad pe vale după nuiele de răchită, din care

să împletim un gărduleţ la marginea patului, ca să nu se mai împrăştie paiele de sub noi. Într-o grădină din vale un viţel rodea dintr-o sfeclă roşie, pe jumătate scoasă din pământ. Camaradul meu a izgonit viţelul şi am început să mâncăm cu poftă. Viţelul sta şi se uita la noi chiar „ca viţelul la poarta nouă". Ne-a bufnit şi râsul. Căutând în continuare o altă sfeclă, am găsit o ridiche mare, neagră. Am mâncat din ea, până a început să-mi dea lacrimile de usturime. Restul l-am băgat în buzunar şi mi-a prins bine la prânz.

Cu totul întâmplător, am asistat la o dispută tristă, nu departe de bucătăria noastră. Din ordinul conducerii germane, starostele (primarul) comunei numit de nemţi a primit ordin să repartizeze o vită pentru hrana soldaţilor din unitatea noastră. Acesta a hotărât să ia vaca unei femei văduve cu mulţi copii, pe motiv „că i-a venit rândul". La început, femeia care „a dat" vaca s-a rugat în genunchi de nemţi să n-o ia, pentru că îi mor copiii de foame. Aceştia nici nu s-au sinchisit. Când vaca a fost cedată oamenilor noştri, femeia – în culmea disperării – se tăvălea prin ţărână. Îmi venea şi mie să plâng de mila ei.

După prânz am lucrat cu tâmplarul la confecţionarea uşii bordeiului. În plus, am făcut şi pe zidarul şi am lipit cu pământ nişte „grădele" şi pietre la scara lui.

Mi-a revenit pofta de mâncare. Scade văzând cu ochii rezerva de pâine agonisită. M-am culcat la ora optsprezece, destul de obosit. Până la ziuă am tremurat vârtos, cu tot bordeiul nostru, care este clasat ca cel mai bun dintre toate.

14 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

S-a făcut o adunare numai ca să ne controleze cum am tuns molitierii şi cum i-am cusut pe margine ca să nu se destrame. Eu nu reuşisem să execut ordinul. Mi-au mai îngăduit un termen de o jumătate de oră. De frică să nu măsor câmpul cu burta i-am terminat la timp.

În ciorba de la prânz am găsit un os fără pic de carne pe el. Nu am zis nimic, ca să nu mă trezesc cu polonicul în cap. Aici, pe front, bucătarii sunt mari şi tari. Am terminat şi pâinea. Până mâine fac „ramazanul".

Ca să nu stau degeaba, majorul mi-a dat să curăţ o armă rusească, veche şi ruginită. De ciudă, îmi venea să o arunc, dar nu am avut încotro, pentru că seara trebuia să i-o înapoiez curată.

Un şofer a pus la fiert o găleată de grâu şi ne-a dat la toţi. Am mâncat şi fără sare până m-am săturat, cu toate că nu îmi plăcea.

Conducătorii noştri fac acum economie de alimente pentru constituirea unei rezerve, din care să ne aprovizionăm în caz de forţă majoră. Şi pâinea primită de la nemţi a fost înlocuită cu cea făcută de soldaţii noştri.

Circulă zvonul că noi o să stăm în această comună până când se înapoiază de pe poziţie divizionarul întâi şi apoi ne retragem mai în urma frontului, pentru a ne cantona în vreun oraş mare, ca Rostov sau Odesa, unde sunt garaje. Se mai spune că la iarnă este rost de concedii în serii, dar nu ştiu dacă se va realiza ceva.

Dintr-un butoi de carbid am improvizat o sobă pentru bordeiul nostru, dar scoate fum. M-am culcat foarte sătul. Eram ca o femeie gravidă. Nici nu puteam să mă mai aplec. Totuşi, la ora douăzeci şi trei, când am fost trezit să intru în gardă, îmi era din nou foame. Santinela dinaintea mea mi-a indicat greşit locul unde trebuia să fac de gardă. Când a venit plutonierul în inspecţie nu m-a găsit. Eu eram mai departe de şosea. După teoria de rigoare, mi-a promis „că a doua zi mă aranjează". S-a lăsat un frig tare de tot. Am alergat, tropăit, dar degeaba. La ora două, când m-a schimbat, eram „îngheţat ca un rahat". Abia am reuşit să îmi descalţ bocancii. M-am culcat a doua oară şi m-am învelit până peste cap, pentru ca să nu mă înec cu fum.

15 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Plantonul ne-a sculat la ora cinci – conform ordinului – deoarece avem program de inspecţie. În acest scop m-am echipat cu raniţă, sac de merinde, cască, armă şi toate cele. Ne-a ţinut două ore într-un singur loc. Mă dureau umerii de greutatea raniţei şi capul îmi era calendar de atâta „teorie a chibritului". La inspecţia echipamentului am ieşit destul de bine.

După ce s-a terminat adunarea, domnul plutonier mi-a pus în vedere ca într-o oră să aduc lemne de unde ştiu, să le pun lângă sobă şi seara să-i curăţ arma că altfel „e lată de fundul meu". Am luat imediat toporul şi am tăiat dintr-o grădină crengi din nişte vişini verzi pentru că altceva nu am găsit şi am făcut grămada mare lângă sobă, aşa cum a zis el. Am început să curăţ arma şi când era aproape să se însereze, adică ora şaisprezece şi jumătate, i-am înapoiat-o.

Am primit de acasă două cărţi poştale, cusute împreună la colţuri, ca să nu se rătăcească. Soţia este supărată pe mine „că nu vreau să-i scriu". Mi-a spus că a trimis până acum 15 cărţi poştale şi m-a ameninţat că dacă nu îi scriu eu, nu-mi mai scrie nici ea. Citez: „...scrie-mi că de

câte ori văd poştaşul că trece pe lângă poartă fără să se oprească încep să plâng. Sâmbătă am plâns... şi de câteva ori mi-a curs sânge din nas... numai din cauza ta, că la mine nu te gândeşti... când scriu aceste rânduri, mă gândesc la tine şi din cauza lacrimilor nici nu mai văd ce scriu...". I-am scris şi eu o carte poştală şi m-am dezvinovăţit cum am putut mai bine, pentru ca să îi treacă din supărare.

Astăzi, câţiva ostaşi au căptuşit soba, i-au schimbat burlanul cu unul mai mare, au încălzit apă pentru spălat, au curăţat sectorul etc. Acum soba nu mai scoate fum. Mi-am uns mâinile crăpate şi m-am întins la căldură ca un ogar.

16 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Am fost treziţi din somn de începutul unei foarte puternice canonade de obuze de artilerie. Bombardamentul a durat câteva ore, fără întrerupere. Şi în această dimineaţă a avut loc adunarea generală, ca şi ieri, cu tot echipamentul în spate, cu singura deosebire că astăzi au fost controlate în special vestoanele şi pantalonii. La majoritatea oamenilor pantalonii erau murdari. Mie nu mi-a găsit nimic în neregulă.

După puţin timp am fost convocaţi din nou, însă numai meseriaşii din atelierul nostru, pentru a ne repartiza sarcini. Pe mine – primul din rând – cu încă trei camarazi ne-au pus să mutăm un morman de pământ, de lângă bordeiul nostru, într-o groapă de lângă bordeiul atelierului doi. Am împrumutat un cărucior al „rusnacului" şi am „tras tare", deoarece doi camarazi eram.

Până acum am răbdat de foame, deoarece la masa de dimineaţă nu am avut pâine la ceai. Mai târziu, când a fost gata pâinea făcută de ostaşii noştri, ni s-a dat câte o bucată la două persoane. Miezul era cocă necoaptă, care se lipea de degete. Cu jumătate, din jumătatea ce mi s-a cuvenit, mi-am potolit foamea. La prânz am primit terci cu carne. Prima porţie am mâncat-o lângă cazan, aşa fierbinte şi fără pâine. Am observat că mai rămăsese ceva şi am mai cerut o porţie. A început să mă usture limba.

A venit poşta, dar eu nu am primit nimic. M-am uitat la alţii cum se bucurau sau se întristau, în funcţie de veştile citite.

La bateria „comandă" a luat fiinţă „şcoala de rogojini din papură" pentru camuflarea maşinilor. Din atelierul nostru au fost trimişi doi oameni, printre care şi eu, pe criteriul că nu prea am de lucru la meseria mea, în comparaţie cu mecanicii şi ceilalţi. Trebuie să mai participăm şi mâine la această „şcoală de specialitate". Tâmplarul a

luat un model de război pentru ţesut din sat, ca să facă unul pentru noi. Mă gândeam şi eu „ca Neaţă" dacă sunt pe front sau unde dracu' sunt. Războiul adevărat parcă nici nu ar exista dacă nu am auzi tiruri de artilerie de la distanţă sau din când în când bombardamente de aviaţie prin apropiere.

Am dormit îmbrăcat până la ora când am intrat „de caraulă" la un post fix, schimbul doi, cu încă un camarad. Stând împreună de vorbă, timpul a trecut repede. M-am culcat din nou, dar am tremurat de frig până la ziuă întrucât focul a fost lăsat să se stingă.

17 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Până la ora opt am fost instruiţi cum să ne echipăm după noul model. Acum foaia de cort trebuie să o legăm cu ciochinară (cureluşă) de sacul de merinde, iar mantaua să o înfăşurăm scurt şi să o legăm de centură la spate. Aceste inovaţii nu îmi plac. După ce am terminat şi această „şcoală", domnul căpitan a făcut câteva „ruperi de rânduri" cu noi, cam vreo cincisprezece minute. Instrucţia cu el a ieşit aşa de bine încât m-am mirat. Cred că „frica păzeşte pepenii". Ne-am retras la atelier unde am fost repartizaţi din nou la treabă.

Am uitat că sunt cu „notiţele" în urmă. Nici acum nu am timp suficient pentru scris. Este posibil ca să-mi scape din vedere multe fapte interesante. Am făcut din nou schimb de gardă.

18 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

A fost convocată o adunare, dar am tremurat degeaba, deoarece domnul colonel nu a venit. Am intrat în gardă la depozitul de lemne. Am aflat unele amănunte despre oamenii acestor meleaguri. Ei se numesc „calmuci" după numele stepei în care trăiesc. Aproape fiecare familie are pe lângă casă: vaci, boi, porci şi oi, precum şi multe găini, raţe şi gâşte. În afară de acestea, unii mai au şi câte o cămilă. Oamenii par bine hrăniţi, în special femeile. Cele tinere – pe care le-am văzut eu – au faţa aşa de plină, roză şi subţire, încât ai impresia că o poţi tăia cu un fir de păr. Fetele se căsătoresc de timpuriu, astfel că la vârsta de 14-15 ani pot avea şi copii mici. În această regiune sunt posibile geruri de minus cincizeci de grade sub zero, chiar şi în condiţii când nu este zăpadă. Dacă nu bate vântul, zăpada ajunge la doi metri înălţime. Ar trebui să scriu mai multe despre ceea ce am aflat, dar nu am timp şi nici condiţii pentru aşa ceva.

Eu mă îngrozesc numai la gândul că există posibilitatea ca la iarnă să staţionăm în această stepă, unde natura, terenul, dar mai ales oamenii sunt duşmani de temut. În caz de timp nefavorabil şi de o eventuală răsturnare a frontului se poate să ne „zboare toţi fulgii".

Astăzi am aflat din carnetul de bord al atelierului că ultima dată am staţionat în localitatea Vischij-Tacheriuschij, care se află la 110 km de Stalingrad şi 40 km vest de Don. La înapoiere am trecut prin localităţile: Prelasovisco, Donschitrosco, Medroeschij, şi ne-am oprit în această comună Naumoft, unde locuim în bordei.

Am făcut şi în timpul nopţii un schimb de gardă, în care nu m-am putut opri din tremurat.

19 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

Abia m-am sculat şi am intrat din nou în gardă, unde am stat şase ore deoarece din neglijenţă au uitat să mă schimbe la timp. Am îngheţat de frig şi am răbdat de foame, întrucât de dimineaţă nu am mâncat nimic. Partea proastă este că nu poţi trage pe nimeni la răspundere, ci trebuie „să înghiţi în sec". Până la prânz am mai meşterit ceva la sobă.

La prânz ne-au dat mâncare de mazăre, însă boabele erau atât de tari, încât puteau fi folosite ca alice într-o armă de vânătoare. Am primit ca supliment două sute de grame de pâine, două trabuce „Porto-Rico" şi câte patru bomboane de ciocolată.

Până seara am avut de lucru cu aparatul de sudat. M-am culcat şi eu dezbrăcat şi de pantaloni, pentru a treia oară în opt săptămâni.

20 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

Este frig şi bate vântul foarte tare. Am auzit că la Rostov a nins şi că este vorba ca noi să ne retragem în acest oraş. Din ordinul sublocotenentului, toţi sudorii şi un fierar am plecat la fierăria din colhozul comunei, să confecţionăm două pirostrii mari, pentru cazanele bucătăriei. După-amiază, abia am reuşit să fixăm picioarele la pirostrii. Ceilalţi camarazi au mutat din nou soba în fundul bordeiului, ca să fie mai aproape de „patul" majorului, au mai acoperit găurile din acoperiş cu pământ şi au „tapetat" cu beţe de floarea-soarelui şi buruieni peretele din fundul bordeiului, să nu „îl tragă pe şef". Până la stingere am citit un roman.

21 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

A trebuit să sparg mai întâi gheaţa de la suprafaţa apei din căldare şi apoi să mă spăl (şi suntem abia la jumătatea toamnei). Ceaiul a fost îndulcit cu şapte grame de sirop, echivalentul necesar pentru o împărtăşanie la popă. Şi cu sirop şi fără sirop, era la fel de amar, ca şi cum nu s-ar fi pus nimic în el. Instrucţie am făcut numai o oră.

Un croitor de la bateria „comandă" m-a rugat să-i fac un degetar. Numai degetar nu făcusem în viaţa mea. L-a bucurat atât de mult că am reuşit, încât mi-a dat o jumătate de pâine pe care probabil a luat-o şi el „ciubuc" de la alţii. Pâinea pe aici este la mare preţ. După aceea am plecat la împletit rogojini, conform programului.

Astăzi am fost tare sâcâit cu corvezile şi lucrul la atelier. Nici nu apucam uneori să termin ceva că eram trimis în altă parte. Credeam că am să crăp de necaz. Nu am avut timp nici să mă bărbieresc şi să mă spăl, cu toate că-mi pregătisem apa caldă necesară. Gradaţii şi-au făcut însă baie în bordei, iar noi răcanii am stat pe afară.

Ni s-a distribuit tutun, foiţă, ţigări şi un chibrit la două persoane, brânză „Lica" şi salam conservat. Ceaiul a fost amar. Am adăugat puţină miere din rezervă.

Am primit două cărţi poştale de acasă trimise pe 5 octombrie din care citez: „...Ţicule sunt tare supărată pe tine că nu vrei să îmi scrii şi mie. Măcar să îmi răspunzi la ce te întreb. Eu am scris până acum mai mult de 15 c.p. şi am primit numai la una răspuns. Nu ştiu care este motivul de nu îmi răspunzi, dacă nu îmi răspunzi nici la asta nici nu mai scriu. Eu te rog scrie-mi. Că de câte ori văd că trece poştaşul de casa noastră încep să plâng. Sâmbătă am plâns din mai multe nemulţumiri şi s-a pornit 4 ore sânge din nas. De am stat cu faţa în sus. Şi îmi venea pe gât şi abia mi s-a oprit. Şi asta este numai din cauza ta că la mine nu te mai gândeşti". A continuat în cea de a doua...

„Dragă Ţicule 5 oct. 1942

Te rog nu mă da uitării să nu îmi răspunzi. Chiar dacă ţi-am greşit vreun cuvânt. Dar cred că nu ai nici o nemulţumire de pe urma mea. Dragă Ţicule când scriu aceste rânduri mă gândesc la tine şi nu văd nici ce scriu de lacrimi. Şi de dor. Dragă Ţicule, când stau în pat privesc prin casă la toate fotografiile tale şi nu îmi trece dorul deloc. Mi s-a urât privindu-le. Dragă Ţicule, înainte când primeam scrisoare o citeam poate de 10 ori , dar acum ce să mai citesc dacă tu nu îmi mai scri. Al tău Ţicu îndurerat. Şi a ta Puică care te doreşte să vii acasă. Să o săruţi".

Am intrat de santinelă schimbul trei. Nu a fost frig, pentru că nu a bătut vântul. Când mă învârteam în post şi băteam pas de defilare prin spatele unei case ca să-mi treacă mai repede timpul, am constatat că pământul sună a gol. Probabil că acolo sunt depozite de alimente, ascunse de armata rusă în retragere sau de către colhoznici.

22 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

Ne-a sculat de dimineaţă un caporal concentrat, care seamănă cu o soacră din cele rele şi cicălitoare. Striga continuu: „Sculaţi! Sculaţi! Sculaţi!", iar noi muream de ciudă. Soacra mea nu m-ar fi chinuit niciodată în asemenea hal. Îmi era somn pentru că am dormit în două rate. Adunarea. Instrucţie „de doi lei". Era cam frig. Am plecat la împletit rogojini. Păcat că nu m-am putut fotografia cum învăţasem la „flaşnetă" şi răsuceam papura. Am devenit mare specialist, deoarece îi întreceam pe toţi, ca şi cum aş fi de meserie rogojinar şi nu sudor. Îmi este cam ruşine cu o asemenea meserie, dar nu am ce face. Dacă aş spune la cineva din ţară că pe front am confecţionat rogojini cred că m-ar considera mincinos. M-am bărbierit sub coviltirul maşinii. Când am terminat şi m-am uitat afară pe cer nu-mi venea să cred de ceea ce văd. Printre nori se vedea soarele, dar totuşi ningea cu „măzărică". Era probabil ploaie îngheţată, din cauza vântului.

Am primit două cărţi poştale de la soţie şi tocmai le citeam în bordei când a intrat pe uşă domnul căpitan şi ne-a numit cam aşa: „tu, tu, tu, mergeţi cu maşina într-o comună vecină şi luaţi grâu". Era frig şi ploua mărunt. Din cauza drumului cu hârtoape, mi se ridicaseră maţele la gură. Ne-am întors fără grâu, cu toate că am zăbovit până noaptea târziu.

Am primit marmeladă de portocale. Cine ştie de pe unde a mai fost şi asta „cumpărată". Am mâncat două porţii de mazăre cu carne. După masă s-a creat o atmosferă de veselie. Un maistru civil de prin Constanţa a venit cu propunerea să facem „cinci minute balamuc" , adică să strigăm, să urlăm, să facem fiecare ce îi trece prin cap. În timp ce noi „făceam ca toţi dracii" s-a deschis uşa şi a apărut în prag plutonierul, care ne-a comunicat: „atelierul numărul trei merge pe poziţie" şi că ceilalţi se întorc. Ne-a luat piuitul la toţi şi am amuţit de surprindere. Probabil că această ştire a fost numai o glumă proastă, dar eu nu am mai putut să dorm. Pe la miezul nopţii m-am trezit crezând că este ziuă, dar am observat că abia se pregătea schimbul trei să intre în post. Am tremurat vârtos de frig.

23 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

Ne-am sculat amărâți, ca și când ni se înecaseră corăbiile. Unii răcani au început să-și pregătească raniţele pentru drum. Mi-am strâns și eu catrafusele grămadă. Când am ieșit afară din bordei, câmpul era alb de brumă. Cu toate acestea, domnul căpitan a dat ordin să fie stinse toate focurile din sobe. Pe al nostru, am avut cinstea să îl stingă chiar el, cu două căni de apă. Probabil credea că o să ne prăpădim de căldură. Ce o fi fost în mintea lui, nu mi-am putut închipui. Astăzi am făcut program administrativ și ne-a acordat mai mult timp liber. Mărioara mea mi-a trimis pe 9 octombrie încă o carte poștală în care se roagă: „...să te fotografiezi în uniforma în care ești acuma... că și eu am să mă fotografiez cu Puica când vin de la Biserică. Te rog să îmi răspunzi cum primești că eu am scris și de patru ori pe săptămână. Văd că au trecut 25 de zile și tu nu te mai gândești și la mine...Tu când vii acasă?" I-am scris și eu o carte poștală.

La masa de prânz „am fost serviți" cu o ciorbă de burtă. Avea gustul de sâmburi de caise. Cred că numai dracu' a mâncat o asemenea ciorbă. Totuși am mâncat-o, ca de altfel și lintea cu carne, pe care nu prea „pot să o înghit".

Multe ore după ce s-a întunecat am stat pe gânduri, că slavă domnului gânduri am destule. Când m-am săturat și de gândit, m-am culcat.

24 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

Gândurile cu care m-am culcat aseară s-au transformat în cursul nopții în vise, care de care mai absurde. Pentru ca să scap de instrucția de dimineață pe frig și brumă, am preferat să merg la „fabrica de rogojini" unde totuși era mai bine. Pe la ora nouă m-au chemat la un apel general, după care am fost repartizați la lucru. Eu, împreună cu un fruntaș motociclist am fost repartizați la curățarea sectorului din jurul bordeiului. Aceasta este una din cele mai nesuferite corvezi pe care le fac pe aici, curățind de gunoaie și murdărie curtea rusnacului. Noi măturam iar vântul care sufla puternic aducea gunoaiele la loc. Până la prânz, când am fost chemați la o nouă adunare, am reușit totuși să facem o oarecare curățenie. Am stat la adunare cu fața în vânt, încât îmi curgeau lacrimile. Am ascultat unele „aiureli" ale ofițerului, apoi am cântat rugăciunea „Cu noi este Dumnezeu". Eu cred că mai curând e dracul cu noi. Azi, pe lângă „extrasul de supă", am primit și un ciolan cu carne „la mama lui". Toată săptămâna ni s-a dat în fiecare zi câte două sute de grame de pâine supliment.

Seara „mi-am descântat de potoleală" cu pâine prăjită, patruzeci de grame unt şi cu rămăşiţele de marmeladă de portocale de pe pereţii borcanului. Mai primisem douăzeci de grame cafea boabe prăjită, dar cum noi răcanii nu avem râşniţă, spirtieră, ibric, zahăr şi ce mai trebuie nu ne putem „cafeli". Din cele unsprezece bomboane primite, am „halit" şapte, iar restul le-am păstrat pentru la noapte când fac de gardă. M-am culcat, după ce m-am plictisit ascultând la palavre. La ora două, când m-au trezit pentru a intra în gardă, în bordei era întuneric „ca în iad", pentru că domnii ofiţeri „ne-au confiscat" acumulatorul. M-am îmbrăcat pe întuneric, cu mantaua şi centura altuia. Afară erau nori şi ca atare, am avut noroc că nu a fost nici frig.

25 OCTOMBRIE 1942. NAUMOFT

La ora cinci când am ieşit din gardă, am făcut în soba din bordei un foc „socotit", pe lângă care am stat până când au fost distribuite cafeaua, suplimentul de pâine şi puţină miere.

Astăzi am făcut instrucţie de dimineaţă cu un subofiţer, care la început ne-a pedepsit cu 40 culcări, intercalate cu alergări, deoarece nu am venit destul de repede la adunare. A dorit să scoată untul din noi şi a reuşit destul de repede. Am fost repartizat tot la curăţenie, dar în bordei. Am avut timp să scriu şi acasă şi unui nepot la un regiment de tancuri din apropiere de noi. Am pierdut lingura sau mi-a fost furată. Nu ştiu. La prânz am mâncat „ca porcul din troacă". Am oferit proprietarului gospodăriei cele 20 grame de cafea boabe şi mi-a dat în schimb o lingură de lemn cu coada foarte frumos încrustată.

A venit ordinul ca noi să ne tragem mai departe, în spatele frontului, cu scopul de a pregăti încartuirea celorlalte maşini, care vor veni peste două zile. Am ajutat la încărcarea unor saci cu făină, a benzinei pentru drum şi la alimentarea maşinilor cu care plecăm. Îmi pare bine că acum două zile „majorul" ne-a mințit că plecăm pe front. Realitatea este tocmai pe dos. Ca hrană, noi răcanii am primit fiecare câte patru pâini pentru şase zile.

26 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Ziua mea onomastică am început-o destul de prost. Ploua mărunt. Nu era frig. Maşina „Mercedes", destinată a transporta numai oamenii atelierului, a mai fost încărcată cu patru butelii de benzină, un banc de lucru al mecanicilor, o ladă cu scule, o altă ladă mare de fier cu diferite piese şi lucruri „agonisite" de sublocotenentul mecanic, plus

piese de schimb, două bucăţi mari de lemne şi bagaje. În acest talmeş-balmeş de materiale şi scule au mai încăput numai şapte oameni înghesuiţi ca sardelele. Eu, împreună cu alţi patru camarazi ne-am aciuit în atelier, cu picioarele băgate între polizor şi transformator şi cu genunchii sprijiniţi de suporturile lor metalice.

Am plecat din Naumoft la ora patru, pe întuneric. La ora cinci, când se luminase de ziuă, am ajuns la punctul de întâlnire cu maşinile din celelalte unităţi ale diviziei noastre şi apoi imediat am început marşul într-o viteză în care nu îmi amintesc că am mai mers până acum. Fugeam „ca de frica morţii". Pe la traversări de râuri, coborâri sau urcări de maluri mai dificile îmi era teamă că ne răsturnăm şi inima mi se părea că se face cât un purice. Remorca atelierului mergea uneori numai pe o roată şi se balansa „ca barca pe valuri". Mi-a fost imposibil să mai stau în aceeaşi poziţie fiind nevoit să cobor şi să mă aşez între strung şi bancul de lucru. Şi aici mă loveam cu umărul când de unul, când de altul. Din cauza oboselii, am făcut încercarea să aţipesc, dar acest lucru a fost imposibil. Coloana a mers până la prânz, fără nici un fel de întrerupere. Am mâncat pe fugă „la botul atelierului", pâine cu unt şi salam. În continuarea călătoriei, m-am aşezat în acelaşi loc, dar mult mai îngrijorat ca înainte. Mă întrebam în sinea mea de ce fugim aşa de repede. Îmi era teamă de încercuire, ţinând seama de locul în care ne aflam în Cotul Donului. Gândindu-mă că astăzi e ziua sfântului meu, oftam fără să vreau din ce în ce mai des.

Nu am mers prea mult, întrucât s-au rupt două şuruburi de la cârligul de împerechere a remorcii cu atelierul. Am fost nevoiţi să le schimbăm, pentru că era periculos să mergem mai departe fără ele. Coloana de maşini şi-a continuat drumul. După ce s-a terminat reparaţia, am mers şi noi mai departe, dar nu ne-am dat seama că am pierdut urma coloanei. Sublocotenentul şi maistrul şofer au întrebat ici pe colo şi într-o păsărească de română-rusă-germană au înţeles că trebuie să se întoarcă câţiva kilometri înapoi, ceea ce au şi făcut cu toată viteza. Se întunecase, însă noi tot am mai mers cel puţin două ore. I-am găsit pe ai noştri „cantonaţi" pe margine de drum, alături de o mare şi înaltă şiră de paie lângă care am staţionat şi noi. Ora de masă trecuse de mult. Bucătarii, în loc să ne dea şi nouă ca la ceilalţi, marmeladă şi ceai, ne-au oferit câte o bucată de carne crudă ca să ne-o pregătim fiecare cum putem. M-am întovărăşit cu strungarul „ploieştean" din Mislea-Prahova, am tăiat carnea bucăţele şi am început să o frigem într-o gamelă la un foc mic existent deja. A venit locotenentul şi ne-a

pus în vedere că în trei minute să stingem focul. Probabil că îi era teamă să nu fim descoperiţi de aviaţia rusească. Eu nu m-am putut abţine să nu-l întreb „cum frigem carnea?". Mai bine tăceam „că filozof mă făceam" . A venit la mine, m-a luat de piept, m-a zgâlţâit zdravăn şi m-a obligat să spun de unde avem carne. Desigur că i-am spus imediat adevărul. M-a lăsat pe mine şi a chemat subofiţerul, ca să afle proveniența cărnii, de care el habar nu avea. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat însă mi-am dat seama că sergentul este tare supărat pe mine. Eu, în schimb, am fost mulţumit că m-am ales numai cu atât. Cum îmi chiorăiau maţele de foame şi îmi saliva gura de friptură, am pândit până s-a culcat locotenentul şi cu tot riscul am mai „izmenit" puţin carnea la acelaşi foc. Până la urmă am mâncat-o, dar mai mult crudă decât prăjită. Mulţumit de ispravă, am luat foaia de cort şi am pornit spre şira de paie să îmi fac un culcuş ca „şontorogu" de acasă. M-a strigat sergentul că i-am luat foaia de cort. Furios, m-a băgat şi el încă o dată pe unde am ieşit, pentru că locotenentul nu s-a priceput să mă bage destul de bine, iar ca pedeapsă a stabilit să fac de santinelă schimbul doi. Eu supărat, neavând ce mai face, am smuls un braţ mare de paie din şură, l-am pus peste un morman de pleavă pe care l-am observat alături şi m-am băgat în ele ca un purcel. M-am învelit cu foaia de cort şi mantaua. La ora 22, am intrat în gardă. Cerul era senin şi lumină ca şi ziua. Nu mi-a fost frig. M-am culcat din nou după patru ore pentru că am fost schimbat „din greşeală" cu întârziere.

27 OCTOMBRIE 1942. U.R.S.S.

Deşteptarea foarte bruscă, la ora patru. Bucătarul striga în gura mare că cine nu vine imediat la ceai nu-l mai primeşte. Am aruncat „plapuma", am apucat din zbor gamela, am luat ceaiul rapid şi l-am dat pe gât „în viteza cea mai mare". Am ajutat apoi la completarea cu benzină a rezervoarelor maşinilor. Când s-a luminat de ziuă eram departe. Pe la ora şapte am ajuns în localitatea Bieleacalitva, pe malul Donului, unde am depistat din nou două şuruburi rupte la cârligul remorcii. Din cauză că nu am avut alte şuruburi de rezervă am fost nevoiţi să pornim grupul electrogen din remorcă şi să pregătim strungul la care urma să meşterim şuruburi noi. În acest timp, cei care nu au fript carnea aseară au dat jos din camion soba luată din bordeiul de la Naumoft, au făcut rost de lemne dintr-o curte, cu toate că rusoaica i-a ocărât. Pe şosea, treceau nemţi cu maşinile spre front şi râdeau de noi cum ne perpeleam pe lângă foc ca ţiganii şi frigeam carne.

Imediat după terminarea reparației am plecat mai departe, dar am mers numai câteva sute de metri, până la piață, unde șoferul a oprit din nou. Acolo se afla o mulțime de oameni – în special femei – cu diferite lucruri de lenjerie și obiecte gospodărești pe care le vindeau pe pâine sau pe alte alimente. Câțiva camarazi au cumpărat cearșafuri, cămăși, indispensabili aproape pe gratis. Eu nu am luat nimic, deoarece nu îmi convenea să rabd mai târziu de foame. Am plecat și după puțin timp am trecut Doneț. Pe drum, maistrul a luat în cabină o fată, care dorea să ajungă în altă localitate. După vreo douăzeci de kilometri, atelierul s-a oprit „pentru că s-a încălzit motorul". Am continuat drumul într-o goană nebună, ca să-i ajungem pe ceilalți. I-am prins din urmă în orașul Novosatinski, unde am mai stat nouă zile. Am oprit mașinile lângă cinematograf. Ai noștri erau cantonați în dispensarul rușilor, unde ne rezervaseră două camere bune și curate. Am adus paie și ne-am instalat pentru noapte. Bucătarul a intrat și el în acțiune și până la ora 19 ne-a făcut mâncare de arpacaș cu carne. Mi s-a părut bună și am mâncat cu mare poftă. Pentru că era cald, m-am dezbrăcat de veston și pantalon și mi-am luat „pijamaua", adică salopeta, pentru ca să nu murdăresc prea repede lenjeria.

În aceste două zile de marș ne-am retras 390 de km și am străbătut următoarele localități: Petranka, Osenski, Shaylokoja, Asanaski, Warlamanschi, Artemon, Mihailovca, Kalnikov, Dishoja și Schachty.

28 OCTOMBRIE 1942. NOVOSATINSKI

Sarcina noastră principală pentru următoarele zile este adăpostirea atelierelor și mașinilor, precum și crearea condițiilor necesare executării reparațiilor pe timp nefavorabil. În acest scop ne-am echipat pentru lucru și înarmați cu topoare, răngi, ciocane și clești am plecat să facem rost de lemne, scânduri, uși și ferestre cu geamuri de la mina de cărbuni cu care să amenajăm mici garaje. Vântul bătea foarte puternic, încât până la cinematograful în care am mai locuit cândva – cu toate că nu era departe – mi-au înghețat urechile de frig. În interior era un curent formidabil. În timp ce sublocotenentul mecanic și maiștrii făceau diferite planuri, în vederea spargerii unui perete lateral al cinematografului pe unde să poată intra cele trei ateliere în interior, noi răcanii am făcut un foc zdravăn în soba din hol. Cum demolarea nu putea începe fără ordinul superiorilor, am stat degeaba câteva ore, după care am plecat la atelier, unde am montat sculele și am sudat suporții rupți ai unei motociclete.

După-amiază ne-a adunat pe toţi şi ne-a trimis cu o maşină să aducem cărămizi de la o fabrică aflată în altă localitate. Pe drum, îmbrâncindu-ne în joacă, un ostaş a nimerit cu piciorul în gaura jenţii cauciucului de rezervă care era în mijlocul maşinii. Am râs cu lacrimi, pentru că nu mai putea să-l scoată. Până la urmă a fost nevoit să se descalţe de bocanc. La înapoiere cu maşina încărcată am fost mai mult expus curentului, pe de o parte, iar pe de altă parte, am stat tot drumul pe cărămizile reci. Veselia de la ducere mi-a ieşit pe nas, deoarece am răcit foarte tare. După miezul nopţii m-am trezit cu dureri de cap şi febră. Nu am mai putut să dorm. Am pus de gând să merg la infirmerie.

29 OCTOMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

La adunarea generală de dimineaţă ne-a împărţit pe grupe de câte şase oameni, pentru descărcarea maşinilor cu materiale şi cărămizi sosite aseară. Am fost nevoit să merg şi după alt transport, renunţând la vizita la infirmerie, deoarece şi sanitarul a fost inclus la corvoadă, chiar în echipa mea. Am fost nevoit să-mi plimb cu maşina durerile de cap. Tocmai când am terminat treaba şi ne scuturam de praf mulţumiţi că am scăpat de muncă, a venit un motociclist care ne-a comunicat că trebuie să reîncărcăm cărămizile şi să le ducem în alt loc. Când am auzit, m-am mirat că nu mi-a venit rău să cad jos. Le-am încărcat şi apoi descărcat încă o dată. Am plecat la cameră şi m-am lungit în paie, pe jumătate mort. Am cerut strungarului nostru ceva medicamente din trusa atelierului. Mi-a dat două aspirine şi o sticluţă întreagă cu picături pentru guturai. Cu toate că nu m-am refăcut complet, după-amiază l-am ajutat pe maistru să coasă prelata remorcii ruptă ieri la o manevră greşită. Tot la remorcă am mai sudat ceva la sistemul de frânare. N-am avut ce face, deoarece ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.

30 OCTOMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

S-a făcut şi azi adunarea de dimineaţă însă nu au venit domnii ofiţeri. Am fost îndrumaţi să ne ocupăm în special de igiena personală. Eu împreună cu doi camarazi am primit sarcina să aducem cu maşina două butoaie de apă din baltă. Alţii au pus în funcţiune soba din holul cinematografului şi cazanele pentru încălzit apa. Am dat cu toţii atenţie deosebită bătăliei împotriva păduchilor, pentru că şi-au făcut apariţia cam de multişor. Un ostaş de prin Basarabia, care ştie limba rusă, a

procurat de la colhoz vreo 30 litri lapte smântânit şi 20 kg brânză dulce pentru a o comercializa pe cont propriu. Am cumpărat şi eu de o marcă, după ce m-am înghesuit ca la pomană. Cu acest prilej am aflat că pe aici vinul se vinde cu 23 mărci litrul adică 1 380 lei, iar ţuica cu 3 000 lei. Aceste preţuri – faţă de cele care le cunosc eu din ţară – mi se par incredibile.

„Vocea mahalalei" glăsuieşte că nu vom face prea mulţi purici nici în această localitate. După masa de seară am încercat să învăţ câteva cuvinte în limba germană. La ora unu noaptea am intrat de patrulă cu încă un răcan, iar la trei şi jumătate m-am culcat.

31 OCTOMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

Astăzi, atât eu cât şi strungarul, precum şi doi mecanici am avut foarte mult de lucru la confecţionarea a trei râşniţe de cafea pentru ofiţeri şi maistru. Le-am făcut din tuburi de alamă provenite de la proiectilele trase. Ele au fost culese mai de mult de pe marginea drumului, de acolo unde s-au dat lupte. Sudarea cu alamă este mai pretenţioasă şi am năduşit destul la ea. Nu mi-am putut închipui niciodată că pe front am să mă ocup şi de aşa ceva.

Am făcut şi eu o afacere bună, deoarece am reuşit să-mi procur briceag, pieptene, oglindă de buzunar, o cutie de conservă şi pâine necoaptă, pe ţigări, tutun, trabuc şi chibrituri. Câţiva răcani au fiert sfeclă roşie, din care mi-au dat şi mie, dar tot la schimb contra ţigări. Circulă zvonul că Stalin ar fi fost împuşcat, iar conducerea ţării şi comanda armatei roşii le-ar fi luat un general bătrân. Ar fi intervenit un armistiţiu de trei zile şi se duc tratate pentru încetarea războiului. Noi răcanii suntem foarte bucuroşi, discutăm tot timpul despre îmbarcarea şi întoarcerea în ţară. Câţiva ostaşi au făcut de bucurie de mai multe ori „cinci minute balamuc". Am fost şi eu atras să joc cărţi „21" pe ţigări. Nu am câştigat, dar nici nu am pierdut. Am învăţat însă să joc. Pe la ora 22 m-am culcat destul de obosit.

1 NOIEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

La ora trei dimineaţa a venit un motociclist, agent de legătură al unui regiment de vânători de munte. Acesta ne-a căutat încă de aseară, bâjbâind până la această oră înaintată din noapte, până să reuşească să ne găsească. După puţin timp a venit şi ordinul drepţi, echiparea şi îmbarcarea. Ne întoarcem iarăşi la Naumoft de unde am plecat ultima dată. Ruşii au rupt frontul şi e pericol mare. Am mai aflat că

divizia noastră a şi intrat în luptă. Ca dovadă în acest sens ar fi plecarea bucătarilor. Ştirea ne-a luat pe toţi prin surprindere, iar evenimentele am început să le comentăm în diferite feluri. Majoritatea ostaşilor suntem abătuţi. Din contră, unii sunt bucuroşi considerând că o dată intraţi în acţiune, situaţia se va limpezi mai repede, iar şederea noastră pe aceste meleaguri va fi de mai scurtă durată.

În lipsă de bucătar a trebuit să ne ocupăm singuri de pregătirea ceaiului pentru dimineaţă şi a mâncării de mazăre cu carne pentru la prânz, în aşa fel, ca la ora de plecare, şase dimineaţa, totul să fie gata. După ce ne-am adunat catrafusele din cele două dormitoare, am fost puşi să facem curăţenie şi să lăsăm camerele la fel de curate ca atunci când le-am primit în folosinţă. Am strâns sculele care erau împrăştiate peste tot şi am ajutat la aprovizionarea cu carburanţi a atelierului şi a maşinilor. La ora stabilită am făcut cale întoarsă spre front în direcţia Kamensk.

Pe drum s-au rupt două şuruburi, la amortizoarele de la maşina ofiţerilor. Ne-am oprit pe marginea drumului ca să le sudez. Ofiţerul care ne conducea a vrut să profite de timp şi a chemat frizerul să-l tundă, ceva mai în colo pe câmp. Eu am montat sculele, am sudat şuruburile, le-am demontat şi urcat în atelier şi „frizerul" nu terminase încă de tuns căpăţâna ofiţerului.

Ne aflăm în bazinul Doneţului, înţesat de mine de cărbuni, precum şi de localităţi mai mici sau mai mari în jurul lor. Casele sunt fără etaj şi cu grădini în jur. Sunt acoperite cu plăci de azbociment pătrate, de culoare albă şi se văd din depărtare lucind în soare. Minele sunt închise şi scoase din funcţiune. Cu toate acestea, pe cele mai mari şi mai importante se văd zvastici germane din lemn, cocoţate în punctele cele mai înalte. Am trecut printr-un orăşel în care existau tramvaie. Un alt oraş era legat de localităţile din jur cu trenuri electrice. De dimineaţă a fost frig, încât îmi îngheţaseră mâinile, însă mai târziu a apărut soarele şi vremea a devenit călduroasă.

A rămas o altă maşină în pană de motor. Au intrat în acţiune mecanicii şi ceilalţi meseriaşi. Restul bateriei a plecat mai departe. Eu nu am avut nimic de sudat. În apropierea locului în care am staţionat se afla multă muniţie de branduri, tunuri anticar şi arme automate, precum şi o mulţime de gropi de bombe. Cam la o sută de metri de mirişte, într-o groapă de bombă, au fost îngropaţi superficial mai mulţi soldaţi ruşi ucişi în lupte. Se vedeau afară picioare de oameni încălţate cu bocanci şi o mână ieşită din groapă, cu degetele încovoiate şi

pielea uscată pe os, precum şi căşti sfărâmate de schije, câteva sticle incendiare pline, arme şi grenade. Mai la stânga, un soldat era îngropat cu ţeasta capului afară şi, în loc de cruce, avea lângă cap o puşcă, cu ţeava înfiptă în pământ. După ceea ce am văzut împrejur mi-am dat seama că pe aici s-au dat lupte crâncene şi au fost mari bombardamente ale aviaţiei. Totuşi, ofiţerii şi maiştrii s-au mai aprovizionat cu tuburi de proiectile bune pentru râşniţe de cafea.

Stau întins la soare, mi s-a făcut sete, însă nimeni nu mai avea un strop de apă şi răbdau ca şi mine. Abia pe la ora trei după-amiază a fost trimis un motociclist să caute şi să aducă apă de prin apropiere. Reparaţia maşinii s-a terminat abia spre înserat. Am plecat mai departe, dar ne-am oprit la o răspântie de drumuri, unde iniţial se stabilise să fim aşteptaţi de un motociclist, pentru a ne călăuzi să nu ne rătăcim. Acolo nu am găsit pe nimeni. Am aşteptat până la ora 19, în speranţa că va veni cineva. Norocul nostru a fost că locotenentul nu ne-a băgat pe undeva într-o şură de paie, ci a apelat la comandamentul românesc din localitatea apropiată să fim cantonaţi. Am primit două camere şi am dormit la un loc înghesuiţi cu subofiţerii şi maiştrii. Seara nu am mai mâncat nimic, deoarece toate alimentele se aflau în maşinile plecate anterior.

Noaptea am visat că s-a răsturnat maşina cu noi, iar eu am fost aruncat peste o grămadă de fier vechi unde am şi dormit. Când m-am trezit am observat că ambii bocanci sunt din acelaşi picior şi mă întrebam cum am să merg cu vârful unui bocanc spre răsărit şi cu celălalt spre apus. De dimineaţă, când m-am sculat cu adevărat, am fost bucuros că am găsit bocancii în acelaşi loc unde i-am lăsat aseară.

2 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Grijuliu, domnul locotenent în persoană ne-a sculat la ora trei. Până s-a luminat de ziuă am străbătut zeci de kilometri. Am fost pe punctul ca atelierul să se răstoarne şi gata, gata să se împlinească visul de aseară. Stam în picioare rezemat de banc. În momentul în care maşina a traversat un şanţ am fost aruncat cu burta peste strung, iar de sus, din răftuleţe, mi-au căzut pe cap şi pe spate o mulţime de piese mărunte, scule şi un sac de merinde. Atelierul fiind înalt şi greu, balansul a fost foarte mare. Dacă se răsturna, numai cu un tanc putea fi adus la „linia de plutire". Am scăpat numai cu atât şi cu spaima de rigoare.

Nemâncat de ieri de la prânz îmi venea leşin de foame. Am găsit o coajă de pâine şi am „halit-o" cu zeama ei. Pe la ora şase dimineaţa am traversat iarăşi Donețul însă spre linia frontului, şi cam după o oră am trecut pe lângă şira de paie unde am dormit în noaptea de Sfântul Dumitru. Nu a trecut prea mult timp şi am ajuns din urmă coloanele de tehnică de luptă din regimentele de tancuri şi vânători de munte, iar după-amiază am „prins" şi regimentul nostru. S-a făcut din nou aprovizionarea cu carburanţi a maşinilor; iar m-am ocupat de stomac, care mai mult de o zi şi o noapte a fost şomer. Am luat din rezervă o cutie de sardele şi mi s-a părut că am mâncat „ca la nunta soacră-mii". Spre seară, am cantonat la patru kilometri de comuna Naumoft, din care ne-am retras în urmă cu câteva zile.

Pentru seară am primit ca hrană caldă ciorba de sfeclă care ar fi trebuit să o mâncăm la prânz. Când am gustat-o, m-am cutremurat ca de friguri. Era rece, nesărată şi coclită din cauza cazanului de aramă nespoit. Avea un gust oribil, greu de descris. Am mâncat numai carnea. Chiar dacă ciorba şi ceaiul erau bune, nu aveam pâinea necesară, deoarece aceasta se afla în valiza mea de tablă din remorca grupului electrogen. La plecarea din Novosatinski remorca a fost ataşată unei maşini „Tatra". Pe drum însă şi „Tatra" a rămas în pană la 50 km în urma noastră.

De la masă am plecat direct – sub comanda unui sergent – spre locul destinat pentru dormit. Ne-a cantonat într-o clădire lungă şi joasă, care înainte fusese cocină pentru porci. Când am intrat pe uşă „m-a luat imediat de nas" o putoare foarte greu de suportat. Pe mijlocul cocinei era o alee aşternută de la un cap la altul cu nisip. Pe ambele părţi ale aleii erau făcute ţarcuri de câte patru-cinci metri pătraţi, iar pe podele paie. Lângă uşă era o motocicletă cu farul aprins, pentru a face lumină în interior. Am fost avertizaţi să ne culcăm imediat, deoarece se stinge lumina. Împreună cu un camarad, am ocupat un ţarc, am pus peste paie o foaie de cort, ne-am învelit cu mantăile, iar deasupra cealaltă foaie de cort. La ora 23 am intrat în gardă schimbul trei. Afară cerul era senin şi lumină ca ziua. Bruma sclipea pe iarbă. Aproape instantaneu mi-au îngheţat faţa şi picioarele. Cele trei ore de gardă mi s-au părut atât de lungi, încât am crezut că nu se vor termina niciodată. După aceea a urmat un alt chin, să-mi găsesc culcuşul în întunericul din cocină. Am fost nevoit să strig şi să întreb până s-au deşteptat din somn toţi ceilalţi. Am mers numai pe dibuite şi abia, abia am putut să mă strecor sub foaia de cort. Picioarele îmi erau îngheţate „bogná". În poziţia „culcat" abia am putut să-mi scot bocancii.

3 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Bucătarii „au greşit" ceaiul bun. Pe la ora opt am părăsit localitatea, deplasându-ne în altă comună, mai spre nord cu 20 km. În acest nou cantonament am constatat că în locul căpitanului nostru comanda bateriei a luat-o un locotenent, care înainte făcea parte din serviciul de aprovizionare. Acesta are reputaţia de a fi cel mai rău ofiţer din regiment. Între timp a sosit şi „Tatra", cu remorca atelierului nostru. Pe drum, remorca a fost răsturnată, grupul electrogen a sărit de pe postamentul său rupându-se suporţii. Cârligul de împerechere şi caroseria erau de asemenea rupte. S-au spart lăzile de scule şi instrumente, s-a stricat instalaţia electrică şi s-au produs multe alte pagube. Numai lada mea de tablă a supravieţuit. Dacă se răsturna motorul pe ea o făcea armonică. Acum suntem asiguraţi de câteva zile de lucru la reparaţii. După ce am început să facem puţină ordine în acea harababură, am fost luaţi pentru corvoadă la bucătărie. Dacă locotenentul s-a ocupat înainte de aprovizionare, consideră că „haleala" este lucrul cel mai important pe front. În primul rând am fost puşi să curăţăm cartofi, apoi să descărcăm două camioane cu pături sosite din ţară. Au venit cam târziu, dar bine că au venit şi acum. Le-am cărat şi aranjat într-o cameră goală, am adus paie pentru „patul" subofiţerilor şi maiştrilor în maşini sub coviltire. Pe ofiţeri nu îi văităm, deoarece ei au grijă să se instaleze în cele mai bune şi mai confortabile camere ale ruşilor. Abia am avut şi eu timp să mă bărbieresc, mai mult pe uscat, pentru că a început să se întunece. S-a ordonat adunarea. N-au reuşit să vină toţi la timp. Pe cei care au întârziat mai puţin locotenentul i-a pus să execute în faţa noastră o mulţime de culcări, iar pe câţiva care au întârziat mai mult i-a pedepsit mai aspru. Pentru el, noi meseriaşii de la atelier suntem „cioflingari la oraş". Am fost ameninţaţi că: „dau eu milităria jos din pod şi am să fac oameni din voi". Am plecat de la adunare „ca din puşcă" şi m-am culcat imediat, din cauza frigului. Nu am putut totuşi să dorm cu adevărat. Îmi îngheţaseră degetele de la picioare sub aşternut şi aveam impresia că pe mine se află o mulţime de păduchi. Parcă niciodată până acum nu a fost o noapte aşa geroasă. Abia aşteptam să se facă ziuă. Cum s-a luminat, m-am repezit la focul făcut de soldatul care tocmai ieşise din post, vânăt ca o prună din cauza frigului.

4 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Învârtindu-mă pe lângă foc, cu gândul la amenințarea de aseară, mi-am scos o mare pată din ceară de pe manta, cu ajutorul unui capac de cutie de conserve încălzit la foc. „Frica păzește pepenii."

Programul de dimineață l-am început cu inspecția efectelor. Locotenentul „a trecut în revistă" toți nasturii de la mantalele noastre. Totalul celor lipsă l-a notat în carnețelul său; ne-a ordonat să ne dezbrăcăm de mantale și să ne întoarcem mânecile pe dos. Au fost notate și căptușelile lipsă. La fel a procedat și cu vestoanele. Și-a notat nasturii și căptușelile lipsă la apel. Rămăseserăm numai în cămăși și ne clănțăneau dinții de frig. Și-a dat seama că ne este frig și ne-a ordonat să alergăm câteva minute în cerc împrejurul lui. După ce ne-am oprit, ne-a pus de am făcut culcări, iar din poziția „culcat" să ridicăm corpul drept cu palmele pe burtă fără îndoirea genunchilor. Am îndoit de atâtea ori coatele, încât mi se înmuiaseră mușchii mâinilor și dacă mai continuam dădeam cu nasul de pământ. Palmele s-au udat de brumă, bruma a atras praf și împreună s-au transformat în noroi. M-am șters pe pantaloni, pentru că altă soluție mai bună nu am găsit. Am mai făcut câteva exerciții de educație fizică, apoi ne-a împărțit în trei grupe mari, pentru instrucție. Am început cu salutul pe loc și din mers. Au fost obligați să facă aceleași exerciții atât soldații, cât și maiștrii. Noi, răcanii, trăgeam cu ochiul la felul cum se salutau maiștrii și subofițerii între ei și bufneam în râs pe înfundate, că aveam și de ce. Dacă aceste exerciții sunt necesare în primele luni de cătănie, nu înțeleg de ce să le facem și aici pe front. Știm cu toții că noi suntem considerați de către ofițeri ca oameni nedisciplinați, puturoși și pușlamale. Este drept că sunt printre noi și din aceștia, dar nu majoritatea. Probabil că din cauza acestor considerente eronate ni s-a pus pe cap un asemenea comandant, dar eu cred că problema rămâne nerezolvată și până la urmă se va lăsa și el păgubaș de a face „oameni din noi". Ne-a dat drumul la lucru, după ce ne-a pus în vedere să numărăm nasturii lipsă la foile de cort, iar la adunarea pentru masă să îi raportăm.

M-am necăjit foarte mult până am pus în funcțiune aparatul de sudat, deoarece înghețase apa din generator și se formaseră depuneri de gheață pe furtunul de gaze. Până la prânz am reparat o motocicletă și protapul stricat de la o remorcă adusă de pe front. Au întârziat câțiva camarazi la adunarea pentru masă și din cauza lor am făcut culcări și alergări prin fața bucătarilor care ne așteptau cu ciorba fierbinte.

După-amiază am avut foarte mult de lucru. Înainte cu puţin de ora 17 a trebuit să arunc în fugă salopeta de pe mine, să iau din zbor centura cu pistolul şi sacul de merinde şi să fug la adunarea pentru masă. De teamă să nu tremurăm de frig ca azi-noapte, am procurat împreună cu tovarăşii mei mai multe paie şi am îngroşat „salteaua". Am primit astăzi din raţia pe zilele trecute pâine pe două zile, bomboane, cafea boabe, săpun, unt şi ţigări.

Am primit o carte poştală de acasă. A scris-o chiar în ziua mea onomastică şi conţine multe felicitări. L-a mai amestecat în ciorbă şi pe „bunul Dumnezeu", dar eu văd că el nu este deloc bun cu mine. Mai mi-a spus că Puica noastră a fost botezată de mama domnului Moţoi fără nici un fel de pretenţii. A îmbrăcat-o frumos şi i-a pus numele Vica. M-am mirat că soţia a primit de la mine o carte poştală abia după o lună şi jumătate. Este drept că nu aveam voie să scriu decât trei cărţi poştale pe lună, dar pe aici nici nu prea am avut timp de corespondenţă. Ambele neajunsuri îmi provoacă mare supărare. Cei de acasă cred că eu nu vreau să le scriu sau, aşteptând prea mult, îşi pot închipui uşor că eu nu mai sunt pe lume.

Am aflat că un caporal urâcios urmăreşte să-mi confişte carnetul pe care fac aceste notiţe. După ce că nu prea am timp şi condiţii de scris trebuie să mă mai şi feresc.

Înainte de culcare am citit ziarul „Despăducherea soldatului". În acest scop am dezbrăcat flanelul şi cămaşa şi m-am chiorât după „vite mărunte". Nu am găsit nici una, dar totuşi prevăzător am „parfumat rufele cu benzină". Abia am tras „un pui de somn" că la ora 19 am fost trezit să intru în gardă schimbul doi. Nu a trecut prea mult timp şi am constatat că mi s-a făcut din nou foame. Cu toate că eram în post, am luat din lada mea – care se afla cam la îndemână – o cutie de sardele şi pâine pe care le-am „cloncănit" cu mâinile înghe ţate. Pentru ca să-mi încălzesc picioarele, am făcut „benevol" numai „pas de defilare", dar tot degeaba. Nu am mai tremurat ca noaptea trecută.

5 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

După noul program al „căpcăunului" a trebuit să ne sculăm la ora patru. S-a stabilit să construim din nou bordeie, dar nu numai pentru noi oamenii, ci şi adăposturi în pământ pentru maşini. Aceste gropi trebuiau să aibă la un capăt adâncimea de cel puţin un metru şi jumătate, pentru ca în caz de bombardament de aviaţie sau artilerie să nu fie lovite din apropiere de schije motoarele şi roţile.

Ne-a repartizat la muncă, dar deocamdată am scăpat de târnăcop şi lopată, deoarece a venit la reparat o maşină, astfel că din ordinul căpitanului Cernaşov, şeful serviciului tehnice, o parte dintre noi a trecut la atelier.

La ora zece şi jumătate ne-a adunat din nou pentru masă. A venit în inspecţie şi domnul colonel. După ce ne-a intoxicat cu tot felul de sfaturi şi sfătuleţe ne-a îndemnat stăruitor să nu tragem chiulul la muncă, pentru că „ţara are nevoie de noi". În încheierea cuvântării, ca drept „recompensă", a dat ordin să ne tundem toţi cu maşina numărul zero. Eu am raportat să mă lase cu păr pe cap pentru că..., dar mi-a spus „să mă tund imediat şi să mă aibă el pe conştiinţă, dacă mor din această cauză". Nu am avut încotro. M-am dus la un prieten frizer, de la bateria „comandă", care m-a chelit imediat pentru câteva ţigări. Un alt ostaş care avea de asemenea maşină de tuns şi cerea pentru aceeaşi treabă mărci germane a primit cu câteva zile mai înainte 25 trăgători la fund pentru că face speculă.

Locotenentul nostru a dat dispoziţie să se facă inventarul alimentelor şi ţigărilor la serviciul aprovizionării şi cu această ocazie s-au descoperit cantităţi însemnate sustrase din raţii şi dosite. Ştia el ce ştia. Toate surplusurile au fost distribuite în felul următor: o lingură de zahăr, una de cafea, două linguri de sare, 30 grame margarină şi două ţigări pe care le-am dat imediat vecinului meu fumător. Cum mie îmi era tocmai „fomică" am amestecat zahărul cu cafeaua măcinată şi pe amândouă le-am presărat pe pâine. În acest fel am mâncat „ciocolată cu pâine".

Seara am primit doi cartofi fierţi, un bulgăraş de unt cât o nucă (40 grame), ceaiul, plus miere. Cartofii cu unt au mers, dar mierea cu ce? Pentru că nu am avut pâine. Să mai zică cineva că nu trăim „boiereşte".

Maşina noastră „dormitor" a plecat la pădure să aducă lemne pentru bucătărie şi acum nu avem unde să ne culcăm. Maistrul ne-a trimis la cameră cu două scânduri pentru patul lui. Dacă le ducea singur, cred că nu îi cădeau galoanele. La noi meseriaşii atelierului nu s-a gândit cum ne vom descurca la noapte. Şi nu numai el. Toţi cei mari. Fiecare pentru sine. Până la urmă s-a rezolvat şi problema dormitorului, deoarece am folosit maşina venită la reparat. Am adunat cu grijă toate paiele care erau împrăştiate pe jos şi le-am aruncat în noul „dormitor". Acum în noiembrie nu este timpul de dormit sub cerul liber, şi mai ales în Rusia, fără să ai măcar strictul necesar pentru învelit.

6 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Deşteptarea trebuia să se facă la ora patru, dar santinela „a greşit" şi ne-a sculat la trei, când în mod normal trebuia la ora cinci. Am preferat să mă echipez pe lângă foc. La adunarea de dimineaţă, inspecţia efectelor s-a făcut ca la recruţi. Pe majoritatea oamenilor i-a găsit cu capetele centurilor atârnând la spate. Pentru o asemenea „vină" este numirea în schimbul trei de gardă, atunci când somnul este mai dulce. Se fac observaţii şi se aplică pedepse pentru toate fleacurile. Nici la bateriile de luptă nu se face acum aşa militărie ca la noi răcanii de la bateria „comandă", care se află în apropierea noastră ne compătimesc de pacostea care o avem pe cap.

S-a renunţat la săparea de bordeie în pământ pentru oameni. Se va amenaja un fost grajd pentru cai, în care să încăpem toţi oamenii atelierelor. Eu am scăpat şi astăzi de săpat, pentru că am avut de lucru la atelier. A început să plouă mărunt. Este mizerabilă munca pe ploaie, rebegit de frig, cu sculele ude, reci şi unsuroase. Eu ca sudor sunt mai avantajat, pentru că mă murdăresc mai puţin şi mai mă încălzesc de la aparat la faţă şi la mâini. O mai „scrântesc" şi eu când am de sudat câte ceva la caroserii şi trebuie să mă tăvălesc pe dedesubt. A plouat continuu şi în timpul adunării pentru masă. Căpitanul nu a renunţat nici la rugăciune, parcă nu puteam să mâncăm fără să ne rugăm sau parcă nu am mai mâncat niciodată aşa, fără ca Dumnezeu să se supere pe noi. Astăzi ni s-a părut rugăciunea mai lungă. Fiind tuns „chilug", se scurgea apa mai repede pe după ceafă. Mi-a îngheţat capul destul de bine. Până la cazan ne-a dus în pas alergător, ca să ne stropim mai bine reciproc.

Pe la ora 12 s-a făcut altă adunare cu toţi cei care au fost la Novosatinski, cu scopul de a ne verifica eventualele lipsuri la echipament. Ne-a ţinut mult timp în ploaie. Când am scăpat de la adunare, m-am strecurat cu câţiva camarazi sub prelata remorcii, unde duduia motorul grupului electrogen şi ne era mai cald. Acolo, mai mult pe întuneric, m-am chiorât să scriu aceste rânduri că era aproape ora 15 când de obicei se întunecă de tot.

A patra adunare pe ziua de azi a avut loc la bucătărie. M-am dus „fuguliţa". În primul rând ne-a dat miere. Am pus-o în gamelă, pentru că nu am mai luat borcănaşul la mine, deoarece câteva zile l-am purtat degeaba. La altă coadă s-a împărţit cafeaua fierbinte. Mi-a turnat-o peste miere pentru că eu am socotit „că merge". Abia se face cafeaua

mai dulce. Alături se afla cazanul cu „ciorbă de budincă". Neavând ce face, am admis şi ciorba peste cafea, deoarece tot se întâlnesc în burtă. „Invenţia" nu a fost a mea. Am mai primit o cutie de sardele şi pâinea. Am mâncat tot acel „talmeş-balmeş" făcut de mine şi nu pot spune că nu mi-a plăcut.

La ora cinci după-amiază eram culcat, dar nu puteam dormi. Ascultam cum răpăie ploaia pe prelata maşinii şi mă gândeam îngrijorat că urmează să fac de santinelă schimbul doi. Când am intrat în post, fluiera un vânt îngrozitor. Cred că nu a trecut mai mult de un minut după ce am ieşit de sub prelată până când am îngheţat de frig, cu dinţii clănţănind şi cu lacrimile întinse pe faţă din cauza vântului. Nu ştiam ce să fac mai întâi. Era întuneric beznă. Nu vedeam şi nu auzeam nimic, decât şuieratul vântului. Am încercat să iau legătura cu două posturi apropiate, ca să mă conving că schimbul m-a sculat la ora fixată, dar nu am găsit pe nimeni. Am nimerit pe un teren accidentat şi am intrat într-o groapă plină cu bălegar. Mi-am dat seama de acest lucru deoarece m-am cufundat până peste glezne şi mi-a venit la nas mirosul său specific. Mai departe m-am împiedicat de o semănătoare rusească şi mi-a pierit pofta să mai înaintez. Neavând încotro, m-am adăpostit de vânt după atelier, făcând tot felul de mişcări ca să mă încălzesc. Mai mult mă amăgeam, ca să treacă şi timpul mai repede. Vântul aducea picături de ploaie îngheţată, care răpăiau pe capota maşinii şi pe crengile pomului din faţă. La puţin timp după miezul nopţii l-am deşteptat şi eu pe schimbul trei, că-l ştiam că se moşmondeşte mult până se îmbracă şi se încalţă. Ca să profit de timp, am încercat să-mi desfac curelele de la bocanci. Numai eu ştiu cum m-am chinuit până am reuşit. Erau îngheţate cu bocanci cu tot, ca şi degetele de la mâini. I-am dat schimbului parola şi m-am grăbit la maşină. M-am băgat sub foaia de cort, care era rece ca gheaţa, şi am pus mantaua deasupra, deoarece era udă. S-au trezit ceilalţi. Caporalul a ţinut lanterna aprinsă până ne-am învelit mai bine şi ne-am înghesuit unul lângă altul. Am încercat să dormim.

7 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Când a început să se lumineze de ziuă am băgat doar labele picioarelor în bocanci, pentru că mai mult nu se putea. Erau tari ca scoarţa de copac. Am mai luat boarfele, o mână de paie şi am fugit în atelierul de tâmplărie al colhozului din sat. Acolo, cu paie şi talaş, am făcut un foc ca să ne mai încălzim, atât noi cât şi bocancii, precum şi apa îngheţată din bidonaşe.

La ora cinci ne-am strâns pentru a bea ceaiul. Am tremurat foarte mult pe afară pentru adunarea de dimineaţă. Locotenentul a trimis vorbă să ne adunăm în grajdul în curs de amenajare pentru dormitor. El a întârziat foarte mult, iar noi am tremurat în continuare tropăind de colo până colo, doar-doar ne vom mai încălzi puţin. Când a venit, a făcut – printre altele – şi inspecţia armamentului.

La atelier am avut surpriza să găsim generatorul de gaze îngheţat, deoarece sudorul uitase cu o seară înainte să-l golească de apă. Am fost nevoiţi să ne învârtim pe lângă el câteva ore, până când am reuşit să-l dezgheţăm şi să sudăm ce am avut de lucru.

La rugăciunea pentru masă mi-a îngheţat „chelia". Câţiva locuitori ai satului în trecere prin apropiere râdeau pe sub mustaţă. Era soare, dar cu dinţi. În schimb, arpacaşul care l-am primit era aşa de fierbinte, încât cred că s-a dus pe gât şi cu un rând de piele.

Pe la ora 15 am fost convocaţi din nou la adunare. În timp ce aşteptam hrana pentru seară, mă gândeam la tremurătura care mă aştepta la noapte şi la felul în care aş putea scăpa de ea. Tocmai atunci am fost anunţaţi că vom primi câte o pătură la doi oameni. Am plecat la grajd, ca să pregătim mai bine „patul". Peste paie, am aşternut o foaie de cort. Deasupra am pus pătura şi două mantale. A doua foaie de cort am încheiat-o în trei nasturi, pe trei părţi, cu cea de dedesubt. Peste toate acestea am aruncat două braţe de paie. Noi ne-am vârât sub pătură ca într-un sac. În aceste condiţii de pregătire a aşternutului şi cu o pătură în plus am suportat mai bine frigul, cu toate că noaptea a fost un ger de minus 19 grade.

8 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Cum am ieşit afară din culcuş mi-au luat-o dinţii la galop. Afară era un frig pe care nu mai ştiu cum să-l descriu. Am luat calabalâcul şi am fugit la fierărie, unde ştiam că fierarul nostru tuciuriu face de obicei focul. La adunarea de dimineaţă am tremurat în grajd cam o oră. Am fost repartizat la fierărie ca să-l ajut pe ţigan. Ca să mă încălzesc mai repede, m-am urcat sus pe forjă şi am stat cărăcănat deasupra focului, ca să îmi vină căldura printre picioare. Era bine aşa, dar labele picioarelor nu le mai simţeam, cu toate că erau mai aproape de foc. Eram îngheţat bogná. Din lipsă de cărbuni, folosea la forjă lemne de foc. Lucrul este foarte anevoios, deoarece fierul nu se înroşeşte uşor cu asemenea combustibil. La un moment dat a intrat pe uşă locotenentul nostru înjurând că din cauza scânteielor au luat foc paiele de pe acoperiş,

lângă coşul forjei. Surpriza a fost aşa de mare, încât în primele momente nu ştiam ce să facem mai urgent. Am început să aruncăm cu apă de jos în sus, dar nu ajungea acolo unde era nevoie. Până la urmă a apărut o scară, pe care s-a urcat un ostaş şi cu câteva găleţi de apă a stins focul.

În timp ce mâncam pentru prânz s-a ordonat din nou adunarea, ca urmare a unui ordin venit de la regiment, pe considerentul că astăzi este ziua regelui şi că ea trebuie sărbătorită în cadru festiv. La început comandantul bateriei a „îndrugat" ceva în legătură cu importanţa sărbătorii, iar în încheiere noi, răcanii, am strigat de trei ori „uraaa" şi cu asta basta, ne-am întors să terminăm de mâncat.

Au sosit tuburile de oxigen la „aprovizionare". Am luat şi eu unul, am montat sculele şi am sudat ceva la şasiul unei maşini. Am fost nevoit să mă vâr pe dedesubt pe un asemenea ger.

M-am dus la garaj şi am pregătit „patul" cu acelaşi dichis ca şi aseară. M-am războit cu alţi răcani pentru paie. Suntem mulţi şi nu ne ajung. Am avut grijă şi de bocanci ca să nu mai îngheţe afară. I-am băgat şi pe ei la adăpost. Am dormit „bine" şi m-am visat acasă.

9 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

De dimineaţă aş fi renunţat să mai merg să primesc cafeaua caldă, pentru că nu aveam pâine, dar îmi era tare foame. Un camarad mânca pâine „cu zeama ei" şi mie îmi lăsa gura apă; am scos din ladă o cutie de sardele şi am pus-o la bătaie cu pâinea lui. Aşa am împăcat şi capra şi varza.

A venit pe la mine Ilie, un prieten sudor, tot din Ploieşti, dar din alt regiment. I-am dat şi lui două cărţi poştale din cele patru care le aveam scrise pentru acasă ca să le pună la poşta regimentului său, deoarece la el nu sunt restricţii. În ele am rugat soţia să-mi trimită o fotografie a fetiţei imediat ce o poate fotografia şi un pachet de îmbrăcăminte. Flanele de piele, ciorapi de lână, mănuşi pentru lucru, genunchere etc. Într-o carte poştală i-am scris: „...Mi-ai spus că ai acum cu cine râde, dar să nu crezi că eu fac acelaşi lucru. Am multe de spus, dar în grabă nici nu ştiu ce să-ţi scriu. Copilul îl visez în tot felul şi eu nici nu îl cunosc cel puţin. Spune-i mamei că îi mulţumesc pentru tot ce face pentru mine şi că am să îi fiu recunoscător când m-oi întoarce... dacă ai fotografiat fetiţa ai grijă şi de mine".

Am fost luaţi la corvoadă de plutonierul bateriei, pentru a muta magazia aprovizionării dintr-un loc în altul. Am muncit în „ritm susţinut" cam o oră. Pentru seară am avut pâine supliment, deoarece am dat la o rusoaică un săpun în schimb. Am „făcut patul" lângă sobă şi m-am culcat.

Pe la miezul nopţii a venit locotenentul nostru şi a sculat şoferii să pornească motoarele la maşini, să le pună în radiatoare „antigel" în loc de apă şi să se încoloneze cu ele în apropierea şoselei. La un moment dat s-a înfuriat şi a început să înjure ca un birjar, ameninţându-i şi cu bătaia deoarece unii dintre ei abia se mişcau. S-au sculat totuşi când au înţeles că suntem în pericol real de încercuire, deoarece frontul este în mişcare spre vest şi se aşteaptă din moment în moment un ordin de retragere. Probabil că pe front este de rău dacă se pregăteşte „fuga din Egipt".

După puţin timp am intrat şi eu în gardă şi am stat până la ora patru şi jumătate. Cât am suferit din cauza gerului voi spune şi morţilor. Picioarele de la gleznă în jos mi se făcuseră de lemn. De la genunchi în sus, prin stofa rărită a pantalonilor, mă lua un frig de îmi venea să plâng ca un copil. Mâinile îmi îngheţaseră în buzunare cu mănuşi cu tot. Am blestemat şi ziua în care m-am născut. Mi-a trecut prin cap ideea să mă împuşc, dar când m-am gândit la soţie şi la copil am renunţat. Chiar dacă aş fi încercat, nu aş fi putut să scot pistolul din teacă. Cred că în cazul în care ar fi atacat ruşii prin surprindere, mă puteau lua în braţe cu pistol cu tot. Mi se părea că nu se mai face ziuă.

În noaptea aceea au dat de dracu' şi şoferii cu ajutoarele lor. Majoritatea motoarelor la maşini şi motociclete nu porneau. A fost nevoie să fie împinse de la spate de către ostaşi sau remorcate. La unele maşini, la început nu s-au învârtit nici roţile şi au fost târâte ca săniile, deoarece se îngroşase prea tare valvolina în diferenţiale. Câteva din ele au fost încălzite şi cu lampa de benzină.

10 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

La ziuă, am intrat în atelier şi împreună cu strungarul ne-am pârjolit picioarele în jurul lămpii de benzină. Am început lucrul cu învârtitul la manivelă, pentru pornirea generatorului. Am învârtit în trei schimburi până am ameţit. Din cauza frigului, de câteva zile nu prea ne-am spălat şi bărbierit, astfel că în salopetele noastre arătăm ca nişte prizonieri ruşi.

La adunarea pentru masă am fost învinuiți de indisciplină și pedepsiți cu un supliment de instrucție. Am fost dați pe mâna plutonierului, care a făcut cu noi o jumătate de oră de militărie „la cataramă". Cu toate că de obicei rezist la alergări, de această dată mi s-a pus și mie „splina" și am fost nevoit să mă țin cu mâna de burtă de mai multe ori. Am alergat mai mult și mai bine ca altă dată, ca să nu o pățim și mai rău.

La prânz ni s-a dat ciorbă de varză dulce și mi-am amintit că acasă nu îmi plăcea decât varză acră. După-amiază un ostaș a fiert grâu, iar eu am fost invitatul său. Era ca o doctorie neplăcută, dar totuși am mâncat. În această seară am fost pus să fac de patrulă la regiment, schimbul întâi, de la ora 16 la 19. Toți ostașii care fac de patrulă și santinelă primesc câte o bundiță pentru durata serviciului.

11 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

De ieri de la ora patru divizia noastră întâi motorizată se consideră în acțiune de front. Astăzi pleacă pe poziție divizioanele doi și trei din regimentul nostru de artilerie cu atelierul „Scoda" numărul unu. Atelierele doi și trei rămân în această comună numită Ozinovca. S-a stabilit ca reparațiile ușoare să se facă în apropierea frontului, iar cele grele aici. Pentru ca reparațiile să se poată face în cel mai scurt timp posibil, activitatea celor două ateliere a fost unificată. Cu prilejul acestei unificări am putut să-mi dau mai bine seama că maistrul celuilalt atelier este un om foarte cicălitor, chiar nesuferit și materialist. În tot timpul zilei, el nu fumează țigări din rația sa, ci numai de la ostași. Cum vede pe cineva cu țigara aprinsă, cere fără nici un fel de jenă și pentru el. Cei mai mulți se feresc să mai fie văzuți fumând. De „ciocănit" i-a ciocănit pe toți răcanii lui și încă pe câțiva din atelierul nostru. Până acum eu am scăpat nealtoit. Azi tocmai a venit la mine și mi-a ordonat, cam amenințător, să montez sculele și să îi sudez o piesă. Am fost nevoit să aduc apă cu gălețile tocmai de la balta din vale, deoarece generatorul era golit ca să nu înghețe. Apa la suprafața lacului era înghețată „tun" și lucioasă ca sticla. Abia puteam să îmi țin echilibrul până la copcă. Vântul bătea așa de puternic, încât alunecam pe gheață, fără nici un efort, ca o corabie cu pânze.

Împreună cu maistrul meu – un om extrem de prevăzător – am aranjat remorca în așa fel, ca la nevoie să o putem cupla ușor și în caz că vine vreun ordin de retragere să o luăm din loc cât mai repede.

Cu mâncarea de la prânz nu m-am săturat cine ştie ce, nu numai eu, ci şi ceilalţi. De o săptămână ni se distribuie numai pâine îngheţată, pe care nici nu o putem tăia cu cuţitul şi mânca dacă în prealabil nu o perpelim pe lângă foc.

Partea cea mai proastă a situaţiei noastre actuale constă în faptul că, din cauza frigului şi a lipsei unui minimum de condiţii pentru igienă, nu ne putem spăla, bărbieri şi schimba de rufe. După câte am aflat, ne putem considera totuşi norocoşi, întrucât nu a venit zăpada de prin luna octombrie. Anul acesta toamna a fost lungă şi secetoasă. Pământul este uscat şi crăpat. În unele locuri intră degetele cu uşurinţă în crăpături. Tocmai în această situaţie critică a venit căpitanul Cernaşov – şeful serviciului tehnic –, ne-a scos din grajdul în care am dormit până acum şi ne-a repartizat pe ateliere la casele ruşilor, în locul celor plecaţi să acţioneze pe front. Pe noi, cei de la atelierul trei, ne-a introdus în fosta popotă a ofiţerilor bateriei „comandă". Bucuria noastră a fost deosebită când am observat că o bună parte din această cameră este ocupată de o sobă mare cu plită „la mama ei". Parcă am prins pe Dumnezeu de un picior. Aici am avut şi noi posibilitatea să ne „chivernisim" în condiţii mai bune. Am dat jos lenjeria murdară, bărbile şi jegul, ne-am ospătat din ce am avut şi o dată cu aceasta ne-a mai venit inima la loc. Am dormit atât de bine, încât dimineaţa am considerat că domnul căpitan – rus de origine – merită toată consideraţia noastră şi aprecierea că este un om foarte cumsecade.

12 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

La ora cinci, m-am prezentat – conform programului – la adunarea din grajd. Cei mai mulţi însă au întârziat. În cinstea lor, plutonierul s-a deschis la centură şi s-a instalat în spatele uşii „pentru a le da onorul". Cum intra un întârziat pe uşă, era luat în primire cu o serie scurtă de lovituri, care pocneau precum gloanţele din banda de mitralieră. Loviţi cu furie pe neaşteptate, câţiva ostaşi au căzut în patru labe şi au fugit ca nişte căţei cu coada între picioare. După ce i-a „onorat" pe toţi, ne-a pus în vedere că dacă ne-am „boierit" are el grije de „cojocul" nostru. Ca „recompensă" ni s-a distribuit cafeaua tot în grajd. Afară era „cald" pe nemţeşte. Am fost trimişi la ateliere, dar când să ieşim pe uşă, a apărut locotenentul, care ne-a întors din drum. După ce a primit raportul şi ne-a făcut inspecţia echipamentului, chiorându-se cu atenţie la fiecare în parte, până ne-a băgat în sperieţi, probabil că nu i-a plăcut ceea ce a văzut, pentru că ne-a dat pe mâna plutonierului „să ne încălzească".

Ne-a scos „boeria" pe nas la toţi şi nu numai la cei care au întârziat. Am făcut instrucţie „specială" cu alergări, culcări, broasca, pas de defilare şi alte „abţibilduri". Ne-am dus la atelier obosiţi gata. Am început lucrul, dar din cauza gerului îngheţa apa în filtrul generatorului şi nu puteam suda mai mult de câteva minute, după care trebuia să-l încălzesc cu lampa de benzină, cu toate că era interzis din cauza pericolului de explozie. Îmi făcea o mie de nervi. M-am înfuriat pe el şi am început – din proprie iniţiativă – să-i fac o modificare pe care o ştiam de pe vremea când eram ucenic. M-a surprins însă maistrul atelierului, care mi-a ordonat să-l refac cum a fost. „Alţi bani, altă distracţie". Îmi era tare ciudă că intenţia mea bună nu a fost apreciată cum se cuvine şi mai ales că voi fi nevoit să mă chinui în continuare.

În timp ce sudam o piesă la o motocicletă, stăpânul ei „morfolea" o coajă de pâine. Cum am observat, aproape imediat a început să-mi chiorăie maţele. Muncind, nici nu mi-am dat seama cât îmi era de foame. De la un timp am o poftă de mâncare exagerată. Aş mânca ca un „haplea", dar nu am ce. După miezul nopţii, când m-am întors din gardă, ruşii au bombardat o cale ferată aflată în construcţie, cam la două-trei sute de metri de camera noastră, încât au zdrăngănit geamurile. S-au intensificat mult raidurile lor în ultimul timp.

13 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Astăzi am avut foarte mult de sudat. Am fost nevoit să dau unui răcan un pachet de tutun şi câteva ţigări pentru a spăla şi rufele mele, o dată cu ale lui, deoarece eu nu aveam timp.

Camarazii mei de la atelierul celălalt, cazaţi într-o casă alăturată, au „ochit" în curtea unui colhoznic mai multe oi şi au hotărât împreună ca noaptea să „târguiască" una, pentru friptură, deoarece s-au săturat de cartofi. Această treabă s-a oferit să o facă fierarul Ghilzan, un ardelean blond, foarte voinic şi curajos. A reuşit să se strecoare în ţarcul oilor, fără a fi simţit de cineva. A înfipt mâinile în blana unei oi ce s-a dovedit a fi însă un câine ciobănesc, care l-a muşcat de mână şi a început să şi latre. A ieşit din casă „ciolovecul", ca să-şi apere oile de lupi. Ghilzan al nostru a început să sară gardurile dintre grădini, în cea mai mare viteză pentru a nu fi prins. S-a ales cu mâna strivită de colţii dulăului şi cu o mare sperietură când „oaia" l-a muşcat. Nu s-a dus nici la infirmerie ca să fie pansat, pentru a nu ieşi cu scandal.

14 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Adunarea tot în grajd. Este tare frig. Am luat un braţ de paie şi am aprins focul în sobă, alimentând-o în continuare, ca pe cazanul de la batoza de treierat grâu, până când am primit şi băut cafeaua amară. Cred că nu s-a pus în ea nici un strop de zahăr.

Deoarece am vorbit „în front" cu un camarad am fost pedepsit să execut afară din grajd 15 culcări cu mâinile şi burta pe brumă. Le-am executat conştiincios fără să înşel la numărătoare ca să nu primesc şi altele în plus.

La repararea maşinilor am fost opriţi numai câţiva mecanici şi oamenii de care era nevoie. Eu nu am avut nimic de sudat, astfel că împreună cu alţi camarazi am fost repartizaţi la corvoadă. Am primit ordin să dărâmăm o partea a peretelui de la grajdul alăturat de cel în care facem adunările, pentru a lărgi uşa şi a introduce în el maşinile la reparat, la adăpost de vânt, ger şi alte intemperii. Lucram cu schimbul, încălzindu-ne la un mic foc făcut în grajd. Într-o oră am şi lărgit „uşa". După aceea am fost duşi ca să facem gropi, pentru a băga stâlpii necesari la împrejmuirea closetului din spatele fostului nostru grajd „dormitor". Am cărat lemnele necesare la bucătărie. Erau groase, lungi şi grele. M-am ales şi cu înjurăturile sergentului. De necaz l-am înjurat şi eu – dar în gând – că altfel ... nu am apucat să terminăm împrejmuirea closetului deoarece ne-a luat domnul căpitan şi ne-a dus în grajdul la care mai înainte am dărâmat peretele. Aici ne-a pus să săpăm un şanţ lat pe mijlocul lui, adânc de o jumătate de metru, pentru a încăpea şi atelierul nostru de reparaţii, care este mai înalt decât grajdul. Am făcut rost de tărgi, cazmale şi două târnăcoape vechi „obosite" şi am început lucrul. Am cărat la targă, până când mi s-au umflat palmele. Am „trecut" şi pe la târnăcop şi lopată. Pe la ora nouă, a venit ordin să ne spălăm, la baia amenajată de nemţi într-o casă. Cu toate că abia ieri m-am primenit de rufe, astăzi de dimineaţă am găsit păduchi pe ele, şi nu numai eu. Cred că ăştia sunt dezertori. Au refuzat să meargă pe linia întâi a frontului o dată cu ostaşii care au plecat de aici. Am avut şi abur. Un răcan turna apă cu o cutie de conserve pe nişte pietroaie încinse pe jar. Până seara, la ora cincisprezece şi jumătate, m-am săturat de muncă. Imediat ce am mâncat pentru seară, m-am şi culcat, frânt de oboseală.

15 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Cum s-a terminat adunarea de dimineaţă, eu cu încă doi camarazi am fost luaţi de către un subofiţer să transportăm cu un căruţ două butoaie cu apă la „Baia nemţilor", ca să se spele domnul căpitan. Apa am scos-o dintr-un puţ foarte adânc.

Am fost repartizat şi eu să lucrez ca ajutor de mecanic la atelier, dar după puţin timp a venit sergentul cu care am lucrat ieri şi a raportat că are nevoie de mine la săpăturile din grajd, pentru amenajarea viitorului atelier de iarnă.

Acolo, lângă soba din grajd, se afla o rusoaică „pedepsită" de către nemţi să lucreze cu noi românii, deoarece a refuzat să predea laptele de la vacile sale comandamentului german din comună. Sergentul nostru nu a pus-o însă la muncă, dându-i în grijă să întreţină focul din sobă.

Conducerea regimentului nostru dă o mare importanţă amenajării atelierului pentru iarnă, deoarece au început să sosească la muncă mai multe ordonanţe, printre care chiar şi ordonanţa domnului colonel, precum şi unii soldaţi de la popota ofiţerilor. Au fost obligaţi să muncească şi şoferii cu ajutoarele lor, veniţi cu maşinile la reparat. Sergentul nostru, omul dracului, oltean cu 36 de măsele, ne zorea permanent: „mai repede, mai repede, mai repede". Ne-a pus în vedere că dacă nu lucrăm „mai cu inimă" ne raportează imediat la căpitan.

Astăzi, dacă nu a fost zi de sărbătoare, ci de trudă, noi „ţiganii atelierelor" am avut ocazia rară să ne batem puţin joc de ordonanţe şi „poponari". Pentru că nu i-am avut niciodată la inimă şi nici nu îi avem. Le încărcam tărgile la maximum numai cu bolovani şi pământ. Chiar şi după ce ridicau tărgile să plece cu ele mai apăreau în plus câteva lopeţi de pământ, ca să ştie şi ei cât de greu muncesc uneori „ţiganii" la atelier.

Când ne-am prezentat lihniţi de foame la adunarea pentru masă, în loc să ne dea de mâncare ne-a luat în primire plutonierul şi nu ştiu din ce cauză ne-a mai fugărit „de doi lei", apoi ne-a obligat să descărcăm patru camioane de lemne aduse din pădure. Erau unele aşa de grele, încât abia le puteam duce câte doi inşi. Când am terminat corvoada şi credeam că în sfârşit vom mânca, ne-a dus în altă parte, unde într-un şanţ mai dosnic erau ascunse şi învelite cu paie mai multe lemne, pentru a fi furate noaptea. Le-am cărat şi pe acelea la grămada mare. Toate aceste mizerii ne-au adus într-o stare sufletească foarte proastă.

Mi se făcuse lehamite şi de viaţă şi de tot. Eram indignat că nu mai am nici un pic de timp liber, nici măcar să mai pot gândi.

După-amiază am primit ordin să facem deparazitarea, deoarece peste tot colcăie păduchii. Am scos din cameră tot echipamentul afară în frig şi l-am scuturat. Păturile şi paiele le-am stropit cu o jumătate căldare de benzină. Apoi ne-am dezbrăcat toţi, am curăţat pantalonii de scamă pe la cusături, am vânat ce am găsit şi am dat cu benzină. Am procedat la fel cu cămăşile. N-am terminat bine treaba, că am fost chemaţi la adunare „înarmaţi pentru luptă", deoarece ruşii au lansat într-o vale mai mulţi paraşutişti, cam la şase kilometri depărtare de cantonamentul nostru. Am plecat toţi spre locul de adunare, dar pe drum eu mi-am dat seama că am uitat să-mi iau mănuşile. Gândindu-mă la ce mă aşteaptă, am fugit înapoi să le iau. Când m-am întors, m-a văzut locotenentul şi mi-a zis: „Mă ostaş! Care eşti ăla? Mergi şi opreşte căruţele alea cu refugiaţi după şosea şi să nu le mai dai drumul". Am salutat şi am fugit la şosea, încercând să execut ordinul, dar singur mi-a fost imposibil. Până reuşeam să opresc unele căruţe, altele treceau în goană prin spatele meu, iar când mă întorceam să le reţin, porneau în fugă cele reţinute anterior. Multe femei mă implorau cu lacrimi în ochi să le dau drumul. Îmi era şi mie milă văzându-i aşa disperaţi şi speriaţi. Aşa mi-a trecut timpul până la ora 16. Coloana de refugiaţi tot şi-a continuat drumul cu mici întreruperi. Ordinul pe care l-am primit îl consideram în sinea mea stupid, deoarece singur era imposibil să-l îndeplinesc. Dacă ruşii ar fi încercat, puteau să mă facă una cu pământul cu armă cu tot, întrucât erau extrem de numeroşi.

Ca măsură de prevedere, împotriva unui eventual atac al partizanilor, la adunarea de seară s-a hotărât să se pună santinele în posturi fixe, la fiecare cincizeci de metri de jur împrejurul satului. Fiecare gradat era răspunzător de câte o grupă, formată din şapte oameni. Eu am primit ordinul să mă prezint direct la corpul de gardă. Ştiind cam ce mă aşteaptă noaptea, m-am dus în primul rând la cameră, de unde mi-am luat boneta şi am pus-o pe cap sub casca de fier, pentru ca să nu îmi degere urechile. Dispăruseră norii grei de zăpadă, cerul devenise senin şi se lăsase un ger cum nu a mai fost niciodată până acum. Corpul de gardă era instalat într-un bordei mare, construit de oamenii regimentului de artilerie călăreaţă, cantonaţi aici înaintea noastră şi plecaţi pe poziţii de luptă. De bine ce am venit, m-au şi pus santinelă schimbul întâi la postul numărul 23, de la ora 17 până la ora 20. Am crezut că plesnesc şi eu de frig, ca o damigeană cu apă îngheţată.

Ajunsesem la capătul răbdării şi al puterilor. Numai eu ştiu cum am putut rezista. La ieşirea din schimb, sergentul ne-a dus tot la corpul de gardă să ne odihnim. M-am urcat în patul de sus, considerând că acolo este mai cald şi m-am culcat imediat, aşa îngheţat cum am venit. La ora două noaptea ne-a sculat iar să intrăm în post. Din cauza frigului, îmi era pur şi simplu frică să mai ies pe uşă afară. Am ridicat reverul la manta, am făcut batista bandaj şi am pus-o peste gură şi nas, cu capetele sub cureaua de la cască, pentru a nu cădea, şi aşa am început al doilea schimb de santinelă într-o noapte. Din cauza dublării numărului de posturi, nu mai ajung oamenii şi rândul ne vine mai des. Abia am intrat în post şi picioarele mi-au şi îngheţat. Sclipea bruma pe iarbă în mii de stele şi scârţâia la fiecare pas ca şi zăpada. Într-o oră m-am făcut alb ca un Moş Crăciun, cu ciucuri de promoroacă pe barbă, gene şi cozorocul de la capelă. Picioarele nu mi-au stat nici un moment, le-am bătut unul de altul, am alergat şi am făcut pas de defilare, am mai discutat câte ceva cu un ostaş din Bucureşti, care era aproape de mine, pentru a mai trece timpul şi amândoi am fugit în cerc unul după altul ca să ne mai încălzim cumva.

În acel ultim schimb m-am ales cu o puternică durere de dinţi, împreună cu toată partea dreaptă a capului. Abia am apucat să mă încălzesc un pic, când am auzit ordinul de adunare la ora cinci şi jumătate. Se începe o nouă zi de muncă şi eu eram deja frânt de oboseală, după efortul făcut azi-noapte pentru încălzire, în cele două schimburi de santinelă. Mă dureau muşchii de la picioare şi abia puteam să mă mai mişc. Locotenentul a observat că noi suntem rebegiţi şi pentru a ne încălzi a început să ne alerge, prin comenzi scurte, în jurul său şi totodată să facem tot felul de mişcări. Am executat cum am putut şi am înjurat în gând ca să mă „răcoresc". Ceaiul pe care l-am primit era aproape rece şi până la atelier s-a răcit de tot. Nu l-am băut nici pe jumătate că a venit maistrul şi ne-a anunţat să ne echipăm din nou „ca pentru luptă", deoarece la casa „starostelui" se află cincisprezece paraşutişti ruşi, care trebuie neutralizaţi. Până la urmă ordinul s-a contramandat şi au plecat numai câţiva oameni de la celălalt atelier, iar noi am trecut la lucru. Am început activitatea cu transportarea foarte anevoioasă a blocului motor al unei maşini în „brutăria" noastră improvizată, pentru a putea fi reparat la căldură. Acolo nefiind de meserie mecanic, „m-am angajat" de bună voie să întreţin focul la sobă. În loc de foc am făcut mai mult fum, deoarece nu am avut lemne uscate.

De la adunarea pentru masă am fost duşi în formaţie de marş să descărcăm câteva maşini cu lemne care sosiseră puţin mai înainte, după care am primit ca hrană varză cu carne. Varza a fost aşa de rară, încât pot spune că a fost apă chioară.

După-amiază, stând la adăpost în atelier, am reuşit să îmi cârpesc cum m-am priceput şi eu mănuşile. Înainte de a se însera, un avion inamic a lansat patru bombe nu prea departe de locul în care ne aflam. Am ieşit valvârtej, unul după altul, din atelier ca să ne adăpostim. Eu m-am aruncat cu burta la pământ într-un şanţ mai adânc. Nu departe de sat, într-o vale, probabil că a fost lovită vreo cisternă cu carburanţi sau ceva asemănător, pentru că se văd o flacără enormă şi coloane de fum negru, asemănătoare cu focul de la Moreni, care a ars continuu timp de trei ani şi noaptea se vedea de la Ploieşti. Nu a trecut prea mult timp şi a venit altă serie de avioane. Exploziile se ţineau lanţ. Bombele au început să cadă din ce în ce mai aproape. Una a căzut în faţa casei unui ţăran, în care se afla infirmeria noastră. Suflul ei şi bolovanii de pământ i-au spart geamurile şi au găurit acoperişul de tablă cu crucea roşie de pe el. De frică, inima mi se făcuse cât un purice. Până la locul de adunare din curtea bucătăriei a trebuit să ne adăpostim de mai multe ori, din cauza avioanelor care se învârteau deasupra noastră. Am luat totuşi ciorba şi ceaiul. Le-am sorbit cu ochii pe sus, bucătarii erau nervoşi şi grăbiţi şi îi înjurau de mama focului pe cei care mai veneau după mâncare. Am plecat la cameră. Nu a trecut prea mult timp şi a început din nou o ploaie de bombe. Uneori casa se zgâlţâia din temelie. Am ieşit afară, dar frica m-a cuprins şi mai tare, deoarece zgomotele avioanelor şi ale exploziilor le auzeam mult mai puternic. Ca un reflex al fricii am început să fac automat ca şi ceilalţi camarazi semnul crucii, în care îmi pusesem ultima speranţă. Într-un asemenea hal de spaimă nu îmi amintesc să mai fi fost vreodată în viaţa mea. Doream din toată inima să nu fiu rănit şi mutilat şi să ajung să-mi văd soţia şi fetiţa pe care am visat-o de mai multe ori după ce am aflat că s-a născut, cu toate că nu o cunoşteam. Decât chinuit în viaţă, preferam să mor într-o clipă fără să simt nici o durere. O bombă a căzut pe un mic deluşor, dar suflul ei a fost destul de puternic ca să îmi salte capela de pe cap. M-am speriat şi mai tare şi mi-am luat deja adio de la viaţă. Am intrat din nou în cameră şi stam chircit pe marginea patului, aşteptând ca din moment în moment să cadă una şi pe noi. Am început să număr exploziile: una, două, trei, patru. Am ieşit din nou afară, mai mult din curiozitate să văd dacă atelierul şi maşinile

care se aflau înghesuite pentru reparaţii „mai sunt în picioare" sau ard o dată cu grajdurile, magaziile şi şurele de paie lângă care se aflau adăpostite. M-am bucurat că nu s-a întâmplat nimic acolo şi nici la casele din apropiere. A urmat apoi o perioadă destul de lungă de linişte care mi se părea nefirească. Parcă inversasem noţiunile de zgomot şi linişte. La un moment dat mi s-a părut mai firească existenţa avioanelor şi exploziile bombelor. Făceau parcă parte din viaţa mea.

În comentarii cu alţi camarazi, pe marginea evenimentelor groaznice pe care le trăim, am aflat că ieri a aterizat în apropierea satului nostru un mic avion românesc. Aviatorul pretindea că are de dus un mesaj urgent şi că s-a rătăcit. A început să ceară lămuriri unor ostaşi care s-au găsit prin apropiere. Aceştia i-au dat toate datele asupra unităţilor noastre, cu convingerea că îl ajută. După aflarea informaţiilor dorite, avionul şi-a luat zborul. Ulterior s-a constatat că atât avionul, cât şi aviatorul erau în slujba ruşilor, iar bombardamentele pe care le suportăm sunt o consecinţă directă a informaţiilor involuntare date cu uşurinţă de români de-ai noştri. Îmi vine şi mie să cred că aceasta este într-adevăr realitatea. În jurul satului au mai apărut însă două focuri mari şi în funcţie de intensitatea flăcărilor se răsfrângeau până la noi valuri de lumină şi semiîntuneric. „Spectacolul" era pe de o parte fantastic, iar pe de altă parte înspăimântător.

În cameră stam ca proştii pe întuneric, deoarece nici unuia dintre noi nu i-a venit ideea să aducem acumulatorul de la încărcat, pentru a ne face lumină, sau chiar dacă i-a venit cumva, în asemenea situaţie critică nu i-a mai fost aminte să mai facă o asemenea corvoadă. Şi focul în sobă s-a stins de mult. Nu mai ştiam precis din ce cauză tremuram mai mult. De frică sau de frig. În orice caz, cred că tremuram şi de una şi de alta. Nu puteam să stăm o veşnicie fără să facem nimic. Cum eu sunt mai friguros ca ceilalţi, m-am dus la gazdă să-i cer un topor să fac surcele, pentru a aprinde focul. Ea era în mijlocul camerei, în braţe cu o fetiţă de nouă-zece anişori. Rusoaica părea îngrozită şi plângea. Copilul era înnebunit de spaimă. Fără să îmi spună nimic, mi-a luat mâna mea într-a ei şi mi-a aşezat-o pe pieptul fetiţei. Inima îi bătea să iasă afară cu orice chip. Acest lucru m-a înduioşat nespus de mult. Le-aş fi strâns pe amândouă la pieptul meu protector ca şi pe soţia şi copilul meu, dar în cazul acesta, neobişnuit, nu ştiam ce să le spun pe limba lor ca să mă înţeleagă, astfel că nu am avut ce face decât să clatin din cap în semn de compătimire. Cu toate că m-am chinuit mult timp să aprind focul, nu am reuşit. A început din nou să se audă zgomote

de avioane şi explozii de bombe, dar nu mă mai impresionau ca până atunci. Eram frânt de oboseală şi în sinea mea mi-am zis: „fie ce-o fi" şi m-am culcat. În zadar am aşteptat somnul. El refuza să mai vină. La un moment dat mi-a trecut prin cap ideea: dacă vine vreun ordin de retragere? M-am sculat şi ca măsură de prevedere m-am îmbrăcat din nou, dar numai pe jumătate. Eram foarte mulţumit că în această noapte de groază nu m-am nimerit să fiu de santinelă în vreun post. Îi compătimeam pe cei care se află afară de serviciu, având alături numai propriile gânduri şi spaime. Cu această stare de spirit am adormit. Nu îmi dau seama după cât timp am sărit în sus din cauza unor bubuituri formidabile, ale unor explozii de bombe în apropiere. Uşa a sărit din clanţă, se deschidea şi închidea singură, lovindu-se de perete după suflul exploziilor. Pe undeva am auzit geamuri zăngănind. Casa era zguduită ca de cutremur, o dată cu patul în care mă aflam. Am strâns din umeri. Inima „a luat-o la galop" ca un cal nărăvaş. În gândurile mele de speranţă l-am amestecat din nou pe Dumnezeu, cu toate că de pe vremea când eram copil şi mama mă ducea de mână la biserică şi mă învăţa cum să mă închin la icoane, la care anume, unde şi cum să aprind o lumânare, la el nu prea mai m-am gândit până acum. În această stare de împăcare cu soarta care îmi era hărăzită, târziu de tot am adormit din nou. Până la ziuă am visat că mă aflu permanent sub bombardamentul aviaţiei ruseşti, dar în mod precis nu mai ştiu dacă visul nu s-a confundat cumva cu realitatea. Oboseala şi emoţiile au fost mai puternice.

17 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

La adunarea de dimineaţă pentru instrucţie am constatat că s-a dat din nou milităria „jos din pod". Locotenentul era înfuriat. Nici lui nu i-a fost „moale azi-noapte". De această dată s-a ocupat mai mult de subofiţeri, maiştri şi gradaţi. Ne-a comunicat că situaţia este foarte critică şi că nouă – ca nişte imbecili – puţin ne pasă. Subofiţerilor le-a reproşat tăios – chiar cu indignare – că masa ostaşilor se serveşte pe întuneric, din care cauză unii soldaţi intră în garda de noapte şi patrulă nemâncaţi, că se dijmuiesc carnea şi unele alimente şi că de aceea mâncarea este proastă, că se fac favoritisme în repartizarea oamenilor pentru gardă, încât unii fac mai multă, iar alţii mai puţină, că reparaţiile maşinilor bat pasul pe loc, că peste tot este indisciplină şi dezordine şi că în bateria noastră toată activitatea nu este decât o mare bramburească. Ne-a ameninţat că „în caz de repetare a neregulilor are

el ac de cojocul nostru". Pentru început ne-a fugărit pe câmp, până i-a mai trecut din necaz, apoi ne-a repartizat o parte la ateliere, iar pe ceilalţi fără vreo pregătire de specialitate la cărat şi stivuit lemne pentru foc. Eu am fost repartizat la atelier. Am fost pus să spăl cu benzină într-o tavă foarte mare piesele motoarelor demontate de la maşinile în reparaţie.

Afară a început să plouă mărunt de tot, dar din cauza vântului s-a făcut şi polei. Ne-am bucurat totuşi şi noi un pic, deoarece ciorba de cartofi cu carne nu am mai mâncat-o sub cerul liber ca în alte împrejurări asemănătoare, ci în grajd, la adăpost. De foame ce mi-a fost am mâncat toată pâinea şi eram foarte îngrijorat că am să rabd de foame până mâine la prânz când voi primi alta. Am avut însă o mare şansă, deoarece am aflat că un ostaş avea pâine în plus şi că dorea în schimb tutun. I-am dat eu destul tabac şi ne-am bucurat reciproc. Eu pentru pâine, iar el pentru „cuie de coşciug".

Sergentul însărcinat cu garda m-a avertizat din timp că la noapte trebuie să fac trei schimburi a câte trei ore fiecare. Eu bazându-mă pe faptul că nu este un frig chiar aşa de speriat i-am propus ca în loc de trei schimburi a câte trei ore să fac numai câte două de câte patru ore fiecare. Această soluţie i-a convenit şi lui, că avea mai puţin de alergat cu schimbarea santinelelor. Am făcut de santinelă pe malul gârlei înalt de vreo 15 metri şi abrupt încât îmi făcea impresia că este tăiat cu cuţitul. Cerul a fost senin. Gheaţa albă a râului din vale strălucea ca o oglindă şi priveliştea era deosebit de frumoasă. Cele patru ore convenite nu mi s-au părut prea lungi. M-am culcat la corpul de gardă şi am dormit atât de profund, încât consider că se putea tăia şi lemne pe mine ca pe un buştean. Cel de-al doilea schimb, de la unu noaptea până în zori, l-am suportat mai greu. Se lăsase o ceaţă groasă, vizibilitatea era foarte redusă, mă dureau foarte tare muşchii picioarelor, din cauza încordării mersului pe polei. La întoarcere, după ieşirea din post, mi-au alunecat ambele picioare şi am căzut aşa de tare, încât am crezut că fac gaură în pământ.

18 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Adunarea a început cu o jumătate de oră exerciţii practice referitoare la modul cum trebuie să facem gardă. Am fost repartizat din nou la atelier. Fiind mereu flămând, am considerat că fac o afacere dacă dau un sfert de kilogram cafea boabe pe o pâine de 3 kg. Schimbul l-am făcut cu un soldat neamţ. După-amiază ni s-a dat timp să ne curăţăm de mizeria de pe noi.

19 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

La adunarea de dimineaţă am avut parte doar de apel şi de repartizarea imediată „la treabă". După-amiază am intrat în post de santinelă schimbul întâi la ora 16. La ora unu noaptea, m-am prezentat în cel de-al doilea schimb, până la ziuă. Făceam de gardă pe terasamentul înalt al unei căi ferate ce se afla în construcţie pe la marginea satului. A început să ningă cu fulgi mari. Era tare întuneric şi o linişte de mormânt. M-am învârtit în loc uitându-mă în jur. Am constatat că sunt singur, singurel numai cu propriile-mi gânduri. La un moment dat am fost cuprins de o senzaţie de teamă. Ştiind că ceva mai departe se află un camarad, am pornit într-acolo ca să mai schimb o vorbă, două. I-am spus că eu am o presimţire rea, dar lui nu îi venea să creadă. Nu a trecut mult timp şi am auzit pentru prima dată bubuituri de tunuri de artilerie. Când mă întorceam la locul meu de gardă am constatat cu surpriză că zăpada se aşternuse de un lat de palmă şi nu se mai deosebea cum trebuie marginea terasamentului căii ferate. Totul era alb. Am călcat în gol şi m-am rostogolit câţiva metri până în vale. Cu foarte mare greutate am reuşit să mă urc pe coamă, deoarece pământul afânat de dedesubt se rostogolea la vale, plus zăpada alunecoasă. După ce am fost scoşi din post, am plecat cu un alt ostaş la atelier să facem focul în sobă, să ne încălzim. În cenuşă am găsit cartofi, puşi aseară de alţii la copt. Nu au fost pentru cine se pregăteşte, pentru că i-am mâncat noi.

20 NOIEMBRIE 1942. OZINOVCA

Am lucrat numai până la ora nouă, când a venit la noi locotenentul să ne spună că trebuie să plecăm cât mai repede din această comună, deoarece există pericolul să fim încercuiţi de ruşi. Am început imediat să îmi strâng sculele. Am vărsat apa din generator şi l-am urcat în camion împreună cu tuburile de oxigen şi butoiul de carbid. Am avut cu toţii mult de muncă, în special cu montarea lanţurilor antiderapante. Îmi înghe̦taseră picioarele şi mai ales faţa şi mâinile.

În al doisprezecelea ceas ni s-au repartizat căciuli de blană, mănuşi de lână şi câte un flanel. Ca hrană am primit câte două pâini pentru patru zile. Am plecat din localitate pe la ora paisprezece. Eu m-am instalat în atelier, pentru că este închis ermetic. Ninsoarea încetase, însă drumul era foarte greu. După ce am parcurs vreo 20 km am ajuns la şoseaua principală, unde eram aşteptaţi de personalul atelierului

numărul unu, care s-a întors de pe poziție de la numai câțiva zeci de kilometri de spatele frontului, împreună cu alte mașini de la diferite unități din divizia noastră. Am intrat în vorbă cu câțiva ostași care ne-au informat că azi-noapte pe la ora trei (la ora aceea eram de schimb și am auzit bombardament de artilerie destul de aproape) am fost atacați de ruși cu tancuri. Au trecut cu ele peste tot ce au întâlnit în cale: mașini, căruțe, cai, oameni, tehnică de luptă. Tancurile au atacat în primul rând comandamentul armatei și au reușit să arunce în aer un depozit de muniții. Din cauza surprizei s-a produs mare panică în rândul trupelor germane și române, care au primit ordin de retragere temporară. Din cauza lipsei mijloacelor de transport, mulți soldați au pornit la drum pe jos, abandonând pe marginea șoselei ranițe, pături, foi de cort, saci cu merinde, arme, pentru a fi mai ușor la mers. Dintr-un spital de campanie mulți răniți au plecat așa cum au putut. Și atelierul nostru numărul unu a fost în pericol să rămână pe acolo. A fost remorcat și ajutat să iasă dintr-o vale de către o mașină germană.

După câtva timp, întreaga coloană s-a pus în mișcare. Am mers continuu fără nici o oprire. Am adormit cu capul pe polizor și genunchii strânși la gură pe banc. M-am trezit înghețat de frig. Pentru ca să ne încălzim cumva, un camarad a aprins o lampă de benzină. A fost ceva mai bine, dar aerul devenise irespirabil și înțepător la ochi. La ora unu și jumătate noaptea am ajuns într-o vale de la marginea unui sat. Am fost convocați să împingem cu brațele mașinile din vale sus pe deal, pentru că patinau și nu puteau urca singure. După ce am terminat treaba, am fost împărțiți pe grupe mici și încartiruiți de către starostele satului. Casa în care am fost repartizat era deja plină de localnici, care aveau o mulțime de copii mici. Am fost lăsați să „dormim" până când a început să se lumineze de ziuă.

21 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Afară era un ger cumplit. Hrana care ni se cuvenea aseară am primit-o dimineață, împreună cu apă călduță numită „cafea", deoarece era nefiartă. Am continuat drumul în direcția „opusă". La fiecare deal, obligatoriu, trebuie să coborâm și să împingem cu brațele și umerii mașinile, deoarece nu puteau să urce singure din cauza roților care patinau.

M-a impresionat foarte mult ceea ce am văzut pe ambele laturi ale șoselei. În aceeași direcție cu noi mergeau pe jos soldați rătăciți din diferite regimente. Păreau sfârșiți de oboseală, probabil și nemâncați,

cu echipamentul incomplet, unii cu picioarele înfăşurate în zdrenţe în loc de bocanci, alţii cu pături pe cap ca prizonierii văzuţi în lagăre. Singura lor grijă era să meargă cât mai repede înapoi şi dacă se poate să se agaţe de câte un mijloc de locomoţie care oprea întâmplător. În timpul când împingeam la maşini am auzit o mulţime de veşti proaste. Nu am posibilitatea să scriu nici o zecime din tot ce văd şi aud. Menţionez faptul că despre regimentul nostru nu mai avem nici o veste de trei zile. Pe la ora două după-amiază, coloana noastră de maşini s-a oprit într-o comună. S-a hotărât să înnoptăm aici, deoarece peste puţin timp se face noapte. Am fost din nou împărţiţi în grupe mai mici şi încartiruiţi. Am nimerit într-o casă plină deja cu refugiaţi ruşi. Rusoaicele cu copiii ocupau paturile şi cuptorul. Pentru noi nu mai era liber decât mijlocul camerei. Din lipsă de aşternut sau cel puţin de paie am adus din grădina cioloveculuí nişte beţe uscate de buruieni care urmau a fi folosite ca lemne de foc. Primisem ordin ca peste două ore să mergem să luăm mâncarea caldă. Ne-am dus degeaba, deoarece nu era gata. Am tremurat de frig degeaba. Nemâncaţi şi obosiţi am adormit pe jos, rezemaţi unii de alţii. Mai târziu un camarad de-al nostru a adus mâncarea pentru toţi într-o căldare. Am primit o gură de carne şi doi cartofi, restul ciorbei fiind apă limpede bună pentru spălat gamela. Am „dormit" 15 persoane înghesuite ca sardelele. În cursul nopţii au venit în mai multe serii ofiţeri germani, români sau simpli soldaţi în retragere în căutare de cantonament. Constatau că nu mai este loc, înjurau şi plecau mai departe.

22 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Deşteptarea a fost la ora patru. Imediat am pornit la adunarea pentru apel. Trei sergenţi au fost pedepsiţi să execute în faţa noastră câte douăzeci de culcări cu mâinile goale pe zăpadă, pentru că ieri seară n-au dormit unde se stabilise înainte, ci au pornit din proprie iniţiativă să îşi caute singuri o casă care să le convină. „Norocul" lor a fost că au nimerit într-una în care se aflau încartiruiţi chiar ofiţeri de-ai noştri.

A urmat pornirea motoarelor, care s-a făcut foarte greu. Majoritatea au pornit numai la manivelă, întrucât se îngroşase uleiul în baie şi a fost nevoie de multă năduşeală până „au luat-o din loc". Abia după aceea am băut şi noi ceaiul. Noi nu avem încă ordin de plecare. Pe şosea trec în schimb caravane de căruţe cu cai sau chiar cu câte şase boi, iar pe lângă acestea, coloane de maşini germane în lanţ neîntrerupt.

Fug ca de frica morţii. Am primit ordin să mergem să ne bărbierim, să nu arătăm şi noi ca cei care fug pe marginea drumului. Am plecat câţiva la camera unde am dormit azi-noapte şi am executat ordinul. Ne-am spălat şi curăţat destul de bine. Aşteptam să vină cineva să ne anunţe ca de obicei. Noi ne aflam pe o uliţă laterală şi puţin cam departe de şosea. La un moment dat am intrat la bănuială că nu se mai interesează nimeni de noi şi ne tot uitam pe fereastră. Întâmplător am observat maşinile noastre că se puseseră în mişcare. Am fugit ca nişte disperaţi. Cu un efort extraordinar am reuşit să prindem ultima maşină. Altfel ajungeam şi noi ca şi ceilalţi soldaţi fără căpătâi de pe marginea şoselei. Eu totuşi cred că a fost trimis cineva să ne anunţe, însă ori nu a nimerit casa ori nu a venit până la noi şi a raportat că am fost anunţaţi. Când ne-am văzut sus în camion parcă am prins pe Dumnezeu de un picior. Am aflat imediat că ruşii au intrat în Cernicevscaia, localitate situată la numai 20 km în urma noastră. Am mers continuu până la ora trei după-amiază, când a început să se întunece. Am cantonat într-o comună mare numită Ilinca. Ne-au încartiruit pe toţi într-o şcoală părăsită cu geamurile sparte şi uşile vraişte. Ori înăuntru ori afară era tot un drac de frig. Am adus soba din maşină, iar burlanul a fost scos pe geam. În loc de foc, am făcut un fum gros, încât nu ne mai vedeam unul cu altul. Eram tare îngrijorat de ceea ce am să păţesc noaptea cu tremuratul. Sergentul cu care împart pătura era de serviciu cu garda. Instantaneu mi-a venit ideea salvatoare. L-am rugat să mă ia şi pe mine să mă pună de gardă, bănuind că, oricum, schimburile au un loc stabilit pentru odihnă. Am avut noroc. Corpul de gardă îşi avea sediul într-o cameră cu intrarea printr-un grajd de cai, în care în mod normal locuiau îngrijitorii. Pe pereţii grajdului erau agăţate numai hamuri, care miroseau urât, ca de altfel tot grajdul. În cameră era o sobă „clasa întâi". Au adus „fraţii" câţiva metri de gard din apropiere şi cu un ferăstrău au tăiat lemne mărunte pentru foc. S-a făcut o căldură „ca în baie". Mă simţeam foarte bine, chiar dacă trebuia să stau trei ore de santinelă afară. Nu am să tremur toată noaptea, ca în clădirea şcolii.

Am primit ca hrană caldă ciorbă de varză cu carne, însă din greşeală am vărsat-o. Am rămas numai cu carnea, care a căzut pe paie, dar nu am abandonat-o pentru că îmi era tare foame. M-am dus din nou la bucătărie. Mi-au mai dat zeamă în care am băgat pâine şi am mâncat. De săturat nici pomeneală. Am dormit până la ora zece noaptea, când am intrat în post. Nu era aşa de frig. Curgeau streşinile şi aveam în plus şi şubă groasă. După vreo zece minute am pus-o alături, pentru că mă dureau umerii de greutatea ei.

23 NOIEMBRIE 1942. ILINCA

Ultimul schimb de santinelă a avut ordinul să ne scoale la ora trei, însă din eroare am fost sculați cu un ceas mai devreme. Chiar și la acea oră matinală cafeaua a fost gata, dar foarte amară. Cred că nu a văzut nici un strop de zahăr. Când ne-am suit în camion să stăm sub prelată la adăpost, am găsit acolo un soldat din alt regiment. S-a furișat și el să se depărteze cât mai repede și cât mai mult de pericol. A fost rănit la genunchi și pansat numai o singură dată. Rana îi mirosea pur și simplu a hoit. L-am lăsat să meargă cu noi pentru că era loc și pentru el.

Cum s-a luminat de ziuă am plecat și din această comună-orășel și am mers până la ora paisprezece. Am mai coborât doar de câteva ori pentru a împinge mașina să urce unele dealuri mai abrupte. Pe tot timpul zilei nu am mâncat decât o bucată de pâine goală.

Am oprit într-o comună mai mare, la 24 km de Milerovo. Ne-am instalat într-o casă bună. Am adus din grădină paie și „patul" a fost gata. Nu știu din care cauză ciorba de cartofi a fost amară. De voie de nevoie, am mâncat-o și așa. Imediat după masă ne-am culcat, dar la ora nouă seara s-a dat alarmă că plecăm, deoarece rușii nu sunt prea departe în spatele nostru. Ne-am echipat rapid și am fugit la locul de adunare de lângă mașină. Până la urmă ordinul s-a contramandat. Rămânem tot în această localitate, dar să dormim îmbrăcați și cu urechile ciulite. Ne-am întors din nou la cameră. Am ciocănit pe la ușă și ferestre, dar rusoaica refuza să ne mai dea drumul înăuntru. Plângea și făcea mare tărăboi. Abia după multe discuții și explicații mai mult prin semne, dârdâind de frig la ușă, maistrul nostru a înțeles că unul dintre noi i-a șterpelit o sticlă cu gaz lampant. Gazul la ei, în aceste timpuri grele, este prețios ca pâinea sau apa de băut. Până la urmă s-a aflat că hoțul era un strungar. După ce a adus sticla de unde a pitit-o, maistrul i-a tras câteva perechi de palme. Din cauza lui am tremurat de frig la ușă și ne-am făcut de „băcănie". Am aflat că strungarul avea de gând să dea gazul furat pe mâncare la alți ruși. Mie nu mi-ar fi trăsnit niciodată prin cap să fac așa ceva.

24 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Ceaiul l-am aruncat, din cauză că era ca fierea de amar. S-a spus că e din cauza apei. Eu mai repede cred că nu au pus nici un pic de zahăr. Am montat sculele și am sudat câteva lanțuri antiderapante

care s-au rupt la ultima deplasare. Am aflat că ofensiva ruşilor a fost respinsă. Este necesar ca un atelier să plece din nou pe poziţie. S-a stabilit ca atelierul nostru să rămână aici, pentru a repara maşinile care sunt deja cu probleme. Atelierul a fost introdus într-o curte largă, iar maşinile de reparat în alta apropiată. Într-o cameră mare va funcţiona atelierul mecanic. Pentru lumină, a fost întins un cablu electric de la grupul electrogen. Am primit ordin să lucrăm până noaptea la ora 20, în loc de ora 15, deoarece sunt de făcut multe reparaţii. Pe drumul de întoarcere au fost tractate mai multe maşini. Până la ora de masă am muncit pe rupte.

Aseară, nu ştiu în ce împrejurări, mi s-a furat şi mie pâinea care o aveam de rezervă pentru „zile negre" şi acum sunt nevoit să mă lupt din nou cu foamea. Pe localnici, în nici un caz nu pot să dau vina. Hoţul este tot de „al nostru", ca şi în cazul cu petrolul lampant. El rămâne cu un păcat, iar păgubaşul cu mai multe. N-am observat nici un camarad mâncând pâine. Am aflat că nici la aprovizionare nu există. Azi-noapte s-a lucrat la fabricarea pâinii, deoarece de la nemţi nu am mai primit nimic. Ni s-au distribuit câte o pâine cât pumnul la două persoane. Eu am mâncat-o goală în cinci minute, înainte de a ajunge în faţa bucătarului să îmi dea porţia de mâncare. Ciorba de varză am mâncat-o tot goală sau mai bine zis am băut-o, pentru că era cam limpede. Ni s-au mai distribuit la fiecare câte trei pachetele a câte cinci bomboane. Nu puteam spune că nu am avut desert la foame. Un pachetel l-am dat rusoaicei pentru copil, iar ea ca recompensă mi-a dat o bucată de „hleb", adică de pâine. Până seara am lucrat „vârtos". Ca hrană s-a primit o bucăţită de unt, nu mai mare decât o nucă. Teoretic, cântărea 40 grame. L-am cedat unui camarad care cocea turtiţe din făină pe sobă. Probabil că acesta a lucrat azi-noapte la brutărie şi a „şterpelit" făină. Eu nu puteam mânca untul gol, iar lui îi prinde bine turtiţă cu unt. M-am culcat şi am dormit „bine" pentru că am adus paie suficiente.

25 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

La ora cinci dimineaţa beam „cafeaua". Ni s-a spus că e făcută cu apă din alt puţ şi de aceea nu mai este amară. Am început lucrul. Câţiva ostaşi care au muncit la moară au „învârtit" făină şi au copt turte. S-au îndurat şi au făcut ceva „pomană" şi cu ceilalţi muritori de rând, astfel că „am tras foamea pe sfoară" până la prânz, când am

primit din nou o pâinică la două persoane. Ciorba de arpacaş a fost din fericire gustoasă. Ar fi fost şi mai bună pentru foamea noastră dacă nu era afumată. Lucrez şi eu mai pe la căldură şi ajut cu ce pot, unde mă pricep. Se munceşte cu nădejde, să terminăm mai repede reparaţiile. Este rău să nu mai avem legătură cu poşta. De trei săptămâni nu am mai primit nici o carte poştală, dar nici eu nu am putut să scriu. Nu mai avem vreme nici pentru curăţenia corporală.

Pentru masa de seară ne-au dat cinci sute de grame de brânză tare pentru patru oameni, pe care le-am împărţit eu deoarece toţi camarazii mă consideră a fi mai îndemânatic. Pentru ca porţiile să fie absolut egale, de această dată am măsurat cu şublerul strungarului. Atenţia era foarte încordată. Astfel că le-am dovedit că sunt „şi mai deştept" decât mă cred ei. Este de râs, dar aşa am ajuns. Strungarul a pus la bătaie pâine, am făcut „sandvici" şi am mâncat „socotit". Am mai stat pitulat pe lângă motorul care încarcă acumulatorul maşinilor şi la căldura lui am reuşit să îmi ung de două ori bocancii. Îmi pare bine că nu o să mai tragă aşa multă umezeală. Unsoarea o primim foarte rar şi treaba care am făcut-o o consider de mare importanţă pentru viitor. La cameră mi-am schimbat rufele după ce le-am ţinut o oră cufundate în benzină. Păduchii au fost luaţi de la alţi răcani sau din casele ruşilor. Aceştia duc o mare lipsă de săpun. Chiar dacă nu au avut şi nu au păduchi îi pricopsim noi şi cu nemţii.

26 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Am băut cafeaua goală şi am început lucrul, însă de această dată afară. Bătea un vânt „subţirel" cu fulgi rari de zăpadă. Până la prânz s-a nimerit să am de lucru mai mult pe sub maşini. Picioarele îmi îngheţau cam des şi eram nevoit să intru de fiecare dată la căldură. Acolo îmi dădeam seama mai bine cât îmi este de foame.

La adunarea de dimineaţă s-a stabilit ca doi camarazi să ne spele rufele la toţi cei care lucrăm afară în frig. M-am bucurat că am scăpat de această corvoadă nesuferită. Prefer să stau toată ziua în frig şi să lucrez, decât să spăl rufe. „Spălătoresele" noastre nu s-au ocupat însă numai de rufe. Un răcan „s-a rătăcit" pe la coteţul unui ciolovec, a sucit gâtul la două găini şi le-a pus la fiert într-o oală a gazdei. Nu ştiu cum s-a făcut, pentru că rusoaica păguboasă a venit direct la vecina sa şi a început să-şi caute orătăniile chiar în oala de pe sobă. Mie îmi vine să cred că păguboasa a fost anunţată discret chiar de gazda noastră. Cum a descoperit „corpul delict", a început scandalul. Proprietara cerea

găinile înapoi, aşa moarte cum erau. „Spălătoresele" nu voiau să le cedeze, susţinând că le-au cumpărat. Rusoaica înfuriată i-a ameninţat că îi reclamă la ofiţeri şi chiar s-a dus şi a făcut acest lucru. Între timp, răcanii au reuşit să înfulece pe nemestecate o parte din carnea care abia fusese pusă la foc. Nu a trecut prea mult timp şi a venit din nou rusoaica însoţită de un subofiţer, care s-a convins că aceasta nu minte şi i-a permis să-şi ia păsările înapoi. Bucăţelele au fost scoase pe masă şi a început „reconstituirea". S-a primit ordin să lucrăm până la terminarea reparării tuturor maşinilor şi dacă este nevoie chiar toată noaptea, pentru ca să putem pleca din nou. Într-un târziu m-am culcat şi eu, dar nu a trecut prea mult timp că am fost chemat să sudez ceva. Îmi era tare ciudă. După ce am terminat de sudat, a trebuit să mai lucrez încă vreo două ceasuri. Afară a început să viscolească şi vântul parcă îmi tăia faţa. M-am culcat din nou, obosit şi amărât.

27 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

M-am sculat la ora cinci; cei care au lucrat azi-noapte până târziu au fost lăsaţi să doarmă în continuare. Afară era prăpăd. În drum spre „cazan" aveam impresia că vântul cu măzăriche îmi va scoate ochii. „Cafeaua" am băut-o tot goală, „ca boierii". Eram supărat. Muncesc toată ziua la atelier, alerg încoace şi-ncolo ori de câte ori este nevoie, iar câţiva, fără obraz, chiulesc ascunşi pe unde pot şi se cred „deştepţi". După ei, numai proştii muncesc. M-am dus să caut un camarad de care maistrul avea nevoie. El a plecat, iar eu am stat puţin să mă încălzesc. Un alt maistru, care avea nevoie de mai mulţi oameni, a venit să ia din atelier un motor reparat şi a dat peste noi strânşi grămadă la taifas.

Sunt nopţi când uneori nu pot dormi şi mă gândesc când o da Dumnezeu să scap de această viaţă de coşmar. Gândurile mă năpădesc, mă visez mereu acasă, ducând viaţa de înainte de militărie şi front, dar totul nu este decât un vis. Acum stau în remorcă sub prelată la căldura motorului care „toarce" şi-mi încălzesc picioarele îngheţate; stând încovoiat scriu pe genunchi aceste rânduri. Fără ele nu aş mai şti cum trec zilele, săptămânile... Am devenit apatic. Lucrez ca un automat şi mă simt pe jumătate mort. Mă trezesc mereu gândindu-mă acasă la soţie, la mamă şi mă întreb ce fac fără mine. Nu am nici posibilitatea de a le sprijini cumva, aşa că mă consolez cu gândul că se vor descurca şi fără ajutorul meu. Am fetiţa de două luni şi încă nu o cunosc şi mă întreb cui o să-i spună tată când va putea vorbi. Privesc

uneori copilul rusoaicei care merge pe picioruşele sale şi mă pot înţelege cu el atunci când îl chem „disuda" pe limba lui şi îi dau bomboane sau îi arăt ceva; atunci vine la mine şi mă bucur foarte mult de parcă ar fi copilul meu.

S-a ordonat adunarea întregii baterii şi stăm toţi adunaţi în careu, urmând ca doi camarazi să primească câte douăzeci şi cinci trăgători la fund, fiecare pentru motive diferite. Bătaia a început cu unul din atelierul nostru pentru „găinărie". Arăta ca un copil mai mare. Un vlăjgan de soldat l-a luat în spate, iar altul l-a ţinut de picioare. Pirpiriul a putut să suporte toate loviturile doar peste izmene. Îmi era milă de ei, fiind nu numai prahovean de-al meu, dar şi prieten, însă în sinea mea îl condamn pentru ceea ce a făcut. Şi eu sufăr de foame şi uneori chiar foarte tare, dar de furat nu mă duc să fur chiar dacă la drept vorbind în timp de război o asemenea faptă este oarecum scuzabilă. Cel de-al doilea a fost un şofer mai în vârstă concentrat, care a primit numai douăsprezece lovituri în „prima tranşă". Căpitanului i s-a părut că „majorul" nu lovea suficient de tare şi de aceea i-a luat acestuia centura din mână şi a completat el restul de treisprezece lovituri cu atâta forţă, încât bătrânului i-au crăpat izmenele şi a rămas cu fundul gol, roşu-vânăt.

Domnul căpitan este de altfel un om foarte cumsecade, dar nu poate suferi hoţia şi minciuna pe care le sancţionează cu toată asprimea atunci când este cazul. După acest „spectacol" trist, am plecat la masă, dar mazărea nu era încă fiartă. După o oră am primit-o la fel de tare ca alicele şi cred că şi dacă ar fi fost pusă la fiert toată ziua tot nu se înmuia. Am mai luat o porţie şi am ronţăit ca „ghiţă" porumb pentru că zeama era extrem de sărată. Mulţi dintre răcani au renunţat la asemenea „bunătate", în schimb eu am mâncat totuşi deoarece am dorit să-mi rămână ceva pâine pentru masa de seară. Restul zilei până la ora paisprezece am ajutat şi eu pe unde a fost nevoie, în timp ce strungarul a rămas să lucreze în continuare toată noaptea la o piesă foarte pretenţioasă şi dificil de confecţionat.

Cerul a devenit senin şi s-a lăsat un ger de „îngheţa apa în tindă". Am dormit bine şi m-am visat din nou acasă.

28 NOIEMBRIE 1942. U.R.S.S.

Cu toate că bătea soarele, afară era un ger teribil. Am dat ajutor maistrului să monteze frâna de mână la remorca atelierului. La masa de la ora zece şi jumătate, care corespunde mesei de prânz la noi în

țară, am primit pâinea pentru toată ziua și un fel de „ciulama de legume" în care era mult praf de dovleac. Mâncare nemțească. Mi-a fost așa de foame încât am mâncat și pâinea de la masa de seară. După-amiază am avut de sudat lanțuri antiderapante pentru mai multe mașini. Cele câteva zeci de grame de „salam conservat" și unt le-am cedat unui camarad, care la rândul lui mi-a cedat pâinea. Am mâncat-o cu ceai. El se văita că nu prea are poftă de mâncare, iar eu că nu am mâncare la poftă. M-am culcat „o dată cu găinile", după cum se spune pe la noi. Era ora șaptesprezece.

29 NOIEMBRIE 1942. VERHITARASOCA

Ne-am sculat „cu noaptea-n cap" și am continuat lucrul la ultima mașină care o mai aveam de reparat, după care urmează plecarea din nou spre răsărit, mai aproape de front. Și cei de la atelierul numărul unu mai au câte ceva de făcut la o rablă. Despre regiment nu mai știu nimic de nouă zile. În ultimul timp am devenit tot mai util mecanicilor, „furându-le" câte ceva din meserie.

Săptămâna aceasta parcă a trecut mai repede dacă am avut mai mult de lucru. Am muncit mai mult, dar în schimb am făcut mai puțină gardă. Nu prea am nimerit-o cu „haleala", pentru că mai tot timpul „am cam tras mâța de coadă". Ori nu prea mi-a plăcut – în special lintea – ori a fost prea puțină. Scăparea a fost mai mult pâinea goală. Ieri și azi am mâncat vreo trei pumni de sămânță de floarea-soarelui primiți de la rusoaică, încât și acum mă ustură limba.

În comuna aceasta, numită Verhitarasoca, am stat până acum șase zile, am putut avea mai mult timp contact cu localnicii și mi-am dat seama că nu prea sunt de disprețuit. În țara noastră, datorită unei propagande neloiale, li s-au scos în evidență numai defectele și chiar s-a exagerat, însă au și multe părți bune, de altfel ca și noi românii.

Mai spre seară, după ce am adus ceaiul ca să mănânc la atelier, stam în cameră pe scaune cu câțiva camarazi. Eu le arătam, făcând semne cu mâna pe burtă, că mă taie „ramazanul" de foame și ei râdeau cu poftă. Deodată ușa a fost dată de perete și a intrat furios domnul căpitan. „Ce faceți voi aici? Hai? Unii lucrează în frig și voi stați la căldură și taifas?" A început „paradeala". Strungarului care era lângă ușă i-a dat o palmă peste față. Al doilea mai aproape eram eu. Am sesizat că vrea să îmi dea cu pumnul în cap, dar am făcut o eschivă ca la box și m-a atins numai puțin pe ceafă. Când am crezut că am scăpat și eram gata să ies pe ușă, mă pomenesc cu un vârf de bocanc în fund,

dat aşa de tare că m-a săltat şi totodată mi-a dat viteză încât l-am prins pe strungar din urmă. Nu a scăpat nimeni „nealtoit". La urmă rămăsese maistrul în poziţie de drepţi, crezând că el scapă de „papară". Dar n-a scăpat, ci din contră, a primit câteva palme răsunătoare. A vrut să evite şi alte lovituri, dar a dat cu spatele de un scaun, s-a dezechilibrat şi a căzut peste el. Nu a trecut mult timp şi a venit la atelier sublocotenentul mecanic, trimis de căpitan. Ne-a adunat pe toţi în curte. A ordonat „drepţi", „la stânga înainte marş" şi ne-a băgat în grădina de legume a rusoaicei din spatele casei, pe arătură. Bulgării mari de pământ nu erau în întregime acoperiţi de zăpadă. A început cu comenzile: „culcat", „drepţi", „înainte fuga marş", „înainte fuga marş", iarăşi culcat", „drepţi", „înainte şi înapoi fuga marş", puţină „broasca" şi aşa mereu. La început am luat lucrurile în glumă şi parcă îmi plăcea. Trăgeam cu coada ochiului la subofiţeri şi maiştri cum executau în rând cu noi răcanii şi mai ales la un maistru civil, borţos şi puturos nevoie mare. Îmi făcea plăcere să-l privesc cum se schimonoseşte şi asudă, mai, mai să îi iasă sufletul din el. Am făcut atâtea culcări şi alergări, încât până la urmă am scos limba şi eu de oboseală. Ne-a făcut apoi la toţi morală, dar în special maiştrilor, că nu sunt capabili „să ne ţină-n frâu", că suntem chiulangii, lipsiţi de patriotism etc.

30 NOIEMBRIE. VERHITARASOCA

La ora trei dimineaţa am început să învârtesc la manivelă, pentru pornirea motorului maşinii, până „a ieşit untul din mine". M-am dus prea târziu la cafea şi n-am mai apucat. Eram aşa de flămând, încât într-un sfert de oră am mâncat pâinea care ne-a dat-o pentru două zile. Nu ştiu cum am să pot răbda de foame până poimâine.

La ora patru şi jumătate ne-am aliniat maşinile pe şosea în coloană de marş, după care am plecat spre adunare. A venit domnul căpitan şi ne-a întrebat: „Cine a luat o putină de brânză, de la rusoaica unde am stat eu în cantonament?". Până la urmă s-a aflat repede cine a fost hoţul. A luat-o chiar propria sa ordonanţă. De fapt cine altcineva se putea apropia de cantonamentul său, când noi răcanii de rând îl ocoleam cât puteam. Când l-a întrebat pe hoţ de ce a furat putina cu brânză, acesta a spus: „am luat-o pentru dumneavoastră, ca să aveţi de mâncare în retragere, căci cine ştie ce se mai poate întâmpla". Căpitanul, roşu de ger, s-a colorat şi mai tare când a auzit o asemenea gogomănie. Înfuriat ne-a adunat pe toţi în careu, cu toate că la acea oră trebuia să fim plecaţi. I-a comandat hoţului să-şi lase pantalonii în vine, iar unei

huidume de răcan „să-l umfle în spinare" şi să-l ţină în picioare, pentru a-i putea aplica douăzeci şi cinci de lovituri cu centura la fund. Era un ger cumplit, tocmai „bun" de stat cu „reflectorul" în sus. Hoţul a avut „onoarea" ca pedeapsa să-i fie aplicată chiar de căpitan. La început după fiecare lovitură cu centura ignea spunând „na brânză", „na brânză", „na brânză", apoi când loviturile au devenit mai repezi spunea numai brânză. Ordonanţa, care era probabil de origine maghiară, se văita de durere ca prin părţile Ardealului: „ioi doamne", „ioi doamne". La terminarea „ceremoniei", rusoaica a plecat spre casă fericită cu putina de telemea în braţe, iar domnul căpitan ne-a făcut cunoscut că pe hoţ îl va trimite la o baterie combatantă în funcţia de servant la tun şi că îşi va lua ca ordonanţă un alt ostaş.

Când a răsărit soarele eram departe, din nou pe drumul pe care am fugit de pe front cu şapte-opt zile în urmă. În timpul marşului am stat în atelier şi am tropăit tot timpul din picioare. Pe la ora douăsprezece am ajuns din nou în comuna Ilinca. Ne-a împărţit pe ateliere şi ne-a băgat prin case. Unde am fost repartizaţi noi, am nimerit într-o casă bună, dar am stat înghesuiţi. Gazdele au fost cumsecade. Ne-au dat să mâncăm ciorbă de cartofi cu carne de porc. Maiştrilor le-a turnat şi lapte în ceai. Am luat şi noi de la cazan griş şi „salam conservat". Pentru dormit, ne-am înghesuit câţiva pe o bancă lungă lângă perete, iar maiştrii în pat. Doi răcani s-au suit să doarmă pe cuptor, care era tot atât de mare cât un pat obişnuit. A adus rusul multe paie şi le-a pus pe jos. Ostaşii au pus în mijlocul camerei câte ceva în loc de pernă şi s-au întins cu picioarele de jur împrejur inclusiv pe sub pat. Privindu-i de pe bancă, soldaţii păreau că fac parte din spiţele unei mari roţi de căruţă prinse de butuc. Am dormit destul de bine cu toate că banca era îngustă şi foarte tare. Când era cazul să mă întorc, trebuia să cobor.

1 DECEMBRIE 1942. ILINCA

Au fost aduse la sudat toate lanţurile antiderapante rupte ale maşinilor. Când am încercat să montez sculele, garnitura manometrului, fiind uzată, s-a rupt. Alta de rezervă nu aveam şi nici din ce să improvizez ceva. Am încercat cu hârtie în mai multe straturi, apoi cu carton, dar tot degeaba. Hârtia se rupea, iar cartonul nu ţinea la presiune. Am fost nevoit să-mi tai o bucată din limba de la bocanc. Picioarele de asemenea parcă erau din lemn. Am mai avut ghinionul să pierd şi o mănuşă.

În timpul lucrului se brumase manometrul din cauza gerului. M-am dus să reglez presiunea. Tubul de oxigen s-a dezechilibrat şi a fost pe punctul de a cădea. De teamă, l-am prins în braţe, dar manometrul m-a lovit peste nas, lângă ochi. Dacă îl defectam, în mod sigur urma să stau şi eu cu „reflectorul" în sus pentru 25 sau 50 de trăgători la fund. Am terminat cu bine treaba însă tot timpul am fost tare mânios pe mine, pe viaţă şi război, pe toţi şi pe toate la un loc.

Am fugit la cameră ca să mă mai încălzesc. Am profitat de timp şi i-am scris soţiei o carte poştală. Printre altele, m-am şi destăinuit că: „...în fiecare seară mă visez acasă în diferite cazuri şi de multe ori cu fetiţa pe care cel puţin nu o cunosc... îmi pare bine că ai botezat-o şi transmite-i cumetrii mulţumirile mele...".

După masa de prânz am trecut din nou la muncă şi ca măsură de prevedere, pentru caz de forţă majoră, am montat cauciucurile dublespate şi lanţuri antiderapante, la atelierul mobil. Activitatea tuturor a fost intensă până după ora paisprezece, când din cauza norilor groşi şi negri, a început deja să se întunece mai devreme ca de obicei.

Am ajuns la cameră obosit şi tare îngheţat de frig. „Hazaica" era lângă plită şi pregătea turtiţe de cocă în untură. Mirosea a gogoşi rumenite aşa de tare, încât îmi lăsa gura apă. Aveam poftă să mănânc şi eu măcar una singură, dar nu a fost să fie. Ca să nu mai dormim înghesuiţi ca azi-noapte s-a luat măsura ca şase ostaşi să ne mutăm într-o casă învecinată. Printre aceştia m-am numărat şi eu. Am plecat – după cum se spune – „cu coada între picioare" şi în suflet cu o mare părere de rău că am pierdut o asemenea ocazie favorabilă de „potol", mai ales că la prânz am avut parte tot de ciorbă de linte şi am mai şi tremurat de frig până am luat-o şi pe aceea. Pentru masa de seară am primit de asemenea tot ciorbă de linte şi „pâine de război" pentru două zile. Cinci oameni la patru pâini, începând de miercuri până vineri la prânz. Astăzi este marţi şi nu ar trebui să mâncăm din ea. Totuşi am împărţit o pâine în cinci părţi şi am mâncat pentru că nu aveam încotro. După cum se vede treaba bate vântul şi prin serviciul nostru de aprovizionare.

În camera vecină în care am fost repartizaţi am dat peste o babă morocănoasă şi rea. A refuzat să ne dea paie. Noroc că „băieţii" s-au descurcat. Baba nu avea nici sticlă de lampă. Trăgeam pe nas numai

fum negru şi miros de gaz. După ce că era îmbrăcată sărăcăcios era murdară şi soioasă , atât pe rochie cât şi pe sorţul pe care-l purta în faţă, iar în casă mare neorânduială şi mizerie. Totuşi a venit cu un castron mare de ciorbă şi linguri de lemn, obosite de atâta întrebuinţare. Când a trântit castronul pe masă în faţa noastră au sărit varza şi cartofii în sus. Am rămas surprinşi şi parcă speriaţi, căci nu ne-am aşteptat la aşa ceva. Cu toate acestea am mâncat „pe întrecute". Nu a existat nici o urmă de greaţă sau fasoane.

Cu căciula pe cap, m-am înfăşurat în pătură şi foaia de cort. Am mai pus deasupra mantaua şi m-am culcat pe bancă lângă perete şi în dreptul ferestrei. A trebuit să mă întorc cam des din cauza durerii de „ciolane".

2 DECEMBRIE 1942. ILINCA

Autorul împreună cu doi camarazi

M-am trezit la ora trei, din cauza unui şofer care a trebuit să plece undeva în misiune. O dată deşteptat din somn, nu am mai putut să adorm. M-am visat sub bombardament de aviaţie şi prizonier de război. Am noroc că nu sunt superstiţios. Am stat aşa cu ochii deschişi până la ora cinci, când s-a anunţat adunarea pentru cafea. Am luat-o, dar fiind prea amară, am renunţat la ea şi am cedat-o unuia care nu s-a dus să o primească din cauza comodităţii.

Sunt îngrijorat, deoarece divizionul din care facem parte urmează a se deplasa pe poziţii înaintate de luptă, iar atelierul nostru trebuie să-l însoţească, staţionând doar la 20-30 km în spatele lui pentru a executa mai repede reparaţiile mai uşoare la maşini şi tehnică de luptă. Celelalte ateliere rămân pe loc în această comună. Pericolul pentru noi va creşte foarte mult în eventualitatea unui atac al ruşilor.

Despre divizia noastră şi regiment am aflat numai lucruri neplăcute. Unul din divizioane a rămas pe poziţie, iar altul s-ar afla undeva în refacere. Pe lângă pierderile de vieţi omeneşti, se spune că mulţi oameni s-au rătăcit de unităţile respective. Domnul colonel este rănit uşor. Cea mai bună dovadă este faptul că în această comună avem deja adunaţi oşteni din diferite baterii răniţi mai uşor sau cu picioarele degerate. Numărul acestor oameni bătuţi de soartă creşte permanent. Mulţi ostaşi se află internaţi în spitale de campanie, iar alţii, în special ofiţeri şi subofiţeri, au fost transportaţi cu trenuri şi avioane pentru a fi internaţi în spitalele din ţară. Pierderi însemnate au şi celelalte regimente ale diviziei.

Am fost chemaţi la adunare, dar nu ne-au ţinut prea mult. Era şi tare frig. Am fost împărţiţi în două grupe: cei care pleacă pe poziţie şi cei care rămân pe loc. Noi am primit ordin să ne pregătim de plecare şi să ne încălzim motoarele maşinilor. Peste puţin timp am fost chemaţi la masă numai cei care urma să plecăm. Era aproape ora nouă. Am primit obişnuita ciorbă de linte pe care am mâncat-o la „botul calului" lângă maşini, în ger, deoarece urma să plecăm imediat. N-am mai ţinut cont de raţia de pâine şi am mâncat ca să mă satur. Bucătarul ne-a mai chemat să ne mai dea linte, deoarece mai avea şi urmărea să golească marmita mai repede pentru a pregăti altă mâncare care să fiarbă în timpul marşului. Am mai luat şi eu o porţie supliment, dar m-am ales cu dureri de stomac. Uitasem faptul că acum câteva săptămâni făceam mofturi la mâncarea de linte.

Cu toate că zăpada era înaltă numai de un lat de palmă, drumul se distingea foarte greu. Pe marginea şoselei am observat din loc în loc schelete de cai morţi, numai coaste şi ciolane. Carnea lor cred că a fost mâncată de miile sau zecile de mii de oameni flămânzi care s-au scurs pe această şosea într-un singur sens, spre apus.

De asemenea, am văzut şi acum foarte mulţi soldaţi români care se întorceau de pe front pe jos, ca vai de ei, rătăciţi de unităţi sau pur şi simplu dezertori.

Drumul parcurs astăzi a fost mai scurt. De aproximativ 60 km. Acest lucru demonstrează faptul că rușii au reușit să oprească înaintarea armatelor germane și române. Spre Răsărit au recucerit ceva teren din cel pierdut anterior. Ne-am oprit în localitatea Colhoznoveiput. Atelierul a fost parcat lângă un grajd de vite, pe jumătate demolat pentru a fi folosit ca lemne pentru foc. Într-o casă dărăpănată și fără împrejmuiri, situată vizavi de grajd, am cantonat și noi împreună cu familia unui muncitor refugiat din Stalingrad. Acesta avea trei fetițe frumoase ca niște păpuși. Cea mai mare cred că nu depășea opt anișori, erau însă foarte costelive și sărăcăcios îmbrăcate. Nu știu din ce cauză, după ce noi ostașii am făcut focul în sobă, „hazaica" a dezbrăcat copiii și i-a ținut numai în chiloței cu toate că afară era ger și geamurile camerei erau înghețate. Pe sobă gazda a început să coacă câteva turtițe de făină de grâu. Noi, de unde am plecat, am adus ceva semințe de floarea-soarelui și am început să rontăim, inclusiv fetița cea mică, care nu avea încă doi anișori. Din cauza lipsei de oameni garda a fost greu constituită. Pentru paza atelierului, trei oameni într-un post fix de 12 ore pe noapte. Eu am fost numit schimbul întâi. Am intrat cu bocanci cu tot într-o pereche de pâslari mari și groși, cu talpă de lemn. Am îmbrăcat o șubă „barosană" și am primit o pușcă în locul pistolului care în cazul de față nu mai folosea la nimic. Era frig, dar eu nu prea aveam treabă cu el. Stam ca un urs în mijlocul drumului. La ora șapte seara am fost schimbat. Între timp, maistrul a pornit motorul atelierului și l-a lăsat să funcționeze la „relanti" pentru a fi permanent cald și în caz de pericol să putem pleca cât mai repede. Am dormit șase ore, pentru că la ora unu noaptea am intrat din nou în post de santinelă. De această dată era un pic mai frig. Mi-au înghețat mâinile și picioarele și de teamă de a nu-mi degera nasul, îl vâram din când în când în blana șubei să se mai încălzească. Aerul cald, ieșit din gură, s-a transformat în ciucuri de gheață și s-a prins de ea. La ora patru dimineața m-a schimbat cel care a făcut schimbul doi azi-noapte pentru a mai face o oră până să se lumineze de ziuă. L-am rugat pe sergent să mă lase să dorm și eu un pic mai mult și de această dată a fost mai înțelegător.

3 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Am dormit însă numai o jumătate de oră în plus, deoarece am fost trezit de un camarad care a luat ceaiul în gamela lui şi pentru mine. Nu am putut să-l beau deoarece era foarte amar. Fiind totuşi cald, am spălat ceva mai bine gamela cu el. Nu a trecut mult timp şi s-a întors de la bucătărie un alt camarad cu ciorbă de linte rămasă de aseară. Când au auzit „fraţii" că e rost de ceva haleală în plus s-au dus să ia. Unul dintre ei mi-a adus şi mie. Am mâncat-o cu o bucăţică de pâine economisită de la masa de aseară.

A venit la mine maistrul şi mi-a spus „să ies din scutece" şi să montez sculele, că am ceva de sudat foarte urgent. Afară ploua mărunt de tot. Abia am terminat de sudat că am şi fost chemat la sublocotenentul mecanic. Acesta a găsit de cuviinţă să-mi încredinţeze depozitul de carburanţi, să fac distribuirea produselor la şoferi pentru alimentarea maşinilor şi totodată să ţin şi evidenţa lor până va sosi de la Ilinca un furier special în acest scop. Am primit unsprezece butoaie pline cu benzină, două cu ulei, ceva valvolină şi vaselină. La depozit este zi şi noapte post fix de pază. Situaţia mea s-a îngreunat foarte mult, deoarece depozitul este la câteva sute de metri depărtare, într-un loc izolat, şi eu trebuie să fac naveta des între atelier şi acest depozit, să mai trag la pompa de mână şi să mai notez ceea ce distribui. De sudat acum nu mă plâng că nu am ce. Ploaia m-a udat până la piele. Un ostaş mi-a adus şi mie mâncarea din ordinul maistrului. Eu nu mă mai duc deloc la cazan.

Nu ştiu din ce cauză, maistrul meu a hotărât să mă mut în casa în care locuieşte el cu ceilalţi maiştri. Aici este mult mai bine ca în vechiul loc, însă camarazii cu care voi locui mi-au spus că o duc rău, din cauză că sunt foarte multe ploşniţe.

Mutarea mea l-a supărat pe sergentul cu care împărţeam pătura. S-a învăţat să dormim împreună, probabil pentru că sunt mai meticulos în pregătirea patului şi mai curăţel în comparaţie cu mulţi alţii. Pe de altă parte cred că îi pare rău că nu a fost mutat şi el de către maistru o dată cu mine. În discuţia dintre noi – cam aprinsă – i s-a părut că sunt

„obraznic" şi am fost pe punctul să o iau „pe coajă". După acest incident am fost aşa de supărat, încât eram în stare să dau cuiva cu ceva în cap pentru cea mai mică ofensă.

Abia după ce s-a înserat am putut şi eu să mă spăl, întrucât în ultimele zile, din cauza evenimentelor şi hărţuielilor de tot felul, nu am avut această posibilitate.

Astăzi am primit de acasă primul plic recomandat trimis pe front pe data de trei noiembrie. A făcut pe drum exact treizeci de zile. Printre altele, soţia mi-a scris: „...Ticule m-ai întrebat în c. p. că cine mi-a dat concursul. Află că am făcut cum am putut amândouă...Şi când am născut m-a ajutat şi tăticu cu ce au putut şi ei. Şi îmi ia şi o căruţă cu lemne. Şi îmi face şi aparatul (arzător cu petrol în sobă). Restul ne-am luat noi. Eu am dat la încăputat pantofii care îi aveam în şoşoni. Şi mă costă 1 800 lei. Află că nenea Marin i-a dat 500 lei mămichii când a fost bolnavă. De am adus doctorul acasă. Când a venit acasă nici nu a ştiut ce boală are. Până nu am dus-o la raze. A găsit-o cu ficatul umflat, cu stomacul deplasat de 2 degete. Am cheltuit mai mult de 4 000 lei gheaţă, restul cu medicamentele. Şi îmi pare bine că nu eram născută cât timp a fost bolnavă că am putut să-i fiu de ajutor. Şi când am fost eu în pat m-a îngrijit dânsa pe mine... Te rog scrie-ne şi nouă mai des. Şi spune dacă mai ai cufărul cu flanel şi mănuşi şi cu ciorapi. Dacă nu ai îţi trimit eu...Pe aici e zăpadă? Sau e cald? Ticule mi-ai spus în c.p. că ai visat pe fetiţă că seamănă mai mult cu mine. Află că visul tău e invers. Că seamănă cu tine cum spun toţi, dar la ochi nu seamănă că îi are rotunzi şi mari cu gene lungi şi are ochi căprui. Dar vai de ea ce păţeşte de la noi. Mai ales tanti Oaia. O muşcă, o zgâlţâie până o face să plângă. Iar eu mă cert cu ea. Te-am visat şi eu pe tine că ai venit acasă. Şi erai în cămaşa de noapte în pat. Şi mă certam cu tine că de ce i-ai scris lui Chiva când erai la Bucureşti. Cu toate că am auzit dar am şi visat. Luni de dimineaţă mămica era deşteaptă şi a auzit că tu ai strigat-o la poartă. Şi aştepta să intri în casă. Dar nu ai venit. Şi de atunci îi stă în minte strigătul tău. Cât timp a fost mămica bolnavă au înţărcat vacile; nu au dat drumul la lapte, dacă nu a putut să le mai

mulgă. Când ne trimiți fotografia ta? Că ne este dor de tine. Află că de când ai plecat am tocit și cărțile dând cu ele de tine. Însă cu toate astea eu te aștept cu mare nerăbdare. Că tare mă încinge dorul câteodată. De-mi vine să țip ca o nebună. Tu știi bine cum eram noi mai înainte amândoi. Poate că și ție îți vine de asemeni greu. Dar trebuie să mai avem răbdare. Până o veni trecutul... Și tare îmi pare rău că nu știu nimic de tine. De ce nu ne scrii mai des? Că Fița mereu primește de la Mișu. Numai tu mă persecuți. Te rog nu uita... de fotografie. Că sunt tare curioasă să te mai văd odată cu capelul cu care ai venit acasă când ai plecat... Te sărut prin aceste rânduri cu care sunt tare îndurerată. Din cauza îndepărtării tale. Te rog să le primești cu drag de la mine Marioara Faranga".

Scrisoarea ei plină de deznădejde, suferință și speranță m-a pus pe gânduri mai abitir ca înainte. Dacă a ajuns să încăputeze pantofii din șoșoni, pe care îi știam că erau de mult buni de aruncat, dacă pune bază pe promisiunile lui taică-su că îi va lua o căruță de lemne și îi repară arzătorul, când el nu este în stare să facă altceva decât promisiuni, pe care niciodată nu le respectă, întrucât chiar el „trage mâța de coadă" cu toți ai săi de pe o zi pe alta, înseamnă că soția se îmbată cu apă rece și încearcă să mă amăgească și pe mine. Regret că mama a fost bolnavă și a intrat în iarnă fără furaje pentru vaci și că nu o să mai aibă lapte până după începutul anului viitor. Realitatea este că o duc foarte greu fără mine. M-a înduioșat grija pe care mi-o poartă, dar îmi pare rău că este atât de naivă încât să creadă că eu aș putea să scot ceva fotografii, când pe aici este vai de capul meu și al nostru în general. Dacă ar ști numai cât rabd de foame, de frig, de dor și cât mă zbat în neputință, că nu am posibilitatea să le ajut cu ceva sau cel puțin să le scriu mai des, cu siguranță că m-ar jeli amândouă ca pe un mort. Cu greu am putut să stăvilesc în față tendința care mă încerca „de a uda coada pisicii". Numai inima mea știe prin ce momente dificile a trecut. Doar o singură bucurie. Fetița seamănă mai mult cu mine, decât cu ea. Mai trag nădejde că am să o văd.

Seara, după ce am mâncat, am stat la „taclale" împreună cu maiștrii până aproape de miezul nopții. În acest fel mi-a mai trecut din supărările zilei. Multă vreme însă nu am putut să dorm din cauza gândurilor care

nu îmi dădeau pace. M-am visat îmbrăcat în alb ca o mireasă. Cu toate că nu cred în vise, există totuşi pe aici posibilitatea să fiu cununat şi eu cu o cruce de lemn şi o cască de fier, aşa cum am văzut cu câtva timp în urmă pe marginea drumului în perioada marşului spre front.

4 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Afară nu este frig, ci moină, după cum se spune pe la noi prin ţară. De dimineaţă mâncam pâine goală. M-a văzut un camarad. Acesta mi-a dăruit o ceapă pe care am mâncat-o în continuare cu pâine şi cu mare poftă am băut „de doi lei apă" şi gata „m-am săturat". Neavând pentru moment ce suda, am fost repartizat să dau ajutor unui mecanic, dar nu a trecut prea mult timp pentru că a început hărţuiala. Când la benzină, când la aparatul de sudură şi înapoi. Mecanicul m-a avut numai „pe hârtie".

La ora unsprezece am avut adunarea pentru masă şi soldă. Solda pe luna octombrie am primit o marcă germană care echivalează cu 60 lei româneşti. Dacă ar fi cu putinţă să-i trimit aceşti bani soţiei la Ploieşti prin mandat poştal ar fi bine.

La masă am avut mâncare de fasole boabe. Fasolea s-a prins de fundul cazanului şi a ieşit puţin afumată, dar mi s-a părut bună pentru foamea mea. Păcat că nu am primit o porţie mai mare, care să mă satur cum trebuie.

După ce am mâncat, sergentul concentrat, care este de meserie tâmplar – şi cu care m-am „certat" ieri –, m-a luat să îl ajut să-şi facă un pat pentru camera în care am dormit cu el în prima seară când am venit în această localitate. Mi-a propus să dorm şi eu cu el în pat, dar am refuzat, cu toate că în noul meu loc de cantonament dorm jos, pe paie. Când am plecat la cameră am dus şi un braţ de resturi de lemne rămase de la lucrare, ştiind că ruşii nu o duc prea bine din acest punct de vedere. Rusoaica – amabilă – mi-a dat să mănânc lapte fiert cu mămăligă, iar eu am răsplătit-o cu două ruble fără să ştiu însă cât valorează. Am aflat că o doare capul. De milă, i-am dat două aspirine de rezervă luate din ţară. I-am mai adus într-o sticlă puţină benzină în care am dizolvat un cocoloş de vaselină cam cât o nucă, pentru a o face „mai grasă" şi a o putea folosi ca „petrol lampant". Ea îmi spune mereu că soldat român „haraşo", adică om bun.

Astăzi am primit un săpun mai mare pentru spălat rufe, unul ceva mai mic pentru spălat mâinile la atelier, altul foarte mic şi colorat în roz pentru faţă şi unul în formă cilindrică pentru bărbierit.

La masa de seară ni s-a dat un fel de salam cu foarte mult sânge în el, pe care l-am mâncat la cameră împreună cu ceilalţi. Ca supliment am primit din partea proprietăresei un castron mare cu ciorbă de cartofi amestecaţi cu foloştine de varză şi carne, după care a urmat o farfurie cu friptură de porc. Am mâncat „haraşo" şi m-am culcat. Câteva ore nu am putut să dorm. Nu îmi dau seama cât au fost de vină ploşniţele. Tot timpul m-am gândit acasă, la situaţia actuală de pe front şi la ce s-ar putea întâmpla în viitor.

5 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

La ora şase dimineaţa eram prezenţi la adunare. A început inspecţia efectelor, ţinutei, armamentului. Cei care nu au fost în ordine cu câte ceva au fost daţi deoparte, după care au fost avertizaţi şi totodată ameninţaţi că: „Mâine dacă se întâmplă acelaşi lucru vă trimit pe poziţie", adică pe linia întâi a frontului. S-a stabilit ca să primim puşti şi cei care avem în dotare pistoale, deoarece prin apropiere partizanii ruşi au dat un atac şi au avut destul succes. Ai noştri au fost luaţi prin surprindere. Ruşii au reuşit să omoare mulţi nemţi şi români de-a valma. Auzisem că în această comună se află un locotenent rus îmbrăcat civil şi o femeie spion care vând diferite mărunţişuri în special soldaţilor. Erau urmăriţi pentru că ar fi împuşcat unsprezece ofiţeri germani şi doi români. După ce am plecat de la adunare am văzut că aceştia au fost arestaţi; atât locotenentul, cât şi femeia erau duşi sub escortă de o patrulă germană la comandamentul lor.

Despre regimentul nostru se aude de asemenea numai de rău. Din toate bateriile care au plecat pe poziţie, numai bateria a şaptea a rămas întreagă, restul sunt distruse, cu aproape întreaga tehnică de luptă de maşini şi tunuri. În privinţa oamenilor, cam cincizeci la sută ar fi morţi, dispăruţi, precum şi răniţi sau cu degerături prin spitale. Pe poziţie ar mai fi rămas doar vreo zece tunuri. De pe linia întâi au venit o mulţime de maşini cu diferite defecţiuni pentru reparaţii. Stau la rând „ca la moară" şi mereu sosesc altele. Pe capul mecanicilor este prăpăd.

Mi-am făcut totuşi puţin timp şi am fugit până la cameră, în speranţa intimă că poate „hazaica" îmi va da ceva de mâncare ca să-mi potolesc foamea. Nu m-am înşelat, deoarece aproape imediat mi-a pus pe masă o farfurie cu ciorbă, o cană cu lapte fiert şi o bucată mare de pâine. Am mâncat zdravăn. Foarte mulţumit de gestul ei i-am oferit ceva bani, însă nu a vrut să-i primească. I-am dat şi eu copiilor săi, care s-au bucurat ca şi când ar fi primit în dar jucării. Mai târziu am luat de la cazan ciorbă de mazăre pe care am mâncat-o goală, deoarece nu mai îmi era foame.

Ţinând seama că mâine avem din nou inspecţia echipamentului, mi-am curăţat mantaua cu benzină pe la rever şi mâneci şi i-am scos toate petele de ulei. Nu am terminat bine treaba, că am fost chemat să alimentez cu benzină maşini şi să duc situaţia consumului de carburant pe ultimele trei zile. Am întocmit urgent tabelul la cameră şi m-am prezentat cu el la cantonamentul domnului căpitan al serviciului tehnic. I-a fost suficient să arunce o privire la „total consum" şi să se înfurie imediat. După părerea lui consumul a fost exagerat de mare. Cu toate că se apropia seara, a ordonat să se facă cercetări. Toţi şoferii au recunoscut primirea cantităţilor specificate în tabel, în afara unuia singur. S-a constatat că mai am în stoc 1 100 litri de benzină, adică cinci butoaie şi jumătate, exact totalul din situaţia înaintată. Am primit ordin să mutăm butoaiele de acolo în altă parte pentru a fi mai bine adăpostite. Nu a fost deloc simplu şi uşor, ci din contră, o treabă foarte grea şi anevoioasă pentru că butoaiele când le rostogoleam mai „patinau" pe zăpadă, iar noi cu mâinile îngheţate ne tot opinteam în ele, uneori în zadar. După aceea a trebuit să descărcăm o maşină cu piese auto de rezervă pentru că aceasta urma să plece din nou într-o misiune de două zile. Munceam, dar gândul îmi era la cele 25 de trăgători promise. Îmi era totuşi teamă, cu toate că nu mă simţeam cu nimic vinovat. În sinea mea eram grozav de tulburat. La un moment dat „m-a fulgerat" ideea că ar fi de preferat un glonţ în cap, decât ruşinea de a sta cu fundul în sus în faţa camarazilor mei şi a maiştrilor. Între timp s-a distribuit ceaiul. Eu nu m-am dus deoarece nu am avut timp şi nici nu îmi era aminte de aşa ceva.

La cameră, după ce m-am spălat puţin, împreună cu un camarad am desfăcut o conservă şi am început să mâncăm. Jumătate din porţia mea am dat-o celor trei copii ai rusoaicei, ca să guste şi ei . „Hazaica", din nou atentă, ne-a pus în faţă un castron cu ciorbă.

6 DECEMBRIE 1942. COLHOZNIVEIPUT

Moş Nicolae a venit cu barbă albă, aşa după cum m-am aşteptat. După ce am băut cafeaua, la ora şase eram prezent la adunare, bine pus la punct pentru a nu exista nici un motiv de a mă trimite pe linia întâi a frontului, aşa cum s-a întâmplat cu unele ordonanţe şi popotari. Am făcut instrucţie numai un sfert de oră. Mai mult am făcut haz de soldaţii concentraţi, care habar nu aveau să prezinte arma „pentru onor". În definitiv, ce nevoie avem noi aici de a prezenta arma, când tunurile grele se aud uneori bubuind. Ni s-a dat drumul să mergem „la treabă". Mi-am făcut timp şi m-am dus la cameră să îmi curăţ pistolul pentru a-l da în primire. Rusoaica m-a servit cu o porţie de iaurt, iar eu pe toţi ai ei cu câte o bomboană. Având treabă la serviciul tehnic, am trecut şi pe la un prieten ordonanţă în aceeaşi clădire. El m-a servit cu plăcintă de dovleac de la ruşi.

Astăzi am văzut şi eu un camarad de la bateria a cincea care s-a întors de pe poziţie cu picioarele degerate. Bocancii îi purta în raniţă, iar picioarele le avea înfăşurate în mai multe rânduri de cârpe. Merge sprijinindu-se în două bete. Îmi este tare milă de el. Am aflat şi o veste bună. Circulă zvonul că urmează să plecăm în ţară. Mai multe maşini au plecat la depozit să aducă benzină.

Pentru masa de prânz am primit supă de legume uscate cu carne. A fost destul de gustoasă. După-amiaza a trecut parcă mai repede. Am lucrat câte ceva la atelier, am distribuit benzină unor şoferi şi gata s-a făcut ora cincisprezece, când începe să se întunece. La masa de seară am primit treizeci de grame de unt. Am mai cerut „hazaicii" o ceapă şi am mâncat în cameră. M-am pregătit pentru a intra în gardă, deoarece sunt schimbul doi şi am să fac numai trei ore. Trecând cu alt camarad prin camera ruşilor, i-am găsit pe aceştia la masă. Ne-au poftit şi pe noi să mâncăm mămăligă de mei, coaptă în tavă. Am gustat câte puţin şi am plecat la corpul de gardă, unde m-am culcat pe jos pe paie, până la ora douăzeci şi unu, când am intrat în post. Afară vântul bătea tăios. Am avut parte numai de şubă deoarece pâslarii i-a luat comandantul de gardă. Nu puteam să îi zic nimic dacă el a hotărât aşa.

A trecut pe şosea, dinspre front, o coloană mare de maşini cu farurile aprinse şi m-am mirat că nu au luat nici o măsură de prevedere pentru eventuale atacuri ale aviaţiei ruseşti. Cele trei ore de gardă mi

s-au părut mai lungi decât o zi de post. Credeam că nu se mai termină. La un moment dat îmi amorțise spatele din cauza greutății șubei și nu mai eram sigur dacă mai aveam arma pe umăr sau nu, până când am smucit-o în jos. Când a venit schimbul eram așa de înghețat, în special la picioare, mâini și față, încât ședeam nemișcat „ca la fotograf". La corpul de gardă am găsit un „culcuș" chiar sus pe cuptor, însă nu aveam ce să-mi pun sub cap altceva în afară de centura cu cartușierele. Dormitul în asemenea condiții a fost mai mult chin, decât odihnă.

7 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

La ora cinci dimineața când m-am sculat am avut o surpriză neplăcută. În ceafă îmi ieșise un buboi dureros. S-a convocat adunarea. Afară era frig și vântul bătea puternic. Până la venirea domnului locotenent, gradații ne-au alergat pe câmp să ne încălzim. A urmat „inspecția", apoi „un pic de instrucție". Cu toate mișcările făcute tot am înghețat de frig.

Când am intrat în cameră la căldură, pușca s-a umezit imediat. A urmat apoi o muncă grea, de aproape două ore, de învârtit la manivelă, până când am reușit să pornim motorul grupului electrogen. Am fugit la cameră să-mi șterg arma, înainte de a se păta cu rugină. Am găsit-o nu numai pătată, ci roșie de rugină. Am regretat, dar m-am bucurat când „hazaica" mi-a spus că nu mai este bolnavă și că am contribuit și eu cu ceva la vindecarea ei. Poate ca recompensă, mi-a adus o bucățică de friptură de porc cu pâine și o cană cu lapte cald. De la „cazan" am primit ciorbă de mazăre cu carne, însă „cam lungă".

După-amiază am avut ceva de sudat. Ne-au dat pâine pentru patru zile și țigări. Un camarad de-al meu a primit bani de la maiștri să cumpere carne de vită tăiată clandestin din comună. Rusoaica, ajutată de „bucătarul" nostru improvizat, a făcut o ciorbă. După ce maiștrii s-au săturat bine, ne-au dat nouă restul. Cu toate că afară vântul bătea cumplit, am luat și „supa" de la cazan.

Astăzi l-am văzut pe bărbatul rusoaicei cum „măcina" porumb în casă. Ședea călare pe o „capră" din lemn în mijlocul camerei. Pe capră era fixat vertical un „butuc" tot din lemn învelit cu o bucată de tablă mai groasă cu zimți exteriori. Peste această tablă era introdusă alta mai largă însă cu zimții în interior. De ea erau prinse două mânere de

lemn ce erau manevrate cu mâinile de la stânga la dreapta şi invers. Între cele două table dinţate se vârau câteva boabe de porumb. Ca să facă o mămăligă cu o asemenea „moară" cred că avea nevoie de mai multe ore de muncă şi foarte multă răbdare.

Am scris soţiei o carte poştală şi i-am comunicat vestea cea mai bună: „Eu sunt bine sănătos". M-am „plâns" că nu am primit cam de mult nici o veste de acasă şi că: „...în plus îmi este dor de tine şi vreau să ştiu cât mai multe amănunte despre fetiţă, în special să mi-o descrii şi mie cum arată sau să îmi trimiţi şi mie portretul ei, că eu o visez în diferite feluri. În chestia cu finanţele am scris la Ceptură să-ţi trimită după ce îi scrii tu ce ai nevoie sau ce crezi de cuviinţă. Sărbători fericite vă urează al vostru...". M-am culcat cu gândul la camarazii mei care vor fi de gardă în această noapte şi la cât vor avea de îndurat din cauza gerului cumplit.

8 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Când m-am sculat nu mi-am mai găsit ciorapii la locul ştiut. După ce m-am necăjit suficient i-am găsit. Am mâncat pâine cu sare, până când m-am săturat. La adunare, noi soldaţii am fost plasaţi cu faţa spre vânt, încât ne curgeau lacrimile ca după mort. În schimb gradaţilor, care aveau faţa îndreptată spre noi, vântul le bătea în spate şi nici nu se sinchiseau de el. Deştepţi băieţii! Ne-au înghetat mâinile pe arme. Vreo douăzeci de camarazi care nu au fost găsiţi la inspecţie în regulă au făcut fiecare cel puţin tot cam atâtea culcări pe zăpadă. Instrucţia nu a fost firească pentru situaţia în care ne aflam. Am început cu „broasca", apoi cu alergări şi culcări repetate prin zăpadă, pas de defilare, „pentru onor prezentaţi arm" şi...„repetir". A fost ceva deosebit de greu şi demn de ţinut minte.

Pe şosea – care se află la 150-200 metri – treceau maşini germane şi căruţe cu refugiaţi. Atât soldaţii nemţi, cât şi refugiaţii se uitau la noi cu mirare. Cred că în sinea lor îi credeau pe comandanţii noştri nebuni. Aceeaşi părere stăruia şi în capul meu. Pe lângă noi, pe drumul din localitate treceau în ambele sensuri „cioloveci" care priveau numai cu coada ochiului. Pe unii i-am văzut cum se holbau la noi pe geamurile de la ferestrele caselor. Probabil că şi-au făcut şi semnul crucii, cu

toate că la ei este interzis acest lucru. Scrâșneam din dinți, înjuram în gând, dar executam de teamă să nu o pățim mai rău. Neexecutarea ordinului pe front se pedepsește aspru. Și astăzi – ca și ieri – am avut probleme deosebite cu pornirea motorului. Când m-am dus la cameră să-mi curăț arma „cioloveca" m-a așteptat cu o farfurie de tăiței cu carne, iaurt și pâine. Plângând, mi-a arătat o fotografie. Am înțeles că este fiul ei mai mare plecat pe front. Nu știa dacă este mort sau nu și din această cauză probabil este așa miloasă cu mine. Motivul ar fi că eu semăn foarte mult cu el.

Deodată am auzit și apoi am văzut pe fereastră un avion rusesc, care mitralia pe șosea o coloană de mașini germane și refugiați ruși. „Scuipa" flăcări pe nări. De teamă să nu mă lovească și pe mine vreun glonț rătăcit, m-am întins cât eram de lung lângă perete, sub fereastră, până când a trecut pericolul. Îmi era teamă că glonțul ar putea intra și prin peretele subțire de paiantă. Am mâncat foarte bine și nu știam cum să-i mulțumesc femeii. Până la urmă i-am dat bărbatului său toate țigările de foi care le-am primit ieri.

Astăzi nu am avut nimic de sudat, dar i-am ajutat pe ceilalți camarazi la montarea pe șasiu a unui motor căruia i-a fost înlocuit ambreiajul și am distribuit benzină și ulei de mai multe ori. La adunarea pentru masă am primit tutun de pipă – rație restantă din timpul retragerii anterioare –, dar nu ne-a spus cum să-l fumăm fără instrumentul necesar. Vântul bătea atât de puternic, încât îmi zbura ciorba din gamelă și am fost nevoit să merg până la cameră „într-o dungă" ca soldații lui Napoleon în 1812.

După-amiază mai m-am învârtit pe la atelier și depozitul de benzină. Pentru masa de seară am primit 60 grame tobă și cam o linguriță de unt. Ne-au mai revenit la fiecare câteva bomboane „ca desert". Am luat și ceaiul cald. Un maistru a făcut rost de o găleată de făină. I-a dat-o rusoaicei să facă turte. Este cel mai zgârcit dintre toți. Totuși s-a îndurat să rupă una în patru părți și să ne dea și nouă câte un pic să nu „râvnim". Acesta are uneori dureri cumplite de stomac – probabil că este bolnav de ulcer –, dar nu se lasă și mănâncă „ca de frica morții". Este și puțin cam „borțos". De altfel în această localitate am dus-o mai bine ca oriunde până acum.

9 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Nu mai este așa frig. Vântul a încetat să mai bată. La adunarea de dimineață ne-a făcut multă morală, în special gradaților, pentru tot felul de lucruri. Cea mai importantă învinuire a fost adusă „serviciului de gardă" deoarece responsabilii gradați nu și-au îndeplinit sarcinile conform regulamentului. Patru oameni au fost pedepsiți cu câte zece trăgători la fund fiecare. În coloană de marș, am fost duși până într-o vâlcea din apropiere, pentru ca să fim feriți de privirile indiscrete ale rușilor. Acolo s-a aplicat „constituția" după tipicul descris cu alte ocazii. Au urlat pe diferite voci. Ne-am întors la vechiul loc și am continuat să facem instrucție. Ni s-a adus la cunoștință că urmează să se acorde decorații pentru merite deosebite. Din bateria noastră au fost propuși câțiva camarazi. Nu toți merită să primească așa ceva.

După vreo două ore de muncă la atelier, m-am dus la cameră pentru că am fost de rând cu curățenia. Cu acest prilej, am mai adus paie proaspete și mi-am șters arma de rugină. Ca de obicei, rusoaica mi-a oferit o bucățică de carne prăjită și dovleac fiert cu mei. Am constatat că sunt oameni deosebiți de cumsecade și cred că sunt și credincioși dacă fac cu noi atâta pomană. Eu le-am dăruit lor bomboanele care mi-au mai rămas din cele primite aseară. S-au bucurat la fel ca și copiii.

Am fost numit să fac la noapte de gardă schimbul întâi și trei. Tocmai când mă pregăteam să plec, au venit după mine doi șoferi să le dau benzină. Eu i-am refuzat că nu am timp, însă ei nu s-au lăsat și au raportat cazul. Așa am fost scutit de primul schimb. După ce am alimentat mașinile m-am alimentat și eu cu brânză și ceai și am plecat la corpul de gardă. Nu aveam loc unde să mă culc. Am așezat trei scaune unul lângă altul, cam după lungimea mea, și m-am întins pe ele. În cameră era foarte cald și credeam că mă sufoc. Așa m-am chinuit să dorm până la miezul nopții când am intrat în post. Consemnul a fost să fac de santinelă pe prispa casei corpului de gardă, însă afară era un ger teribil. Am așteptat să se culce toți și am intrat la adăpost. Am pus un scaun lângă ușă și m-am așezat pe el cu urechea ciulită să aud eventual scârțâitul zăpezii dacă vine cineva. Înăuntru era o putoare gata să-mi întoarcă mațele pe dos. Am numărat aproape douăzeci de persoane, români și ruși la un loc, înghesuiți ca sardelele. Unii aveau

picioarele întinse şi pe sub paturi. Într-unul din ele, două rusoaice şi un copil. Cea de la margine purta pantaloni vătuiţi, aşa cum poartă copiii de pe la noi la patinaj. Privind la ele cum dormeau, am constatat că s-au trezit în mine dorinţe adormite. Şi ce dacă? Nu mi-a rămas decât să-mi pun „pofta-n cui". Priveam la toţi şi eram atent la câte feluri de scărpinat există pe lume şi mă minunam. Cred că aici păduchii se calcă pe picioare unii pe alţii, pentru că sunt prea mulţi, iar cei mari fug cu paiul în dinţi, mai ceva ca armăsarii pe hipodrom. Din eroare, am sculat schimbul prea devreme. M-am întins şi eu pe jos pe paie şi am încercat să dorm. Au năvălit pe mine toate lighioanele din lume şi am început să mă scarpin şi eu, gata, gata să-mi iau şi pielea. Păduchii trăgeau la mine pentru că „miroseam" mai frumos decât ceilalţi. Ştiu ei ce ştiu pentru că au experienţă milenară din moşi-strămoşi.

10 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Domnul căpitan a dat ordin să începem lucrul imediat, fără adunare, fără inspecţie şi instrucţia de rigoare. Am băut ceaiul şi am plecat „la treabă". Era senin şi un ger de ni se lipeau nările una de alta. Ulterior a venit ordin să alimentăm maşinile cu benzină. Eu trăgeam nădejde că plecăm spre casă. „Vrabia mălai visează." Am distribuit multă benzină şi am mai învârtit la manivelă pentru pornirea motorului. Am tremurat de frig „de m-a luat dracul". Îmi face impresia că toţi au treabă numai cu mine, parcă aş fi buricul pământului. Cu toate acestea, am reuşit să fug până la cameră, ca să-mi încălzesc picioarele. În sinea mea speram că poate îmi mai pică ceva de „potol" şi chiar aşa am nimerit. Gazdele se aflau la masă. Tăiaseră mai multe găini, pentru ca să le mănânce ei, decât să le predea gratuit la comandamentul german şi să le „pape" străinii. Din mâncarea lor, mie mi-au dat numai carne.

Întors la atelier, stam de vorbă cu un şofer despre decoraţiile promise, când îl văd că se uită spre urechea mea stângă şi mă face atent să nu mă mişc. Mi-a luat de lângă perciuni un păduche şi mi l-a pus în palmă. Era aşa de mare că m-am mirat şi eu. Cred că s-a urcat în spinarea mea azi-noapte când am fost de planton şi am dormit la corpul de gardă. Mai era şi de rasă. Purta pe spate o şa neagră şi era gras încât abia se putea mişca. Am simţit că este cam asudat şi am încercat să-l suflu în zăpadă o dată, de două ori, ca să se mai răcorească, dar

degeaba. Oricât m-am forţat, nu am reuşit să-l urnesc din loc. Se ţinea bine. Atunci i-am dat un bobârnac în nas şi l-am zburat la răcoare. Ne-am uitat să-l vedem dar nu am reuşit. Din cauza greutăţii sale „ a intrat în pământ până-n gât". Am zis împreună cu şoferul şi în acelaşi timp: „Dumnezeu să-l ierte" că a fost un păcătos şi a trăit pe spinarea noastră ca un trântor.

La masa de seară am primit marmeladă, dar şi ţuică. Camaradul care a adus ţuica pentru toţi era cam „cherchelit". Probabil că pe drum a „supt" ceva şi din raţia noastră. A răsărit şi Luna nouă, iar „hazaica" noastră, care este credincioasă, a ieşit cu carne prăjită în tigaie şi iaurt pe care le-a împărţit de pomană. Aşa este obiceiul prin părţile acestea. M-am culcat gândindu-mă că ar fi de dorit să iasă cât mai des Lună nouă.

11 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Pe scurt, cafea, muncă, tremurat de frig. Eu cu încă un camarad am fost trimişi să aducem pâinea pe patru zile la toţi membrii atelierului. Sacul purtat pe spate m-a cocoşat de tot. Abia am sosit că maistrul grijuliu ne-a pus să curăţăm de fum plafonul atelierului. La început el a fost alb. Acum este negru din cauza lămpii de benzină la flacăra căreia ne-am încălzit la nevoie în timpul „fugii din Egipt".

După ce am luat brânza şi ceaiul pentru masa de seară am început să mă pregătesc din nou de gardă, cu toate că rândul meu a trecut. Sergentul a ţinut însă seama că am fost o dată „lipsă la apel". Am mâncat la cameră, iar la ora optsprezece am intrat în post la corpul de gardă. Trebuia să fac de planton tot pe prispa casei, însă afară bătea un vânt „cu draci". Cu tot riscul, am intrat la căldură, dar am lăsat uşa întredeschisă cam un centimetru pentru a veni câte puţin aer curat la nas, să nu mi se strâmbe de atâta putoare şi să aud în caz că vine cineva pentru ca să ies repede afară. În timpul serviciului m-am gândit „ca proasta-n târg". Când era cald şi bine făceam numai câte trei ore o dată la câteva zile, iar acum iarna, când ne prăpădim de ger, tremurăm uneori şi câte cinci ore pe noapte în loc de două sau maximum trei. Din această cauză există atât de mulţi oameni degeraţi şi neputincioşi pentru front. După trei ore, neavând încotro, m-am culcat şi eu jos în paie, cu toate că ştiam că ele colcăie de păduchi.

La ora trei noaptea am intrat pentru a doua oară ca planton. Cu toată vigilenţa mea, subofiţerul de rond, care a venit în control, a

observat că eu am stat ascuns după uşă. M-am ales însă numai cu o observaţie şi puţină morală: „Ce te faci mă băiatule dacă partizanii ruşi vin tiptil aşa cum am venit eu? Poţi să-mi spui? Altă dată să nu mai faci aşa că poţi să o păţeşti rău de tot". Nu am putut să-i răspund nimic pentru că eram în culpă, iar el avea perfectă dreptate.

Un camarad care a făcut de patrulă prin comună a căzut pe gheaţă ca fulgerat de trăsnet. S-a întors la corpul de gardă cu arma ruptă în două bucăţi. Dacă în cădere nu se sprijinea în armă, putea să se aleagă cu ceva oase rupte sau capul spart. A avut mare „noroc".

12 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Când eram pe punctul să încep lucrul la atelier a venit ordinul să ne prezentăm la adunare. Am fugit la cameră „ca trenul", am dezbrăcat salopeta şi mi-am luat arma reuşind să ajung la timp „în front".

Instrucţia a început cu „tunar la stânga", „tunar la dreapta" etc. Şoferii maşinilor nemţeşti, care se retrăgeau de pe front, când ajungeau în dreptul nostru, micşorau viteza ca să poată privi la ceea ce suntem în stare să facem noi românii. Am remarcat încă de ieri că în afară de maşini acum se întorc de pe front şi destule tancuri vopsite în alb, ca zăpada. Îmi face impresia că fug. Acum noi facem instrucţie pentru infanterişti, ca şi când ar fi rămas nădejdea în noi meseriaşii să oprim ofensiva ruşilor. Nu a fost ea oprită nici de tancuri şi în mod sigur cu noi nu vor face nici o brânză. Am făcut şi teme de luptă răspândiţi în „trăgători". Vântul bătea de îmi tăia răsuflarea. Mi-au îngheţat foarte tare genunchii în contact direct cu zăpada, deoarece prin pantalonii mei tociţi pătrunde frigul. Am aflat că ai noştri s-au mai refăcut şi pleacă din nou pe poziţie. Nici nu poate fi vorba de plecare în ţară. Ba din contră, este posibil ca sărbătorile de iarnă să ne găsească tot pe aceste meleaguri din Cotul Donului, flămânzi, zgribuliţi de frig şi mâncaţi de păduchi şi ploşniţe.

Ni s-a dat câte o marcă, soldă pe luna noiembrie. Nu am timp să mă mai gândesc ce am mai făcut până la masă, când am primit o mâncare făcută din legume uscate cu carne. La cameră, rusoaica mi-a dat o farfurie cu tăiţei cu slănină. Camaradului meu cu care am venit i-a pus toţi tăiţeii, dar fără slănină. Îmi venea să râd. El nu le-a dat niciodată ruşilor nimic din ceea ce ar fi putut să le dea.

La noi la baterie am observat o activitate foarte febrilă şi nu îmi dau seama ce se întâmplă. Maşinile circulă de colo, colo, iar oamenii robotesc ca furnicile. Se simte ceva deosebit, dar nu ştiu ce. „Colac peste pupăză", strungarul şi-a forţat greşit unealta şi a topit lagărele grupului electrogen. Acest fapt înseamnă curată catastrofă, pentru că fără el atelierul nostru mobil nu mai face doi bani.

Maistrul a mutat atelierul lângă fierăria satului, motorul a fost imediat dat jos, introdus în interiorul clădirii şi demontat. În noaptea aceasta trebuie turnate alte lagăre, şlefuite, pus din nou motorul pe şasiu şi rodat „în gol". În mod normal, această treabă ar dura câteva zile. Pe mine nu m-a mai băgat în echipă, deoarece am făcut destulă gardă azi-noapte. M-au însărcinat însă să le aduc noaptea mâncarea acolo la fierărie.

Cele treizeci de grame de unt ale mele le-am întins pe o felie de pâine şi am mâncat. Am reuşit să „fac baie" la cameră şi să-mi schimb lenjeria de corp. Am pornit la vânătoare de „blindaţi" pe rufele murdare. Erau cu duiumul. Majoritatea purtau şi raniţa în spate. Târziu în noapte, după ce m-am culcat şi am tras un pui de somn, am fost trezit şi nevoit să le duc mecanicilor ulei nou în locul celui ars al motorului. Am făcut două transporturi. Supărat şi îngheţat de frig, m-am culcat încă o dată.

13 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

De dimineaţă am avut grijă să le duc ceaiul camarazilor mei, care au muncit toată noaptea. Când am ajuns la ei, motorul „torcea" în gol, în rodaj pe butuci de lemn. Am fugit la adunare. Cerul era senin, iar atmosfera geroasă. A venit domnul căpitan, însoţit de cei opt camarazi care azi- noapte au reparat motorul. Le-a mulţumit în faţa noastră pentru efortul depus. A considerat că strungarul este vinovat de topirea lagărelor la grupul electrogen. L-a scos în faţa „frontului" şi i-a pus în vedere să îşi aleagă o pedeapsă din două posibile: „cincizeci de trăgători la fund sau cincizeci mii lei imputaţie". Mie suma mi s-a părut enormă şi mă gândeam: „de unde să scoată familia lui din ţară din judeţul Prahova atâţia bani?" M-am uitat la el. Era galben ca ceara. Cum era scund şi slăbuţ, părea a fi un copil ceva mai mare sau o domnişoară frumoasă. Mi se părea că este mort de frică. A ales – cu jumătate de glas – imputaţia de cincizeci mii lei. Probabil că s-o fi gândit: „vând

părinţii ce pot vinde, eu am să muncesc şi am să achit paguba". „Socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg". Cu toate că a ales „imputaţia", a primit ordin să coboare pantalonii în vine, pentru a „încasa" şi douăzeci şi cinci de trăgători la fund. Se schimonosea de durere, poate că scrâşnea din dinţi şi blestema ziua în care s-a născut, dar a fost demn şi de văitat nu s-a văitat. Mi s-a zbârlit pielea pe mine când am văzut ce lovituri năprasnice primeşte. Imputaţia de cincizeci mii lei a rămas în vigoare. Bătaia a fost dată ca supliment.

Am început instrucţia cu o temă de „apărare a satului". Curată aiureală. Ne-am răspândit în „trăgători" peste câmp şi printre casele din dreapta noastră, paralele cu şoseaua principală. Nu am reuşit altceva decât poate să speriem copiii şi femeile, care priveau la noi prin ferestrele caselor.

Am aflat că un răcan din altă baterie şi-a tras la cantonament un glonţ în piept. Motivul: persecuţie nejustificată, foamea, mizeria de zi cu zi şi mai ştiu ce. Avea un picior degerat. În loc să fie scutit de serviciu, era băgat în gardă în rând cu cei sănătoşi. În ceea ce priveşte hrana insuficientă, nu ştiu ce mă făceam şi eu dacă nu nimeream în gazdă la o asemenea familie de oameni milostivi şi cu oarecare „dare de mână". Bărbatul rusoaicei noastre este de meserie tâmplar. De dimineaţă până seara târziu nu face altceva decât coşciuge. Probabil că cerinţele sunt foarte mari, dar şi câştigul pe măsură. Alţi militari „se descurcau". În privinţa „descurcatului" eu cred că sunt un profan.

La fierărie, grupul electrogen a fost ridicat din nou pe şasiul remorcii şi l-au pus în funcţiune la capacitate. A apărut însă o problemă nouă. Eu am terminat oxigenul din tub şi la serviciul tehnic nu există altul încărcat pentru schimb. Deocamdată am rămas numai cu funcţia de distribuitor de carburanţi. Partea proastă constă în faptul că şoferii vin pe rând şi din această cauză sunt sâcâit de colo-colo. Timp disponibil eu am mai puţin în comparaţie cu mulţi alţii.

Ca urmare a faptului că paza generală a fost întărită, am fost băgat din nou de serviciu. Am mâncat ceva marmeladă cu pâine şi am plecat la corpul de gardă, unde m-am lungit pe o bancă deoarece alt loc – nici chiar pe jos – nu mai exista. Nu au trecut decât câteva minute până când am simţit că pe ceafă „se plimbă" o lighioană. Am capturat-o „cât

ai zice peşte". Era mare „cât un tanc Tigru nemţesc". Turela era neagră. Am „morfolit" tancul între degete şi i-am dat drumul pe un răcan care se afla culcat jos, alături de bancă.

Sunt schimbul trei. La ora douăzeci şi unu am intrat în şubă şi pâslari. Vântul urla ca un uragan. În cele trei ore cât am stat în post au trecut pe şosea peste trei sute de maşini numai în sensul înapoi. La un moment dat am observat ceva mişcându-se între atelier şi remorcă. Am tras o spaimă „de zile mari". La somaţia „stai că trag", nu mi-a răspuns nimeni. Era un câine mare, negru. Inima mi-a venit la loc.

14 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Când m-am uitat la armă era roşie de rugină. Ca să o curăţ mai repede, am început să-i „fac mizerie" cu şmirghel. M-am dus la cameră şi m-am pregătit pentru adunare. A venit însă după mine un ostaş. M-a anunţat să mă prezint la domnul căpitan cu situaţia benzinei. M-am oprit la cantonament şi am privit pe fereastră cum fraţii se chinuiesc ca şi ieri împreună cu mine să apere satul de nişte stafii care nu există.

După ce s-au întors şi ceilalţi de la instrucţie, rusoaica ne-a dat la toţi ciorbă de varză cu mămăligă ca păsatul, făcut în amestec cu dovleac. Probabil că păsatul a fost făcut la „moara" manuală a cioloveculuí. Ceilalţi au plecat la atelier. Eu am mai rămas să-mi pun la punct „scriptele". Carnetul luat din ţară ca rezervă pentru „notiţe" l-am terminat. Acum scriu din nou pe carnetul cu scoarţe cărămizii pe care mai rămăseseră câteva pagini goale. Nu ştiu pe ce am să mai scriu în continuare. Rusoaica ne-a mai dat ca supliment la varză şi iaurt cu mămăligă. M-am săturat „haraşo".

La prânz am înghiţit obişnuita noastră mazăre. Am terminat de distribuit tot carburantul din depozit. Întors la cantonament „am jelit" în continuare arma. Între timp am făcut rost de la maistru de romanul „Noul Adam" cu nişte foi făcute „ferfeniţă" la început şi sfârşit de atâta toceală. Până când m-am culcat, am reuşit să citesc o sută optzeci de pagini.

15 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Am renunţat la ceaiul sau cafeaua amară şi am fugit la adunare. Instrucţia am început-o ca de obicei cu ceva alergări şi culcări „pentru

încălzire", apoi am înaintat „spre inamic" numai pe genunchi și coate, însă exercițiul „nu ieșea". Pentru ca să „iasă" ne-a pus să țopăim pe vine ca broscoii, până când am început să mai cădem câteodată și în „cioc" ca bobocii de rață abia ieșiți din găoace. A urmat o teorie despre felul cum executăm serviciul de gardă cu inamicul la doi pași, în special pe tema nerespectării întocmai a regulamentului. Ne-a făcut atenți că acesta ne poate curăța zilele sau prinde fără ca noi să fim în stare să tragem un foc de armă. Ne-a mai spus „vrute și nevrute", ne-a promis un sac de amenințări și ne-a trimis la roboteală.

În cele douăsprezece zile de când ne aflăm în această localitate numai la atelierul nostru s-au reparat treizeci și două de mașini, în majoritate cu reparații grele, pentru că motoarele au fost scoase de pe șasiuri și demontate. Cauza defecțiunilor au fost în general drumurile de colo-colo prin arături și zăpadă care le-au scos repede din circulație. Pentru că nu am nimic de făcut la meseria mea, am lucrat puțin ca „scribălău" la serviciul tehnic. La cameră, mi-am curățat arma, am dat rusoaicei o bucată de săpun mai mare pentru a-mi spăla și mie rufele o dată cu ale ei și am terminat de citit romanul „Noul Adam".

La adunarea pentru masă câțiva răcani au repetat greșeala mea din cazarmă, raportând că mâncarea nu este bună și nu ne ajunge. Este posibil ca drept urmare să ne alegem cu ceva mizerie în plus. Am primit ca hrană ciorbă de varză dulce dar cam „lungă". Norocul meu a fost că în ultimul timp n-am mai dus lipsă de pâine. Pe lângă aceea care mi-a fost dată de gazde, am mai primit și de la bucătari pe tutun sau țigări. Altfel era de rău.

Pentru masa de seară ni s-a servit tot varză dulce, însă acum nefiartă, plus o sută grame mezeluri. Am mai primit rația de țigări și tutun pentru câteva zile. La ora optsprezece am intrat schimbul doi de santinelă. Bătea vântul „de nebun", încât mă clătina ca pe un plop înalt. Nu am primit pâslari, așa că picioarele mi-au înghețat rapid. La ora trei dimineața am intrat încă o dată în post, până când s-a luminat de ziuă.

Am fugit „ca din pușcă" direct la adunare pentru că mi-am amintit una din amenințările de ieri: „Cine vine în urma locotenentului, să tragă imediat pe dreapta cu pantalonii în mână". Eu nu vreau să stau

cu fundul în bătaia vântului şi nici în faţa centurii domnului major. La inspecţia armelor au fost găsiţi nouăsprezece răcani cu gloanţele pe ţeavă, inclusiv eu. Glonţul meu a rămas probabil din noaptea când am ameninţat câinele cu „stai că trag". Toţi am fost pedepsiţi să facem peste rând câte un schimb de santinelă, aşa că m-am asigurat şi pentru diseară de o porţie sau două de tremurat. Cu ocazia inspectării armelor am aflat că un camarad de la bateria „comandă", ştergându-şi arma cu cartuşul pe ţeavă, a împuşcat din greşeală pe altul în picior.

Am început instrucţia pe secţii cu gradaţii mai mici până am obosit bine, apoi ne-a luat locotenentul pe toţi la grămadă ca să ne frece şi el mai bine ca „neisprăviţii" de gradaţi. Am început cu „întoarcerea din mers", după modelul soldaţilor germani, apoi cu mişcări de-ale noastre de care suntem sătui până-n gât. Ne-a „frecat ridichea" cam o jumătate de oră, însă destul de mult ca să curgă apa de pe noi ca în luna lui cuptor, cu toate că era ger „de crăpau pietrele".

La atelier am fost pus să fac aprovizionarea cu benzină a grupului electrogen, însă a fost greu, din cauza gerului care s-a asprit şi a distanţei prea mari de unde am cărat-o cu canistrele.

Pentru masa de seară am primit ca hrană supă de tăiţei, o bucată de salam şi o sută grame ţuică. Imediat m-am prezentat la corpul de gardă, unde m-am culcat pe cuptor pentru a dormi până la ora optsprezece. Credeam că mă înăbuş de căldură. S-au simţit prost şi păduchii de pe mine. Mai aveam nevoie de câteva mâini pentru a reuşi să mă scarpin în acelaşi timp în toate locurile unde mă mâncau.

Am plecat spre post împreună cu un caporal rezervist, fost proprietar al unui birt prăpădit din comuna Bucşani, judeţul Dâmboviţa, unde am lucrat temporar înainte de anul 1940. Acest birtaş îmi făcea „la porunceală" câteva porţii de macaroane cu brânză pentru o masă ori de câte ori aveam poftă de aşa ceva. Acum era şeful meu şi respecta cu strictete regulamentul în privinţa serviciului de pază. Era un ger uscat şi cer senin, încât se vedea ca ziua de la un capăt la altul al satului. Nici nu am ajuns bine la post că am îngheţat. El totuşi a făcut înlocuirea gărzii parcă am fi fost la palatul regal: „în sus încărcat arm",

„schimb la schimb marş", „pentru onor înainte prezentaţi arm" etc., etc.; toate acestea cred că le făcea, în primul rând, de teamă şi, în al doilea rând, pentru ca să audă ofiţerul de serviciu cu garda care locuia în casa alăturată. Credeam că cele trei ore de serviciu nu se mai termină. Trosneau de ger scândurile din caroseria maşinilor din apropiere. Lemnul unui puţ de apă din faţa mea a trosnit atât de tare încât m-am speriat şi am întins arma pentru a trage, crezând că este cineva ascuns în spatele său. Picioarele îmi îngheţaseră „bogná". Nu mai aveam altceva de făcut decât să plâng de frig ca un copil. La corpul de gardă, l-am rugat pe planton să mă scoale peste o oră să îmi curăţ arma de „transpiraţie". M-am culcat pe un colţ de cuptor că nu mai aveam unde în altă parte. Colţul era mai înalt şi mă îngheoldea la şold. Nu a fost somn, ci mai mult chin. La ora trei am intrat în post pentru a doua oară. Pe drum, tot timpul mi-au curs lacrimile din cauza gerului.

Când s-a luminat de ziuă nu am mai aşteptat să vină caporalul să mă schimbe din post. Am plecat singur. Eram ca un Moş Crăciun, plin de promoroacă. La adunare majorul ne-a anunţat că azi-noapte au fost treizeci şi două grade minus. Am sugerat domnului major că în asemenea nopţi geroase ar fi de dorit să se facă câte două ore de santinelă în loc de trei, dar cred că sugestia i-a intrat pe o ureche şi i-a ieşit pe cealaltă.

Am început instrucţia o dată cu răsăritul soarelui, însă ne-a dat drumul mai repede la lucru, deoarece s-au strâns din nou mai multe maşini la reparat. Nemţii ne-au lăsat cadou o tanchetă „atinsă" de un obuz. Maistrul a adus aparatul său de fotografiat şi ne-a „tras în poză" pe toţi lângă ea, sub un şopron, ca şi când am fi făcut noi o mare captură. Când peste o oră m-am dus la cameră să-mi şterg arma de apă, „hazaica" mi-a dat să mănânc ciorbă de carne de porc şi dovleac fiert cu porumb. La masă am primit „extras" de supă, suficient ca să mă satur. Până seara m-am chinuit cu un maistru civil să montăm diferenţialul unei „Tatre". Roţile erau îngheţate şi nu se mai învârteau. Am crezut că plesnesc de frig. Am primit o sută cincizeci de grame de ţuică, dar am cedat-o pe o jumătate de pâine. M-am culcat urgent deoarece eram tare obosit. Afară urla „coteica" de frig.

18 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Am dormit atât de profund, încât nu am auzit că azi-noapte avioane ruseşti au lansat o sumedenie de bombe în jurul satului nostru. Când m-am sculat, ceilalţi camarazi discutau tocmai despre acest eveniment. Am băut ceaiul gol şi am plecat la adunare. Nici nu am cuvinte să descriu ce fel de ger înduram. Mă rugam la Dumnezeu să mor, să scap odată de tot şi de toate. Am început instrucţia cu subofiţerii, apoi am fost luaţi în primire de locotenent. Atâta ne-a „frecat" până când nu am mai simţit nici un fel de ger. Ne curgea năduşeala la toţi pe sub căciulă. Ieşea aburul din noi ca din caii de cursă care au alergat prea mult. Locotenentul a mai făcut şi „mişto" pe socoteala noastră. Cu toată această alergătură, tot mi-au îngheţat labele picioarelor în bocanci. Când am intrat în cameră la căldură a ieşit abur şi din îmbrăcămintea de pe noi. Pe armă, pe cartuşiere şi bocanci s-a făcut imediat brumă. Am văzut la camarazii mei, mucii înghеţaţi la nas. Unul care avea mustaţă, avea două „lumânări" până la gură. M-am dezbrăcat şi m-am dus la soba ruşilor, am dat bocancii brumaţi jos şi am întins picioarele spre jar. După ce m-am mai încălzit, ca să nu pierd timpul de pomană am scris obişnuitele mele „notiţe". Cu gândul eram la mâncare, întrucât îmi era foame. Nu aveam ce să mănânc, deoarece pâinea era la atelier în cufărul din remorcă. Până la ora mesei m-am aflat într-o stare extrem de proastă. Eram supărat, dar nu ştiam pe cine şi de ce.

Abia am terminat de mâncat salamul pentru masa de seară că a venit după mine sergentul să mă ia la corpul de gardă. Eram numit schimbul întâi de patrulă. Bătea vântul. Am făcut batista bandaj şi am fixat-o peste gură şi nas. Partea proastă a fost că frigul m-a cuprins la pulpele picioarelor. Trecea vântul prin pantaloni, încât aveam impresia că sunt gol.

La ora şaptesprezece am terminat de patrulat şi m-am întins la corpul de gardă pe o masă de croitorie, lungă şi lată. La ora nouă seara am plecat din nou de caraulă pentru două ceasuri. Nu mai era aşa ger ca în prima parte a nopţii. M-am culcat pentru a doua oară, însă peste un ceas m-am sculat din nou să-mi şterg arma şi să cos un nasture la manta rupt în timpul instrucţiei de dimineaţă. Nu am apucat să adorm bine, când am auzit un camarad de alături spunându-mi: „scoală bă să

te tundă că așa e ordin". Aveam și eu pe cap vreo doi centimetri de păr. În câteva minute am rămas fără el. Așadar, în noaptea asta m-am culcat de patru ori. La ora trei dimineața, înainte de a intra din nou de serviciu pentru a treia oară, sergentul mi-a încredințat mașina de tuns să chelesc și eu câțiva oameni de ai atelierului care dormeau în alte case.

În prima casă în care am intrat, i-am sculat și le-am spus să treacă la tuns; unul din ei mi-a spus: „Ce bă, ești nebun". Eu nu, dar cel care a dat ordin într-o asemenea iarnă poate că da. În armată există o lege : ordinul nu se discută, se execută. Neavând încotro, am înghițit și această pilulă amară. Primul pe care l-am tuns și-a luat cămașa la puricat. Cu toate că ședea cam la doi metri de lampa cu gaz, chioară și afumată, avea mare spor la treabă. Eu, mirat, l-am întrebat cum de îi vede de la o așa mare distanță de lumină. Mi-a răspuns că păduchii lui au „fosfor pe spate" ca limbile de la ceas, luminează noaptea și nu îi este așa greu să-i prindă.

Am plecat la mine la cameră unde am mai tuns doi camarazi. Proprietarul casei m-a rugat să-i tund și lui barba, cu toate că era foarte frumoasă. Am râs ca la teatru când m-am oprit din lucru după ce i-am dat jos părul de pe o falcă. Era tare caraghios numai cu o jumătate de barbă. Când s-a luminat de ziuă am terminat munca.

Astăzi am fost scutit de instrucție, deoarece am fost aprovizionat cu oxigen și carbid și aveam foarte mult de sudat. Am primit ca și ieri tot „extras" de supă, însă cu un supliment de salam. Tot ca supliment am mai primit ciocolată și tutun. Probabil că au murit mulți și efectivele regimentului s-au micșorat. Morții nu mai au nevoie de nimic, nici de mâncare, nici de fumat. Timpul pentru masă a fost restrâns. M-au pus și pe mine să ajut alți meseriași care au prea mult de lucru și nu mai pot face față. Numai rușii sunt vinovați că avem noi atât de mult de lucru.

Pentru masa de seară am primit unt și miere. Am mai făcut rost de o pâine la schimb pe țigări. Afară este moină cum se zice pe la noi și e gata să ningă. Se aud bubuituri de tun și se văd flăcările ieșind pe țevi. Îmi este tare teamă să nu pățim ca în urmă cu o lună la Ozinovca. Pentru a fi la adăpost de vreo surpriză, m-am dus și mi-am strâns lucrurile grămadă, ca în caz de fugă să fiu gata pregătit. Ne aflăm la 40 km distanță de linia frontului, dar atât artileria noastră, cât și a

nemților se află mult mai aproape. „Ferească sfântul" de un atac surpriză al rușilor, pentru că în cel mult o oră ne pot strânge mâna cu ușa și întreba despre cum o ducem cu sănătatea.

Cu toată această stare de teamă și încordare, când am ajuns la cameră mi-am zis: „Fie ce-o fi!" M-am spălat și mi-am schimbat rufele de corp.

20 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Am început lucrul mai de dimineață. Nici vorbă de instrucție pentru că au venit mai multe mașini la reparat. În jurul meu s-au strâns câțiva șoferi cu piese de sudat. Doar că nu s-au luat la bătaie între ei. Toți erau foarte grăbiți. Se gândeau probabil că dacă nu au mașina în bună stare nu pot să fugă în caz de pericol și va fi vai de capul lor. Munceam sub tensiune. Îmi făcea impresia că și bubuiturile de tun se aud mai tare și mai de aproape.

A venit cu mașina la reparat un șofer de la divizie și ne-a spus că rușii se află în stânga satului nostru, la o depărtare de douăzeci de kilometri. În caz că situația este asemănătoare și în dreapta satului, înseamnă că deja suntem încercuiți din trei părți. Presupunerea mea s-a confirmat curând. Toți oamenii disponibili – în special concentrați – împreună cu șoferii și ordonanțele au fost puși să facă tranșee tocmai în partea de sat care a rămas liberă, ca și cum rușii ar veni dinspre București spre Stalingrad și nu invers. Au ordin să sape până termină șanțurile, chiar și în timpul nopții. M-am bucurat că au fost puse la treabă și ordonanțele, deoarece aceștia au stat tot timpul la căldură pe lângă sobe și muierile rușilor, făcând treabă împreună. Printre ei se află oameni bine situați în „civilie", în special negustori, mici patroni, funcționari, ziariști, intelectuali etc. Fac muncă de „țucălari" numai pentru a scăpa de linia întâi a frontului și a se „fofila" de instrucție și muncă grea.

Pentru masa de seară am primit o cutie de sardele, puțin unt și ceai. Rusoaica ne-a dat ca „prăjitură" dovleac fiert. Se întunecase de mult și urma să intru de serviciu ca patrulă schimbul doi, totuși maistrul m-a trimis la atelier să repar lampa lor de carbid care o foloseau pentru luminat în cameră. Când am intrat în post gerul se mai „înmuiase" și nu am avut probleme deosebite.

La ora trei dimineața, când eram pe punctul de a intra de serviciu pentru a doua oară în aceeași noapte, s-a sunat alarma. Toți ofițerii și

ostaşii au început să se foiască pe afară pregătind în mare grabă îmbarcarea. Am părăsit şi eu postul şi am fugit la atelier. Am demontat sculele şi le-am urcat sus la adăpost. După ce s-a anunţat încetarea alarmei, am luat din nou puşca şi am intrat în gardă până la ziuă.

Rusoaica a observat că suntem cam „pe picior de ducă" şi ne-a dat la fiecare câte puţină slănină afumată. Am mâncat-o înainte de a începe treaba. Mie nu îmi iese din cap teama de încercuire, mai ales că în ultimele zile mi-am tot muşcat limba până la sânge şi nu îmi puteam da seama cum să interpretez acest semn.

La puţin timp după începerea activităţii de reparaţii am primit fiecare câte două grenade. Erau „borţoase", destul de grele şi mă incomodau la lucru. După cum se vede treaba, a rămas nădejdea în noi să-i oprim pe ruşi. Am luat eu în zeflemea cu câteva zile în urmă exerciţiile de apărare a satului spunând că este o „curată aiureală", dar nu a fost. Comandanţii noştri au luat în calcul şi o eventuală încercuire. În acest caz nu apărăm satul, ci ne apărăm pe noi, până când ieşim din strânsoare cu ajutorul celor din afară.

A venit un curier de la divizie cu pedala motocicletei ruptă şi am fost nevoit să montez sculele din nou şi să o sudez. În sinea mea eram foarte contrariat că noi nu primim ordin de retragere, când zile şi nopţi la rând trupe din toate tipurile de arme s-au retras mai mult în debandadă, ca de frica morţii. Azi se retrăgeau în special italieni în maşini, în remorci sau agăţaţi pe tunuri, călare pe cai sau pe jos. Pe şosea, erau puţini români. Majoritatea mergeau în cârduri, paralel cu şoseaua, dar mai la distanţă, cu una sau două sute de metri, probabil de teamă să nu fie opriţi de cineva şi trimişi din nou pe front. Fugeau şi nemţii, însă pe maşini blindate şi tancuri, dintre care unele tractau şi tunuri grele. Soldaţii şedeau pe deasupra, înghesuiţi ca sardelele în cutie. Noi care ne aflăm la margine de sat, doar la circa două sute de metri de fugari, vedeam toată această bulibăşeală şi nu ştiam ce să mai credem. Am fost chemaţi pe rând şi ni s-au distribuit ciorapi de lână şi pături. De ce tocmai acum în miezul iernii şi nu mai înaintea ei? Nu pot să răspund. Am primit şi eu o pătură veche şi roasă de atâta purtat. Bineînţeles că sergentului i-a rămas cea bună.

Cu puţin timp înainte de masă sergentul concentrat care se ocupă de obicei cu paza ne-a trimis pe mine şi încă trei camarazi să ne urcăm

pe o căpiţă mare de paie care se află la o distanţă de câteva sute de metri, cam spre spatele satului, să privim spre front şi să dăm alarma când vedem că peste dealuri vin tancurile ruseşti. Curată prostie. Ce facem dacă le vedem că vin?

În timpul când ne chinuiam să ajungem în vârful căpiţei a venit gâfâind un ostaş care m-a anunţat să mă prezint urgent la atelier că a sosit o maşină „Skoda" cu tubul de aer găurit de o schijă de obuz. Trebuia reparată imediat pentru a se întoarce şi tracta tunul greu. În caz contrar, acesta rămânea la ruşi. M-am grăbit cât am putut, am luat sculele din atelier şi când am coborât cu ele în braţe pentru a le monta a apărut sublocotenentul mecanic „cu o falcă-n cer şi una în pământ". M-a înjurat ca un birjar interogându-mă: „ce am făcut până acum de nu este gata?". După ce am terminat reparaţia, am plecat şi eu să mănânc. Eram aşa de amărât şi ameţit, încât nu vedeam nici pe unde merg, parcă eram beat. La bucătărie am ajuns ultimul. Tocmai se împărţea corespondenţa. Acest eveniment nu s-a mai întâmplat de foarte multă vreme. Am primit şi eu două cărţi poştale şi un plic. Eram aproape gata să cad jos şi să mor de bucurie. Mi-au dat lacrimile înainte de a citi scrisorile. Probabil că a contribuit şi starea de deznădejde sufletească prin care am trecut cu puţin timp mai înainte.

O carte poştală a fost scrisă pe ziua de patrusprezece noiembrie, dar ştampila poştei din Ploieşti a fost pusă cu unsprezece zile mai târziu. Pe drum scrisorile au mai făcut încă douăzeci şi cinci de zile. Din această carte poştală a reieşit că atât soţia, cât şi mama sunt tare neliniştite pentru că de aproape două luni nu au primit nici o veste. M-a întrebat ce fac eu? Ar trebui să răspund că „fac pe dracu ghem". Mai m-a întrebat când vin acasă? Poate „la Paştele cailor", că altceva nu aş şti ce să le răspund. Mai mi-a comunicat: „...află că a venit Steluş acasă. Dar la noi nu a venit. Dacă ştia că mai avem să îi mai dăm, mai venea pe la noi. Dar ştie că nu am...Tu ce faci?"

În cea de a doua carte poştală m-a anunţat că: „pachet ţi-am făcut tot ce mi-ai spus şi îţi făcusem şi o surpriză. Dar am cheltuit degeaba. Că acum nu mai primeşte poşta de la 1 decembrie". Din plic, printre altele, am mai aflat că : „Aseară am primit de la tine 4 c.p. deodată şi una de la Ilie şi foarte mult ne-am bucurat după atâta întristare. Când mi le-a dat în mână poştaşul, de bucurie am început să tremur şi nu

am putut nici să mai citesc şi nici să înţeleg ce ai scris. Poate are să-ţi scrie tanti Fănica că era la noi şi a văzut cât am fost de tulburată. Asta nu mi s-a întâmplat de când sunt...eu ţi-am scris în fiecare săptămână, dar nu ştiu care este cauza de nu le primeşti. Am să mă interesez la poştă. Că am scris multe c.p. că îmi pare rău de ele că nu le-ai primit că erau mult de interesant pentru tine. Eu ţi-am scris de fetiţă că a botezat-o mama lui Ion Moţoi. I-a luat lucruri frumoase şi fără pretenţii. O cheamă Paraschiva, că aşa o cheamă şi pe soţia lui Moţoi. Şi îi zicem Vicuţa. Că aşa îi zic şi naşii ei. Îmi spui să am grijă de ea ca şi de mine. Eu am grijă fără ca să îmi spună nimeni. Că avem o păpuşe. Că ne jucăm cu ea, râdem şi ne pupărim. Îmi spui că tu nu te pupăreşti. Cine crezi că te crede. Acum nu te mai cred că am văzut ce îţi poate face pielea. Că ştie toată strada că i-ai scris Chivei. Că ea s-a lăudat că tu o iubeşti. Şi a dat-o să citească mai multe persoane şi la Brânzăreştili. Nu s-a jenat că e fată mare. Încât şi mă-sa se laudă. Destul de rău că te-ai făcut de râs. Că eşti om de doi copii. Şi mult îmi pare rău ce am făcut. Că m-ai dus de nas. Când eram acasă, îmi spuneai vrute mărgărite şi acum aud multe din partea ta. Cu toate astea le mai las încurcate...eu am să-ţi trimit ce m-ai rugat pentru iarnă... Chit că suntem şi noi foarte strâmtorate ...fetiţa nu pot să o fotografiez că este prea mică, dar o vezi tu. Şi nu ţi-o dau în braţe. Să te duci la Chiva. Te rog să îmi scrii mai mult şi mai des că eu îţi scriu mereu. Dar nemaiavând ce scrie rămâi a ta soţie, Marioara."

M-am minunat câte ravagii au făcut scrisorile mele în sufletul soţiei şi câte au făcut ele în sufletul meu, prin trecerea bruscă de la tristeţe şi deznădejde la mare bucurie. Ravagiile au fost aproape asemănătoare, cu toate că ne aflăm departe unul de altul. Ultima parte a scrisorii mi-a făcut o deosebită plăcere. Cu toate greutăţile şi supărările care le-a îndurat şi le îndură a avut totuşi puterea să-şi arate adevăratele simţăminte şi să-mi scrie din toată inima ceea ce mi-a scris. Spusele ei au fost mai mult decât un medicament.

I-am răspuns şi ei printr-o carte poştală, cu toate că am depăşit numărul admis. Nu am pomenit nimic despre „fericirea" care este pe capul meu şi nici nu am vrut să le mai fac inimă rea, pentru că atunci cu siguranţă scrisoarea nu mai ajungea la destinaţie. Rugându-le să-mi răspundă repede, le-am scris: „...ştiu că nu sunteţi tocmai fericite şi vă

înţeleg, dar nu aveţi ce face, aşa că situaţia să mi-o arătaţi şi mie amănunţit că mă interesează mai mult decât fleacurile...anul ce vine să fie cu mare noroc şi fericire pentru toţi". După ce am dus cartea poştală, parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă şi am uitat de toate necazurile. La cameră, m-am lungit pe paie şi am dormit până la ora nouă seara, când am fost trezit de un camarad să mănânc şi eu că mi-a adus mâncarea. Tot el mi-a spus că sublocotenentul care m-a repezit azi a plecat cu o maşină reparată ca să-i facă probă şi puţin rodaj, însă a tamponat-o. M-am bucurat „că nu i-a ajutat Dumnezeu", dar degeaba, pentru că beleaua a căzut tot pe capul nostru, al oamenilor de la atelier, fiind forţaţi să stăm până la această oră să reparăm ceea ce a stricat. După felul cum mi-a vorbit camaradul meu, după grija lui de a-mi aduce mâncarea şi a celorlalţi de a nu mă mai tulbura cu ceva toată după-amiaza, cunoscând şi faptul că am primit scrisori de acasă, am ajuns la concluzia că toţi mă compătimesc. Având în minte acest sentiment de compasiune al celorlalţi faţă de mine, fără să mai duc vreo grijă în legătură cu situaţia critică în care ne aflăm cu ruşii în spatele nostru, m-am culcat a doua oară şi am dormit în total treisprezece ore încheiate.

22 DECEMBRIE 1942. COLHOZNOVEIPUT

Astăzi de dimineaţă vremea a fost mai geroasă decât ieri. Totuşi am fost scoşi din nou la instrucţie. În acelaşi timp mai trăgeam cu ochiul la cei care se retrăgeau de pe linia frontului. Şi ei se uitau la noi, ca la minunea minunilor. Unul şi-a făcut semnul crucii. Probabil că nu îi venea să creadă ceea ce vede că facem noi. La atelier mă aşteptau câţiva şoferi „ca pe un cireş copt". S-a hotărât ca echipele care au săpat ieri tranşee să fie întărite şi cu unii meseriaşi disponibili pentru a le termina şi finisa mai bine. A trebuit să fac singur rost de o lopată. Lucram şi mă gândeam că este posibil ca să folosim aceste gropi chiar noi. La un moment dat nu am mai simţit frigul. Din când în când mă lungeam pe pământul scos afară şi mă uitam pe şosea la „fraţii noştri" cum dădeau bir cu fugiţii. Arătau tare jalnic. Unii erau fără raniţe, cu echipament de adunătură, cu pături pe cap sau cască de fier. Mulţi nu aveau încălţăminte, iar picioarele erau înfăşurate în zdrenţe. Cred că numai frica de moarte i-a făcut să fugă în aşa hal sau

poate că erau din cei cu picioarele degerate care nu se puteau încălța. Am auzit că rușii ne atacă cu șaizeci de divizii bine echipate și înarmate și că înainte de a porni la luptă soldații primesc destulă votcă pentru a avea mai mult curaj. În ultimul timp și rația noastră ajunsese la o sută cincizeci de grame, dar nu sunt sigur dacă ne-a dat-o în același scop. Pentru ora unsprezece am fost chemați la adunarea pentru masă. Mergeam spre cameră să mă pregătesc și să îmi iau gamela. M-a întors din drum plutonierul major care mi-a spus că într-un sfert de oră trebuie să fim plecați din această localitate. Am alergat cât am putut de repede la atelier și mi-am strâns sculele. Am ajutat și pe alții să termine cât mai repede. Sprijinul a fost reciproc, pentru că un camarad mi-a adus de la cameră bagajele mele.

În timpul pregătirilor de plecare au fost pornite motoarele mașinilor pentru a se încălzi. Încolonarea s-a făcut pe ulița satului, paralelă cu șoseaua principală. Când coloana s-a pus în mișcare au început să se audă împușcături de arme și prin aer să șuiere gloanțele trase de prin casele rușilor, inclusiv din casa în care am locuit împreună cu maiștrii. Ferestrele erau deschise larg, iar pe țevile puștilor ieșeau flăcări. Nu am putut să-mi dau seama dacă nu cumva a fost și acea gazdă „bună" care ne-a servit cu friptură de porc.

Căpitanul bateriei anticar, fostul meu comandant, a fost lovit de un glonț în momentul când a pus piciorul pe scara mașinii. Cu greu a fost târât în cabină. De teamă să nu fiu lovit m-am încovoiat cât mi-a permis spațiul. Dacă puteam aș fi intrat și în butoiul de alături. Am răsuflat ușurat când coloana s-a îndepărtat și am ieșit din bătaia armelor. Acestea au fost adevăratele sentimente ale rușilor față de noi. Dacă ne retrăgeam cu câteva zile mai înainte, pericolul era mai mic și nu ne mai aflam în situația critică de acum, doar cu o mică portiță de scăpare din încercuire.

Șoseaua era supraaglomerată. Mergeam foarte încet – ca după mort – cu dese opriri. La o asemenea oprire am stat vreo 15-20 minute. După ce coloana a pornit am aflat și cauza. Un camion a avut pană de motor. Cum pe lângă el nu se putea trece, a fost împins la margine și răsturnat în șanțul șoselei. Era destul de frig. Stând pe loc mi-au înghețat picioarele. Ca să-mi potolesc foamea am mâncat pâine goală. Mi s-a făcut sete, însă nici eu, nici ceilalți nu am avut apă de băut și a

trebuit să rabd. După miezul nopţii am ajuns din nou în Morovoscaia. Aici ne-au dat să mâncăm ciorba pregătită pentru masa de ieri de la prânz. Totodată, am fost anunţaţi că pâinea care ne-a fost distribuită pentru patru zile trebuie să ne ajungă cinci zile. Unii răcani au mâncat să se sature şi au rămas de pe acum cu puţină pâine. Am renunţat să mai călătoresc cu camionul, pentru că sub prelată era prea frig şi m-am suit în atelier. Înghesuiala era mare. Neavând unde să mă aşez, m-am suit sus pe strung, cu picioarele ghemuite sub ţeava de apă care foloseşte la răcirea cuţitului şi pieselor în lucru. Eram foarte obosit şi mi se închideau ochii de somn. Am încercat să dorm, însă capul mi se bălăbănea într-o parte şi-n alta. Când m-am „sculat" eram răguşit. Mă durea gâtul şi în gât. Nu a fost somn, ci un adevărat chin. Am înţepenit de frig din cauza fiarelor reci, care „m-au tras".

De dimineaţă am luat ceaiul pe care l-am băut fierbinte ca să mă mai încălzesc. Problema principală a rămas ieşirea din încercuire. Şoseaua pe care ne retrăgeam noi a fost ocupată de tancuri ruseşti, însă a intervenit în luptă o divizie germană – de sacrificiu – care le-a respins şi distrus. Am trecut prin „spărtură" şi am scăpat de moarte sau prizonierat „ca prin urechile acului".

Am trecut apoi printr-un ţinut în care nu exista nici un pic de zăpadă, pe o distanţă de vreo patruzeci de kilometri. Mie mi s-a părut foarte curios şi neobişnuit. Am dat iarăşi de zăpadă şi în curând am intrat într-o vale în care şoseaua a fost strangulată de un bombardament al avioanelor ruseşti. Trecerea pe lângă obstacolele întâlnite se făcea extrem de anevoios. Se încolonaseră vreo câteva sute de maşini şi tancuri. Au venit încă o dată două avioane şi au început să mitralieze de-a lungul şoselei. Scoteau flăcări „pe nări". Cât ai zice „peşte" m-am vârât sub diferenţialul atelierului pentru că acolo m-am socotit în mai mare siguranţă până a trecut pericolul. Puţin mai în faţa noastră a fost rănit un ostaş de la un regiment de vânători de munte. Părerea mea este că au fost mai multe victime şi destule pagube materiale după acest atac.

S-a mers continuu fără întrerupere. Graba era aşa de mare, încât s-a renunţat la opririle necesare satisfacerii necesităţilor fireşti ale

oamenilor. Un ostaş care a avut neşansa să îl apuce „pântecăria" s-a chinuit să-şi facă nevoia în timpul mersului, fiind în pericol să cadă sub remorcă.

S-a lăsat întunericul şi noi am mai mers mult şi bine. Până la urmă coloana s-a oprit pe un câmp, unde am stat cam o oră, timp în care am şi mâncat o ciorbă de zarzavat ca vai de ea. Eram mort de oboseală şi nu aveam unde să mă culc. Am aşezat două lăzi mici de scule din atelier cap la cap şi m-am ghemuit pe ele. M-am trezit din cauza unor zdruncinături puternice, ca şi când am fi înaintat prin gropi la fiecare pas. Mă loveam şi de bancul de lucru şi de strung. Când atelierul s-a oprit şi am ieşit afară am aflat de la maistru că ne aflăm în oraşul Crasny-Suliu şi că nu mai este mult până la miezul nopţii.

La o răspântie de străzi cu o vizibilitate foarte scăzută maistrul a intrat pe terasamentul liniei de tramvai. Şinele erau însă fixate pe traverse de cale ferată cu 20 sau 30 centimetri mai sus decât nivelul străzii. În ambele părţi existau borduri. Nu puteam merge pe acest drum fără consecinţe dăunătoare atelierului. Înapoi nu se mai putea da din cauza remorcii şi pentru faptul că în spate se aflau alte maşini. Eram nevoiţi să coborâm neapărat pe stradă.

Între timp, maistrul şofer a apreciat că va reuşi să treacă drumul alăturat dacă va merge foarte încet. A ambalat motorul şi a trecut în primul rând cu o roată din faţă a atelierului, apoi cu a doua şi la fel cu roţile din spate. Am trecut prin mari emoţii şi teamă că se va răsturna şi va fi vai şi amar de capul nostru. Aveam impresia că atelierul se răsuceşte ca un tirbuşon. Trosnea din toate încheieturile. A coborât maistrul, a văzut isprava şi părea mulţumit. Mai rămăsese să coboare remorca. S-a suit din nou la volan şi a pornit. Aveam impresia că se prăpăleşte. Când prima roată a coborât în stradă, remorca a rămas un moment în echilibru pe ea. Parcă nu se hotăra încotro să se încline. A mai mers puţin în această poziţie, apoi încetişor s-a răsturnat pe caldarâm. La contactul dintre remorcă şi pavaj au început să iasă scântei. Când maistrul a oprit motorul şi a coborât s-a luat cu mâinile de cap – la propriu. Doar că nu plângea de necaz. Ostaşul din remorcă,

care a stat ca un deştept sus, a avut un noroc extraordinar. Dacă grupul electrogen se răsturna peste el era făcut lat ca şi scândurile după care se suise. Şansa lui a fost că s-a aflat în cealaltă parte şi a căzut deasupra grupului electrogen. S-a lovit numai la picior. Din motor curgea uleiul şi ne părea rău ca şi după un om rănit care sângera.

Am început activitatea pentru a repune remorca pe roţile ei. Am încercat în primul rând cu două vincluri mari, însă nu s-a putut. Singura soluţie era să folosim cabestanul atelierului, însă din poziţia în care se afla maşina nu se putea. Urma să se facă câteva manevre deosebite pentru a lega grupul electrogen cu cablul şi apoi tras. A venit însă un răcan de al nostru cu o idee salvatoare. Între liniile de tramvai, chiar în dreptul remorcii răsturnate, se afla un stâlp de metal care susţinea cablurile aeriene de curent electric. Din poziţia în care se afla atelierul am întins cablul pe după acel stâlp formându-se un unghi de 90 grade. După ce am ridicat remorca cu grupul electrogen cu vinclurile vreo patruzeci de centimetri, a fost pus în funcţiune motorul atelierului şi încet-încet remorca a ajuns în poziţia iniţială. Aşa a fost rezolvată problema după câteva ore de muncă şi emoţii deosebite. Eram cu toţii obosiţi, dar mulţumiţi că pagubele nu au fost prea mari. Am rămas însă în urmă de coloană, întrucât ceilalţi nu ne-au aşteptat. După ce am pornit la drum, m-am ghemuit din nou pe lăzi, însă nu am stat mai mult de o oră pentru că am fost nevoit să cedez locul la două rusoaice care mergeau la Novoşatinski cu „autostopul". Le-a cules maistrul de pe drum. La ora patru dimineaţa am ajuns din nou pentru a doua oară la cinematograful Novoşatinski în care am mai locuit. Afară ningea din belşug. Era Ajunul Crăciunului.

Am băut ceaiul şi am plecat împreună cu alţi câţiva camarazi în căutarea unei camere de dormit. Când eram pe punctul să ne instalăm şase persoane într-o cameră, am fost convocaţi la adunare. Alături de noi au apărut şi alţi camarazi din diferite baterii ale regimentului, scăpaţi şi ei cu chiu cu vai de pe linia frontului, de altfel ca şi noi. De maşini şi tunuri nu mai putea fi vorba. Mulţi dintre ei erau fără o parte a echipamentului luat în primire. Unii aveau căciuli ruseşti cu urechi sau mantale germane. Erau ca un fel de „câini de pripas" cărora le plângeai de milă. La apelul făcut au răspuns cinci oameni de la bateria „comandă", douăzeci şi doi de la bateria a patra, plus şase degeraţi, doi ostaşi de la bateria a

cincea, şasea de la bateria a şasea, optsprezece de la bateria a şaptea. De la bateria a opta au fost prezenţi câţiva şoferi şi tunari, printre care şi un ploieştean din cartierul Găgeni. El conduce o „Skodă" plină cu servanţi la care era ataşat un tun de mare calibru. Mi-a povestit că a venit dintr-o parte a şoselei un tanc rusesc care pur şi simplu a trecut peste maşina lui rupând-o în două bucăţi. A scăpat numai prin fugă cu încă câţiva camarazi de ai săi.

Reamintirea evenimentelor dramatice, povestite de camarazii cu care am discutat, ne-a făcut părul măciucă. Nu am nici posibilitatea şi nici timpul necesar să le înregistrez. E suficient să spun că din toţi ai noştri a rămas probabil numai un sfert. Maşini şi tehnică militară, tot cam atât. Restul oamenilor sunt morţi pe câmpuri sau pe amplasamentele tunurilor, prizonieri la ruşi, răniţi sau degeraţi prin spitale. A trecut o lună şi despre divizionul întâi al regimentului nu se ştie nici acum nimic. Din fosta mea baterie „anticar" am aflat că „s-a ales praful". Abia acum apreciez cum se cuvine faptul că am fost repartizat ca sudor la atelier şi – cum-necum – am scăpat până în prezent cu viaţă. Altfel, cine ştie pe unde îmi putrezeau oasele. În ceea ce priveşte ofiţerii, situaţia este de asemenea tristă. Unii nu se vor mai întoarce niciodată, iar alţii au scăpat probabil tot cu fuga ca şi oamenii de rând sau sunt prizonieri, dispăruţi, răniţi şi degeraţi prin spitale. Am mai aflat că după ce am plecat noi din Colhoznoveiput nu au trecut mai mult de două ore şi au intrat ruşii.

Ni s-a atras atenţia că trebuie să fim îngăduitori câtva timp şi să împărţim cu ei puţinele alimente care le avem. Că sunt tot ai noştri şi nu pot fi lăsaţi de izbeliştе. În prezent raţia zilnică de pâine a ajuns oficial la patru sute de grame. În realitate este şi mai puţină. Eu am avut noroc cu pâinea care am luat-o de la bucătari şi ordonanţe pe ţigări.

De la adunare am trecut direct la corvezi. În primul rând am descărcat camionul nostru de bagaje pentru a putea pleca probabil după alimente sau lemne de foc. Noi, oamenii atelierelor, nu suntem lăsaţi în cantonament în casele ruşilor, cu toate că am găsit spaţiu liber. Ele vor fi repartizate altora. S-a stabilit să dormim ca şi înainte în

cinematograf. Situaţia diferă mult de cea anterioară. Este iarnă. Am hotărât să amenajăm holul, pentru că este mai mic. Geamurile erau sparte. Am bătut câteva scânduri în interior şi pe afară – cam un fel de grătar –, iar spaţiul dintre ele l-am umplut cu paie. Numai sus de tot am lăsat două ochiuri de geam pentru lumină. În toată clădirea este un curent formidabil. Am aprins lumânări şi le-am prins pe tocul ferestrei, dar s-au stins din cauza curentului care pătrundea prin paie. Există o sobă în zid, în care am făcut focul cu cărbuni de la mină. De căldură deocamdată nu poate fi vorba. Am „făcut rost" de o uşă din altă parte a clădirii. Aceasta era mai mică şi am fost nevoiţi să o înnădim cu scânduri pentru a acoperi toată gaura. Pentru aşternut au fost aduse paie ca la porci. Noi suntem „fericiţii" aceia. „Patul l-am amenajat cu un camarad, pentru a dormi împreună în speranţa că ne va fi mai cald.

Pentru masa de seară am primit cocoloşul de unt cât nuca şi cafea. Afară e frig, iar înăuntru aproape la fel. Am dat bocancii jos din picioare, iar mantalele le-am pus peste pături. Căciulile le-am înfundat pe cap cât au intrat şi ne-am vârât sub aşternut. Nu puteam să dorm. Mă gândeam ce bine ar fi acum acasă, cu soţia, mama şi fetiţa, precum şi la vremea când împreună cu băieţii şi fetele mergeam cu „cântecele". Nu am apucat să adormim – abia se încălzise puţin aşternutul – că a intrat pe uşă domnul major cu câţiva sergenţi. Ne-a solicitat să ne sculăm, pentru că a venit o maşină cu paie pentru oamenii degeraţi, să o descărcăm şi să le cărăm înăuntru. Vrând-nevrând, a trebuit să ne sculăm şi să ne deranjăm culcuşurile, pentru a scoate foile de cort cu care să cărăm paiele. Ne-am culcat din nou, dar s-au trezit păduchii. Cum au dat de căldură au început să se foiască şi să nu îmi dea pace, însă nici eu nu m-am lăsat. Le-am „frecat ridichea" până când am adormit.

25 DECEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

Ne-am sculat la ora cinci, cu brumă pe faţă şi cu bocancii îngheţaţi tun, încât mi-a fost imposibil să mă încalţ cu ei. Am luat o mână de paie din aşternut, le-am dat foc pe duşumea şi am „părpălit şoricu" până s-au dezgheţat cât de cât. Este ziua de Crăciun şi parcă nu îmi vine să cred că este adevărat.

La ora şapte am avut adunarea de dimineaţă într-o sală alăturată „dormitorului". Cu tot curentul puternic, era totuşi mai bine decât afară în ger. A venit domnul căpitan, a bolborosit câteva cuvinte din care nu am înţeles aproape nimic şi am fost puşi „pe liber".

Mie mi s-au repartizat trei şoferi să mă ajute să sudez lanţurile antiderapante. Alţii au fost „împrăştiaţi" la diferite corvezi. S-au adus cărbuni şi s-au făcut focurile în mai multe puncte ale clădirii. Cu toate că am montat aparatul în sala mare de spectacole, am tremurat de frig pentru tot neamul meu. Doamne ce frig ai fost în stare să ne dai!

La prânz, când ne aşteptam să primim o mâncare mai „acătării", că doar este Ziua „naşterii Domnului", am primit o porţie mică de tăiţei fără carne. Ieri a fost „Ajunul", dar am primit ciorbă cu carne şi cu ea mi-am umplut mai bine burta. Pâine „nema", cum zic ruşii când le lipseşte ceva. Alţi camarazi au terminat-o de ieri şi azi fac „ramazamul". Îmi este sete, dar apă ia de unde nu-i. Dacă te duci la bucătari şi le ceri, ai şansa să primeşti un polonic pe spinare, pentru că nici ei nu au câtă le trebuie.

Aici în oraş este o sărăcie nemaipomenită. Răcanii de la alte regimente au voie să se ducă la piaţă să cumpere câte ceva. Pe noi nu ne lasă fără bilet de voie nici printre casele unde locuiesc maiştrii. Un magazin se află cam la 200 metri. Ne desparte de el un maidan. Îl privim doar de la distanţă. Frica de „papară" ne ţintuieşte pe loc.

După ce am terminat sudatul lanţurilor, am umplut cazanul nostru cu zăpadă, l-am aşezat pe trei cărămizi în mijlocul cinematografului, am tăiat scânduri dintr-o scară apropiată şi am făcut un foc „balşoi" la care ne-am încălzit şi totodată ne-am uscat ciorapii şi obielele. Fumul ieşea lejer din paiele din ferestre. Pentru masa de seară am primit salam îngheţat şi ciorbă de zarzavat. Am auzit de la unii camarazi care au luat-o printre primii că nu este bună şi nici nu m-am mai dus până acolo. M-am culcat pe la ora douăzeci, adică foarte târziu, dacă ţin seama de faptul că la ora cincisprezece se întunecă. Nu a trecut prea multă vreme pentru că ne-a sculat ofiţerul de serviciu. A venit să ne ia să ne facă încartiruirea în casele ruşilor. La început am crezut că vrea „să ne ducă cu preşul" şi să ne pună pe undeva la corvoadă. A stat mult de vorbă cu noi până am fost convinşi să o luăm din loc. Am vârât

picioarele în bocanci, am îmbrăcat mantaua, am pus mănuşile pe dos pentru că erau rupte în palmă, am înfăşurat raniţa şi ceva paie din aşternut în foaia de cort, după care am fugit îndoit de mijloc, pentru a nu mă răsturna vântul grămadă. Viscolul îmi arunca zăpadă în ochi. Am fost repartizat într-o cămăruţă mică, împreună cu alţi patru răcani. În altă cameră erau deja instalaţi trei oameni. Căldura venea de la o sobă mare, ce ardea cu cărbuni în bucătăria rusoaicei. În comparaţie cu locul de unde am plecat, aici era foarte bine cu toate că dormeam tot pe duşumea.

26 DECEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

M-am sculat tare flămând şi îngrijorat că am prea puţină pâine. Am plecat la atelier. Viscolea „în draci" ca şi aseară. Nu ştiam unde să mă adăpostesc. Generatorul meu de acetilenă era îngheţat „bogná" cu toate că a stat în atelier. La început ni s-a comunicat că cine nu are de lucru va merge la instrucţie. În sinea mea mi-am zis: „Ăştia sunt nebuni dacă a doua zi de Crăciun şi în refacere vor să facă instrucţie cu noi". Noroc că această ameninţare nu a durat mai mult de o oră. A venit locotenentul nostru mecanic şi a stabilit altă ordine de desfăşurare a activităţii: „Oamenii atelierelor unu şi doi vor merge la lucru, iar cei ai atelierului trei sunt liberi să-şi spele rufele". Am adus zăpadă cu găleata şi am pus-o la încălzit. Mi-am spălat cămaşa, izmenele, prosopul şi batista, după ce m-am bărbierit şi spălat. Am descoperit pe pulpele picioarelor nişte băşicuţe care mă mâncau. Cred că este râie. Ce mă fac eu Doamne? Darul ăsta mi l-o fi adus Moş Crăciun? Îmi este ruşine să spun sau să mă prezint la infirmerie. De unde şi cum am luat-o nu ştiu. De vină este numai mizeria în care am trăit până acum. Constat că din când în când tot mă mai înţeapă urechea după lovitura primită gratuit la Colhoznoveiput şi mă dor genunchii din cauza chiloţilor scurţi şi a pantalonilor rarefiaţi.

Un camarad mi-a adus şi mie mâncarea. Tot zarzavat necomestibil ca şi ieri, tocmai bun de aruncat. Nu am avut încotro şi a trebuit să-l mănânc chiar gol, pentru că pâinea am terminat-o şi îmi era foame. Am primit de acasă un plic şi o carte poştală din care am reţinut că fetiţa s-a făcut „mare" şi gângureşte. Când o culcă trebuie să îi cânte până adoarme. Maică-sa îi cântă şi se gândeşte la mine: „...vara vine,

iarna trece şi nu am cu cine petrece". I-am răspuns şi eu pe o carte poştală că: „...sunt sănătos şi bine... am de doi lei guturai, dar îl port cu fudulie". Dacă ar şti „cât de bine" am pe capul meu cred că mi-ar plânge de milă şi i-ar fi ruşine că a scris ceea ce am menţionat mai sus.

Pentru seară am primit marmeladă şi ceai. Nu aveam pâine cu ce o mânca. Norocul meu a fost că un maistru cam bolnăvicios de stomac m-a trimis să-i aduc supa de fidea şi mi-a dat şi mie ca răsplată o bucată de pâine cu care am mâncat marmelada. Rusoaica, în casa căreia locuiam, din toată sărăcia ei, ne-a dat câţiva cartofi fierţi, cât degetarul de mici, şi câteva murături. Cred că „gustarea" a ajuns la numai câte o măsea. Am aflat că soţul ei este plecat pe front încă de la începutul războiului.

Am terminat de scris şi ultima filă liberă pe carnetul meu de „notiţe" şi nu mai aveam pe ce să scriu în continuare. Gazda m-a trimis la o vecină profesoară, care până la urmă mi-a dat un maculator cu multe file folosite. Pentru că era prea mare şi nu intra în buzunarul de la salopetă, am tăiat o bucată din el cu briceagul şi aşa mi-am făcut un fel de „bloc-notes". Cu creionul chimic cu care scriu nu prea se vede bine dar nu am ce face. M-am culcat obosit, după ce sub pătură am dat pe ascuns peste râie cu alifie „Cadum". Nu ştiu dacă este bună şi pentru aşa ceva, dar dacă este alifie, după părerea mea, trebuie să fie bună la orice.

27 DECEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

Astăzi sunt trei sărbători: a treia zi de Crăciun, Sfântul Ştefan şi duminică. Suntem scutiţi de instrucţie, dar de tremurat suntem liberi să tremurăm în jurul atelierului. Sunt îngheţat ca un „rahat" şi nu ştiu lângă care sobă să mă aciuiesc. Îmi face impresia că sobele nu încălzesc. Impresia vine numai din cauza gerului teribil de afară. Picioarele nu se mai dezgheaţă, cu toate că fac tot posibilul să se simtă mai bine. A venit zvonul că urmează să plecăm în ţară. Ne aflam în fosta garderobă, unde ţiganul nostru şi-a instalat fierăria. Ne-am bucurat ca nişte copii, cu toate că suntem oameni în toată firea şi printre noi sunt unii şi mai bătrâni, care după vârstă ar putea să ne fie părinţi. Săream în sus ca maimuţele şi jucam de bucurie.

Am aflat că azi-noapte la ora trei au fost evacuaţi la tren pentru a fi internaţi în spitalele din ţară toţi bolnavii şi cei degeraţi.

A venit o comisie germană pentru a evalua starea în care se găsesc maşinile noastre, pentru o eventuală rechiziţie. Nu ne-au luat nimic, deoarece nu prea au avut ce. De fapt în ultimele zile s-a lucrat puţin la reparaţii, probabil tocmai pentru ca să nu aibă ce să aleagă. Am mai aflat că din Ajunul Crăciunului până în prezent temperatura a oscilat tot timpul între treizeci şi patruzeci de grade minus. Am fost la masă şi am crezut că îmi crapă capul de durere din cauza vântului „turbat".

Ciorba a fost un fel de apă tulbure şi fără gust. Oricât am vânturat-o, lingura nu s-a împiedicat de nimic. A venit o ordonanţă cu o pâine întreagă să o schimbe pe „tabac". M-am tocmit cu el „ca la uşa cortului"; ţinea tare la „preţ". Am fost nevoit să-i dau patru tutunuri, paisprezece ţigări şi o cărticică de foiţă. Nu ştiu care dintre noi a fost mai câştigat. Ordonanţele trăiesc bine. O „domnesc". Timp de taclale au berechet. Stau mai prost cu „pufăitul". Pentru noi răcanii de rând pâinea este la mare preţ. Astăzi ne-au dat câte trei sute grame de persoană. Asta teoretic, pentru că practic...am mâncat-o imediat. Foamea este generalizată şi mai ales la fumători, care nu au ce da în schimb pentru a mai face eventual rost de ceva „haleală".

De trei zile fac şi eu pe „ordonanţa" maistrului, care se vaită tot timpul de stomac. Îi aduc dimineaţa ceaiul, la prânz şi seara mâncarea. El nu ştie cu ce să-mi mulţumească. L-au mai servit şi alţii înaintea mea, dar i-a schimbat. Probabil că nu mai ajungea la el mâncarea întreagă. Mă întreabă uneori dacă îmi este foame. Ce pot să spun? Când îl doare tare burta nu mănâncă deloc şi atunci „papă băiatul". Cu cât îl doare pe el burta mai des, cu atât îmi trece mie foamea. Nu mă bucur de răul altuia, dar acum „aşa au picat bobii". Îmi dă el singur, fără să-l „ciugulesc" cu ceva.

Astăzi s-au întors de pe linia frontului câţiva soldaţi rătăciţi. Au povestit lucruri de groază, greu de crezut. Zilele trecute mi-a „căzut în mâini" ziarul „Curentul" din ţară din ziua de trei decembrie şi ce scrie în el este „vax albina" faţă de realitate şi mai ales faţă de ce au spus soldaţii rătăciţi.

Maistrul ne-a numit pe mine și pe strungar să facem ordine în atelierul mobil. Pe geamuri și pereți bruma era groasă; nu am văzut atelierul în asemenea hal de ghețărie.

După ce am terminat treaba am vrut să dorm puțin „iepurește", dar am fost nevoit să scot și bocancii. Am stat de vorbă cu rusoaica mai mult prin semne. I-am spus că mă cheamă Dumitru, iar ea pe rusește mi-a spus Mitia. Are băiatul mai mare pe front, însă nu pare atât de bătrână. După ce m-am încălzit am plecat din nou la atelier. Facem cu schimbul în înțelegere între noi, pentru ca și acolo să se găsească permanent oameni când au nevoie, altfel există pericolul să ne mute din nou să dormim în cinematograf. Ar fi vai de noi. Pentru seară, am primit o sută grame salam. Ciorba de mazăre nu era gata. Nu am vrut să renunț la ea și până am luat-o a trebuit să fac două drumuri și să îngheț de frig. Ciorba maistrului mi-a rămas mie, dar nu am „brodit-o" pentru că era cam sărată. Poate că din această cauză nici el nu a mâncat-o. Am auzit că nici la Divizie nu sunt alimente. M-am culcat și am încercat să dorm, însă somnul mă ocolea. Gândurile îmi zburau mereu acasă. Până la urmă concluzia a fost: să dea Dumnezeu să plecăm cât mai repede de pe aceste meleaguri.

28 DECEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

De dimineață, am renunțat să beau ceaiul, întrucât într-o marmită rămăsese ciorbă de mazăre de aseară. Am preferat ciorba, pentru că ține mai bine de foame. Mă chinuiam să aprind focul la soba din cinematograf, când s-a anunțat adunarea pentru instrucție. Am fugit la cameră să mă echipez corespunzător, inclusiv cu arma. La ora șapte, înotam deja prin zăpadă, executând instrucție de infanterie. Am început cu grupa de luptă răspândită „în trăgători". Din cauză că îmi înghețau pulpele picioarelor pe zăpadă, eram nevoit ca din când în când să mă sprijin numai pe piept, coate și vârful bocancilor. Era foarte greu de stat în această poziție. Fața, mâinile și picioarele erau deja înghețate complet. Doamne, unde dracu' ești să ne vezi? Am înaintat spre oraș prin salturi repezi. Tot fugind, la un moment dat ne-am mai încălzit.

Când ne-am strâns din nou grămadă la adunare, unde s-a făcut mult timp „teoria chibritului" în câmp deschis, am înghețat încă o dată la fel de bine ca mai înainte. Când ne-au dat drumul am fugit la cameră „ca din pușcă".

Cam după o oră am primit ordin din partea maistrului să curăț grupul electrogen și remorca. În acest scop mi-a repartizat ca ajutoare trei camarazi. Am făcut o treabă bună. Înainte de masă am primit fiecare câte o jumătate de litru de vin. Pâinea era înghețată; dacă nu o înmuiam în ciorba de varză ne rupeam dinții în ea. Pe la ora cincisprezece, când începuse să se întunece, mă simțeam foarte obosit și aveam de gând să mă culc devreme. A venit însă după mine sergentul să intru în gardă până la ora șaptesprezece. Gerul a fost la fel de teribil. Când am ieșit din post m-am dus la corpul de gardă sperând să mă încălzesc, însă acolo abia se încerca să se aprindă focul. Un camarad mi-a adus și mie ca hrană tot ciorbă de mazăre. Mai aveam nevoie și de o bicicletă să alerg după cele două boabe din gamelă. Înainte de a mă băga ca porcul în paie mi-am înfășurat picioarele cu pătura. După două ore am intrat din nou în post. Ne schimbă mai des pentru că este teribil de frig. Afară cerul era senin. A răsărit și Luna ca o felie de pepene galben, dar ceva mai groasă. Era ger, dar mă simțeam oarecum mai bine ca înainte că nu mai bătea vântul. Mă „plimbam" de colo până colo și mă rugam la Dumnezeu să plecăm mai repede în țară. Până să ies din post, la ora douăzeci și trei, picioarele mi-au înghețat chiar și în pâslari și la corpul de gardă am fost nevoit să mă descalț de bocanci pentru a le dezmorți. La trei dimineața am intrat pentru a treia oară în post în această noapte. Schimbul acesta mi s-a părut cel mai lung. Mă dureau picioarele și spatele, eram tare obosit și voiam să mă culc imediat. Când am văzut însă culoarea armei, care nu se deosebea de culoarea patului pușții, mi-a trecut pofta de a mă culca. Știind ce pedeapsă mă așteaptă, am început să o „giugiulesc" cu destulă atenție. M-am lipsit de ceai, numai ca să nu mai ies afară în frig, că eram sătul de el până-n gât. Azi am scăpat de instrucția de dimineață.

29 DECEMBRIE 1942. NOVOȘATINSKI

La ora nouă am intrat în post, dar nu am stat mult. Au avut nevoie de mine la atelier și au trimis un camarad să mă înlocuiască. În timp

ce am montat sculele, am mâncat goală toată pâinea care am avut-o. Când am început să sudez a început să vină de lucru din toate părţile. M-am necăjit mult cu aparatul. Din cauza gerului, îmi îngheţa când furtunul, când filtrul sau îmi fila manometrul. A fost un chin curat. Eu eram îngheţat din cap până-n picioare. Numai la faţă îmi era cald pentru că şedeam cu nasul în apropierea flăcării. În aceste condiţii „am tras" până spre seară. Mai îmi vărsam năduful când mă uitam uneori în sus şi înjuram de toţi sfinţii cunoscuţi şi necunoscuţi, parcă ei ar fi fost de vină. Cu toate că seara îmi venea să mă lipsesc de mâncare pentru că mă durea capul, am fost totuşi la bucătărie şi am luat „extrasul de supă". Când am intrat în cameră am vrut să închid uşa şi m-am răsucit în loc. Cu sacul de merinde care îl aveam după gât am dat din greşeală jos de pe sobă oliţa cu ciorbă a rusoaicii. Îmi venea să intru în pământ de ruşine, de milă şi necaz pentru că ştiam că e greu din cauza lipsei de alimente. Ca să-mi spăl oarecum greşeala m-am dus şi am luat din lada mea de tablă o cutie de varză cu carne conservată pe care am dat-o femeii, împreună cu douăzeci de ruble. La început nu a vrut să primească şi am stăruit mult timp până ce a acceptat. Am mâncat şi eu supărat supa mea, cu care abia am reuşit să-mi potolesc foamea. Pe ziua de azi am avut totuşi o bucurie. Am constatat că nu mai am probleme cu râia şi că am scăpat de ea.

30 DECEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

De dimineaţă m-am sculat cu o durere de cap grozavă. Abia m-am putut îmbrăca. M-am dus să iau ceaiul mai mult din obligaţie, pentru că trebuia să-l aduc şi pe cel al maistrului. Cu puţina pâine primită de la el am mâncat şi ceaiul meu. Am scăpat şi azi de instrucţie pe motiv că am de sudat. Aiurea. Lucrul care îl aveam eu de făcut „la o adică" putea să mai aştepte două ore. L-am „tras pe sfoară" mai mult de nevoie. Am luat o cutie de benzină de-am curăţat arma, iar restul am turnat-o pe flanelul de lână pentru că am văzut pe el în jurul gâtului o mulţime de păduchi. Fraţii mei de suferinţă aleargă ca nebunii pe câmp cu gradaţii în urma lor ca nişte vătafi. Au făcut şi exerciţii de aruncări cu grenada. Circulă zvonul că urmează a ne transforma în infanterişti, deoarece nu mai avem nici tunuri şi nici maşini cu care să luptăm ca artileriştii. Deci visul nostru de a pleca cât mai repede în ţară s-a spulberat. Mâhnirea este profundă.

S-a anunţat adunarea pentru vizita medială. Ne-am dus însă degeaba, deoarece medicul nu a venit. La întoarcere, am luat gamelele şi am primit un „extras de supă" bun şi gras. Foarte rar se întâmplă un asemenea eveniment. Păcat că nu am avut şi pâine.

La cameră am jucat „ţintarul" cu câţiva răcani şi cu gazda. M-am culcat bine dispus.

31 DECEMBRIE 1942. NOVOŞATINSKI

M-am trezit tuşind, cu durere de gât şi cap. Parcă eram beat. Maistrul se simţea mai prost ca mine, cafeaua lui şi cu o bucată de pâine mi le-a dat mie. Le-am mâncat pentru că nu am probleme cu burta. M-am simţit tot mai rău şi am fost nevoit să mă întind în cameră pe paie. Aş fi „bolit" aşa mult şi bine dacă nu venea un ostaş să mă cheme să montez sculele că am ceva de sudat urgent. Vrând, nevrând a trebuit să mă mişc. Norocul meu a fost că nu era aşa greu şi nu am mai pătimit ca zilele trecute când am mai lucrat cu aparatul.

Astăzi au plecat în ţară în concediu optzeci de soldaţi din tot regimentul. De la noi din baterie nu a plecat nici unul. Se aude că nouă nu ne dă drumul în ţară, pentru că bateria noastră este formată din „adunătură" şi ca atare este bună şi pentru front. Mi s-a strecurat în suflet teama să nu fie cumva nevoie de ochitori la tunuri, să mă ia şi pe mine pe linia întâi şi să cad ca „musca-n lapte". Sunt foarte trist şi amărât, în special din cauza bolii. În ţară, diseară se îngroapă anul. Eu îngrop ce îngroapă pisica. Noroc să suntem mai departe de front şi pericolul este mai mic.

Nu ştiu de unde dracu' a făcut rost de porumb alb un camarad. L-a fiert şi mi-a dat şi mie. Aşa am „îngropat" şi eu anul. Nu m-am săturat cum trebuie, dar totuşi socotesc că a fost mai „bine". Era şi mai bine, dacă aveam şi eu porumbul meu.

La mulţi ani 1943!

Cu sănătate, noroc, libertate şi fericire. Pace între popoare.

Cum ne-am trezit la ora cinci şi jumătate am început să ne felicităm unul pe altul în cămaşă şi izmene. Speram cu toţii sincer într-un an mai bun.

Când am adus cafeaua maistrului l-am găsit şi pe el într-o dispoziţie mai bună. Mi-a turnat şi mie într-un pahar puţin spirt alb, peste care a turnat apă şi m-a „cinstit". Eu m-am bucurat mai mult pentru jumătatea

de pâine care mi-a dăruit-o. Dacă nu ar fi fost el aveam mult mai mult de răbdat de foame. Mă gândeam că la această oră, dacă eram acasă, veneau copiii fratelui meu sau ai vecinilor şi mă sorcoveau în plapumă. Dacă nu mă duceam mai repede la adunare, putea să mă sorcovească şi aici, până când uitam şi cum mă cheamă.

Domnul căpitan ne-a ţinut o „cuvântare". În încheiere ne-a spus că cine doreşte se poate duce în oraş la biserică. Eu am preferat să merg la cameră, să mă bărbieresc, să mă spăl cum trebuie şi să-mi cârpesc toate rupturile pe unde le am. Am şi fumat „în premieră" ca un turc. Parcă acum tuşesc ceva mai elegant. După-masă au venit „în vizită" la noi mai mulţi ostaşi din apartamentele alăturate. Am jucat ţintarul şi am mai stat de vorbă „punând ţara la cale". În acelaşi timp m-am împrietenit mai bine cu rusoaica şi i-am pus gând rău. Pentru seară, am mâncat varză conservată şi am băut ceai. Acum stau la lumina lumânării şi scriu aceste rânduri. Mă gândesc la ceea ce a fost şi la ceea ce are să mai fie, în urma zvonurilor care circulă printre noi răcanii.

După ce m-am plictisit de palavre cu ceilalţi, m-am lungit pe paie în camera noastră. Am avut grijă să las puţin uşa întredeschisă „ca să vină căldură". Ne-am culcat cu toţii. Eu însă nu puteam să adorm. Ascultam cum ceilalţi sforăiau pe toate vocile. Afară era lumină ca ziua şi Luna strălucea şi în camera noastră. Când m-am asigurat că toţi dorm „buştean", m-am sculat încetişor şi păşind ca pisica am pornit la drum. Abia am făcut câtiva paşi când, deodată, „hodoronc-tronc", mi-a trosnit un genunchi aşa de tare încât am crezut că se trezesc toţi. Nu s-au trezit, era linişte. A scârţâit şi duşumeaua aproape de uşă. Am ajuns la patul „babei". Ea dormea cu faţa la marginea patului. Am atins-o cu mâna şi am strigat-o încetişor la ureche, spunându-i că sunt Mitia. A tresărit, dar s-a dat mai la o parte, mi-a făcut loc şi m-a învelit cu plapuma. Am dormit foarte bine împreună.

2 IANUARIE 1943. NOVOŞATINSKI

M-am sculat bine dispus. Am avut şi de ce. Astăzi s-a întors de pe poziţie divizionul şi m-am bucurat că în urma ofensivei ruşilor de după douăzeci decembrie nu au avut aşa pierderi serioase, în afară de câteva maşini pe care le-au adus totuşi remorcate, fără să le lase ruşilor. Am primit ordin să le reparăm urgent. Am fost împărţiţi pe echipe şi a

început activitatea. Eu, ca sudor, lucrez pentru toți. Acum circulă din nou zvonul că o să plecăm în țară și parcă fiecare avem mai mult spor la lucru.

Au plecat câteva mașini să aducă benzină de la un aeroport german de dincolo de Donеț, distrus de ruși. Tancurile lor i-au surprins pe nemți cu circa trei sute de avioane la sol, care nu au mai putut să-și ia zborul. Tancurile le-au lovit, răsturnat și le-au călcat cu șenilele. Au făcut mare prăpăd. Abia după ce nemții au intervenit cu o armată din rezervă au putut fi respinși. Rușii ajunseseră până la douăzeci de kilometri în apropierea Donețului. Ca măsură de prevedere, nemții au minat toată regiunea, inclusiv podurile din marele Cot al Donului. Se spune că sunt mulți soldați germani, „câtă frunză și iarbă". Îmi pare rău că am rămas în urmă cu „notițele", am uitat multe lucruri interesante și acum nu am timp să îmi aduc aminte.

Pe ziua de azi am primit o pâine la cinci inși, atât cât să nu murim de foame. Am „luat masa" împreună cu „baba", pentru că m-a invitat la cartofi prăjiți și murături. Seara m-am culcat de la început cu noua „nevastă", deoarece am fost dat azi-noapte „lipsă la apel". Un caporal mai în vârstă, concentrat, care a dormit iepurește, m-a urmărit când am plecat la „vânătoare". A fost suficient să spună unui singur camarad ce a văzut, pentru că au aflat toți, la fel ca în cazul proverbului că este suficient un ciomag la un car cu oale. Deci nu mai aveam nici un motiv să mă feresc în continuare.

3 IANUARIE 1943. NOVOȘATINSKI

Am început lucrul sudând suportul cârligului de împerechere la o mașină „Skoda". Trecând pe la infirmerie pentru durerile care le am la ureche, nu m-am ales cu nici un tratament, pentru că nu am găsit doctorul. În schimb, m-am întâlnit cu mai mulți camarazi din fosta mea baterie anticar, cu care mi-am depănat amintirile și am discutat prezentul concret cu peripețiile recente.

La prânz ne-au dat câte o porție zdravănă de arpacaș cu carne, gras și bun la foamea mea. Păcat că pâinea a fost împărțită tot o bucată la cinci „derbedei". Abia mi-a ajuns la o singură masea. Este chiar mai puțină decât se dădea la Ploiești pe cartelă.

Va pleca în concediu în țară o altă serie de patru sute de ostași din întreg regimentul. Eu am avut „șansa" să rămân în continuare. Profit de plecarea camarazilor și întocmesc o lungă scrisoare pentru acasă.

I-am şi comunicat soţiei necazul meu că am rămas pe „poziţie", singurul sudor din tot regimentul. Ceilalţi doi sunt bolnavi. Unul a stat mai mult în spital de astă-toamnă. S-a băgat ca prostul în iaz după peşte, într-o apă rece ca gheaţa. I-am comunicat că: „...eu nu sunt tocmai atât de fericit cum crezi tu...Acum sunt răcit tare. Mâine mă duc la infirmerie. Am primit o palmă cadou înainte de Crăciun peste ureche. Acum mă doare şi îmi ţiuie în cap numai telefoane". M-am scuzat că nu i-am scris de multă vreme „...evenimentele au fost de aşa natură. Nici de la tine nu am mai primit de mult". I-am spus că am îmbătrânit şi că acum arăt ca un frate al meu mai mare cu optsprezece ani decât mine. M-am referit şi la fetiţă: „...În primul rând te rog să ai grijă de ea ca de ochii din cap şi te rog să nu te superi că îţi spun. Fetiţa unui camarad, din neglijenţa soţiei, s-a lovit la ochi şi a rămas chioară. Este doar un exemplu. Ştiu că eşti conştiincioasă. Dar vreau să am un copil model. Când vin, am să-i scot imediat un carnet de economie, ca până la majorat să fie asigurată suficient...De Crăciun am lucrat. A doua zi mi-am spălat rufele. A treia zi a fost sărbătoare, a trecut destul de greu. Am fost de gardă noaptea şase ore pe un ger de treizeci şi şase de grade sub zero. Poate nu îţi vine să crezi, dar este numai un sfert din bine". În continuare am mai adăugat poezii culese de mine de la doi sergenţi cu termen redus veniţi „în vizită":

De sergent T.R. Al. F. Bojenescu

Mărioară, îţi scriu carte
De pe zonă de departe.
Vestea să nu te-ntristeze,
Ochii să nu-ţi lăcrimeze.
Dumnezeu m-a ajutat
De-am învins şi am scăpat.
Şi acum, Mărioară
Te întreb ce e prin ţară?
Ce mai este pe la vatră?
Copilaşul zice tată?
Ridică-l de subţiori,
Sărută-l de mii de ori,
Dragul tatii voinicel,
Scumpul tatii soldăţel.

Mai sărută-mi şi odorul,
Poate aşa mi-o trece dorul.
Roagă-te lui Dumnezeu
Să mă-ntorc acasă şi eu.
Termin slova şi-ţi sărut
Gura, ochii şi sprânceana,
Al tău soţ fruntaş Faranga.

Aşteaptă-mă mândro
de sergent T.R. Victor Ursu

Dealu-i deal şi valea-i vale,
Mândra-i mândră până moare.
De m-aş vedea odată-n ţară
Lângă mândruţa mea iară,
Dar avem treabă aici
Cu drăguţii bolşevici.
Mi-s aşa de dragi, încât
Pe toţi i-aşi strânge de gât.
Au mândro tare-aş veni,
Dar atunci ce-aş folosi
Pe rus de-l lăsăm în pace ?
El, iar ţara o să-mi calce
Dar aşa îi dau şi dau
Grija de el să mi-o iau.
Şi atunci de voi trăi
Drept la tine m-oi opri.
Până atunci mândruţă vezi
Ochişorii să-mi păstrezi
Şi-n afară de ochi dragă
Vezi guriţa-ţi ca o fragă
N-o prea arăta în lume...
Ci păstreaz-o pentru mine
Crede-mă mândro pe mine
Că de vin acum nu-i bine.
Aşteaptă să-i văd zdrobiţi
Şi vom trăi fericiţi.

Cântec
Pe melodia „Tărăncuţă"

Când iese badea la cosit
Când iese primul ciripit

Un „drepți" sonor în dormitor
Deșteaptă somnul tuturor
Și dintr-un singur fluierat
Compania s-a adunat.

Cu cana-n mână la cazan,
Ca orice pașnic cetățean,
Aștept același ceai mereu,
De este bun, de este rău,
Cu câte un mic eveniment,
Când ne mai dă și supliment.

Zonă, zonă și iar zonă,
Cu instrucții și program,
Fac mereu aceleași teme,
Cu aceleași strategeme
Și nu am de ce mă teme
Că sunt doar un concentrat.

În încheierea scrisorii am desenat un ostaș cu arma pe umăr și cu căciulă pe cap. Am semnat „Neață". Scrisoarea este lungă ca un „cearșaf" și are opt pagini. Poeziile le-am trimis numai pentru a-mi amuza consoarta și a-mi justifica prezența aici la „dracu-n praznic". Plicul l-am predat unui camarad, ca să-l pună la poștă în Ploiești sau eventual să-l ducă personal.

După-amiază am continuat lucrul la repararea mașinilor. La cameră, unde soba din bucătărie era roșie, mi-am uscat repede ciorapii și obielele, pregătindu-mă pentru garda de noapte. Am mâncat cu „nevasta", apoi m-am dus să iau și eu mâncarea de la cazan. Ceilalți camarazi ai mei fac acum opinie separată. Nu mai mâncăm împreună la masă, ei mănâncă separat pe unde se nimerește. Au devenit cam ursuzi. Îmi face impresia că la mijloc s-au instalat invidia și ciuda. Când m-am întors de la bucătărie m-am întâlnit cu comandantul de la gardă. M-a căutat la cameră și nu m-a găsit. Era tare furios, deoarece nu am fost prezent la ora cincisprezece, pentru a mă pune de santinelă schimbul întâi. După serviciu m-am culcat la corpul de gardă și am intrat din nou în post la miezul nopții. A început să bată un vânt puternic. Avioanele nemțești „Stukas" când coboară în picaj. Totuși, stând adăpostit nu mi-a fost așa frig. Era gata să împușc un sublocotenent.

care a venit în control în serviciul de rond. Părea mulțumit că mi-am făcut corect datoria. Pe la ora patru m-am trezit din somn în lipăituri de palme. Același sublocotenent a găsit o santinelă dormind în post. A adus-o la corpul de gardă și i-a tras o serie de „cazmale" încât i-a zburat căciula din cap.

4 IANUARIE 1943. NOVOȘATINSKI

Am plecat de la corpul de gardă cu arma roșie de rugină. Mi-am potolit foamea cu ciorba rămasă de aseară. La atelier, printre picături de timp, mi-am curățat și arma. După ce am dus mâncarea maistrului, acesta mi-a dat să beau puțin rom și m-a rugat să-i scot cu benzină câteva pete de pe manta, lucru care nu puteam să-l refuz.

Am primit ordin să ne prezentăm la adunare cu tot calabalâcul, pentru că vor să ne înghesuie pe toți în numai două case. Sublocotenentul ne-a făcut o oră teoria chibritului nu numai nouă răcanilor, ci și maiștrilor, scoțând în evidență tot felul de nereguli petrecute în munca de atelier, comportament în cantonamente, igienă, pază și câte și mai câte, gata să ne intoxicăm de atâta morală. După noua repartizare, eu am avut norocul să rămân tot la „culcușul vechi". Am plecat din nou la cameră cu toate catrafusele în spate. Bătea un vânt puternic. Dacă nu mă țineam bine pe picioare, puteam fi răsturnat. Cu toate acestea, zăpada s-a mai topit, curg streșinile și în unele locuri s-au format băltoace. După puțin timp, am fost convocați din nou la o altă adunare. Doctorul a făcut consultații tuturor șoferilor, iar noi, oamenii atelierelor, am stat zgribuliți și am pierdut timpul de pomană. M-am ales și cu o durere de cap.

După „vizita medicală", ca să fie tacâmul complet, am fost dați în primire plutonierului major, ca să facă cu noi zece minute de instrucție, pentru că nu am venit repede la adunare. Am început instrucția pe gheață și apă. Nu au lipsit nici „culcările" pe unde se nimerea, așa că m-am udat pe piept și burtă. Nu am scăpat nici de „morala" majorului. În încheiere ne-a avertizat să venim „încolonați în front".

Abia am ajuns la cameră că a venit sergentul cu „hai la masă". M-aș fi lipsit de mâncare, dar mi-a fost teamă că se face apelul și nu am vrut ca a doua zi să pățesc ceva rău. Mâncarea însă nu era gata. Ne-am

adăpostit pe un coridor extraordinar de întunecos. Timp pierdut, nervi, oboseală, mizerie. La întoarcere, pe la jumătatea drumului, o rafală puternică de vânt „mi-a luat" picioarele pe gheaţă. Am căzut pe spate, cu gamela cu ceai pe piept. S-a dus dracului tot ceaiul.

Până în această seară, sublocotenentul mecanic a locuit împreună cu ordonanţa la două surori tinere şi frumoase fără bărbaţi. După noua repartiţie, a rămas singur. Ordonanţa lui s-a mutat în „camera noastră". Patul său de campanie l-a montat cap la cap cu al gazdei. Nu a trecut mult timp că a sosit şi una din cele două surori. Am mâncat şi am stat de vorbă până a sosit ora de culcare. Răcanii s-au retras în camera alăturată pe paiele lor, ordonanţa cu „gagica" lui, iar eu cu „fata" mea. Îmi pare rău că cea a ordonanţei era mai tânără şi mai frumoasă ca a mea. În camere s-a făcut linişte, dar mi-am dat seama că nimeni nu dormea. Bănuiam că ostaşii stau cu urechile ciulite şi poate că ne înjură în gând.

5 IANUARIE 1943. NOVOŞATINSKI

Azi-noapte a fost „iadul pe pământ". Vijelie cu ploaie, apoi ploaie cu zăpadă. În plus, un întuneric să-l tai cu cuţitul. De dimineaţă era un polei compact. M-am dus totuşi grăbit la cafea. A fost foarte fierbinte şi am reuşit să mă frig la limbă. La ora şase eram prezent la adunare, însă ordinul a fost stupid, pentru că restul bateriei se adună la şapte. A trebuit să-i aşteptăm şi pe ei şi să tremurăm o oră de pomană din cauza unei erori a sublocotenentului. Au urmat raportul şi „inspecţia" echipamentului. Când locotenentul a ajuns în dreptul meu mi-a pus un deget pe cartuşieră şi mi-a zis răstit: „Cincizeci de culcări". M-am dus în spatele său şi am început să execut ordinul. După vreo zece culcări mă dureau genunchii şi coatele; nu mai puteam să rabd. Din cauza ploii şi a vântului pe iarbă se făcuseră gloduri de gheaţă şi mă înghionteau al dracului de rău. Am făcut nouăsprezece culcări şi simţeam că din cauza oboselii îmi iese sufletul din lăcaşul său. Mi-am făcut singur curaj şi m-am dus de i-am raportat că am făcut cincizeci. Mi-a spus să trec în front şi să nu mai vin cu bocancii murdari. Am început instrucţia pe un teren de porumbişte. De pe deluşorul pe care ne aflam se vedea tot oraşul. Peste tot era numai gheaţă. Cu toate că frigul era pătrunzător,

când am fost întrebaţi dacă ne e frig am răspuns că nu şi chiar aşa şi era. După atâta alergătură curgea sudoarea de sub căciuli. A reuşit să scoată „tot untul din noi".

De la câmpul de instrucţie am fost duşi „cu frontul" şi introduşi într-o sală a cinematografului. A început teoria cu maiştrii, lucrătorii reangajaţi şi cu noi răcanii de rând cu privire la tot felul de lucruri concrete. Cum lucrăm, cum dormim, cum ne spălăm. De ce nu ne bărbierim mai des, de ce nu ne tundem, de ce unii se îmbată ca „porcii", de ce avem echipament lipsă, bocanci rupţi, arme necurăţate, despre bolnavi, despre felul cum ne adunăm şi multe alte de ce şi pentru ce, pe care nu le mai ţin minte. Din cauza armei grele, mă dureau umerii. Mi se părea mult mai grea decât era în realitate. Ne-au lăsat liberi după aproape două ore. M-am dus la cameră şi am mâncat puţină ciorbă cu „baba" şi mi-am şters arma.

La ora zece şi jumătate a avut loc o altă adunare pentru masă. Vântul bătea cu aceeaşi furie ca şi mai înainte. Ninge des şi zăpada e viscolită şi pulverizată, transformându-se într-o ceaţă fină, încât nu vezi mai departe de doi paşi. Am primit „sfânta noastră ciorbă de mazăre", de data aceasta şi foarte puţină. La această adunare am auzit că radio Londra râde de noi românii, că suntem patru la o pâine şi în chiloţi. Şi englezii ăştia sunt nişte „mincinoşi". Ei nu ştiu că noi suntem acum cinci la o pâine şi nu patru. A şi început să circule printre noi un vers tare nostim:

„Cinci la pâine şi-n chiloţi
am plecat pe front cu toţi".

Acesta este adevărul, fără nici un pic de exagerare. După-amiază m-am dus la atelier şi mi-am curăţat şi aranjat sculele, deoarece am terminat oxigenul din tub şi nu mai am cu ce lucra. După vreo două ore am fugit la cameră şi am pus mâna pe ac şi aţă. Eu mi-am cusut pantalonii de flanelă de acasă, iar „baba" mi-a peticit flanelul de lână de la regiment, pentru că era „nou cu găuri vechi" încă de când l-am luat în primire la cazarmă.

La ora cincisprezece am primit ca hrană pentru seară fidea fiartă; în ea o bucăţică de slănină cât nuca. Târziu, pe la ora douăzeci şi unu, m-am culcat flămând. Până atunci am citit un roman jerpelit, care nu mai avea nici început şi nici sfârşit.

6 IANUARIE 1943. NOVOŞATINSKI

Viscoleşte în continuare. În unele locuri zăpada este de aproape o jumătate de metru, în altă parte, pământul e gol. Stăm la adunare ca şi „curcile" în ploaie. Din cauza vântului îmi curg lacrimile pe obraji. Nu a venit domnul locotenent, probabil că nu s-a îndurat să plece de la căldurică. În lipsa lui ne-a luat la frecat „majorul", până când abia mai îmi trăgeam picioarele de oboseală şi mâna îmi amorţise din cauza armei. De frig nu ne mai putem văita.

Am plecat la cameră, dar nu am apucat să îmi „trag sufletul", pentru că am fost convocaţi la altă adunare „mai mică" de către sublocotenentul nostru mecanic.

Am fost pus de gardă schimbul trei. La ora unsprezece am intrat în post. După trei ore a trebuit să mă duc la cameră să mă culc, pentru că s-a desfiinţat corpul de gardă. Trebuie să mai intru a doua oară, însă i-a stat ceasul sergentului şi am fost trezit pe la ora două noaptea. Am făcut de santinelă până la ora şase dimineaţa, patru ore în loc de trei. Se lăsase ceaţa şi se intensificase gerul. La ziuă eram alb, plin de promoroacă din cap până-n picioare, ca şi pomul din apropiere. Am îngheţat de frig cu toată şuba şi pâslarii cu care eram încălţat. Mă înjunghia foarte tare piciorul stâng, de-mi venea să cad jos de durere. Ajuns la cameră, în primul rând mi-am şters arma, apoi m-am bărbierit, spălat şi mi-am schimbat rufele. Am rugat „băbuţa" să le spele pe cele murdare chiar astăzi. Se zvoneşte că ne luăm tălpăşiţa în altă parte. Rusoaica „m-a servit" cu cartofi fierţi cu foi de dafin şi un castravete. Eram lihnit de foame.

A sosit ordinul de „îmbarcare". A fost scos atelierul din cinematograf. Grupul electrogen l-am ataşat la o maşină „Tatra". Am încărcat lăzile cu scule, materialele, aparatul şi tuburile de oxigen, s-a făcut plinul cu benzină la maşini.

De la aprovizionare am primit ca hrană rece câte o cutie de sardele la doi „gealaţi". Dacă era încă de trei ori pe atât, poate că mă săturam şi eu. Pâinea care am primit-o a fost puţină, ca pentru puşcăriaşi. Nu mi-a ajuns nici pentru o măsea. Cea mai mare parte din timp „trăgeam mâţa de coadă". Ne aflam tocmai la „taifas", când a venit maistrul peste noi „cu o falcă-n cer şi cu una în pământ". A început o „păruială" de mai mare dragul. Ca să scăpăm, ne-am răspândit ca potârnichile. El avea de încărcat alte lăzi cu materiale, butoaie pline şi goale. Am făcut atât „hamalâc" încât nu mai simţeam frigul. Maşina noastră „Mercedes" trimisă la Rostov s-a rătăcit pe drum, aşa că din cauza ei noi nu putem pleca. Târziu pe la ora optsprezece am plecat la cameră, iar după câteva ore am mâncat din nou „cu nevasta", tot pentru seară, ciorbă de cartofi cu varză. M-am culcat foarte sătul.

8 IANUARIE 1943. NOVOŞATINSKI

Deplasarea unităţii fiind întotdeauna un eveniment important şi de această dată am fost treziţi cu noaptea-n cap. „Hazaica" mi-a pus iarăşi să mănânc, ciorbă cu pâine făcută de casă, din făină de grâu, amestecată cu mălai alb şi cu turtă din floarea-soarelui rămasă ca deşeu de la fabrica de ulei. A fost pentru prima dată când am văzut aşa ceva. La plecare mi-a mai pus în „traistă" feliile de pâine rămase de aseară, două cepe mari, sare în „borcan" şi o poală de seminţe de floarea-soarelui, pe care le-am răsturnat peste gamelă şi lingură. M-a impresionat mult faptul că din crunta ei sărăcie a putut să mai rupă câte ceva pentru mine. Plângea şi nu ştiu dacă vărsa lacrimi după mine sau era cu gândul la bărbatul ei şi la copilul de pe front. Despărţirea a fost tristă ca orice despărţire. Pe de o parte îmi părea rău că plec, însă pe de alta mă bucuram că ne apropiem de casă.

Ca hrană rece am primit a cincea parte dintr-o pâine şi nimic altceva. Abia la ora şapte coloana s-a pus în mişcare şi pe drum am mâncat toată pâinea cu ceapă şi apoi am ronţăit cu toţii seminţe de floarea-soarelui din „dăsaga" mea, încât pe jos în atelier s-a format un strat gros de coji. La o oprire ne-a luat maistrul la rost ca să facem curat şi să nu mai mâncăm. Până acum am dus-o cum am dus-o, însă gândindu-mă la viitor îmi este teamă ca să nu fie şi mai rău ca în prezent.

Treptat, treptat în atelier s-a făcut frig de-a binelea. A fost aprinsă de mai multe ori lampa de benzină a tinichigiului. M-am descălţat şi am întins picioarele la flacără, dar degeaba. Unul se încălzea oarecum, celălalt îngheţa la loc. Mai mult fum pe gât şi pe pereţi decât căldură. Piciorul stâng parcă nici nu era al meu.

Din când în când eram obligaţi să coborâm şi să împingem cu mâinile şi umerii maşinile care, dintr-un motiv sau altul, rămâneau pe loc în pană. La o asemenea oprire am aflat că va pleca în ţară numai atelierul nostru, iar celelalte două vor rămâne pe loc. Aproape instantaneu s-a creat între maiştri un fel de duşmănie înăbuşită pe motivul: „de ce să plece ăla şi nu eu?". Nu a trecut mult şi atelierul numărul unu a ajuns într-un şanţ. Maistrul meu bombănea de unul singur: „ăsta a băgat dinadins atelierul în şanţ ca să-l avarieze şi să aibă motiv de a pleca el în locul meu". Cu acest prilej i s-a rupt axa planetară. I-a făcut ce i-a făcut ca să poată circula, dar am fost nevoiţi să-l ajutăm şi noi câteva ore, până ne-a apucat întunericul. Drumul pe care mergem acum este unul secundar, mult mai prost decât cel pe care am mers înainte. Au fost noroaie, s-au făcut făgaşe adânci de la roţile maşinilor, acum sunt îngheţate „tun" şi este foarte greu de circulat pe ele. Drumul este aglomerat şi din cauza maşinilor care se încrucişează venind din sens opus.

La oprire mi-am dat seama că toată divizia noastră motorizată este în marş. Faţă de mândreţea de divizie de astă-toamnă, acum arată jalnic. Câte o maşină mai în putere duce la remorcă încă una sau două rable. Motocicletele sunt legate câte patru-cinci una de alta şi tractate de câte un camion. Vai de mama lor cum sar dintr-un glod în altul. Multe motociclete sunt înghesuite sus în caroseriile maşinilor. Jalnică coloană motorizată.

Atelierul numărul unu a ajuns din nou într-o groapă, de unde nu mai putea să se urnească. Am întins cabestanul şi l-am scos din necaz. Maistrul de la atelierul doi „simula" şi el că are pană de motor. Nu ştiu cât de corectă este această afirmaţie. Târziu, aproape de miezul nopţii, am ajuns şi noi coloana principală. Am plecat la masă. Bucătăria era instalată în fierăria unui colhoz. Ciorba de mazăre cu carne la miez de

noapte era sleită. Cu toate că am răbdat de foame mai tot timpul zilei, am aruncat-o pentru că era și coclită din cauza cazanului „nespoit". M-am ales cu puțină carne de pe os. Am umblat apoi după o cameră pentru dormit mult. O rusoaică cumsecade ne-a adus un coș cu paie, a mai așternut câțiva saci pe jos, ne-a mai dat și două perne. Eram cinci ostași. Am pus și noi foile de cort, pături și mantale și pot zice că am dormit „haraşo". Ne-am trezit târziu și greu.

9 IANUARIE 1943. U.R.S.S.

A venit după noi un sergent să ne anunțe că mașinile sunt gata de plecare. Ne-am luat repede catrafusele în spate și am fugit „ca să nu rămânem de căruță". Când am ajuns noi la adunare, locotenentul tocmai făcea instrucție cu subofițerii, maiștrii și trupa la un loc, pentru că au venit târziu și pe rând la apel. Noi care am sosit ultimii nu am mai fost băgați în cârd cu ceilalți, ci am fost luați în primire de „major". A făcut cu noi vreo treizeci de culcări regulamentare „contracronometru" încât am crezut că îmi iese inima din piept. Am trecut apoi la aprovizionarea cu benzină a mașinilor și apoi la aprovizionarea noastră cu „sfertul" de pâine. În cinci minute pâinea și o ceapă au și dispărut pe gât. Din cauză că aceasta era tare usturată mi-au dat lacrimile, dar tot nu m-am îndurat să o arunc.

Noi am rămas cu atelierul în coada coloanei și a trebuit să reparăm toate mașinile care se defectau pe parcurs. Pe la ora unsprezece îmi era o foame de „mama focului", iar picioarele nu le mai simțeam. Parcă erau de lemn. Ne retrăgeam în direcția marelui oraș Stalino și eram curios să-l văd și eu, însă l-am ocolit. În schimb am trecut prin orașul Karzish și apoi pe lângă câteva gări. Ne-am uitat cu jind la trenuri. Îmi părea rău că nu mă aflu în unul din ele în drum spre țară. În aceste două zile am parcurs două sute treizeci de kilometri și după atâtea peripeții am ajuns acolo unde au stabilit șefii, adică în regiunea minieră Mospino.

Imediat am fost numit ca „agent de legătură" al atelierului cu restul bateriei. Ne-am instalat într-un cantonament de trei case, stabilit de o echipă de cercetași care a venit înaintea coloanei, după care am plecat să fim gata „la ordin". La ora nouăsprezece am dus răcanii mei

la masă. Am primit câte o lingură şi jumătate de „extras". Îmi era aşa de foame, încât pe drumul până la cameră l-am mâncat gol. Ceilalţi s-au culcat, iar eu am plecat din nou „după ordine". Este o pacoste pe capul meu să fiu „agent de legătură". După ora nouă seara m-am întins şi eu pe o şubă a „cioloveculuí", dar cu maţele tot în greva foamei.

10 IANUARIE 1943. MOSPINO

A trebuit să fac un drum până la bucătărie, ca să văd dacă este cafeaua gata. Rămăsese mâncare de aseară şi bucătarii nu voiau să o împartă. Aveam de gând să îi reclam. După ce am băut cafeaua, am reuşit să luăm şi câte o porţie de mâncare rece, cu care ne-am potolit mai bine foamea.

La adunarea de dimineaţă, locotenentul ne-a vorbit despre cum se face serviciul de santinelă, de planton şi altele, apoi ne-a arătat un deal căruia trebuia să-i „cucerim" vârful răspândiţi în trăgători. Am avut noroc că l-au cucerit alţii mai înainte, când a fost apărat de ruşi.

Pe mine, sublocotenentul mecanic nu mai m-a repartizat la muncă, întrucât sunt „agent". Am plecat în căutarea altei camere pentru cantonament. Casa în care locuiam se afla vizavi de o vâlcea mică şi adâncă; aseară când am vrut să o traversez, picioarele mi-au fugit înainte şi am ajuns cu ele în apă, târâş pe fundul pantalonilor.

La cameră, în timp ce curăţam arma, miroseam şi trăgeam cu ochiul la ce face rusoaica lângă sobă. Lua cocă în mână dintr-un castron, o bătea între palme ca pe chiftele şi o prăjea într-o tigaie. Îmi era şi foame şi poftă; zgripţuroaica nu mi-a dat nici măcar o fărâmiţă ca să gust. Dacă eram femeie borţoasă lepădam copilul. Mă gândeam cu duioşie la „fosta mea nevastă" şi în gând o înjuram pe rusoaica de aici. După o jumătate de oră ne-am şi mutat în altă casă, în care parcă ne simţeam mai bine.

La prânz, înainte de a primi mazărea nefiartă cu carne, am mai luat „sfertul" de pâine, trei bomboane şi opt ţigări pe două zile. Am „lămurit" toată pâinea şi m-am săturat vârtos.

Astăzi va pleca în ţară ultima serie de bolnavi şi degeraţi din tot regimentul. Pleacă şi de la atelierele noastre trei persoane, astfel că se descompletează efectivul. Eu nu plec, pentru că „ţin la tăvăleală". Mă acresc de inimă rea. Circulă din nou un zvon că plecăm şi noi. La

atelierul nostru mai aveam de reparat o maşină. Ordinul este : „să-i dăm bătaie". Şi îi dăm. Îndeplinesc două funcţii: sculer şi mecanic, când mai am timp. M-am culcat mai devreme. Pe la ora douăzeci noaptea am fost trezit să merg la vizita medicală. Imediat a încolţit o speranţă. Medicul mi-a spus să deschid gura, să scot limba şi să zic „A". Doctorul a spus : „gata, altul la rând". Eu am mai mormăit că tuşesc şi că după aceea mă supără gâtul şi pieptul, dar era prea târziu, pentru că a apărut un alt răcan. La înapoiere, am alunecat pe gheaţă. Nu am dormit mai mult de patru ore, deoarece la ora două noaptea am fost trezit din nou: „Bă, îmbracă-te că intri de patrulă şi încă şef". Am luat doi oameni şi m-am dus. Afară bătea un vânt foarte puternic. Când mergeam la vale pe uliţă cu vântul în spate era bine, dar când urcam la deal „era jale" mare de tot. Pe la ora trei au venit doi ofiţeri tineri şi mi-au spus: „Învârtiţi-vă pe aici că peste o oră aveţi de îndeplinit o misiune". Eram tare curios să aflu despre ce este vorba. Când s-au înapoiat erau însoţiţi de două rusoaice frumoase. Am primit ordin să le conducem până la dormitorul lor, undeva în apropiere, pentru a nu fi acostate de cineva. Ne-a permis plecarea la cantonament după ce terminăm treaba.

11 IANUARIE 1943. MOSPINO

A venit o nouă serie de maşini la reparat şi pe acest motiv instrucţia a fost suspendată. În funcţia de „sculer" se pare că dau rezultate bune. Maistrul este mulţumit. Am aprins lampa de benzină ca să se facă ceva căldură şi am curăţat atelierul. Am primit de la „Ţicul meu" o carte poştală în care mă anunţă că mi-a făcut cu foarte mare efort financiar un pachet „şi cu o surpriză", însă nici poşta şi nici Crucea Roşie nu au vrut să-l primească. Eu cred că era şi normal acest lucru deoarece noi – la un moment dat – am fugit de ruşi ca să scăpăm de încercuire „ca dracu' de tămâie". Unde şi cui să predea poşta pachetele, când frontul a fost dat peste cap? Mi-a mai spus că înainte de sărbători a „ciocănit binişor" cu maşina de cusut şi a lucrat la vecine „mai pe nimic" câteva capoade şi rochiţe pentru a scoate un ban. Mă aşteaptă ca de sărbători să vin acasă. În această privinţă suntem „gând la gând cu bucurie", însă situaţia de acasă nu se potriveşte cu cea din târg.

Eu aici „trag mâța de coadă". I-am lucrat ceva unui prieten de la aprovizionare și mi-a dat o pâine făcută în casă, iar altuia i-am dat țigări în schimbul unor turtițe de pâine, că și așa îmi era tare poftă. Pentru seară, am primit puțin unt rânced, salam conservat, două bomboane și patru țigări. Am mâncat mult „ca de frica morții", însă cel puțin m-am săturat foarte bine.

Pe lângă faptul că toată ziua m-am „congelat" de frig, nici acasă nu am scăpat de el. Am pus o pătură pe dușumea și bundițele de oaie ale maistrului și sergentului care se aflau în păstrarea noastră. Pentru învelit am folosit trei pături și mantăile. La cap mi-am pus o pernă moale. Cu tot frigul, am dormit bine și am visat frumos, că sunt acasă.

12 IANUARIE 1943. MOSPINO

De dimineață ne-am sculat în frig. Era să dăm și casei foc. Aseară am lăsat o lumânare aprinsă din cele tip „cutie de cremă" și a ars până când a făcut gaură în pervazul ferestrei. Am primit cafeaua amară, pe motiv că ni s-au dat bomboane cu care să o îndulcim. Acest lucru însă nu mi s-a spus și eu le-am supt. Și apoi ce să fac cu două bomboane la un polonic de cafea? Am mâncat pâinea cu „zeama ei" și am plecat la atelier. Este un ger nemaipomenit. Zăpada a căzut viscolit și noaptea a fost îngrămădită în unele locuri și de un metru înălțime, iar în altele nici un pic. Am aprins lampa de benzină, m-am descălțat și mi-am încălzit picioarele. Un răcan a făcut rost de o bucățică de blană de oaie. Din ea mi-a făcut și mie „tălpici" pe care le-am atașat în interiorul obielelor. Am tăiat o „ciochinare" de piele și mi-am făcut „șireturi", pentru că nu prea mai aveam cu ce încheia bocancii. Lucrând „la banc" mi-au înghețat din nou picioarele, cu toată blana de oaie din bocanci. În atelier peste tot este numai brumă. Înainte de masă am avut adunarea personalului de la toate atelierele. Ne-a făcut subofițerul mizerie, numai așa, „ca șef". Din cauza frigului de peste patruzeci de grade, îmi era greu să merg la masă, însă îmi era tare foame. Era și păcat să nu mă duc, pentru că – lucru important – aveam pâine. M-am dus din nou la atelier, pentru că am avut mult de lucru și am tremurat până când a început să se întunece.

Seara, le-am ascultat pe rusoaice cum cântau; sunt patru „muieri" tinere și o babă. Toate sunt pline de râie. Cântă toată ziua, de dimineață

până seara când se culcă. Baba are o voce mai groasă. Urlă mai mult şi mai tare decât fetele ei. Am alcătuit patul jos pe duşumea din cinci pături. Este tare, dar nu avem ce face. M-am vârât între doi răcani ca să-mi fie mai cald. Afară cerul este senin şi un ger de sclipesc stelele.

13 IANUARIE 1943. MOSPINO

Şi astăzi, ca şi ieri dimineaţă, gerul a fost năprasnic. M-am bucurat că nici nu am mai fost scoşi să facem instrucţie. La atelier am fost nevoit să folosesc din nou lampa de benzină, pentru a-mi mai încălzi picioarele. A plecat în concediu încă o serie de ostaşi din regiment. Am dat şi eu unuia dintre ei două cărţi poştale să le pună la poştă în ţară.

Doi dintre camarazii mei s-au apucat să fure porumb dintr-un butoi din camera noastră, probabil pentru a-l fierbe în altă parte. Când au luat cu gamela şi au început să-l introducă în sacul de merinde au căzut boabe pe podea şi i-au surprins rusoaicele. Mai mare ruşinea pentru ei. Au fost ameninţaţi că îi reclamă la comandant.

A venit un ostaş să ne anunţe că suntem chemaţi la domnul major. Am crezut că ne dă drumul acasă. Ne-am dus repede. Am primit însă – nu ştiu de ce – alte arme, urmând să le dăm în primire pe cele care le-am avut până acum.

Astăzi am primit de acasă un plic recomandat, purtând data de 1 ianuarie 1943, în care am găsit o fotografie mică, cu soţia şi fetiţa în braţe. M-am bucurat ca un copil care primeşte o jucărie frumoasă. Instinctiv am dus-o la buze, să le sărut pe amândouă. M-am întristat însă când am citit: „...Noi te-am aşteptat de sărbători, dar am aşteptat în zadar. Şi am petrecut sărbătorile numai în lacrimi şi întristare. A fost destul de dureros pentru noi, că nu ai fost şi tu, dar ce să facem... are să fie 43 cu noroc". Mai mi-a scris că duc lipsă de multe lucruri şi că nu are nici o speranţă. Fratele meu a fost desconcentrat, dar este bolnav.

A venit la noi foarte îngrijorată mama unui camarad, anume Nae Ionescu, de care să mă interesez eu dacă mai este în viaţă şi să-i spun adevărul, pentru că nu mai ştie nimic despre el de multă vreme. Nici eu nu ştiu nimic.

Am intrat de santinelă schimbul întâi, în curtea unei uzine electrice. Acolo sunt garate atelierele noastre şi unele maşini care ne aparţin. Am aflat că este un ger de patruzeci de grade minus. Nu am avut nici şubă şi nici pâslari. Ca să mai mă încălzesc am „ţopăit" de colo până colo. În jurul meu auzeam cum troznesc şi crapă lemnele şi scândurile din caroseria maşinilor. Eu nu am crăpat. A ieşit Luna pe cer şi mie mi-a „ieşit sufletul" de frig. Ca niciodată până acum simt o greutate pe piept. Am fost schimbat din post cu o jumătate de oră mai târziu. Cui să mă plâng? Când mi-a dat drumul, nici nu m-am mai oprit din fugă până la cameră. Şi acolo însă era destul de frig, cu tot focul pe care îl fac rusoaicele în camera alăturată. La ora douăzeci şi trei am fost trezit să intru în post pentru a doua oară. Speriat de ger, am îmbrăcat şi salopeta peste pantaloni, iar prosopul l-am înfăşurat pe gât şi faţă. Îmi era groază să ies afară din casă. Am avut o surpriză plăcută, pentru că între timp au fost aduse şube şi pâslari. Am încărcat arma, am ridicat reverul la manta, am băgat mănuşile în mâini şi lăsat manşetele de la manta peste ele şi aşa cu totul le-am băgat în buzunar. În prima oră nu mi-a fost aşa frig, însă treptat vremea s-a schimbat. În locul cerului senin au apărut nori grei şi a început să bată un vânt puternic. Am stat adăpostit după un zid scoţând, din când în când, capul să privesc împrejur. Totuşi frigul mi-a pătruns în toate mădularele. Mi-au îngheţat mâinile în buzunare, aşa înfofolit cum am fost. Credeam că am să plesnesc de ger şi am să mor până voi fi schimbat. La ora unu noaptea m-am grăbit să intru mai repede sub pătură. Eram ca un sloi de gheaţă.

14 IANUARIE 1943. MOSPINO

Când am plecat la atelier, gerul parcă îmi tăia faţa. Cu tot riscul, am mai fugit pe la cameră să mă încălzesc. La prânz am primit o pâine pentru trei zile şi am fost „împărtăşiţi" cu câte două linguri de ţuică de persoană. Ciorba de astăzi a fost făcută dintr-un amestec de mei, arpacaş şi porumb-uruială pentru porci. Mama acasă îl numea „păsat" şi uneori, când eram copil, fierbea şi pentru noi în tuciul de mămăligă, adăugând în el o lingură de untură „ca să fie mai gras". Cred că acest fel de mâncare se dă şi la prizonierii din lagăre sau la puşcăriaşi.

De foame şi mâncare proastă m-am săturat până peste cap. La fel m-am săturat şi de zvonurile care circulă de câteva săptămâni că plecăm în ţară, însă noi batem pasul pe loc. Uneori nici nu îmi vine să cred că vom pleca şi din această cauză sunt tare mâhnit în sinea mea. Fotografia care am primit-o aseară mi-a mărit nerăbdarea de a ajunge mai repede acasă.

După-amiază am fost pus să dau ajutor unui şofer să schimbe câteva cauciucuri vechi şi să pună lanţuri antiderapante. Am tremurat până seara şi m-am „răcorit" înjurând uneori de toţi sfinţii din cer. Cred că dacă muream instantaneu nu îmi părea rău. De „inimă rea", în ultimele zile am început să fumez şi eu dintr-un pachet deosebit de frumos, păstrat prin ladă încă de astă-toamnă. Nu îmi place fumul de ţigară, tuşesc şi îmi vine mereu scuipat în gură. Ca începător, cred că sunt cam caraghios.

Pentru seară am primit „ciorbă de macaroane". Nu a făcut ciorba, cât drumul până la ea. Am mâncat-o cu pâine mai veche din cea „făcută în casă", după ce am tăiat-o felii şi prăjit-o pentru că altfel avea un gust de acru.

Am primit o carte poştală trimisă din luna decembrie trecut. Cine ştie pe unde o fi stat până cum. Soţia e tare supărată pe mine că nu primeşte scrisori şi crede că eu nici nu mă sinchisesc de ea. M-a întristat când am citit că o duce tare greu din lipsa banilor şi m-am bucurat când puţin mai jos îmi spune că: „...Te visez mereu acasă... Tare îmi este dor, câteodată îmi vine să zbor la tine dacă aş şti unde eşti".

Pentru a fi cu un pas mai aproape de căldură, am dat deoparte tot calabalâcul gazdei de lângă peretele de care este lipită soba din camera alăturată şi acolo ne-am amenajat „patul". Mare scofală nu am făcut. Mai mult ne-am amăgit. Ca să mai uit de necazuri, am citit mai multe pagini dintr-un roman împrumutat şi pe la ora şase seara m-am culcat destul de obosit.

15 IANUARIE 1943. MOSPINO

Nu a trecut mult timp că a venit un ostaş şi ne-a anunţat să mergem la adunare. Am fugit la cameră „ca din puşcă" să-mi iau arma şi centura şi de acolo în fugă prin grădinile oamenilor direct la locul stabilit. Am

ajuns primul, cu unul-două minute mai înainte de a începe „raportul". Aşa am scăpat de suta de culcări care a trebuit să o facă toţi cei ce s-au grăbit mai puţin şi au întârziat. Comandantul a început foarte meticulos să ne facă morală, în timp ce noi treptat înghețam, tot mai tare de frig. Lui nu-i păsa. A venit la adunare asigurat cu pâslari noi şi cu haină de piele cu blană la gât. Printre altele ne-a adus la cunoştinţă că o santinelă a furat din alimentele serviciului de aprovizionare-depozitate. Cred că ăsta ori a fost hoţ de meserie, ori nu a mai putut răbda de foame. Nu ne-a spus însă cum a fost pedepsit pentru fapta sa. Ne-a mai comunicat că atelierele nu au avut azi-noapte santinele până la ora două şi că a găsit alte două santinele stând de vorbă cu armele rezemate de un perete. Au mai fost şi multe alte abateri „mai mărunţele". Ca drept pedeapsă am fost împărţiţi în două grupe mari: bateria propriu-zisă şi „chiulangii" de la ateliere. El niciodată nu ne scoate din chiulangii şi puturoşi. Lucrurile nu sunt chiar aşa. Prima grupă a aluat-o în primire un major, iar pe „chiulangii", chiar comandantul în persoană. Ne-au dus numai în fugă, culcări şi pas de front şi pas de defilare pe mai multe străzi, până am ieşit pe câmp la poalele unui deal. Vântul ne lovea direct în faţă. Am fost răspândiţi „în trăgători", să facem salturi zece metri în zece până în vârful dealului. Simţeam cum vântul îmi taie răsuflarea. Zăpada era mare şi troienită încât abia reuşeam să îmi trag picioarele din ea ca să urc dealul. Am crezut că plesnesc ca o bovină care a mâncat prea mult trifoi şi moare dacă nu i se face o înţepătură în burtă. Unui maistru civil – grăsuţ – după un asemenea salt – cam pe la jumătatea dealului – i-a venit rău şi nu s-a mai putut scula de jos. Noi, ostaşii de rând, fiind mai rezistenţi, am alergat în continuare. Ieşea aburul ca din caii de curse pe hipodrom. Numai picioarele parcă erau „de lemn". Când ajunsesem la limita puterilor, am fost strânşi din nou grămadă şi duşi înapoi în coloană de marş până la locul de adunare, după care ne-a dat liber la cantonament. Când am intrat la căldură au început să mă usture urechile aşa de tare, încât credeam că toarnă cineva apă fiartă pe ele. Nu am stat mai mult de şapte-opt minute, pentru că am fost convocaţi la atelier de subofiţerul mecanic. Eu am venit mai târziu, împreună cu alţi şase răcani. Am fost scoşi în faţa frontului, ni s-a făcut o morală aspră, ne-a băgat într-o grădină de zarzavat din spatele uzinei, unde zăpada era mai mare, şi a

început cu comenzile: „la gard fuga marş, culcat, înapoi fuga marş, culcat" şi aşa mereu până când el s-a plictisit, iar noi ne-am săturat executând. După aceea, am fost împărţiţi la „treabă". Eu cu ceilalţi camarazi ai atelierului am fost repartizaţi să facem „serviciul administrativ": bărbierit, spălat, despăducheat, schimbat şi spălat rufele murdare. Mâine trece la rând personalul atelierului unu.

Un camarad s-a oferit să-mi aducă şi mie mâncarea; am observat că-i face plăcere. Cred că mai ciuguleşte şi el ceva şi îşi completează „plinul". Ca să pot mânca, am pus gamela pe un scaun, dacă nu aveam masă. Trebuia să stau în picioare. Era incomod. Frânt de oboseală, am luat toporul care era la îndemână, l-am rezemat de scaun şi m-am „ciucit" pe coada lui; la un moment dat coada toporului a alunecat în jos, genunchii mi-au intrat sub scaun, iar eu cu pieptul m-am repezit peste gamela cu ciorbă care s-a răsturnat. Să mor de ciudă şi mai mult nimic.

După aceea a început cea mai nesuferită muncă pentru mine. Să spăl rufe. Totuşi le-am spălat cum trebuie. Spre seară, sublocotenentul mecanic a dat ordin să fie scos antigelul din radiatoarele motoarelor, ca să nu îngheţe la noapte. A spus că instrucţia de astăzi am făcut-o pe un ger de minus treizeci şi opt de grade. Afară este jale. Am făcut schimb de ţigări cu „extras de supă" şi l-am pus la fiert, ca să am cu ce să-mi potolesc foamea. Cred că este furat. M-am culcat între mobilă şi peretele mai cald dinspre sobă. Aici abia avem loc trei inşi ca să dormim. Când a trebuit să ne întoarcem, ne-am întors toţi odată ca la comandă.

16 IANUARIE 1943. MOSPINO

Astăzi am adus eu cafeaua pentru toţi. Miroase a ciorbă. Mai mult ca sigur că a fost făcută în cazanul nespălat. Din cauza gerului prea mare, s-au suspendat orele de instrucţie. Am făcut schimb de mantale cu un camarad. Lui i-a plăcut mantaua mea mai scurtă, dar aproape nouă, iar mie pe a lui mai lungă, dar mai veche şi descusută la subţiori, pe motiv că îmi va ţine mai bine de cald la picioare.

M-am dus la atelierul de cizmărie de alături, i-am dat rusului un pachet cu ţigări să-mi coase bocancii la spate, iar între timp eu am cusut mantaua la mâneci. Bate soarele în geamuri şi în sobă focul

arde strașnic, totuși acestea nu se dezgheață. Acum afară sunt patruzeci și două de grade minus. Pentru noi românii este de necrezut, dar adevărul acesta este. Mă gândeam „ca proasta-n târg": dacă femeile de pe aici ar purta ciorapi subțiri „de mătase" ca pe la noi în România, ce ar simți? Dar rusoaicele pe asemenea vreme poartă pantaloni de flanelă, cizme înalte de pâslă și broboade de lână cu ciucuri mari cât un cearșaf. Nici nu se sinchisesc de frig.

La prânz ne-au dat de mâncare mei cu carne. Am terminat și pâinea păstrată de la cafeaua de azi dimineață, însă tot nu mi-am potolit foamea. Până mâine „ajunez" de pâine. Pentru seară am primit margarină, dar nu aveam pâine. Am amestecat-o cu ciorbă ca să o fac mai grasă și am băut-o ca pe ceai. Un prieten de-al meu de la bateria anticar „s-a făcut" bucătar. El acum nu mai rabdă de foame.

Am plecat la corpul de gardă și m-am culcat până la ora nouă seara, când am intrat schimbul patru de santinelă. Din cauza gerului „turbat" schimburile se fac din două în două ore. Cu toată înfofoleala mea am crezut că mor de frig. Am tremurat și în continuare la corpul de gardă, până la ora cinci dimineața, când am intrat din nou în post. A început să bată vântul și mai tare ca înainte. Porțile uzinei se deschideau și se închideau, lovindu-se cu zgomot una de alta.

Până la ora șapte am simțit cum mi se înmoaie genunchii și m-am mirat că nu am căzut jos. Când am ieșit din post abia mă mai puteam mișca.

17 IANUARIE 1943. MOSPINO

La cameră eram în stare – dacă se putea – să intru în cuptor cu picioare cu tot. Camarazii mei au plecat la adunare, eu am rămas pe loc, pentru că am fost noaptea de gardă. Din mine tot nu a ieșit frigul, cu toate că am stat tot timpul lângă sobă. A început să mă doară genunchiul, amintindu-mi de vechiul reumatism din copilărie. În ultimele zile am avut de suportat de mai multe ori înțepături dureroase în ureche. Nu știu din ce cauză ochii sunt cam galbeni. Sunt permanent numai cu gândul la plecare, pentru că m-am săturat de atâta frig, foame, mizerie, armată în general și uneori chiar și de viață. Toate cele de mai sus la un loc mi-au creat o stare de dispoziție proastă.

Stam pe scaun, cu picioarele pe marginea cuptorului deschis, şi scriam despre evenimentele de ieri când una din rusoaice a deschis un dulăpior. Am văzut în el două grămezi cu vreo zece turtiţe de mălai coapte pe plită, aşezate una peste alta. I-am propus să îi dau ceva cafea boabe care o aveam la păstrare încă de astă-toamnă, însă mi-a spus că „ne pănimaiu", probabil că nu înţelege. Mi-am dat seama că a înţeles destul de bine, dar nu a vrut să facă un asemenea schimb. Aş fi mâncat şi de la ea cu toate că ştiam că le pregăteşte cu mâinile alea jupuite de scărpinat.

M-a trimis maistrul cu ceasul său la reparat. Când am ieşit în pragul uşii parcă am fost străbătut de un curent electric din cap până-n picioare. Afară nu era vânt, ci uragan. Dacă nu mă ţineam bine pe picioare putea să mă răstoarne. Zăpada era aşa de viscolită încât îmi „scotea ochii". La înapoiere, am luat şi varza cu carne pentru masa de prânz. Nu ştiu de ce era amară. Totuşi am mâncat-o ca un „haplea", împreună cu toate cele trei sute de grame de pâine repartizate pentru toată ziua. Eram lihnit de foame. Diseară o să fac din nou „şabăţ". Nu a trecut mult timp şi a început să mă doară foarte puternic burta, probabil pentru că am mâncat prea repede şi mult.

Camarazii mei au încercat să găsească altă cameră prin apropiere, însă nu au reuşit, astfel că am rămas tot la aceste femei râioase, nesuferite. În lipsa camarazilor am fost foarte abătut moral, din cauza gândurilor care m-au năpădit şi a situaţiei mizerabile în care ne aflam. Era gata-gata să şi plâng de disperare. M-am uitat din nou la fotografia soţiei şi a fetiţei şi parcă nu mai îmi venea să cred că sunt ale mele. Nu îmi puteam opri oftatul repetat.

S-a făcut adunarea la atelier şi de acolo am fost trimis cu încă un camarad să ducem un acumulator pentru lumină la camera ofiţerilor. Vijelia de afară nu se oprise. Aşa ceva nu am mai văzut în viaţa mea şi nici nu aş dori să mai văd. La întoarcere am primit salam conservat pentru masa de seară. A fost atât de puţin, încât din două-trei înghiţituri l-am terminat, parcă nici nu a fost. Nu am cel puţin pâine ca să o mănânc goală. Dacă nimeream şi aici o „babă" ca aceea de la Novoşatinski ieşeam

ceva mai bine din iarnă. Cu zgripțuroaicele astea de aici nu este de trăit. Ca să îmi pun cumva oasele la adăpost m-am dus cu foaia de cort în podul unui vecin și am luat trifoi pentru a-l așterne pe dușumea să-mi fie ceva mai moale și mai cald. Când am vrut să trec vâlceaua am alunecat și am ajuns cu picioarele în pârâul cu apă. M-am culcat flămând și înghesuit ca la pomană.

18 IANUARIE 1943. MOSPINO

M-am sculat după un somn cu multe vise urâte. Am adus eu cafeaua de dimineață și pentru doi camarazi, însă jumătate din ea mi-a zburat-o vântul din gamelă.

Astăzi nu am fost convocați la instrucție, dar am fost puși să facem curățenie generală în atelier.

La masa de prânz am primit o mâncare bună, dar prea puțină. Fasole cu carne de porc. Am mai primit câte o lingură și jumătate de țuică și șase țigări pentru trei zile. A venit pe la mine Rădoi, un prieten ploieștean, sudor la un alt regiment din divizia noastră, cantonat în apropiere. Știind că acesta este un fumător pasionat, i-am dăruit țigările care le-am primit. Pentru masa de seară ne-au dat „extras de supă" și câte o lingură de marmeladă, pe care le-am „lins" în cea mai mare viteză.

19 IANUARIE 1943. MOSPINO

A dat sfântul de s-a potolit vântul. La ora șapte am și început instrucția, însă a durat mai puțin timp ca de obicei. Până la prânz nu prea am avut chef de treabă la atelier.

Am intrat santinelă schimbul întâi la mașini. Au trecut relativ repede două ore învârtindu-mă și privind câțiva șoareci care căutau mâncare. Și mie îmi era tare foame. Norocul meu a fost că a venit sergentul la cameră și ne-a adus pâinea pentru două zile ceva mai devreme. Imediat am început să „halesc" cu sare, felie după felie. Scădea pâinea văzând cu ochii. Restul am mâncat-o cu ciorba de „macaroane". Culmea a fost că pe la ora cinci după-amiază îmi era din nou foame. Un camarad îmi era dator cu o jumătate de pâine încă dinainte de Crăciun. Am văzut că avea și i-am cerut-o înapoi. Aveam în ladă mai demult o cutie de sardele. Am tăiat capacul și jumătate din ea, împreună

cu o feliuţă de pâine, i-am dat-o rusoaicii. Ea mi-a dat în schimb un kilogram de mălai pentru mămăligă. La sardele şi pâine nu a mai zis „ne pănimaiu" ca atunci când i-am propus un schimb de cafea boabe cu turtă de mămăligă. A dat Dumnezeu de m-am săturat. Am pus mesei şi un „capac" cu o ţigare „de lux" din pachetul cu poleială.

Am avut timp şi am scris acasă două cărţi poştale. I-am comunicat soţiei cât m-am bucurat de mult la primirea fotografiei şi că: „...de aici înainte aştept să văd originalul, şi abia aştept". Le-am dat asigurări că dacă mă întorc am să rezolv eu situaţia critică în care se află. Sperând, aşteptarea o să pară mai uşoară. Sunt foarte amărât că timpul trece şi nu ne întoarcem mai repede în ţară.

M-am dus la corpul de gardă să mă culc, dar nu am putut să dorm, deoarece la ruşi – în camera alăturată – scârţâia un patefon şi vrând-nevrând, întins pe o bancă îngustă şi cu picioarele la gura cuptorului, am ascultat şi eu până la ora douăzeci când am intrat de gardă pentru a doua oară. Până la ora douăzeci şi două am compus în gând o poezie pe care am să o trimit acasă. M-am culcat foarte înghesuit între doi camarazi. La ora patru dimineaţa am intrat pentru a treia oară de serviciu într-o noapte. Nu este nici uşor şi nici plăcut.

20 IANUARIE 1943. MOSPINO

M-au scos din post cam pe la ora şase şi jumătate şi mi-au spus să stau la cameră ca planton şi să nu merg la instrucţie. Asta mai îmi trebuia.

Am făcut mămăligă „pripită" cu un pumn de mălai. Când o mestecam cu lingura îmi lăsa gura apă de foame şi îmi părea rău că cel puţin nu este ceva mai „de doamne ajută" . Este tot mămăligă, chiar dacă eu îi spun „pripită". Era moale şi eu am mâncat-o tacticos ca pe orice prăjitură. Era gata să mă satur, dar s-a terminat mai înainte. În completarea mesei de seară am mai făcut încă o dată o „pripită". Umplutură necesară.

21 IANUARIE 1943. MOSPINO

Sperietura pe care am tras-o astăzi o voi ţine minte multă vreme. Am avut de cucerit o „cazemată" la marginea oraşului, după ce depăşim

o vale. În timpul unui salt de zece metri am simţit că mă scufund în zăpadă. În prima fracţiune de secundă, mi-a trecut prin minte că am nimerit într-un puţ părăsit şi mă şi vedeam la şapte-opt metri adâncime dându-mi duhul în cine ştie ce apă împuţită. Din fericire nu a fost însă aşa. M-am oprit cu mâinile întinse ca un vultur cu aripile în zbor. Eram scufundat în zăpadă până la subţiori. Probabil că în prima fază am urlat, pentru că repede au venit la mine camarazii care se aflau în stânga şi dreapta mea şi m-au târât afară din groapă mai mult mort decât viu. Groapa aceea nu era altceva decât un adăpost individual de apărare în caz de bombardament. Nu am apucat să îmi revin din sperietură că a şi sosit comandantul nostru, care imediat m-a luat la rost.

Pentru trecerea văii ni s-a ordonat să ne rostogolim. Am strâns arma la piept şi până-n vale chiar dacă doream nu mai puteam să mă opresc. Ameţisem complet de atâta „învârteală". Eram alb ca un om de zăpadă, însă ud. Îmi intrase zăpadă şi în urechi, ca de altfel şi la ceilalţi. Nu am înaintat mai departe, cum a fost prevăzut în planul iniţial, socotind probabil că „am cucerit" deja cazemata.

La atelier, eu cu încă câţiva camarazi am fost puşi să lărgim potecile dintre atelier şi maşinile venite la reparat. În ultimul timp am trăit cu iluzia că atelierul nostru este primul care va pleca în ţară. Astăzi am aflat că va pleca altul. Pur şi simplu eram indignat din tot sufletul. Am primit şi o carte poştală trimisă pe 7 ianuarie care m-a supărat şi mai rău datorită veştilor proaste ce le-am aflat.

22 IANUARIE 1943. MOSPINO

Ne-am dus la adunare prea devreme. Era senin şi ger. Făcând instrucţie prin zăpadă, mi-am pus întrebarea: ce ne foloseşte nouă meseriaşilor această alergătură inutilă? La ora opt eram sătul de instrucţie.

La cameră, după ce mi-am şters arma, am făcut terci dintr-o mână de mălai, ca supliment peste cafeaua de dimineaţă. Terciul este terci şi nu prea ţine de foame. Se umflă burta numai pentru puţin timp şi mai scade senzaţia de leşin.

Am aflat din sursă sigură că nu mai pleacă atelierul nostru, ci un altul, însă cu personal de la toate trei atelierele. Seara am mai aflat că printre cei propuşi mă aflu şi eu. De bucurie nu ştiam ce să mai fac. Am împărţit camarazilor mei fumători trei pachete de ţigări.

Pentru că nu mă săturasem cu „meiul" pe care l-am primit, am pus în gamelă mălai peste apă rece, am mestecat ca pentru bobocii de raţă şi am făcut şase turtiţe, aşa cum le pregătea rusoaica. După aceea le-am prăjit pe plită şi am mâncat jumătate din ele. Am aflat că locuitorii de pe aici nu ştiu să facă mămăliga ca la noi.

Rusoaicele se chinuiau cu o găleată de apă. O aveau legată cu sfoară. Ele nu puteau să o repare. Bine dispus, m-am dus cu ea la atelier şi în locul sforii i-am ataşat o sârmă potrivit de groasă. „Fetele" au fost tare mulţumite.

Am fost numit să fac de planton la corpul de gardă în schimbul trei. Până pe la ora douăzeci am stat de vorbă cu ceilalţi camarazi despre vrute şi nevrute. M-am culcat însă reflectând la discuţiile contradictorii anterioare; nu am putut să dorm înainte de a intra în post. M-am sculat de câteva ori din cauza mirosului extraordinar de greu şi „am mai luat aer" de afară. Nici după ce am terminat serviciul nu am putut să dorm cum trebuie din cauza păduchilor care nu îmi dădeau pace. Aş fi început eu să-i vânez, însă nu este permisă dezechiparea în corpul de gardă. În orice moment trebuie să fii gata pentru a primi şi executa ordine. Ca să treacă timpul mai repede am făcut un omuleţ din ceara de la lumânări, am fumat câteva ţigări şi am trecut pe caieţel câteva din întâmplările zilei.

23 IANUARIE 1943. MOSPINO

La adunarea de dimineaţă a fost adusă „de coarne" o motocicletă. Am fost grupaţi pe lângă ea şi ni s-au descris părţile componente principale şi modul ei de funcţionare. A urmat inspecţia armamentului, cu prilejul căreia s-a constatat că unele arme au ţeava decalibrată. Am stat în poziţia de drepţi cu arma „pentru onor" tot timpul cât a fost citit un „ordin de zi". Mâine este sărbătoare naţională. Eram înghemat de frig mai înainte. Stând pe loc nemişcat „am înţepenit" de tot. S-a sesizat şi domnul comandant că suntem rebegiţi de frig şi înainte de a ne da „liber" a făcut cu noi câteva alergări înainte şi înapoi.

Camarazilor mei le-a venit din nou ideea să ne mutăm tot în casa în care am dormit în prima noapte, pentru ca nu cumva aici să ne „împodobim" cu râie. Planul l-au pus imediat în aplicare.

La prânz am mâncat ciorba goală, ca să rămână pâinea pentru mâine. Vrând să completez totuşi golul din „burtă" am luat tot mălaiul care îl aveam şi m-am dus înapoi la vechea gazdă. Acolo soba arde cu cărbuni şi uneori plita se înroşeşte. Am făcut repede în gamelă mămăligă şi mă aşteptam ca una din rusoaice să-mi ofere cel puţin un castravete murat din farfuria de pe masă. Ele însă habar nu aveau. Am lăsat ruşinea la o parte şi am cerut. Având însoţitor, mămăliga „a mers" mai bine pe gât şi până la urmă „m-am văzut cu saci-n căruţă", adică sătul.

Din lipsă de oameni, m-au luat şi pe mine la corvoadă în depozitul de carburanţi. Am fost puşi să amestecăm benzină cu gaz. Am manevrat vreo douăzeci de butoaie şi am cărat circa o sută de găleţi de carburant.

Fiertura de mei care am primit-o pentru masa de seară am mâncat-o cu mămăliga care mi-a rămas, adică mămăligă cu mămăligă, dar de două feluri. Am observat că fiecare dintre noi „se descurcă" în felul său propriu, mai bine sau mai puţin bine. Scopul este unul şi acelaşi. Să „îmbrobodim" foamea. Înainte de culcare am fost nevoit totuşi să „execut" două felii de pâine. Altfel, probabil, că nici nu puteam dormi.

24 IANUARIE 1943. MOSPINO

Aseară am avut ideea nefericită de a dormi fără căciulă pe cap, iar urmarea a fost o durere cumplită de măsele, încât credeam că înnebunesc. De la ora trei noaptea nu am mai putut să dorm. Până la ziuă m-am zvârcolit „ca un şarpe" atins de ciomag. Uitându-mă în oglindă mi-am văzut falca umflată. Pe gingie îşi făcuse apariţia un abces „în curs de dezvoltare". Maistrul mi-a permis să iau un bulin din trusa sanitară a atelierului şi în această stare m-am dus la adunarea de dimineaţă. Am fost menajat şi nu am făcut instrucţie fizică. Am participat numai la partea teoretică. Mă durea mai tare când am încercat să alerg. Am intenţionat să merg la vizita medicală, însă până la urmă am renunţat ca să nu mă aleg numai cu o sare amară.

Încă din a doua parte a zilei de ieri gerul s-a domolit de tot şi azi-noapte a plouat. S-a format un fel de „fleşcăială". S-a topit toată bruma

de pe strungul din atelier, de pe celelalte unelte, scule şi pereţi. Pentru a nu se prinde rugina de ele, maistrul ne-a pus să le ştergem de apă şi să le aplicăm un strat subţire de vaselină.

Tocmai ştergeam de apă bormaşina electrică când a venit ordinul să predăm atelierul numărul doi. Nu puteam să lipsesc eu de la aceste operaţiuni. M-am înarmat cu hârtie şi creion şi am tot „predat" până seara târziu.

Astăzi ni s-a distribuit câte o pâine la două zile în loc de cinci ca la sfârşitul anului trecut sau câte două-trei sute de grame pe zi, ca până acum. Am mai primit câte o lingură de marmeladă şi câte o lămâie. Cum să le mănânc? Lămâia era bună la sardele, dar nu am văzut asemenea „delicatesuri" dinainte de „fuga din Egipt". Am mâncat aproape jumătate din pâinea care am primit-o, dar cu mare atenţie ca să nu mă doară şi să sparg abcesul de la măsea.

Înainte de a mă culca mi-am schimbat rufele. În lipsă de izmene lungi, am îmbrăcat chiloţii, parcă ar fi venit vara şi nu mai puteam suferi căldura.

25 IANUARIE 1943. MOSPINO

Cum m-am sculat am constatat că abcesul de la măsea a dispărut singur şi nesilit de nimeni. Probabil că l-am „halit" în timpul somnului. Ceilalţi „gealaţi" au plecat la instrucţie, eu nu, pentru că am continuat predarea-primirea atelierelor. Afară era „prăpădul lui Dumnezeu". „Fleşcăiala" de ieri de pe drum s-a transformat în timpul nopţii numai în gloduri şi denivelări. Mersul pe jos era foarte anevoios. În ţară nu am văzut niciodată gheaţă crăpată de ger. Pe aici era peste tot. Se asemăna cu crăpăturile în pământ în timpul perioadelor secetoase de pe la noi. Din cauza gerului s-a suspendat şi instrucţia, iar camarazii mei s-au întors la treabă. Am terminat luarea în primire a celuilalt atelier şi am început transportul bagajelor noastre. Până la ora unsprezece, când s-a dat masa, abia am reuşit să ne instalăm în noua „gospodărie". După aceea am plecat la cantonament. Eu eram în stare să intru cu totul în cuptor, aşa de tare eram de îngheţat.

Am rugat pe fostul planton să-mi aducă şi mie mâncarea, însă bucătarul nu a vrut să-i dea. Aşa de îngheţat cum eram şi de supărat m-am dus eu să o iau.

După-amiază am avut de trebăluit mai mult pe afară şi am îngheţat destul de bine. Când a început să se însereze am plecat la cantonament, unde sergentul ne-a adus pentru masa de seară miere şi ceai fără zahăr. Nu am avut însă pâine cât aş fi dorit pentru toată mierea. Ştiind că una din fostele gazde este bolnavă, m-am gândit că puţină miere nu i-ar strica. Am primit în schimb un pumn de mălai. La înapoiere mi-a fost aproape imposibil să traversez vâlceaua. De trei ori m-am suit până pe mal şi tot de atâtea ori am alunecat la vale, până când a trebuit să mă sui „în patru labe".

Am pus gamela cu apă pe sobă şi am făcut mămăligă. Când am băgat în gură parcă era nisip. Am mai adăugat ceva apă rece şi am mai fiert-o încă o dată spre hazul gazdei. Acum am mâncat-o prea moale şi prea fiartă. Terci. Am mâncat o parte, iar restul l-am lăsat să se întărească pentru a doua zi. S-a făcut ca o budincă cu griş.

Pe la ora nouăsprezece m-am culcat, însă nu am dormit prea mult. A venit ordonanţa sublocotenentului să ia doi oameni să-l ajute la spart lemne că el singur nu poate. Ceilalţi camarazi fiind în post de santinelă, a trebuit să merg eu şi cu un şofer. Am avut de spart un lemn cât mine de lung şi de gros. Am „ciocănit" la el până ne-am săturat şi tot a mai rămas jumătate. Ne-am culcat din nou, însă cu dureri de umăr din cauza mânuirii toporului.

26 IANUARIE 1943. MOSPINO

Ne-am trezit în gheţărie. Afară vântul bătea cu furie. M-am dus la atelier, deoarece în vederea pregătirii pentru plecare, aveam de făcut o mulţime de treburi şi trebuia să ne grăbim. Şi înainte contam ca om de nădejde al maistrului. Acum încrederea s-a dublat. Mi-a spus că până în ţară răspund de tot ce există.

Am fost chemat de domnul major să-mi dea solda. Am primit o marcă germană, plus înjurăturile de rigoare că am venit prea târziu. Şi el a vrut să-mi încredinţeze răspunderea pentru o remorcă. Abia am scăpat de această sarcină, explicându-i că am deja atelierul care face cât zece remorci la un loc. Grupul electrogen al atelierului l-am cuplat la o maşină „Tatra" şi am luat în schimb o remorcă obişnuită mai uşoară, pe motiv că motorul atelierului luat în primire este rablagit şi nu poate „să tragă" mai mult.

În aceste împrejurări, vrând-nevrând, am devenit şi ajutor de şofer al maistrului. Am încărcat radiatorul cu „antigel", am ajutat la montarea acumulatorului. Între timp am înghețat de frig, m-am necăjit şi am înjurat destul până când am reuşit să aliniem „magaoaia" lângă celelalte maşini.

Am fost să mănânc. În vâlcea, iar am căzut. Cum să nu cădem când în tălpi aveam câte nouăzeci şi opt de ţinte, potcoave şi placheuri. Mergem pe gheaţă ca pe sârmă şi trebuie să ne ţinem echilibrul cât este posibil ca să nu ne rupem oasele. Am mâncat mai mult pâine cu sare pentru că „ciorba de budincă" a fost atât de puţină parcă am fi primit-o în loc de „împărtăşanie".

Am aflat că la noapte sunt de patrulă, dar nu şi în ce schimb. A venit după mine un camarad de la alt atelier să le împrumut lampa de benzină. Am înjurat eu degeaba, pentru că până la urmă a trebuit să mă „înfofolesc" împotriva frigului şi să mă duc să le-o dau. Pe drum m-am întâlnit cu sergentul de zi, care mi-a spus şi ora de începere a patrulării.

M-am culcat foarte târziu şi după o serie de vise urâte m-am trezit cu gura uscată de sete şi îngrijorat că nu a venit nimeni să mă cheme. Probabil că vâlceaua a fost de vină. S-or fi descurcat ei cumva, însă eu am rămas îngrijorat că este posibil ca mâine dimineaţă eu şi colegul meu să fim traşi la răspundere. Din această cauză mi-a pierit somnul şi foarte multă vreme – până spre ziuă – am stat cu ochii deschişi.

27 IANUARIE 1943. MOSPINO

La ora patru şi jumătate ne aflam cu toţii „pe ring", iar peste o oră în clădirea şcolii unde se află bucătăria. Ca să fiu sigur că nu am să mănânc pâinea înainte de „sorocul" ei am încuiat-o încă de ieri în ladă, astfel că astăzi am băut cafeaua goală.

Sub supravegherea maistrului, o parte din noi am scos roţile duble ale atelierului, iar ceilalţi camarazi au şters remorca cu petrol, pentru că vom primi vizita domnului general-maior, în locul fostului colonel comandant, rănit pe front. Îi compătimeam pe camarazii mei care pe un asemenea ger umblau cu mâinile goale prin petrol.

Am avut proasta surpriză să constatăm că antigelul pus ieri în radiator, s-a scurs în timpul nopţii, din cauza tubului de cauciuc fisurat. A trebuit să fie schimbat de către un mecanic şi radiatorul alimentat

din nou. Eu m-am ocupat de evidenţa sculelor şi curăţenia atelierului şi pot spune că tot m-a luat dracul de frig. Între timp am fost chemaţi de două ori de către sublocotenentul mecanic. O dată am manevrat mai multe butoaie pline şi goale în depozitul de carburanţi şi a doua oară am împins aproape un sfert de oră o maşină căreia nu i-a pornit motorul la cheie. Sunt totuşi mulţumit că până în prezent am scăpat fără nici o degerătură şi am rezistat acestor temperaturi sub zero grade, neobişnuite pentru noi românii.

Cu o oră înainte de a veni domnul general, toţi cei care plecăm în ţară am fost avertizaţi să ne punem la punct ţinuta pentru a ne prezenta „în formă". Din ordinul dumnealui s-a schimbat locul de adunare. Am fost introduşi în curtea uzinei, unde am fost puşi mai la adăpost de vânt. Acest lucru a făcut o foarte bună impresie asupra noastră. Am socotit că este mai omenos decât subordonaţii lui, care până acum ne-au mâncat zilele. În careul format ne aflam 160 oameni, cu ofiţeri, subofiţeri şi maiştri la un loc. Am avut norocul că întâlnirea nu a fost prea lungă.

Ciorba de mazăre am mâncat-o la cantonament fără pâine sau mai bine zis am ronţăit între dinţi boabele nefierte. În ce priveşte carnea, cred că bucătarii au lucrat cu mare atenţie ca să nu îşi taie şi ceva din degete când au făcut porţiile aşa de mici.

Am fost convocaţi de domnul major să ne dea solda pe opt zile din luna februarie. S-a mulţumit numai cu semnătura noastră, iar noi cu promisiunea că banii o să-i primim cândva. Întors de la această operaţiune l-am ajutat pe maistru să tragă atelierul în urma coloanei care s-a format gata de drum.

La cameră am pus pe foc gamela cu apă şi am făcut o „mămăliguţă" din ultima mână de mălai care am mai avut-o şi am mâncat-o cu puţină tobă din hrana rece pe care am primit-o pentru zilele următoare când ne vom afla pe tren. Din spirit de prevedere, am făcut cu gazda un schimb în natură. Eu i-am dat un săpun de spălat pe mâini, iar ea opt chifteluţe de mălai prăjit şi o mână de seminţe de floarea-soarelui cu care în viitor să-mi potolesc foamea.

La ora nouăsprezece ne-am dus din nou la atelier şi am pornit motorul ca să nu îngheţe prea tare, pentru că la ora douăzeci şi trei avem plecarea. Vâlceaua am trecut-o la coborâre pe fundul pantalonilor, iar la urcare „în patru labe" pentru că altfel nu a fost posibil. După ora

unsprezece m-am culcat, însă nu am putut dormi din cauza grijilor pe care le aveam pe cap și a gândurilor de tot felul care nu îmi dădeau pace. Pe la ora zece seara mi-am adunat ultimele bagaje și, totodată, am mâncat salamul conservat care îl aveam pentru drum. Am plecat la coloana de mașini și am tot „trebăluit" pe lângă ele. La un moment dat am căzut pe gheață între remorcă și atelier așa de tare, încât abia am mai putut să mă scol de jos. M-am lovit foarte puternic la cot. Durerea s-a transmis la umăr și piept. Mâna era ca și scoasă din circulație. Dacă cumva mă loveam cu capul de proțapul de oțel al remorcii, în mod sigur o pățeam.

Plecarea spre gară s-a dat mai târziu, chiar la miezul nopții. Pe drum era numai gheață și înaintam foarte greu. Lipsind cauciucurile duble, aveam numai un lanț antiderapant. Nu mai am cuvinte să descriu gerul care îl suportam. Eram înghețat.

M-am descălțat și înghemuit pe lăzi cu două pături pe mine, iar cu alta, am învelit picioarele. Tot a fost în zadar. Un caporal și-a dezbrăcat bundița din blană de oaie și amândoi ne-am învelit picioarele cu ea, plus pătura. Abia m-am putut înveli de înghețat ce eram. Stam foarte prost cu capul rezemat de o piesă de metal. În această poziție incomodă am adormit. La un moment dat, ca urmare a unor zdruncinături puternice, m-am trezit cu capul pe un acumulator sub bormașină. Ușa din spatele atelierului era dată de perete și sublocotenentul mecanic zbiera și ne înjura să coborâm mai repede că se răstoarnă atelierul. Pe întuneric nu îmi găseam un bocanc, iar din cauza mâinii care mă durea nu am putut să mă încalț. De teamă că în caz de răsturnare pot fi strivit de unele lăzi și unelte și lovit de sculele și materialele din rafturile de pe pereți, am coborât în ciorapi pe zăpadă cu bocancul în mână. Mașina era băgată cu roțile din dreapta în șanț și înclinată amenințător gata-gata să se răstoarne.

Am aflat că ai noștri s-au rătăcit de coloană, apucând pe un alt drum. Când și-au dat seama, au încercat să întoarcă, însă cu „matahala" de atelier și remorcă de aproape treisprezece mii de kilograme și cu ajutorul gheții am ajuns în șanț. Mașina fiind înclinată, benzina din rezervor nu a mai ajuns pe țeavă la motor. Un subofițer, care a călătorit

în cabină, a plecat cu o găleată să cerşească benzină la şoferii germani, aflaţi cu maşinile în faţa unei mari clădiri, însă a fost refuzat. A încercat la maşinile în trecere. Nu a avut nici un succes. Între timp, eu mi-am căutat bocancul lipsă şi cu mari eforturi abia am putut să mă încalţ. Situaţia putea fi rezolvată într-un singur fel. Să scoatem benzină cu furtunul din rezervorul mare şi să îl umplem pe cel mic din cabină, folosit în cazuri speciale numai pentru pornirea motorului. Nu aveam un furtun anume pentru asemenea împrejurări. Am fost nevoit să tai o bucată din furtunul meu roşu de la aparatul de sudură şi cu el să trag. Între timp s-a luminat de ziuă. Maistrul a început tot felul de manevre înainte şi înapoi, însă în zadar. La un moment dat remorca a ajuns cu o roată în aer. Trebuia să o desprindem de atelier. Cu ajutorul vinclurilor mari şi cu braţele am desfăcut-o din cârlig, însă în cădere a sărit cu un colţ în geamul gros din uşa atelierului şi l-a făcut ţăndări. Am tras cabestanul cât a fost de lung şi i-am legat capătul de rădăcina unui stâlp de metal. Circulaţia pe şosea a fost întreruptă. Când a început să se strângă din nou cablul de oţel pe rotor, atelierul s-a pus în mişcare ieşind în marşalier din şanţ fără a se răsturna.

Am astupat geamul spart cu o foaie de cort şi rebegiţi de frig am pornit mai departe. Din cauza curentului, foaia de cort se vântura de colo, colo şi în atelier s-a făcut mai frig ca înainte. Pe la ora opt am ajuns în marele oraş Stalino, unde se propunea ca să facem îmbarcarea pe tren. A intervenit ghinionul. Nu se ştia la care din cele trei gări ale oraşului trebuie să mergem. La Gara de Nord am aşteptat în drum aproape două ore până când s-au convins că ai noştri nu sunt în acea gară. Am plecat apoi la Gara de Sud şi la cea de Vest, însă coloana nu a fost găsită. Unii soldaţi români din ultima gară ne-au spus că au văzut coloana îndreptându-se spre Iasinovataia. Am pornit într-acolo. Pe la jumătatea drumului am rămas în pană de benzină şi am început cerşeala cu găleata în mână la şoferii care circulau între cele două oraşe. După multă aşteptare şi o mulţime de refuzuri un soldat german mai „milostiv" ne-a scos din încurcătură şi am putut merge mai departe. Îmi pierdusem orice speranţă să-mi mai văd curând casa şi pe cei dragi. De fapt se şi luase hotărârea ca să ne întoarcem din nou la

Mospino dacă nici acum nu găsim coloana. Până la urmă norocul a fost de partea noastră. Jumătate din maşini erau deja suite pe vagoane. Cu destule emoţii a fost suit şi atelierul nostru, inclusiv remorca. Trecuse de jumătatea zilei. Îmi era tare frig şi foame. Bucătăria noastră era staţionată în drum, nu prea departe de locul unde ne aflam. Am fost şi am luat o supă caldă, după care am continuat munca. Am bătut pene de lemn la roţi şi am ancorat atelierul şi remorca cu sârme groase de pereţii vagoanelor, pentru a putea rezista la manevrele garniturii de tren. La suirea pe platformă, o maşină „Ford", în urma unei manevre greşite, s-a răsturnat. A trebuit să fie descărcată de lăzi şi materiale. Majoritatea oamenilor care terminaseră de încărcat s-au răspândit care încotro după adăpost. Au sărit în ajutor ofiţeri şi subofiţeri, fără deosebire de grad, şi am încărcat din nou, după ce maşina a fost suită pe platformă. Trebuia să ne grăbim ca să nu ne apuce întunericul, întrucât nu era voie să se aprindă lumina, din cauza aviaţiei ruseşti care bombardează noaptea gările, triajele şi garniturile de tren în mers.

Spaţiul din atelierul nostru a devenit neîncăpător. Lampa de benzină era la mare preţ. Pe lângă ea se aflau numai ofiţeri, subofiţeri şi maiştri. Pentru un răcan ca mine nu mai era nici un locşor, cu toate că eram mai îngheţat ca ei. Eu nu aveam căptuşeală de blană la manta sau în jurul gâtului şi nici cizme până la genunchi.

Pe la ora şase seara am luat ciorba şi am mâncat-o tot goală, deoarece nu am avut timp să iau pâinea din ladă şi pe întuneric îmi era chiar imposibil. Singurul loc rămas liber era deasupra strungului brumat. Stam cu capul pe bocanci, rezemat cu umărul de geamul plin de floricele de gheaţă şi picioarele înfăşurate în pătură. În spate mai mă înghioldea nu ştiu ce. Tremuram ca un câine iarna afară din coteţ. Nici nu putea fi vorba de dormit. Rezemat de mine se chinuia un subofiţer. Am fost „din oficiu" obligat să stau cât mai mult nemişcat pentru a nu-l deranja prea mult pe acesta. Chin mai mare decât ceea ce am suportat eu acolo cred că nici nu poate exista. Aveam impresia că oasele mi-au intrat unele în altele şi că nu se mai face ziuă niciodată. Ultimele două nopţi şi ziua dintre ele au fost „de pomină", demne de ţinut minte. Cred că iarna aceasta mi-a scurtat cel puţin şapte ani din viaţă.

29 IANUARIE 1943. PE TREN

Am aflat că în gară se află o bucătărie germană de campanie unde se dă mâncare la ostaşi, fără deosebire de naţionalitate. Am luat şi eu o supă caldă şi apoi încă una pentru că s-a găsit suficient loc în „traistă". Între timp, garnitura de tren a fost completată cu un vagon de clasă pentru ofiţeri şi subofiţeri şi trei pentru soldaţi. Sergentul concentrat, care este de meserie tâmplar, şi cu maistrul atelierului au făcut rost de ceva scânduri şi au confecţionat un pat înalt de un metru şi treizeci de centimetri peste care am pus o saltea umplută cu paie. Au instalat şi soba improvizată de mine la Naimoft dintr-un butoi de carbid. Eu am fost trimis să fac curăţenie în atelier.

Pentru masa de prânz am primit pâinea şi „arpacaşul" cald, pe care le-am lichidat" imediat; după aceea am scos acumulatorul de la motor din priză şi am scurs antigelul din radiator să nu îngheţe din cauza gerului. Am mai aranjat câte ceva şi s-a făcut seară.

Am primit ca hrană o ciorbă foarte groasă cu macaroane. Dacă aş fi avut nuci şi scorţişoară o transformam în „bolindeţi", care se împărţesc în ţară de ziua Sfinţilor Mucenici. Am mâncat-o goală.

În vagon suntem patruzeci de oameni. Fumul de la soba alimentată cu cărbuni poate fi „tăiat cu cuţitul" de gros ce este. Maistrul şi sergentul mi-au făcut cinstea să mă culc cu ei în „pat". Un alt maistru reangajat şi doi caporali, dintre care unul cu termen redus, s-au cuibărit sub „patul" nostru. Din cauza fumului înecăcios, când m-am culcat mi-am acoperit şi capul cu pătura pentru că altfel simţeam „că nu este de trăit".

La ora unu şi jumătate noaptea am intrat în post ca planton în vagon. Lampa era stinsă, iar focul gata să-şi dea şi el duhul. Pe jos nu prea aveam pe unde să calc din cauza ostaşilor care dormeau înghesuiţi ca sardelele. Am aprins lampa cu carbid şi am băgat cărbuni în sobă. Garniturii noastre de vagoane i s-a ataşat o locomotivă şi trenul s-a pus în mişcare. Abia după două ore de fum negru s-a înroşit şi soba de tinichea. Pentru ca să îmi treacă timpul mai uşor „am supt" şi eu două ţigări cu filtru, una după alta, cu toate că până acum câteva zile nu am mai fumat niciodată. În jurul orei şase dimineaţa staţionam într-o gară oarecare, unde am primit „cafeaua" şi pâinea pentru toată ziua.

30 IANUARIE 1943. PE TREN

Am plecat la atelier cu un bidon de apă să mă spăl. Am aprins lampa de benzină ca să se facă un pic de căldură şi să se încălzească apa. M-am dezbrăcat de cămaşă şi m-am spălat. Din cauza gazelor de cărbune de azi-noapte şi a fumului mă durea capul, iar când tuşeam ieşea negreală de pe gât. Nasul era plin de funingine ca un coş de sobă.

Ciorba de fasole de la prânz a fost „cam lungă", însă am băgat în ea pâine îngheţată şi am mâncat cu poftă. M-am descălţat şi suit în „admirabilul" nostru pat. Am tras pătura peste cap şi cu scârţâitul în urechi al roţilor de tren m-am culcat. Nu ştiu din ce cauză, în timpul cât eu am dormit cele patru vagoane ale noastre şi ale ofiţerilor au fost desprinse şi trase pe o linie alăturată. Restul garniturii a plecat mai departe, iar noi am rămas pe loc. M-am trezit cu capul ameţit de durere şi cu o senzaţie permanentă de vomă. Buzele îmi erau crăpate şi apăruseră câteva băşicuţe. Abia după vreo două ore am plecat şi noi ataşaţi la altă garnitură de tren.

Am stat foarte mult timp în uşa vagonului şi nu îmi venea să mă desprind deloc. Lucrurile care le-am văzut m-au impresionat foarte mult. Prin gări erau sute şi sute de soldaţi români – poate mii – rătăciţi de unităţile din care făceau parte. Cu toţii vor să meargă în ţară, însă nu li se pun la dispoziţie vagoanele necesare. Doar că nu cădeau în genunchi rugându-ne să-i primim şi pe ei. Din milă, am primit zece inşi.

La o oprire într-o staţie am tremurat foarte mult timp pe lângă bucătar până când am primit o porţie de varză amară şi afumată pentru masa de prânz. Pe la miezul nopţii, în gara Pologi, am ajuns din urmă cealaltă parte a garniturii noastre de tren. Pe ea se urcaseră în voie sute de soldaţi de pe la alte unităţi. Au fost sparte unele cabine la maşini şi au intrat la adăpost. Cafeaua şi pâinea primite pentru două zile le-am pus lângă sobă să se dezgheţe şi, câte un pic câte un pic, am mâncat şi porţia pentru prânz şi seară. M-am dus în gară pregătit cu prosop şi săpun să mă spăl. Nu îmi era teamă „că rămân de căruţă" deoarece ne lipsea locomotiva. Nu mai este aşa frig. Cât am stat în gară m-am întâlnit cu un ţăran din comuna Păuleşti, judeţul Prahova, fostul meu ajutor de sudor când am lucrat la instalarea unei sonde de petrol în comuna lui.

Cu toate că la prânz am mâncat „ciorbă de macaroane" m-am dus de mai multe ori la atelier să tai câte o felie de pâine. O prăjeam pe sobă în vagon şi o mâncam. Nu mă înduram să o mănânc pe toată o dată. Şi ce bună mi se părea!

Am plecat în gară cu un caporal ca să facem rost de ciorbă de la bucătăria nemţească. Ce-am văzut acolo era ceva de neînchipuit. Ni s-a tăiat imediat pofta de mâncare. În jurul cazanului se înghesuiau cu gamelele în mână o mulţime de oameni mai rău ca la pomană. Toţi aceşti disperaţi se grăbeau să facă rost de mâncare cât mai repede, pentru a nu pierde trenul. Nici nu am încercat să intrăm într-un asemenea tărăboi. Ne-am întors la „dormitor" tot aşa cum am plecat, adică fără ciorbă.

În această seară, personalul vagonului nostru este de serviciu de santinelă pe platforma vagoanelor. La ora douăzeci şi trei am intrat şi eu în post bine echipat cu cojoc şi pâslari. De fapt nu era nici cine ştie ce frig. În schimb, îmi chiorăiau maţele de foame. Marmelada care am „lins-o" mai devreme parcă mai mult a pus „paie pe foc" şi mi-a aţâţat pofta de mâncare. M-am gândit ce bine era cândva acasă şi am înghiţit în sec. După ora două noaptea m-am culcat şi eu.

1 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Ne-am sculat la ora şase în frig, deoarece plantonul nu a avut grijă de foc. Astăzi la ora unsprezece ne-au dat locomotivă şi am plecat. Eu m-am instalat în cabina atelierului şi am privit pe geam peisajul prin care ne deplasam. Seara am ajuns în oraşul Zaparojie, mare centru industrial, cu foarte multe fabrici, cinci gări, o fabrică de avioane şi multe altele. Cunoscând cum se prezintă „problema ciorbelor" la bucătăriile germane din gări, nu am mai încercat să iau şi am dat gamela unui camarad, în speranţa că el va avea mai multă baftă. S-a întors destul de repede, cu ciorbă de fasole cu carne. Mai târziu am primit şi ciorba de arpacaş de la „cazanul" nostru.

La ora două noaptea, tocmai în perioada când se schimbau plantoanele, trenului nostru i s-a ataşat o locomotivă şi am plecat mai departe. Până la ziuă nu am mai putut dormi din cauza gerului. Îmi îngheţaseră degetele de la picioare sub pătură, probabil pentru că m-am culcat fără pantaloni şi ciorapi. Trăgeam eu de pătură peste mine,

trăgea şi maistru peste el, dar tot degeaba. Sufla vântul pe dedesubt ca şi afară. Aveam şi impresia că trenul mergea ceva mai repede pe undeva la vale. Ceilalţi răcani care dormeau pe podea se văitau şi mai mult. În sobă nu se mai făcuse focul. Era şi întuneric beznă.

Pe la ora patru nu am mai putut să rabd de frig şi, aşa lungit cum stam, am întins mâinile să-mi iau pantalonii de pe polița de deasupra capului. Nu am ştiut că aseară un camarad a luat ciorbă din gară şi a pus-o la păstrare sus pe poliţă peste hainele mele. Gamela s-a răsturnat şi a căzut în capul unuia de jos. Au mai fost stropiţi cu ciorbă încă alţi doi. Aceştia s-au luat la ceartă şi au început să-l înjure pe cel cu gamela. Le-am spus să tacă, că numai trenul este de vină.

Când trenul a oprit într-o gară pentru schimbarea locomotivei, am primit cafeaua şi pâinea pe două zile. Am desfăcut ultima cutie de conserve care am mai avut-o ca hrană rece şi am mâncat cum se cuvine. În loc de prăjitură „am servit" pâine prăjită. După aceea am pus pe sobă la încălzit o găleată cu apă şi am plecat la atelier, unde m-am spălat.

Trenul s-a pus din nou în mişcare. Mă aflam în cabina atelierului, unde am reuşit să dorm vreo două ore. Tot aici m-a prins şi întunericul. După ce am trecut un pod mare peste un braţ al fluviului Nipru am intrat într-o gară a oraşului Dnepepetrovsk. Abia am terminat de mâncat ciorba de varză amară că s-a sunat alarma aeriană. Am fugit ceva mai încolo de perimetrul gării. Nu a trecut mult timp şi am auzit două explozii puternice de bombe, destul de aproape de noi. A început să „pârâie" antiaeriana, iar reflectoarele să caute inamicul pe sus. Mai târziu a venit probabil acelaşi avion. A fost prins în crucea reflectoarelor, încât îl vedeam foarte bine, însă antiaeriana, cu tot tirul ei puternic, nu a putut să-l doboare şi avionul a dispărut în noapte. La un moment dat mi-a fost şi mie teamă la gândul că am scăpat cu bine de pe front şi că aş putea avea neşansa să mor sfârtecat de bombe în drum spre casă.

3 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Pe la ora zece a plecat trenul. Urma să trecem Niprul şi eram tare curios să-l văd şi eu. Ştiam câte ceva despre el de la lecţiile de geografie din clasele primare. M-am dus la atelier. Era frig. În plus mai bătea şi

vântul. Pe o distanţă de vreo cinci kilometri am văzut numai fabrici, una lângă alta, reţele de sârmă ghimpată şi o mulţime de tranşee. Am ajuns şi la pod. Este foarte înalt şi lung, poate mai mult de un kilometru. Niprul a îngheţat complet. Am văzut la marginea lui două remorchere răsturnate de bombe şi înţepenite de gheaţă. Trenul mergea încet pentru că urca la deal. Am trecut apoi printr-un tunel tot aşa de lung ca şi podul. Mi se urâse cât am mers prin el. Era întuneric beznă, încât îţi puteai băga degetele în ochi fără să le vezi. Din loc în loc, lumina câte un bec electric. Trenul a mers bine până seara, când a oprit într-un oraş căruia nu i-am mai reţinut numele. M-am dus repede la bucătărie de am luat ciorba, care trebuia să o mâncăm la prânz, apoi şi arpacaşul gros şi gras pregătit pentru seară.

4 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Când m-am trezit era ziuă şi eram staţionaţi într-o gară. Abia am apucat să merg la maşină, să mă înfăşor în şuba plutonierului şi să-i încalţ cizmele de pâslă care le-am găsit acolo, pentru că trenul s-a şi pus în mişcare. A mers continuu timp de cinci ore încheiate. Cu toate că eram îmbrăcat foarte bine „amorţisem" şi aveam impresia că mi-a intrat os prin os. În acest timp am trecut şi prin Kirovograd, oraş destul de mare şi cu multe fabrici, după cum am putut eu să-mi dau seama. Trenul cobora la vale cu o viteză mai mare ca înainte.

Seara am intrat în gara oraşului Balta (Transnistria), trecând Bugul pe un mare pod. Am auzit vorbindu-se şi în limba română. După ce am luat din gară o porţie de supă, m-am dus cu bidonul de apă la cantina germană alăturată şi în schimbul unei mărci mi l-a umplut cu bere. Am avut senzaţia că mă aflu cu soţia în Ploieşti la restaurantul „Picadili".

Mierea care am primit-o pentru masa de seară am întins-o pe o felie de pâine, însă nu mi-a ajuns să mă satur. La trenul nostru au fost ataşate locomotive româneşti şi am continuat drumul spre apus.

5 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Când m-am sculat de dimineaţă ne aflam în gara Birzula. La uşa vagonului se perindă femei, în special tinere, cu tot felul de bunătăţi. Multe vorbeau destul de bine româneşte, însă majoritatea se exprimau stâlcit, probabil că erau rusoaice sau ucrainene care făceau pe

„negustoresele" printre soldaţii români. Am aflat că la vechea graniţă se va schimba numai un anumit număr de mărci germane, aşa că m-am înfipt la plăcintă cu mere şi turte de pâine cu brânză şi altele amestecate cu cartofi pe banii primiţi ca soldă sau la schimb pe ţigări şi tutun. Ni s-a oferit şi un pui fript cu unsprezece mărci, adică şase sute şaizeci de lei româneşti. Am „strâmbat din nas" pentru că „nu era bine prăjit".

S-a prezentat şi la vagonul nostru un sublocotenent, care a întocmit un tabel cu ostaşii care aveau de dat la schimb mărci germane pentru lei româneşti, când vom ajunge în oraşul Tighina. Am dat şi eu câteva mărci, care mi-au mai rămas necheltuite. Doream să mă culc. Mă aflam „în pat" cu picioarele spânzurate în jos, înnodând curelele de la bocanci, pentru a-i agăţa sus în cui. Deodată, garnitura noastră de tren a fost tamponată puternic de locomotiva care ne-a fost ataşată. Luat prin surprindere, am fost aruncat ca o minge şi am aterizat în patru labe peste ostaşii de pe podea.

Seara am mâncat marmeladă cu pâine prăjită în undelemn de floarea-soarelui. Maistrul nostru s-a mutat în vagonul „clasă" al ofiţerilor, în spaţiul celor care l-au părăsit. În locul rămas vacant s-a instalat un sergent, de la o altă unitate a diviziei noastre. Se tot lăuda că este agent secret la poliţia Capitalei. Eu aveam impresia că este pur şi simplu palavragiu. M-am culcat în mijlocul patului şi mi-a fost cu adevărat foarte cald, în comparaţie cu tremurăturile de frig anterioare.

6 FEBRUARIE 1943. PE TREN

M-am sculat în gara Tiraspol, pe malul Nistrului, cu dureri de cap şi gât şi cu nasul înfundat. Am fost anunţaţi că se face inspecţia cauciucurilor la maşini. M-a trimis maistrul în clădirea gării cu „carnetul de bord" al atelierului. După aceea, m-am dus în faţă la locomotivă, m-am dezbrăcat până la brâu şi m-am spălat cu apă caldă „ca nemţii".

Am primit două pâini la cinci persoane. Pe la ora zece, ne aflam pe podul peste Nistru dintre Tiraspol şi Tighina. După ce am intrat în Basarabia, parcă a luat vagonul foc. Toţi răcanii au început să chiuie şi să ţopăie de bucurie.

M-am pregătit şi am intrat în gardă la ora unsprezece. La ora 21 şi jumătate am intrat pentru a doua oară, până la ora unu noaptea. Nu a fost frig. M-am culcat şi până la ora şapte dimineaţa am dormit.

7 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Speram că o dată intraţi în ţară să călătorim mai repede ca până acum, însă parcă era un făcut, ne opream din ce în ce mai des şi câte-odată mai mult timp unde trebuia şi nu trebuia. În acelaşi timp nerăbdarea noastră creştea în intensitate.

Am terminat carnetul de notiţe rusesc, pe care am scris până acum. I-am dat câteva ţigări ordonanţei cu care călătoream şi acesta mi-a cedat un mic „Notes" cu scoarţe cărămizii, purtat de el pe toată perioada „frontului" aproape degeaba.

9 FEBRUARIE 1943. PE TREN

Începând de pe la miezul nopţii nu am mai putut dormi. Aveam de gând să fug şi eu cel puţin o oră pe acasă înainte de a ajunge la regiment şi îmi făceam tot felul de planuri cum să procedez. Trecusem deja din Moldova în Muntenia. M-am echipat şi am aşteptat momentul potrivit. În oraşul Buzău am coborât şi m-am urcat în trenul ceferiştilor, care tocmai urma să plece spre Ploieşti.

Când a venit controlorul şi m-a întrebat de bilet, eu eram cu mâinile în buzunar. Am ridicat din umeri, ceea ce pentru el a însemnat: „ăsta vine de pe front", pentru că m-a lăsat în „plata domnului". Cursa mergea încet, „ca după mort", şi oprea la toate „cârciumile".

Înainte de a intra în Gara de Sud a Ploieştiului, a oprit şi la bariera Râşnov. Am coborât şi m-am suit repede în autobuzul pentru muncitorii din rafinăria de petrol „Unirea" care ieşeau din schimb şi în care am lucrat şi eu şase ani. Am coborât la „Obor" şi de acolo, cu pas voinicesc, am ajuns acasă. Surpriza a fost colosală mai ales că a venit cu noaptea-n cap. Mama şi soţia – de bucurie – au început să „ude coada pisicii" şi, neavând încotro, am udat-o şi eu. „Vicuţa" dormea profund în copăiţă şi probabil că – în cinstea mea – a udat şi scutecele.

De teamă ca să nu rămân de căruţă şi să nu mă înec ca „ţiganul la mal", m-am grăbit să ajung la gară. Graba a fost inutilă, pentru că trenul meu a sosit abia în jurul prânzului şi am ajuns în gara Chitila la ora şaisprezece după-amiază. Deci de la Buzău până la Bucureşti a mers cu o viteză medie cam de zece kilometri pe oră.

După ce am intrat de santinelă schimbul doi, trenul a pornit şi ne-a adus în gara „Dealul Spirii", unde urmează să debarcăm. Cred că marea

majoritate a camarazilor mei din Bucureşti şi localităţile apropiate s-au „evaporat" şi au fugit acasă ca şi mine la Ploieşti, deoarece pe tren am rămas destul de puţini. Cei rămaşi au dat fuga la bucătărie, unde mâncare era din belşug. M-am culcat la atelier, pe o saltea de lână apărută acolo „din senin" şi pe o pernă a domnului căpitan. M-am învelit cu două şube şi cu pături la picioare.

10 FEBRUARIE 1943. GARA DEALUL SPIRII

Trenul a fost tras la rampă, însă eu tot nu ieşisem din „ţoale". Când s-a întors maistrul de acasă a trebuit să ciocăne mult şi bine până când m-am trezit. Am scos chitucii de la roţi şi am desfăcut sârmele cu care au fost ancorate atelierul şi remorca. Pe la ora zece, trenul a fost descărcat în întregime.

Am făcut două transporturi până la regiment. În drum, am trecut şi pe şoseaua Panduri, unde am descărcat destule bagaje la locuinţa maistrului. Ne-am repezit la bucătărie, rămăsese mâncare de aseară. Era foarte grasă şi aproape înghețată, dar am mâncat. Peste câtva timp s-a făcut adunarea şi ne-a dus cu frontul la bucătăria regimentului. Acolo am primit câte o jumătate de pâine şi fasole care mi s-a părut foarte bună. M-am săturat şi eu – ca şi ceilalţi – cu adevărat.

3

ÎN REFACERE. BUCUREȘTI

11 FEBRUARIE 1943. BUCUREȘTI

Nu se poate spune că mai este o activitate organizată în regiment. Nu mai sună goarna dimineața pentru „deșteptare" ca înainte. Dacă lipsesc unele cadre de comandă, lipsește și ordinea. Nu ne sculam prea curând dacă nu venea un sublocotenent care ne-a făcut și ceva morală. Dacă în actualele condiții speciale unii ofițeri „trag chiulul", cu atât mai mult răcanii își fac de cap. Seara fug din cazarmă marea majoritate a ostașilor din București și comunele apropiate. Rămân în special cei domiciliați la mare distanță de Capitală, care așteaptă, ca și mine, un concediu legal după o campanie de șase luni de front.

Până una, alta am fost obligați să predăm la magazie bundele și căciulile. Eu am predat numai căciula, întrucât mama nu m-a făcut decât fruntaș. Bundițe au purtat numai caporalii și sergenții. Am primit în schimb capele.

Până la ora prânzului ne-am ocupat de introducerea atelierului mobil în garaj și ridicarea lui cu vinclurile pe chituci de lemn, pentru a fi protejate cauciucurile. Am mâncat două porții de ciorbă de pește cu cartofi, deoarece au lipsit de la masă mulți ostași fugiți în oraș. Pâinea mi s-a părut bună ca și cozonacul, în comparație cu ce am mâncat în unele perioade de front.

Cu dormitul o ducem foarte prost. În baracă nu avem paturi individuale ca înainte. Nu este nici urmă de saltele, perne și cearșafuri. „Paturi" sunt două, făcute din scânduri deoparte și de alta a pereților, acoperite cu rogojini din papură. Nu se face focul în sobă. Aici dormim noi meseriașii de la ateliere – câți suntem –, șoferii de la aprovizionare și alte servicii, motocicliștii, „contopiștii", cizmarii și croitorii. Unii dintre aceștia mai dorm prin ateliere și prin birouri.

M-am învelit cu două pături și m-am culcat lângă un sergent și un caporal ca să ne fie mai puțin frig. Cu toate că scândurile au fost tari și m-am sculat „pătrat", am dormit totuși „fără probleme".

12 FEBRUARIE 1943. BUCUREȘTI

Fiind răspunzător de atelier încă de la Mospino, maistrul m-a pus pe mine să curăț strungul de petele de rugină, în locul „stăpânului" său care se află acasă bolnav. Timpul a fost foarte friguros și îmi înghețaseră mâinile și picioarele. Nu aveam nici unde să mai mă încălzesc. S-a întors din oraș un șofer. Am cumpărat de la el o pâine cu cincizeci de lei. De astă-vară până acum prețul pâinii la bursa neagră s-a dublat. Maistrul a primit sarcina să facă un tabel cu oamenii care mai au de schimbat mărci germane cu lei românești. El m-a pus pe mine să mă ocup de această treabă.

La prânz m-am întâlnit cu un prieten ploieștean de la altă baterie și am mâncat împreună slănină prăjită cu ceapă. Este tapițer, mare „mâncău" și cam dolofan. Are mult de lucru în meseria sa pe la casele unor ofițeri și subofițeri.

Pentru curmarea tentativelor de fugă în oraș a ostașilor s-a dat dispoziția de a se face cât mai multe apeluri inopinate. Timp de paisprezece zile nu avem voie să ieșim din cazarmă. Suntem consemnați din cauza „epidemiei" de păduchi. Se afirmă că suntem deja în carantină, ca urmare a campaniei de front.

După-amiază am încărcat cu alți camarazi o mașină de piese auto și materiale și am descărcat-o în altă parte. Între timp au avut loc două apeluri pentru prezență. Am predat la magazie cartușierele, de care într-adevăr nu mai aveam nevoie. După ce mi-am curățat arma și am mâncat m-am culcat mai devreme. La ora douăzeci s-a făcut din nou adunarea pentru apel. Abia am avut timp să mă echipez în grabă și să mă prezint, ca să nu fiu dat lipsă.

13 FEBRUARIE 1943. BUCUREȘTI

A început din nou să se dea milităria jos din pod. La ora șase – deși cu întârziere de două ore – a sunat totuși goarna pentru deșteptare. S-a făcut convocarea pe platou. Un sublocotenent a prezentat raportul. Azi-noapte, cu toate amenințările și apelurile care s-au făcut anterior, tot au fugit câțiva ostași care au familiile în București. Deocamdată au fot numai „dojeniți".

Era tare ger şi îmi înghețaseră picioarele, mâinile şi urechile. Şedeam „pe loc repaus", însă nu puteam să băgăm mâinile în buzunare, deoarece – din ordin – tot noi le-am cusut. Unui ostaş nu îi stă bine cu mâinile în buzunare, însă cu ele înghețate afară, da. Sublocotenentul ne-a permis să ne adăpostim de frig în bараci.

A venit însă în inspecție – prin surprindere – domnul maior. Am ieşit afară valvârtej, ca guzganii când ia casa foc. Nu a trecut mult timp şi am primit ordin să intrăm din nou în dormitor, pentru că vine doctorul cu sanitarii să ne caute de păduchi. Încă înainte de a veni echipa de „călăi" mi-am controlat cămaşa şi eram bucuros că nu am mai găsit nici un păduche. Credeam că am scăpat de ei. Când mai erau numai câțiva ostaşi de controlat înainte de a ajunge doctorul la mine – din teamă sau obişnuință – mi-am mai „aruncat" încă o dată privirea pe cămaşă. Din „pământ, din iarbă verde" apăruse un blindat „de cinci tone". Cât ai zice „peşte" l-am prins între degete, i-am „frecat ridichea" până am crezut eu că este destul ca să îşi dea duhul şi pe şest i-am dat drumul jos de la înălțime. Am ieşit bine la inspecție. Au fost găsiți însă o mulțime de păduchi pe alți şapte frați de suferință şi domnul maior s-a supărat.

La prânz, după ce am mâncat două porții de fasole am fost numit să curăț eu masa. Am dat o măturică pe masă şi am plecat la dormitor, unde m-am lungit departe de locul meu obişnuit ca să nu fiu prea la vederea gradaților. M-am chinuit două ore cu capul pe dunga unei scânduri, dar nu mi-a părut rău.

La masa de seară am repetat „figura" de la prânz şi am mâncat două porții de varză, cu câte o bucată de salam fiecare, însă fără pâine, ca să-mi rămână la cafeaua de dimineață. După apel m-am culcat şi m-am visat pe front mâncând gogoşi calde.

14 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

De la un vecin de „pat" am împrumutat o carte cu titlul „Europolis" şi lungit „comod" am citit aproape o sută douăzeci de pagini, până când s-a anunțat o a doua adunare pe platou pentru apel. Afară ningea molcom, însă nu era aşa de frig, în schimb îmi era tare foame. A dat Dumnezeu de a venit şi ora de masă. Cu acest prilej s-a mai făcut încă un apel.

Astăzi fiind duminică, la ciorba de cartofi cu macaroane ne-au mai dat în plus „tocăniță" și salată de ridichi. Tocana „mirosea" numai a salam, din cauză că a fost pus prea puțin în cazan. După-masă am tras „un puișor de somn" – cam lung – pentru că atunci când m-am trezit s-a anunțat și adunarea pentru masa de seară. Cu toate că nu îmi era așa de foame, am mâncat totuși o porție de varză și toată pâinea care am avut-o.

Am intrat în gardă schimbul trei la depozitul de lemne. La început nu mi s-a părut prea frig, dar în trei ore am avut tot timpul ca să înghețt destul de bine. Din locul în care mă aflam vedeam atât în stânga cât și în dreapta depozitului cum „fugarii" treceau prin gardul de sârmă ghimpată din spatele regimentului și se pierdeau în noapte peste câmpul de instrucție, în direcția luminilor din oraș, și regretam că nu pot face și eu același lucru. La ora douăzeci și unu, când s-a sunat „stingerea" și am fost schimbat din post, am dat „consemnul camaradului meu" să nu calce pe „rahatul" din potecă, pentru că eu l-am ocolit tot timpul. M-am dus la dormitor și m-am culcat cu grijă, deoarece la ora unu noaptea îmi pusesem de gând să mă scol și să-mi șterg arma. Când m-am trezit am văzut că nu mai era nevoie. Arma era deja ruginită, nu m-a așteptat pe mine, așa că m-am culcat din nou.

15 FEBRUARIE 1943. BUCUREȘTI

A venit „sergentul de zi" și a strigat „drepți" de zece ori. Toți am auzit, dar de sculat nu ne încumetam. Abia pe la cinci și jumătate am plecat la bucătărie împreună cu cei patru camarazi cu care urma să intru în post de santinelă. Acolo am dat peste trei bidoane mari pline cu varză rămasă de aseară, ne-am luat câte o porție, dar parcă nu mai era așa de gustoasă ca înainte. Restul a fost aruncat într-un butoi pentru porci. După varză, am băut cafeaua, apoi mi-am luat postul de santinelă în primire. Din cauza vântului care bătea tare m-am ascuns după un perete al grajdului. Cele trei ore de serviciu mi s-au părut o veșnicie.

În dormitor m-am descălțat, mi-am înfășurat picioarele cu o pătură și am început să citesc o carte. Nu am stat mai mult de cinci minute,

întrucât a venit maistrul după mine şi m-a chemat la atelier că avem treabă. Am transportat acumulatorul la încărcat. Ca să scap de alte corvezi, m-am dus la garaj şi mi-am curăţat cu benzină petele de pe manta, apoi în atelierul de cizmărie, unde am mai stat la căldură şi am scris aceste rânduri. La dormitor, am citit liniştit un roman. Am observat că sergentul de zi m-a ocolit şi nu m-a trimis la nici o corvoadă. A luat în schimb pe alţii din jurul meu. Probabil că i-a inspirat respect faptul că „eu citesc". După ce am făcut toaleta obligatorie a bocancilor plini de noroi, m-am culcat şi eu.

16 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

La ora şapte şi jumătate am avut adunarea pentru apel. De acolo am plecat la atelier, pentru că aveam ordin să-l „petrolăm". Afară era soare şi cald ca primăvara, însă în garaj stăpânea frigul. Mi-au îngheţat mâinile pe folmotocul de bumbac îmbibat în motorină. „Operaţiunea" a fost mult mai grea când am dat pe dedesubt, deoarece a trebuit să răzui noroiul şi să şterg praful stând lungit pe cimentul rece.

La ora unsprezece am avut vizita medicală. Era imposibil să nu prind eu ceva păduchi, mai înaintea doctorului. Pe mine el nu a mai găsit nici unul, însă pe alţi doi camarazi a găsit destui. Am avut tot timpul să mă gândesc cât este de bine să fii doctor în armată. Altă treabă nu ai decât să alergi după păduchi. Pentru ce dracu' a avut nevoie să-şi tocească coatele la facultate?! Eu nu am nici o şcoală de specialitate şi mă pricep poate mai bine ca el să-i „ochesc" şi să le şi fac de petrecanie.

Stam la soare, rezemat de peretele de scânduri al garajului. Îmi era lene şi somn, dar cu gândul eram numai la concediu. Mi-am făcut deja planul ca imediat cum ajung acasă să mă angajez la vreun antreprenor unde să lucrez „pe lovele", pentru că din acest punct de vedere o duc tare prost. Nu mai vorbesc de cei de acasă, care mă aşteaptă să vin ca pe „făt frumos din poveste" să-i scap de necazuri. Când tocmai „filozofam", a dat maistrul peste mine şi imediat m-a luat la rost, că de ce nu am venit direct de la adunare la atelier. Am fost trimis să dau ajutor unui şofer să-şi ridice maşina pe chituci. Când am auzit iarăşi de corvoadă, parcă s-a dărâmat cerul pe mine. Îmi era necaz că m-a urnit de lângă peretele călduţ. Nu aveam chef să fac

nimic, nici chiar pentru maşina mea, dar pentru a altuia. Am început treaba, însă fără tragere de inimă. De două ori am ridicat maşina, dar când a fost aproape gata, a căzut din nou la loc. A doua oară, manivela vinclului mi-a scăpat din mână, a dat înapoi şi a fost gata-gata să-mi rupă măselele din gură. Cum eram aşa de supărat şi „cu capsa pusă" m-am necăjit şi mai vârtos când l-am auzit pe maistru spunându-i sergentului că nu mi-am curăţat bine maşina, că aş fi dat cu motorină şi peste noroi. Bătea „şaua, ca să priceapă măgarul". Mie însă nu mi-a zis nimic. Eram gata pregătit să-i spun şi eu ceva. Voiam să-l întreb: cum a umplut generatorul meu de acetilenă cu lână nespălată, înainte de a pleca de la Mospino în ţară şi cum aici în Bucureşti a dispărut aşa „pe şest" fără ca eu să fi observat ceva? El o fi convins că eu chiar nu am văzut nimic?

17 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

După adunarea pentru apel m-am dus la un ploieştean, fost coleg de şcoală primară, curier pe la birouri să-i cer ceva pentru citit. Mi-a împrumutat mai multe ziare vechi. Am plecat cu ele în „coşmelia" unde funcţiona motorasul pentru încărcat acumulatori şi „am făcut politică" lângă el până la ora nouă, când ştiam că vine maistrul. Nu a venit cu mâna goală. A adus cu el un ventil – probabil fişăraie – pe care să-l reparăm. Maistrul a trecut la strung şi eu la banc. Am avut atât de mult de lucru încât am uitat şi de concediu.

La mâncarea de fasole de la prânz ne-au dat „garnitură" destule murături, astfel că împreună cu toată pâinea care am avut-o m-am săturat destul de bine.

După ce am terminat lucrul cu maistrul, am strâns sculele, m-am dus la baie şi apoi din nou la camera cu acumulatori, unde am stat până seara, ca să nu mai fac alte corvezi. Era nevoie de oameni la bucătărie pentru curăţat cartofi şi eu nu pot suferi această treabă. De curăţat nu am curăţat, însă seara am mâncat trei porţii şi cu burta „tobă" m-am culcat.

18 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

Ca şi ieri, până la ora nouă am chiulit-o la acumulatori. Maistrul a venit astăzi mult mai devreme. A folosit strungul atât de bine, încât l-a blocat. Până când am venit eu, el a demontat capacul la cutia cu roţi dinţate şi l-a reparat cum s-a priceput. Eu însă prea multă treabă nu am avut de făcut.

La ora unsprezece am fost convocaţi din nou în dormitor, pentru ca medicul „să cheme păduchii la apel". De această dată nu a mai găsit prea mulţi. Doi păduchi erau însă deosebit de mari şi graşi. Doctorul i-a apreciat că sunt „cât o locomotivă cu tren cu tot".

După-amiază am fost pus să schimb uleiul grupului electrogen, pentru că a depăşit numărul de ore de funcţionare planificată. M-am necăjit, deoarece nu am mai făcut niciodată o asemenea treabă şi m-am mânjit destul de bine cu ulei ars, atât eu cât şi toate fiarele reci.

Nici nu am avut timp să răsuflu cum trebuie, după ce am schimbat uleiul, că am fost trimis să dau ajutor la doi camarazi, care se străduiau să dea afară apa din mijlocul garajului-atelier.

Au început să se întoarcă unii camarazi din concedii de boală, plecaţi înaintea noastră de pe front. S-a întors şi un prieten de-al meu, care m-a invitat să iau o gustare din pachetul lui de acasă.

La ora zece, am fugit şi eu la sala de mese unde se instalase cinematograf „de companie" şi până la prânz am vizionat un film artistic. Ar fi tare bine să vină în fiecare zi câte unul. După-amiază am făcut câteva ore treabă de „conţopist" multiplicând tabele, după părerea mea mai mult inutile decât utile.

20 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

M-a pus maistrul să montez capacul la cutia cu mecanismul de roţi dinţate al strungului. Nu ştiu cum am făcut că mi-a căzut o şaibă şi dacă nu o scoteam afară exista posibilitatea ca la pornirea strungului să se avarieze întregul mecanism prin ruperea de dinţi la roţi.

Am fost numit în serviciul de santinelă de la miezul nopţii. Mi-a fost greu să mă scol. Afară cerul era senin, dar nu prea frig. Dacă ar fi fost aşa şi în Rusia, orele de pază sunt „floare la ureche". Tot timpul m-am plimbat şi am discutat împreună cu o santinelă apropiată. Când am ieşit din post, am fost nevoit să-mi curăţ bocancii de noroi, după care m-am culcat a doua oară.

21 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

La adunarea de dimineaţă am fost trimişi la magazia „corpului" să aranjăm efectele în rafturi. Eu am fost repartizat la împachetat pantaloni

dintr-un maldăr cât mine de mare. Cu acest prilej m-am dus şi eu la grămada de mantale şi mi-am ales una bună pe măsura mea şi curată în locul celei pe care o aveam.

Astăzi, bucătarii s-au şmecherit. Mâncarea fiind cu carne, a mai venit încă un bucătar cu bucăţele într-o căldare separat. Ne-a numărat câţi suntem la masă, apoi bucăţelele le-a pus grămadă la capătul ei. Ca la comandă am sărit s-o apucăm pe cea mai mare şi dacă se poate fără os. Ultimul a oftat pentru că i-a rămas bucăţica cea mai mică. De mai multă vreme carnea la noi a devenit o raritate.

După-amiază ofiţerul de serviciu a intrat prin surprindere în dormitor şi i-a prins pe unii ostaşi jucând cărţi pe bani. A ieşit cu „paradeală", plus corvoadă la împrăştierea mormanelor de zăpadă dintre barăci, cu toate că era aproape seară. Eu am reuşit să o întind „englezeşte" la atelier şi să scap şi de una şi de alta.

După câtva timp, când lucrurile s-au liniştit, m-am întors din nou la dormitor. M-am întâlnit cu un coleg din bateria „anticar" care adusese o sticlă de spirt. Peste un sfert din el a pus apă şi am tras şi eu o duşcă bună. M-am ameţit încât mi se împleticea limba-n gură. Parcă învăţasem „nemţeşte". M-am dezobişnuit cu totul să mai beau. De fapt, nici înainte nu mă prea înghesuiam la băutură.

22 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

Adunarea, apelul, inspecţia şi „pas alergător", direcţia atelier, că aveţi de lucru. Şase oameni am învârtit la manivela grupului electrogen ca să pornim monstrul. El nu vrea şi pace. Maistrul a vrut să ne dea o mână de ajutor. Am început să învârtim împreună. La un moment dat ne-am lovit amândoi cap în cap.

În timpul pauzei de prânz, un ostaş cânta în dormitor cu armonica, alţii acompaniau din gură. Vreo câţiva ţopăiau pe duşumea stârnind tot praful. Puţin mai târziu un ostaş beat s-a luat la harţă cu altul, l-a îmbrâncit şi apoi s-au luat la bătaie. La un moment dat, cel beat s-a aruncat cu capul înainte să lovească ca un taur înfuriat. „Treazul" a fentat şi „beţivul" s-a prăbuşit peste uşă, care din cauza loviturii s-a dat de perete. Am râs cu lacrimi, mai mult ca la un teatru de comedie pentru că erau tare caraghioşi. I-am lăsat în plata domnului şi am plecat la atelier. Ulterior am aflat că unul dintre ei a înfipt mâna în nisipul din scuipătoarea de lemn de lângă uşă şi l-a aruncat în faţa

celuilalt. Au scos apoi bricegele şi s-au înţepat cu milă. A venit ofiţerul de serviciu şi i-a băgat la carceră pe amândoi. Nici acolo nu s-au astâmpărat. Carcerele din lemn erau aşezate faţă în faţă la mică distanţă şi ei se înjurau şi se scuipau reciproc, prin găurile rotunde de pe uşi, situate la înălţimea capului.

La prânz am avut ocazia să cumpăr o pâine cu cincizeci de lei. Jumătate din ea am dat-o unui camarad la care eram dator.

S-a întors din concediu un ploieştean, care mi-a adus şi mie de acasă rufe curate, tocmai acum când am aflat că se lucrează la întocmirea biletelor de voie, pentru cei ce vor pleca în seria a doua, în care sper să mă aflu şi eu.

23 FEBRUARIE 1943. BUCUREŞTI

În sfârşit a venit şi ziua mult aşteptată de concediu. Am primit ordinul să dăm în primire echipamentul de care nu avem nevoie. Pentru masa de prânz am primit hrană rece o jumătate de pâine şi o bucăţică de slănină. Când am primit în mână biletul de voie mă simţeam în al nouălea cer. Nici nu ştiu când am ajuns pe jos la capătul liniei de tramvai din Calea Rahovei şi de acolo la Gara de Nord. Cum până la plecarea trenului personal mai era timp suficient, iar eu, în „culmea fericirii", am intrat în bufetul gării şi am băut cu deosebită plăcere o sticlă de bere. Mă simţeam ca nou-născut.

24 FEBRUARIE 1943. PLOIEŞTI

Acasă eram aşteptat cu mare nerăbdare şi cu speranţă. Situaţia era grea din toate punctele de vedere. Mama nu mai putea să ne ajute, deoarece a fost bolnavă tocmai când avea nevoie de mai multă sănătate. A intrat în iarnă fără furaje suficiente pentru cele două vaci ale sale, aprovizionarea cu alimente şi lemne de foc a fost foarte slabă, câteva luni de zile vacile nu au avut lapte. Din partea socrilor nu ne putem aştepta la nici un ajutor, întrucât şi ei, cu trei copii mici, abia se puteau întreţine de pe o zi pe alta. Rezervele s-au „topit" de mult. Au apărut şi unele datorii, care trebuiau înapoiate. Cu maşina de cusut într-o mahala în care marea majoritate a oamenilor sunt nevoiaşi aproape că toţi murim de foame.

Este bine lângă familie, dar să ai cel puţin minimum necesar de trai. Or noi nu-l avem. Singura soluţie este să mă angajez urgent şi să muncesc undeva, fără a pierde timpul de pomană. M-am sculat de dimineaţă şi am plecat pe jos la rafinăria Astra Română, tocmai în cealaltă parte a oraşului. Am făcut drumul în zadar, pentru că nici un antreprenor de acolo nu angaja sudori autogeni. Am aflat însă că la societatea „Concordia", rafinăria Vega, sunt oarecare şanse.

25 FEBRUARIE 1943. PLOIEŞTI

În rafinărie nu se putea intra. Am fost nevoit să-l aştept pe antreprenor la poartă până la orele prânzului. A fost de acord să mă angajeze, dar mi-a pus de la început în vedere „să nu dau bir cu fugiţii" cum a păţit cu alţii, pentru că la el se munceşte nu glumă. I-am spus că timpul meu este limitat şi că nu am de gând să fug şi că o să fie mulţumit de comportarea mea. Urmează să îmi facă cât mai repede legitimaţie de intrare în rafinărie. Bucuria mea că am unde să muncesc a fost foarte mare, dar a soţiei şi a mamei a fost „şi mai mare".

26 FEBRUARIE 1943. PLOIEŞTI

Cu toate că m-am dus la fabrică foarte devreme, am început lucrul pe la ora zece, deoarece antreprenorului i s-a cerut un nou tabel cu toţi angajaţii săi – inclusiv cu mine –, vizat de comandamentul militar german din rafinărie. Cu proba de lucru nu a fost nici o problemă. Şi-a dat imediat seama că nu sunt un „terchea-berchea" şi mi-a promis un salariu egal cu al celor mai buni sudori ai săi. El avea în antrepriză montarea la toate rezervoarele de ţiţei şi produse petroliere a unei instalaţii fixe de stins incendii pe bază de spumă. Mi-a spus că pot lucra – dacă vreau – până la douăsprezece ore pe zi. Eu sunt hotărât să muncesc din noapte până-n noapte, pentru că am nevoie de bani şi suficientă poftă de muncă. Cu toate că sunt angajat cu ora, parcă lucrez în acord, ca şi când aş băga ceva mai mult în buzunarul meu. Patronul pare mulţumit, eu de asemenea, parcă „l-am prins pe Dumnezeu de un picior".

27 MARTIE 1943. PLOIEŞTI

Concediul meu s-a terminat pe ziua de 23 martie, însă antreprenorul m-a rugat să mai rămân câteva zile la lucru, pentru a termina instalaţia la un rezervor. Mi-a promis că îmi dă o adeverinţă pentru unitatea mea

militară, în care să arate că am fost reținut de el să lucrez în continuare la un obiectiv de mare importanță. M-a asigurat că nu am să pățesc nimic.

„Concediul" meu nu a fost concediu. A fost o trudă consimțită de bună voie. Din patru duminici, două le-am lucrat. În toată această perioadă nu a putut fi vorba cel puțin de o plimbare pe bulevard sau în centru „pe Franceză", cum obișnuiam înainte. De un film, de un „țap" cu bere sau câte o prăjitură la cofetărie, nici pomeneală. Seara, eram frânt de oboseală. Mă spălam, mâncam și mă culcam. Fetița creștea și fără ajutorul meu direct. Mă mulțumeam să o privesc și să o mângâi discret. Am fost totuși mulțumit. Orele suplimentare mi-au sporit serios veniturile, astfel că am putut astupa cu ele multe „găuri" și pune deoparte ceva „bani albi pentru zile negre".

28 MARTIE 1943. BUCUREȘTI

Cu toate că am întârziat patru zile, când m-am prezentat la unitate nu mi-a zis nimeni nimic. Nici nu a fost nevoie să arăt adeverința. Unii camarazi au întârziat și mai multe zile și tot nu au fost trași la răspundere. Partea proastă a fost că am simțit imediat lipsa de libertate parcă mai mult ca înainte. Va fi nevoie de o nouă perioadă de acomodare. Am pus în gând ca pentru zilele de sărbătoare să obțin „bilet de voie" de București, dar eu „să dau fuga" cu trenul sau cu mașini de ocazie până acasă la Ploiești.

9 APRILIE 1943. BUCUREȘTI

Autorul împreună cu soția

De douăsprezece zile de când m-am întors din concediu nu am mai făcut nici o însemnare în carnetul meu de „notițe". În primul rând că nu mai aveam pe ce să scriu. În al doilea rând nu mai aveam chef de scris. Gândurile îmi erau permanent acasă sau aiurea. Nu mai îmi era aminte să fac vreo treabă. Parcă aș fi băut apă după vreun chiulangiu și m-am molipsit și eu de această „boală".

La adunarea de ieri-dimineață am fost găsit cu arma pătată de rugină.

Eu am crezut că nu are să se mai facă curând inspecţia armelor şi am neglijat această sarcină permanentă. Azi m-am prezentat cu ea ca şi ieri. M-a luat în primire locotenentul: „Bine ostaş, de ce nu ai curăţat arma cum ţi-am spus?" Văzând că nu este de glumă, până seara mi-am făcut arma „lună şi bec".

13 APRILIE 1943. BUCUREŞTI

După ce am mâncat, din cauza căldurii, poate şi a oboselii, m-am suit în cabina unui camion adus pentru reparaţie ca să trag „un pui de somn". Eu am dormit însă „lunga" cu o oră mai mult decât aveam voie. În acest timp, maistrul Neaţă „înarmat" cu o vergea de sârmă de sudat, groasă de şase milimetri, a ameţit căutându-mă peste tot. Când a dat cu ochii de mine, în primul rând m-a trimis la mama la Ploieşti, apoi mi-a pocnit o „cazma" peste falcă. În al treilea rând mi-a spus să întind palma şi mi-a tras peste ea o vergea de sârmă, care a „fluierat" prin aer din cauza vitezei. Ca să fie cu soţ, pentru că aveam două palme, mi-a spus să o întind şi pe cealaltă. Parcă „m-a usturat la ficaţi". Pe palme au apărut două „macaroane" roşii-vineţii. Am dat ochii peste cap şi am făcut „mărunţel din buze", dar în aşa fel ca să aud numai eu, pentru că altfel era pericol mare. M-am dus la treabă, însă până seara tot timpul am fost „bosumflat".

17 APRILIE 1943. BUCUREŞTI

Au trecut aproape trei săptămâni de când m-am întors din concediu. Toată această perioadă am stat ca pe ghimpi. Astăzi mi-am luat inima-n dinţi – după cum se spune – şi am „fugit" acasă la Ploieşti, în speranţa că nu am să fiu prins de patrule, nici în Bucureşti şi nici în „satul" meu. Învoirea am avut-o de la „bec". După ce m-am echipat, „m-am dus" în mijlocul atelierului, am luat poziţie de drepţi, cu mâna la capelă, şi cu ochii în sus am raportat: „Să trăiţi domnule bec, mi-au venit dracii să plec". Am ieşit pe câmp printre sârmele ghimpate ale gardului din spatele regimentului şi „dus am fost". Noaptea am ajuns cu trenul la Ploieşti şi după douăzeci şi patru de ore, tot noaptea, am plecat înapoi. Nu am păţit nimic, deoarece nu s-a sesizat nimeni de lipsa mea.

21 APRILIE 1943. BUCUREŞTI

De dimineaţă, înainte de a merge la atelier, am plecat în „vizită" la un prieten de la serviciul „armurărie" fără să ştiu ce are să mi se

întâmple. Când am deschis uşa am „dat cu ochii" de un sublocotenent, care şedea cu coatele pe speteaza unui scaun. În faţa lui, în poziţie de drepţi şi cu ochii roşii ca focul, sta prietenul meu. Mi-am dat seama că el este „luat la întrebări" şi că eu am căzut „tocmai ca musca-n lapte". Am vrut să mă retrag, însă ofiţerul m-a observat şi m-a chemat la el. Nu am mai apucat să îi răspund la întrebarea „ce cauţi aici?" pentru că a început să îmi care o serie de palme, ieşite parcă din mitralieră. Nu se oprea curând dacă nu mă văitam şi puneam mâna peste urechea „beteagă" de astă-iarnă, din cauza unei „tamponări". Nici când am fost soldat recrut nu îmi amintesc să fi „încasat" aşa bătaie zdravănă. Acum că sunt „cătană bătrână" primesc tot mai des şi mai „îndesat".

A PATRA ZI DUPA PAŞTE. BUCUREŞTI

La adunarea de dimineaţă am primit ordinul ca în fiecare zi, imediat după „deşteptare", să facem câte o jumătate de alergări prin curtea regimentului, numai în cămaşă şi izmene, desculţi. Pentru a ne îngrădi fuga din unitate în oraş s-a dispus predarea bocancilor la magazie.

Astăzi, până la prânz, electricianul Dragomir, împreună cu un camarad au pus la cale să ne distrăm. Au luat un cablu de sârmă şi au făcut cu el legătura între clanţa uşii de la garaj şi un magnetou portabil, ca să-l curenteze pe cel care încearcă să deschidă uşa pe din afară. A picat „pe bec" un şofer, anume Petrescu. Când acesta s-a apropiat, Dragomir al nostru – la un semnal – a început să învârtească micuţa manivelă a magnetoului. La atingerea clanţei, şoferul a sărit ca ars, mai mult speriat decât curentat. Noi, meseriaşii atelierului, care am stat la pândă ca să vedem efectul, eram gata să ne tăvălim pe jos de râs. Petrescu şi-a dat seama că „a căzut de elefant" şi până la urmă a râs şi el.

Seara, după ce ne-am dezechipat, a venit magazionerul şi ne-a luat la toţi bocancii, din ordinul domnului căpitan. Nu a mai aşteptat să îi ducem noi.

30 APRILIE 1943. BUCUREŞTI

Cum a sunat goarna am auzit ordinul „drepţi", „afară fuga marş". Ne-am adunat în faţa dormitorului şi de acolo am pornit alergarea prin

curte, desculți, în cămașă și izmene. Și sergentul care ne fugărea era îmbrăcat ca noi. La ieșirea din baracă eram zgribuliți de frig, însă alergând ne-am încălzit treptat. Pentru mine – ca de altfel și pentru mulți alții – alergarea a fost un chin. Din cauză că eu am pielea pe tălpile picioarelor subțire, mă simțeam foarte prost când călcam pe gloduri și pietricele, parcă umblam pe mărăcini. Cred că eram tare caraghioși, dacă și recruții de pe lângă barăci făceau haz de noi oamenii vechi.

3 MAI 1943. BUCUREȘTI

După alergarea prin curtea regimentului în cămăși și izmene, pe la ora zece am fost convocați la cabinetul medical. Ni s-a făcut câte o injecție, ca măsură de prevedere împotriva unei boli contagioase. Locul apropiat înțepăturii s-a umflat ca o gogoașă și a devenit dureros. Observând că prin regiment este „liniște și pace", mi-a venit „strechea", astfel că la ora paisprezece mă aflam în acceleratul de Ploiești, fără „bilet de voie" și bilet de tren. Am stat în sânul familiei doar vreo șase ore. La înapoiere eram așa de obosit, încât m-aș fi lungit și pe podeaua vagonului, pentru că trenul era aglomerat. După miezul nopții am intrat printre sârme în cazarmă, venind cu ultimul tramvai până-n Rahova. Și de această dată am avut „baftă" cu toate că „ai mei" au fost foarte îngrijorați de o asemenea escapadă.

8 MAI 1943. BUCUREȘTI

Am obținut bilet de voie pentru trei zile, din partea domnului „major" și cu aprobarea maistrului meu de atelier. Sosit la Ploiești, conform unei înțelegeri mai vechi, am plecat cu fetița și soția la tatăl meu în comuna Ceptura, județul Prahova, unde lucrează de mai mulți ani ca paznic la via și crama unui anume Busuioceanu, negustor din București. Drumul a fost greu și anevoios. Am urcat dealul direct printr-o livadă. Nu l-am mai văzut pe tata de când eram copil. Au trecut de atunci șaptesprezece ani. Ne-a întâmpinat cu „Bine ai venit Mituș" și cu lacrimile curgându-i pe obrajii nebărbieriți de o săptămână. Este destul de bătrân, recăsătorit cu o femeie de prin partea locului. Sper

că aici soția și fetița se vor simți la aer și la adăpost de alarmele aeriene adevărate sau false din Ploiești. Câtva timp vom fi scutiți de cheltuielile de întreținere de acasă. De fapt, acesta și este scopul principal al deplasării.

M-am întors la timp în cazarmă, însă aproape imediat am fost băgat în gardă la regiment. Cele trei ore mi s-au părut cât o zi de post. M-am culcat foarte obosit.

13 MAI 1943. BUCUREȘTI

S-a dat iarăși dracului milităria „jos din pod". În afară de „educația fizică" a reînceput de câteva zile și la bateria „depozit" să se facă adunarea și apelul la ora șase dimineața. După activitatea la atelier, la ora unsprezece, urmează altă adunare și apel. Uneori mai ne fugărește și „ne dă" cu burta de pământ pe toți, pentru cine știe ce greșeală sau abatere a unuia sau altuia, încât ne trec toate năduşelile. Aseară am avut de serviciu pe regiment un sublocotenent milităros. Nu au venit toți oamenii repede la adunare după cum a dorit el și pentru a ne „băga mințile în cap" ne-a dus în fugă până în spatele sălii de mese și ne-a pus să executăm o sută de culcări. Asemenea pedeapsă nu se întâmplă să primim prea des. Am făcut la culcări în același loc, încât sub piciorul stâng se făcuse o gropiță în pământ, parcă ar fi scobit calul cu copita. Când am plecat la masă aveam cârcei la picioare și nu am putut merge fără să șchiopătez. Și aseară s-a făcut apelul în dormitor. Am fost amenințați că se va face apelul și ceva mai târziu. Pentru fugarii de o noapte a „înțărcat bălaia".

16 MAI 1943. BUCUREȘTI

Am plecat cu trenul accelerat la Ploiești și de acolo cu un tren personal până în apropierea comunei Ceptura. De la gară la Malul Roșu, unde se aflau soția și fetița, am mers voinicește pe jos. Pentru a doua zi la ora patru, tata a stabilit ca o căruță din sat să mă ducă până la gara Inotești. Pe șosea era un praf foarte gros și prin el „ascunse" pietre de râu. Caii mergeau foarte repede și căruța m-a zdruncinat. Am coborât din tren la Ploiești, ca să o văd și pe mama. Tot drumul de la gară până acasă m-a plouat. Am stat numai câteva ore, mai mult ca

să mi se usuce hainele. La ora treisprezece am plecat cu un tren personal la București. A fost sesizată absența mea. Însă tratată cu indulgență pe motiv că „este prima dată când lipsește" și că în fond „este băiat bun". Seara nu am scăpat de gardă. Am fost numit santinelă schimbul trei, pe culoarul unde sunt birourile regimentului. „Muream" de somn. Am avut totuși destul timp să mă întreb singur: „de ce pe noi oamenii vechi ne scoală la ora patru și pe recruți la ora cinci și de ce în ultimul timp ne dă să mâncăm aproape în fiecare zi ciorbă de lobodă?" Nu am găsit răspuns la aceste întrebări.

21 MAI 1943. BUCUREȘTI

Am fost învoit în oraș, însă fiind ziua onomastică a mamei mele am plecat la Ploiești. Am călătorit cu trenul în vagon „clasa a patra", adică pe acoperiș, unde am avut de a face cu controlorul de bilete. M-am întors la regiment duminică după miezul nopții, pentru a fi prezent la apelul de dimineață.

25 MAI 1943. BUCUREȘTI

Aseară am fost numit să fac de gardă începând cu ora trei noaptea. Cum s-a luminat puțin de ziuă, am plecat din post la corpul de gardă ca să „mai moțăi" un pic, deoarece la magazia păzită de mine se face de santinelă numai pe timp de noapte.

La ora șase dimineața s-a făcut apelul. Am fost trimiși la atelier, însă acolo am avut foarte puțin de lucru, mai mult „am ars gazul de pomană". La prânz s-a strigat din nou apelul, apoi ne-au scos pe câmp la „obuziere", unde am executat cu ele o oră de instrucție. Am mers la masă mult mai târziu față de ora obișnuită. Dacă până acum am primit la masa de prânz de trei ori pe săptămână mămăligă, începând de astăzi vom primi de cinci ori.

După masa de seară m-am prezentat din nou la corpul de gardă și m-am lungit să dorm pe rogojină, deoarece am avut șansa să fiu numit – ca și ieri – tot în schimbul al treilea. Acest schimb este mai avantajos, deoarece pe timpul nopții este mai scurt de trei ore în comparație cu celelalte. Când am intrat în post începuse să plouă mărunt, iar timpul a fost răcoros. La ora patru și jumătate m-am prezentat din nou la corpul de gardă pentru a da în primire arma.

27 MAI 1943. BUCUREŞTI

Nu am mai executat „educaţia fizică", deoarece a plouat şi „asfaltul" din curtea regimentului „s-a înmuiat". De altfel ziua a decurs normal. Adunarea de dimineaţă, pentru apel, raport, inspecţie, lucru la atelier, din nou adunarea pentru apel şi „instrucţia de o oră". Masa de prânz de la care nu au lipsit mămăliga şi ciorba de lobodă, apoi din nou activitatea de atelier, masa de seară, inspecţia la efecte ca în zilele „bune" şi stingerea. Nu am fost numit în gardă.

Pe la miezul nopţii cineva s-a suit peste mine în pat şi mi-a pus maşina de tuns în păr. Din cauza semiîntunericului, nu mi-am dat seama cine este, l-am înjurat şi lovit peste mână, când aud: „Stai ostaş în paştele mătii, că acuş te umflu". L-am cunoscut imediat, după felul înjurăturilor primite pe front şi după intonaţiile glasului. Era „căpitanul Mihai" – fost locotenent – cel mai rău şi nesuferit ofiţer din tot regimentul, spaima recruţilor, ca de altfel şi a oamenilor mai vechi. Am stat nemişcat până când a terminat prima cărare începută de la frunte până în creştetul capului şi apoi încă una mai spre tâmplă.

În această noapte, el a fost de serviciu pe regiment şi a putut să-şi facă de cap cum a vrut. A avut şi are o mare „pică" pe meseriaşii de la ateliere şi „oamenii vechi" de la bateria „depozit" pe care îi consideră că sunt „pleava" regimentului, o adunătură de oameni şmecheri şi puturoşi, pe care nu îi poate prinde la un loc decât noaptea în timpul somnului. Aşa se face că ne-a luat prin surprindere şi a reuşit să ne tundă. I-a tuns şi pe şoferul domnului colonel şi pe un civil care venise să predea hainele militare. A plecat acasă cu o cărare de la frunte până în mijlocul creştetului capului. A tuns plantonul din dormitor şi sergentul de zi.

După ce şi-a terminat treaba şi a ieşit pe uşă, am explodat toţi în râs. Făceam „haz de necaz". S-a iscat o hărmălaie de mai mare dragul. Fiecare povestea ce s-a întâmplat când a simţit maşina de tuns în păr. Îmi părea rău că nu am fost pus în această noapte pe undeva de santinelă, că numai aceştia au scăpat cu păr.

28 MAI 1943. BUCUREŞTI

Am refuzat să-i sudez maistrului meu o piesă mare adusă din oraş, piesă care nu avea nici o legătură cu activitatea noastră de fiecare zi.

Trebuia să consum o mulţime de materiale. I-am sugerat ideea că poate alt camarad o sudează. S-a supărat pe mine şi de ciudă m-a pus să curăţ remorca grupului electrogen. Eu m-am apucat de treabă însă „îmbufnat". Mă durea capul de necaz. Mai târziu, probabil că i-a părut rău. Mi-a spus că el de cinci ani face armată şi nu s-a speriat ca mine de ea. De fapt, în comparaţie cu ceilalţi maiştri, el se poartă cel mai frumos.

30 MAI 1943. BUCUREŞTI

Nu am apucat să ne dezmeticim prea bine din somn pentru că ne-au scos pe toţi în curte şi am plecat pe câmpul de instrucţie „cu frontul" la corvoadă pentru amenajarea unei tribune, deoarece urma ca recruţii să depună jurământul. A plouat toată noaptea, s-au format bălţoace şi m-am murdărit de noroi. După ce am terminat treaba, în lipsă de activitate, am stat de palavre cu alţi ostaşi. Unul dintre ei a început să cânte pe o melodie populară unele versuri proprii, legate de război. Cum mie îmi place să colecţionez cântece şi poezii, l-am rugat să mi le dicteze pentru ca să le scriu.

VERSURI

(se cântă pe melodie populară)

„Foaie verde mere pere
De pleci acasă măi vere
Spune-i şi măicuţei mele
C-am scăpat dintre ghiulele.

Numa-o schijă de obuz
Spatele mi l-a străpuns
Şi-am rămas în nesimţire
Pân' m-a luat după trei zile.

De-ai şti mamă traiul meu
N-ai dormi aşa de greu,
Te-ai scula la miez de noapte
Şi mi-ai ruga de sănătate,
Te-ai duce la mănăstire
Şi te-ai ruga pentru mine.

Nistrule când te-am trecut
Erai tulbure şi-adânc,
Dar înapoi când te-oi trece
Să fii limpede şi rece.

Acum de mă fac bine
Repede trec peste tine
Şi mă duc la mine-n sat
Că mi-e dor de ce-am lăsat

* * *

Foaie verde mere pere
Nu te însura măi vere
Că nevasta multe cere (bis)
Că şi eu m-am însurat
Şi acum de dracu-am dat.
La-nceput este ca mierea,
La urmă este ca fierea.
Când o bei îţi arde gura,
Cere ciorapi de mătase
Ce la mă-sa nu purtase.
Cere pantofiori de lac
Şi pălărie pe cap.

Cere haină sau raglan
De lână sau astrahan.
Cere, cere şi mai cere
Pâ-n te saturi măi vere.

Popa când m-a cununat
Şaptezeci de lei i-am dat,
Dar acum aş da şi-o mie
Să mă scape de urgie."

După-amiază am fugit în oraş, pe stadionul Giuleşti, unde am asistat la meciul de fotbal dintre formaţiile „Venus" şi „F.C. Ploieşti". Seara m-am întors la masă, cu o mare durere de cap. Am dormit numai până la ora douăsprezece noaptea, pentru că a trebuit să intru de planton în dormitor. Mă simţeam foarte obosit şi tot timpul am moţăit de somn.

3 IUNIE 1943. BUCUREŞTI

Astăzi am avut plăcuta surpriză să aflu că plec din nou în concediu pentru o lună de zile. Am dat în primire echipamentul care nu îmi era necesar şi la ora opt seara am plecat acasă cu acceleratul. Eram ferm decis ca să nu pierd timpul de pomană şi să intru cât mai curând la muncă, pentru a-mi îmbunătăţi situaţia financiară.

5 IUNIE 1943. PLOIEŞTI

Ieri toată ziua am alergat să-mi caut de lucru. Până la urmă am aflat că inginerul antreprenor Stoenescu din Bucureşti nu a terminat lucrarea la rafinăria „Vega" unde am lucrat în timpul concediului din lunile februarie-martie a.c. Am luat legătura cu el şi s-a bucurat că m-am reîntors. Astăzi îmi face formele de reangajare, iar mâine – duminică – încep lucrul.

30 IUNIE 1943. PLOIEŞTI

Abia astăzi am primit legitimaţia de intrare în fabrică. Până în prezent, am intrat pe bază de tabel. Este valabilă până la treizeci septembrie a.c., dar peste câteva zile trebuie să mă reîntorc la regiment şi îmi pare rău.

3 IULIE 1943. PLOIEŞTI

Astăzi am lucrat numai cinci ore, pentru ca patronul să aibă timp să-mi facă lichidarea. În această „lună de concediu" mi-am „rupt oasele" ca un disperat, în total două sute treizeci şi şapte de ore, câte zece ore în majoritatea zilelor lucrătoare, printre care şi două duminici cu câte opt ore. În două zile ploioase, am muncit câte cinci-şase ore. Mai bine de atât cred că nu se putea folosi timpul. Sunt foarte bucuros că am putut face ceea ce mi-am propus. Soţia şi mama de asemenea. Pentru o anumită perioadă de timp ne-am asigurat de strictul necesar de trai.

4 IULIE 1943. BUCUREŞTI

Cu acceleratul de zece şi un minut am plecat la Bucureşti şi la ora prânzului am intrat pe poarta regimentului. Am „camuflat pachetele" de acasă ca să nu rămân fără ele şi cu acelaşi bilet de voie m-am reîntors în oraş ca să „gust" şi eu ceva din concediu măcar în ultima zi. După ce

m-am plimbat „aiurea-n tramvai", am vizionat un film la cinematograful „Victoria" de pe Bulevardul Elisabeta, apoi, împreună cu doi camarazi, am plecat spre regiment şi ne-am oprit într-o cârciumă pe calea Rahovei. Am luat un „mizilic" şi mai mult vin. Când am ajuns la cazarmă ne era din nou foame. Am mâncat la bucătărie cartofi noi cu coajă cu tot şi carne. Din lipsă de oameni, la miezul nopţii am fost sculat ca să intru de gardă. N-am stat prea mult. După o oră şi jumătate, mi-am sculat şi eu schimbul, care dormea într-o maşină, aproape de magazia unde făceam de pază. M-am culcat îmbrăcat.

5 IULIE 1943. BUCUREŞTI

Este de rău. Dacă acasă îmi puneam ceasul să sune şi singur – nesilit de nimeni – plecam la muncă, aici a apărut majorul „cu noaptea-n cap" şi cu un retevei în mână, pentru a ne scoate la „educaţie fizică" şi corvoadă. Este ordin ca să umblăm numai în chiloţi, fără cămaşă şi desculţi. Nu ştiu dacă este vorba de economie de echipament sau de a ne împiedica de a mai fugi în oraş.

La masa de prânz am primit ciorbă de cartofi şi fasole scăzută.

Seara, pentru a scăpa de programul acela nesuferit, m-am culcat la atelier, în cabina unei maşini. Un camarad – mare şugubăţ – m-a încuiat pe din afară. Nu am mai putut ieşi până dimineaţa când au venit maiştrii. Am rămas fără cafea.

6 IULIE 1943. BUCUREŞTI

După adunarea de dimineaţă de la baterie, m-am echipat şi aşa am lucrat până la prânz. În gamela cu fasole păstăi am găsit trei muşte. Am mâncat numai varza cu carne şi mămăligă. În sala de mese muştele zboară în roiuri. Împotriva lor s-au agăţat de tavan câteva hârtii cu „moartea muştelor", dar s-au prins de ele atât de multe, încât s-au înnegrit şi nu mai este loc nici pentru o lăbuţă de muscă.

Seara nu m-am mai dus la masă, ci la Gică tapiţerul şi împreună cu el am prăjit ouă şi salam în unt şi am mâncat cu pâine şi salată de castraveţi. Cu burta „bine pusă la cale" m-am culcat tot la atelier.

12 IULIE 1943. BUCUREŞTI

Zilele trecute nu prea au avut istoric. Pe cea de azi am început-o rău de tot. S-a făcut adunarea de dimineaţă cu noi dezbrăcaţi, imediat după „educaţia fizică". Ne-au pus apoi să ne echipăm şi nu ştiu din ce

motiv ne-au dus la instrucție pe câmp și timp de o oră și ceva „au scos sufletul din noi". Când ne-am întors la lucru, toți maiștrii militari și civili se tăvăleau prin praf, făcând culcări și alergări la comanda unui ofițer mecanic, pentru faptul că a găsit în atelier „murdărie și neorânduială". Când maiștrii au scăpat din mâna lui ne-au luat pe noi în primire ca să facem curățenie, inclusiv spălarea cimentului pe jos în tot garajul. Stând mult timp cocoșat și făcând mișcări, mă dureau tare de tot șalele. Când am terminat treaba a apărut un răcan cu aparatul de fotografiat și așa în costum de „șmotriști", adică numai în chiloți, și rezemați în târnuri de nuiele, am scos mai multe fotografii.

Am scris și acasă o carte poștală în care am arătat că: „...tu știi cum ne-a fost vorba, dar nu a fost posibil, așa că m-am lăsat păgubaș. În plus, m-am șucărit cu o persoană aici și nici astăzi n-am putut să vin acasă cum aș fi vrut. Contra mea și a lui Gheorghe sudorul cât am fost noi în concediu s-a dus o campanie numai de critică. Acum se ține numai de capul nostru. Nici nu știm ce să ne mai facem. În concediu vin peste trei săptămâni, când îmi vine rândul, dacă mai mi-o da, că mi-a spus că sunt lichea încă cu doi..."

Noaptea nu am scăpat de gardă. Cu toate că e „luna lui cuptor" mi-a fost destul de răcoare numai în bluză și pantaloni de vară. M-a schimbat abia când s-a luminat de ziuă.

13 IULIE 1943. BUCUREȘTI

Astăzi am băut cafeaua cu zahăr, pus în „traistă" de către nevastă-mea. Nu prea am poftă de mâncare, dar nici de treabă. Probabil că acest lucru l-a observat și sublocotenentul mecanic, pentru că de câteva zile se tot ține „de capul meu". Mi-a spus că sunt pușlama. Eu nu mă împac cu o asemenea apreciere și sunt chiar supărat din această cauză. Ceva-ceva o fi probabil adevărat. Când eram ucenic în ultimul an m-a făcut lichea un meșter, anume Ciobănoi. Într-o zi – după ploaie – mi-a spus pe șantier: „Mă tu ești cea mai mare lichea și jigodie din fabrică". Adresându-se celorlalți, le-a spus: „Voi să nu fiți proști și să vă luați după ăsta că vă nenorocește". Iar ca să mă jignească, m-a pus să aduc o găleată de apă și să îi spăl bocancii. Eu am adus, însă apă caldă, pentru că nu eram „fraier" să bag mâinile în apă rece. A întors o găleată goală cu fundul în sus, a pus piciorul pe ea ca la lustragiu, și mi-am început treaba. Tot timpul m-a tocat la cap. Nici atunci nu eram de

acord că sunt „lichea" şi „puşlama". Este drept că odată mi-a spus să trec pe la el pe acasă să îi sap câţiva metri de grădină. I-am promis, dar nu m-am dus, pentru că şedeam departe şi până acasă mergeam numai pe jos. În schimb, „finul" său se ducea mereu când îi spunea: „Picuţă, deseară când mergi spre casă să te abaţi şi pe la naşa ta şi să îi spargi un braţ de lemne". Pentru că eu nu mă duceam eram lichea? În comparaţie cu alţii, mă consider o „fecioară" nevinovată.

Cu gândurile aiurea, am deschis caneaua generatorului şi mi-a venit drept în nas un miros puternic de acetilenă care m-a făcut să scuip jos. M-a văzut sublocotenentul şi m-a înjurat ca un „birjar". Îmi era ciudă, pentru că şi el scuipa dacă păţea ceea ce am păţit eu.

20 IULIE 1943. BUCUREŞTI

Că în atelierul nostru sunt şi asemenea specimene de lichele, puşlamale şi chiar hoţi are dreptate şi domnul căpitan. Azi-noapte mi-au dat lovitura la valiza de tablă şi mi-au furat două mii cinci sute lei. M-au nenorocit pungaşii. Când am observat, doar că nu am căzut jos leşinat. Îmi venea să plâng de necaz, dar tot nu mă alegeam cu nimic. Îmi pare rău că am muncit atât de greu ca să agonisesc aceşti bani şi că nu am lăsat cel puţin o sumă mai mare acasă.

În săptămâna care a trecut am făcut în fiecare seară de santinelă.

13 AUGUST 1943. BUCUREŞTI

Timpul trece greu. Nu prea avem de lucru la atelier. Ostaşii de la baterii, care aproape în totalitate sunt plugari, au primit şase luni concediu pe timpul verii, pentru a lucra la munca câmpului. Noi meseriaşii suntem cei mai oropsiţi, deoarece în afară de munca noastră obişnuită trebuie să facem faţă tuturor corvezilor din regiment în lipsa celor plecaţi. Am impresia că dacă „eşti băiat bun la toate" nu îţi dă drumul în concediu, ca să te aibă la îndemână când este nevoie, dacă eşti „lichea" nu îţi dă drumul pentru că „nu meriţi".

Din lipsă de activitate şi dorinţa de „şotii", doi camarazi s-au apucat să fixeze deasupra uşii garajului o căldare plină cu apă. Unui ostaş care a deschis uşa ca să intre înăuntru i s-a vărsat apa în cap. A fost un

haz încât ne-am ţinut cu mâinile de burtă. Unul din cei care au fixat găleata cu apă la uşă s-a culcat în cabina unei maşini. „Păcălitul" de mai înainte l-a urmărit cu o găleată cu apă rece şi a aruncat-o pe el tocmai când era bine încins de căldură. Acum, udatul cu apă s-a generalizat şi nu mai ai garanţia că nu eşti făcut „paparudă" oriunde te-ai afla ascuns. Nici eu nu am scăpat nebotezat, dar am plătit imediat cu aceeaşi monedă. Acum ne urmărim reciproc – care pe care – şi nu ne mai putem odihni nici în timpul liber. Mi-ar părea bine dacă camarazii mei ar păcăli din eroare cu vreo găleată de apă în cap vreun ofiţer, subofiţer ori maistru, ca să vadă apoi pe dracu' şi să se termine o dată cu asemenea glume stupide.

20 AUGUST 1943. BUCUREŞTI

Tocmai când speranţele mele de a pleca acasă în concediu erau minime, am primit bilet de voie pentru o lună de zile. Surpriza a fost mare, dar bucuria şi mai mare. Planul meu de a-mi găsi imediat de lucru era deja cristalizat în gând.

21 AUGUST 1943. PLOIEŞTI

Ce bine este acasă. Am dormit „pe săturatele", fără grija goarnei, a centurii şi a echipării în viteză. Am avut timp să-mi privesc mai bine nevasta şi fetiţa şi să mă joc cu ea. Am impresia că pentru „Vicuţa mea" sunt o jucărie nouă şi plăcută. Râde cu plăcere. Mama şi maică-sa se bucură de bucuria noastră. După-amiază mi-am făcut planul unde să merg în primul rând să îmi caut de lucru. La rafinăria „Vega" ştiam deja de astă-vară că lucrarea este pe sfârşite şi că, chiar dacă se mai lucrează, antreprenorul are sudori suficienţi, astfel că această rafinărie am scos-o din calcul.

22 AUGUST 1943. PLOIEŞTI

Dis-de-dimineaţă m-am prezentat la rafinăria „Xenia", care este cea mai aproape de domiciliul meu. Mi s-a spus că nu au nevoie de sudori. Am plecat în partea de răsărit a oraşului la rafinăria „Dacia", unde am primit acelaşi răspuns. Am alergat toată ziua de pomană.

23 AUGUST 1943. PLOIEȘTI

Dacă pe lângă casă nu am găsit nimic de lucru, am fost obligat să merg mai departe, astfel că m-am dus la una din cele mai mari rafinării din oraș: „Româno-americană". Aici am avut o mare surpriză. Nu mi-au dat voie nici să mă apropii de poartă și ca atare nici posibilitatea de a discuta cu cineva, dacă au sau nu au nevoie de asemenea meseriași.

Deși știam că la „Unirea" – fosta mea rafinărie – nu se fac angajări, am trecut și pe acolo. Nu însă chiar degeaba, pentru că am aflat de la foștii mei colegi de muncă că la rafinăria „Astra Română" lucrează un antreprenor, anume Friț Kanacăr – român de origine germană –, care primește de la nemți comenzi cu nemiluita. Se spune că s-a îmbogățit „peste noapte" și că ar avea bani, încât să-i întoarcă cu lopata. M-au sfătuit să trec pe la el pe acasă, pentru că stă aproape, chiar pe strada Buna Vestire. Nu l-am găsit la domiciliu.

24 AUGUST 1943. PLOIEȘTI

Antreprenorul avea o baracă, într-un colț îndepărtat de poarta rafinăriei și mi-a fost foarte greu să iau legătura cu el. De la prima vedere mi s-a părut că este un om cumsecade. M-a pus să dau probă practică, în atelierul rafinăriei și nu la baraca lui. Acolo se aflau și doi colegi cu care am lucrat împreună la conductele de petrol Ploiești-Giurgiu și aceștia i-au spus că nici nu ar mai trebui să mă încerce. Nu m-a lăsat să termin o sudură la o țeavă de șase țoli, pentru că m-a trimis direct la treabă. Mi-a dat un rând de scule și furtunuri noi-nouțe, suficient de lungi. Când le-am văzut parcă râdea sufletul în mine de bucurie că am să lucrez cu deosebită plăcere. Când mi-a spus că îmi va da nouăzeci de lei pe oră la fel ca și celorlalți sudori ai lui, am crezut că „mi-a pus Dumnezeu mâna-n cap". Am auzit bine cu urechile mele și parcă tot nu îmi venea să cred că este adevărat.

25 AUGUST-20 SEPTEMBRIE 1943. PLOIEȘTI

Am lucrat la antrepriza „neamțului" optsprezece zile a câte zece ore zilnic, patru zile câte nouă ore și trei zile câte opt ore. Mai mi-a adăugat un plus de douăzeci și două de ore pentru zilele de duminică lucrate, precum și pentru orele suplimentare făcute peste cele opt ore

normale de lucru. Am fost mulţumit. Numai cu impozitul pe salariu nu m-am împăcat. Am reuşit să fac pentru acasă ceva provizii de alimente, ca şi pentru mine. Plus unele lucruri de toaletă necesare la regiment. Din tot concediul meu de o lună m-am ales numai cu o zi întreagă de odihnă.

21 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Astăzi mi s-a terminat concediul, astfel că am plecat cu trenul spre regiment. Am nimerit într-un compartiment în care câţiva ostaşi vechi – venind dinspre Buzău – plimbau o sticlă de ţuică şi cântau. Am făcut cunoştinţă cu ei şi am constatat că un camarad, anume Frono, era vecin cu o mătuşă de a mea în comuna Temşani, nu departe de Ploieşti. Cum unul din cântece cuprindea şi versuri referitoare la viaţa de militar şi melodia o cunoşteam, l-am copiat şi eu în carneţelul meu de „notiţe".

CÂNTEC POPULAR

„Foaie verde bob secară
Bate vânt de primăvară
Draga neichii Mărioară
Toate plugurile ară.

Numai plugul badelui
Şade-n vârful dealului
Nici nu urcă nici coboară
Bate boii de-i omoară.

Stai bade nu-i mai bătea
Că vine şi mândra ta
Cu struguri într-o basma
Şi-o sticlă de ţuică-n ea.

Hai să bem, să bem amarul
Pân-om bea boii şi carul.
Carul îl dăm la fierărie,
Boii la măcelărie.

Ş-am zis verde doi bujori
Grea-i armata la vânători,
Dar mai grea la roşiori
Că te scoală până -n zori,
Că la trei e deşteptarea
Şi la cinci încălecarea.
Căpitanul strigă drepţi,
Pune-ţi şeile băieţi.

Şi majorul strigă tare
Fiţi gata de-ncălecare,
Iar sergenţi-s supăraţi
Că nu-s caii curăţaţi.

Sună trompeta de ceai
Io fac cizmele-ntre cai
Sună trompeta de masă
Ţeava tunului neştearsă."

Cântecul a fost fredonat cu mare patimă, probabil că se potrivea mai bine cu situaţia din regimentele lor. În regimentul nostru „motorizat" nu au apărut însă printre noi răcanii versuri şi cântece populare corespunzătoare. Pe la ora trei după-amiază am sosit în cazarmă. Imediat am aflat că în timpul concediului am fost transferat de la bateria „depozit" la bateria „comandă", unde comandant este fostul locotenent Mihai, care l-am avut şi pe front, om foarte exigent în privinţa instrucţiei şi a disciplinei. La această baterie au venit şi subofiţeri noi, la fel de milităroşi, care fac şi ei destulă mizerie ostaşilor.

După masa de seară a trebuit să intru şi eu în rând cu recruţii şi să mă aliniez la marginea patului, în braţe cu efectele împăturite pentru inspecţie şi cu bocancii strălucind „bec". Am fost „înzestrat" şi eu cu o „puşculiţă" ruginită, la care o să am mult de furcă până o voi scoate la lumină. M-am culcat îngândurat şi convins că o să-mi vină foarte greu în bateria asta. Am impresia că sunt din nou recrut.

22 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Am fost sculaţi la ora patru şi jumătate, înainte de a suna gornistul deşteptarea. Mi-am umflat bine salteaua şi m-am echipat pentru adunare. Am „întins-o" la atelier. Deocamdată suntem scutiţi de instrucţie şi gardă, deoarece avem mult de lucru. Eu neavând nimic de sudat, am fost pus de către sublocotenent să tai fâşii din ziare vechi şi să le lipesc încrucişat pe geamuri – aşa cum se face prin oraş – pentru ca acestea să nu fie sparte uşor în cazul unui bombardament de aviaţie.

La ora unsprezece m-am prezentat pe câmp la adunarea pentru „raport" şi apel a bateriei. După o „teorie a chibritului" ne-a dat drumul la masă. Până seara am lucrat tot la camuflajul geamurilor.

M-am dus la baterie pentru apelul şi inspecţia de seară. Mulţi răcani nu au avut la capelă acul cu aţă conform unei dispoziţii mai vechi, motiv pentru care au fost „cârpiţi". Un subofiţer a prins bluza unui recrut de un nasture şi a învârtit-o în aer, până când a căzut jos. A urmat „poceala" pentru că nu a fost cusut nasturele cum trebuie. Acelaşi subofiţer a numit şase plantoane în dormitor în loc de trei, pentru că aşa i-a venit lui pe „chelie". Printre aceştia m-a pus şi pe mine, că am venit odihnit şi „cald de lângă nevastă". Numai eu ştiu cât m-am „odihnit" în concediu. La miezul nopţii mi-am luat postul în primire, iar pentru a trece timpul mai uşor am frunzărit o revistă. M-am culcat din nou, însă somnul mi-a fost agitat, din cauza unor vise foarte urâte.

23 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

La curăţenia de dimineaţă au fost numite numai plantoanele. I-am spus sergentului că am treabă la atelier şi m-a crezut. Din şase plantoane, au rămas să facă treabă numai doi recruţi. Azi-noapte nu am lustruit nici cizmele subofiţerului.

Am fost duşi pe câmpul de instrucţie, însă nouă, meseriaşilor, a trebuit să ne dea drumul la atelier din ordinul comandantului de regiment. Parcă îi părea rău locotenentului că nu poate să le „frece ridichea puşlamalelor", dar nu a avut încotro.

La un moment dat, câțiva dintre noi am fost surprinși de subloco-tenentul mecanic că stăm degeaba și ne-a făcut o morală zdravănă. Pe mine m-a pus să-i liniez imediat câteva tabele de care avea el nevoie. Ni s-a pus în vedere să ne tundem urgent. Au fost aleși ostașii cu grad de fruntaș ai contingentului 1942 care să urmeze școala de caporali și unii caporali din contingentul 1941 pentru școala de sergenți. La masă, m-am ales numai cu ciorba, deoarece am intrat în seria a doua, când se terminase mâncarea.

Azi mi-am spălat salopeta cu benzină, am cusut nasturii lipsă și am dus pantalonii la croitorie să le pună bazoane în genunchi. A trebuit să dau ceva „de barbă" la alte „pușlamale" ca să mă servească mai repede. Până seara am tot „camuflat" la geamuri, dar m-am camuflat și pe mine cât am putut.

Astă-seară, lucrătorii civili au plecat de la lucru mai înainte de terminarea programului, dar i-a văzut domnul căpitan pe drum. A venit la atelier și a făcut apelul. S-au luat măsuri severe pentru respectarea în întregime a programului, de la ora șase și jumătate dimineața, până la șapte și jumătate seara, adică încă o oră după ce se întunecă. Este de rău pentru toți.

La dormitor, domnul major ne-a pus în vedere să coasem dungi la saltele la fel cu cele din comerț făcute de plăpumari. Actualele noastre „saltele" sunt niște saci mari umpluți cu paie. Nu ni se dă ață groasă și ace de plăpumari. Cum facem? Ne privește. Numai plăpumar nu am mai fost în viața mea. Până sâmbătă trebuie să ne facem fiecare papuci de lemn la tâmplărie. Acolo însă nici nu te poți apropia de ușă dacă nu „mișți din urechi". Trebuie să fac rost și de o bucățică de chingă pentru tălpici. În această seară echiparea și dezechiparea am făcut-o de două ori. Așa, ca să ne aflăm în treabă.

24 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREȘTI

Din nou am fost sculați „cu noaptea-n cap", de această dată pentru a avea timpul necesar să dăm rufele la spălat. Ale mele sunt curate de acasă. Nu dau aici rufele deoarece mi se schimbă și sunt mai mult mozolite decât spălate. Am fugit la atelier, unde abia am nimerit pe întuneric. Într-o mașină-dubă pentru pâine ședeau înghesuiți mai mulți ostași fugiți ca și mine de la alte baterii. Se întreceau la tragerea de

„aghioase" care de care mai sonore. Am stat şi eu cu ei, pentru că era totuşi mai cald şi mai interesant. Am aflat că la alte baterii s-au luat bocancii şi s-au dat în schimb opinci de cauciuc, cu şuruburi la vârf şi nituite la călcâie. O să primim şi noi la fel. Nu ştiu din ce cauză se fac asemenea economii. Ori că fabricile de încălţăminte nu mai fac faţă comenzilor din lipsă de materiale, ori că se face economie pentru ca cei de pe front să poarte bocanci şi nu opinci. Am făcut „haz de necaz" pe această temă. Un răcan ne-a spus că dacă pui o pietricică pe vârful opincii, apeşi în jos şi îi dai drumul, pietricica îţi sare în nas, iar Dragomir electricianul a lăudat opincile cu vârful înalt, deoarece la privată te poţi ţine cu mâinile de ele, ca să nu cazi pe spate.

Nu prea ştiu ce am făcut până la amiază, însă mă dureau picioarele umblând de colo până colo. La prânz am renunţat la mămăligă, pentru că am procurat pâine „la negru".

La masa de seară, un subofiţer m-a oprit la curăţenie şi la curăţat cartofi. Eram unsprezece inşi, printre care şi cinci recruţi. I-am pus pe ei să spele vasele, să cureţe mesele şi să mătură prin sală, iar noi, „oamenii vechi", ne-am dus să curăţăm un sac de cartofi. Până la urmă s-a pornit o bătaie cu cartofi între noi, apoi cu toţii împotriva bucătarilor care făceau „pe şefii", până i-am pus pe fugă. Abia pe la ora zece seara ne-am dus şi noi la culcare.

25 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Ca să scap de corvoada de la dormitor am plecat şi m-am camuflat în cabina unui camion, până la ora de apel. Cu toată stricteţea instaurată în ultimul timp, în ceea ce priveşte disciplina, s-au găsit totuşi trei camarazi care au fugit noaptea în oraş, astfel că am asistat la „ceremonia" pedepsirii lor.

Nu prea mai avem de lucru şi vrei nu vrei trebuie să o chiuleşti. Am cărat şi eu împreună cu câţiva recruţi benzină cu găleţile dintr-un loc în altul. S-a făcut o inspecţie aiurită în dormitor. Am impresia că gradaţii au început să o lase mai moale cu pretenţiile asupra oamenilor vechi, pentru că s-au convins că nu prea răspundem la comenzi chiar cum vor ei.

26 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Fiind zi de repaus, a fost programată o curăţenie generală în dormitor. După echipare, fiecare ostaş a trebuit să iasă afară cu salteaua în spate. Am ieşit şi eu cu a mea, am aruncat-o la grămadă în faţa barăcii şi m-am „evaporat".

La ora nouă, douăzeci de ostaşi din baterie au fost transportaţi cu un camion la teatru în oraş, având intrarea gratuită. Eu, cam plictisit, neavând ce face, m-am urcat pe un banc de lucru ca să privesc pe fereastră câmpul spre oraş, când am observat la umbra atelierului, pe iarbă, dincolo de gardul de sârmă, un ostaş care se „giugiulea" de zor – probabil cu nevastă-sa – fără să se sinchisească că ar putea fi văzuţi de cineva. De fapt, şoseaua era destul de departe. I-am chemat repede şi pe ceilalţi camarazi să vadă şi ei „reprezentaţia".

În lipsă de altceva, am hotărât până la urmă „să facem chef". Am pus mână de la mână banii necesari, pentru a cumpăra mai multe kilograme de must dulce. Un camarad a plecat cu căldarea la o vie de pe marginea şoselei, în direcţia oraşului, nu departe de regiment. S-a întors repede cu găleata aproape plină. S-a băut, discutat, cântat, până s-a ajuns şi la „poezii" cam deocheate.

După ce am băut mustul şi ne-am săturat de glume şi palavre, ne-am răspândit care încotro şi am dormit până la masa de seară.

27 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Am reparat bocancii degeaba, deoarece am fost nevoit să îi predau la magazie şi să iau opinci. Nu mai aveam de unde să aleg ceva mai de soi. Am găsit numai o opincă neagră şi una jupuită, cam galbenă. Le-am luat pentru că nu am avut încotro.

Din rândul „trupei" numai sergenţii au voie să mai poarte bocanci. Au urmat adunarea, apelul şi inspecţia. Eram „o mândreţe" de opincari. Am fost scoşi din unitate pe şosea pe poarta principală şi am mărşăluit cam vreo zece minute pe asfalt. La „pasul de defilare" în opinci – fără tocuri, ca la bocanci – aveam o impresie ciudată că merg strâmb şi că sunt în pericol să cad. Probabil până o să mă obişnuiesc. Am intrat pe câmpul de instrucţie prin spatele atelierului.

După-amiază a trebuit să mă prezint la şcoala de caporali, unde am fost înscris „din oficiu". Ce vor să facă cu gradaţii proveniţi din „lichelele" şi „puşlamalele" de la atelier, nu prea pot să îmi dau seama. Mie nu îmi place această şcoală, dar vrei nu vrei „bea aghiazmă Andrei".

28 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Când a răsărit soarele, eram „fercheş" – cum spun ardelenii – bărbierit, spălat şi echipat pentru a merge să facem exerciţii de tragere cu puşca. Suntem tare caraghioşi cu opinci de cauciuc în picioare, cartuşiere prinse de centură pe burtă, cască de oţel pe cap şi puşcă. Unii ostaşi au vârfurile opincilor prinse cu şuruburi mici. Ale mele nu au. Ne legăm încălţările după cum ne „taie" capul, deoarece nu există instrucţiuni în acest scop. Unora le atârnă în jos colţurile jegoase de la obiele ca nişte zdrenţe. Acum putem spune că suntem „motorizaţi" sută la sută.

Astăzi am căzut pe „bec". Subofiţerul „m-a înzestrat" cu un sac de merinde îndesat cu două sute cincizeci de cartuşe pe care să le transport până la poligonul de tragere. Am constatat că sunt foarte grele. Pe câmpul de instrucţie, locotenentul ne-a împărţit pe grupe, aşa cum ne vom prezenta la tragere, iar până să vină maşinile care să ne transporte, a făcut cu noi „instrucţie pe jos", adică fără tunuri. Abia pe la ora opt am plecat la poligonul de dincolo de râul Argeş pe şoseaua Alexandriei.

La prima tragere de cinci cartuşe am îndeplinit bine condiţiile. Am fost primul din seria de şase inşi care au tras. Se uita locotenentul cu atenţie la mine, parcă eram o pasăre rară. Probabil că nu-i venea să creadă că şi o „lichea" de la atelier poate ochi bine cu puşca.

După ce am curăţat arma pe ţeavă, am tras pentru a doua şedinţă de cinci cartuşe. I-am lăsat pe toţi cu gura căscată. Am nimerit trei cartuşe în cercul doisprezece şi două în cercul unsprezece. Trebuia să obţin minimum patruzeci şi cinci de puncte şi am realizat cincizeci şi opt. De fapt eu ştiam că trag bine cu arma încă înainte de a pleca militar. Când eram cavaler şi chiar după ce m-am căsătorit, când mergeam la bâlciuri, distracţia mea preferată era tragerea la ţintă, unde de multe ori am obţinut premii valoroase. Îmi plăcea foarte mult acest sport.

Am fost puşi să curăţăm din nou armele, cu toate că nu mai era nevoie. Urma să tragem cu casca pe cap şi să îndeplinim cel puţin patruzeci de puncte. Mă durea puternic umărul de zdruncinăturile patului puştii, de la tragerile anterioare. Nu mai am tras aşa de bine ca la început, totuşi am obţinut cincizeci şi unu de puncte.

Este foarte greu să stai pe câmp în bătaia soarelui. Din cauza căldurii mi se făcuse sete şi apoi foame. Am curăţat pentru ultima dată arma şi am plecat la maşini, pentru că sosise mâncarea. Trecuse de ora paisprezece. Am mâncat cu poftă, pentru prima dată în ultimul timp. După două ore, am ajuns la cazarmă. Sub pretext că trebuie să ne curăţăm armele, nu am mai lucrat nimic la atelier. Am pus arma pe genunchi şi cu lada deschisă am citit mult timp un roman foarte captivant.

După masa de seară am căzut mulţi pe post de „fazani" la curăţat cartofi în sala de mese. Dacă la început am fost supărat, până la urmă corvoada a devenit plăcută deoarece am nimerit într-o gaşcă de „şmecheri de oraş". Printre noi s-a aflat un „balaoacheş" gurist, care cânta cu talent şi mult „foc" cântece de mahala din cele „fără perdea" de pe la nunţi şi botezuri.

29 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Am crezut că şi astăzi vom face numai o oră instrucţie, însă nu ştiu din ce cauză ofiţerul ne-a dat pe toţi meseriaşii pe mâna unui caporal ardelean, foarte milităros, ca să facem toată ziua exerciţii şi teme de luptă. Am început cu instrucţia de la „salut" până la „răspândirea în trăgători" şi „înaintarea pe brânci sub focul inamicului". Nu au lipsit nici „alergările" şi „culcările" de rigoare sau „broasca" cu arma pe braţele întinse, atunci când cineva greşea sau nu executa corect comanda. Până la prânz a scos douăzeci şi una de prafuri de pe noi, ca de pe cai cu ţesala în regimentele de cavalerie.

Abia am scăpat de o adunare şi am fost chemaţi la o alta. A venit muzica militară a unui regiment din oraş ca să ne cânte. Parcă de cântat ne mai era nouă aminte! Şi în timpul mesei ne-a cântat, încât credeam că ni se sparg timpanele de atâta zgomot.

Şi după-amiaza am făcut din nou instrucţie. Am avut mult de furcă cu opincile, deoarece se rupeau mereu curelele când „băteam pas de defilare". Caporalul striga destul de des la noi: „Saltă opinca sus răcane". El pretindea să ridicăm piciorul până la centură, însă era aproape imposibil. Seara am avut poftă de mâncare, fără nici un fel de picături.

Imediat după masă m-am dezbrăcat ca să mă culc mai înainte de a suna „stingerea" deoarece eram foarte obosit, însă a venit subofiţerul cu poftă de treabă chiar când voiam să mă vâr sub pătură. Ne-a pus să

ne echipăm şi să ne dezbrăcăm din nou după numărătoare. A urmat inspecţia efectelor. Am văzut „mare oftică" pe el. La miezul nopţii a trebuit să mă scol, pentru a face de planton schimbul doi. Tot timpul am citit o carte, însă cu urechile ciulite la uşă pentru a nu fi surprins de ofiţerul de serviciu pe regiment. Îmi era teamă să nu „mătur duşumeaua cu burta".

30 SEPTEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Pentru curăţenia de dimineaţă în dormitor au fost numite şi plantoanele de azi-noapte. Eu nu am făcut nimic deoarece printre „oamenii vechi" am avut şi recruţi. Nici la atelier nu m-am chinuit prea mult. Mă dureau muşchii picioarelor de la instrucţia „îndrăcită" de ieri. Opincile mi se păreau tare grele. Până seara, am cumpărat de mai multe ori struguri de la cantină şi am mâncat în total două kilograme.

1 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Ca să fiu sigur că nu o să-mi zboare opincile din picioare la instrucţie şi să evit neplăcerile pe care le-am avut cu ele miercuri le-am legat cu cablu subţire de sârmă electrică luat de la atelier. La instrucţia de astăzi a ieşit untul din noi după atâta alergătură.

După-amiază urma să merg la şcoala de caporali. Când m-am dus să mă echipez, opincile erau la locul lor, însă pline cu apă. Semănau cu unele bărci trase la mal care „au luat apă". Nu am putut să mă abţin să nu râd de o asemenea trăsnaie. Când eu mă minunam, îl văd pe Gheorghe „nebunu" că apare de după uşă şi se „hlizeşte" la mine cu gura până la urechi. Mi-am dat seama că el este autorul; i-am promis că o să-i fac şi eu lui un pocinog.

Un căpitan de la altă baterie a organizat un meci de fotbal între o echipă de soldaţi italieni, cantonaţi într-o baracă de a noastră la marginea cazărmii, şi una de soldaţi români. Lipsindu-i un om, m-a cerut pe mine. Noi am dorit să jucăm în opinci, însă italienii nu au fost de acord, astfel că am jucat desculţi. Până la urmă i-am bătut pe broscari cu cinci la zero. Când am terminat, eram mort de oboseală, dar nu îmi părea rău, pentru că am alergat de bună voie şi nu la comandă. Am cumpărat tovărăşie cu alţi „victorioşi" cinci kilograme de vin şi l-am băut cu mare poftă.

2 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

De când m-am întors din concediu nu am mai fost dimineaţa la cazan să iau cafeaua. Astăzi, împreună cu doi camarazi, am pus mână de la mână şi am cumpărat un sfert de kilogram de costiţă afumată şi am mâncat cu usturoi şi pâine. A fost „grozăvenie".

Am făcut atât pentru mine, cât şi pentru cei doi camarazi ai mei bilete de voie pentru a pleca în oraş. Eu aveam de gând să „fug" până la Ploieşti. Toată dimineaţa am alergat să obţin semnăturile necesare, însă în zadar. Fără bilet mi-a fost teamă să plec. În schimb alţii au plecat şi la masa de prânz a rămas mâncarea lor. Bucătarii ne-au dat mai multă carne ca de obicei. Am mâncat ca un „haplea" şi până la urmă mi-a fost rău de la stomac. Mă lua cu frig şi cu cald. Eram ameţit şi de cap. M-am suit în cabina unei maşini ca să dorm, însă nu am putut. Mereu îmi venea să mă întind ca un căţeluş la soare. Ceilalţi camarazi ai mei au fost puşi să facă curăţenie în atelier. Am plecat pe câmp să stau pe iarbă la soare, dar m-am întors repede. Am vrut să fac baie, însă am renunţat. Nu îmi găseam locul. De spălat totuşi trebuia să mă spăl şi am făcut această treabă la bateria „depozit". Între timp am înghiţit două aspirine.

În timp ce „ardeam mangalul" pe la atelier a venit locotenentul mecanic şi m-a rugat să îi sudez o bielă la tractorul tatălui său de la ţară. A observat şi el că sunt bolnav şi s-a bucurat tare mult că am putut să îi sudez piesa. Sudam şi mă gândeam: probabil că odată şi odată o să îmi dea şi el vreun bilet de voie în oraş şi eu o să ajung pe acasă.

3 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

La ora opt am avut vizita medicală, ce a constat doar în depistarea celor care suferă de boli de piele şi venerice. A trebuit să aşteptăm mult timp în pielea goală până când a venit doctorul. Apoi – colac peste pupăză – a urmat o slujbă religioasă. La sfârşit ne-am închinat de trei ori şi în gând mi-am zis: bine că am scăpat.

Am jucat iar fotbal cu italienii, două reprize a câte patruzeci de minute, şi am umblat ca şi ieri după semnături pe biletele de voie. Abia pe la ora două după-amiază am obţinut şi am plecat împreună cu

doi amici pe stadionul ceferiştilor de la „Podul Grand". La Ploieşti nu puteam să mă duc deoarece învoirea a fost prea mică. La capătul liniei de tramvai din Calea Rahovei am făcut o mică ajustare cu bere la o „bombă" de restaurant „în care intrarea era pe brânci şi ieşirea pe fereastră".

După terminarea meciului, am mai băut câte un „ţap" cu bere pe Calea Griviţei şi apoi în Tudor Vladimirescu.

4 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

La ora trei dinspre ziuă am intrat în cazarmă printre sârmele din spatele regimentului, după ce am traversat pe bâjbâite terenul de instrucţie, potignindu-ne prin tot felul de gropi de tranşee şi maluri de pământ. Când a sunat goarna m-am sculat cu ochii cârpiţi de nesomn şi oboseală. Cum nu îmi era aminte de treabă, am căutat să trag chiulul de la atelier. Am fost surprins de către maistru citind o carte în cabina unei maşini şi tot eu m-am simţit supărat de „deranj". M-a pus la muncă şi nu am mai putut să mă „uşchesc", pentru că tot timpul a fost „cu ochii pe mine". După-amiază am urmat cursurile şcolii de caporali.

5 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Deşteptarea s-a făcut la ora patru dimineaţa, pe motiv că astăzi avem tragere cu arma şi trebuie să ne pregătim. Ne-am deplasat cu maşinile la poligonul cunoscut. Am tras bine din poziţia „în genunchi". Pe la ora două după-amiază am tras prost în ţinte îndepărtate şi mişcate. Mai mi-a venit rândul încă o dată să trag, când deja începuse să se întunece. Le-am dat drumul la toate cartuşele fără să mă uit deoarece nici panoul nu se mai vedea, de ţinta de pe el ce să mai vorbim.

6 OCTOMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Toată dimineaţa am făcut instrucţie. Ne-au zăpăcit de tot. Când am zis „Doamne ajută" că am scăpat, a venit maistrul de la atelier şi ne-a luat pe toţi la corvoadă.

22 NOIEMBRIE 1943. BUCUREŞTI

Am terminat cursurile şcolii de caporali şi în ultima zi – festivă – m-a anunţat că am primit şi eu acest grad. Urmează ca în cel mai scurt

timp să-mi cumpăr „bentițele" și să le așez pe umeri alături de bentița îngustă cu „zigzag" albastru de meseriaș la atelier. Sunt „cineva în „satul" meu.

Am scris acasă o carte poștală, în care am comunicat soției că nu îmi mai dă drumul prea curând în concediu și am sfătuit-o să aibă grijă de fetiță, pentru că era bolnăvioară înainte de a pleca eu spre regiment, după ultima vizită făcută la Ploiești.

7 DECEMBRIE 1943. PLOIEȘTI

Socoteala mea de acasă nu s-a potrivit cu cea din târg, întrucât numai după două săptămâni am primit un concediu de o lună de zile. M-am odihnit doar două zile pentru că vineri – în a treia zi – am început lucrul la antreprenorul „neamț" din rafinăria „Astra Română". S-a bucurat că m-am întors din nou la el. Nu a mai fost nevoie să dau probă de lucru. Acum se lucrează maximum nouă ore pe zi deoarece este iarnă.

Abia am lucrat optsprezece ore că l-am și „ciugulit" de o mie de lei acont, iar după o săptămână încă de trei mii de lei. Este tare cumsecade Friț al meu. Acasă, nevoile erau atât de multe și criza de bani așa de mare, încât eram hotărât să lucrez și în zilele de Crăciun, însă nu a fost posibil. S-a întrerupt activitatea pe ziua de douăzeci și trei. Am reluat-o din nou în ziua de Sfântul Ștefan și am lucrat fără întrerupere până în a treia zi după Anul Nou.

În această perioadă de concediu au avut loc și unele „evenimente" mai deosebite. Într-o seară, când mă întorceam de la lucru, m-am suit într-un autobuz foarte aglomerat în fața Gării de Nord, pentru a merge la „Hale" și a mai scurta din mersul pe jos până acasă, în cealaltă parte a orașului. Un călător grăbit a încercat să închidă ușa și m-am ales cu vârfurile a două degete de la mână strivite. A fost o durere groaznică. Imediat s-au și învinețit unghiile.

În cea de a treia zi de Crăciun făceam o legătură de sudură între două conducte de apă în fundul unei gropi adânci. Terminând sârma de sudat, am cerut ajutorului de afară să îmi dea alta. Cum eu eram

„culcat" pe fundul gropii, ca să ajungă la mine cu sârma, el a fost nevoit să se aplece mai mult pe margine. Malul s-a surpat şi a căzut peste picioarele mele, iar ajutorul s-a oprit cu „ţurloiul" unui picior pe ţeavă şi cu umărul în celălalt mal. Am scăpat destul de uşor atât eu, cât şi el. Mai mult ne-am speriat.

După câteva zile, alt ghinion. Trebuia să înlocuiesc o bucată de ţeavă pe un canal de beton plin cu conducte. După ce au fost îndepărtate câteva plăci de deasupra şi am intrat în canal, mi s-a părut că miroase a prea multe gaze. Fiindu-mi teamă de explozie, am ieşit afară, am aprins o hârtie şi am aruncat-o înăuntru. A urmat imediat o bubuitură ca un tun „calibru mare". Un capac de fontă de la o gură apropiată de intrarea în canal a fost aruncat aşa de sus, încât se vedea ca un „păsăroi" mare zburând. La câţiva paşi de gaura de canal, veneau spre locul meu de muncă un inginer al fabricii şi încă o persoană. Suflul exploziei i-a trântit pe amândoi la pământ. De teamă să nu le cadă capacul în cap, au început să se îndepărteze alergând. Capacul a căzut tot aproape de gura canalului şi s-a spart în mai multe bucăţi. A mai „zburat" încă un capac pe un canal lateral. Pe acela nu l-am văzut din cauza unei instalaţii, însă am aflat despre el ulterior exploziei. În urma anchetei care s-a făcut nu mi-au găsit nici o vină; ba din contră, s-a considerat că am procedat bine. Dacă aprindeam aparatul în canal nu mai apucam să scriu aceste rânduri. Toată lumea a fost mulţumită că explozia nu a provocat vreun incendiu. Cum ţeava trebuia totuşi înlocuită şi mie mai îmi era teamă, am aprins aparatul de sudat şi l-am lăsat încetişor în canal, ţinându-l de furtun. Nu s-a mai întâmplat nimic şi am putut să-mi văd de treabă.

26 IANUARIE 1944. BUCUREŞTI

Datorită faptului că acuma am şi eu gradul de caporal, am fost numit ca „sergent de zi" pe baterie. Cu toate că am stat la pândă să aud când se face adunarea sergenţilor şi am fugit pas alergător, am ajuns totuşi ultimul, pentru că şi dormitorul bateriei mele era mai departe. Ofiţerul de serviciu pe regiment m-a pedepsit să fac „broasca" de unul singur în faţa celorlalţi ca să îmi fie mie şi lor învăţătură de minte „dacă te mişti prea încet". După atâta alergătură şi broscărie am crezut că îmi iese sufletul din piept de oboseală.

După miezul nopţii am avut un exerciţiu de alarmă aeriană şi am fost duşi pe întuneric până la parcul de maşini pe câmpul de instrucţie.

4

RUŞII LUI ASAN

1 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Pe neaşteptate, am fost mutaţi cu atelierul mobil în comuna Ruşii lui Asan, judeţul Vlaşca, pentru „exerciţii de manevră", însă există zvonuri că motivul adevărat ar fi protejarea tehnicii de luptă de unele evenimente – eventualele bombardamente aeriene asupra Capitalei. Am fost repartizaţi să locuim în grupuri mici prin casele ţăranilor.

4 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Am scris soţiei la Ploieşti o carte poştală şi am anunţat-o de schimbarea adresei, dar am sfătuit-o ca răspunsul să mi-l trimită tot la cea veche deoarece „...până acum se aude de bine şi e posibil ca după 20 februarie să vin şi eu acasă". Şi în această scrisoare mi-am arătat din nou îngrijorarea în privinţa graviditătii soţiei. Există între noi înţelegerea ca să îmi trimită telegramă, astfel că am întrebat: „... Nu a sosit timpul sau nu mi-ai scris?" Şi în legătură cu Vicuţa am vrut să ştiu: „...Cum se împacă fără mine? Mai mă aşteaptă cu bomboane?"

În această comună, timpul parcă „bate pasul pe loc". Activitatea principală este paza. Într-una din nopţi tot mărşăluind de colo până colo în postul de santinelă am compus în gând o poezie pe care a doua zi am pus-o pe hârtie. Iat-o:

„Mi se scurtează firul vieţii
Şi-mi trec anii tinereţii
În cazarma din Rahovei
Cu aspect de bordei.

Stau în baracă pe scânduri
Amărât şi dus pe gânduri

La vremea de altădată
Când nu ştiam ce e armata.
Mă gândesc şi la prezent
Că nu trebuie să fiu absent
La apelul de dimineaţă,
La instrucţia pe gheaţă,
La munca-n atelier,
La gardă şi la apel."

Tot în această comună am înregistrat o strigătură care mi-a plăcut, auzită la hora din sat:

„Pupo, pupo n-o lăsa,
N-aştepta să zică ia,
Că fetiţe-i ie ruşine,
Când o pupi îi pare bine."

14 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Sunt de două săptămâni în această comună şi pot spune că m-am plictisit deja de monotonia trecerii timpului. Nu ştiu nimic de situaţia de acasă, dacă soţia a născut sau nu. I-am scris din nou o carte poştală şi am anunţat-o că eu „sunt aproape bine şi sănătos". În încheiere mi-am exprimat speranţa că în curând am să vin şi eu acasă, lucru care de altfel îl doresc din toată inima.

20 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Dacă eu sunt absorbit de problemele şi gândurile mele de om însurat – de familist –, marea majoritate a camarazilor mei sunt „flăcăi", cu alte preocupări în special după ce se întunecă. S-au închegat unele prietenii cu fetele şi cavalerii din sat. Se „descurcă" fiecare cum poate, pe la câte o clacă, unde se depăşunează porumbul sau se curăţă boabele de pe coceni, pentru a fi duse la moară. Acolo se mănâncă boabe de porumb fiert, dovleac copt, nuci şi uneori se mai „suge" şi ceva vin „puterea ursului". Şi se mai „zbenguie", se mai pupă pe furiş, pe la căpiţele de fân de prin grădini. Duminica le sar ţintele de la bocanci la hora din sat.

Despre un „tiz" de al meu, tot sudor, tot însurat, dar fără copii şi cu un alt temperament, de la alt atelier mobil, am aflat că s-a lăudat la fata gazdei sale că este fiul unui fabricant de mobilă şi că părinţii săi ar dori să se însoare cu o fată de la ţară, voinică, frumoasă şi sănătoasă. „A bătut şaua ca să priceapă măgarul". Imediat fata s-a îndrăgostit lulea de „fiul fabricantului", astfel că „tizul" meu trăieşte ca un „bulibaşă", pentru că părinţii fetei sunt în stare să-l ţină – dacă se poate – numai în puf, sperând într-o partidă bună pentru fata lor.

20 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Am scris acasă o carte poştală:

„Dragă Ţicule,

Astăzi împlinesc doi ani de când am plecat militar. Mă găsesc în această comună departe de tine şi de ceilalţi. Fiindu-mi dor, îţi scriu aceste rânduri şi vă anunţ că până aseară am fost sănătos. Peste noapte s-a deschis uşa, am făcut cuie până la ziuă şi acum sunt răcit. Să nu fi supărată pe mine că nu am putut veni. E foarte greu. Dar totuşi încerc săptămâna asta. Sunt neliniştit de tine că nu ştiu ce ai făcut până în prezent. Nici telegramă nu mi-ai dat după cum ne-am spus. Nu ştiu ce să mai cred. Mama şi Vicuţa ce mai fac? Poţi să îmi scrii aici. Amănunte primiţi când oi veni acasă. Te sărut cu drag, Mitu."

21 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Astăzi, atât eu cât şi camarazii cu care locuiesc împreună am fost chemaţi de „fiul fabricantului de mobilă" de a veni seara la el la cantonament „că este rost de pileală şi mâncare bună". Când am sosit noi, în casă se aflau invitaţi mai mulţi băieţi şi fete, câţiva vecini mai în vârstă, plus camarazii noştri care lucrau acolo. Pe masă erau câteva străchini cu miez de nucă şi gogoşi calde, pâine, sticle de ţuică şi vin şi pahare de toate calibrele şi formele. Mari, mici, grose, subţiri, albe sau colorate, cu flori sau fără, probabil şi împrumutate de pe la vecini, deoarece gazda – după părerea mea – nu ar fi putut avea aşa multe. Am început să mâncăm şi să bem. Gazda făcea în continuare gogoşi. Cum le punea pe masă dispăreau în burţile noastre nesătule.

S-au spus multe „bancuri", ghicitori, s-a cântat în cor şi individual, s-a ţopăit de unul singur etc. Vinul „puterea ursului" şi ţuica şi-au spus

cuvântul. Toţi eram „afumaţi" şi cu chef de vorbă. Cel mai „activ" a fost Dragomir electricianul – un băiat cam pirpiriu, dar drăguţ –, „haimana" de Bucureşti. La un moment dat i-a cerut gazdei un ac cu aţă „ca să îşi coasă gura". A luat acul, la înfipt în falcă şi l-a scos cu aţă cu tot prin gură. Atât. A lăsat să se înţeleagă că tot aşa îşi poate coase şi buzele. Am rămas şi noi toţi cu gura căscată „ca la dentist".

Văzând că are succes, a început să se laude că el poate să roadă sticla de la lampă şi, cum era „bine afumat", s-a ridicat de la masă şi s-a repezit chiar să ia sticla lămpii cu gaz de pe perete şi să-i facă de petrecanie. L-a oprit gazda ca să nu facă aşa ceva, pentru că nu are alta de schimb şi putem rămâne pe întuneric. A promis că aduce una spartă gata. S-a dus în curte şi a luat o rămăşiţă de sticlă ciobită care o avea înfiptă, alături de oale sparte, într-un gard de nuiele din faţa casei. Dragomir şi-a înfipt dinţii în ea ca într-o felie de cozonac. Să vezi şi să nu crezi.

În timpul petrecerii, uşa era mereu în mişcare se deschidea şi se închidea permanent. Fete şi băieţi sau camarazi de ai mei ieşeau afară „ca să se răcorească, pentru că în casă era prea cald". Unul s-a întors cu ceva paie pe veston. S-au bătut „apropouri" şi s-a făcut mare haz. Se înroşise „băiatul" ca o fată mare.

Deodată Dragomir a strigat: „Fiţi atenţi la mine! Eu beau paharul de vin fără să-l ţin cu mâna". S-a aplecat deasupra mesei, a înfipt dinţii în pahar, l-a ridicat în sus şi a început să-l soarbă până l-a golit. Când l-a pus la loc pe masă gol, a strâns mai tare şi a rupt o bucată din buza lui, spre disperarea gazdei, care a spus că paharul nu este al său, ci al unei vecine. Au rămas toţi cu gurile căscate.

S-a băut şi petrecut în continuare. Cu toate că am nimerit un pahar mai mare – şi eu am fost probabil „mai însetat" – am căutat să mă „ţin de cârd", astfel că fără să vreau am „supt" mai mult decât ceilalţi. Cum în comparaţie cu alţii eu nu rezist la băutură, pentru că nu am fost şi nu sunt „antrenat" în acest cop, mi s-a făcut repede somn şi am dormit cu capul pe masă. Târziu în noapte, când am plecat la cantonament, eu nu am mai putut merge singur drept pe picioarele mele şi am fost sprijinit de subţiori de către alţi doi camarazi. Nu ştiu ce s-a mai petrecut în timpul cât „am fost absent din oală".

22 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUȘII LUI ASAN – JUDEȚUL VLAȘCA

De dimineață am aflat că în timpul petrecerii de aseară, când eu eram „obosit" și dormeam cu capul pe masă, s-au purtat discuții și despre curaj și frică între Dragomir electricianul și un tânăr țăran din sat, care s-a lăudat că lui nu îi este frică de strigoi, că se poate duce la miezul nopții în cimitir și aduce de acolo o cruce de pe un mormânt, ca dovadă a curajului său. Dragomir l-a contrazis că nu poate să o aducă, pentru că nu îl lasă strigoii. Au bătut palma împreună pentru un pariu pe o damigeană de zece litri de vin și o tavă mare cu plăcintă. Cine pierde plătește. Așadar, diseară este din nou rost de haleală bună și „udătură". Știam că Dragomir „este lefter" și că „împușcă leul" și mă miram de unde atâta curaj pe el să facă un asemenea pariu.

Pe la ora nouă seara, după așa-zisa stingere, ne-am prezentat din nou la „fiul fabricantului de mobilă" la cantonament și ne-am înfipt la plăcintă, vin și gogoși din partea gazdei în așteptarea „miezului de noapte". Se revenise la atmosfera de veselie și voie bună de aseară. Când a sosit ora, am ieșit pe prispa casei cu lampa de gaz după noi să vedem „ce o să iasă dintr-o asemenea prinsoare". Afară era întuneric beznă. Tânărul țăran a ieșit pe poartă în uliță și a pornit în direcția cimitirului, care nu era prea departe. După puțin timp a plecat și Dragomir, în aceeași direcție, însă prin spatele grădinilor. Când eram pe punctul să îmi pierd răbdarea și voiam să mă retrag în cameră, din cauza frigului care m-a cuprins, aud deodată niște urlete și răgete fioroase de lei, tigrii, gorile și alte animale sălbatice, încât îți făcea impresia că te afli în inima Africii. Cu toate că îmi dădeam seama că asemenea răgete și urlete de animale sălbatice sunt făcute de om, a început să se zbârlească pielea pe mine, fără să vreau. Așa ceva am auzit numai la cinema, în filmele cu „Tarzan în junglă". Nu a trecut mult timp și a apărut din noapte tânărul nostru țăran. A sărit peste gardul de nuiele din fața casei ca și când nu ar fi existat și din viteză s-a împiedicat de jugul de la carul cu boi care era în fața noastră și a căzut cât era de lung, gata să se lovească de scara de lemn de la prispa casei. Era fără căciulă pe cap și desfigurat la față de frică. S-a suit pe scară în „patru labe" aproape leșinat. De cruce nici pomeneală. Deci, a pierdut prinsoarea.

Când s-a dezmeticit s-a jurat că a văzut cu ochii lui morții fugind după el urlând, ca toate fiarele pământului, că a uitat pentru ce s-a dus în cimitir și a fugit de groază.

S-a întors și Dragomir agale și ne-a spus că el a fugit după flăcău și a răgit ca Tarzan și nu morții din cimitir. Cum „miza " era însemnată s-a pornit o hărmălaie de nedescris. S-au format două tabere. Una de țărani și alta de ostași. Țăranii erau superstițioși și cu toții au fost de acord cu afirmația gazdei care a zis că: „Dumnezeu nu l-a lăsat să facă o faptă rea". Un țăran a venit la timp cu ideea ca Dragomir să ne dovedească că el este Tarzan. A și dovedit pe loc. A pus mâinile la gură într-un anumit fel, numai de el știut, a început să le miște și să mai apese din când în când pe falcă și să scoată niște răgete ca și cele auzite mai înainte. Au urmat murmure de mirare și admirație, inclusiv din partea noastră, a răcanilor. Unele femei și fete își făceau semnul crucii, își scuipau în sân de sperietură sau chiar spre Dragomir. Una dintre ele a spus că el nu e om, ci „ucigă-l toaca" sau „necuratul". Noi răcanii râdeam cu gurile lărgite până la urechi de naivitatea lor și eram tare mândri de isprava camaradului nostru. Îl știam noi pe Dragomir că este cam „poznaș", dar nu ne-am așteptat să fie atât de talentat și abil pentru o asemenea trăsnaie.

„Șmecherul" nostru de electrician și-a dat seama că ar mai putea fi rost și în viitor de ceva „haleală" bună și băutură, astfel că a început să se laude că el știe „să dea" cu cărțile și cu bobii, să ghicească în cafea și în palmă, să facă farmece pentru dragoste, să lege și să dezlege căsătorii și alte baliverne. Și ca să fie crezut că are legături cu dracul, a scos de la capelă o lamă de ras și, după ce ne-a făcut atenți pe toți, a spus că are să o înghită și nu pățește nimic. Iar au început femeile să-și facă cruce a mirare și neîncredere, iar bărbații – în special țăranii – să se înghesuie mai aproape de el spre a vedea mai bine „minunea" pentru ca să nu fie „trași pe sfoară" cu vreo șmecherie de-a lui.

Dragomir a băgat lama de ras între măsele și cu atenție a început să o spargă. După fiecare trosnitură o plimba încet cu limba prin gură până când a făcut-o bucățele din ce în ce mai mici. Ne-a arătat-o de câteva ori pe limbă, în stadiul în care se afla. La un moment dat ne-a spus că a înghițit-o, a căscat gura mare și ne-a dovedit că nu mai are nimic în ea. După felul cum a mișcat din cap și din gât – vrând, nevrând – a trebuit să admitem că a înghițit ceva.

Deoarece bucatele şi udătura se terminaseră de mult, am plecat la camera noastră când cocoşii cântau dinspre ziuă. Am mers singur pe picioarele mele, pentru că astă-seară am băut cu un pahar mai mic şi nu am mai abuzat, cu gândul ca să evit durerea de cap care am avut-o ieri-dimineaţă. La cameră, Dragomir a scos pe limbă dintre falcă şi gingie lama de ras pe care ne-a arătat-o din nou, a scuipat-o jos şi ne-a spus: „Ce mă, voi credeaţi că sunt prost să o înghit?" Într-adevăr, nu a fost prost pentru că doar o ascunsese.

23 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUŞII LUI ASAN – JUDEŢUL VLAŞCA

Astăzi, înainte de amiază, Dragomir a fost căutat pe la corpul de gardă de o ţărancă mai în vârstă, care purta cu ea ceva alimente într-un şervet. Din discuţia purtată cu femeia a reieşit că aceasta are o fată care a fost măritată de câteva ori cu un chiabur din sat şi că acesta a părăsit-o de trei luni de zile. „Bătrâna" a auzit prin sat despre isprăvile care le poate face Dragomir şi dăruindu-i bocceluţa cu alimente şi băutură l-a rugat să facă ceva „farmece" cu ajutorul cărora ginerele ei să se întoarcă înapoi la fată şi la copil. Dragomir nu a stat pe gânduri, a luat legăturica cu mâncare şi băutură şi i-a promis că are să se ocupe de această treabă, dar i-a cerut femeii să mai pregătească ceva bun, pentru că are să vină la ea împreună cu câţiva camarazi. Totodată, i-a dat asigurări că în câteva săptămâni ginerele ei o să se întoarcă acasă „înnebunit de dragoste", „călare pe băţ" şi că nu are să mai plece niciodată la altă femeie.

La prânz, am golit sticla de ţuică, am mâncat găina friptă şi ouăle fierte, precum şi raţiile noastre de la cazan. Cu burţile pline, eram în bună dispoziţie pentru discuţii şi glume. La un moment dat, Dragomir ne-a făcut atenţi: „Să vedeţi voi ce am să fac eu acum". S-a dus în camera alăturată şi a luat de acolo două gogoşi de viermi de mătase. A scos din buzunar o bucăţică de sârmă de aramă – liţă pentru siguranţe – şi a înfipt-o prin ambele gogoşi. A mai scos un folmotoc de vată şi faşă pentru bandajat răni, „şterpelite" probabil din trusa de medicamente. A băgat gogoşile în vată şi le-a înfăşurat cu bandaj. A făcut grămadă pe masă toate oasele de la găina friptă şi cojile de ouă. S-a uitat prin cameră să mai găsească ceva potrivit pentru planul lui. A văzut în faţa sobei coceni de porumb care noi îi foloseam în loc de lemne de foc. I-a

așezat lângă resturile de pe masă, dar apoi s-a răzgândit. I-a luat și a ieșit pe ușă afară. Noi răcanii, foarte curioși, am ieșit după el. S-a dus sub un șopron unde proprietarul își ținea căruța și a luat cu degetul păcură și unsoare de la osiile roților și a mânjit „ciocălăii" de porumb, pe fiecare în parte, însă numai pe jumătate. Noi ne minunam de ideile lui „savante". Am încercat să-i venim în ajutor cu unele propuneri, însă Dragomir „făcea pe nebunul" ca un vrăjitor adevărat și nu a luat în seamă nimic. Observasem însă că abia își mai putea ține râsul. A văzut în spatele grajdului, aruncate la gunoi, două jumătăți de coajă de dovleac și le-a luat. La înapoiere a mai găsit pe drum mătase de porumb și fecale uscate de la vreo javră de câine. În cameră a văzut pe masă un plic alb al unui camarad. L-a luat și a vârât în el gogoșile de mătase înfășurate în vată și bandaj și tacticos l-a și lipit. Peste fața de masă, proprietăreasa avea o hârtie colorată cumpărată de pe la bâlciuri. Dragomir a înfășurat în ea cei doi coceni de porumb, oasele găinii, cojile de ouă, mătasea de porumb, plicul cu gogoșile de mătase și fecalele de câine. Voia să le lege, însă nu avea sfoară potrivită. În tinda casei erau agățate într-un cui mai multe gheme făcute din zdrențe, ce urmau a fi țesute la război de către gospodină. A desfăcut un ghem, a luat o bucată lungă din el și a legat pachetul, apoi l-a introdus într-una din jumătățile de dovleac, iar pe cealaltă jumătate a pus-o deasupra. Ca să nu se desfacă, le-a legat împreună tot cu „sfoară" din ghem. A plecat iar în tindă și s-a întors cu o zdreanță de cârpă neagră și murdară. A înfășurat „dovleacul" în ea, a scos acul cu ață de la capelă și a cusut pachetul ca și când ar fi urmat a fi trimis prin poștă.

Seara, am plecat cu toții la casa femeii. Dragomir a luat cu el, în afară de pachetul cu „farmece", și o sârmă de sudat, pe care a îndoit-o la capete sub formă de „S". După ce am mâncat și am băut tot ce ne-a dat, el a băgat un capăt al sârmei prin zdreanța pachetului și a trecut cu „fata" în camera alăturată, pentru a explica ce are de făcut în continuare. Noi stam. Celălalt capăt al sârmei „fata" trebuia să-l agațe de poarta casei bărbatului său, cu „farmecele" atârnate în interiorul curții. La înapoiere urma să facă rost de o nuia dintr-un pom pe care să o târască în urma sa până acasă.

24 FEBRUARIE 1944. COMUNA RUȘII LUI ASAN – JUDEȚUL VLAȘCA

Astăzi a sosit pe neașteptate nevasta adevărată a „tizului" meu sudor, „moștenitor al fabricii de mobilă". A tras cum era și normal la cantonamentul bărbatului său. Surpriza a fost enormă – în special – pentru fata „îndrăgostită" și părinții săi. Între timp prin sat a circulat zvonul că „fata lui cutare s-a logodit cu un militar și că o să se căsătorească la oraș". Acum „vocea mahalalei" bubuie de clevetiri la adresa acestei familii. „Tizul" meu a fost nevoit ca pentru perioada cât soția sa va sta să se mute în altă casă și să plătească chirie. Ceilalți ostași din cantonament au fost avertizați de gazdă să nu mai dea ochii cu ei că nu le mai dă nici apă de băut. Erau convinși că soldații știau că „logodnicul" este un mincinos.

Spre seară au sosit de la regiment mai multe camioane cu ostași, care să ne înlocuiască pe noi în serviciul de pază din comună. Plecarea noastră de aici a „picat" bine – tocmai la „tanc" – pentru amorez, ca și pentru Dragomir „făcătorul de farmece".

În ceea ce mă privește, am fost tare bucuros că o să am posibilitatea „să fug" până la Ploiești, să știu dacă mi-a născut soția și să aflu care este situația ei după o perioadă atât de lungă de timp fără nici un fel de veste.

4 MARTIE 1944. BUCUREȘTI

Am primit concediu mai repede decât mă așteptam și am zbughit-o la Ploiești. Acasă, soția era „bine". Pe data de treisprezece februarie mi-a mai făcut o fetiță, fără a fi asistată de vreun medic, numai cu o moașă de cartier. Injecțiile necesare au fost cumpărate de soacră-mea, cu toate că din cauza sărăciei „trăgea tare mâța de coadă" cu toți ai ei. Eu îmi dorisem foarte mult un băiat, însă nu a fost să fie. Deci acum am două fetițe – să-mi trăiască. Spun și eu la fel cum spun unii „români" de ai noștri și recunosc că nu greșesc cu nimic. Dolofana mea a și fost botezată de o soră a nașei lui Vicuța și a primit numele de Victoria-Niculina. A mai botezat-o încă o dată acasă soția și cu mama, că îi zic „Nina". Botezul a costat-o pe nașă doar o lumânărică și câteva scutece noi, pentru că plăpumioara și un costumaș au rămas de la celălalt botez, făcut de sora sa care avea fabrică de tricotaje pe „Calea Oilor" și magazin de vânzare în fața „Halelor Centrale".

„Nașa" nu s-a mai ostenit să se înapoieze cu fina până acasă la maică-sa. A considerat că și așa datoria creștinească a fost îndeplinită, pentru că și-a făcut o pomană cu ea. Când am auzit toată „povestea", mi-am zis în sinea mea că și cu botez și fără de el „este același drac". De schimbat tot nu se poate schimba ceva.

Luni m-am prezentat la Casa Asigurărilor Sociale cu o cerere pentru a primi un ajutor de naștere pentru soție în bani și scutece, pe baza cotizațiilor care le-am plătit timp de șase ani la această „casă". Mi s-a spus că nu am nici o șansă să primesc ceva, deoarece nu sunt cu cotizațiile „la zi" și pentru că cererea am înaintat-o prea târziu.

10 MARTIE 1944. PLOIEȘTI

Trei zile am tot căutat de lucru. De stat acasă „la odihnă" nici pomeneală. Până la urmă m-am angajat la un antreprenor din rafinăria „Columbia" aproape de Gara de Vest. Am primit imediat legitimația de intrare cu numărul douăzeci pe care scrie că rafinăria este societate anonimă cu un capital social de 380 000 000 și că este înmatriculată la Of.Reg.Comerț nr. 1105/1932. Legitimația a fost vizată și de comandantul gărzii și este valabilă până la nouă aprilie a.c.

Se lucrează nouă ore pe zi și salariul este mai bun decât cel primit la ultima antrepriză la care am lucrat, însă și prețurile la bonurile de consum „au săltat" extraordinar de mult în această perioadă.

Am aflat de la un lucrător mai vechi că acest antreprenor este cel mai „cărpănos" din oraș și că pentru a nu rămâne „cu buza umflată" la sfârșitul angajării trebuie să îi cer cât mai des aconturi mici. Am să țin seama de acest sfat binevoitor. O să-mi fie foarte greu deoarece fabrica este departe de casă și trebuie să merg numai pe jos din „noapte în noapte".

3 APRILIE 1944. PLOIEȘTI

Din acest concediu – ca și din celelalte – am lucrat maximum de timp posibil și sunt foarte mulțumit, cu toate că mă simt tare obosit. Cu „lichidarea" nu am avut nici un fel de probleme, deoarece săptămânal l-am „împușcat" pe antreprenor cu câte un acont. A apărut un pic soarele și pe ulița noastră, pentru că am reușit să ne punem un pic pe picioare în ce privește aprovizionarea cu alimente. Mâine trebuie să plec din nou la cătănie.

15 APRILIE 1944. ÎN DEPLASARE

Fiind Ajun de Paşte, proiectasem să fac rost de un bilet de voie în Bucureşti, însă eu să „fug" la Ploieşti, pentru a sărbători Paştele cu ai mei. La ora unsprezece a fost bombardată Capitala, astfel că planul meu a fost dat peste cap. A venit ordinul ca toate maşinile să fie deplasate în judeţul Vlaşca. Am muncit cu toţii mult pentru pregătirea deplasării, în special la încărcat în camioane tot felul de lăzi şi materiale. Am pornit pe înserate şi am ajuns în comuna Letca Nouă, după ora douăzeci şi unu, pe un drum plin de hârtoape, după ce am părăsit şoseaua naţională. Am umblat din casă-n casă după cantonament, întărâtând câinii şi sculând oamenii din somn. Gazul este scump şi ei s-au culcat ca de obicei o dată cu găinile. Până la urmă am găsit o cameră la un ţăran bătrân, anume Vlad. Când am vrut să intru înăuntru m-am lovit zdravăn cu capul de pervazul scund al uşii. Am aşternut o foaie de cort jos pe pământ, pentru că în pat s-a culcat sergentul T.R. M-am întins şi eu cu capul spre soba rece şi cu picioarele sub pat. Ne-am învelit trei inşi cu o singură pătură. M-am sculat în ziua de Paşte înţepenit, atât de frig, cât şi din cauza „patului prea moale".

5

LETCA NOUĂ. JUDEȚUL VLAȘCA

16 APRILIE 1944. PRIMA ZI DE PAȘTE. LETCA NOUĂ – JUDEȚUL VLAȘCĂ

Am plecat repede la atelier, pentru că din cauza drumului prost de azi-noapte a și venit o mașină la reparat și a trebuit să punem în mișcare strungul. Zgomotul grupului electrogen a adunat în jurul atelierului o puzderie de copii din sat.

Slujba la biserică era în toi, dar noi ne vedeam de lucru, ca și când ar fi fost o zi obișnuită. Am fost chemați să primim echipamentul nou, pentru starea de război. Nu se poate ști cine va avea „norocul" să fie îngropat cu el până la sfârșitul acestui an. Cu echipamentul în brațe, m-am dus la cantonamentul de azi-noapte, ca să mă schimb. Bătrânii tocmai se întorseseră de la biserică și au pus în mijlocul camerei, pentru noi ostașii, o măsuță scundă și rotundă cu trei picioare. În jur erau scăunele mici. Pe măsuță erau așezați covrigi și câte un ou roșu. A adus moșul din tindă o sticlă de țuică îndulcită cu zahăr și „ne-a omenit". A ciocnit și el un păhăruț cu noi. Băbuța sa părea suferindă, pentru că își clătina continuu capul. Peste puțin timp a venit și o vecină, care ne-a împărțit câte o felie de cozonac cam ars și câte două ouă roșii la fiecare. Atmosfera aceasta solemnă și totodată tristă m-a impresionat foarte puternic. Înghițeam cu noduri, gândindu-mă la nevastă și copii, gata-gata să „ud coada pisicii" plângând că eu umblu de unul singur pe la uși străine și că trebuie să mănânc din pomeni, în loc să mă ospătez cu ai mei din ceea ce aveam.

Pentru prânz s-a improvizat rapid în curtea unui țăran o masă lungă din pari de lemn înfipți în pământ, cu scânduri de pe unde s-a găsit. Am băut ciorba direct din gamelă, deoarece m-am „pomenit" fără lingură în sacul de merinde. Ne-au mai dat câte o jumătate de

cană de vin, puternic „botezat" cu apă, şi câte un ou fiert. Al meu s-a nimerit să fie turtit, aproape plat. Am mai primit o bucăţică de friptură de miel cu piure de cartofi. Păcat că Paştele nu „cade" mai des, ca să ne bucurăm de o mâncare de zile mari.

Am hotărât, împreună cu ceilalţi camarazi, să ne căutăm o cameră mai bună şi am şi găsit la o familie de ţigani. Când ne-am dus cu bagajele, uşa era încuiată. Am aflat de la un vecin că ţiganii au plecat la horă pe malul gârlei. Seara, am mâncat tot la acest vecin slănină şi ouă roşii. Ţiganii s-au întors târziu în noapte, astfel că ne-am culcat tot unde am mâncat. Din cauza „milioanelor" de purici, cred că nu am dormit nici două ore din noapte pentru că am avut multă treabă cu scărpinatul.

17 APRILIE 1944. A DOUA ZI DE PAŞTE. COMUNA LETCA NOUĂ – JUDEŢUL VLAŞCA

Adunarea de dimineaţă s-a făcut în dorul lelii, mai mult pentru a se constata prezenţa. M-am dus la atelier şi am făcut puţină ordine, apoi am trecut în registru materialele consumate ieri. Pe la ora zece, mi-am mutat şi eu bagajele la ţigani. Am constatat că aici este mai bine ca la bătrânii unde am dormit în prima noapte, ca şi la românul cu „puricii". Ţiganii au pături şi saltele umplute cu paie, în loc de rogojini, după cum am văzut în câteva case pe care le-am vizitat când am sosit în comună.

După-amiază am tras un pui de somn, apoi am plecat cu sergentul T.R. la horă în sat, însă prin spatele caselor ca să nu fim văzuţi. Ne-am întors cu puţin înainte de a se înserа. Am rămas surprinşi când ţiganul ne-a spus că nu are lampă. Eu cred că avea, însă nu îi convenea „să-i ardem noi gazul de pomană". Neavând ce face, am mai stat de vorbă cu ei. Când am plecat la culcare, ţiganul ne-a dat şi o şubă mare, cu care să ne învelim. Am dormit mai bine ca la români.

18 APRILIE 1944. COMUNA LETCA NOUĂ – JUDEŢUL VLAŞCA

Cafeaua de dimineaţă a fost amară. Eu însă am mai cerut ceva în plus şi am îndulcit-o cu zahăr de acasă. La atelier, mai mult am „ars mangalul", decât să lucrăm. Eu parcă aveam o greutate pe spinare şi nu îmi era aminte de nimic.

M-am dus mai târziu la masa de prânz şi nu am mai găsit decât „salată orientală", pe care noi am botezat-o „orizontală". Pâinea a fost făcută în comună. Semăna cu un „turtoi". Era necoaptă şi cleioasă la mijloc. Din cauza unei măsele care nu mă lăsa în pace încă de ieri şi a unui abces la gingie, m-am chinuit mult până am reuşit să mănânc.

Am rugat-o pe ţigancă să-mi încălzească apă, cu care m-am spălat şi la cap într-o albie micuţă de lemn. Tot ea a copt astăzi pâine la soba din camera noastră, astfel că seara era încă fierbinte şi ne-am culcat la căldură.

19 APRILIE 1944. COMUNA LETCA NOUĂ – JUDEŢUL VLAŞCA

Ne-am sculat cam târziu. Până când m-am îmbrăcat eu, un camarad ardelean – mai gospodar – s-a dus la casa vecină şi a prăjit câteva ouă cu slănină şi ceapă. Abia am terminat de mâncat când am fost anunţaţi de un ostaş să mergem pentru a primi cască şi armă. Tot el ne-a spus că probabil o să plecăm pe frontul din Moldova. Chiar aşa a şi fost. După ce le-am luat în primire, am început să ne strângem bagajele pentru plecare. Nu se putea ca în asemenea împrejurări să nu „pice" şi ceva pentru sudat. Am mai mâncat încă o dată ouă prăjite, astfel că mâncarea de la cazan mai mult am „frunzărit-o".

După-amiază am început cu ceilalţi camarazi să pregătim şi atelierul cu remorca pentru deplasare, deoarece maistrul era „fugit" acasă la Bucureşti. Cum eu cunoşteam mai bine ca toţi ce aveam de făcut, m-am pomenit comandând pe post de maistru. Abia pe la ora nouă seara am terminat ceea ce am avut de făcut. Atelierul a fost scos în şosea, gata de plecare.

În aşteptarea orei „H", soldaţii şedeau pe marginea şanţurilor şi comentau evenimentele. Majoritatea erau îngrijoraţi. O să plecăm însă nu se ştie câţi ne vom mai întoarce. Alţii au făcut rost de băutură şi se „cinsteau" grupaţi pe lângă maşini. Majoritatea oamenilor atelierului nostru erau adunaţi într-o casă din apropiere. Am pus „mână de la mână" şi am cumpărat câteva kilograme de vin. Am băut şi eu destul de mult. Cum îmi lipsea antrenamentul, am simţit că ceva-ceva nu este în regulă. Am intrat în gardă cam cherchelit. Nici nu am mai apucat să-mi şterg arma de unsoare pe ţeavă. Timpul a trecut repede, pentru că am circulat din când în când între două grupuri de ostaşi

care „chefuiau" pe lângă maşini şi „am căscat" şi eu gura la ei. Câinii din sat parcă lătrau şi urlau a pagubă. Ostaşul care a venit să mă schimbe era şi mai „dres" ca mine. M-am dus din nou la cameră, unde „ai mei" jucau cărţi. Am aflat că popa din sat nu mai vrea să vândă băutură. Doi „deştepţi" s-au oferit să facă ei rost de „pileală" din altă parte. După ce au strâns de la toţi banii necesari au plecat. Am aflat ulterior că au vrut să spargă pivniţa popii, să fure vin, iar banii să le rămână lor. În timp ce încercau să scoată lacătul au fost surprinşi de popă, care a ieşit afară în cămaşă şi izmene, cu capul descoperit şi cu un felinar în mână strigând „hoţii", parcă ar fi fost Sfântul Petru la poarta raiului. S-a iscat hărmălaie, au ieşit sătenii pe la porţi, câinii lătrau mai vârtos ca înainte. „Afaceriştii" noştri s-au întors valvârtej, cu sufletul la gură, fără să ne spună însă că nu au putut ajunge la butoi, ci numai faptul că s-au luat câinii după ei, s-au speriat şi au fugit. Nu a trecut mult timp până a venit după noi un camarad să ne facă atenţi că „este bucluc". Cum eu mă aflam chiar lângă uşă, am înşfăcat puşca şi am fugit la atelier. Din cauza surprinzei şi a vitezei cu care am acţionat mi-am uitat sacul de merinde cu gamela, bidonul de apă şi lingura. Era aproape ora trei după miezul nopţii şi domnul colonel în persoană a venit în inspecţie, probabil alarmat de ceea ce se întâmpla prin sat. Când m-a întrebat „de unde vin", i-am răspuns foarte inspirat „din gardă", astfel că am fost crezut şi lăsat în pace. Şi ceilalţi au mințit fiecare în parte, după cum s-au priceput.

6

FRONTUL DIN MOLDOVA

20 APRILIE 1944. ÎN MARŞ

Nu a trecut mult timp după această „tărăşenie" şi coloana de maşini şi tehnică de luptă s-a pus în mişcare. A fost greu până am scăpat de hârtoape şi am ajuns la şoseaua naţională. Pe la ora patru dimineaţa ne aflam dincolo de comuna Ghimpaţi. Cred că în noaptea care a trecut nu au fost prea mulţi care au reuşit cumva să doarmă. Când se lumina de ziuă am intrat în Bucureşti. La ieşirea din comuna Otopeni a trebuit să ne oprim cu atelierul, pentru ca să reparăm o maşină rămasă în pană de motor. Ne apropiam de Ploieşti şi eu doream din toată inima să trec pe acasă să-mi văd familia. Nu puteam însă să fug ca în 1942 când ne-am deplasat cu trenul. În condiţiile actuale nu aveai cu ce ajunge din urmă coloana.

Pe la ora unsprezece am intrat în Ploieşti. Oraşul era pustiu, părăsit. Am îndrăznit să îl rog pe domnul locotenent să mă lase să merg până acasă şi să mă aştepte undeva până mă întorc. Nu a fost de acord să plec singur. Până la urmă, probabil din milă pentru mine şi ca răspuns la insistenţa maistrului care mă considera printre cei mai buni dintre oamenii săi, a admis să mergem cu atelierul. M-a primit sus în cabină ca să le arăt drumul. Oraşul a fost bombardat în ultimul timp de mai multe ori. Am trecut pe lângă Gara de Sud, care era „atinsă" de bombe. Dărâmăturile caselor şi gropilor de bombe aproape că se ţineau lanţ. Despre centrul oraşului pot spune că era „harcea-parcea". În drumul nostru, pe strada Văleni, se afla atelierul de cizmărie al unui cumnat al meu. L-am găsit cu lacătul la uşă, ca de altfel toate prăvăliile pe lângă care am trecut până atunci. Am intrat pe Calea Oilor. Peste tot prăpăd, încât simţeam că mi se rupe inima de jale. După ce am intrat în mahalaua „Sfântul Vasile" am cotit pe strada Andrei Mureşanu pe care

locuiau sora mai mare şi fratele meu şofer. Ca prin minune, casele lor erau în picioare, neatinse de bombe, însă părăsite. Locotenentul nu a vrut să meargă mai departe, cu toate că mai era doar o chestie de câteva minute. Am fost nevoit să-mi las pachetul cu hainele civile la o cucoană pe care nu o cunoşteam, dar de pe aceeaşi stradă. Ulterior am regretat foarte mult faptul că nu am mers direct spre nevastă şi copii. Nu am avut încotro şi i-am arătat maistrului drumul spre bariera Bucov, în direcţia Moldovei. Abia am ieşit din oraş şi a trebuit să ne oprim, pentru a repara o maşină rămasă în pană aproape de podul de peste râul Teleajen. Eu nu am avut nimic de făcut la ea. M-am întins la soare, pe un mal de pe marginea drumului. Starea mea sufletească era jalnică, doar că nu plângeam. Nu îmi era nici foame, nici sete sau somn cu toate că azi-noapte nu am dormit deloc. Prin cap îmi treceau tot felul de gânduri, care de care mai sumbre şi întunecate. Nu am întâlnit pe nimeni din familie sau cunoscuţi să aflu pe unde s-au refugiat ai mei. După ceea ce am văzut, am ajuns la concluzia că nici soţia mea nu poate fi acasă. Nu ştiam nici dacă mai trăieşte şi nici unde se află să îi pot scrie. Nu ştiam dacă mai avem sau nu mai avem casă de locuit. Mai mă durea şi capul, probabil din cauza abcesului de la măsea.

La ora paisprezece ne aflam opriţi în dreptul gării Inoteşti, nu departe de Mizil. Mecanicii reparau o rablă de maşină, „rămasă de căruţă" pe drum. Stam la soare şi mă gândeam că de aici până la unchiul meu, dintr-o comună apropiată, sunt numai şase kilometri şi că acolo neapărat ar trebui să se afle cineva din familie, probabil chiar mama şi soţia cu copiii.

Pe la ora patru după-amiază am intrat în oraşul Buzău. Unii ostaşi s-au dus de au mâncat şi băut într-o cârciumă. Eu am băut un pahar cu limonadă de la un ţigan, din borcan. De fapt era nişte apă caldă, de culoare roşie şi cu gust sălciu. Mi-a părut rău că am dat banii pe o asemenea porcărie. Am mai cumpărat un ziar şi o pâine neagră, din care am rupt numai un colţ, iar restul am băgat-o în ladă ca rezervă.

În partea cealaltă a oraşului, lângă podul de fier de peste râul Buzău, am dat peste altă maşină de a noastră rămasă în pană cu lanţurile de distribuţie rupte. Reparaţia a durat aproape două ore. În continuare, şoseaua nu mai este asfaltată. Praful este gros şi înecăcios. Pe marginea drumului ne aştepta un motociclist. Nu am mai stat pentru a-i repara rabla pentru că a fost urcată sus în atelier între strung şi bancul de lucru.

Seara am ajuns în orașul Râmnicu Sărat. Oprirea a fost numai de câteva minute în centru, de unde am cumpărat și eu cinci cărți poștale pe ultimii bani care i-am avut, după care am plecat mai departe. Mașina noastră de serviciu, cu ostași și materiale, în loc să meargă spre Focșani, a apucat pe drumul Brăilei. Nu știu dacă s-a rătăcit sau șoferul a avut alt scop. Maistrul nostru a oprit atelierul. Am desperecheat remorca cu grupul electrogen pentru a fi mai ușor și a pornit pe urma „fugarilor". Eu și încă trei camarazi am rămas în drum să o păzim până se întorc. Mașina a plecat așa de repede, încât nu am mai avut timp să-mi iau vestonul din atelier, astfel că am rămas numai în cămașă și salopetă. Am tremurat cu toții două ore, așteptând pe scara unui imobil din apropiere.

După ce s-au întors și am atașat remorca la loc, m-au primit și pe mine în cabină ca să mă mai încălzesc. A trebuit să ne oprim din nou la o barieră de cale ferată, pentru că două tractoare și o remorcă încurcaseră circulația. Era miezul nopții. Fiind tare obosit, m-am urcat pe strung, peste raniță și alte bagaje și m-am culcat la înghesuială. Nu am mai mers mult după aceea, pentru că am ajuns din urmă coloana de mașini oprită pe un islaz, la opt kilometri depărtare de orașul Focșani. În cursul zilei de astăzi am parcurs de unde ne-am aflat, până în curbura munților Carpați, o distanță de aproximativ trei sute patruzeci de kilometri.

21 APRILIE 1944. ÎN MARȘ

M-am sculat înghețat de frig și cu picioarele înțepenite. Mă dureau toate oasele, din cauza condițiilor proaste în care am dormit. Era prea de dimineață și timpul foarte răcoros. Prima grijă a fost să camuflăm cât de cât atelierul, pentru a nu fi observat de aviația inamică. În acest scop a fost tras lângă o lizieră de pomi.

Am băut și eu cafea cu o gamelă împrumutată de la un camarad, deoarece nu am avut timp să îmi caut sacul de merinde, uitat în învălmășeala de la Letca Nouă. Nici aseară nu am mâncat din aceeași cauză. A început o ploaie rece, mocănească. Abia am reușit ca împreună cu strungarul să facem o oarecare ordine și curățenie în atelier, pentru că în jurul nostru s-au strâns șoferii ciorchine, cu rablele lor de mașini. Coloana s-a pus în mișcare și și-a continuat drumul spre front, însă noi a trebuit să rămânem pe loc și să „tragem tare", întrucât nu am terminat

toate reparaţiile. Ni s-a lăsat şi hrana necesară, însă eu nu am luat-o că nu am avut în ce. Nici nu mi-a părut rău, pentru că fasolea nu era bună şi nici nu îmi era foame. Mă aflam într-o stare de dispoziţie foarte proastă. Când ştii unde te duci, şi nu cunoşti ce îţi poate aduce ziua de mâine, nu poţi să fii bine dispus sau să îţi fie aminte de ceva.

A fost adus la reparat un tun antiaerian cu şasiul rupt în două. A nimerit într-o hârtoapă prea adâncă. Voiau să fie sudat urgent. Am constatat că nu avem sârmă de sudat. Camaradul meu, care a lucrat cu aparatul ultima dată, nu mi-a spus că aceasta s-a terminat şi nici că a lovit cotorul brenerului de sudat şi că l-a defectat. Cum tunul nu putea să aştepte, şefii au fost nevoiţi să-l ducă pentru a fi sudat la un atelier din Focşani. Ne-am ales amândoi cu o serie de înjurături şi cu epitetul de „sabotori".

În timp ce eu m-am ocupat de reparaţia brenerului, „tizul" meu a căutat şi a găsit nişte sârmă ruginită, pe un gard la o grădină. Până când s-au întors cu tunul din oraş, am reuşit să sudez toate mărunţişurile la ceilalţi şoferi. Nu mai ploua, însă era răcoare.

Abia acum am avut şi eu timp să mă bărbieresc şi apoi să mă spăl în atelier şi să citesc un sfert de oră ziarul. După aceea am trecut în registru toate lucrările executate şi materialele folosite. S-au reparat şase maşini şi o motocicletă. Evidenţa păduchilor am lăsat-o pentru altă dată.

M-am culcat în cabina atelierului. Pe la ora nouă seara, când mă îmţeam şi eu mai bine, a venit domnul locotenent şi m-a dat afară, pentru că el nu are unde să doarmă. M-am suit în atelier şi m-am culcat pe două lăzi mici, pe care le-am aşezat tot eu azi de dimineaţă după strung. Nu puteam să strâng nici genunchii din cauza unui aparat de stins incendii în suport fix. Am dormit extrem de prost. Este groaznic să fii obosit, să vrei să dormi şi să nu poţi fiindcă nu ai unde. În dreapta mea se afla strungul rece, iar în stânga geamul. Stam ca în coşciug. Mai rău de atât nu ştiu dacă este posibil. Am tremurat vârtos, pentru că nu am avut pătură cu care să mă învelesc.

22 APRILIE 1944. ÎN MARŞ

Când domnul locotenent a ordonat de dimineaţă să împachetăm rapid şi să plecăm, eu a trebuit să fac eforturi ca să ies din „coşciug".

Eram înţepenit de tot. A mai rămas de reparat o singură maşină, dar au fost lăsaţi pe loc un mecanic cu un ajutor şi sculele necesare, iar noi am plecat mai departe.

La cincizeci de metri mai încolo, când eram pe punctul să traversăm un şănţuleţ cu apă, roţile din spate ale atelierului s-au afundat în noroi şi acolo au rămas. Am fost nevoiţi să întindem cablurile şi abia după o oră de încercare şi muncă am reuşit să-l scoatem şi să intrăm în şoseaua naţională Focşani, iar pe la ora opt să trecem şi prin acest oraş.

Acum, din cauza ploii, praful s-a transformat în noroi. Drumul este numai gropi şi noi mergem cu maşina „ca barca pe valuri". Am avut în ladă o bucăţică de lipie albă primită de la ţiganca din comuna Letea şi am început să o mănânc. Abia am putut să înghit câţiva dumicaţi.

După vreo sută de kilometri am văzut o motocicletă de-a noastră pe marginea drumului, cu axa de la ataş ruptă. Ne-am oprit cu atelierul, strungul a fost pus în funcţiune şi i s-a făcut o altă axă. La ora două după-amiază am ajuns în oraşul Bacău. Un recrut a avut plăcerea să-mi facă cinste cu un pahar de vin. Abcesul de la măsea nu mă lăsa însă în pace. Un ostaş concentrat – mai în vârstă – m-a sfătuit să pun o compresă cu felii de cartofi că are să îmi treacă durerea. Am cumpărat de la un zarzavagiu câţiva cartofi, i-am tăiat în felii, le-am pus pe prosop şi m-am legat cu el peste falcă.

Când mai aveam douăzeci şi doi de kilometri până la Roman, maşina a cotit la stânga şi ne-am oprit în comuna Ruptura. Ni s-au gripat (înţepenit) frânele şi a trebuit să circulăm doi kilometri cu viteză foarte mică. Atelierul a fost introdus în curtea unui cetăţean, după care am plecat să-mi caut o cameră, unde să mă spăl şi să dorm. Am găsit o casă bună, dar peste o jumătate de oră a venit ordinul să ne mutăm spre pădure, la doi kilometri mai departe. Ne-am stabilit cu atelierul într-o livadă mare de nuci. Ca la comandă au început să vină maşini la reparat, parcă eram la iarmaroc. După ce am făcut curăţenie, am mers cu ceilalţi camarazi la o baterie operativă din apropiere să ne dea şi nouă ceva mâncare ca să nu ne mai ducem tocmai la bucătăria noastră care a rămas în celălalt capăt al comunei. Am primit nişte cartofi cu carne nu prea fiartă. M-am forţat ca să mănânc şi să trec peste durerea provocată de abcesul de la măsea. Am mâncat tare anevoios. Când era aproape să se însereze, m-am dus la pârâul din vale şi m-am spălat pe jumătate de corp.

A venit domnul căpitan şi ne-a obligat să terminăm mai repede reparaţiile. Cu aparatul de sudură a lucrat celălalt sudor concentrat, pentru că eu m-am ocupat de evidenţa lucrărilor efectuate şi a materialelor consumate. Au fost prevăzători şefii noştri. În caz că unul din noi o „mierleşte" pe front, să existe un sudor de rezervă. Puţin mai târziu am intrat într-o curte vecină şi am ciocănit la uşa cetăţeanului să-mi spună dacă are şi pentru mine un loc de dormit. M-a primit să dorm într-o cameră cu el. Avea un pat fără saltea, iar pe scânduri o ţoală uzată. Mai mi-a dat o ţoală mai bună, pentru a mă înveli, şi două perne. Nu am putut dormi curând din cauza durerii de cap şi a măselei. Moldoveanul era bolnav la pat de mai multe luni de zile, dar bun de „papagal", astfel că am discutat cu el câteva ore din noapte. Mi-a spus că tuşeşte şi-l doare în „chept".

23 APRILIE 1944. LOCALITATEA RUPTURA

M-am sculat cu o durere de cap şi mai grozavă. Abia am putut să mă îmbrac într-o jumătate de oră. M-am dus la atelier şi cu aprobarea maistrului am luat din trusa de medicamente câteva pastile, din care una am înghiţit-o imediat. Afară ploua şi bătea un vânt foarte puternic. Îmi era tare milă de felul cum se chinuieşte moldoveanul bolnav, astfel că i-am dat şi lui două pastile. După câtva timp mă aud strigat de un copil: „Bădie, hai că te cheamă tata". M-am dus. Soţia bolnavului pregătise pe masă pentru mine o mămăligă caldă, cartofi prăjiţi, griş cu smântână şi lapte fiert. Nu prea puteam să mestec bine, dar pentru că mi-a plăcut, m-am străduit să mănânc aşa cu dureri. Pe la ora zece a venit ordinul să ne pregătim de plecare. M-am dus la cameră să iau apă de băut. Gazdei îi părea rău când a auzit că plec. Mi-a dat o bucată de slănină afumată, pe care am băgat-o în ladă. Ne-am mutat înapoi în cealaltă parte a comunei, aproape de bucătăria noastră. Toţi ostaşii erau echipaţi ca pentru război, numai noi „ţiganii" de la atelier eram îmbrăcaţi în salopete rupte şi soioase.

La ora două după-amiază ne-am pus din nou în mişcare. Coloana a pornit pe şoseaua spre Piatra Neamţ. Noi, cu atelierul, am rămas ca de

obicei ultimii din coadă. Am trecut prin comuna Pădureni, judeţul Bacău, prin Buhuşi şi Roznov unde există două fabrici. Am cotit la dreapta şi, din nou, tot la dreapta prin nişte văi mari, până în comuna Dochia, unde ne-am oprit. În timpul deplasării s-au înteţit din nou durerile, încât nu mai ştiam ce să fac să scap de ele. Am plecat imediat ca să caut o cameră şi am găsit. Am rugat pe proprietăreasă să îmi pregătească un ceai tare de muşeţel ca să-l ţin la abces, aşa cum am fost sfătuit de medic. Totul a fost în zadar. Mai mi-a pus gazda un plasture de mămăligă caldă şi am mai ţinut în continuare şi muşeţel. Am mai înghiţit încă o pastilă. Am ajuns la concluzia că în armată poţi muri şi cu zile, pentru că nu se prea sinchiseşte nimeni de soarta ta. Unul mai puţin nu contează. „Are balta peşte." M-am culcat pe la ora zece seara, fără ca să mai mă duc la masă, astfel că am scăpat cu părul pe cap.

24 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

De dimineaţă am constatat că umflătura de la măsea a mai dat înapoi şi nu mă mai doare aşa de tare. M-am bucurat foarte mult. La atelier nu am făcut altceva decât să distribui câteva materiale. Mi-am luat registrul şi m-am dus la cameră să lucrez. I-am dat gazdei treizeci şi cinci de lei ca să-mi pregătească patru ouă „jumări" şi ceva mămăligă. Dacă ar fi fost mai multe, le-aş fi mâncat şi pe acelea. Am vrut să lucrez, dar copiii gazdei se băteau între ei şi plângeau mai tot timpul. Mi s-a făcut un somn căruia nu am avut ce-i face şi m-am întins pe pat. Am adormit cu registrul pe faţă. Aşa m-a găsit maistrul „lucrând". După ce a plecat el, m-am culcat din nou. După o oră a venit încă o dată în control şi m-a găsit tot dormind. M-a dojenit, dar cu blândeţe: „Bine mă băiete, noi toţi nu ne mai vedem capul de treabă şi tu dormi?" I-am promis că până seara am să lucrez tare de tot şi am să recuperez timpul pierdut.

La masa de prânz am primit fasole şi „salată orientală". M-am aşezat undeva pe iarbă ca să mănânc. Nici nu am apucat să termin când am fost anunţaţi să venim la adunare, inclusiv cu arme. Toţi

superiorii noştri erau pe uliţă şi ca să nu dau ochii cu ei am plecat la atelier prin fundul grădinilor. Ceilalţi erau aproape gata de plecare. Eu nu mai aveam timp să mă echipez. Ceva mai departe era un recrut de santinelă gata echipat. Mi-a venit ideea salvatoare. L-am trimis pe el la adunare şi am intrat eu în gardă în locul lui. S-au întors înapoi abia pe la ora unsprezece noaptea. Am aflat că în apropierea satului nostru ruşii au lansat din avioane mai mulţi paraşutişti, dintre care şase au fost făcuţi prizonieri. Toţi camarazii mei au fost avertizaţi ca pe viitor să fie cu băgare de seamă, pentru că au rămas destui care nu au fost încă prinşi. Paza satului a fost bine întărită, ca în anul 1942 la Ozinovca, în Cotul Donului, când s-a declanşat marea ofensivă sovietică spre Apus. Am plecat la cameră împreună cu maistrul ca să ne culcăm.

25 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Ne-am sculat speriaţi în bubuituri de tun. Nu ştiu din ce cauză se trăgeau şi clopotele bisericii din sat. După ce m-am obişnuit cu „bubuiala", am început să operez în registru, ca să respect promisiunea făcută ieri maistrului. Lucram, dar mai mă şi gândeam cu teamă că frontul este prea aproape şi, „doamne fereşte", nu aduce anul ce aduce ceasul.

Nu m-am dus la cafea, ci la atelier, unde am luat din ladă o bucăţică de slănină cu pâine şi am mâncat, deoarece abcesul de la măsea mi-a permis. La prânz am avut parte de pâine mucegăită. Am avut de gând să mă odihnesc puţin la cameră, dar mi-a fost imposibil până nu am scos cămaşa ca să „trec în revistă trupa de păduchi". Purtam o cămaşă de acasă – ofiţerească – de culoare kaki şi prinderea lighioanelor a fost mai dificilă. Mai am cusut câţiva nasturi, apoi am început din nou să fac scriptologie. Scriu, dar nu sunt convins de necesitatea întregii mele munci. Înregistrez uneori şi lucruri aproape fără valoare. Dar „ordinul se execută, nu se discută" şi nu contează părerea mea.

Câţiva dintre oamenii vechi sunt invidioşi pe mine, pe motiv că „trag chiulul la armată" şi nu muncesc, fiindcă am un alt sudor care îmi face treaba. E drept că umblu ceva mai curăţel şi semăn cu un conţopist. Unii camarazi numai pe dinţi nu sunt murdari de praf şi unsoare, în special mecanicii. Lângă divizionul nostru s-a ataşat încă unul, care plecase din Bucureşti în refugiu înainte de Paşte.

Au trecut trei săptămâni de când am terminat ultimul concediu. Din acestea, am stat în cazarmă numai zece zile. Restul timpului am fost mai mult în deplasare şi acum, în ultimele zile, ne aflăm la mică distanţă de linia frontului. Gândurile îmi zboară tot mai des acasă, pentru că nu ştiu unde s-a refugiat familia. Am scris o carte poştală la un unchi în comuna Tomşani, satul Măgura, în speranţa că am să primesc vreo veste bună.

Am renunţat la masa de seară, pentru a mă putea spăla şi pe cap cu apă caldă de la proprietăreasă.

26 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Pe la ora opt am fost chemaţi la adunare şi noi oamenii atelierului, echipaţi şi cu arme. Ploua mărunt. Ne-am adăpostit sub un pom mare. S-a făcut apelul apoi s-a comandat să ne descoperim capetele. Dintre toţi, numai eu şi încă doi camarazi mai aveam ceva păr pe „chelie". În mâna ofiţerului a apărut o maşină de tuns, ne-a făcut câte o cărare la fiecare şi ne-a dat pe mâna frizerului să ne „aranjeze" definitiv. Celorlalţi le părea bine şi râdeau de noi că tot nu am scăpat. După „spectacolul" cu tunsul, aproape o oră întreagă ni s-a făcut educaţie pe diferite teme, după care am fost scoşi în stradă să facem şi ceva instrucţie. Ploaia a transformat praful în noroi. A fost nostim faptul că pe maiştrii militari şi civili i-a pus să se salute tot timpul între ei, pe motiv că nu sunt mai breji decât noi răcanii şi nu ştiu să salute regulamentar. După ce ne-a dat drumul la atelier nu am mai apucat să lucrez „cine ştie ce", pentru că m-a apucat un somn teribil, încât am renunţat să mă mai duc şi la masă. La fel s-a întâmplat şi cu masa de seară. Am mâncat numai pâine goală.

27 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Din cauza timpului ploios, activitatea a fost suspendată. Mi-am curăţat arma şi am făcut program administrativ. La masa de seară nu mai m-am dus din cauza noroiului. Am primit din partea gazdei o strachină cu ciorbă de fasole cu borş şi mămăligă. Acasă nu îmi plăcea o asemenea mâncare. Borşul în fasole îmi dădea impresia de mâncare alterată. Aici însă am mâncat-o fără mofturi. M-am culcat şi am tremurat de frig toată noaptea, cu toate că m-am învelit cu pătura maistrului plecat prin vecini şi foaia mea de cort.

28 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Puşi bine „la punct" cu ţinuta am plecat la bucătărie şi cu arma în spate. Ni s-a dat cafeaua amară, însă cu câte şapte bucăţele de zahăr la fiecare şi o sută de grame pâine supliment. În acest fel şi şefii sunt siguri că zahărul ajunge întreg în cafea. Am semnat că am primit tutun, dar deocamdată nu ne-a dat „nici un strop".

Bateriile operative au plecat pe undeva „în aplicaţie", astfel că nici noi nu am făcut instrucţie. Am prăjit pâine pe soba unei familii de ţigani în apropierea căreia ne aflam cu atelierul şi am mâncat-o „cu zeama ei". Până seara am mai „scârţâit" din peniţă la cameră şi am făcut o treabă destul de bună.

M-am culcat îmbrăcat, pentru că la miezul nopţii am intrat în post santinelă. Noaptea era linişte. Nu se auzeau decât bubuituri de tun în depărtare şi broaştele orăcăind în „concert" pe un lac din apropierea satului. A venit în inspecţie ofiţerul de rond, însă fără a fi însoţit de caporalul de schimb. I-am spus că nu îl recunosc şi l-am invitat să plece înapoi. A apărut şi caporalul. Ofiţerul m-a felicitat că în felul meu am dreptate. După ce am fost schimbat din post m-am culcat la corpul de gardă în locul camaradului meu. Auzeam păduchii cum „mărşăluiau" pe pernă lângă ureche sau poate era numai o impresie de teamă din cauza lor. În orice caz, păduchi sunt cu toptanul.

29 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Când m-am sculat am văzut şi o „fată" care a dormit îmbrăcată în aceeaşi cameră cu noi şi m-am mirat. Cred că a fost soţia vreunui ostaş care a venit să-şi vadă soţul. Mi-am curăţat bocancii de noroi, am luat „catrafusele" şi am plecat la camera mea. După adunarea de dimineaţă am făcut educaţie fizică şi puţină instrucţie cu maistrul nostru. Nu ştiu din ce cauză, tot timpul m-a durut capul. Am întârziat cu prezenţa la masa de prânz. Când m-am dus, am văzut de la distanţă cum locotenentul făcea de zor alergări cu camarazii mei în jurul bucătăriei, pentru că nu veniseră la timp. Am stat ascuns după o casă, ca să nu mă ia şi pe mine în primire mai rău ca pe aceştia.

Ni s-a dat ciorbă de cartofi şi mâncare de cartofi cu carne. Între una şi alta nu era mare diferenţă, deoarece şi mâncarea era cam la fel

de subțire ca și ciorba. Am pus una peste alta și le-am mâncat amestecate. Am primit douăsprezece pachete de țigări și două cutii de chibrituri. Eu sunt în avantaj că nu fumez.

Seara nu m-am mai dus după mâncare, întrucât mi-a fost adusă de un camarad. Prune uscate cu orez. Cafeaua a fost fără zahăr.

30 APRILIE 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Am fost primul care m-am trezit din somn. Cu toate că mi-am schimbat rufele acum două zile, am fost nevoit să-mi scot cămașa și „să plec" la vânătoare de vite mărunte. Simțeam păduchii cum merg „în pas de defilare" pe șira spinării. Mi-am luat „pușculița" și am plecat la adunare. Bătea un vânt așa de rece, încât am înghețat de frig. După o jumătate de oră abia am putut să prezint arma „pentru onor". Când ne-a dat „liber" eu m-am oprit imediat la cameră lângă sobă. Am fost trimis să aduc unele materiale de la magazie și să continui munca de „scribălău" la cameră.

1 MAI 1944. LOCALITATEA DOCHIA

Cred că la această dată în orașul în care m-am născut eu este mai cald. Aici însă nu este așa. Vântul bate dinspre răsărit mai tot timpul. Maistrul m-a numit pe mine să conduc oamenii la adunare. El nu a vrut să mai meargă, fiind prea târziu. Azi-noapte a plouat mult și pe drum s-a făcut noroi. Din cauza vântului îmi curgeau lacrimile pe obraz. Am avut „baftă" că adunarea nu a mai avut loc.

După masa de seară, pe la ora nouă, înainte de a mă culca m-am dezbrăcat de cămașă și am început operația de despăduchere. A venit în fugă un ostaș și ne-a anunțat să strângem tot, că într-o jumătate de oră părăsim această localitate. Am fost foarte surprins de această veste și la început nici nu știam ce să fac mai întâi. Mi-am luat calabalâcul și am plecat la atelier. Strungarul a aflat mai devreme de plecare și a avut timp ca din două foi de cort să facă o „saltea" umplută cu paie și să o așeze pe jos pe mijlocul atelierului. Am mai pus o raniță la cap și perna maistrului. Strungarul s-a „cuibărit" la picioarele mele și ne-am învelit împreună cu o pătură, tot a maistrului, rămasă de pripas.

În ultimul timp, acest strungar de rezervă din rândul recruților, mare amator de muzică, a făcut la strung, din lemn, corpul unui banjo,

a pus o piele de capră peste „cratița" rotundă, i-a confecționat brațul necesar, a fixat coardele și ce a mai trebuit, astfel că astă-seară i-a făcut „safteaua" și a „zdrăngănit" din el pe întuneric. Când s-a plictisit, l-a pus pe banc deasupra. Nu știu când am adormit. M-am trezit cu banjoul pe piept și câteva scule mărunte peste noi. Bine că am rămas cu nasul întreg. Atelierul era aplecat într-o parte, gata să se răstoarne. Cineva a strigat de afară prin ușa deschisă: „Sculați mă, să vedeți cum trag tunurile". Peste puțin timp au apărut șase avioane rusești și tunurile antiaeriene și mitralierele au început să tragă asupra lor „în draci". După ce au trecut deasupra noastră, au bombardat orașul Roman, prin care am trecut și noi azi-noapte. Mă gândeam că acolo aveam o mașină în pană, ce urma a fi adusă la remorcă. Noi răcanii vechi am avut motiv să râdem de câțiva recruți „boboci", care la vederea avioanelor și-au pus urgent căștile de oțel pe cap și s-au răspândit de frică cu burta pe arătură. După o jumătate de oră a mai apărut o formațiune de avioane rusești. Nu după mult timp, au trecut și avioane germane spre linia frontului, ca răspuns la atacurile anterioare ale inamicului. Frontul era foarte aproape. Am auzit explozii de bombe grele.

Ne-am oprit în comuna Mircești, în care știam că s-a născut poetul Vasile Alecsandri. Ca măsură de prevedere, atelierul a fost întors cu botul spre drumul pe care am venit, gata de fugă în caz de primejdie. Am fost puși să camuflăm atelierul cu crăci verzi și să facem tranșee, în care să ne adăpostim în caz de bombardamente. Deasupra noastră și în apropiere au apărut avioane de vânătoare din ambele tabere. Săpam la tranșee, însă eram mai mult cu ochii pe sus, privind cum se luptă „pe viață și pe moarte". Un avion a aterizat forțat pe câmp, destul de aproape de noi. Din curiozitate ne-am dus să-l vedem. Era german. Un altul s-a prăbușit la vreo patru kilometri, lăsând în urma lui o dâră neagră de fum. La contactul cu solul a avut loc o explozie foarte puternică. O baterie de tunuri grele se vedea cu ochiul liber.

Mâncarea ne-a fost adusă cu o mașină, deoarece bucătăria se afla foarte departe în spatele nostru. Porțiile au fost mai mici ca de obicei. Pâinea luase contact și cu noroiul, astfel că am fost nevoit să o curăț cu briceagul. Nu am avut cu ce să mă satur. Și după ce am mâncat am mai privit la lupta aeriană. Îmi făcea plăcere când vedeam avioanele coborând în picaj într-un zgomot puternic, caracteristic și apoi ridicându-se

spre cer aproape vertical. Cu toate acestea am întrerupt „spectacolul" şi m-am urcat în cabina atelierului. Am dat cămaşa jos şi am pornit şi eu la luptă împotriva inamicilor mei personali – păduchii. Se apropia seara şi eram îngrijorat că nu am unde să mă culc, deoarece atelierul a fost ocupat de maiştri „şi alţii". Împreună cu strungarul ne-am luat mantalele şi foile de cort şi am intrat în cimitirul satului, care se afla vizavi de noi. Ne-am culcat jos pe duşumea în amvonul bisericuţei, întrucât ne-a fost frică să ne culcăm pe iarbă din cauza şerpilor. Când eram copil am auzit că şerpii mici intră în gură dacă dormi cu ea deschisă şi ies dacă cineva pune alături un vas cu lapte. Toată noaptea mi-a fost frig. M-am sculat îngheţat şi cu gâtul înţepenit pentru că nu am avut ce pune sub cap în loc de pernă. Am „dormit" cu el strâmb şi chinuit.

3 MAI 1944. LOCALITATEA MIRCEŞTI

Cât am dormit nu am auzit tunurile trăgând, dar acum de dimineaţă aproape că le „vezi" cu urechile. Ca şi ieri sunt tare îngrijorat. Nu m-am aflat niciodată aşa de aproape de linia întâi a frontului. După părerea mea, situaţia este destul de proastă. Au venit câteva avioane ruseşti şi au mitraliat o coloană de căruţe cu cai, pe şoseaua principală spre Iaşi. Au căzut victime. Au fost lansate bombe şi pe un sat, de pe dealul de vizavi. Simţeam cum se cutremură pământul sub noi. Am rămas în urmă cu notarea întâmplărilor şi impresiilor mele în carneţel, pierzând idei importante. Am făcut de gardă schimbul trei, dar nici nu ştiu când a trecut timpul aşa de repede. M-a uitat Dumnezeu cu ochii la tunurile care trăgeau fără întrerupere.

4 MAI 1944. LOCALITATEA MIRCEŞTI

Nu m-am grăbit deloc să-mi scol „fraţii" de suferinţă. M-am gândit că şi mie îmi place somnul de dimineaţă. Am primit ordinul să ne prezentăm la adunare pentru instrucţie. Ne-am echipat în grabă şi am plecat din sat, cam la vreo doi kilometri mai la vale, unde era cantonată bateria noastră. Ne-a făcut mai multă teorie decât instrucţie propriu-zisă.

După ce am fost trimişi „la treabă" eu mi-am amenajat un „birou" sus în caroseria unui camion „Mercedes" pe câteva lăzi, sub prelată.

Parcă la comandă a început o ploaie torențială „cu bășici". În douăzeci de minute s-au făcut peste tot numai băltoace și noroi. Mă gândeam că în cazul unui atac cu tancuri al rușilor prin surprindere ar fi fost greu să putem fugi cu mașinile.

Am aflat că ieri rușii au atacat pe un front larg, cu trei sute cincizeci de tancuri. Au fost opriți și apoi respinși. Rolul principal l-a jucat în special aviația nemțească. Rușii ar fi pierdut în această ofensivă o sută de tancuri și opt sute de soldați. Au fost luați mulți prizonieri, printre care și un general. Abia după aflarea acestei vești mi-am putut explica bombardamentele aviatice și de artilerie, luptele aeriene și, în general, tot ce s-a întâmplat în ultimele zile. Cu toate acestea, divizia noastră nu a luat încă direct parte la lupte. Ne învârtim de colo-colo, probabil ca rezervă de intervenție mobilă. Partea proastă, după părerea mea, constă în faptul că, pe noi cu atelierele de reparații, ne țin prea departe de front. Nici în Cotul Donului acum doi ani nu ne-am aflat într-o asemenea situație, în afară de cazul când noi ne-am retras în fugă de două ori și „am simțit" în ceafă răsuflarea rușilor.

După ploaie îmi era tare somn și aveam de gând să mă culc în mașină, însă a venit maistrul ca să lucrăm. Și lui îi era somn ca și mie, deoarece căsca des, încât îi trosneau fălcile. După ce a plecat el, am întrerupt lucrul și am trimis un ostaș „boboc" să-mi aducă o găleată cu apă. M-am dus cu ea în curtea cimitirului ca să mă spăl, deoarece de când am plecat din comuna Dochia nu m-am spălat.

La atelier, majoritatea camarazilor mei discutau pe întuneric despre o nouă armă germană împotriva tancurilor, care face o gaură în blindajul de oțel oricât de gros ar fi ca și când ar fi tăiat cu aparatul acetilenic.

În această seară am avut mare „baftă" că nu a mai venit locotenentul să doarmă în cabina atelierului, astfel, că l-am luat cu mine pe strungar. Ne-am culcat îmbrăcați de teamă să nu dea „ciolovecii" peste noi și să fugim ca „stafiile" în cămașă și izmene.

5 MAI 1944. LOCALITATEA MIRCEȘTI

Am dormit înghesuiți ca sardelele în cutie. Nu am mai fost la instrucție, întrucât ne-au venit două mașini la reparat. Cu noaptea-n

cap a apărut o formaţie rusească de avioane de bombardament la mică înălţime. Cred că asupra ei au tras cel puţin o sută de tunuri antiaeriene şi mitraliere. Îmi era tare ciudă că nu a putut fi doborât nici unul din avioane. Proiectilele explodau când mai jos, când mai sus. Au tras şi tunurile noastre antiaeriene aflate în spatele cimitirului, dar tot „aiurea-n tramvai". Noi răcanii am stat pitulaţi printre morminte.

A venit un moş, paznicul bisericii din cimitir, ca să bage steagul la adăpost. Cu acest prilej am putut să vizităm şi noi biserica. A fost construită din bârne, acum optzeci de ani, şi este folosită numai cu ocazia înmormântărilor, deoarece în sat se află o altă biserică de cărămidă.

Cum eu nu aveam nimic de lucru cu aparatul de sudat şi îmi era somn, m-am „camuflat" într-un grajd din apropierea cimitirului şi am „soilit-o" pe paie până când a venit un camarad cu găleata cu mâncare. Am luat două porţii, deoarece a fost mâncare suficientă şi m-am săturat.

Tocmai când am terminat de sudat o piesă ruptă la o maşină a venit ordinul de îmbarcare. Cred că ne mutăm, din cauză că am fost descoperiţi de aviaţia inamică şi de teamă de a nu fi făcuţi „harcea-parcea" mai târziu. Am „împachetat" repede toate şi am luat-o din loc cu mare greutate, din cauza noroiului şi a făgaşurilor adânci. Am trecut prin mari emoţii, de teamă că ne puteam răsturna uşor. Ne-am retras cu vreo opt kilometri în spatele frontului, într-o comună de ceangăi numită Săboani, nu departe de oraşul Roman. Comuna era plină până la refuz de armată de toate genurile şi cu greu s-a găsit puţin loc într-o margine a localităţii. Tot aici se află şi o impozantă biserică catolică. Am băgat atelierul în curtea unui cetăţean. Era plină de iarbă mare şi frumoasă. Pământul era moale şi din cauza greutăţii roţile atelierului s-au afundat în el. Am muncit mult până am reuşit să băgăm remorca. La un moment dat, proţapul ei s-a ridicat cu trei ostaşi parcă ar fi fost surcele. A avut mare noroc un camarad din spatele ei că nu a fost prins dedesubt, pentru că îl rupea în bucăţi. Am fost nevoiţi să întindem cabestanul şi să o tragem. Până am terminat treaba, am smuls şi un cireş mare din pământ, cu rădăcină cu tot. Maistrul nu ne-a permis să plecăm la culcare până când nu facem ordine şi curăţenie.

Între timp s-a dus un camarad la o vecină să ne facă o mămăligă. În acelaşi tuci ne-a mai fiert şi două kilograme de lapte. A mai cumpărat o strachină cu „ brânză de Moldova" şi am mâncat patru inşi din ea ca la pomană. Mi s-a părut nemaipomenit de bună. Pe la ora nouă seara a sosit şi bucătăria noastră. Am luat numai felul doi, macaroane cu marmeladă. În viaţa mea nu am mai mâncat aşa ceva şi nu îmi puteam închipui o asemenea combinaţie.

6 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Am plecat la atelier direct prin grădinile de cartofi, pe aici numiţi barabule. Acolo am tăiat un butoi mare de benzină în două bucăţi şi la fiecare în parte le-am sudat câte două toarte, făcând din ele cazane pentru încălzit apă. În ele puteam face baie şi spăla rufele murdare. Imediat au fost puse în funcţiune de camarazii mei. Eu împreună cu celălalt sudor ne-am dus la cameră şi am început „să citim ziarul" fiecare pe cămaşa lui.

Pentru prânz am aranjat la aceeaşi vecină să ne facă câteva ouă „scrob". Că aşa se numesc pe aici ouăle „jumări" şi mămăligă cu brânză, plus lapte fiert. Ne-a costat în total o sută treizeci de lei. Din prunele noastre afumate cu orez nu am mâncat decât carnea.

7 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Încă de aseară am fost anunţaţi că va avea loc adunarea de dimineaţă. Am fost convocaţi însă la ora nouă şi am făcut numai o jumătate de oră de instrucţie. Astăzi am primit trei feluri de mâncare: ciorbă de fasole, mâncare de cartofi cu carne şi compot fără zahăr. Nu se mai poate spune că răbdăm de foame ca în 1942 în Uniunea Sovietică.

A trecut mai mult de o lună de zile şi nu am primit nici o veste de la ai mei. Îmi face impresia că sunt rătăciţi într-o pădure seculară şi nu pot fi găsiţi de nimeni. Preocupările înguste, desfăşurate în general între ateliere, bucătărie şi adunare, nu ne permit să aflăm nici o informaţie din afară, despre ce se mai întâmplă în ţară şi în restul lumii, despre mersul războiului în Est şi Vest şi mai ales despre bombardamentele asupra rafinăriilor din Ploieşti şi împrejurimi, care pe mine mă interesează în mod direct. Cel puţin eu sunt total neinformat. La noi nu ajung ziare şi nici veşti de la radio. Nimeni nu ne

spune nimic. Am scris trei cărți poștale la trei adrese diferite în speranța că la una din ele se va afla soția cu copiii și mama de care îmi este dor. M-am culcat cu gândurile împrăștiate peste tot și nicăieri.

8 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

La instrucție am făcut mai multe alergări, am jucat „capra" și „bâza". Timpul a trecut într-un mod mai agreabil. După „joacă", sublocotenentul a avut de gând să ne facă „inspecția pentru păduchi". Deci această problemă este cunoscută și la „nivel înalt". Noi meseriașii am raportat că ne-a făcut maistrul inspecția aseară, astfel că am plecat la atelier. A strâns însă toți șoferii și ajutoarele lor și i-a dus cu frontul până într-o mică vâlcea plină de bălării, pentru a nu fi văzuți de localnici și „i-a luat la întrebări". Colcăiau păduchii pe ei. Toți șoferii și ajutorii lor au fost pedepsiți să facă fiecare trei nopți la rând câte un schimb de santinelă. Din această afacere, noi meseriașii am ieșit în avantaj „la puncte".

Neavând alte sarcini deosebite, mi-am făcut „baie" în cazan și mi-am schimbat rufele. Pe cele murdare le-am băgat într-o căldare cu benzină, pentru ca „vitelor mărunte" să le vină „rău de mare". Și le-a venit, deoarece o parte din ele au plutit deasupra și le-am făcut ușor de petrecanie. Am mai spălat cu apă două batiste, un prosop și o pereche de ciorapi rupți. Am mai avut în ladă o sticluță cu „apă de colonie" dăruită de nevastă când am plecat ultima dată de acasă și m-am „parfumat". Dacă este bal, bal să fie.

Am primit ordinul că vom părăsi rapid această localitate. Când „împachetarea" a fost aproape gata, am aflat că alarma a fost falsă, făcută cu scopul de verificare.

După ce mi-am curățat arma și mi-am șters-o și cu benzină, am fost luat de maistru să trec ceva în scriptele lui.

9 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Dacă ieri am făcut instrucție cu sublocotenentul mecanic și a fost „agreabilă", astăzi am fost încredințați plutonierului major, care de mult aștepta prilejul să scotă untul din „puturoșii ăia de la ateliere, dezordonați și nedisciplinați". Cât rezist eu la fugă, după atâtea alergări și culcări tot mi-a „înmuiat oasele". Au curs șapte ape de pe noi. Când

am scăpat de sub comanda lui, m-am dus direct la cameră şi am făcut „şlafăn", că aşa se spune parcă pe nemţeşte când dormi. După ce m-am prezentat la atelier, am fost luat la rost de un lucrător civil angajat, care ţinea locul maistrului. Acesta era plecat la Mirceşti. Nici eu nu m-am lăsat şi „m-am luat în beţe" cu civilul.

La prânz a fost mâncare bună. Imediat după masă am fost trimis cu încă trei camarazi să săpăm o groapă într-un mal, în care să adăpostim butoaiele de carburanţi, pentru a nu fi expuse soarelui şi schijelor de la eventualele bombardamente aeriene. Cum în ultimul timp la „cazanul" nostru s-a servit mâncare de fasole, cartofi şi linte, „bucătarul" nostru personal a plecat prin vecini şi s-a întors după o oră cu cincisprezece ouă prăjite cu ceapă într-un tuci, varză murată, mămăligă, brânză şi lapte fiert. Dacă o să o ţinem mai mult timp cu asemenea „bunătăţuri" nu are să ne mai ajungă solda, cu toate că de când am părăsit cazarma ea s-a mărit de două ori. Dacă în compania din Cotul Donului „misia" era mai mult simbolică, de numai o marcă germană adică şaizeci de lei româneşti, astăzi soldele au crescut de 33 ori. S-a sărit dintr-o extremă în alta. Nici în vis nu mi-am închipuit că noi meseriaşii o să primim lunar atâţia bani. Cum s-a ajuns la această „supraevaluare" a muncii noastre nu îmi pot explica singur şi nici cum îşi poate permite statul să facă un asemenea efort material. Dacă unii dintre noi folosim această „pleaşcă" pe mâncare, alţii o mai împrăştie şi pe băutură. Sunt printre noi şi oameni economi, care pun banii la „ciorap" pentru eventuale zile negre.

Când noi eram pe terminate cu înfulecatul ultimelor înghiţituri de ouă din tuci se termina şi gazul din lampă şi era pericol să rămânem pe întuneric. Am înghiţit repede, pe nemestecate ce a mai rămas, ne-am dezbrăcat în viteză şi, o dată cu ultimele pâlpâiri afumate ale lămpii, ne-am vârât în scutece şi ne-am culcat forţaţi de împrejurări.

10 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Astăzi s-a nimerit o zi frumoasă cum rar se întâlneşte pe aici în această perioadă. M-am dus eu şi am luat cafeaua pentru toţi patru camarazi, care mâncăm împreună. Am pus în ea 28 bucăţi de zahăr de am făcut-o miere, am băgat pâine şi am „halit" cu lingurile pe o masă afară, făcută tot de noi pe ţăruşi înfipţi în pământ. La ora şapte eram

prezent în cabina unei maşini şi am tras un pui de somn, după care mi-am curăţat arma. Este sărbătoare mare, deoarece la masa de prânz ne-au dat câte un sfert de kilogram de vin de căciulă. După-amiază am jucat rişca pe bani sau „ca băieţii", după cum a spus o femeie care a trecut pe lângă noi. Nu am pierdut, dar nici nu am câştigat.

În laptele fiert care l-am avut pregătit ca să îl mâncăm seara cu mămăligă „un deştept" a trântit în ciaun o jumătate lingură de sare încât l-a făcut potroacă şi imposibil de mâncat. Cu părere de rău a trebuit să-l aruncăm.

Am primit ordin ca să ne luăm bagajele de la cameră şi să le ducem la un atelier C.F.R. unde se află corpul de gardă pentru paza gării şi dormitor pentru ceferişti, mecanici de tren.

La ora nouă seara am intrat în post de santinelă, la depozitul de carburanţi din câmp, cam la 150 metri depărtare de sat. Am mers pe întuneric printre răzoare de cartofi. Cu toate că aveam arma în mână, inima îmi era cât „un purice". Pe câmp erau tufişuri mici şi pomi pe care adierea vântului îi mişcau şi aveam impresia că sunt paraşutişti ruşi, care vor să mă atace. Cam peste vreo oră a ieşit Luna şi am scăpat de spaime. Când am fost schimbat din post doar că nu am căzut, aşa îmi era de somn. M-am dus la corpul de gardă C.F.R. şi m-am culcat pe pat. Nu am apucat să adorm cum trebuie că am fost trezit de un mecanic cam ursuz, care m-a izgonit că acela era locul lui de dormit. M-am lungit şi eu pe duşumea alături de alţi soldaţi de ai noştri. Am dat jos numai bocancii şi am pus vestonul sub cap în loc de pernă. M-am învelit cu mantaua şi până la ziuă „am făcut" sute de piroane pentru calea ferată, din cauza tremuratului de frig.

11 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

După ce am început lucrul au apărut avioanele ruseşti de vânătoare. Am fost nevoiţi să intrăm şi să ne ghemuim imediat în gropi, întrucât avioanele coborau în picaj şi „scuipau foc pe nări" de la mică înălţime. Puţin mai târziu au sosit şi avioane mari, care au lansat bombe asupra gării, însă ele au explodat anapoda ca şi când aviatorii ruşi ar fi avut „orbul găinilor".

După bombardament am continuat lucrul împreună cu maistrul. În timp ce şedeam la coadă la cazan pentru a primi mâncarea a început o ploaie torenţială. În câteva minute ne-a „înmuiat" bine de tot şi a mai sporit ciorba în cazan.

potrivită pentru porci. Ne-a convenit să o aruncăm, întrucât „bucătarul" a cumpărat două kilograme de carne de viţel, tăiat în comună clandestin, şi a făcut o ciorbă de cartofi cu carne. De la „cazan" nu am mâncat decât compotul, pe care l-am greşit prea dulce, cu zahăr din „colhoz". La miezul nopţii, când luna începea să se ridice pe cer, am intrat şi eu în gardă. Era linişte deplină. Şi tunurile tăceau. Se auzea „musca-n pod". Numai pe linia frontului se înălţau din când în când rachete de diferite culori. După ora două am sculat şi eu schimbul şi m-am culcat pe „patul" meu de coceni. Am constatat că în „dormitorul" nostru bate vântul mai rău ca afară, deoarece lipseşte chepengul din tavan şi se face curent. Nu aveam nici sobă ca în camera alăturată. Poate că am fi mai uşurei, am „zbura" în sus ca fumul pe coş.

13 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Au venit ruşii cu aviaţia să ne dea „bună dimineaţa". Un camarad care aducea cafeaua când a văzut că vin avioanele a fugit să se ascundă. Jumătate din cafea a „sărit" în praf şi s-a dus pe „apa sâmbetei".

Am făcut educaţie fizică pe acelaşi teren pe care evaluase şi compania nemţească mai de dimineaţă. Sublocotenentul nostru „a furat" câteva exerciţii de la ei, că „sunt mai ai dracului". S-a organizat un concurs de alergări doi câte doi. Eu de la început am pornit tare – ca din puşcă –, dar după câţiva metri am căzut „ca trăsnit" jos în praf, din cauza unei întinderi musculare. Am simţit o durere groaznică. Jocul a continuat, dar eu am rămas tăvălindu-mă prin praf de durere. Am plecat la cantonament cu piciorul târâşi şi m-am lungit pe pat văicărindu-mă. A venit maistrul cu registrul după el şi cu toate că m-a văzut în ce stare sunt nu m-a lăsat în pace. A spus că mâinile şi capul nu mă dor, astfel că nu am avut încotro. Am scăzut unele materiale pe care le-am folosit astă-iarnă în comuna Ruşii lui Asan. Lucram, dar îmi era tare rău. Mi-am periat pantalonii, apoi am început să scriu aceste rânduri. Când să întorc foaia, a trebuit să las totul baltă şi să fug afară „şontâc, şontâc" întrucât venea duduind o formaţie rusească de avioane de bombardament. M-am aruncat pe burtă în şanţul şoselei. Antiaeriana noastră trăgea continuu, dar tot pe lângă ele, fără să le nimerească. Pe noi nu ne-au „blagoslovit" cu bombe, pentru că s-au dus mai departe.

potrivită pentru porci. Ne-a convenit să o aruncăm, întrucât „bucătarul" a cumpărat două kilograme de carne de vițel, tăiat în comună clandestin, și a făcut o ciorbă de cartofi cu carne. De la „cazan" nu am mâncat decât compotul, pe care l-am greșit prea dulce, cu zahăr din „colhoz". La miezul nopții, când luna începea să se ridice pe cer, am intrat și eu în gardă. Era liniște deplină. Și tunurile tăceau. Se auzea „musca-n pod". Numai pe linia frontului se înălțau din când în când rachete de diferite culori. După ora două am sculat și eu schimbul și m-am culcat pe „patul" meu de coceni. Am constatat că în „dormitorul" nostru bate vântul mai rău ca afară, deoarece lipsește chepengul din tavan și se face curent. Nu aveam nici sobă ca în camera alăturată. Dacă am fi mai ușurei, am „zbura" în sus ca fumul pe coș.

13 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Au venit rușii cu aviația să ne dea „bună dimineața". Un camarad care aducea cafeaua când a văzut că vin avioanele a fugit să se ascundă. Jumătate din cafea a „sărit" în praf și s-a dus pe „apa sâmbetei".

Am făcut educație fizică pe același teren pe care evaluase și compania nemțească mai de dimineață. Sublocotenentul nostru „a furat" câteva exerciții de la ei, că „sunt mai ai dracului". S-a organizat un concurs de alergări doi câte doi. Eu de la început am pornit tare – ca din pușcă –, dar după câțiva metri am căzut „ca trăsnit" jos în praf, din cauza unei întinderi musculare. Am simțit o durere groaznică. Jocul a continuat, dar eu am rămas tăvălindu-mă prin praf de durere. Am plecat la cantonament cu piciorul târâși și m-am lungit pe pat văicărindu-mă. A venit maistrul cu registrul după el și cu toate că m-a văzut în ce stare sunt nu m-a lăsat în pace. A spus că mâinile și capul nu mă dor, astfel că nu am avut încotro. Am scăzut unele materiale pe care le-am folosit astă-iarnă în comuna Rușii lui Asan. Lucram, dar îmi era tare rău. Mi-am periat pantalonii, apoi am început să scriu aceste rânduri. Când să întorc foaia, a trebuit să las totul baltă și să fug afară „șontâc, șontâc" întrucât venea duduind o formație rusească de avioane de bombardament. M-am aruncat pe burtă în șanțul șoselei. Antiaeriana noastră trăgea continuu, dar tot pe lângă ele, fără să le nimerească. Pe noi nu ne-au „blagoslovit" cu bombe, pentru că s-au dus mai departe.

14 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Ne-am sculat cam târziu, pentru că nu prea mai avem ce face. Deocamdată mai mult „ardem mangalul" pe aici prin spatele frontului. A venit sergentul de zi şi ne-a chemat la adunare. Însă nu am putut pleca imediat deoarece au apărut două avioane de bombardament şi patru de vânătoare. Au lansat două bombe „balşoi" chiar lângă biserica catolică din sat şi două pachete mari cu manifeste. Avioanele de vânătoare ne-au vizitat de mai multe ori în picaj şi au mitraliat satul. Când am plecat la adunare am găsit şi eu două „hârtiuţe" pe care le-am „camuflat" să le pot citi mai târziu. Noi, soldaţii, eram sfătuiţi să dezertăm din armată sau să ne predăm, ca împreună „să alungăm guvernul vândut fasciştilor nemţi, pentru a clădi o nouă Românie, condusă de cei mai buni oameni ai muncii de la oraşe şi sate", iar pe civili, să facă greve şi demonstraţii împotriva dictatorului Antonescu.

Imediat după bombardament am primit ordin să ne săpăm pe lângă cantonamente adăposturi individuale, adânci de cel puţin un metru şi jumătate. „Majorul" nostru a strâns toţi răcanii atelierului şi a plecat cu ei pe câmp în apropierea satului, să adune manifestele lăsate de ruşi. Eu am raportat că nu pot merge din cauza durerilor de la picior.

Astăzi am avut surpriza ca la masa de prânz, în afară de ciorba cu carne, să ne dea şi câte o friptură (cam puţină) plus şi câte un sfert de litru de vin „de căciulă".

După-amiază am primit ordin să umblăm desculţi şi în cămaşă că este cald. Ceva mai târziu a venit şi o ploaie „ca de vară" şi timpul s-a răcorit. Într-un ceas a mai sosit aviaţia rusească de două ori, fără urmări, însă spre seară, când a venit pentru a patra oară în această zi, a lansat bombe asupra gării din comună; din fericire nu a nimerit nici de această dată. Am văzut cu ochii mei cum s-au desprins bombele de sub avioane. La început nu am intrat în adăpost, pentru că avioanele nu au zburat chiar pe deasupra noastră, dar când mi-a trecut pe la ureche şuierat de gloanţe sau schije de proiectile de antiaeriană, căzând cu zgomot şi pe tabla de pe casă, de frică de a nu fi lovit am intrat desculţ în şanţ şi m-am murdărit pe picioare de noroi. Am înjurat şi eu „mărunţel din buze".

16 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Afară ploua „mocănește" şi s-a făcut noroi. Sudorul concentrat a plecat cu „băieţii" după crăci proaspete pentru camuflaj. Eu cu vopsitorul Căprăruşi am dormit ceva mai mult, iar după aceea el a rămas la amenajarea „dormitorului", iar eu să plec după cafea. În cafeaua mea am mai pus puţin zahăr de acasă.

A venit maistrul şi m-a luat să lucrăm împreună. Ceilalţi răcani s-au culcat. Eu eram acrit de ciudă că „pisălogul" meu nu pleacă odată, să mă pot culca şi eu.

Am rămas câteva zile în urmă cu înregistrarea observaţiilor mele în „carneţelul de notiţe" şi în mod sigur am omis unele întâmplări interesante. Nu mai încerc acum să mi le reamintesc.

17 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Din cauza ploii pe „uliţă" s-a făcut „ciulama" de noroi. La bateria noastră va veni în vizită un sublocotenent medic „de la regiment". Cum am aflat vestea, mi-am schimbat în grabă cămaşa şi izmenele. La fel ca mine au făcut şi alţi camarazi care au avut rufe curate. Când am scăpat de controlul medicului m-am suit în cabina atelierului şi m-am culcat, însă numai pentru puţin timp, deoarece am aflat că vine în inspecţie la „dormitor" comandantul bateriei. Am ieşit de prin ascunzători şi am acoperit adăpostul cu crăcile desfrunzite de la fostul camuflaj, peste care am pus coceni putrezi „învârtiţi" de la vecină şi deasupra puţin pământ. „Şeful" ne-a făcut observaţie că dormitorul nu este bun. S-a găsit el „şi mai deştept" decât maiorul de la divizie. La miezul nopţii am intrat în gardă la depozitul de benzină din câmp. De fiecare bocanc în parte s-au prins câte „şapte kile" de pământ. Timpul a trecut greu, greu de tot. La ora trei dinspre ziuă m-am culcat pentru a doua oară.

18 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

După ce am făcut o oră instrucţie de dimineaţă, am fost trimişi la cantonamente să aducem măştile de gaze. Eu şi vopsitorul Căprăruşi nu ne-am mai înapoiat întrucât am fost opriţi de către un subofiţer să facem o recunoaştere prin comună, împreună cu maistrul, ca să depistăm locurile unde ar putea fi cantonate restul maşinilor regimentului, deoarece comuna Bălăuceşti a fost bombardată cu tunurile.

Bombardamentul a avut loc numai după şase minute de la plecarea domnului mareşal Antonescu, care venise în vizită de lucru la divizia noastră. Sovieticii au vrut să-i facă de petrecanie, însă – din fericire pentru noi – au întârziat „răfuiala".

După ce am ocolit satul şi ne-am făcut treaba ne-am oprit într-o cârciumă. Am pus „mână de la mână" de am cumpărat şi mâncat împreună covrigi uscaţi pe sfoară şi am băut o jumătate kilogram de ţuică, pentru că altceva nu mai avea la „bufet". Când ne întorceam spre casă a venit o formaţiune de avioane ruseşti de vânătoare şi au mitraliat şoseaua naţională care străbate comuna.

La înapoiere, eu şi cu Căprăruşi ne-am dezbrăcat la „chiloţi" şi am pregătit cazanul pentru făcut „baie" şi spălat rufe. Vopsitorul a adus zece căldări de apă, iar eu am „prăjit" coceni umezi de la vecina pentru a încălzi apa. După ce m-am „îmbăiat" mi-am spălat trei batiste, prosopul şi un rând de rufe. Am permis unui recrut să-şi bage şi el rufele la fiert, cu condiţia să întreţină focul în continuare. Săreau „izmenele" în sus o dată cu apa clocotită. Le-a scos afară din cazan cu un cocean gros şi le-a aruncat cu dexteritate direct pe acoperişul de tablă al coşarului, care nu era prea înalt, când am fost surprinşi de un avion care începuse să coboare spre noi, vărsând foc pe nări ca zmeul din poveste. Am fugit toţi în adăpost. Din viteză am alunecat pe treptele umede ale şanţului, am căzut pe fund, dar chiloţii mi i-am murdărit şi pe şolduri. De picioare ce să mai spun. Până la urmă am mai şi râs de această întâmplare. În ultimele zile ruşii nu mai au deloc astâmpăr. Cine ştie ce vor pune în viitor la cale.

Astăzi toată ziua ceilalţi oameni au săpat altă groapă pentru butoaiele cu benzină. Până la urmă a reieşit că locul nu a fost ales bine, deoarece avioanele care vin dinspre nord descoperă cu uşurinţă depozitul. Ne-au luat şi pe noi să săpăm încă una într-un loc mai ferit. Abia am început lucrul, că a venit ordinul să mergem la adunare bine echipaţi. Curat ca în armată. Am lăsat treaba şi am plecat.

A venit domnul căpitan, extrem de supărat, deoarece în ultimul timp a fost informat că oamenii bateriei pe care o conduce au făcut tot felul de „năzbâtii". În primul rând ne-a ţinut un discurs moralizator, apoi ne-a citit câteva ordine. Zilele trec încet, dar trec. Nici acum nu ştiu nimic de ce se mai întâmplă pe „acasă". Nici „acasă" ăsta nu ştiu pe unde mai este.

19 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

La instrucţia de dimineaţă am fost pedepsit să execut singur zece culcări, deoarece nu am putut să fug la fel ca ceilalţi, când s-a comandat. Domnul locotenent nu a ştiut de păţania mea din zilele trecute. Ni s-a adus la cunoştinţă că în lupta contra tancurilor au apărut arme noi, mult perfecţionate şi foarte eficace.

În lipsa altei activităţi, am întins mantaua sub un nuc falnic şi m-am culcat la umbră. Nu am apucat să dorm prea mult, când am sărit speriat din cauza bubuiturilor neaşteptate ale tunurilor antiaeriene. Deasupra noastră se aflau şase avioane ruseşti. Am luat mantaua şi m-am aruncat rapid pe burtă în groapa în care au fost butoaiele cu benzină. Acum îmi este teamă şi mie de aviaţie, pentru că am aflat cum a fost rănit de curând un ostaş din regimentul de vânători: a făcut pe „viteazul" şi nu a intrat în adăpost la timpul potrivit. Avioanele au lansat bombe în comuna Mircești, care se află prin apropiere. A plouat „cu găleata" şi s-au format peste tot băltoace. În acest timp am mai scris acasă încă o carte poştală, fără speranţa de a primi vreun răspuns.

La ora două şi jumătate noaptea am intrat în gardă. Îmi era tare somn. Când a început să se lumineze de ziuă şi am ieşit din post m-am trântit aşa îmbrăcat peste ceilalţi şi am „soilit-o" până la ora cinci şi jumătate, când a venit un lucrător angajat şi ne-a trezit.

20 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

Am plecat la adunare abia pe la ora opt. S-au prezentat însă numai paisprezece oameni din o sută. După puţină educaţie fizică, ne-a dat drumul la lucru. Pentru a nu fi numit ca ajutor de mecanic am preferat să iau lopata şi am plecat împreună cu vopsitorul Căprăruşi – ploieştean de-al meu – să săpăm pe câmp adăpostul pentru depozitul de carburanţi. Până la prânz, când ne-am înapoiat noi să mâncăm, „bucătarul" a cumpărat carne de viţel şi a fript-o pe forja de cărbuni a „ţiganului" fierar. Mâncarea de la cazan mai mult am frunzărit-o. Am plecat din nou la săpat, însă până seara când am băgat butoaiele în adăpost mai mult am stat de vorbă.

În lipsa noastră a venit domnul căpitan în inspecţie şi a „făcut scandal" că avem cantonamentele murdare şi în dezordine. A avut

dreptate. În ultimul timp maistrul ne-a interzis gradaţilor să le „mai facem mizerie" recruţilor şi, ca atare, i-am lăsat „de capul lor". Urmarea s-a văzut.

Seara am mâncat în curte pe întuneric slănină cu pâine şi usturoi, procurate de un alt camarad. S-a întors maistrul cu registrul de materiale şi alte lucrări de la regiment. M-a obligat să fac mai multă treabă în noaptea asta şi să nu mă culc până nu termin. Am rezistat şi eu până la ora douăzeci şi trei. Am luat lampa din cui şi m-am dus dincolo la noi. M-am făcut „comod" şi m-am vârât între ei.

21 MAI 1944. LOCALITATEA SĂBĂOANI

În timp ce mă încălţam a venit aviaţia rusească. Cam după o oră au trecut în direcţia frontului patruzeci de avioane de bombardament germane. Din cauza zgomotului puternic parcă trepida şi aerul din jurul nostru.

A venit la atelier un motociclist cu ambreiajul rupt şi m-am oferit să-l repar eu, însă până la urmă l-a cositorit fierarul, care era scutit de medic să mai vină la adunare.

Am avut două kilograme de carne cumpărată de ieri. A întărit „ţiganul" forja şi am prăjit patru fleici într-o tigaie a ceferiştilor; după ce am mâncat o bucată, m-am dus cu doi recruţi în curtea casei vecine să terminăm acoperirea adăpostului pentru domnul căpitan. Alţi ostaşi au plecat cu toporul să taie şi să aducă crăci. De săpat am avut numai două rânduri de cazmale. S-a pus însă prea mult pământ deasupra şi acoperişul începuse să pârâie. Noroc că am găsit câteva scânduri la îndemână şi l-am întărit. Pentru masa de prânz s-a ocupat sudorul concentrat. A prăjit restul cărnii cu multă slănină, a adus de la „cazan" mâncare de cartofi – de asemenea cu multă carne – şi două porţii de vin în bidonul de apă. Astăzi este a doua duminică când se repetă „figura" cu vinul la masa de prânz. Sosul de la fleici l-am pus peste cartofi şi am mâncat „ca la Picadily".

Am avut ocazia să citesc ziarele „Curentul" şi „Bacăul" – numere ceva mai vechi – şi să pun paie pe foc la îngrijorarea mea, în privinţa deselor bombardamente ale „aliaţilor" în ţară. Eram conştient că Ploieştiul este în centrul atenţiei inamicului. Cu toate că am scris la

toate rudele şi chiar la câţiva cunoscuţi, până în prezent nu am primit nici o veste. De o asemenea bucurie să nu aibă parte nici duşmanii mei. Cu alarmele aeriene de aici m-am învăţat „ca măgarul cu samarul", pentru că ruşii vin de câte două-trei ori în fiecare zi.

Pe la ora optsprezece a venit ordinul să ne pregătim pentru „îmbarcare", deoarece ne mutăm în altă comună. În locul nostru vine regimentul. Aveam impresia că ne mutăm numai de dragul de a ne muta, ca oamenii să fie puşi în mişcare şi să nu mai trândăvească. Unii s-au întors de la hora din sat, iar alţii, cam „cherchelişti", de la cârciumă. Am mâncat pe întuneric.

Deoarece ordinul de plecare nu mai venea, s-au organizat ca de obicei posturile de santinelă. Eu am fost numit schimbul doi. Coloana s-a pus în mişcare abia pe la ora douăzeci şi trei. Am rămas pe loc numai noi cu atelierul şi o maşină pentru oameni. Cum am ieşit din post m-am culcat, îmbrăcat, direct pe coceni. Când eram deja bine îngheţat de frig, am fost treziţi de santinela schimbului trei. Pe mine mă tot „bârâia" la cap. Eram obosit şi somnoros. Rămăsesem ultimul. Am aruncat după el cu o mască, ca să mă lase în pace. S-a întors cu o gamelă cu apă şi a aruncat-o pe mine. A trebuit să mă scol.

Abia după o oră am reuşit să scoatem „matahala" din curte şi să fie trecută peste un şanţ. Se afundase de o palmă în pământ. A avut mare noroc un băiat, anume Iorgaru, că nu a fost strivit de remorcă când maistrul a dat atelierul înapoi fără să ne avertizeze. Am plecat având în faţă un motociclist, pentru a ne arăta drumul şi când începuse să apară zorile ne-am oprit în comuna Pildeşti, locuită atât de români cât şi de multe familii de ceangăi. Dialectul care îl vorbesc aceştia este mult diferit de limba maghiară din Ardeal.

Prima operaţiune de care a trebuit să ne ocupăm a fost camuflajul maşinilor. M-am mirat tare mult când gazda a spus să tăiem crăci dintr-un mare cireş, ştiind că în spatele casei erau mai multe sălcii. Îmi plac grozav pomii fructiferi din această parte a Moldovei, pentru că sunt foarte mari şi frumoşi. Se aseamănă cu castanii de pe bulevardul principal din Ploieşti.

La cafeaua de dimineaţă ne-au dat brânză alterată, pe care nici nu am gustat-o când i-am văzut culoarea. Abia ne-am mutat de „colea până colea" că am fost nevoit să montez sculele, întrucât au venit două rable la reparat. Majoritatea camarazilor s-au ocupat de instalarea corturilor. Pentru al nostru au folosit prelata de la atelier, sprijinită de un gard.

După-amiază m-a luat maistrul Pietraru la „el acasă" să mai facem ceva „scriptologie". Nu a trecut prea mult timp că a venit prin surprindere aviaţia rusească. Pentru moment nu am ştiut ce să fac. Să rămân pe loc sau să fug. Am ieşit afară şi am văzut în curtea vecină un adăpost. Am sărit gardul în viteză şi m-am „aruncat" în adăpost.

Seara ne-am dus la un gospodar acasă, care ne-a pregătit contra cost lapte fiert cu mămăligă caldă. Eu am nimerit o lingură de lemn mai mare şi eram avantajat.

23 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Când m-am sculat era răcoare şi nu mă trăgea inima să mă spăl pe faţă cu apă rece. „Noroc" că au venit ruşii cu aviaţia „cu noaptea-n cap" şi au început să mitralieze. Până acum în bateria noastră nu s-a întâmplat nici o nenorocire, însă nu ştiu care este situaţia pe regiment.

După ce am băut cafeaua amară, am luat cazmaua şi împreună cu un camarad am început să săpăm adăpost sub nucul din apropiere, numai pentru noi. Ca să nu avem probleme, l-am făcut de la început adânc de doi metri.

Din cauza timpului răcoros, am stat la adăpost în cort citind. A venit sublocotenentul şi m-a trimis cu încă un camarad la magazie să numărăm nişte efecte militare. Am numărat împreună o mie şase sute de bluze şi pantaloni de vară.

După-amiază a venit încă o dată sublocotenentul, dar însoţit de altul de la regiment. Acesta avea nevoie de cinci caporali din fiecare baterie să urmeze un curs de tragere cu o nouă armă germană împotriva tancurilor, numită „Faus-Patrone". Nu s-a făcut o selecţie anume a oamenilor, ci „cu arcanul". Cum întâlnea cu privirea un gradat pe aproape îl da în primire sublocotenentului de la regiment. M-a văzut şi pe mine în cabina unei maşini şi gata am fost trecut pe listă ca disponibil.

24 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

M-am sculat cum s-a luminat de ziuă. M-am spălat „ferchеş", mi-am făcut bocancii, am şters arma şi baioneta. Am luat casca, sacul de merinde, arma şi am plecat cu ceilalţi patru camarazi spre locul de întâlnire. Pe mine a căzut „măgăreaţa" să duc în spinare un „Faus-Patrone". Pe drum ne-au ajuns din urmă maşinile cu sublocotenentul instructor de aseară şi cu caporalii de la alte baterii.

După ce am ajuns la regiment, am fost „trecuţi în revistă" de un domn căpitan, în special în privinţa ţinutei. Am mers în direcţia frontului şi am traversat mai multe comune pe o şosea largă şi bine pietruită, având pe margine pomi fructiferi. După ce am părăsit şoseaua, am intrat pe un drum de ţară, am trecut o vale cam de trei metri adâncă şi lată de vreo şapte-opt şi ne-am oprit la marginea unei păduri bătrâne. Valea parcă era un şanţ anticar.

De jur împrejur erau prezenţi ostaşi de la toate regimentele diviziei. Ne-am aşezat pe marginea pădurii, ca să nu fim descoperiţi de aviaţia rusească. Pe un islaz, la vreo sută de metri depărtare, se afla un tanc mare de cincizeci şi două de tone distrus. În spatele lui erau săpate gropi individuale pentru trăgători. Asemenea gropi mai existau şi lateral. A venit un domn' colonel, apoi specialiştii nemţi şi la urmă a sosit şi domnul general.

A început tragerea. După câteva proiectile, care au vizat tancul, am fost trimişi, pe regimente, să constatăm efectul proiectilelor. Am rămas surprinşi. În blindajul tancului erau găuri „proaspete", perfect rotunde ca şi cum ar fi fost tăiate cu aparatul după desen. Toate regimentele diviziei au continuat tragerea pe rând. Au tras bine şi cei din Regimentul 1 artilerie moto din care fac parte.

Am fost mutaţi în partea laterală a tancului, unde s-a tras cu o altă armă numită, pe românește, „burlan de sobă". Diferenţa faţă de cealaltă armă constă în faptul că în „burlanul de sobă" proiectilul se introduce pe la „coadă". Pornirea lui însă se face tot ca urmare a declanşării unei scântei electrice.

La ora prânzului „demonstraţia" s-a terminat şi am plecat înapoi. După ce am trecut valea, maşina noastră a rămas în pană. Am stat mai mult de o oră pe lângă ea, dar până la urmă tot a trebuit să o remorcăm şi să o scoatem la şosea.

Aproape de ora patru după-amiază am ajuns la baterie şi imediat la bucătărie, unde ni s-au păstrat porţiile de mâncare.

A venit domnul colonel în inspecţie şi le-a făcut maiştrilor observaţia că atelierul este murdar. I-a pus pe toţi la frecat. Când am venit noi nu se terminase „şmotrul" şi am fost „invitaţi" la treabă imediat. Ploaia a început din nou, însă mărunţel, dar am lucrat în continuare. După ce am considerat că este gata, ne-am spălat satisfăcuţi. A venit domnul căpitan în control şi a spus că „nu e bine". Am fost nevoiţi să o luăm de la început. Am „bombănit" degeaba, întrucât de executat ordinul nici nu trebuia discutat. Seara am primit ca hrană fasole cu slănină râncedă şi salată. Din fasole abia am gustat. Am făcut şi gardă la miezul nopţii şi am tremurat binişor cu toate că ne aflăm la sfârşitul lunii mai.

25 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

A început să mă doară din nou piciorul. Am raportat că nu pot face instrucţie şi sublocotenentul nu a avut nimic de spus deoarece cunoştea motivul. Un ploieştean „de al meu" a spus că mă prefac, însă ofiţerul l-a luat la rost.

Până la prânz am avut destul de sudat. M-am ales cu trei tutunuri „populare" de la şoferi, fără să le cer ceva.

Ţiganul a făcut rost de pâine caldă de la brutăria de companie. Am primit ordin ca la masa de prânz să mergem echipaţi şi cu armă. Nu mi-am dat seama care să fie cauza. Pentru noi este mai complicat deoarece trebuie să ne schimbăm de salopete. Mazărea nu a fost fiartă bine. Putea fi pusă în puşca de vânătoare în loc de alice. Seara am fost numit să fac de gardă în schimbul întâi, în locul unui camarad bolnav.

26 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Astăzi de dimineaţă am făcut instrucţie „la cataramă" prin mijlocul drumului din comună, până la ora opt, apoi am fost duşi să ne vaccineze medicul.

După ce am ajuns la atelier, am luat o pătură din cort şi m-am calculat într-o maşină „Mercedes" care era mai în fudul grădinii. Sudorul concentrat mi-a adus şi mâncarea la prânz. Mă durea mâna încât nu o puteam ridica nici până la nas din cauza injecţiei, dar de mâncat, am mâncat tot. După masă m-am băgat în cort lângă alţi câţiva camarazi care se văicăreau de durere ca şi mine. Afară ploua şi era frig. De fapt, aproape toată săptămâna a fost o temperatură rece ca în noiembrie.

Seara, în cort, pe întuneric s-a pornit o discuţie despre artişti şi boieri. Câţiva voiau să doarmă şi înjurau de mama focului pe toţi boierii şi artiştii din lume pentru că din cauza lor ei nu pot să se odihnească. Noi ceilalţi făceam haz de înjurăturile şi supărările lor. M-am culcat pe la miezul nopţii, însă până la ziuă cred că m-am trezit de vreo douăzeci de ori din cauza durerilor de cap şi mână.

27 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

De dimineaţă ne era somn la cei care am „pălăvrăgit" azi-noapte, însă ceilalţi s-au sculat din vreme şi au început să ne „bârâie" la cap să ne sculăm, că au adus cafeaua şi au făcut-o şi cu lapte. Era frig. Bătea vântul prin gard şi mai ales prin spaţiul lăsat pentru uşă care era complet liber.

A venit sergentul de zi pe baterie şi ne-a anunţat că azi avem exerciţii de tragere cu arma şi că trebuie să ne grăbim la adunare. Ne-am echipat şi am curăţat armele de unsoare pe ţeavă, apoi am plecat la locul de întâlnire. Tragerea s-a amânat, dar pentru că tot am venit ne-a scos pe uliţă şi am făcut puţină instrucţie „pe jos" şi mânuiri de armă, strâmbându-ne de durere din cauza injecţiilor. După aceea ne-a scos pe câmp prin grădinile oamenilor şi am făcut exerciţii de „grupa de luptă răspândită în trăgători". Pe câmp bătea vântul şi mai tare.

Am avut de gând să stau sub pătură la adăpost în cort, însă nu a fost posibil, deoarece au venit mai mulţi şoferi cu maşini la reparat. Vrând, nevrând, cu toate că mă durea mâna, a trebuit să lucrez.

Au trecut aproape două luni de zile de când nu am primit nici o scrisoare de acasă şi nici de la alte rude sau cunoscuţii cărora le-am scris. Am mai aflat câte ceva despre bombardamentele care au avut loc şi capul îmi este plin de tot felul de gânduri. Dacă aş fi mai aproape de casă... Aştept din zi în zi să primesc ceva scrisori. Acum nici eu nu mai scriu. Sunt tare deprimat sufleteşte.

28 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Ne-am sculat rebegiţi de frig; afară bate un vânt puternic şi cerul este acoperit cu nori de ploaie. A fost chemat la „serviciul tehnic" vopsitorul Căprăruşi unde i s-a dat un şablon format din două piese, reprezentând o căpăţână de mort cu două ciolane încrucişate, aşa cum am văzut şi pe maşinile unor unităţi militare germane motorizate. „Modelul" se aseamănă mult cu tăbliţele puse pe stâlpii de oţel pentru electricitate de înaltă tensiune pe care mai scrie şi „Pericol de moarte".

I s-a mai spus să-şi ia ca ajutoare încă doi oameni. El m-a ales pe mine, că eram ploieştean de-al lui, şi un recrut care să transporte „lădiţa cu maimuţe". Aşa a „botezat" vopsitorul cutiile de vopsele şi pensule.

Am început să „pictăm" în primul rând aripile din faţă la maşinile bateriei a opta, care se afla prin grădinile din imediata apropiere a atelierului nostru. La aplicarea primelor şabloane am fost asistaţi şi de domnul căpitan al „serviciului tehnic", pentru a vedea cu ochii săi „cum ne iese căpăţâna", apoi, părând mulţumit, ne-a dat avizul să continuăm treaba singuri.

Astăzi fiind sărbătoare – probabil şi „moşii" – catolicii fac un fel de turte din mălai şi ouă pe care le împărţesc. Parcă ar fi „azimă" evreiască. Cum majoritatea şoferilor sunt cantonaţi prin casele lor au primit de pomană asemenea „turte".

Unii şoferi erau foarte curioşi să afle de ce facem asemenea treabă. Noi ne cam băteam joc de ei minţindu-i că acum urmează să plece pe front pe linia întâi şi că le punem moartea pe maşină ca să le ţină de urât. De crezut nu prea ne credeau, însă se minunau de ceea ce vedeau şi „dădeau cu presupusul" fiecare pe limba lui.

Am început să ne specializăm, astfel că ne-am împărţit activitatea. Căprăruşi fixa şablonul cu vopsea albă la locul potrivit după care veneam eu cu al doilea deasupra. Cu o pensulă rotundă cu părul foarte scurt „înmuiată" puţin în vopsea neagră „ciocăneam" pe şablon şi scoteam chenarul „căpăţânii", ochii, nasul, dinţii şi ciolanele încrucişate. Vopsitorul venea în urma mea cu o pensulă subţire şi împreuna, tot cu vopsea neagră, locurile rămase goale care făceau legătura între figurile din şablon. În acelaşi timp, eu făceam înregistrarea lucrului executat şi treaba mergea „ca pe roate".

Am mers cu „pictatul" maşinilor pe o parte a satului şi am ajuns pe malul râului Moldova unde se află bateria „comandă" din care am făcut şi eu parte cândva. Toţi şoferii şi motocicliştii din această baterie se văitau că i-a zăpăcit comandantul cu munca la cazma şi târnăcop. Acum am văzut cu ochii noştri realitatea. Soldaţii au fost puşi să sape adăposturi pentru fiecare maşină în parte şi să scobească în malul gârlei trei bordeie mari pentru dormit. Au fost săpate adăposturi colective pentru oameni, plus din cele individuale, mai mult decât necesar. Pământul care a fost scos de la săpături a fost acoperit cu

iarbă cărată din izlazul comunei. Oamenii sunt porniți împotriva comandantului pentru purtarea sa militărească și dură. Unii din ei s-au lăudat că dacă se vor duce pe poziție „i-o trage la găleată" să nu se mai întoarcă de acolo. Este drept că ceea ce am văzut la această baterie este util și frumos, însă pe oameni a rămas numai „pielea și osul". Mulți sunt bolnavi, cu toate că umblă și acum îmbrăcați cu mantalele pe ei ca în timpul iernii.

Am trecut cu capul de mort la „grupul comandă divizionul întâi", iar pe înserate am plecat spre atelier. Ne-am oprit la o cârciumă cu obloanele trase. În curtea cârciumei erau câțiva soldați nemți și români beți turtă, care căutau mai mult prin semne să se înțeleagă între ei. Negustorul era gras „cât un butoi". Din cauza beților, patronul refuza să ne dea și nouă ceva de băut. Lui Căprăruși îi „ardea beregata". Știam că este „dușmanul apei" și un mare „pilangiu". Eu când am văzut situația, am vrut să plec de mai multe ori, dar „pictorul" nu voia să se miște din loc mai rău ca un catâr. Am așteptat până când au plecat beții și abia după aceea ne-a servit și pe noi cu trei „cișmoace" afară în curte. Când am „tras un gât" am crezut că iau foc, așa de tare era țuica. Spirt, nu altceva.

Ne-am băgat în țoale frânți de oboseală, după ce am mâncat câte o jumătate de litru de lapte cumpărat de ceilalți camarazi.

29 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Ne-am trezit brusc în bubuituri de tunuri și țăcănit de mitraliere. Deasupra noastră avea loc o luptă aeriană, deoarece aviația rusească a venit să ne viziteze cu noaptea-n cap. Am scos „chelia" de sub manta și m-am uitat pe „ușă" afară. Se crăpa de ziuă. Cerul era senin și prevedeam o zi frumoasă. Vedeam avioanele între cer și nourașii de fum de la proiectilele artileriei antiaeriene trase asupra avioanelor inamice. La trecerea primei serii de avioane nimeni din cortul nostru nu s-a învrednicit să fugă în adăpost, dar când a apărut a doua frații s-au „cărăbănit" în cămașă și izmene cu pantalonii în mână, aruncându-se din mers în prima groapă întâlnită în cale. Pictorul Căprăruși – mai comod ca mine – s-a întins ca un dulău la soare și a zis că „mai bine mor decât să mă scol". De această dată am uitat de principiul meu sănătos de prevedere și am fost de acord cu el rămânând pe loc.

La al treilea asalt am luat-o şi noi la goană, la fel ca şi cei de mai înainte şi ne-am întâlnit cu alţii care fugeau „ca din puşcă" din corturile din fundul grădinii sau cabinele maşinilor. În tranşee noi râdeam de fuga lor şi ei de a noastră.

După terminarea „reprezentaţiei" m-am culcat din nou îmbrăcat şi am dormit până la ora şase, când a venit sergentul să ne anunţe că avem tragere cu arma. După ce mi-am lustruit bocancii cu cremă, am plecat la adunare, iar şmecherul de vopsitor la domnul căpitan să-l întrebe dacă ne scuteşte de exerciţiile de tragere pentru a putea să aplicăm în continuare pe maşini capul de mort. Am avut baftă, astfel că recrutul a luat în spinare „cutia cu maimuţe" şi ne-am întors la punctul în care am lăsat lucrul aseară.

Pe drum, Căprăruşi ne-a spus şi nouă unele zvonuri auzite de el pe unde a umblat. Aplicarea căpăţânii de mort pe maşini a dat naştere la tot felul de „vorbe de clacă". Se spune că divizia noastră este destinată să fie de sacrificiu pe frontul din Moldova, datorită faptului că dispune de mare mobilitate de mişcare în teren. Ea trebuie să intervină în toate cazurile când linia frontului este ruptă şi situaţia o cere. Cineva din conducere ar fi făcut afirmaţia că noi trebuie să luptăm până când linia frontului este ruptă şi situaţia o cere. Să fim mândri că ni s-a oferit această „cinste". Eu nu cred că o asemenea afirmaţie ne poate ridica moralul, ci din contră, am impresia că mai mult îl coboară. Nimănui nu-i surâde idea de a fi „decorat" cu o cruce de lemn, undeva într-o vale oarecare, într-un vârf de deal sau margine de drum.

Am ajuns la bateria „comandă" pe prundul gârlei. La două-trei sute de metri de aceasta se făceau exerciţii de tragere cu tunuri de pe tancuri. În apropiere de malul înalt al gârlei – folosit acum ca poligon – fuseseră plantate drept ţinte câteva turele de tancuri distruse în luptele anterioare. Ne deplasam împreună cu domnul locotenent Mihai, comandantul bateriei, de la o maşină la alta când s-a tras cu tunul în turele. Am auzit prin aer un zgomot de schijă ce se apropia vâjâind şi instinctiv ne-am îndoit spinările. În aceeaşi clipă schija a căzut între noi şi cu o bubuitură scurtă a intrat în pământ făcând la suprafaţă o gaură cât pumnul de mare. Încremenisem pe loc de surpriză. Locotenentul era alb ca varul, în timp ce eu nu ştiu ce culoare aveam. El şi-a revenit primul şi a ordonat unui ostaş să aducă o cazma cu care

a fost scoasă schija din pământ. Era numai o bucată de oțel din vârful proiectilului, ricoșată din tanc. Am avut mare noroc că n-a lovit pe nici unul din noi. Ne-am bătut ieri joc de șoferi că moartea are să le țină de urât, însă astăzi ne-a ținut și nouă mult mai amenințătoare decât am crezut vreodată. Această zi ar trebui să nu o uit niciodată și să o sărbătoresc în fiecare an, pentru că am fost la trei pași de moarte, ba chiar pot spune că m-am născut a doua oară.

Am „pictat" căpățâna în mare viteză pe mașinile apropiate de poligon, pentru ca să scăpăm de această zonă periculoasă și să o „întindem" mai departe. După ce am „făcut" moartea pe mașinile bucătăriei de la divizionul întâi, bucătarul ne-a cinstit cu o gamelă plină moț de salată orientală, cu foarte multă ceapă verde în ea. A fost bună, chiar dacă am mâncat-o fără pâine. Am plecat să mâncăm și la bucătăria noastră.

Ziua fiind foarte frumoasă, cu soare strălucitor, ne-am așezat la umbră sub o salcie stufoasă, am scos cămășile de pe noi și am început să facem „revizia" păduchilor de pe ele. Apoi am plecat la atelier, de unde am luat și șabloanele mai mici cu capul de mort făcute anume pentru motociclete. Am ieșit pe câmp în cealaltă parte a satului la un grup de case în jurul cărora se aflau bateria „grup comandă divizion doi" și bateria a noua, cam la vreo șase sute de metri înspre comuna Săbăoani. Soarele coborâse de tot spre asfințit când am ajuns la baterie. Am făcut rost de pâine de pe la șoferi. Apoi am dat zor „tare de tot" până s-a întunecat și abia am putut termina toate mașinile și motocicletele. Am ieșit la șosea și ne-am suit într-o căruță care ne-a dus până în sat. Camarazii noștri au luat mâncare și pentru noi, însă ne-am culcat imediat deoarece deja eram sătui. A fost o zi grea de dimineață până seara.

30 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Vopsitorul s-a dus la domnul căpitan ca să obțină „ordin de serviciu" pentru a ne putea deplasa în comuna Săbăoani la bateria a treia, ca să „blagoslovim" și mașinile de acolo cu „moartea în vacanță". Am renunțat la recrut și pe la ora opt am plecat pe jos numai eu cu Căprăruși. Distanța nu este mai mare de 8 km.

Ca să transportăm mai ușor „cutia cu maimuțe", am legat-o de un băț mai groscior pe care îl țineam fiecare de un cap. Era cald și ne mai

luam din când în când capelele de pe cap şi ne ştergeam cu ele de năduşeală. Soarele ne bătea pe „biloaiele goale". Ne-am şi odihnit de vreo două ori pe marginea drumului. Am fumat şi eu două ţigări, cu toate că nu îmi plăcea. Îmi venea mereu salivă în gură şi scuipam de două-trei ori pe minut.

Comandantul bateriei ne-a dat un şofer care să ne conducă prin tot parcul de maşini. După ce am terminat treaba, ne-am dus la vechiul nostru cantonament din această comună. Acolo, un şofer tocmai făcea pe frizerul. I-am spus să mă tundă şi pe mine.

Am plecat apoi singur prin comună, să caut regimentul cinci artilerie grea, în care îl aveam pe Ticuţă Stoica, un foarte bun prieten sudor din Ploieşti. Nu am avut însă şansa să îl întâlnesc, deoarece unitatea lui părăsise localitatea cu câteva ore înainte de sosirea noastră.

Conform înţelegerii, am ieşit la marginea comunei şi m-am lungit pe iarbă, aşteptându-l pe vopsitor să vină cu o maşină ce urma să fie reparată în atelierul nostru. După vreo zece minute a venit o altă maşină, care aparţinea atelierului „nemţesc", situat peste drum de al nostru, cu un maistru pe care îl cunoşteam. M-a lăsat „rapid la scară". Cum am ajuns, m-am făcut lejer – la chiloţi –, am cărat trei găleţi cu apă în cazan, am făcut rost de câţiva snopi de coceni în loc de lemne de foc şi m-am spălat „ca lumea" în fundul grădinii, după care mi-am spălat un rând de rufe, două batiste şi prosopul. Nu mi-ar fi fost ruşine să le aşez pe sârmă lângă unele spălate la curăţătorie chimică. Seara nu am mai luat mâncarea de la cazan, pentru că am mâncat în comun la două babe, brânză, lapte şi caş dulce cu mămăligă.

Căprăruşi „al meu" o fi adormit probabil pe undeva, întrucât maşina bateriei a venit la atelier fără el. Şoferul l-a căutat însă nu l-a găsit. S-a întors seara pe jos, frânt de oboseală.

Noi „căprarii" ne-am „şucărit" cu maiştrii, fiindcă recruţii ne-au raportat că îi punem des în gardă şi ne scutim pe noi, astfel că pentru mâine dimineaţă le-am pus gând rău „bobocilor".

31 MAI 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Sudorul concentrat s-a sculat primul. S-a îmbrăcat fără zgomot şi când a fost gata a strigat „drepţi". Noi caporalii am ştiut ce urmează şi

ne-am sculat imediat. Ai dracului boboci parcă au simțit că e rost de ciomăgeală pentru că au sărit în sus „ca arși". Altă dată când ne vedeau pe noi dormind nici ei nu se sculau. Au fost numiți să facă patul și curățenie prin curte. Nu au mai avut timp nici să meargă să ia cafeaua și au plecat direct la instrucție.

De curând a venit ordinul ca și meseriașii să facă zilnic câte trei ore de instrucție, după care să se desfășoare „raportul" bateriei până la ora unsprezece și jumătate. Comandantul regimentului a fost schimbat cu un general. Pentru noi ostașii, acesta este mai rău decât celălalt. S-au speriat de el până și ofițerii. Mai înainte mai existau prin baterii și unii șefi mai cumsecade, dar acum, din cauza lui, s-au transformat toți în oameni milităroși și duri. Totuși și acest general a luat o măsură înțeleaptă. A dat ordin ca și noi ostașii să purtăm păr ca și cei germani.

Eu cu vopsitorul am rămas pentru a pleca să „pictăm" pe parbrizele mașinilor o altă „drăcie". Este vorba de un pătrat cu laturile de cincisprezece centimetri, format dintr-o dunguliță îngustă albă și groasă de aproape doi centimetri. Ce reprezintă, habar nu am.

Când soarele se ridicase sus pe cer, am plecat și noi cu „vopseaua". Am început să aplicăm pătratul pe mașinile bateriei a opta și până la ora prânzului abia am terminat douăsprezece mașini. Dacă am fi vrut am fi putut face aceeași treabă probabil într-o singură oră. Noi însă am făcut pauze lungi, „trăncănind" lungiți pe iarbă cu unii și cu alții.

După ce am mâncat, am căutat o umbră deasă și am găsit-o sub un cireș bătrân, în spatele casei, unde m-am culcat pe salopetă și cu capul pe veston. Pe la ora trei și jumătate m-a căutat maistrul să-i dau unele lămuriri în legătură cu scăderile de materiale în registru. M-a strigat însă eu nu am auzit. A ordonat și altor camarazi să mă caute. Pe la ora patru, sătul de somn am apărut și eu. Cum m-au văzut, „truditorii" m-au și anunțat că am fost pedepsit cu două schimburi de santinelă. De necaz, tot nu m-am prezentat la el și am plecat din nou cu „cutia cu maimuțe" la mașinile serviciului de aprovizionare. Cum șoferii de aici stau și ei bine cu „aprovizionarea", noi, mai în glumă mai în serios, cu „cerșitul" și cu căciuleala pe la ei – în special „pictorul" –, am făcut rost de vreo jumătate de kilogram de slănină. Când ne-am întors noi, se întorcea și fierarul. A „făcut și el rost" de treisprezece ouă și o bucată de slănină afumată, plus patru pâini calde de la brutărie, câte una de fiecare căciulă. Este țigan, îl cheamă Vișan. Ce e al lui

este al lui. Se „descurcă" extraordinar de bine. Probabil că mai înainte o fi dat „iama" prin cotețe și a ușurat cuibarele găinilor. Am „preparat" ouăle ochiuri, iar restul slăninei am pus-o la păstrat în cutia mea de tablă. Am „halit" cu așa o poftă încât mi s-a părut că am pus numai la o măsea.

Când s-a înserat a venit la atelier în inspecție un locotenent de-al nostru. A văzut banjoul strungarului agățat undeva. L-a luat, s-a suit în atelier, ca să nu fie văzut de cineva că „fraternizează" cu muncitorii, și după ce electricianul a aprins un beculeț ne-a cântat până când a obosit. A acompaniat „zdrăngănitul" banjoului și cu cântece din gură în limbile franceză, germană și rusă. A fost extraordinar de frumos. Abia la miezul nopții a plecat și el „acasă".

Eu am luat arma pe umăr și am intrat în post de santinelă să-mi execut pedeapsa. Noaptea era luminoasă și caldă, ca pe la Ploiești. Ca să-mi treacă timpul mai repede m-am tot plimbat de colo până colo, am mai dat cu „bolovani" după un câine, care neavând și el ce face mă lătra tot timpul. Am sculat vopsitorul să intre în schimbul trei cu patruzeci de minute mai devreme. El „șmecher" a bănuit că îl trag pe sfoară. A luat legătura cu santinela germană de peste drum și a aflat cât este ceasul. L-am auzit înjurând și bombănind prin curte că o să mă aranjeze el pe mine și mai bine.

1 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Când m-am sculat de dimineață am observat că cineva mi-a schimbat un monitier cu altul de culoare mai deschisă. Am fost nevoit să-l caut pe al meu la toți ceilalți camarazi, înjurând și bombănind ca și Căprăruși azi-noapte. Vopsitorul „mustăcea", tăcea și se bucura.

Am împărțit frățește slănina și am mâncat fără să beau cafeaua adusă de un recrut, deoarece era amară și nu am mai avut zahăr de rezervă. După plecarea celorlalți la instrucție, am pornit și noi cu vopseaua să ne continuăm misiunea. Pe la ora zece am terminat de „pictat" mașinile la bateria a cincea. Ne-am așezat apoi la o umbră deasă în spatele unei grădini și am „soilit-o". Când ne-am trezit, un ostaș se întorcea cu gamelele pline de la bucătărie. În drum spre atelier am dat „nas în nas" cu sublocotenentul, care ne-a rugat să-i vopsim și lui lada de campanie. De refuz, nici nu putea fi vorba.

După-amiază urma să plece în rodaj o maşină căreia i se reparase motorul. Maistrul meu a avut poftă să mănânce peşte şi a „căzut măgăreaţa" pe mine să-l prind cu carbid. Mi-a dat ca însoţitor un copil de vreo opt-zece ani al gazdei sale.

Mi-am amintit de experienţa fără succes de la Cotul Donului şi m-am eschivat. S-a supărat pe mine, însă până la urmă a numit alţi doi oameni. Am scris acasă încă cinci cărţi poştale. Am primit şi solda. La sosirea maşinii din rodaj am aflat că era să se întâmple o mare nenorocire. Un civil a găsit o grenadă neexplodată. În timpul întoarcerii spre atelier s-au uitat la ea aproape toţi cei din camion. Grenada a ajuns şi în mâna copilului, care se afla lângă oblonul din spate. Deodată acesta – nu se ştie de ce – a aruncat-o jos unde a făcut explozie. Copilul şi un mecanic au fost răniţi la mână. Norocul celor din maşină a fost că nu au pus grenada găsită în ladă cu alte grenade nefolosite.

A venit în vizită la noi un juncăr neamţ, de la atelierul lor de peste drum. Din vorbă-n vorbă s-a ajuns la glume şi apoi la trântă dreaptă cu ai noştri. Neamţul era voinic şi tare ambiţios. S-a lăudat că pe el nu îl poate pune nimeni jos. Românii se mai schimbau între ei, însă neamţul fiind singur se lupta cu toţi; curgeau şiroaie năduşelile de pe el în urma efortului care îl făcea, pentru a dovedi că este cel mai puternic. Electricianul Dragomir şi-a făcut „numărul" cu acul cu aţă trecut prin falcă. Neamţul nu s-a lăsat şi l-a trecut şi el, plus alte şi alte prostii şi glume. Am râs cu lacrimi mai ales de naivitatea lui. Strungarul nostru a început să cânte la banjou o horă săltăreaţă. L-am atras şi pe el în horă. Neamţul nu ştia să joace ca pe la noi şi ne prăpădeam de râs. Parcă era un urs cu belciugul în bot care juca de nevoie.

Pe la ora douăzeci şi două m-am culcat însă nu am dormit mult, deoarece a trebuit să intru în gardă ca să îmi termin pedeapsa. A venit în control maistrul beat, ca să vadă dacă execut ordinul sau nu. M-am culcat din nou la ora două noaptea.

2 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Astăzi ne-au dat la cafea şi câte o linguriţă de brânză de burduf. Toţi ceilalţi au plecat din nou la instrucţie, numai eu cu vopsitorul ne

tot pregăteam să reîncepem executarea misiunii noastre „speciale" De fapt, ne străduim ca ea să se prelungească cât mai mult, ca să scăpăm de instrucție și de alte corvezi. Ne simțeam foarte bine să lucrăm singuri de capul nostru și să folosim timpul cum ne place, fără a fi permanent sub control.

A venit la reparat o mașină care nu avea încă aplicat pe aripi „capul de mort" și tocmai ne ocupam de această treabă când am observat că ceilalți camarazi se înapoiau la atelier în frunte cu domnul colonel, care avea în mână o hârtie. Ne-a strâns în „front" și a început să facă apelul. Dorea să se convingă personal dacă suntem prezenți la activitățile ordonate.

După ce a plecat, ne-am făcut și noi vânt în misiune. De lene ce ne era, abia mai târam lădița cu vopsele după noi.

3 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

La cafeaua de dimineață ne-au distribuit și „misia", câte două mii lei de căciulă. Înainte de a pleca „frații" la instrucție și noi cu „vopseaua", am aranjat o masă cumsecade pentru prânz. Țiganul nostru a cumpărat trei kilograme carne de porc, iar pe două tutunuri la schimb a adus patru pâini calde. Între timp am pus forja în funcțiune pentru a frige carnea într-o crăticioară de tuci a gazdei maistrului. Deoarece nu a încăput toată, am fript-o în mai multe reprize. Cum „seria" era gata o și „înfulecam" în viteză, parcă eram la întrecere. Seara am mâncat tot în comun toți patru, ouă prăjite și lapte cu mămăligă, după care m-am dus la „prăvălie" cu o găleată de apă și am cumpărat cinci litri de vin. Strungarul a luat banjoul și împreună cu alți camarazi ne-am dus la maistru unde ședea în gazdă și am petrecut până la miezul nopții.

4 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Cu toate că de dimineață erau destule semne de ploaie, a apărut un avion rusesc foarte mare și ca la comandă a început și artileria antiaeriană să tragă după el. „Toaleta" ne-am făcut-o mai „langsam" adică încet după cum spun nemții. Deși este sărbătoare, am fost convocați la adunarea bateriei. În cursul săptămânii a fost și domnul colonel în inspecție noaptea și a găsit oamenii în gardă îmbrăcați în salopete. Am fost mustruluiți și pentru alte abateri de la regulament – în special gradații. Ni s-au dat sfaturi de comportament față de civili și au fost citite câteva ordine noi, după care am fost lăsați liberi.

Ieri s-au distribuit efecte subțiri de vară, însă dacă eu cu Căprăruși am umblat „hai-hui" am rămas deocamdată cu cele groase. În lipsă de altă treabă, ne-am „asociat" patru inși, ne-am suit în caroseria unui camion și am jucat cărți. Până la ora de masă am câștigat șapte sute cincizeci lei. Din patru tovarăși de „joacă", doi au pierdut toți banii care i-au primit ca „misie".

După-amiază am citit până când m-am plictisit și am intrat într-un grup care juca „foițe" pe pământul gol în fundul grădinii. A venit din nou neamțul de vizavi și „ne-am distrat" discutând, fiecare cum ne-am priceput.

Seara am intrat de santinelă schimbul întâi, îmbrăcat regulamentar, cu cască pe cap, centură și cincizeci de cartușe și baionetă la armă. Dacă „colonelul i-a frecat ridichea majorului", acum, înfuriat, ne-o freacă și el nouă răcanilor.

5 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Înainte de a pleca pe teren cu Căprăruși am avut grijă să ascund în sân un roman. Până la ora treisprezece abia am desenat pătratul pe câteva parbrize de mașini, în schimb am citit până am terminat romanul și am mai dormit într-o cabină cu capul pe volan. La întoarcere plutonierul major ne-a întrebat: dacă nu ne ocupăm cumva și cu alte treburi de nu mai terminăm.

Câțiva camarazi au început să joace rișca. S-au antrenat în joc și doi maiștri. A picat ca „musca-n lapte" și neamțul de peste drum „în vizită". Am hotărât să-l lăsăm să joace și să-l curățăm de parale că are destule. Scopul era să-l facem să „ponteze" cât mai mult, iar câștigul să fie adunat jos grămadă, indiferent pe ce parte cade banul aruncat în sus. Intenționat, cel care arunca banul îl făcea să cadă în afara cercului în care ne aflam și dam buzna aproape toți să vedem pe ce parte a căzut. Neamțul nu mai avea posibilitatea să se uite și lua de bună ceea ce spuneam noi. „Figura" s-a repetat de șapte-opt ori și el ponta cât mai mulți bani în speranța că îi va câștiga pe toți. Crescuse grămada de monede și hârtii. Noi simulam mereu că suntem supărați că cel care dă cu banul câștigă mereu. La un moment dat câțiva jucători nu s-au mai putut abține de râs și „frițul" s-a sesizat că ceva nu este în regulă și că în fond ne batem joc de el. A cerut să vadă și el banul jos,

dar tot nu se dumirea, deoarece pe orice parte cădea, banii tot erau adunaţi la grămadă. Ne-a întrebat mai mult prin semne când îi vine lui rândul să câştige. Dragomir electricianul – mai şugubăţ – a luat foarte tacticos o monedă, a înfipt-o pe muche în pământ şi i-a spus: „când o cădea banul aşa câştigi şi tu". A fost un haz „nebun", încât ne ţineam cu mâinile de burtă. Din cauza râsului nostru, la început a râs şi neamţul un pic, pentru că nu avea ce face. El era singur şi noi prea mulţi. Apoi a devenit serios şi a spus că noi românii suntem „diebe" – adică hoţi. A plecat foarte supărat bombănind pe limba lui. Toţi banii câştigaţi au fost puşi la bătaie. A avut hangiul dever serios, pentru că am cumpărat multă „haleală" şi băutură cu care ne-am dus la camera unde stătea în gazdă maistrul nostru Pietraru, fiind ziua lui de naştere. Până la urmă am mai cumpărat şi pe banii noştri încă şase litri de vin şi unul de ţuică. Am avut cu noi şi banjoul. A fost o noapte de pomină. Era gata-gata ca santinela să-l împuşte pe camaradul care s-a dus să cumpere vin, pentru că fiind „afumat" nu a mai dat atenţie sau nu a mai auzit somaţia de „stai", ci numai pe aceea „stai că trag". A adus în plus şi pâine caldă. Pe la ora două noaptea eu m-am culcat îmbrăcat şi „obosit".

6 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

M-am trezit de dimineaţă cu o durere grozavă de cap, mai mult din cauza băuturii decât a guturaiului pe care îl aveam şi ieri. La instrucţie s-au dus prea puţini oameni de la atelier şi locotenentul a venit să vadă cu ce ne ocupăm. Nu plecasem nici noi cu „lada cu maimuţe". Când l-a văzut că vine, Căprăruşi s-a apucat imediat să frece cu benzină numărul unei maşini, ca şi când ar fi urmat să-l scrie din nou. Văzându-mă şi pe mine, mi-a pus în vedere că mâine dimineaţă trebuie să mă prezint la şcoala de specializare, pentru mânuirea noilor arme din înzestrare „Faus-Patrone" şi „Ofanrole". Am rămas năuc de surprindere şi abia când mi-am revenit am spus că am înţeles.

Am plecat cu vopsitorul să punem inscripţia pe maşinile unei baterii care se afla mai departe de atelierul nostru. După ce am „aranjat" câteva, eu m-am culcat într-o cabină, iar el în alta. Am dormit până după ora prânzului şi m-am şi visat la şcoală. Oamenii bateriei serviseră masa, însă mie îmi pierise şi pofta de mâncare. Nu îmi ieşea „şcoala" din cap şi îmi frământam mintea cum să scap de această pacoste.

La atelier, mi-a venit o idee salvatoare. Am luat o coală de hârtie velină, toc și cerneală și am făcut un raport unde am arătat situația grea în care se află familia mea la Ploiești – fiind singurul susținător – și am cerut să fiu scutit de această sarcină. L-am căutat pe sublocotenent și când l-am găsit singur i-am dat raportul să-l citească. Îmi vine să cred că în timp ce a citit și-a adus aminte că la plecarea pe front am mers cu atelierul să-mi văd familia – chiar cu el în cabină –, însă nu am găsit pe nimeni dintre ai mei în orașul bombardat. Probabil că i s-a făcut cu adevărat milă, deoarece mi-a spus să îmi văd de treabă. I-am mulțumit și am răsuflat ușurat că am scăpat de așa o mare belea.

7 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Când m-am trezit șuiera vântul prin cort ca pe timpul iernii. Guturaiul nu mi-a trecut; de atâta șters cu batista s-a jupuit piele de pe nări și mă ustură nasul. Am plecat pe câmp la mașinile bateriei a treia, ca să ne facem „meseria". Ieri am predat și eu vestonul gros și am luat bluză de vară, iar acum simt că este destul de răcoare. Până la prânz am terminat tot ce am avut de „pictat" acolo, apoi am dormit câteva ore în cort.

Țiganul nostru a făcut rost de o pipă neagră și fumează cu ea tutunul care i-l dăm să ne aducă pâine caldă. Ne-a mințit că s-a spart pachetul în buzunar sau că l-a pierdut. Ca să-l sperii, i-am ascuns în glumă pipa și i-am spus că am scăpat-o în closet. A făcut o mutră încât ne-a bufnit pe toți râsul. I-am înapoiat-o, însă l-am făcut atent să nu ne mai mintă dacă vrea să nu o „piardă" definitiv.

Seara nu ne-am dus să luăm mâncarea de la „cazan". Am prăjit pe forjă o gamelă plină cu ouă, am fiert lapte, iar fierarul a făcut rost de patru pâini calde.

Am primit o carte poștală de la un prieten. Din partea soției sau de la alte rude nu am primit nimic până în prezent. Sper totuși... I-am și dat răspunsul la scrisoare. M-am echipat regulamentar și am intrat în gardă schimbul unu.

8 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Am plecat pe jos în comuna Săbăoani la bateria a treia. Când am ieșit în șosea tocmai treceau câteva mașini ale aprovizionării

regimentului, care mergeau la Roman. Un şofer ne-a luat şi pe noi şi în câteva minute am ajuns la destinaţie, plini de praf. A mers cu noi spre spital şi sudorul concentrat să-şi scoată o măsea care îl chinuie de mai multe zile.

Până la prânz am terminat treaba şi subofiţerul mecanic al bateriei a fost foarte mulţumit. S-a simţit obligat să ne cinstească cu o jumătate de litru de ţuică. Vrând-nevrând am băut şi eu un păhărel. Parcă era spirt. Căprăruşi plescăia din limbă de plăcere. Cred că el putea să o bea singur pe toată în câteva minute. Când ne-am întors, la insistenţele lui a trebuit să intrăm într-o cârciumă unde am băut doi litri de vin, din care el cel puţin un litru şi jumătate. Am plecat ciorovăindu-ne cine să ducă „cutia cu maimuţe".

Ne-a ajuns din urmă o maşină de-a noastră cu ostaşi care se întorceau de la săpat tranşee în spatele frontului, foarte aproape de linia întâi. Ne-am suit şi noi repede grămadă peste ei şi am reuşit să vărsăm toată vopseaua care ne mai rămăsese prin cutii. Ne-am culcat devreme, dar eu nu am putut dormi cel puţin vreo două ore din cauza puricilor. Nu îmi dau seama de unde s-au prăsit aşa de mulţi. Poate că în lipsa noastră mai dorm pe aici ceva câini sau pisici. În plus, mai bătea şi vântul prin zăbrelele gardului şi era curent.

9 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Aseară „potcovarul" nostru a „făcut rost" de multă brânză, iar ce a rămas de la masă a „pus-o bine". Neşansa lui a fost că vopsitorul l-a văzut şi i-a „şterpelit-o". De dimineaţă m-a invitat şi pe mine la masă. Jumătate din brânză a trebuit să o aruncăm deoarece era verde şi tare usturată.

Toţi camarazii au plecat la instrucţie, urmând ca după aceea să meargă la teatru în aer liber pentru că a venit „o trupă de la Bucureşti" să ne dea un spectacol. Am fi dorit să mergem şi noi amândoi la teatru, dar nu am avut curaj, de teamă să nu ne ia la rost vreun ofiţer sau subofiţer că „ocolim" instrucţia, dar la teatru ne înfigem, aşa că am plecat tot cu „mâzgăleala noastră pe teren".

Ni s-a pus deja în vedere că pentru a primi „misia" de o sută de lei pe zi trebuie să dăm în fiecare seară raportul lucrului executat. Au sosit şi tuburile de oxigen pentru sudură de care duceam lipsă de mai

multă vreme şi ne-au fost aduse aproape douăzeci de numere de maşini ca să le revopsim. Nu ne plângem că nu avem de lucru.

10 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

M-am trezit cu ochii lipiţi. Sunt tare răcit. Nu m-am dus la instrucţie şi nici la „lucru". S-a întors de la infirmerie celălalt sudor şi neavând ce face ne-am apucat să reparăm cortul. Am muncit la el vreo două ore. Urmează ca ceilalţi camarazi să aducă paie pentru că pe cele cu purici le-am dat foc.

Am hotărât să ne spălăm rufele. Eu am adus apă la cazan, iar „tizul" s-a apucat de foc. Pe la ora două a venit domnul major să ne ducă la infirmerie, pentru a ni se face o „inoculare". Ne-am încolonat în „front" numai în chiloţi şi cu capela pe cap. Ca să ajungem acolo a trebuit să ocolim o jumătate de sat, numai prin praf. După ce ne-am întors mi-am spălat şi eu rufele.

A venit din nou „majorul" cu încă un subofiţer ca să jucăm cărţi împreună, ştiind că noi la atelier avem ceva parale. Ne-am ascuns într-o grădină în spatele unui tufiş. Împreună cu sudorul cu care am jucat tovărăşie, i-am „jupuit" pe şefi de câteva sute de lei fiecare. Când ne-am dus la bucătărie să luăm masa de seară „majorul" ne-a spus să venim la el la cameră să jucăm în continuare cărţi. Cum ordinul „se execută nu se discută" ne-am dus. Înainte de ora nouă a venit după mine un camarad să mă anunţe să mă pregătesc să intru în gardă. Pentru că până atunci am tot pierdut, am vrut să ne retragem, dar nu ne-a lăsat. Mi-a spus să-i dau unuia o sută de lei să facă în locul meu de gardă şi să jucăm în continuare. I-am dat. Am „jucat" până la ora unu noaptea şi am pierdut tot ce am câştigat în timpul zilei, plus încă câteva sute de lei. M-am ales doar cu trei ore mai puţin de santinelă.

11 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Pentru a scăpa de răceală m-am dus la infirmerie. Mi-a dat două pastile, pe care să le iau seara la culcare. Nu am nici poftă de mâncare. De dimineaţă nici nu am avut ce să mănânc. La prânz, ciorba am aruncat-o, iar din felul doi am luat numai bucăţica de carne. „Salata orientală" avea prea mulţi cartofi negri în ea şi nu m-a tentat.

Am sudat ceva la o maşină care era gata să iasă din reparaţie, apoi am „chibiţărit" privind la câţiva camarazi care jucau cărţi.

După ce m-am culcat, mi-am amintit de pastile. Mi-a adus santinela din post puţină apă şi le-am înghiţit. La ora două noaptea am fost trezit de explozii de bombe şi de detunăturile artileriei antiaeriene care trăgea „în draci". Când am ajuns la tranşee cu mantaua pe umeri, treptele de pământ erau ocupate de un maistru civil de la atelierul de alături. Acesta era gras de peste o sută de kilograme şi se înţepenise în şanţul îngust, făcut pentru oameni normali. Şedea ca barca pe valuri.

Aproape imediat după ce am sărit în şanţ a venit maistrul nostru în braţe cu cei doi copii ai proprietăresei care „urlau" speriaţi şi mi-a spus: Faranga, prinde-i. Şi i-am prins. În urma lui a venit proprietăreasa în cămaşă de noapte albă, parcă era o stafie. Treptele scării fiind ocupate de maistrul „borţos", a trebuit să sară şi ea în groapă. Noroc că nu şi-a rupt mâinile de la umăr, pentru că şanţul era adânc. S-a ghemuit pe fundul gropii, văicărindu-se de durere, deoarece îşi julise braţele până la coate. Copiii îi ţineau isonul.

Cu toate că eu aveam mantaua pe spate, îmi clănţăneau dinţii în gură şi îmi tremurau genunchii. Nu ştiu dacă de frig, de frică sau pentru că genunchii calzi ai femeii erau prinşi între ai mei. După vreo cinci-şase minute, tremurătura mi-a trecut. Unele bombe au căzut pe aproape. Pe sus se vedeau numai cartuşe, trasoare şi flăcările exploziilor de proiectile de tun antiaerian. Deasupra oraşului Roman au fost lansate la început paraşute cu rachete luminoase şi oraşul a fost grav bombardat. Lumina era orbitoare şi cred că sub ele puteai găsi şi un ac pe jos. Au căzut bombe şi în comuna Săbăoani, unde staţionează şi baterii din regimentul nostru. Cred că oamenii au trecut prin momente foarte grele. Comuna noastră a fost atinsă numai la margine, pe malul gârlei, unde se află bateria „comandă" şi poligonul pentru exerciţii de tragere. Artileria antiaeriană a lovit un avion, care a căzut în apropiere.

După terminarea bombardamentului m-am băgat iar sub foaia de cort, dar nu am mai putut să adorm. Aveam impresia că toţi puricii din lume s-au strâns numai pe mine. A început să mă doară şi stomacul. Începuse să se lumineze de ziuă şi eu umblam de colo până colo văitându-mă de durere. La ora cinci, când s-au sculat şi ceilalţi, am început să schimbăm impresii despre evenimentul de azi-noapte provocat de „rusnaci". Un camarad mai credincios şi-a făcut semnul crucii şi a zis: „Ferească sfântul de mai rău".

12 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Maistrul nostru ne-a pus la lucru de dimineaţă promiţându-ne că va interveni el să fim scutiţi de instrucţie. Nu a reuşit să facă nimic şi am fost convocaţi la adunarea bateriei.

Ca urmare a evenimentelor de azi-noapte, din comună şi împrejurimi, am primit noi dispoziţiuni foarte stricte în legătură cu alarma aeriană, bombardamentele de aviaţie şi lansarea de paraşutişti. Am tras concluzia că avem ceva pierderi în armată în localităţile unde au fost lansate bombe. A urmat o oră de instrucţie foarte severă pe drum şi prin praf. Tocmai când ne-am aşezat pe o uliţă mai dosnică să ne odihnim zece minute, şeful serviciului tehnic ne-a cerut de urgenţă să venim repede să camuflăm mai bine atelierele şi maşinile care ne aparţin.

Sub comanda unui subofiţer mecanic, o parte dintre noi am transferat câteva tuburi de oxigen şi alte materiale importante într-o altă maşină ca în caz de bombardament să nu se afle toate grămadă în acelaşi loc. Totodată, am transferat şi ceva carburanţi. Până la prânz am făcut inventarul tuturor materialelor noi. Eu m-am ocupat cu înregistrarea, iar ceilalţi camarazi cu manevrarea lor dintr-un loc în altul.

Recruţii ne-au reclamat din nou la maistru că ei fac mai multă gardă decât „oamenii vechi". Supărat, acesta ne-a chemat în grădină şi a început să facă cu noi un supliment de alergări şi culcări prin arătură. Pentru a evita pe viitor asemenea „neînţelegeri", am făcut un grafic cu tot personalul, pe care l-am lipit la vedere pe geamul din interiorul atelierului. Ne-am culcat înfuriaţi pe „reclamagii".

13 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Cum am ajuns la locul de adunare am fost trimişi înapoi să ne punem căştile pe cap şi să ne întoarcem imediat deoarece avem de făcut un exerciţiu de „alarmă" la regiment: apărarea satului împotriva paraşutiştilor lansaţi de aviaţia inamică. Cred că această treabă nu se face numai aşa de „florile mărului". Ne-am suit în două maşini care ne-au transportat la locul stabilit, unde am rămas în rezervă „gata de atac".

Personalul celorlalte baterii ale regimentului, împreună cu regimentul de tancuri şi alte unităţi ale diviziei noastre au făcut aplicaţie

prin localităţile din apropiere. Pe la ora zece s-a anunţat încetarea operaţiunii, însă noi am continuat „cu o porţie" de exerciţii şi „instrucţie pe jos". Am fost dotaţi cu măşti împotriva gazelor, identice cu cele ale soldaţilor germani.

La înapoiere am avut posibilitatea să cumpărăm de la prăvălie zahăr cubic cu trei sute de lei kilogramul, oţet cu care să ne acrim ciorbele, deoarece ne-am săturat de ele permanent cu acelaşi gust sălciu. Am cumpărat şi brânză.

Nu am apucat să ne „tragem sufletul" după masa de prânz, pentru că am primit ordin din partea domnului căpitan – şeful serviciului tehnic – să înlocuim „capul de mort" de pe aripile maşinilor cu un alt cap – tot de mort – însă „model german", ceva mai mic şi mai fioros decât al nostru.

Am luat-o de la început cu „ocseaua" cum zice Căprăruşi. Eu cu o cutie de vopsea kachi la care i-am pus toartă de sârmă şi o pensulă, iar el cu vopseaua albă, şablon şi două pensule.

Imediat au început să curgă întrebările din partea şoferilor: „de ce", „pentru ce", „ce puneţi în loc?" etc., etc., încât parcă ne dureau gurile dând atâtea explicaţii în stânga şi în dreapta. Pe la ora cinci d.a. ne-am repezit la atelier. Am mâncat „în fugă" ceva brânză cu pâine şi am plecat iarăşi, ca până se înserează să mai aplicăm pe maşini câteva capete de...

La înapoiere nu am mai luat mâncarea de la cazan. Aveam în ladă cam o sută de grame de slănină. Am pus-o în gamelă pe forjă şi peste ea „cei trei bucătari" au spart douăzeci şi patru de ouă. Au fiert mai mult „în zeama lor", deoarece „jumările" au fost atât de „grase" încât am spălat gamela cu apă rece şi s-a curăţat perfect. Am mai băut toţi un kilogram de lapte prins, iar eu înainte de culcare am „mâncat" o pastilă împotriva răcelii.

14 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

După ce am ieşit din garda schimbului trei m-am dus la bucătărie şi am adus într-o gamelă cafeaua pentru toţi. Din ea am pregătit într-o gamelă două porţii cu zahăr în plus, am băgat pâine şi am mâncat cu lingurile împreună cu sudorul concentrat.

Mi-am luat cutia cu vopsea şi pensula şi am plecat singur să acopăr cu vopsea „capul de mort" vechi, astfel încât atunci când Căprăruşi va veni în urma mea să aplice noua emblemă să găsească locul uscat. La ora unsprezece mi-am terminat porţia de muncă pe ziua de azi şi m-am retras la atelier să mă odihnesc în cabina unei maşini. A avut grijă „tizul" meu să mă cheme la masă.

După-amiază am plecat la bateria „comandă" pe malul gârlei, unde îşi avea bordeiul prietenul meu Gică, tapiţerul din Ploieşti. După ce ne-am săturat de flecăreală, am mâncat slănină cu ceapă şi am făcut baie în apa rece ca gheaţa.

Când a început să se lase seara, am plecat cu Căprăruşi în curtea vecină, unde se afla atelierul numărul unu ca să jucăm cărţi cu „fraţii" de acolo. Ne-am instalat pe o grămadă de fân în podul grajdului de vite şi am început „munca". Pe la ora unsprezece noaptea ne consideram fericiţi, deoarece câştigasem fiecare dintre noi mai multe mii de lei. La ora trei dinspre ziuă am plecat la culcare, fără nici un ban în buzunare, deoarece i-am pierdut pe toţi. Eram aşa de amărât, încât m-am culcat îmbrăcat, cu capul direct pe paie, fără aşternut.

15 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

La ora şase dimineaţa mă aflu deja „în front" la adunarea bateriei, cu cască, mască, armă şi sacul de merinde, pentru că regimentul nostru este din nou „în alarmă". A început să bată şi clopotul la biserică, fiindcă am fi atacaţi de paraşutişti ruşi. În realitate, paraşutiştii sunt soldaţi din regimentul „trei vânători moto". Ei se deosebesc de ai noştri pentru că poartă peste cască o panglică roşie.

De această dată maistrul nostru a venit personal la adunare şi a reuşit să ne scutească de exerciţii, astfel că am „întins-o" la divizionul doi, unde există vreo optsprezece maşini. Între timp au apărut şi „paraşutiştii" în sat, iar ai noştri au pornit să-i „facă praf".

La bateria operativă la care am mâncat în calitate de musafiri, mâncarea a fost mai bună şi cu mai multă carne decât la a noastră. După ploaie, atmosfera a devenit răcoroasă şi la înapoiere, pentru a ne mai încălzi cumva, săream în sus ca armăsarii şi încercam să ne lovim reciproc picioarele. „Pictorul" mai şi necheza cu destul talent. Am fost prinşi din urmă de o căruţă şi astfel am ajuns mai repede în sat.

16 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

În afara muncii făcute pe „teren", astăzi am fost de două ori la infirmerie, unde mi s-au pus picături în nas şi „colir" în ochi. Mi s-a făcut o frecţie, încât „au ieşit scântei" din spinare şi mi s-a aplicat douăzeci şi patru de ventuze, din care cinci au ieşit roşii ca sângele.

Când m-am întors la atelier maistrul mi-a înmânat o carte poştală trimisă de soţie, prima scrisoare primită în decurs de două luni şi jumătate. Este trimisă de la unchiul său din comuna Hârsa, satul Plopu, unde s-a refugiat din cauza bombardamentelor. Mi-a scris că a plecat pe jos, plângând cu amândoi copiii în braţe chiar în ziua de Paşte. Mi-a mai scris că mama nu a vrut să meargă la nimeni. „S-a lăsat în plata lui Dumnezeu şi acuma s-a săturat". Din cele spuse, am dedus că s-au certat şi nu îmi explic care să fie cauza după o înţelegere perfectă mai lungă de doi ani.

M-au pus tare pe gânduri cuvintele „s-a săturat" cu privire la mama şi „dacă eram acasă poate nu mai eram. Dacă am luat un pat, bufet şi maşina, a zis că ce, mă mărit...Şi restu nu a vrut să îmi dea. Mitule am multe de spus, dar nu pot să spun. Şi toate îmi sunt în cap. Şi mă îmbulzesc".

M-am culcat îmbrăcat, cu nasul înfundat şi cu capul direct pe paie, că nu am avut ce să pun în loc de pernă. Când mă dezbrac, îmi pun de obicei pantalonii înfăşuraţi în prosop.

17 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

M-am sculat cu ochii lipiţi. Ceilalţi au plecat la instrucţie, iar noi „vopsitorii" ne-am suit într-o maşină care a ieşit din reparaţie şi pleacă în rodaj de probă. Ne-a dus până în comuna Săbăoani, lângă biserica catolică. Am mers pe jos până la bateria a treia şi am început imediat să camuflez „moartea veche" de pe maşini.

După ce le-am terminat pe toate, m-am camuflat şi eu la corpul de gardă al C.F.R.-ului, unde am fost cantonaţi cu câteva săptămâni în urmă, să trag „un pui de somn" până termină şi Căprăruşi să aplice „moartea lui".

Pe la ora trei după-amiază ne-a trezit din somn aviaţia rusească. Mă aflam în cabina unei maşini. Trăgea antiaeriana de se cutremura pământul. Ruşii nu au făcut nimic urât la noi, au trecut mai departe spre sud. Nici noi nu ne-am deranjat să ne adăpostim.

Am plecat spre atelier, pe jos cale de opt kilometri. Pe la jumătatea drumului a început să mă roadă un bocanc, pentru că nu aveam ciorapi. Ca să mai pot merge am fost nevoit să-mi folosesc batista în loc de obială. Am avut şansa că a trecut curând o maşină, care ne-a dus până la cârciuma din sat, unde am băut câte un pahar cu vin. Aici am constatat că am o sută de lei falsă. Cred că s-a rătăcit la mine de la jocul de cărţi.

De bine ce am venit, m-a pus maistrul să-i fac focul la cazan cu apă, unde totul era pregătit. De ciudă că m-a numit tocmai pe mine, mai am făcut încă o dată baie la cap, cu toate că după ce m-am tuns acum două zile mai mă spălasem. Am mai spălat şi prosopul.

După ce s-a întunecat, m-am culcat, dar nu am putut să dorm până după miezul nopţii, din cauza gândurilor care m-au năpădit ca urmare a veştilor proaste venite de acasă. La ora două a trebuit să mă scol, să fac de patrulă schimbul trei, cu sudorul „Gheorghe nebunu' " de la alt atelier. Pe uliţă ne-am întâlnit cu patrula nemţească şi cum „nebunu' " este fumător pasionat, i-a „împuşcat" pe „Friţi" de câteva ţigări din care am fumat şi eu una. Când am terminat de fumat, tocmai începuse să se lumineze de ziuă, astfel că am plecat să ne odihnim fiecare în culcuşul lui.

18 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Fiind zi de sărbătoare, ne-am sculat pe la ora şapte, când soarele era sus pe cer. S-a anunţat că se va face inspecţia armelor, astfel că am început să îi fac şi eu „mizerie" la a mea. Mecanicii urmau să plece cu o maşină în rodaj şi m-am suit în ea. Am trecut gârla şi am urcat câteva pante înalte. Am fost până în comuna Dulceşti unde se află atelierul de reparaţii al „diviziei". A rămas acolo temporar electricianul nostru.

La inspecţia armei, maistrul armurier mi-a spus că i se pare că a fost ştearsă cu şmirghel. Era înclinat să mă spună „majorului", pentru a fi pedepsit cu schimburi în plus de santinelă sau patrulă. Până la urmă am ieşit cu faţa curată.

Şedeam tolăniţi la soare şi făceam plajă când a apărut aviaţia rusească. M-am întors cu faţa-n sus şi am privit fără „teamă" la lupta aeriană dintre avioanele lor şi ale noastre. După-amiază am jucat cărţi timp de trei ore numai cu o sută de lei.

După ce a început să bată vântul, m-am îmbrăcat şi m-am dus la „dugheană", de unde am cumpărat zece plicuri pentru scrisori. Am scris acasă, căutând un răspuns la nedumeririle mele, printre care: „Să îmi scrii şi mie cum se prezintă casa acum şi dacă a avut ceva de suferit. Adresa mamei în special. De ce nu s-a dus la unchiu? Şi de ce te-a lăsat acum singură. Pe aici nu am să rămân în nici un caz şi am să fiu şi eu recunoscător celui care mă vede acum când am nevoie. Este destul de greu pentru unchiul tău. Asta nu am să uit niciodată...eu sunt puţin răcit. Când am primit cartea poştală tocmai veneam de la infirmerie cu spatele plin de ventuze negre. Este aproape să se întunece şi îţi scriu din repezeală cu mantaua pe mine...să ai grijă de Vicuţa, să o fereşti să nu mănânce fructe verzi... Prin sat pe acolo a bombardat ceva?" Îmi părea foarte rău că soţia nu s-a refugiat cu mama la un unchi al meu în altă comună. Acesta mi-a răspuns că ea se află în comuna Aluniş cu tanti Fănica şi cu Fiţa şi de aceea nici nu mi-a trecut prin minte să îi scriu unde se află acum.

19 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Astăzi până la prânz am pus noul cap de mort numai pe motociclete. După-amiază nu am mai plecat cu „ocseaua", pentru că mi s-a făcut o rană la picior din cauza bocancului. M-am ataşat şi eu de camarazii mei la săpat o groapă lungă de treisprezece metri şi lată de patru, în care să fie adăpostit atelierul mobil, pentru a-l feri de bombardamentul aviaţiei. Ca lucrul să meargă mai repede, ei au împrumutat plugul gazdei noastre, căruia i-au fixat un cablu pentru a putea fi tractat de un camion în loc de cai. În acest fel se trăgeau câteva brazde adânci, după care pământul era aruncat în părţile laterale cu lopeţile.

Pe la ora şase după-amiază a venit în control sublocotenentul mecanic şi ne-a interzis aratul cu camionul pe motiv că se uzează motorul şi consumă benzină şi ulei. Am continuat lucrul cu cazmalele şi târnăcoapele. Mă dureau călcâiele de la cazma şi am făcut repede bătături în palmă. Majoritatea camarazilor fiind ţărani învăţaţi cu coada sapei nu aveau nici „pe dracul". Motiv pentru maistru să mă ironizeze, că sunt ca o domnişoară fandosită. Am încercat să-i prind din urmă cu săpatul pe ceilalţi, însă mi-a fost imposibil, astfel că m-am lăsat păgubaş când am obosit zdravăn. Până la urmă mi-au zis că sunt rebel că protestez şi nu vreau să lucrez ca ceilalţi.

20 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Nu ne-am mai dus la instrucție, fiind scutiți pentru a termina adăpostul atelierului. Eu am plecat la infirmerie, să-mi panseze piciorul. La infirmerie nu venise doctorul.

Până când m-am întors, ceilalți camarazi au terminat de săpat adăpostul. Într-o perioadă scurtă de timp au avut loc trei alarme aeriene, însă noi nu am fost bombardați. Rușii „au avut treabă" în alte localități din apropiere.

Neavând ce face am scris acasă încă o scrisoare, în care i-am comunicat soției că se acordă concedii ostașilor care primesc copii legalizate de pe fișele de sinistrați, ca urmare a bombardamentelor. În caz că suntem și noi sinistrați, să-mi trimită o asemenea copie, precum și adresele părinților săi și ale altor rude refugiate din oraș care le cunoaște, pentru ca să le scriu și lor. I-am cerut să-mi scrie cum stă cu finanțele și dacă mai „pică" ceva de lucru la mașina de cusut. I-am comunicat și unde am lăsat pachetul de haine civile înainte de a pleca pe front.

Proprietăreasa curții în care ne aflăm are în construcție încă o cameră cu pereți groși făcuți din cărămizi nearse, fără tavan, însă cu acoperișul montat. În această cameră își instalase Căprăruși „atelierul". Uneori stăteam aici împreună cu mai mulți camarazi și ascultam ceea ce ne citea el cu glas solemn din ziare vechi, cel mai des „Universul", curioși să aflăm ce se mai întâmplă prin țară.

21 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

De dimineață am constatat că îmi lipsește cămașa și am plecat la instrucție fără ea. Mi-am dat seama că fusese pitită de Căprăruși ca să-și ia și el într-un fel revanșa. Am lucrat cu aparatul de sudură în locul sudorului bolnav.

După ce am mâncat, am uitat să mai mergem la lucru. Așa că ne-a găsit maistrul tolăniți la soare și „făcând plajă". Ne-a strâns pe toți în front și a început să ne alerge și să facă culcări cu noi prin curte ca să

ne piară somnul. Pe mine m-a întrebat în mod special ce am de lucru şi i-am spus că aştept să vină ceva de sudat. M-a luat şi m-a dus în camera lui şi m-a pus să fac scăderea materialelor consumate pe lunile aprilie şi mai, astfel că am lucrat până seara. Am avut însă posibilitatea să dau răspunsul la o carte poştală primită de la mama. Am aflat că se află refugiată în comuna Pleaşa cu o soră de-a mea, că îi vine foarte greu acolo şi că vrea să se întoarcă neapărat acasă.

Seara am pus de gardă la atelierul meu pe un şofer care de câteva zile se află cu maşina la reparat, iar noaptea doarme în cabină. M-am culcat, dar multă vreme nu am putut să dorm din cauza gândurilor, a puricilor sau a păduchilor.

22 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Autorul împreună cu soţia

După miezul nopţii m-am trezit plouat pe faţă, picăturile venind din partea laterală, printre scândurile gardului. Mi-am pus mantaua peste cap şi din acel loc nu m-am mişcat până la ora cinci, când a venit după noi „majorul" să ne anunţe că suntem în alarmă. Ne-am echipat în viteză şi am fugit la adunare, unde am fost împărţiţi în trei grupe, din care una a fost trimisă la regiment, din cea de-a doua s-au format câteva patrule, iar a treia a rămas „de rezervă". La ora şapte, alarma a încetat şi am început instrucţia, sub comanda „majorului", pe drum. Din cauza ploii praful de ieri s-a transformat în noroi şi în câteva minute ne-am murdărit „ca porcii" bătând pas de defilare de parcă numai de aşa ceva aveam noi nevoie în spatele frontului.

După vreun ceas, „majorul" a plecat la alte treburi şi ne-a dat în primire unui subofiţer oltean de la aprovizionare, care ne-a „frecat prin noroi de ne-a ieşit untul" până pe la ora nouă, când a venit din nou „majorul". Pe o parte din băieţi i-a trimis la baltă să taie şi să aducă papură, iar pe alţii, printre care şi eu, să refacem un bordei. La biserica

din sat a venit să facă slujba un preot din altă localitate şi eu cu încă doi camarazi am fost numiţi să participăm la slujbă, pentru că eram mai bine îmbrăcaţi. Din cauza urgenţei, m-am bărbierit „pe uscat", motiv ca să-l înjur pe popă. Nu am avut cel puţin o lamă nouă. Cu toată graba, am ajuns la biserică cu câteva minute mai înainte de a se termina slujba şi ne-a părut bine că am scăpat repede de această corvoadă.

Cu toate că nu am mâncat nici de dimineaţă, am preferat să rabd de foame decât să înghit „apa chioară cu cartofi" şi pilaful de arpacaş care semăna cu grâul fiert. M-am lungit în cort şi abia adormisem când aud un camarad de alături strigând „bombe, bombe". Au fost lansate bombe într-o comună învecinată, iar deasupra continua o luptă aeriană îndârjită. Toată lumea era la adăpost. Am fugit şi eu. Un locotenent, trântit pe burtă pe treptele de pământ, a strigat la mine să mă ascund mai repede.

După ce s-a terminat lupta aeriană ne-am băgat din nou în cort la odihnă, însă curând a venit maistrul să ne ia la treabă. Nu a trecut prea mult timp că pe cer au apărut alte optsprezece avioane de bombardament şi vânătoare. Lupta aeriană s-a dat acum deasupra comunei Săbăoani, unde aveam şi noi o baterie. Până seara mi s-au lungit urechile de foame.

Am primit din partea soţiei o carte poştală scrisă pe cincisprezece iunie. De la început m-a luat la rost că nu mă mai gândesc la ea, că mi-a trimis trei cărţi poştale la care nu a primit nici un răspuns de când se află la nenea Costică. În continuare citez: „Dragă Ţicule, în sufletul meu e jale. Nici nu ştiu cum sunt în clipa asta. Mămica e în Pleaşa cu tanti Oaia, cu nea Lisandru şi cu nenea Savu. Nu e nimic. Dar e învăţare de minte. Că altă dată să nu mă gândesc nici eu la ea. Am fost la ea în Pleaşa şi nu mi-a dat nici o ceaşcă de lapte, că ştie bine că am doi copii. Şi a dat pe Mierla cu trei mii cinci sute. Să vedem mai târziu cu ce are să se aleagă. Dar tare rău îmi pare că nu am deloc dreptul la hainele tale şi la nimic al tău, parcă eu nu aş avea copii cu tine. Eu nu am vrut să fac pe nebuna, dar le dădea de frică. Şi o las să facă ce o vrea că nici nu m-am opus. Şi îmi pare foarte rău că nu mi-am luat şifonierul. Eu poate îl luam, dar mi-a zis că ce trebuie să-l iau, ce mă mărit? Mitule trebuia să meargă la nenea Iancu, dar nu a vrut. Dar... a vrut ca să scape de mine."

Această scrisoare m-a tulburat foarte mult. Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Mă uitam la ea şi mă simţeam neputincios. Aveam impresia că sunt legat de mâini şi de picioare şi din această cauză nu am să pot să fac ceva. Nu am avut încotro, decât să scriu şi eu. I-am spus soţiei că am primit o carte poştală de la mama în care mi-a comunicat că a fost pe la Pleaşa şi că în curând vrea să o ia la unchiul Iancu. Am sfătuit-o să plece împreună că este mai bine. În cazul în care suntem sinistraţi, i-am cerut să-mi trimită fişa, că îmi este de folos. Printre altele i-am mai scris: „Tu ai încredere în soţul tău...că mult a fost, puţin a rămas. Eu vin acasă, pe aici nu rămân în nici un caz şi am încredere în viitorul nostru şi al copiilor. Până atunci, ai grijă de ei că prin ei ai grijă de mine... m-ai ascultat întotdeauna şi aş vrea să mă asculţi şi de aici înainte...pentru că după ploaie răsare soarele şi ai să vezi cine are să râdă la urmă....aştept răspuns. Poţi să-mi scrii şi în fiecare zi. Poşta vine regulat. Am un camarad a care a primit până acum aproape o sută de scrisori. Pentru el timpul trece mai repede când primeşte scrisori de la cine îi e drag. M-a durut două luni de zile că nu am primit nimic... s-a întunecat şi abia mai văd să scriu. Transmite complimente la ceilalţi. Nemaiavând loc să scriu, cu drag te sărut...Sărută şi tu copiii în loc să mă săruţi pe mine, poate îţi trece de dor."

La ora douăzeci şi unu am intrat în gardă. Timpul a trecut mai uşor dacă mi-am descărcat din ofuri. La miezul nopţii m-am culcat şi eu.

23 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Fierarul a făcut rost de o pâine caldă pe care am împărţit-o în două şi am mâncat-o goală renunţând la cafeaua amară. M-am pregătit să plec la instrucţie, însă maistrul m-a oprit să rămân ca planton la atelier cu condiţia să operez şi în registru consumul de materiale.

Am aflat că a venit în inspecţie la regimentul nostru domnul mareşal Ion Antonescu. Au apărut pe cer patru avioane româneşti de vânătoare, din garda sa personală, survolând înălţimile în toate direcţiile, pentru a nu exista surprize din partea inamicului.

Oamenii atelierului în frunte cu maistrul au intrat în „focuri" cu pregătirea pentru inspecţie. S-a făcut mult şmotru. Eu am fost lăsat în

pace să-mi văd de treabă până seara. Mareşalul nu a mai ajuns şi la atelierele noastre. După plecarea lui, toţi ofiţerii au intrat într-o consfătuire. Eu am primit ordin să mă echipez complet, inclusiv cu armă, şi la ora douăzeci şi jumătate să fiu prezent la adunare. Acolo am găsit încă unsprezece caporali în aşteptare de ordine. Consfătuirea se prelungea mult, iar noi plictisiţi am început să facem glume unii pe seama altora. Eram în proporţie egală olteni, munteni şi ardeleni. Am ars mangalul cam până la ora unsprezece noaptea, când a sosit sublocotenentul mecanic cu încă trei subofiţeri. Noi am fost repartizaţi câte trei la fiecare din noii veniţi şi am început o razie nocturnă în casele oamenilor cu sarcina de a căuta partizani sau paraşutişti într-o anumită parte a comunei.

Această măsură a părut neobişnuită şi cred că nu a fost luată de „florile mărului!", ci pentru că au existat motive serioase. Eu cu subofiţerul care ne conducea intram în casă. Un caporal rămânea de pază la poartă, iar altul la uşa cetăţeanului. Este interesant să intri noaptea prin surprindere în casele oamenilor, întrucât ai ce să vezi. Pentru ei însă cred că a fost oribil. Toţi erau îngrijoraţi şi speriaţi, în special copiii şi femeile. În tot controlul pe care l-am făcut nu am găsit nici o urmă de paraşutist sau partizan. În podul casei unui moş, am dat peste un bidon de benzină nemţesc. Moşul a fost adus la baterie împreună cu bidonul său, pentru a da o declaraţie în care să arate de unde l-a procurat. Eu m-am culcat cu o oră mai târziu decât noaptea trecută când fusesem santinelă.

24 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Astăzi am scăpat de instrucţie, deoarece de dimineaţă a venit la atelier o maşină „Marmon" cu levierul de direcţie rupt. A mai fost sudat electric, însă tot s-a rupt din nou. Mi-am pus toată ambiţia ca să-l fac în aşa fel, ca de acolo să nu se mai rupă niciodată. Chestie de ambiţie profesională.

Mâncarea de prune a fost oribilă. Pe lângă bucătăria bateriei s-a „pripăşit" o altă bucătărie pentru subofiţeri şi maiştri şi de atunci mâncarea noastră – a truditorilor – nu mai „iese" de aceeaşi calitate ca înainte. Am impresia că o parte din alimente face „stânga-mprejur" în celălalt „cazan".

Am fost anunțați că avem inspecția efectelor de către o comisie de la regiment, astfel că mi-am pus și eu câțiva nasturi și am cusut un „monoclu" în fundul pantalonilor de salopetă. A fost un chin până l-am cusut. Mă gândeam: „Unde ești tu dragă nevastă să mă vezi?"

Având timp disponibil, am și scris „acasă" o scrisoare în plic închis. Printre altele, i-am făcut cunoscut că: „Sunt atâtea lucruri care nu le știu și pentru care îmi frământ mintea continuu...Acolo unde stai plătești chirie? Maică-ta unde se află? E cu tine? I-am scris la Ploiești, dar nu știu dacă a primit... Dacă cu mama mai merge și soru-mea cu Alexandru să nu te duci la unchiu, mai bine stai acolo unde te afli. Dacă mergi numai cu mama, este mai bine...Pentru ce ai lăsat acasă nu îți face inimă rea. Roagă-te la Dumnezeu să vin eu sănătos și facem altele mai bune. Mi-ai spus de casă că ar fi ceva cu ea, dar nu m-ai lămurit cum s-a întâmplat și cam cum este stricată. Cred că bomba a căzut în apropriere, nu direct. Să îmi spui dacă mai este bună de locuit. Cine a mai avut de suferit pe stradă pe la noi? Dar casele voastre și ale surorilor mele cum se prezintă?... Când te-ai dus la Pleașa te-ai certat cu mama. Cum te-ai dus, că este cam departe? Spune-mi cum i-ai găsit și ce face mama cu averea aia mișcătoare la care ține atât de mult... din ce cauză a vândut una..., să îmi răspunzi la toate întrebările ca să mă lămuresc și eu odată. Acum pentru mine este cam greu să aștept până primesc răspuns la cele care ti le-am scris săptămâna trecută. Din această cauză ți-am scris aproape în fiecare zi. Dacă îți este dor de mine așa de tare, după cum mi-ai spus, să îmi scrii mai des... De mine să nu duci grijă. Am (sufăr) și eu unele lipsuri, dar m-am învățat că nu sunt acasă să am pretenții prea multe."

25 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Când m-am sculat, timpul era noros și cam friguros. Am fost chemați la adunare de domnul căpitan, la atelierul din curtea alăturată, unde ni s-a făcut cunoscut că din ordinul „diviziei" urmează ca zece la sută din efectiv să plece în concediu. Din bateria noastră trebuie să plece în prima serie în total opt persoane, din care numai trei de la atelier. Motivul adunării a fost de a se stabili concret cei trei care vor pleca. S-au prezentat mai mulți solicitanți, din care unul cu fișă de

sinistrat, al doilea am fost eu sinistrat fără fişă, însă cu doi copii şi un altul mai în vârstă, concentrat, cu familie grea. Cu toate că alegerea a fost dreaptă, s-a găsit totuşi un camarad care nu şi-a mai putut reţine invidia şi mi-a spus că de când mă ştie eu am luat mai mult concediu şi aproape întotdeauna primul, fără să ţină seama de greutăţile mele familiale.

După-amiază am plecat la o serbare organizată de băieţii din regimentul nostru, cu concursul fetelor de la căminul extraşcolar din comuna Mircești, în care am fost şi noi cantonaţi anterior. Conducătorul lor era chiar preotul din comună. Programul a fost foarte frumos, cu cântece, jocuri şi recitări şi glume la adresa „locotenentului" Mihai de la bateria „comandă" şi Dimache de la a cincea. Au fost „înţepaţi" subţire de tot, că sunt cei mai răi comandanţi de baterie din regiment. A urmat un concurs de muzicuţe şi în plus au cântat patru lăutari ţigani. A participat şi domnul general Cornea, comandantul diviziei noastre, împreună cu comandantul regimentului de tancuri şi un numeros public. Serbarea a avut loc pe o scenă montată într-o vale, iar „tribuna" situată pe mal la iarbă verde, în aşa fel ca să se vadă „mai bine ca la teatru".

Până acum s-au mai desfăşurat două serbări, însă eu nu am participat şi îmi pare rău. Nici nu ştiu cum au trecut aşa de repede trei ore.

Am primit patru cărţi poştale de la fratele meu mai mare – Marin. M-a anunţat şi el că sunt sinistrat şi că mama este rănită, în urma bombardamentelor anglo-americane asupra Ploieştiului. După „una caldă" a urmat „alta rece".

M-am culcat amărât cu gândul acasă la nevastă şi copii, la mama rănită, la greutăţile actuale şi la cele care le prevăd în viitor. M-am sucit pe toate părţile în aşternut şi cred că nu am dormit nici jumătate din noapte.

26 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

În programul de instrucţie de dimineaţă a fost inclusă şi audierea „radiojurnalului", pentru a fi şi noi mai la curent cu evenimentele din ţară şi străinătate. Întors la atelier am pregătit cazanul cu apă caldă şi am făcut o baie „ca la municipala din Ploieşti".

Împreună cu încă doi camarazi m-am suit într-un cireş sălbatic, din care am mâncat cireşe până mi s-au sterpezit dinţii. Din vârful cireşului îi auzeam şi vedeam pe cei care mă căutau la atelier să le sudez urgent o piesă, dar am tăcut „chitic" până când mi-am făcut plinul.

Fiind în aşteptarea primirii biletului de concediu, mi se pare că timpul trece mult mai anevoios ca înainte.

27 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Şi astăzi am ascultat „radiojurnalul" de dimineaţă. Pe front totul merge „strălucit", dar mie ceva parcă nu îmi miroase a bine. Imediat am început să „cucerim" o cazemată, prin salturi de câte cincizeci şi o sută de metri, până când am ajuns, prin porumbul, cartofii şi cânepa oamenilor, la o baltă mare, cu multă trestie înaltă şi iarbă pe mal, unde am primit liber pentru odihnă. Cum odihna s-a mai prelungit puţin, „băieţii" au început să se laude care mai de care cu diferite aventuri personale în compania femeilor. Eu „filosof" mai mult am tăcut şi ascultat.

Cu aviaţia rusească ne-am învăţat, deoarece vine destul de des şi face parte din program. Mâncarea de la prânz a fost mai bună decât în zilele anterioare. Însă carnea părea să fi fost alterată. Mi-am curăţat arma şi baioneta, apoi le-am spălat cu benzină, ca să fie gata de dat în primire când va trebui să plec.

Am primit o telegramă din partea soţiei, prin care mă anunţa că suntem sinistraţi în urma bombardamentelor şi mă roagă să intervin să îmi dea drumul acasă. M-am prezentat cu ea la domnul căpitan şi i-am arătat-o. M-a dat afară cu cuvintele: „Ce numai tu eşti sinistrat? Dacă plecaţi toţi, cine mai luptă pe front?" Nu am putut să mai zic nici „pâs" mai ales că eu aveam deja „în buzunar" promisiunea de concediu. Am căutat „frizerul" şi m-am tuns conform ultimei dispoziţii. M-am culcat cu gândul la concediu. La ora două noaptea am intrat în post de santinelă, iar la cinci mă „învioram" cu apă rece.

28 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

La sfârşitul orei de instrucţie, când să zicem „doamne ajută" că am scăpat, a început să facă cu noi „pas de defilare" prin praf pe uliţa satului. În zece minute ne-au trecut toate năduşelile.

Astăzi am avut de sudat şi un colţ de carburator din aluminiu al unei maşini tamponate. Aşa ceva se întâmplă foarte rar. Mânat de nerăbdarea plecării în concediu, după-amiază am dat în primire toate efectele care nu mai îmi trebuiau, inclusiv arma. Seara m-am culcat între „fraţi" învelindu-mă cu „ţoalele lor", pentru că eu nu mai aveam cu ce. Biletul de voie „nu vrea să vină" mai repede.

29 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

De mai multe dimineţi nu am mai băut cafea. Nu m-am dus nici la instrucţie, întrucât nu am armă. M-a pus maistrul să operez în continuare scăderea materialelor consumate. Lucram, însă gândurile îmi zburau acasă şi parcă stam pe ghimpi.

După-amiază am primit „misie" pe luna iunie 1 190 lei, cu soldă cu tot. Am cumpărat de la „dugheană" brânză, zahăr, un tub de pastă de dinţi, o jumătate de kilogram de vin, am dat o datorie de cinci sute lei şi am câştigat la cărţi în câteva minute trei sute şaizeci de lei. Am mai scos ceva din pierderile anterioare.

30 IUNIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

A venit un camarad la mine şi cu o mutră foarte serioasă mi-a comunicat că la ora opt – cu siguranţă – plecăm în concediu. De bucurie, l-am luat în braţe şi l-am pupat pe amândoi obrajii, însă „pe gratis" pentru că „alarma a fost falsă". Am cumpărat un kilogram de lapte nefiert şi am pus în el din greşeală atât de mult zahăr, încât nu am putut să îl beau de dulce ce s-a făcut.

Abia astăzi am primit ordin să camuflăm atelierul în groapa pe care am făcut-o săptămâna trecută. Cu greu am terminat treaba în jurul prânzului. În continuare am început să ne săpăm adăposturi individuale, precum şi o groapă pentru un bordei în pământ, în care să dormim.

Imediat după masa de prânz a venit „un stol" de avioane ruseşti, care m-au surprins în vârful unui cireş „servind desertul". Cum nu au trecut direct pe deasupra capului meu, nu am coborât, ci le-am urmărit cu privirea, până au ajuns deasupra oraşului Roman. Vedeam foarte clar cum se spărgeau proiectilele de antiaeriană aproape de avioane, însă nu le nimereau în plin şi îmi părea foarte rău. Ca fost ochitor de tun credeam că eu aş fi tras mai bine.

A sosit domnul căpitan de la serviciul tehnic cu un camion şi ne-a propus să mergem – cine doreşte – să ne scăldăm în gârlă. Am plecat imediat douăzeci şi cinci de „gealaţi". În timpul „zbenguielii", Căprăruşi şi Gheorghe „nebunul" m-au alergat şi au reuşit să mă prindă. Nu s-au lăsat până nu m-au vârât de vreo două ori cu capul în apă, de ciudă că eu plec în concediu şi ei nu.

La înapoiere am pus doi recruţi să facă curăţenie în locul în care s-a aflat atelierul. Eu nu am măturat ca să nu mă umplu de praf, deoarece eram numai în chiloţi. Nu am mai săpat la bordei şi nici groapa individuală nu mi-am terminat-o. Gândul meu era numai la concediu. Aveam impresia că timpul stă pe loc. Cred că şi stomacul m-a durut numai din cauza nervilor. Seara am amestecat ciorba de fasole cu piureul de cartofi, ca să se facă mai groasă. A fost mult mai bună. Ne-am culcat în cortul dărâmat pe jumătate. Vântul a bătut peste noi „ca pe moşia lui".

1 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Din cauza ploii şi a noroiului, instrucţia s-a suspendat. Maistrul m-a pus să fac o situaţie a materialelor consumate pe luna iunie, cerută de domnul căpitan. În două ore am terminat-o. Ceilalţi camarazi au săpat în continuare la groapa pentru bordei.

După-amiază am avut mult de lucru. Astăzi era ziua în care trebuia să plecăm în concediu, însă în prezent nu se simte nimic. Am fost la masa de seară, dar de necaz că nu plec mai repede nici nu am putut să mănânc. Şedeam supărat pe o cutie în faţa cortului şi priveam la doi răcani care se zbenguiau. Unul din ei era beat. Cel treaz a luat găleata cu apă şi a aruncat-o spre celălalt ca să-l trezească din beţie. Noaptea a venit domnul căpitan în control şi ne-a găsit lângă foc. Ne-a luat la rost de ce nu ne-am culcat. Am „uşchit-o" imediat. De aici în colo cred că trebuie să mă port ca o fată mare, ca să nu greşesc cu ceva şi să îmi anuleze plecarea în concediu. Nu am putut dormi până aproape de miezul nopţii când urma să intru de santinelă. A început să plouă, astfel că am stat adăpostit tot timpul sub streaşina casei.

2 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Mă învârteam de colo-colo, aşteptând ordinul de plecare în concediu. Capul îmi plesnea de gânduri. Nu aveam nici un chef să mai

fac treabă şi tocmai de aceea am încercat să dorm în cabina unei maşini, dar nu am fost lăsat în pace. M-au deranjat de două ori ca să sudez ceva urgent la mai mulţi şoferi şi un motociclist. De fiecare dată am crezut că am scăpat de necaz.

Un camarad cam „tembel" m-a văzut cătrănit şi a găsit momentul potrivit să facă şi el o glumă proastă. Mi-a spus că am la atelier o scrisoare de acasă. Am bănuit că este o păcăleală şi am aruncat după el cu un bocanc.

Am ajuns şi eu la masă după ce toţi terminaseră de mâncat. „Majorul" a fost pe punctul să mă ia la „poceală". Vroia să ştie neapărat unde am stat, de am întârziat. Cred că pilaful cu arpacaş care l-am primit nici porcii nu l-ar fi mâncat. Mai avea în plus şi câteva dungi negre de cocleală de pe fundul cazanului, ca dungile de pe zebrele africane. La înapoiere am trecut pe la prăvălie, de unde am cumpărat un săpun şi câteva lame de ras.

3 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Am fost foarte inspirat că am luat o armă de rezervă şi m-am prezentat şi eu la inspecţia de dimineaţă, pentru că a venit domnul căpitan şi a făcut apelul după registru. Am picat „tocmai la ţanc".

La adunarea de la ora unsprezece pe terenul unde a avut loc spectacolul de teatru am primit ordin să venim cu căştile pe cap. De această dată s-a oficiat o slujbă religioasă cu un popă „mare în grad" – probabil episcop. La slujbă a participat şi domnul general.

Comandantul diviziei a venit un pic mai devreme şi l-a surprins oarecum „pe picior greşit" pe comandantul regimentului nostru, pentru că acesta – fâstâcit – a comandat direct „pentru onor prezentaţi arm' " când noi ne aflam în repaus cu arma la picior, în loc să comande în primul rând „drepţi" şi „pe umăr arm' ". A ieşit o bramburească de mai mare „râsul-plânsul".

De asemenea, în timp ce ne aflam cu arma pe umăr ne-a ordonat să scoatem căştile şi să le ţinem pe mână, aşa cum ţin chelnerii tăvile la restaurant, în loc să comanda şi „pe loc repaus" cu arma la picior, deoarece ştia că slujba este lungă cât o zi de post. Noi răcanii văzând că este greu de stat în această poziţie ne-am lăsat „de voie" arma la picior şi am luat „pe loc repaus" fiecare „pe barba lui".

Astăzi s-a prezentat la infirmerie un ţigan „plin" de păduchi, astfel că din cauza lui a ieşit cu „şucăr mare". Ne-a condus pe toţi la baterie şi ne-a introdus pe rând într-o cameră, în grupe de câte zece inşi, pentru a ne chema păduchii de pe cămăşi şi izmene „la raport", în ideea ca ţăranii să nu vadă ce facem. Dar cu toţii ştiu că le dăm şi lor destui de mulţi păduchi împrumut. Asemenea lighioane au fost găsite chiar şi pe doi „căprari". Cămaşa mea era „ştampilată" de purici, dar nu mi-a găsit nici un „corp delict", pentru că puricii sunt „hoţi" şi se „uşchesc" la timp când vin „hingherii" să-i strângă de gât.

La prânz am nimerit pâinea mucegăită pe margini. În timpul repausului am încercat să dorm puţin, însă mi-a fost imposibil din cauza unui roi de muşte lihnite de foame. După-amiază am căptuşit cu trestie pereţii bordeiului, ca să nu ne tragă la cap şi să răcim.

Am făcut şi eu o mică baie cu apă încălzită de un răcan şi m-am ales cu „de doi lei" răceală. Parcă sunt un „fonfăit". Când m-am culcat, am pus vestonul dedesubt şi pantalonii sub cap. Picioarele goale au stat direct pe paie. Ne-am învelit doi inşi cu o foaie de cort şi o manta. Pe „chestia" concediului mai tremur şi de frig. Am visat urât de tot.

4 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Când a venit aviaţia rusească tocmai îmi îmbrăcam pantalonii. Răcanii au început să fugă care încotro. Proprietăreasa a ieşit din casă, cu copiii dormind în braţele ei. Am nimerit în adăpost lângă un sublocotenent sosit aseară ca însoţitor la două camioane de la Bucureşti cu ulei şi valvolină. De frică, tremura ca varga. Fără să vrem, ne-a bufnit râsul când am văzut ce mutră a făcut o dată cu căderea bombelor în satul vecin Gherăseşti. Mi-a mărturisit că nu mai stă aici nici un minut în plus, după ce îşi termină treaba.

După adunarea de dimineaţă a mai venit un avion rusesc, dar la o aşa de mare înălţime, încât nici nu se vedea.

Pentru ca să nu mai tremur şi la noapte de frig mi-am luat înapoi raniţa cu efecte. După masa de prânz m-am suit în cireşul preferat şi am servit desertul „la botul mânzului". Nici azi nu am putut dormi în timpul repausului, din cauza muştelor care m-au ciupit până a ieşit sângele.

După ce s-a înserat am primit o scrisoare de acasă. Muream de curiozitate să îi aflu conținutul, însă nu aveam lumină pentru a o putea citi bine de mai multe ori. În timpul când eu mă aflam în post de santinelă a apărut luna și noaptea a devenit atât de luminoasă, încât am putut să o recitesc. Astfel am aflat că soția a primit plicurile mele trimise pe 17-20 iunie și că ea mi-a trimis o telegramă urgentă pe 24 iunie. În continuare citez din scrisoare: „și te-am așteptat să te întorci că e casa distrusă de bombardament...eu am vrut să îți trimit foaia de sinistrați, dar mămica și tanti Oaia s-au luat la ceartă cu mine. Au zis că nu mi-o dă. Și de ce mă fac stăpână pe averea dânșii?! Și pe foaia de sinistrat sunt și eu cu copiii trecuți și îmi ia ajutorul care mi se cuvine de o mie de lei...a fost în Pleașa și s-au mutat la Ploiești în casa lui tanti Mariți. E împreună cu Oaia. I-am spus lui tăticu și mamei că tu când m-ai adus acasă maică-ta m-a primit ca cinstită. Nu cum m-a știut ea pe mine. I-a spus tot. Și s-au lăudat amândouă că nu vor să te mai lase să fim împreună. Rămâne la aprecierea ta. Ești liber. Cred că de mine nu a râs nimeni. Și nu am fost arătată cu degetul...Îmi spui mereu de aluniș. Eu nici nu l-am văzut. Fiindcă nu știa cum să scape de mine. Față de mine a zis că nu pleacă din casă la altu. Iar eu am plecat unde sunt. Iar eu sunt ca un câine alungat și locuiesc la un vecin de al lui nenea Costică. Trăiesc de pe urma lucrului. Și mulțumesc lui Dumnezeu că îmi scot pâinea de toate zilele. Tu îmi spui că am timp de conversație. Te înșeli. Cu Costică am să te conving că nu este adevărat. Am să o întreb de față cu el. Își face el iluzii. E prost că eu nici nu m-am gândit la el. Eu nici nu am timp de discutat chestiuni de astea. Probabil că nu a avut ce să îți scrie. Și tu nu trebuie să te certi cu mine pentru un prost că eu dacă îl văd îl plesnesc. Dragă Mitule tu poate să mai fii cu curaj de viață, dar eu nu mai am. Eu sunt poate mai rău ca tine, că nu sunt un cap, ci mai sunt trei... Că nu mă ajută nimeni! Am 1 500 lei ajutor pentru Nina, nu îl iau că nu s-au terminat actele. Ele au ars la primărie... Eu abia te aștept să te văd acasă. Dacă nu îți dă drumul scrie la Ploiești la mămica să îți trimită foaia de sinistrați. Îmi spui că nu mă mai ierți dacă te mai supăr. Nu te-am supărat niciodată. Și nici nu ai de ce să mă ierți. Până la primirea mult doritului răspuns rămân a ta soție care te dorește Marioara.

Te rog să îmi răspunzi şi mie tot ce îţi scrie tanti Oaia de mine că a zis către tăticu că te aşteaptă ca să-ţi dea o fată bogată, nu ca mine. Din partea mea eşti liber dacă te iei după Oaia. A zis că dacă mă duc la ajutor şi mă vede are să mă bată. Am patru martori. Te rog scrie-mi."

După ce am citit şi răscitit scrisoarea am fost cuprins de o mare tristeţe. Îmi părea rău „că şi-a băgat dracul coada" şi a provocat zâzanie între familii. Am regretat faptul că sora mea i-a spus mamei că a ajutat-o pe Marioara – la rugămintea mea – să facă un avort înainte de a o aduce acasă şi mai ales de faptul că din cauza bombardamentelor s-au împrăştiat care încotro, ca puii de potârniche când începe secerişul. Simţeam că îmi „bubuie capul" de gânduri. Am căutat un vinovat pentru toate aceste anomalii, însă nu am găsit. M-am consolat cu gândul că nu sunt singurul nefericit pe lumea asta, ci din contră, trebuie să fiu mulţumit că până acum nu am pierdut pe nimeni din cei dragi.

5 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Din ordinul domnului căpitan am luat lopeţi şi am început să curăţăm iarba şi şanţurile în sectorul nostru de drum. A trecut domnul colonel în inspecţie şi ne-a trimis să facem în primul rând instrucţie şi după aceea să ne întoarcem din nou la lopată.

Mi-am făcut timp disponibil şi i-am dat răspuns soţiei la scrisoarea primită ieri-seară:

Front 5 iulie 1944

„Dragă Marioaro,

Am primit plicul pe care mi l-ai trimis cu data de 27 iunie şi m-am bucurat cu toate că nu mi-ai dat veşti bune...Am primit şi telegrama pe ziua de 26 iunie, însă nu mi-a folosit la nimic. Îmi trebuie fişa de sinistrat sau o copie după ea, cu o rezoluţie din partea primăriei sau chesturii că nu este falsă. Îmi pare rău şi sunt foarte supărat pe mama că nu a vrut să o dea. Poate că nu mai vrea să mai vin acasă. Să nu creadă că am să mor pe aici. Dacă nu vin acum,

vin mai târziu şi tot vin şi atunci cum are să rămână cu cei ce îşi bat joc de mine pentru că sunt departe. Mi-ai spus să-ţi scriu ce îmi spun dumnealor. Nu am ce, pentru că nu mi-au scris nimic până acum. Chiar dacă mi-ar scrie, află că nu cred nimic cum nu am crezut niciodată. Să nu crezi că vorbele lor au vreo influenţă asupra mea. Îmi pare rău că tu crezi toate prostiile care ţi le îndrugă din invidie şi pentru a te face pe tine să suferi. Nu lua în consideraţie aiurelile spuse de sora mea. Le cunosc eu mai dinainte. Tu notează că nu m-au însurat ei pe mine, m-am însurat singur şi o dată pentru totdeauna. Poate să îmi aleagă ele fete cu stea în frunte că nu mă tentează. Mă leagă de tine atâtea amintiri încât e imposibil să mă gândesc la o aşa de mare prostie. Dacă mi-au oprit lucrurile, să nu creadă că îmi opresc şi memoria... Ştiu că mama a fost rănită la bombardament. Tu nu mi-ai spus. Dar mi-a scris nenea Marin. Probabil că i s-a întunecat mintea şi nu mai raţionează. Mă mir ce o face să se mute iarăşi acolo... Tu nu mi-ai scris nimic nici despre casă. Probabil crezi că nu mă interesează. Eu te-am rugat să îmi răspunzi la toate întrebările, dar nu ai vrut şi nu ştiu din ce cauză. Poate că ai ceva de ascuns de mine. Mi-ai spus să îi scriu mamei la Ploieşti să îmi trimită chestia aia. Nu mai scriu nimic, nu vreau să mă milogesc, am terminat cu toţi. Când o vrea Dumnezeu vin eu acasă fără ajutorul cuiva şi atunci plătesc şi eu cu aceeaşi monedă. Văd că tu te-ai lămurit cu rudele mele, atunci cu ale tale de ce nu te împaci? Sau acuma nu mai am nici un prieten pe lume, toţi sunt contra mea. Sunt foarte curios să vin acasă să văd şi eu cum mă privesc rudele mele scumpe. Poate mă aşază într-o colivie să le cânt ca o pasăre măiastră. Cu rudele mele dacă te-ai lămurit tu, m-am lămurit şi eu că nu am trăit sau trăiesc cu ei. Trăiesc cu tine. Cui îi place bine cui nu iarăşi bine. Aranjez eu totul fără vorbă multă. Tu ştii că eu tac şi fac. M-am săturat de binefacerile lor şi acum tu nu trebuie să îţi faci sânge rău pentru toate gogoşile care ţi le spun. Ai încredere în soţul tău că atunci totul are să fie bine. O să ne mutăm atât de departe de ei, încât să nu îi mai văd sau să îi mai aud. M-au dezgustat de tot. Rămâne de văzut din ce cauză vă certaţi. Nu mai vorbi nimic către alte persoane de ei. Dacă îi întâlneşti şi mai ai ceva cu ei vorbeşte-le frumos că e mai bine. Restul mă priveşte pe mine. Mă mir din ce cauză a ajuns la punctul să te bată. Cred că ai zis şi tu

ceva, nu degeaba are aşa de mare necaz pe tine. Dragă Ţicule, eu sunt bine sănătos... Îmi este dor de voi, dar nu am ce face, depărtarea este de vină şi mă consolez numai cu fotografiile care le am şi regret că nu am altele mai recente. Dacă sentimentele tale faţă de mine nu s-au răcit, atâta timp, ai încredere în viitorul nostru cum am şi eu. Asta îmi dă curaj şi mie. Greul este aproape trecut... Suntem destul de tineri, când om fi iarăşi aproape unul de altul uităm supărările de acum şi prevăd că are să fie bine... Aseară am fost de serviciu şi am avut tot timpul să mă gândesc în linişte la conţinutul scrisorii care mi-ai trimis-o şi am ajuns la diferite concluzii pe care am să le pun în practică când am să vin acasă, cu condiţia ca tu să mă urmezi. Nu am cuvinte să îţi spun cum sunt când îţi scriu aceste rânduri. Dacă eşti cu gândul la mine aşa cum doresc, cu toată depărtarea care ne desparte m-ai înţelege. Sau dacă am fi unul lângă altul ne-am înţelege prin ochi ca îndrăgostiţii. Dacă avem doi copii nu înseamnă că suntem bătrâni şi că am înăbuşit dorul de viaţă. Din contră, ne surâde viitorul. Mi-e dor de viaţă şi vreau să o fac plăcută după cum ne-o dori inima...îmi pare rău că nu te văd cum zâmbeşti acum şi poate că eşti şi tu cu gândul la mine după cum sunt eu acum cu el numai la tine. Şi m-aş bucura mult dacă ai lua acum câteva plicuri şi ai începe să îmi trimiţi câteva pogoane de hârtie să am ce citi pentru a-mi trece de dor. Mi-ai scris că eşti supărată pe mine. Aş vrea să văd şi eu cum...Nemaiavând loc de scris îţi trimit din depărtare sărutări... Mitu."

După ce am terminat de scris, am avut impresia că am scăpat de o mare greutate din spinare. Un ofiţer de la birouri s-a interesat de un dezertor de al nostru, dispărut de aseară. Am primit dispoziţie să-l caut prin tot satul. Eu cu încă doi camarazi am pornit într-o direcţie. După vreo două ore am raportat că nu l-am găsit. Puteam să căutăm mult şi bine pentru că rezultatul era acelaşi. Cu acest prilej am făcut rost şi de ceva paie pentru aşternut. Totodată am mai „dres" câte ceva pe la cort, înainte de a începe ploaia.

Am fost chemat ca împreună cu vreo duzină de camarazi să scoatem de pe şasiul unei „Skode" motorul cu ambreiajul ars. A fost o treabă grea şi dificilă.

Seara am prăjit 15 ouă într-o cratiță cu slănină galbenă, puțin râncedă, pentru trei persoane. Am mai băut ceva lapte fiert și m-am culcat. Afară ploua mărunt ca toamna.

6 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEȘTI

Când m-am sculat ploaia nu încetase. Au fost puține nopți în care am dormit așa de bine ca acum. Din cauza noroiului s-a suspendat instrucția. M-am dus la „dugheană" și am cumpărat brânză de burduf. În prăvălie ne aflam cinci ostași când a intrat prin surprindere un sublocotenent. A scos un carnețel în care ne-a notat numele, fiind învinuiți că în timpul programului noi umblăm prin sat. Ne-a „promis" că ne raportează la regiment. Ar fi bine dacă întâmplarea ar rămâne fără urmări.

Eu cu încă doi camarazi care nu aveam de lucru am fost puși să săpăm un șanț de doi metri lungime și unul adâncime pentru closetul de campanie, nu departe de cel vechi. Am nimerit și un teren plin de rădăcini de salcie, pe care greu am putut să le tăiem. Mai și ploua. După ce am terminat groapa am astupat cu pământ closetul vechi. Lucram și mă gândeam ce rău am ajuns.

Din cauza timpului ploios și în lipsă de altă treabă am plecat cu celălalt sudor la atelierul din curtea vecină să jucăm cărți. Până seara, în tovărășie cu „tizul" meu, am câștigat împreună câteva mii de lei. După ce am mâncat am fost „invitați" să jucăm în continuare împreună cu „majorul" și un subofițer. Am jucat toată noaptea. Până la cinci dimineața am fost „ușurați" de toți banii care i-am câștigat ieri și pe deasupra de mulți alții din propriile buzunare. Obosiți și amețiți de cap ne-am luat din cort mantalele și ne-am suit în podul unui grajd din fundul grădinii, să ne culcăm pe fân. Era gata să cad pe gaura podului, în ieslea animalelor, dacă nu mă agățam repede de o grindă. Am dormit până la prânz. Ulterior am aflat că am fost căutați să mergem la instrucție și apoi la inspecția armelor, făcută de un domn căpitan de la divizie, dar noi nu am auzit nimic.

Când am apărut, maistrul ne-a luat în zeflemea cu „bună dimineața mireselor", scoțându-și chipiul de pe cap și înclinându-se de mijloc. Ne-a spus că au fost găsite patru arme murdare, printre care și a tovarășului meu. El nu știa că arma mea am predat-o la magazie, întrucât mi-a zis cu ironie în glas să-mi iau arma. Așa am scăpat să nu îmi treacă și acest ofițer numele pe carnețelul lui.

După-masă toţi camarazii au început să-şi cureţe armele, iar eu neavând de lucru m-am suit într-un cireş din grădină şi, cu tot vântul care mă ameninţa să dea cu mine de pământ, am mâncat până m-am săturat nişte cireşe mici şi negre încât mi-am vopsit şi buzele şi dinţii. Eu cred că am mâncat singur mai multe cireşe decât toată familia proprietarului la un loc.

Am aflat că mâine se face vizita medicală a celor care pleacă în concediu în seria întâi, aşa că am luat un lighean cu apă rece şi am început să-mi spăl şi rândul de rufe cu care eram îmbrăcat. A început ploaia şi am fost nevoit să fug cu ligheanul în bucătăria de vară acoperită cu trestie a proprietăresei. Acolo am găsit o albie de lemn, pe care am folosit-o în continuare la spălat. Rufele le-am agăţat să se usuce pe cuie în cort. La ora douăzeci şi trei am intrat în post până la două noaptea, când m-am culcat.

8 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

După ce am făcut obişnuita instrucţie, am scris soţiei încă un plic, tot ca răspuns la scrisoarea ei. Nu eram rău dispus, pentru că am început cu: „Iubito de departe îţi scriu şi îţi aduc la cunoştinţă că am primit ieri pe înserat scrisoarea trimisă de tine pe 30 iunie pentru care m-am bucurat foarte mult. Abia am avut timp să o citesc până s-a întunecat. M-am culcat cu gândul la tine şi chiar m-am visat acasă. Peste două ore m-am sculat deoarece eram de serviciu şi mi-am continuat visul treaz pe o noapte luminoasă cu lună plină... află că sunt sănătos...sunt puţin mai slab ca înainte şi am îmbătrânit... Au început să iasă ghiocei pe la tâmple...şi pentru a-mi completa fizionomia de moşneag ce sunt mi-am lăsat un petic de mustaţă, cam de trei fire pe cinci pogoane. Teribila mea frezăcu care mă mândream a dispărut ca prin farmec pe aceste plaiuri moldoveneşti...sunt sigur că nu ai să mă mai cunoşti, nicidecum să mai am pretenţia să mă placi. Cu atât mai puţin are să mă placă Vicuţa. Ea şi înainte făcea confuzie între mine şi altul...draga mea dacă tu ai primit două scrisori o dată nu înseamnă că din spirit de economie să îmi scrii mie numai una. Mamei

nici nu i-am scris şi nici nu îi scriu (nici ea nu mi-a scris). Că nu a vrut să locuiască cu tine acolo puţin îmi pasă. Cum îşi aşterne aşa doarme. Pentru ce ne-a oprit mama, nu duce nici o grijă deoarece le iau eu numai să îi pui în vedere să nu piardă din ele că le plăteşte. Pentru că spune că i-am dat eu voie să le oprească află că este o minciună gogonată şi îmi pare rău că tu o crezi. Mi-ai spus că sunt sinistrat. Dacă eu sunt, eşti şi tu şi puteai să vorbeşti la plural (ori ai uitat gramatica?). Nu mi-ai spus de ce te duci acasă pe ziua de 15... Greul sunt de părere că a trecut şi din această cauză vreau să mai trăiesc cu toate că sunt bătrân după fizionomie şi tânăr după buletinul de naştere. Dragă Ţicule, dacă îţi pare bine când primeşti scrisori şi dacă vrei să primeşti fără să aştepţi prea mult scrie-mi şi tu mie. Eu mă lipsesc de tot şi îmi fac timp pentru a-ţi scrie. M-am întâlnit cu Domnul Gioni şi te rog transmite-i tu special în persoană d-şoarei Puica multe salutări. El e bine sănătos şi nerăbdător de întâlnire. O doreşte mult de tot. Tu mai eşti supărată pe mine? Sper să primesc neîntârziat răspuns din partea ta. Cel puţin o cărămidă poştală. Până atunci rămân al tău iubitor soţ care te doreşte, iubeşte şi îmbrăţişează cu drag în lipsă."

După ce am terminat de scris, am mâncat pâine goală, caldă, şi cireşe tocmai din vârful pomului. Astăzi „au greşit" mâncarea bună, supă, macaroane cu carne şi salată orientală. Ca de obicei când este bună, porţiile sunt mai mici şi nu prea ne ajung.

Împreună cu câţiva camarazi ne-am ascuns în porumb şi am jucat cărţi până seara. Doar suntem „pe front" şi duşmanul viclean ne pândeşte, dacă nu cumva face şi el la fel ca noi.

9 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Fiind zi de sărbătoare, programul a fost „de voie", în special pentru igiena individuală şi curăţenie la locurile de odihnă şi muncă. A venit „majorul" la noi la atelier şi ne-a promis pentru diseară o bătălie mare cu cei care nu se tund până la prânz. Pe motiv că eu am să plec în concediu, l-am rugat să îmi îngăduie să nu mă tund înainte de a pleca acasă, însă nici nu a vrut să audă. S-a jurat că mă bate dacă nu mă tund. Cum mie nu îmi place „poceala", am dat un tun şi într-un sfert de oră am rămas cu „bibilica" goală, plus mustaţa.

Stau ca pe ghimpi şi îmi pare rău că ardem pe aici mangalul de pomană. Uneori mă gândesc că ar fi mai bine să intrăm şi noi în acţiune şi să se lămurească lucrurile într-un fel, ca să nu ne mai „bălăcim" în această nesiguranţă permanentă în ceea ce priveşte ziua de mâine. Alteori mă cuprinde teama că o să ne apuce iarna pe aceste meleaguri şi mă îngrozesc de mizeria care ne aşteaptă, când îmi aduc aminte ce am pătimit în anii 1942-1943 la Cotul Donului.

Despre plecarea noastră nu se mai aude nimic, aşa că am luat din nou un plic cu hârtie şi i-am scris nevestei: „...după ce am terminat lucrul care l-am avut de făcut, am luat o pătură şi m-am întins la soare să fac plajă. Am dat frâu liber gândurilor şi ele au zburat la tine. Mă gândeam la ţară unde eşti tu. Să fiu şi eu în concediu să fac plajă, să faci şi tu dacă vrei, să ne jucăm cu Vicuţa... Sunt supărat că iarăşi sunt chel şi nu pot veni mai repede acasă. Parcă stau pe mărăcini, dar nu am ce face. Îmi pare rău că trebuie să mă aştepţi cam mult. Ştiu că te întristezi, dar nu este după voia mea, tu o ştii destul de bine. Ard de curiozitate să văd şi eu cum este pe acasă. De fapt am şi multe de aranjat peste tot şi multe pe care nu le ştiu eu şi trebuie să mi le spui tu. Dragă Ţicule, prea multe de spus nu am pentru că aceasta este a patra scrisoare care ţi-am trimis-o în patru zile şi tot ce am avut de întrebat te-am întrebat, aşa că te rog să îmi răspunzi la fiecare în parte şi să nu mai îmi tragi chiulul şi să îmi spui că mi-ai scris. Eu abia aştept răspunsul de la tine. Dacă aş primi în fiecare zi câte două rânduri de la tine m-aş mai îngrăşa. Cred că nu mai eşti supărată pe mine după cum mi-ai spus. Nici eu nu sunt supărat pe tine şi îmi pare rău că nu suntem aproape să ne strângem mâna să ne împăcăm şi pentru a cimenta prietenia să ne sărutăm. Eu nu am cum să îţi explic ce sentimente am faţă de tine pentru că nu găsesc cuvinte potrivite. Simt că s-a schimbat ceva în mine şi îmi vine să cred că nu te-aş mai putea supăra cu nimic. Aici între camarazi sunt ca o fată. Nu ştiu nici eu ce îi atrage la mine că nu sunt femeie să îi tentez cu ceva. Se lipesc de mine să mă mângâie cel puţin cu capul ca pisica sau mă zgârie cu barba pe spate, ceea ce nu pot suferi şi ei mai rău fac. De fapt, la drept vorbind, nici cu tine nu am fost chiar ursuz. Poate îţi mai aminteşti când rămâneai cu treburile în urmă când eram cu sărbătorile acasă şi erai mai mulţumită să te las de dimineaţă singură şi să plec prin oraş până la prânz. Mă gândesc ce

te-ai face tu cu mine să vin cel puţin vreo cincisprezece zile în concediu şi să stau numai acasă. Trebuie să termin o dată cu ce am de aranjat. În afară de plajă ca la Mamaia sau să mă urc prin pomi (cum te urci tu) ce aş mai avea de făcut? Cu distracţia cum stai pe acolo? Mai vă vizitează anglo-americanii?...Tu roagă-te la Dumnezeu să mă ţină sănătos că omul dacă are sănătate trece prin toate. Am trecut noi prin multe şi cred că nu o să ne înecăm ca ţiganul la mal. Dragă Ţicule te-am plictisit destul cu scrisul, aşa că o să termin să treci şi tu la culcare că şi mie îmi este somn. Nemaiavând ce scrie, rămân al tău iubitor soţ care te doreşte în orice moment din zi şi din noapte."

În ultimul timp, din cauza jocului de cărţi şi a culesului de cireşe, am cam neglijat însemnările mele zilnice şi regret că am scăpat poate unele lucruri mai demne de luat în seamă.

10 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Ne-am sculat cu noaptea în cap, pentru că vom avea inspecţie la atelier. Ca să ieşim bine, am început curăţenia atât în interior, cât şi prin curtea casei. Camarazii mei au plecat la instrucţie, în timp ce eu cu vopsitorul am rămas la atelier deoarece aveam treabă. Se hotărâse să schimbăm din nou „capul de mort" de pe maşini, de această dată urmând să aplicăm harta României în trei culori, cu teritoriul cedat din Transilvania şi Dobrogea. În acest scop, am primit un model de hartă, după care am făcut noi alte patru variante în culori pe cartoane. Ele vor fi înaintate domnului general, comandantul diviziei, pentru a aproba unul din ele spre a fi folosit la toate unităţile. Seara am intrat de santinelă în schimbul întâi. De patrulă pe uliţă au fost tot camarazi de-ai mei, precum şi caporalul de schimb. Am aflat de la patrulă că acesta dormea liniştit pe fân într-o căruţă din curtea bucătăriei. Ca să ne distrăm, am pus de gând împreună să ne batem joc de el şi să-l facem să vină degeaba până la postul meu. Am început să strig tare: „Caporal de schimb la postul numărul patru". Patrula a repetat la fel, apoi încă un post, după care încă un post şi santinela de la bucătărie l-a sculat din somn pe caporal. Acesta a sărit în sus speriat şi prima mişcare pe care a făcut-o a fost să-şi ia arma şi să bage cartuşul pe ţeavă. Uitase însă că arma era deja aprovizionată, astfel că a apăsat mai întâi pe trăgaci. Glonţul a zburat în sus, însă zgomotul a fost puternic în

noaptea liniştită. A venit în fugă până la mine să vadă ce s-a întâmplat. I-am spus că „mi s-a părut" ceva suspect prin porumb. Aproape imediat au sosit şi „majorul" şi apoi sublocotenentul. Au controlat puţin împreună cu patrula prin apropiere şi mi-au spus că sunt un fricos şi am păreri. L-au luat în primire pe caporal întrebându-l de ce este aşa prost şi trage fără motiv. Cum are să justifice cartuşul tras în vânt?

Nu a trecut prea mult timp după ce au plecat ei că a apărut cu adevărat un om care se furişa tiptil pe după casă. Acum m-am speriat eu de-a binelea cu toate că aveam arma în mână. Mi-a revenit însă repede curajul şi am somat. Omul nu a stat şi a luat-o la fugă, eu am tras un cartuş în sus, iar el de frică s-a trântit cu „burta la pământ". L-am ţinut aşa până a venit caporalul de schimb. Acesta l-a legat cu mâinile la spate de un dud de lângă cortul nostru. A ieşit din casă maistrul, au venit din nou „majorul" şi sublocotenentul şi au început să-l interogheze pentru a afla ce caută aici. Se bănuia că este spion sau paraşutist rus. După ce a primit câţiva pumni în fălci, a spus până la urmă că trăieşte de mult cu proprietăreasa noastră şi că a venit la ea.

După ce a plecat ofiţerul l-au luat maiştrii la bătaie, pe motiv că din cauza lui proprietăreasa vrea să-i dea afară din casă. Amorezatul a povestit cum într-o seară a stat ascuns după sobă în casă şi a auzit şi a văzut tot ce s-a petrecut în cameră între proprietăreasă şi maistru, până când aceasta s-a culcat. A ieşit apoi pe uşă afară şi a plecat acasă la el. Este însurat şi are casa nu departe de atelierul nostru.

La ieşirea din post nu m-am mai culcat în cort, ci în groapa făcută pentru bordei.

11 IULIE 1944. LOCALITATEA PILDEŞTI

Dimineaţa ne-am luat prizonierul şi am mers să verificăm pe teren declaraţiile lui. S-a format un alai de ţărani tineri şi bătrâni, femei, copii şi răcani. Când l-a văzut nevasta legat a început să plângă, dar când a aflat ce s-a întâmplat azi-noapte s-a transformat într-o tigroaică. Era gata, gata să-i scoată ochii.

Instrucţia care am făcut-o de dimineaţă a fost deosebită şi de ea nu a scăpat nimeni. Ne-au trecut curând năduşelile, astfel că la pasul de defilare abia mai puteam respira. Simţeam că mă sufoc.

La un moment dat ne-a spus că cei care nu pot să suporte masca să treacă deoparte. Am crezut că este o măsură de înțelegere a dificultăților care le întâmpinăm în aceste condiții și marea majoritate am trecut deoparte. Dar ne-am înșelat amarnic. A început să facă cu noi în mod special culcări și alergări până am fost pe punctul „să ne dăm sufletul". Când am fost întrebați dacă ne supăra masca am răspuns în cor că nu.

Abia am început lucrul la atelier că a sosit doctorul să ne facă vizita medicală. La inspecția „dormitorului" medicul ne-a criticat că avem prea puține paie pentru așternut, că nu avem policioare pentru așezat bocancii, că nu avem etichete cu numele fiecăruia deasupra cuielor unde sunt atârnate măștile și prosoapele, precum și alte „nereguli". Ne-a pus în vedere că în cel mai scurt timp să punem totul la punct.

Eu fiind nemâncat de aseară, simțeam că îmi chiorăie mațele de foame și nici nu aveam cu ce să le umplu. M-aș fi urcat în cireș, însă nu am putut, pentru că o serie de ofițeri și subofițeri mecanici fac o școală de depanatori chiar la atelierul nostru.

Am tăbărât cu toții pe cort și l-am dărâmat. Am muncit la el până la ora trei după-amiază, pentru a-l face conform noilor dispoziții. Peretele unde dormim cu capul l-am căptușit cu trestie ca să nu ne tragă.

*
* *

Jurnalul meu s-a întrerupt, din motive independente de voința mea, la ultima dată menționată mai sus, cu toate că eu am continuat scrierea lui pe un alt caiet până la data de 19 august, mai puțin o scurtă perioadă de timp când am fost acasă în permisie. De noul carnet nu am mai avut parte, deoarece în iureșul evenimentelor de după 20 august 1944 a rămas în lada mea de tablă din camionul cu care am călătorit în perioada retragerii forțate, cauzată de ofensiva năprasnică a Armatei Sovietice.

În rândurile ce urmează încerc să reconstitui din memorie, în ordine cronologică, evenimentele pe care nu le-am uitat, cu toate că au trecut de atunci cincizeci și șapte de ani. Evenimentul cel mai

important a fost plecarea mea de pe front acasă, într-un concediu de zece zile, când activitatea beligeranților a fost staționară.

La reconstituirea perioadei descrise în notițele mele pierdute m-au ajutat și scrisorile mele și ale soției – trimise reciproc – deoarece ele oglindesc, într-o oarecare măsură, starea de lucruri din viața de zi cu zi și unele evenimente care au avut loc.

Prima scrisoare cu care încep a fost trimisă de soție din satul Plop pe ziua de 6 iulie în care mi-a scris:

„Dragul meu,

Îți scriu aceste rânduri gândindu-mă la tine. Că nu știu din ce cauză nu binevoiești să îmi răspunzi la cele două plicuri și telegrama care ți-am trimis-o pe 21 iunie. Dacă le-ai primit, te rog răspunde-mi ca să știu să nu mai aștept. Sau nu ai pe ce îmi răspunde? Eu am să îți trimit câteva c.p. dacă nu ai. Dragă Țicule, doresc ca aceste rânduri să te găsească în momentele cele mai fericite ale sănătății tale. Află de la mine că sunt bine, am de lucru mereu de prin sat, Vicuța e cam bolnavă de urechea dreaptă de 3 zile. Nina s-a făcut mare și pricepe tot. Când mă vede că plec afară și o las singură începe să plângă. Iar Vicuța îi face jucării. Mereu întreabă de tine. Îi este dor de tine. Eu îi dau câte o fotografie și o sărută. Tu când vii? Că și mie îmi este tare dor de tine. Nu știu tu cum te prezinți cu dorul. Că eu nu am cuvinte să mă exprim. Te sărută de mii de ori Marioara."

La această carte poștală i-am dat și eu răspunsul într-un plic închis cu următorul conținut :

Front 17 iulie 1944

„Dragă Țicule

Am primit c.p. de la tine și m-am bucurat mult cu toate că eu am așteptat să primesc răspunsul la cele patru plicuri pe care ți le-am trimis și care cred că le-ai primit după ce mi-ai trimis c.p. Totuși am ținut să nu te las fără răspuns și m-am grăbit să îți scriu. Dragă Țicule, află despre mine că sunt bine sănătos, ceea ce îți doresc și ție. M-am bucurat că are cine să se mai intereseze de sănătatea mea. Am primit și de la mama un plic o dată cu c.p. a ta... Mi-a spus că ai plecat de Paști la Plopu. După trei săptămâni ai venit înapoi, ca iar după două săptămâni să pleci înapoi. Restul, ce mi-ai spus și tu. De fișă nici nu a pomenit nimic. Degeaba îmi mai dorește să vin acasă mai repede dacă nu a

vrut să facă cel puţin atât pentru mine. Dragă Ţicule te rog să îmi răspunzi la plicurile ce ţi le-am trimis, că ţin foarte mult să ştiu şi părerea ta la toate ce te-am întrebat. Îmi pare rău că e Vicuţa bolnavă şi mă mir că tocmai acum vara. Mă întrebi când vin? Este o întrebare fără răspuns. În orice caz, trebuie să sperăm. Scrie-mi cât de mult...Transmite complimente la ceilalţi. Cu drag te sărută al tău iubitor Mitu."

Soţia după citirea scrisorii, aflându-se probabil într-un moment de tandreţe şi având la îndemână un creion, a aşternut pe hârtie sub semnătura mea gândul ce-l avea în acel moment profund în inima sa:

„Dragul meu iubit

După multe decenii trecute de atunci este mişcător să constat ce sentimente puternice de dragoste şi afecţiune ne-au animat şi unit pe amândoi, încât am putut înlătura toate piedicile care ne-au stat în cale în decursul anilor. Şi nu au fost puţine.

Pe 17 iulie am primit din Ploieşti o carte poştală de la prietenul meu Costică, care mi-a spus că în timp ce citea scrisoarea primită de la mine «ne-au vizitat anglo-americanii, a fost gata să mor pe câmp de bombe incendiare, dar bunul Dumnezeu este cu noi şi ne vom vedea şi amândoi cu ajutorul lui Dumnezeu».

Nu ştiu ce m-a făcut atunci să cred că Dumnezeu habar nu avea despre ce se întâmplă prin Ploieşti, când Costică era gata să moară din cauza bombelor incendiare. Speranţa că totuşi ne vom vedea o aveam şi eu în minte.

Pe ziua de 8 iulie 1944, soţia mi-a scris din nou: „Dragă Ţicule acum că am timp liber stau la lumina lămpii şi îţi scriu câteva rânduri, închipuindu-mi că vorbesc cu tine personal, poate îmi mai trece şi dorul. Stau şi mă gândesc la tine că nu ştiu din ce cauză m-ai dat uitării de nu vrei să-mi răspunzi la cele 2 plicuri şi l c.p., telegramă 21 iunie şi cu plicul ăsta dacă nu vrei să-mi răspunzi nici nu îţi mai scriu. Că nu am de ce, poate nu mai vrei să îmi scrii? Cred că de rău nu ai auzit de mine, până în prezent am fost cucoană serioasă. Sau ţi-a scris de la Ploieşti mămica ceva de rău de mine. Ţi-am spus să îmi spui tot ce-ţi spune de mine că sunt tare curioasă. Că a intrat tanti Oaia acuma, cu beţele ei şi cu Lisandru. Acuma că are bani e bună. Nu stă pe umerii ei. Acum are ce o

roade. A trimis vorbă pe tăticu că dacă nu mă certam cu ele îmi dădeau şi mie 2 000 lei. Mie chiar dacă îmi dădeau nu îi luam. Nu vreau să zică că a vândut vaca să îmi dea mie bani. Mie să îmi dea cei 9 000 lei care îi am pe foaia de sinistraţi. Nu ce îmi dă ea... Dragul meu, pentru mine face mult un ban. Eu de când am venit de la Paşte am cheltuit 7 600 lei. Nu de pe lucru. Eu am notat toţi banii. Dar traiul e foarte scump pe aici. Şi nici nu prea găseşti ce îţi trebuie. Dar tot îmi pare rău că nu mai am de lucru. Şi e rău să trăiesc numai cu ajutor. Dar mă rog lui bunul Dumnezeu să te văd acasă că ar fi toate bune. Dar până atunci trebuie să întind eu. Pentru mine nu aş duce grijă, dar mai sunt şi altele pe cap care se cer vrei nu vrei. Şi ai nu ai trebuie să dai. Dragă Ţicule scrie tu la Ploieşti la noi acasă la mămica să-ţi trimită foaia de sinistraţi. Că mie nu a vrut să mi-o dea să ţi-o trimit. Că ţi-am mai scris într-un plic că nu îi ştiu adresa unde stă. Dar ştiu că stă la ţaţa Mariţa lui Mihai. Poate când ai să fii acasă aranjez şi eu pentru iarnă unde să stau. Că nici nu pot să stau în cameră cu proprietăreasa, cu toate că şi soţul ei e unde eşti şi tu. Dar nu îmi convine. Eu zic că la nenea Costică ar fi bine. Am adus de acasă toate ce am avut ale patului. Şi bufetul şi maşina de cusut. Dar e prost de sobă. Dar aranjăm noi. Am multe, foarte multe în cap de spus şi nici nu le pot da de socoteală. Să-ţi mai spun din ele. Dragă Ţicule aproape s-au făcut ochii mici şi parcă nu mai văd să mai scriu, dar cu toate astea tot mai scriu. De mine află că sunt bine sănătoasă. Dar Vicuţa e cam răcită din cauza timpului că e cam ploios. O doare o ureche şi are guturai, dar acu e spre bine. Nu are poftă de mâncare şi pe aici nu găseşti nimic de luat în caz de boală. E foarte rău. Iar Nina toată ziua gângureşte. Şi Vicuţa o plesneşte. Când o vede că plânge îi zice taci... S-au făcut ochii mici, nu mai văd să-ţi scriu. Şi te rog dulce dacă îţi dă drumul şi te duci pe acasă să-ţi iei geamantanul cu tot ce este în el. Mie tare rău îmi pare de mămica că s-a dus acolo. Nu a vrut să mă asculte să vie aici că avea destul de bine cum i-a zis şi nenea Costică, dar s-a luat după Oaia. Să vedem unde iese. Aici avea mult beneficiu, lua ieftin pentru nutreţul lor. Şi mult sunt şi mai supărată pe mămica că ştie cum am crescut puii. Iar ce a mai rămas din ei trebuia să-mi dea unu că erau ai mei, ai Vicuţei. Nu să-i mănânce Oaia. Viţelul l-a dat de pomană, în loc să mi-l dea mie. Mai bine dă la un străin...Termin de scris, rămân în aşteptarea răspunsului tău. Cu care aştept cu nerăbdare rândulețele tale. Poate îmi mai dai puţin curaj, că eu nu-l mai am. Până atunci rămân a ta soţie iubitoare care te îmbrăţişează şi te sărută. Cu toate că ai supărat-o acum două săptămâni. Însă te-am iertat că eşti departe de mine. Şi îţi duc dorul ochilor care nu-i pot uita până la moarte.

MARIOARA FARANGA

Scrie-mi mai des că până acum ziceai că nu îți scriu eu. Acum văd că-ți scriu eu și nu primesc deloc. Dacă nici acum nu primesc să știi că nu mai îmi răcesc gura că nu am de ce.

Până la doritul răspuns rămân a ta soție
care mult te dorește, Marioara"

M-am bucurat că am primit această lungă scrisoare, însă vestea adusă mi-a lăsat un gust amar. După cum se observă, situația este critică din toate punctele de vedere. Lucrul care m-a îndurerat cel mai multe, faptul că nu se mai înțelege cu mama ca înainte și mă întreb care au fost cauzele ascunse de s-a ajuns la o asemenea dușmănie înverșunată, după o perioadă mai lungă de doi ani, când au trăit împreună „în pace și prietenie". Ce puteam să fac eu în situația în care mă aflam? Este foarte trist să constați că nu poți face nimic, chiar dacă te-ai zbate ca peștele pe uscat. Altceva decât vorbe goale deocamdată nu îi puteam trimite nimic în ajutor. În cazul nostru, totuși și vorbele au fost bune la ceva, pentru că ne-au întreținut speranța într-un viitor mai bun. Pe ziua de 19 iulie i-am trimis soției o carte poștală în care i-am scris:

„Dragă Marioaro,

Am primit plicul care mi l-ai trimis pe ziua de 8 iulie și m-am bucurat foarte mult. Sunt sigur că ai primit și tu de la mine câteva plicuri după ce mi-ai scris tu și sunt convins că nu mai ești supărată pe mine că nu îți scriu. Când mi-ai scris tu, tot în aceleași zile am scris și eu. Nu sunt de vină că nu le-ai primit mai repede. Ai avut dreptate că nu ți-am scris vreo zece zile. Nu îmi lua în nume de rău că am avut motive serioase. În schimb ți-am scris cinci plicuri în câteva zile și cred și eu că te-ai bucurat. Cel puțin cred, dar nu știu părerea ta, de aceea abia aștept răspunsul la ele. Poate că acum nu mai ești supărată. Dragă Țicule știu că am multe de aranjat acasă și că neapărată este nevoie de mine. Nu te descuraja, cu ajutorul lui Dumnezeu am să vin și eu... Nu o să ție răul la infinit, trebuie să se termine. Ai încredere în mine și ieșim la capăt. Îți poți închipui și tu după cum mă știi că nu sunt așa de prost. Pe această bază, cred că nu îți pierzi încrederea în mine. Continuă să-mi scrii, pentru că prin scris ne încurajăm unul pe altul. Așadar, sper ca timpul să ne aducă și nouă surprize plăcute.

Cu drag te sărută al tău iubitor soț Mitu"

Într-o altă scrisoare trimisă pe ziua de 13 iulie 1944 tot din satul Plop, soţia mi-a scris:

„Dragă Mitule,

Cu toate că ţi-am scris de curând două plicuri şi o c.p. într-o săptămână şi nu am primit nici un răspuns până în prezent, în primul rând vei şti că astă-seară am primit două plicuri cu data de 5-7 iulie. Şi foarte mult m-am bucurat că nu mă dai uitării. Totodată vei şti că acum am sosit de la Ploieşti de am luat 1 500 lei ajutorul şi sunt foarte obosită. Că am plecat de după-masă la ora 1 şi acum e ora 9 când îţi scriu. Am luat-o apostoleasca pe jos. Iar când m-am întors tot pe jos. Tu ştii cât e de departe? Şi totuşi îţi scriu. Cu toate că îmi spui că eu nu îţi scriu, eu până în prezent ţi-am trimis 5 plicuri şi 6 c.p., între care de la tine am primit 5 plicuri şi 4 c.p. Tu să nu crezi că am vreo nevoie să te mint că nu primesc. Dar tot ce îmi pare rău, că nu am putut să te aduc cu telegrama. Eu nu-s de vină. Că dacă aveai fişa de sinistrat şi mi-o dădea eu te aduceam. Dar toată cheia e de la Oaia şi mămica că nu au vrut să mi-o dea. După cum ţi-am spus mereu. Dar nu este nimic, că Dumnezeu nu ne lasă. M-ai întrebat de casă dacă mai este bună de locuit. Îi trebuie prea puţină reparaţie, geamuri şi într-o parte streaşina pusă. Iar la grajd un perete pus, acela cu geam din curte unde este uşa. S-ar face bine dacă ar mai rămâne aşa până la iarnă. Iar mă întrebi de casa lui tăticu la ea tabla trebuie pusă şi geamuri. Să rămână cu atâta ar fi bine. Mă întrebi şi de maică-ta cum s-a întâmplat de a fost rănită. E adevărat că a fost. Eu nu am fost acolo când s-a întâmplat cazul. Dar mi-a spus când am fost la Pleaşa , spune că a fost în bucătărie, mânca cu Oaia. O bombă a căzut în dud iar a doua în closet. A treia a nimerit în curte la Nicolae. Vreo 5 au explodat în câmp, în spatele casei lui Oaia şi Marişca. Bucătăria nu mai este, au rămas câteva scânduri pe care le-a ales tăticu şi le-a pus deoparte. Nici uluci. Iar casa Dobriţei, chiar în ea a nimerit. Şi la Creaţa în poartă. Iar Oaia a fost rănită la cap şi picior. A fost dusă la spital şi acum nu are nici pe dracul. Iar mămica puţin la cap. Şi a sărit o bucată de sticlă drept pe nas. Dar este bine acu. Iar dacă eram şi eu acolo poate eram moartă cu copiii. Că în locul care îl aveam în tot timpul de adăpost acolo a căzut grinda de la streaşină. Asta mi-au spus şi ele şi mă mir că au mai avut îndrăzneala să mai spuie că nu au vrut să mă lase să plec când a venit mama să mă ia. Şi am plecat fără să ştie cineva. Eu am avut noroc cu mama de m-a luat. Şi o duc foarte bine cu toţi ai mei. Şi dacă era şi mămica cu mine o ducea şi dânsa bine, dar ce să-i fac. Că i-a zis şi nenea Costică că a fost şi el la Pleaşa. Şi nu a vrut să vie. Acu s-a dus iar la Ploieşti. Că nu s-a săturat. Îmi spui că nu ţi-am spus de cum s-a întâmplat cu ele, eu ţi-am scris într-un plic tot cum ţi-am spus şi acum. Îmi spui că ţi-a scris

nenea Marin. Întreabă-l în scrisoare de hainele care le-ai lăsat pe stradă la el, că le-a luat el. Că l-am văzut cu fularul tău la gât. Spune-i că e la el şi nu le-a luat mămica, să aducă geamantanul la Costică la Gogu Petrescu, ca să le iau eu de acolo. Că am fost astăzi pe la el pe acasă şi nu era nimeni.

Dragă Ţicule eu nu ştiu care este cauza de îmi spui că nu primeşti scrisori de la mine. Eu ţi-am mai repetat odată aceste răspunsuri şi îmi pare foarte rău că nu le-ai primit, dar poate le primeşti pe astea. Cu întâmplarea de acasă, îmi spui că ai scris la mama la Ploieşti; ei au venit o dată cu mine aici. Şi sunt şi ei bine; se ocupă numai mama de muncă. Iar tăticu cum îl ştii. Mama e la putere. Dealurile sunt cam slabe peste tot din cauza ploilor şi manei. Pe aici mai mereu plouă cu piatră chiar şi acum 2 zile a dat cât oul de mare. A muncit până acum la ea, dar trebuie stropită. Pe aici nu sunt nici prune, aproape nimic. Restul grânelor are să se facă şi ar avea noroc oamenii ca să scape cu ele de duşmani. Mă întrebi că din ce cauză m-am certat cu mămica şi cu Oaia. Eu m-am dus de trei ori la Pleaşa ca să-mi dea din lucruri de ale mele dacă nu vrea de ale tale. Iar ele amândouă au început cu gura pe mine că nu vor să mi le dea că nu le-am făcut eu le-ai făcut tu cu mămica. Bine, hainele tale! Nu cearşaf şi câte altele. Şi chiar şi alea care le-ai făcut cu dânsa. Eu am dreptul să fiu stăpână pe ele, că m-am luat cu tine. Să fim stăpâni unul pe altul. A zis că le iau să le vând cum am vândut şi chestia aia albă. Tu ştii că eu nu am vrut. Şi s-a dus şi nenea Costică să i le ia de la Ploieşti şi a zis că nu vrea să mi le dea. Nici în ruptul capului. Şi din cauza asta m-am certat. Că poate am şi eu dreptul la atâta lucru, că încolo ştiu că nu am. Şi îmi pare foarte rău pe socoteala asta. Mai ales cum e cu situaţia din Ploieşti mai în fiecare zi. Dar cu toate supărările astea sunt foarte mulţumită că eşti bine şi sănătos. Şi îmi pare bine iarăşi că ai făcut puţină practică la cuvintele ce mi-au spus ele. Adică coana Oaia. Gândeşte-te unde ar vrea să ieşim noi, după cum dictează dânsa. Dar Dumnezeu poate nu o ajută. Că el ştie cum am fost cu tine şi acum tot la fel ştie că am fost în dreptate cu tine şi sunt până în clipa morţii. Numai bunul Dumnezeu să îmi ajute după cum îmi este gândul meu şi văd că şi tu te gândeşti mai departe. Adică la al nostru viitor. Îmi pare bine că şi tu eşti de acord şi că văd că nu te-ai schimbat. De mine să nu îţi închipui că am să mă schimb faţă de tine. Că tu eşti tu. Avem să fim cei mai fericiţi. Să ştii că Vicuţa s-a făcut mare şi vorbeşte cam peltic. Şi face treabă cu câţiva pui care i-am cumpărat şi are grijă de ei să le dea de mâncare şi să îi ia noaptea de afară să-i bage în magazie. Îi ia în braţe şi îi duce la locul unde ştie că trebuie să-i culce. Nina o trage de păr şi râde. Păcat că nu eşti lângă ele să vezi cum se joacă. Amândouă seamănă. Nu ştiu

tu cum le iubești. Că eu le iubesc mult cum te iubesc și pe tine. De ar trece zilele ca gândul ar fi bine. Ca să se apropie ziua în care avem să fim cei mai fericiți.

Te sărut cu patimă și cu mult foc de dor Marioara"

Au trecut doar câteva zile și am primit o altă scrisoare din partea soției, scrisă în ziua de 17 iulie 1944, tot pe patru pagini ca și cea anterioară. După obișnuita introducere cu urări de sănătate mi-a scris: „...vei ști că ieri pe înserat am luat pe Vicuța de mână și am plecat la Primărie care e în Plop ca să văd nu cumva am ceva de primit de la tine. Și nu m-am înșelat. Îți spun drept, când am primit aceste 2 plicuri cu data de 8 și 9 iulie am fost cu mare nerăbdare ca să vin mai repede acasă ca să le citesc tot cuprinsul. Dar citind, m-am bucurat foarte mult că mai mă iubești și pe mine. Cu toate că nu mă iubesc rudele tale. Dar nu trăim cu ele, noi trăim o viață întreagă și trebuie să ne iubim unul pe celălalt până la moarte. Eu aș fi foarte mulțumită dacă aș ști că și tu mă iubești pe mine cu aceeași patimă cum te iubesc eu pe tine. Țicule tu mi-ai spus că ai îmbătrânit și ți-au ieșit ghiocei la tâmple și că nu ai dinți. Eu te plac oricât de urât și de bătrân ești. De mine nu am ce să-ți spun, că nu m-am schimbat până acum. Sunt tot la fel cum mă știi. Decât am mai slăbit. Mi-ai spus că dacă nu te mai plac eu are să te placă Vicuța că tot face ea comparație cu altul. Pe altul nu are să îl iubească. Că nu îl iubește mă-sa. M-ai întrebat că la ce te-aș pune la treabă pe tine dacă ai veni în concediu. Eu te-aș lăsa pe tine să faci cam ce ai fi tu de părere că ar trebui să faci. Dragă Țicule, nu trebuie să te superi pe mine că ți-am răspuns într-un plic la amândouă scrisorile. E adevărat că fac din economie. Și că nu se găsesc. Și care mai sunt, sunt scumpe și nu îmi convine să le iau cu atâta. Că mă gândesc că mai trebuie și altele. Țicule îmi spui ca să-i fac cu ochiul la poștaș. Poștă nu mai avem acum. Că și-a dat demisia că e munca secerișului. Așa că trebuie să mă duc eu la Primărie și de acolo le iau de la șef. Primarul e tare nesuferit. Și nici nu aș putea să-i fac cu ochiul. Când știu că te am pe tine. Proprietăreasa mea este aceea care o știi tu. Și soțul ei e Costică.

Dragă Țicule, mă întrebi de iarna care vine. Ce părere am. Adică unde sunt singură. Am să fiu cu toate aproape bine, eu așa cred, cu ajutorul lui D-zeu. Dragul meu nu trebuie să te superi că îmi scri. Îmi spui că faci scurtă la mână scriindu-mi. Ție îți pare rău că îmi trimiți numai atâta. Dar ca să-ți mai cer altceva. Eu atunci ce să mai zic. Trebuie să tac. Întrebi dacă mai sunt

supărată pe tine. Nu sunt, dar aș dori să te știu mai repede acasă. Ah, când am auzit că tocmai la iarnă este posibil să te văd nu știu ce să fac. Îmi spui că ești supărat că ești chel; nu este nimic. Poți să vii și așa la mine că te plac cum ești. După cum îmi spui vii prea târziu. Eu te aștept luna asta ca să vii, dar nu e nimic, să vii când o da Dumnezeu. Află că nu mai sunt supărată pe tine că m-am împăcat cu tine prin scris că m-ai strâns în brațe și m-ai sărutat dulce și lung. Și eu pe tine la fel...

Află că eu nu fac plajă ca tine, eu nu am timpul liber, eu lucrez tot mereu că e lucru care se cere mereu. Îmi spui că mă urc prin pomi. Te înșeli că doar întinz mâna și iau de bag în gură câte un măr, vișine s-au făcut puține, iar prune nu e nici una de poftă măcar. Cireșe s-au făcut, și altele. Țicule mă întrebi de mătreață ce să faci? Adună mușețel de câmp și fierbe-l și spală-te la cap mereu, dar să nu te aud că ai răcit și te dor măselele. Mă întrebi că ce fac? Tot timpul cu gospodăria, cu lucrul, cu Nina și cu Vicuța. Sărbătoarea ne ducem într-o vale pe iarbă și adunăm flori de câmp care le ia Vicuța pe toate într-o mână. Și tot îmi zice să-i adun mereu. Și se uită în colo... în colo... și zice: nu e tata pate tata poi. Iar eu iar îmi reamintesc de tine dacă ai fi și tu cu noi pe aici ce bine ar fi. Și ce fericită aș fi nu cum sunt eu acum. Dar nu ne lasă Ivan. Nemaiavând loc de scris rămâi numai cu dorul și suspinul. Și a ta soție care te dorește mult. Cu drag te sărut dulce."

Din lectura ultimelor scrisori se observă că lucrurile s-au cam limpezit și, cu toate greutățile inerente înțelegerii prin scrisori, marea majoritate a nedumeririlor dintre noi s-au limpezit și ne aflăm din nou pe aceeași lungime de undă, în ce privește sentimentele și afecțiunea reciprocă. Chiar cu casele dărâmate și nelocuibile, încrederea în viitor nu ne-a dispărut. Cuvintele soției cu privire la această problemă spun foarte multe lucruri: „S-ar face bine dacă ar rămâne așa până la iarnă" – adică să nu mai fie încă o dată bombardamente. Ca și cu privire la casa părinților când mi-a scris: „să rămână numai cu atât ar fi bine". Cred că marea majoritate a sinistraților gândeau la fel, dacă au scăpat cu viață în urma bombardamentelor.

Din ziua când am fost trecut pe listă pentru a pleca în permisie acasă a trecut aproape o lună de zile și eram pe punctul să îmi pierd și ultimul strop de nădejde în șansa mea. În această stare permanentă de așteptare, de confuzie și totodată de speranță, pe ziua de 24 iulie i-am scris și eu soției o carte poștală ca răspuns la scrisorile sale:

„Dragă Ţicule

Nu ştii cu câte nerăbdare am aşteptat răspunsul rău şi cât m-am bucurat când l-am primit după atâta aşteptare. Am ştiut că trebuie să primesc însă nu m-am aşteptat la aşa plic elegant. Cum am văzut scrisul am ştiut că este de la tine şi din repezeală nu ştiam de unde să îl rup mai repede. M-am bucurat foarte mult că m-ai înţeles în tot ce ţi-am spus. Aşa te-am vrut şi eu şi nu am cuvinte cum să îmi exprim mulţumirea sufletească. Dragă Ţicule îmi pare bine să ai încredere în mine. Ai să te convingi în curând că nu mint. Nu ţi-am spus vorbe de pe carte. Ţi-am spus tot ce am avut în gând fără fraze frumos ticluite. Spune-i Vicuţii să mărească crescătoria de păsări pentru a avea tata când o veni acasă. Îmi pare bine că nu mă uită şi întreabă de mine. Pentru tine rămân să mă exprim între patru ochi.

Te doreşte mult al tău Mitu"

La numai câteva zile am trăit totuşi marea bucurie de a primi biletul de voie de plecare acasă, pentru o permisie de zece zile. Îmi amintesc că eram foarte nerăbdător să ajung mai repede în Ploieşti, să văd cu ochii mei urmările bombardamentelor din primăvara şi vara acelui an, în special asupra casei noastre şi ale rudelor apropiate.

După ce am străbătut bulevardul principal şi centrul oraşului, am rămas cu impresia că el este părăsit. Peste tot pe unde am trecut am văzut case dărâmate, lovite în plin, altele – cele mai numeroase – numai avariate mai mult sau mai puţin grav, gropi uriaşe de bombe, pomi dezrădăcinaţi, ca şi foarte multe conducte de apă, gaze, cabluri electrice şi de telefon sfărâmate şi ridicate în sus de forţa exploziilor. Peste această privelişte înspăimântătoare au apărut buruieni mari şi mărăcini, intercalate cu tot felul de resturi, spulberate din gospodăriile oamenilor.

O parte din strada Andrei Mureşanu, unde îşi aveau casele sora mea mai mare şi fratele Marin, şoferul, precum şi strada Tudor Balş alăturată au fost făcute „una cu pământul". Ca prin minune, casele erau încă „în picioare". Atât în spate, cât şi ceva mai departe, în faţă, erau înşiruite „covor de gropi de bombe" explodate şi înşirate din loc în loc ca mărgelele pe aţă. Cu toate că am sperat, n-am găsit pe nimeni acasă şi nici vreun vecin cu care să schimb o vorbă-două.

Strecurându-mă printre pâlniile gropilor de bombe şi mergând mai mult în zigzag decât în linie dreaptă, am ajuns şi pe terenul viran din spatele grădinii noastre. În colţul grădinii a căzut o bombă chiar pe privata noastră şi a lui Dumitru.

Vecinul nostru era poreclit „căcănaru" pentru că avea un măgăruş, o căruţă şi un butoi mare de lemn pe care îl umplea noaptea manual cu căldarea cu „rahat" din closetele cetăţenilor. „Rahatul" îl ducea departe pe câmp, ca îngrăşământ natural. Când trecea nea Dumitru cu butoiul lui, atât la ducere cât şi la întoarcere „parfuma" întreaga stradă. În sinea mea, m-am gândit cât „parfum" a răspândit bomba americană sau engleză prin împrejurimi când a aruncat în aer cele două privăţi. Ei au căutat rafinăriile „Xenia" şi „Vega" din stânga şi dreapta locuinţei noastre în direcţia lor de atac, dar au risipit mulţi dolari şi prin „rahat" fără să vrea. De multe ori aliaţii şi-au greşit ţintele, pentru că Ploieştiul, după ce se dădea alarma, era acoperit cu nori groşi de fum, îmbuteliat sub presiune în tuburi de oxigen. Greşeau de asemenea şi din cauza „baloanelor captive", care obligau avioanele să zboare la mare înălţime şi să lanseze bombele pe „neve" mai ales noaptea.

O altă bombă a căzut tot în curtea noastră, pe un dud. Suflul bombei a spulberat bucătăria de vară din scânduri, care se afla la numai câţiva paşi depărtare de dud. Bulgări uriaşi de pământ au găurit pereţii, au rupt stâlpul şi o grindă din colţul casei. O parte din peretele din spatele casei mi-a făcut impresia că a căzut mai mult de „spaimă", deoarece iarna trecută, în lipsa mea, nu s-a mai pus carton nou pe acoperiş şi peretele s-ar fi şubrezit din cauza umezelii. Două ferestre dinspre curte şi stradă nu mai erau dreptunghiulare, ci strâmbe „cam câş". Grajdul vacilor era de asemenea „găurit" aşa cum l-a descris şi soţia într-o scrisoare.

Patul nostru drag, primit ca zestre şi la care ţineam atât de mult, pentru că era frumos, cu tăblii din lemn strunjit şi lustruit, era plin de praf într-un colţ al grajdului, cu scândurile laterale şi cele scurte puse alături. În acel loc înainte se afla butoiul mare de varză. Probabil că a fost şi el luat de mama în pribegie o dată cu cele două vaci ale sale.

În faţa casei am găsit o linguriţă de alpaca, pe jumătate îngropată şi puţin crăpată într-o parte. Cine ştie ce vecin o fi plâns după ea. Nici

tacâmurile, oalele şi cratiţele noastre nu se ştie pe unde or fi rătăcind. În mijlocul camerei mi-a apărut în faţă un mușuroi destul de mare de balegă de cal. Cred că ea a fost folosită temporar în loc de grajd. În partea dreaptă se afla lipit de perete raftul de cărţi făcut de mine din câteva scânduri nedate la rindea şi vopsite cu o culoare bleu. O parte din cărţi erau răvăşite pe jos, împreună cu alte hârţoage, carneţele, scrisori etc. Cineva probabil că a răscolit după ceva lucruri mai de valoare, însă şi-a pierdut timpul de pomană. În partea de sus a raftului se mai aflau câteva pahare şi ceşti de cafea desperecheate şi de diferite mărimi, care şedeau cuminţi aşezate cu gura în jos, însă erau pline de praf.

În partea stângă, după uşă, era şifonierul de haine gol, cu o uşă scoasă din ţâţâni şi rezemată de perete. Am vrut să o deschid şi pe cealaltă, dar a scârţâit aşa de jalnic, încât mi s-a făcut milă de ea şi am lăsat-o în pace, ca nu cumva să cadă. Stam cu mâinile în şold şi mă uitam împrejur. Nu ştiam ce să fac. Starea mea de spirit parcă era soră cu moartea. Doar că nu mi-au dat lacrimile. M-am hotărât însă. Ducându-mă în grajd, am luat o sârmă subţire rămasă de la baloţii de fân şi paie şi m-am întors în cameră unde am făcut două baloturi cu cărţi din cele mai valoroase. Cu puţină echilibristică, am reuşit să mă sui cu ele în podul casei şi să le ascund într-o parte a lui unde am crezut că nu are să ajungă ploaia. Abia atunci am observat că prin acoperiş, în partea din spate, a căzut un bulgăre uriaş de pământ roşu, care s-a oprit în pod. A îndoit o grindă de la sălița de intrare, făcând-o în formă de „V". Bulgărele acela mare pe care cred că abia puteam să-l cuprind cu ambele mâini, precum şi mulţi alţii mai mici, care au găurit acoperişul, au provenit de sub casa lui Niculaie, care a fost făcută zob. Tot atunci mi-am dat seama că aceeaşi bombă este vinovată şi de dărâmarea peretelui din spatele casei.

M-am întors din nou la groapa făcută de bombă şi abia atunci am observat mai bine că în fundul ei mai era o groapă săpată de mână omenească şi nu mi-am dat seama de ce. M-am dumirit când am ieşit în stradă, călcând peste gardul de uluci, care împreună cu porţile mari se afla trântit la pământ. Pe marginea şanţului era o bombă neexplodată lungă şi destul de dolofană, cu focosul scos. Ea a căzut în pâlnia gropii bombei care a explodat mai înainte, însă fiind probabil din cele cu

explozie întârziată, sau pur şi simplu defectă, s-a înfipt numai în pământ şi a fost dezamorsată de genişti şi scoasă în stradă, pentru a fi recuperată la fiare vechi. Am încercat să o împing cu piciorul, însă nu am putut. Era foarte grea.

Obosit, m-am aşezat cu fundul pe bombă ca să mă odihnesc şi să mai mă uit împrejur. În faţa mea se afla cimitirul Viişoara şi îl puteam privi, pentru că îi lipsea gardul pe o mare distanţă. Era făcut „harcea-parcea" de bombe. Aleea principală, cu pomi de tei groşi şi mândri cu ramurile încrucişate între ei, arăta ca dantura unei babe cu dinţi lipsă, din cauză că mulţi dintre pomi au fost dezrădăcinaţi o dată cu cavouri, grilaje de fier forjat, cruci de marmură, mozaic sau din lemn. Stam şi mă gândeam „ca proasta-n târg": Cum se poate Doamne să permiţi aşa ceva, când o mare parte din duşii de pe lume au intrat şi în împărăţia Ta? Cine să-mi răspundă ? Mi-am răspuns tot eu. „Uite că se poate".

Am privit la dreapta în lungul străzii. Nu prea departe de mine se afla în mijlocul drumului o tulpină din cele trei ale dudului din grădina noastră. La început nu mi-am închipuit cum a putut să ajungă tocmai acolo. Gândindu-mă mai bine, am ajuns la concluzia că a zburat peste casa noastră şi a lui nenea Dumitru „căcănaru", precum şi peste stâlpul cu bec şi firele electrice care asigurau iluminarea străzii pe timpul nopţii. Explozia cred că a fost formidabilă. Dacă ar mai fi explodat şi bomba pe care şedeam eu, din casa noastră nu ar mai fi rămas nimic. Din direcţia în care se afla tulpina de dud s-a apropiat de mine o femeie în vârstă, îmbrăcată în negru. Era ţaţa Maria a lui Nemţescu. Imediat m-a şi informat că din partea lui Gogu, băiatul ei, ceva mai în vârstă decât mine, nu a primit nici o veste de mai multe luni de zile de pe frontul unde se afla. I-au şi apărut lacrimile pe obraji. Ea nu s-a evacuat pentru că nu a avut unde. S-a lăsat în grija lui Dumnezeu şi părea satisfăcută pentru că mi-a şi spus: „Uite maică că până acum am scăpat". Avea chef de vorbă.

Mi-a povestit că în ultimul timp a murit preotul cel bătrân care slujise biserica mahalalei noastre. O bombă a căzut chiar pe cavoul în care era înmormântat. Rudele i-au găsit capul cu barba lui mare şi albă, asemănătoare cu a unui sfânt de pe icoane, la o mare depărtare de cavou. Ţaţa Marita mi-a spus, cu oarecare răutate în glas, că în tinereţea lui popa se cam ţinea de fustele femeilor fără bărbaţi, că le făcea cu ochiul şi de aceea Dumnezeu nu l-a ajutat. De fapt, ştiam şi eu că preotul avea un tic nervos la unul din ochi. La bătrâneţe a fost însă bine apreciat de enoriaşii săi.

Mai mulţi oameni de pe strada noastră, care era paralelă cu gardul cimitirului, au murit printre cavouri şi cruci, deoarece s-au ascuns acolo în timpul primelor bombardamente. De gardul cimitirului erau agăţate scări de lemn, ca să se poată sări mai uşor în cimitir. Încrederea lor că acolo ar fi mai bine feriţi de bombe s-a spulberat încă de la primele bombardamente. Un vecin, mecanic la uzina electrică din oraş, mobilizat pe loc, a murit în cimitir în timpul serviciului – la datorie – ca un adevărat erou.

Ţaţa Mariţa mi-a povestit că la o răspântie de pe strada Traian, nu departe de biserică, o bombă a căzut pe un mare adăpost în pământ, plin până la refuz îndeosebi cu oameni vârstnici şi mulţi copii. Spunea că a fost un prăpăd îngrozitor, cu foarte mulţi morţi şi răniţi. Resturi din trupurile unor nefericiţi au fost adunate cu lopata şi îngropate la grămadă într-o singură groapă. O bombă a căzut şi pe adăpostul din apropierea casei ţaţei Mariţa, între gardul cimitirului şi alte câteva case, însă atunci în el nu se mai afla nimeni, pentru că oamenii fugiseră din oraş. Altă bombă incendiară a nimerit pe căminul de copii mici, situat pe Bulevardul Ferdinand, între biserică şi Şcoala nr. 8. Majoritatea copiilor au ars ca nişte şobolani, întrucât nu au putut fi salvaţi la timp. Mult timp după aceea, dărâmăturile clădirii au împrăştiat în împrejurimi miros de la trupurile carbonizate ale copiilor. Despre ai mei, băbuţa nu a avut ce să-mi spună.

După plecarea ei, am constatat că îmi este foame. Am scos „din traistă" hrana rece primită de la regiment pentru drum. Am avut ca musafir la masă un căţel slăbănog şi foarte flămând. Când soarele era sus pe cer, am plecat pe jos cale de 8-9 km până în comuna Hârsa, satul Plop, unde se găseau soţia şi copii. Trecând pe Calea Oilor, am fost profund impresionat de ceea ce am văzut. Liceul Comercial, înconjurat cu două rânduri de gard de sârmă ghimpată, era transformat în lagăr pentru prizonierii ruşi. Am avut impresia că sunt foarte mulţi, „câtă frunză şi iarbă". Ferestrele erau larg deschise şi prizonierii şedeau ciorchine în dreptul lor. Dintr-o latură a clădirii sau din curtea interioară a ei se auzea un cântec pe mai multe voci. Parcă cânta un grup mare de oameni, cu atâta forţă şi pasiune, încât mi se furnicase pielea pe spinare. Mi-am dat seama că este un cântec revoluţionar şi m-am mirat că un asemenea cântec poate să impresioneze pe cineva aşa de profund.

Am mers înainte, dar tot cu gândul înapoi la liceu, la ceea ce am văzut şi auzit. Mizerie şi speranţă. Cred că locatarii care au trăit atunci în jurul liceului ar avea foarte multe lucruri de spus.

Revederea cu soţia a fost emoţionantă şi „s-a lăsat" cu ceva lacrimi de bucurie. Am avut timp ca să sporovăim pe îndelete, pentru a ne informa reciproc şi a lichida şi unele nelămuriri. Într-o seară mi-a povestit şi modul în care s-a evacuat. Mai înainte de Paşte, oraşul era bombardat aproape în fiecare zi. Vecinii din jurul casei noastre, în special femei şi copii, se înghesuiau într-un adăpost din grădina casei ţaţei Mariţa a lui Năstase, iar alţii săreau gardul în cimitir. Odată s-a dus în adăpost şi soţia mea, dar nu a putut suporta atmosfera de panică. I-a fost mai tare frică în adăpost după ce a început să-i curgă pe cap ţărână de pe acoperiş ca urmare a exploziilor de bombe căzute în apropiere. Unii bărbaţi şi chiar femei au venit cu sticlele de ţuică şi au băut „ca să prindă curaj". După ce s-au îmbătat au început să facă cruci şi mătănii, iar câteva femei au ieşit afară umblând „ca oile căpiate", gândindu-se probabil „că le apără Dumnezeu". Cu ocazia altor bombardamente, soţia s-a adăpostit – de regulă – pe prispa casei, cu copiii în braţe chiar lângă stâlpul streaşinii sfărâmate de bombă. După bombardamentul din ziua de Paşte, a luat amândoi copiii în braţe, câteva gogoşi, scutece pentru cea mică, o sticlă cu apă şi a plecat cu ei la nenea Costică. La intrarea în comuna Bucov s-a întâlnit cu fratele meu zidarul, care se întorcea tot pe jos dinspre Valea Călugărească. Când a dat cu ochii de soţie şi a văzut-o în ce situaţie era, a început să-i curgă lacrimile pe obraji. Ca să o „întărească" s-a întors din drum câteva sute de metri şi a „cinstit-o" la cârciuma din sat cu o „cinzeacă" de ţuică. Numai de ţuică nu îi era ei aminte atunci. Aşa a înţeles el să-i facă un bine în situaţia în care se afla, în loc să se întoarcă din drum şi să ducă în braţe una din nepoţele până la „nenea Costică".

Fiind aşa aproape de Ploieşti, locuitorii satului au trăit şi trăiau în continuare sub teroarea alarmelor din oraş, a bombardamentelor şi canonadei permanente a numeroaselor tunuri antiaeriene nemţeşti, cocoţate pe dealurile din apropiere. Un avion anglo-american a căzut înainte de a veni eu chiar pe clădirea şcolii din sat, la numai câteva sute de metri depărtare de casă.

Unchiul soției, om gospodar și priceput, a luat câteva table de aluminiu din avion și la cazanele de aburi de pe un deal al Boldeștiului, unde lucra ca focar, a meșterit și a confecționat mai mulți piepteni pentru păr, de diferite dimensiuni, pentru întreaga familie. M-a pricopsit și pe mine cu un asemenea pieptene, care îl pot folosi până la bătrânețe, dacă nu îl rup sau pierd. În colțul grădinii de zarzavat a adus și depozitat o piesă foarte complicată, tot din tablă de aluminiu, parcă era un labirint în miniatură și nu îmi închipuiam ce ar mai putea face din ea.

Bombardamentele asupra orașului s-au ținut lanț. Zgomotul exploziilor și al tunurilor antiaeriene îmi făceau părul măciucă, mai ales noaptea, când avioanele treceau pe deasupra satului și mă așteptam ca din moment în moment să îmi cadă și mie „ceva" pe spinarea încordată de teamă. Schijele din proiectilele tunurilor antiaeriene le auzeam cum șuieră în cădere prin frunzele mărului din fața casei sau găurind tabla de pe acoperiș. Într-o zi am găsit o schijă chiar în potecă. Am privit-o din curiozitate și am început să mai caut altele prin iarbă. Vicuța, văzând că mă interesează așa ceva, a început și ia să caute. A găsit una mai mare ca cea găsită de mine și mi-a adus-o foarte bucuroasă ca și când ar fi găsit o comoară. Cred că dacă aș fi mai căutat, găseam prin curte o mână de asemenea schije.

Într-o seară, în timpul unei alarme aeriene ședeam cu soția pe prispa casei și priveam de sub streașină jocul luminii reflectoarelor de pe cer deasupra orașului și flăcările exploziilor de proiectile de la mare înălțime. Un avion a fost prins în razele lor încrucișate și cred că majoritatea tunurilor antiaeriene din jurul orașului au fost îndreptate asupra lui. Exploziile proiectilelor se spărgeau tot mai aproape și până la urmă a fost lovit. Am trecut printr-o spaimă ca de moarte, pentru că avionul a luat foc și a început să coboare amenințător chiar în direcția noastră, ca o cometă cu flăcări în coadă. Aceasta a fost prima impresie. „Norocul" nostru a fost că a căzut puțin mai într-o parte în pădure pe deal. Am auzit o explozie puternică, după care s-au ridicat în văzduh flăcări mari de foc și nori negri de fum. Am scăpat cu bine de o mare nenorocire. Cred că mulți oameni din sat și Valea Călugărească de peste deal și-or fi scuipat în sân de sperietură. Atunci mi-a „fulgerat" prin cap ideea că am scăpat până în prezent sănătos din două campanii de front și am ocazia să mor acum acasă „ca un prost". Așa am considerat eu întâmplarea pe moment. Parcă îmi părea rău că am mai venit acasă.

Acasă am avut tot timpul să constat că viaţa în pribegie este foarte grea. Unchiul Costică ne-a fost de mare ajutor, pentru că ne-a dat de mai multe ori diferite alimente şi aproape în fiecare seară câte o oală de lapte. Dacă am fi fost numai noi, era mai bine pentru el, dar mai aveau în casă cinci guri în plus. Era sora lui mai mare, adică soacră-mea, cu soţul şi trei copii destul de mari. În mod sigur că şi pe ei îi ajuta cu mărinimie, ca şi pe noi. Speranţa soţiei mai era şi la porumbul care urma să se coacă în curând, tocmai bun de fiert şi copt. Slabă nădejde de a găsi ceva de cumpărat de la prăvălia din sat.

Într-o dimineaţă, când stam cu soţia în pat „la taclale" cu uşile deschise, am auzit pe Nina plângând într-o copăiţă pe prispa casei, apoi înăbuşit ca şi când se îneacă cu ceva. Vicuţa o îndemna zicând „papă, papă" şi totodată îi îndesa în guriţă mămăligă. Ea nici nu împlinise şase luni de zile de când a fost născută. Speriată, maică-sa a intervenit rapid şi i-a scos cu degetul mămăliga din gură. Vicuţa şi-a dat seama că a făcut rău şi a luat-o la fugă.

Altă dată, tot ea, a legănat-o cu copaia aşa de tare, încât Nina a căzut cu faţa şi nasul pe pământul de pe prispa casei, de asemenea gata, gata să se sufoce, dacă nu am fi observat la timp.

Datorită faptului că nu am văzut-o pe mama de când am venit de pe front, într-o dimineaţă „mi-am luat picioarele la spinare" ca în poveste şi am plecat la Ploieşti să o caut, la noua adresă unde ştiam că stă cu chirie. După ce am ieşit din comuna Bucov, am trecut podul peste Teleajen, pe un câmp „arat de bombe". În partea stângă a şoselei se aflau sub pază militară nemţească un grup mare de prizonieri ruşi, care „înarmaţi" cu unelte potrivite astupau gropile. Mai mult ca sigur că erau din cei care i-am văzut cazaţi în Liceul Comercial. Am fost curios să îi văd mai îndeaproape şi m-am dus acolo. Mulţi dintre ei au lăsat lucrul şi m-au înconjurat cerându-mi ţigări şi de mâncare. Santinelele şedeau mai deoparte şi se prefăceau că nu văd. Am întors buzunarele pe dos, să le arăt că nu am de nici unele şi parcă m-am simţit vinovat că nu fumez, ca să le dau cel puţin câteva ţigări. Erau obişnuiţi cu asemenea pomeni, deoarece am văzut doi cetăţeni care le-au adus ceva de mâncare. Dacă ştiam, le-aş fi adus şi eu ceva din toată sărăcia noastră. Îi compătimeam în sinea mea de starea jalnică în care se aflau. Erau „morţi de slabi", cu bărbile nerase, îmbrăcaţi mai mult

în zdrenţe şi foarte murdari. Am rămas surprins de ce îmi auzeau urechile de la ei. Aveam impresia că sunt mai bine informaţi ca mine despre situaţia frontului şi cu privire la viitorul apropiat. Degajau atâta optimism, încât puteau să molipsească pe oricine. Ne-am înţeles atât prin vorbe în limbile română, rugă, germană, cât şi prin gesturi. Erau bucuroşi ca şi când războiul a şi fost câştigat de ei. Am înţeles că ruşii, împreună cu americanii, îi vor face pe nemţi „kaput". Erau foarte convinşi că armata lor va ajunge în curând în oraş şi îi vor elibera. Despre noi românii aveau o părere bună. Până la urmă ne-am împrietenit, parcă ne-am cunoaşte de când lumea. Am strâns mâna cu mai mulţi dintre ei şi am plecat admirându-i în sinea mea pentru optimismul lor şi încrederea în victorie şi în cauza pentru care au luptat.

Nu am găsit-o pe mama acasă, era plecată cu vaca la păscut, pentru că şi ea lipsea din grajd. Mă întorceam mâhnit spre casa noastră bombardată, când pe neaşteptate au început să urle sirenele prealarma şi apoi alarma. Ştiam că la alarmă trebuie neapărat să fugi pentru că nu se ştie dacă scapi cu viaţă şi chiar dacă scapi ai mult de suferit de pe urma ceţii artificiale împrăştiate de nemţi pentru camuflajul oraşului. Ceaţa s-a dovedit însă de prisos şi chiar a dăunat, pentru că astfel Ploieştiul a fost bombardat la nimereală, amestecându-se obiectivele strategice cu gospodăriile cetăţenilor. Aceasta a fost una din cauze pentru care oraşul a fost făcut „una cu pământul".

Nu au dat rezultate nici „baloanele captive" care au făcut oarecare impresie la instalarea lor cu vreo doi ani mai înainte. Nemţii nu au prevăzut că multe dintre ele vor fi ciuruite chiar de schijele proiectilelor de la tunurile lor antiaeriene. Altele au fost distruse de bombe sau mitraliate de aviaţia de vânătoare inamică. Aviaţia anglo-americană nu a putut fi dusă în eroare nici de „noul Ploieşti" construit de nemţi la câţiva kilometri depărtare de cel adevărat, cu rafinării şi fabrici din scânduri şi placaj. Au făcu cheltuieli enorme, însă zadarnice, pentru apărarea regiunii petrolifere a României, dar nu le-a fost de folos.

Ca să scap de pericol, am luat-o şi eu la fugă înspre barieră, în speranţa că voi găsi vreo maşină cu care să mă îndepărtez de oraş. Până la capătul străzii aproape că „îmi ieşise sufletul" de alergare. Am trecut prin faţa cimitirului şi am ajuns la calea ferată. Acolo era o panică de nedescris. Tot felul de vehicule existente fugeau din oraş,

inclusiv militare – româneşti, nemţeşti. Am avut impresia că transportul în afara oraşului era o operaţie de rutină bine organizată, din care proprietarii de maşini trăgeau foloase consistente, speculând fără milă frica de moarte în special a femeilor şi copiilor. Suma care mi-a cerut-o mi s-a părut fantastică, pentru buzunarul meu sărac. Pe mine nu mă lăsau să urc şi mă împingeau mereu la o parte, pentru că nu puteam plăti cât voiau ei. M-am suit cu forţa într-un camion spunându-le că le plătesc după ce mă urc, ca să nu împiedic îmbarcarea. M-au ameninţat că mă aruncă jos din camion, dar nu au mai apucat, pentru că şoferul a pornit maşina şi n-a mai vrut să mai oprească la insistenţele „casierilor". Aceştia, neavând încotro, până la urmă s-au mulţumit şi cu cât le-am dat eu, o sumă de zece ori mai mică decât mi-au cerut iniţial. De altfel, nici nu aveam la mine atâţia bani câţi mi-au cerut. Am fost debarcaţi repede aproape de hanul de la Movila Vulpii – o cârciumă pe şoseaua Ploieşti-Câmpina, un fel de „încurcă lume" în calea călătorilor. Camionul s-a întors repede, pentru a apuca să mai facă un transport până când eventual va începe „dansul bombelor". Ne-am aşezat pe marginea şanţului puşi pe aşteptare. Printre noi s-a aflat un cetăţean cam şugubăţ, bun de gură, care a început să spună glume şi bancuri, mai ales pe seama ţiganilor. Astfel, am aflat că oraşul Moreni a fost bombardat cam în aceeaşi măsură ca şi Ploieştiul, precum şi un sat de ţigani din apropierea lui numit Diţeşti. Acolo în sat, un ţigan a vrut să vorbească la telefon cu anglo-americanii. Astfel că a luat un pietroi în mână, s-a dus la un stâlp de telegraf cu firele zbârnâind şi a început să bată în el spunând:

„Halo, halo, anglo-americano!
Mai hacana cu bombardeaua
(adică mai într-o parte)
Că mi-aţi omorât căţeaua
Aici e Didiţeştii, nu e Ploieştii."

Apoi „zang" a pus receptorul în furcă, adică a trântit pietroiul jos, considerând problema bine şi definitiv rezolvată.

În situaţia în care ne aflam noi „cu purceaua moartă-n coteţ" am râs cu lacrimi de nu mă mai puteam opri.

Deodată tunurile antiaeriene din jurul oraşului au început să tragă cu furie, pentru că la orizont – am văzut şi noi cu ochiul liber – a apărut „un punct" care creştea vizibil. Acela era un avion cercetaş şi conducător al întregului grup de avioane de bombardament din spatele său. Din coada lui „curgea" o dâră de fum alb. Oamenii de pe lângă mine ştiau deja că acesta are misiunea de a înconjura cu fum obiectivul care urma să fie bombardat. În cercul de fum făcut de el, avioanele celelalte îşi lansau bombele. Avionul zbura la o aşa mare înălţime, încât eu credeam că nu va putea fi atins niciodată, însă m-am înşelat. Pe măsură ce se apropia de oraş şi proiectilele tunurilor se apropiau de el. Până la urmă a fost lovit în plin. Din el s-au desprins în primul rând două motoare, care fiind grele au coborât vertiginos spre pământ, aproape vertical. Părţi uşoare din fuselaj şi aripi coborau mai încet învârtindu-se în spirale ca fulgii ridicaţi în aer de furtună. Nu a trecut mult timp şi am văzut şi două paraşute ale aviatorilor, care s-au catapultat din carlingă. A început să se audă uruitul înăbuşit al avioanelor grele. După zgomotul făcut de ele, mi-am dat seama că sunt foarte multe. Ploieştiul a fost totuşi bombardat, cu toate că de această dată nu a mai fost încercuit de ceaţă. Tot de la „guraliv" am aflat, că la unul din bombardamentele anterioare, a mai fost doborâtă „o fortăreaţă zburătoare" care a căzut chiar pe puşcăria din oraş şi a făcut mari ravagii printre deţinuţi şi oamenii de pază.

Mama autorului

M-am întors pe jos în oraş. Am găsit-o şi pe mama acasă. În timpul bombardamentului a stat ascunsă într-un şanţ de lângă calea ferată, dincolo de cimitirul evreiesc. Întâlnirea noastră a fost sobră. Iniţial am vrut să o îmbrăţişez, dar nu ştiu de ce nu am putut şi – ca la comandă – nici ea nu m-a îmbrăţişat pe mine. I-am sărutat cu mult respect mâna zbârcită cu degete aspre şi bătătorite de muncă. Stând pe pat a început să plângă mocnit şi câteva lacrimi adunate sub bărbie i-au căzut pe mâini în poala fustei. Era

mai slabă decât o știam, mai gârbovită, foarte tristă, singură și neajutorată. Îmi era tare milă de ea și mă simțeam stânjenit că nu pot să o ajut în nici un fel. A fost părăsită de toți copiii ei. Fratele mai mare, șoferul, se afla cu toți ai săi prin Bărăganul Ialomiței, zidarul în comuna Pleașa, sora mai mare cu o nepoată a mea în Aluniș. Nu s-a înțeles cum trebuie nici cu cealaltă soră. Mama era o fire de om independent și dârz. Era obișnuită să facă ceea ce voiește, fără să fie condusă de cineva. A plâns din nou când și-a adus aminte de vaca pe care a vândut-o în timpul refugiului. Banii au fost cheltuiți. Nici nu prea știa pe ce. A rămas numai cu „Mierla", o vacă frumoasă care dădea singură lapte cât două la un loc. „Mierla" era frumoasă cu toate că își pierduse un corn, într-un accident de automobil pe șosea, când se întorcea de la păscut.

După toate discuțiile purtate, am ajuns la concluzia că mama jinduia după traiul oarecum tihnit dus împreună cu soția și copiii mei. S-a înțeles mai bine cu noră-sa, decât cu propriii săi copii. Era hotărâtă să părăsească din nou orașul și să plece cu văcuța de funie la un frate al său într-un sat dincolo de Valea Călugărească, pe drumul Buzăului între Ploiești și Mizil. La un moment dat parcă nu am mai avut ce ne spune. M-am despărțit de ea tot cu o sărutare de mână. Eram și eu abătut și trist parcă mă întorceam de la o înmormântare.

Am trecut din nou pe la casa noastră bombardată, m-am suit în pod și am coborât cu cele două colete de cărți. Am înfășurat sârmele cu care erau legate cu hârtii, ca să nu mă „bată" la mână și le-am dus în podul casei surorii mele pe strada Andrei Mureşanu, unde am considerat că sunt în mai mare siguranță. În drumul făcut până la ea am fost nevoit să mă opresc de multe ori și din ce în ce mai des, pe măsură ce mă apropiam de casă. Aveam impresia că în loc de cărți duc două buturugi de lemn. Pe înserate, am ajuns înapoi, acolo de unde am plecat azi-dimineață, însă flămând și obosit. După „escapada" care am făcut-o astăzi, am ajuns la concluzia că dacă pe front este greu, nici în Ploiești în spatele frontului nu este de trăit.

Timpul cât am stat acasă în permisie a trecut atât de repede, încât am avut impresia că „a zburat ca gândul". Îmi pregăteam rănița supărat, dar nu știam pe cine, pentru că nu aveam nici un motiv. Am plecat pe întuneric „cu noaptea-n cap" pentru că înainte de a mă îmbarca în tren din gara Ploiești aveam de gând să mai trec o dată să o văd pe mama.

La întâlnirea cu camarazii mei nu am putut să nu observ o oarecare invidie pe mine. Majoritatea mi-au dat să înţeleg – sub o formă sau alta – că „am avut noroc" de mi-am văzut familia, pentru că nu se ştie care dintre ei le-or mai vedea vreodată pe ale lor. Cu câteva zile înainte de întoarcerea mea se anunţase amânarea plecării în permisie a seriei a doua de ostaşi, stabilită anterior. La auzul acestei veşti, i-am compătimit sincer în sinea mea şi mi-a părut la fel de rău ca şi lor că nu vor mai avea parte de o bucurie ca a mea. Printre ostaşi, circulă zvonul că ruşii pregătesc o mare ofensivă şi devenise aproape o realitate zvonul mai vechi că divizia noastră motorizată, datorită mobilităţii ei de mişcare, va avea sarcina să intervină acolo unde pericolul va fi mai mare. Din această cauză în regiment se simţea o oarecare fierbere de nelinişte, mai ales în rândul ofiţerilor. Se înţelege că nimănui nu îi convenea o asemenea perspectivă. Se aşteaptă din moment în moment primirea ordinului de a intra „pe poziţie".

Conform promisiunii făcute soţiei la plecarea de acasă, mi-am făcut timp şi i-am scris o carte poştală cu următorul conţinut:

Front 13 august 1944

„Dragă Ţicule,

Am ajuns bine la destinaţie şi la timp ca să nu mai îmi duci nici o grijă. Am primit şi plicul de care mi-ai vorbit. Nu mi l-a deschis nimeni. M-am bucurat mult de conţinutul lui cum te-ai bucurat şi tu de surpriza care ţi-am făcut-o pentru că te-ai rugat la Dumnezeu să fiu pe drum după cum aşa a şi fost. Dragă Marioaro regret foarte mult că nu am avut fericirea să te felicit personal de ziua ta onomastică care a trecut când vei primi aceste rânduri; totuşi îţi doresc ani mulţi şi fericiţi după gândul tău şi al meu. Te rog scrie-mi.

Cu drag Ţicu"

A doua zi i-am trimis o scrisoare mai lungă în plic închis:

Front 14 august 1944

„Dragă Marioaro,

M-am ţinut de cuvânt şi ţe-am trimis ieri o c.p. şi acum fiind duminică şi având puţin timp liber, îţi scriu din nou ca la rândul tău să faci acelaşi lucru răspunzându-mi la scrisoare.

Eu sunt bine sănătos, numai că mi-a pierit din pofta de mâncare. Mă obişnuisem acasă destul de bine. Acum că e rău de la început, îmi vine destul de greu, dar sper că nu mult timp şi am să mă obişnuiesc ca mai înainte. Am mai primit astăzi o c.p. tot de la tine cu data de 20 iulie pe care mi-a păstrat-o un prieten din Blejoi. Cu toate că şi-a pierdut din valoare pentru că am venit eu acasă, m-am bucurat şi mă bucur întotdeauna de ceea ce primesc de la tine. Chiar dacă fiind ocupat şi pentru moment nu m-am gândit acasă, ele îmi amintesc pentru mult timp de lucruri care ne leagă împreună.

Am plecat de curând de lângă tine şi sunt încredinţat că păstrezi şi acum amintirea acelor zile plăcute care le-am petrecut împreună şi care au trecut pe nesimţite atât de repede...

Dragă Ţiule cred că nu mai eşti supărată pe mine pentru greşeala care am făcut-o spunându-ţi că mai bine nu mai stricai crema pe bocanci, în loc să îţi mulţumesc cu un sărut că mi i-ai lustruit. A însemnat că ori aşa, ori aşa, sunt nemulţumit şi mi-am dat seama. Dar seara cum am plecat, nu avea cine să mă vadă. Când primeşti aceste rânduri aş vrea să ştiu că eşti mutată la unchiul tău după cum am hotărât. Nu vreau să se întâmple ca acum câteva luni. Eu mă interesez şi mă supăr tare pe tine. Cred că nu este cazul să dai ocazia la aşa ceva, în timpul cât am fost acasă ai văzut şi tu de câtă înţelegere am dat dovadă şi poate te-a prins mirarea. Dragă Ţicule tot ce a fost odată, a trecut. Greul e pe sfârşite şi sper şi eu în mai bine după cum mi-ai spus şi tu. Amândoi împreună învingem şi ultimele obstacole din calea care am propus să o urmăm. La capăt se află ce dorim amândoi... Am trecut pe la mama şi am găsit-o tot bolnavă după cum a fost mai înainte şi îmi pare rău. Poate că nu era aşa dacă era împreună cu tine. Când pleci acasă pentru chestia aia nu pleca singură. Cumpără de la farmacie pastilele acelea mari şi negre pentru Vicuţa de care are neapărată nevoie, poate îi sunt de folos... Roagă-l pe tatăl tău să aducă chestia aia a noastră de acasă că nu este aşa de grea. Instalează-te acolo comod în aşa fel să îmi placă şi mie. Să nu aud că ai stat mai mult acolo. De rest te îngrijeşti cum crezi mai bine, am încredere în priceperea ta. Aştept cu multă nerăbdare răspunsul de la tine. Să îmi scrii cât de des că mă bucur mult. Carneţelele mele cu amintiri pune-le la loc sigur că eu am uitat. Nu vreau să le rupă Vicuţa.

Cu drag te sărută al tău Mitu"

7

RUPEREA FRONTULUI

20-21 AUGUST 1944

După cum îmi amintesc, în cursul zilei de 20 august 1944 a venit şi pentru atelierele noastre ordinul de deplasare. Trebuia să ne apropiem cât mai mult de cele trei divizioane combatante ale regimentului, care se aflau deja pe poziţie şi începuseră lupta. După lăsarea întunericului am pornit la drum, undeva spre Piatra Neamţ, în direcţia nord. Ştiam mai de mult, că linia frontului se află pe la Podul Iloaiei în apropierea Iaşului. Ne deplasam foarte încet, cu farurile stinse, orbecăind pe întuneric. Aşa am mers toată noaptea. Când s-a luminat de ziuă am ajuns şi noi la locul stabilit. Am părăsit şoseaua, intrând direct pe un tăpşan cu iarbă verde, la marginea unei păduri cu copaci groşi şi falnici. Am suit cam vreo două sute de metri pe o pantă foarte lină, apoi atelierul a fost introdus în pădure printre copaci, pentru a fi apărat de vederile aviaţiei inamice.

După ce am coborât din atelier şi camion, am ieşit la marginea pădurii să ne uităm încotro bate cu atâta furie artileria rusească. Am observat că dincolo de şosea, ceva mai departe pe un deluşor, era altă pădure la fel de frumoasă şi compactă ca şi cea în care ne aflam noi. De acolo provenea zgomotul asurzitor al exploziilor de obuze. Le şi observam cu ochiul liber; ca fost ochitor de tun, mă gândeam că ruşii ne pot bombarda şi pe noi de pe aceleaşi poziţii, schimbând doar direcţia tunurilor numai cu câteva grade. De acest lucru îmi era tare teamă.

Aviaţia inamică era în mare fierbere, pentru că la intervale destul de scurte treceau pe deasupra noastră escadrile de avioane de bombardament spre interiorul ţării şi retur. Luptele aeriene se ţineau lanţ. Auzeam gloanţele de mitralieră şuierând printre frunzele copacilor din pădure şi îmi era teamă că un asemenea glonţ „rătăcit" ne poate lovi pe oricare dintre noi.

Am primit ordin să ne facem urgent adăposturi individuale la cel puțin zece metri depărtare unul de altul. De această dată, când pericolul era iminent, am început treaba grăbiți ca de frica morții, nu ca astăvară când lucram „în dorul leli". Pământul era tare și plin de rădăcini ale copacilor. Nu aveam topoare suficiente și nici spor la treabă. Cele mai multe rădăcini trebuia să le tăiem cu lopățica și era extrem de anevoios și greu. Când groapa s-a adâncit, nu am mai putut scoate pământul nici lungit pe burtă cu capul în jos. Am fost nevoit să renunț a o mai face rotundă și am lărgit-o sub formă de dreptunghi ca să pot sta în ea „chiar pe vine". Soarele se ridicase sus pe cer. Se făcuse cald și noi săpam înainte. Munceam, dar mie îmi zbura gândul în trecut când uneori „o tendeleam ca ogarii la soare" și ne părea oarecum rău că ne pierdem vremea de pomană. Atunci mai auzeam pe câte unul spunând: „decât să stăm așa în nesiguranță, eu aș prefera să intrăm în acțiune cât mai curând pentru a se lămuri lucrurile, ori e laie, ori bălaie". Acum lucrurile s-au lămurit și constatăm că „am dat cu adevărat de dracul". Nici nu o să mai știm pe unde o să mai scoatem cămașa.

Au venit câteva mașini la reparat, însă eu nu am avut imediat de sudat ceva. Atunci pentru mine era mai ușor, deoarece aveam permisiunea să folosesc tubul de acetilenă din atelier și la nevoie coboram numai cu aparatul de sudat. Atelierul nu a mai fost desfăcut normal ca altă dată, când eram mai departe în spatele frontului. Au fost coborâte foarte puține scule și materiale strict necesare, în așa fel ca în câteva minute să putem încărca la loc și să fugim dacă este cazul. Acestea erau ordinele.

În timpul unei alarme aeriene, eu m-am aflat mai departe de adăpostul meu individual și când am ajuns groapa era ocupată de un șofer venit cu mașina la reparat. Acesta nu a vrut să iasă afară nici în ruptul capului. Cum și mie mi se cuibărise frica-n sân, nu am avut altceva de făcut decât să mă așez în cârca lui. Eram mai mult afară decât în groapă. El în schimb a fost bine adăpostit și a răbdat „ca un catâr" să mă țină în spinare în acea poziție incomodă pentru el. Când s-a terminat alarma aeriană, tot el mi-a zis: „Dacă ești prost, să stai acasă". După această întâmplare „fericită" – în sensul că nu am avut nimic de suferit – am pus de gând în sinea mea „să nu mai fiu prost" și să mă aflu permanent cât mai aproape de adăpost.

Când din curiozitate am ieşit la marginea pădurii să văd încotro mai trag ruşii cu artileria, am observat că acolo unde azi-dimineaţă a fost o pădure verde şi frumoasă din ea nu mai rămăsese decât ici colo câte un copac sau un pâlc de copaci, restul pomilor fiind mutilaţi îngrozitor de bombe şi obuze şi transformaţi în cioturi retezate sau rupte la diferite înălţimi. Din cauza lor şi a pomilor desfrunziţi, pădurea nu mai semăna a pădure. Am avut impresia că acel deal a fost pisat pe fiecare metru pătrat. Probabil că acolo s-a aflat vreun centru de comandă şi ruşii au aflat de existenţa lui.

Pe şosea circula continuu un şuvoi de căruţe şi maşini militare în retragere, iar printre ele refugiaţi civili, cu tot felul de mijloace de transport pline cu boarfe, plus femei şi copii pe deasupra. În urma unor căruţe mergeau legate de funii animale mari. Vacarmul din şosea se auzea până la noi. Din când în când apărea pe vale la mică înălţime câte un avion de vânătoare şi mitralia lungul şoselei. Oamenii disperaţi lăsau totul în drum şi fugeau care încotro „ca de frica morţii". Ca urmare a celor văzute, mi se cuibărise în „suflet" frica, pentru că nu ştiam ce se va întâmpla cu noi în viitorul apropiat şi cum vom scăpa din această încleştare. Mă simţeam buimac şi neputincios în faţa neprevăzutului. Nu eram în stare să judec cum aş putea să scap cu bine din această situaţie. Parcă îmi stătuse mintea în loc. De mâncare nu mai îi era aminte nimănui. Aveam impresia că ne aflăm la voia întâmplării şi parcă mă obişnuisem cu gândul resemnării.

Circula zvonul că ruşii „înaintează ca un tăvălug", „că trec peste tot ce întâlnesc în cale", „că sunt mulţi ca frunza şi iarba". Şi totuşi unele unităţi militare se deplasau pe partea dreaptă a drumului spre a ocupa poziţii în întâmpinarea lor. Mă gândeam îngrijorat la cele trei baterii ale divizionului nostru, care au primit deja „botezul focului". Nu ştiu nimic despre soarta lor, pe unde se află şi în ce stare.

Pe la vremea prânzului, un strungar, anume Comşa prahoveanul, dintr-un sat de prin jurul oraşului Câmpina, nemaiputând să rabde de sete, a luat o căldare pentru apă şi aşa cum era îmbrăcat, numai în chiloţi, desculţ şi cu o bască mică şi decolorată pe cap, a plecat spre

puțul de pe șosea, care se vedea de pe marginea pădurii. Cred că acel puț, împreună cu un podeț din apropiere peste șanțul adânc au fost construite de curând de către armată, pentru că se vedeau bine bârnele nou cioplite. Când strungarul a ajuns în șosea, a apărut dintre dealuri la cotitura drumului, la mică înălțime, un avion rusesc care scotea flăcări pe nări ca balaurul din poveste și mitralia coloanele de vehicule înșirate de-a lungul drumului. Comșa, neavând ce face, s-a ascuns sub podeț, dar nu suficient de bine, pentru că a vrut să și vadă ceea ce se întâmplă, astfel că un glonț de mitralieră l-a lovit în regiunea capului. A fost transportat spre un spital de campanie. Am aflat mai târziu că a murit pe drum. Vestea aceasta tristă ne-a mâhnit sufletele la toți. Era primul „truditor" mort de la cele trei ateliere ale noastre, în două campanii de front. Dacă nu părăsea pădurea, putea fi în viață ca și noi. Probabil că așa i-a fost destinul. A vrut să aducă apă pentru toți și a murit singur.

21-22 AUGUST 1944

După-amiază am primit ordin prevestitor. Să nu întrerupem lucrul, dar să fim gata în orice moment ca în câteva minute să ne punem în mișcare. Am bănuit că pe timpul nopții o să ne retragem și noi din fața „puhoiului rusesc" pentru a nu fi expuși în timpul zilei atacului aviației lor. Chiar așa s-a și întâmplat. La lăsarea serii, două camioane de-ale noastre, au fost postate de-a curmezișul șoselei pentru întreruperea circulației și a ne face loc nouă să ieșim. Consemnul sună drastic: „să ne deplasăm numai pe întuneric și cu farurile stinse. Cine va aprinde un singur chibrit pentru țigară va fi împușcat". Era întuneric beznă și ne pândea pericolul, ca în urma unei manevre puțin greșite, să intrăm cu roatele din dreapta în șanț. Maistrul disperat, cu chipiul dat pe ceafă, pentru că nu vedea suficient, a ridicat parbrizul și mi-a ordonat să mă așez pe burtă peste aripă și să îi arăt drumul. Stam cu capul deasupra farului stins și îi spuneam cum să conducă, pentru că pe partea cealaltă erau unități militare care mergeau în sens invers, spre a ocupa poziții de luptă și șoseaua era foarte îngustă.

În fața atelierului nostru s-a nimerit să fie o căruță a unui refugiat civil, în urma căreia erau legate două vaci. Îmi era tare teamă și totodată

milă, ca nu cumva din greşeală să le lovim cu bara să le rupem picioarele, sau şi mai rău să le strivim de căruţă. În jurul nostru era o panică de nedescris. Opririle erau foarte dese. Mai mult stam pe loc decât să înaintăm. De mai multe ori mi-am pierdut răbdarea şi am pornit înainte pe marginea drumului, să văd din ce cauză stăm pe loc. Accidentele erau grave şi dese. Animalele, care din diferite motive nu mai puteau merge, erau scoase la marginea drumului. Căruţele şi maşinile în pană erau răsturnate pur şi simplu în şanţul şoselei, după care convoiul mai înainta câteva sute de metri, iar uneori numai câţiva paşi. Vehiculele se înghesuiau tot mai mult unele în altele. Nervozitatea tuturor „a dat pe din afară". Panica sporea permanent, în special din cauza ostaşilor şi cetăţenilor, care mergeau pe jos în aceeaşi direcţie, şi în trecere pe lângă noi se văicăreau că ruşii „au spart frontul peste tot", că înaintează foarte repede şi că ne pot ajunge din urmă. Spuneau că sunt mulţi „ca nisipul mării" şi că nu le poate sta în cale „nici Dumnezeu din cer", că vin ca un val uriaş şi dau totul peste cap. Tot de la ei am aflat, că ruşii iau prizonieri „cu nemiluita" însă cei mai mulţi soldaţi par că îi caută intenţionat şi se predau de bună voie. În aceste condiţii de coşmar am călătorit toată noaptea.

Dis-de-dimineaţă am pătruns într-un sat ce fusese bombardat crunt de aviaţia rusească, doar cu puţin timp mai înainte de a intra noi în el. Stam în picioare pe proţapul dintre remorcă şi atelier şi priveam extrem de curios în toate părţile. Marea majoritate a caselor erau acoperite cu şindrilă. Multe dintre ele au fost bombardate şi distruse, altele ardeau ca lumânările din cauza exploziilor de bombe incendiare. Ardeau grajduri, căpiţe cu fân sau coceni şi alte construcţii gospodăreşti. Din loc în loc, bărbaţi şi femei sse străduiau să pună la adăpost sau să mai salveze ceea ce se poate salva de prăpăd.

Într-un grajd, animalele au fost cuprinse de foc fără a putea fi salvate şi le-am auzit zbierând şi nechezând încât pielea parcă mi se zbârlise pe spinare fără să îmi dau seama de ce. Altele scăpate de moarte se învârteau îngrozite de colo-colo. O vacă cu lanţul de gât trăgea după ea între picioare şi stâlpul de care fusese legată în grajd, împiedicând-o la mers. Priveliştea era sinistră. Pe marginea şoselei erau mulţi morţi şi răniţi, iar printre maşini, căruţe, chesoane şi tunuri se aflau tot felul de materiale militare, muniţie şi obiecte de uz gospodăresc „zburate"

din căruțele armatei sau refugiaților și împrăștiate peste tot. Eu eram tare îngrijorat, și cred că nu numai eu, că înaintam prea încet „ca după mort" cu opriri la toate colțurile de stradă.

Privind la dezastrul din jur, am ajuns să mă gândesc la viitorul apropiat, când frontul va urma să depășească orașul Ploiești și la ceea ce se va putea întâmpla cu familia mea. Totodată am putut să-mi dau seama cât este de ușor să mori. Aveam impresia că inima mi s-a făcut parcă de piatră și nu mai îmi este frică de moarte. Începusem să mă împac în sinea mea cu gândul că: „Asta a fost să fie!"

După ce am depășit satul bombardat și am ieșit din nou în câmp deschis, iar privelișteа s-a schimbat, mi-au venit în cap alte gânduri și sentimente mai puțin pesimiste. Eram hotărât să fac tot ceea ce pot pentru a-mi salva nevasta și copiii. Până atunci era însă nevoie să mă salvez pe mine. Înaintam încet, dar totuși „ne mișcam". Aviația rusească era în „mare fierbere" și bombarda permanent șoseaua aglomerată, mai în față sau mai în urma noastră. Nu am avut încă „fericirea" să facem cunoștință cu ea, dar îi simțeam permanent prezența, deoarece din cauza ei înaintam așa de anevoios. Descongestionarea șoselei după fiecare atac cerea mult timp și trudă. Numai când ajungeam la locurile în cauză ne puteam da seama de pagubele omenești și materiale suferite, precum și de eforturile extraordinare făcute pentru a putea înainta mai departe.

După două nopți și o zi de trudă și încordare psihică, nervii și oboseala m-au doborât, astfel că am intrat în atelier, m-am așezat pe o ladă între strung și bancul de lucru și am încercat să dorm. Nu știu cât am mers în această stare, întrucât la un moment dat cineva a deschis ușa și a strigat: „Fugiți, aviația". Coloana era oprită, am sărit în sus buimac și am coborât afară. Dintr-o privire am putut să văd cum deasupra șoselei din fața noastră se năpustea urlând în picaj un avion mare care „scuipa" flăcări pe nări printre elicele ambelor motoare. N-am mai avut ce face, decât să mă trântesc în praf lângă roata remorcii, aproape lipit de ea. Nu a trecut mai mult decât câteva zecimi de secundă până când un cartuș de mare calibru a lovit șoseaua la o palmă distanță de umărul meu și a ricoșat cine știe unde. Au rămas în urma lui o gropiță cât pumnul și un norișor de praf. A trecut apoi pe deasupra noastră la mică înălțime avionul cu un zgomot asurzitor. Norocul nostru a fost că nu a lansat și bombe pentru că așa cum eram de înghesuiți ne putea face „harcea-parcea".

Moartea a fost tare aproape de mine şi eram bucuros că am scăpat cu viaţă. După atac, nu am mai putut pleca mai departe, deoarece în faţa atelierului era un convoi civil. Proprietarul camionului şi nevasta sa au fost surprinşi de atacul avionului în cabină. El la volan a fost omorât pe loc, iar soţia rănită la un picior. Au sărit în ajutor mai mulţi oameni şi i-au scos pe marginea şanţului înalt, cu multă iarbă verde. La prima vedere mi s-a părut că nu am mai văzut o femeie mai frumoasă ca ea. Era grăsuţă la faţă şi corp. Pielea obrazului era aşa de fină, încât aveai impresia că o puteai tăia cu un fir de păr. La cap era legată cu un batic de mătase sub formă de turban. Când am văzut sângele care îi curgea şiroaie din rană, nu ştiu de ce mi s-au înmuiat picioarele şi am fost pe punctul să cad, dacă nu mă prindeau de braţe camarazii înghesuiţi cu mine în jurul rănitei. Am mai putut auzi doar pe un camarad spunând: „eşti mai rău ca o muiere". M-am dezmeticit şezând pe peticul de scăriţă de la cabina camionului.

Între timp, piciorul rănit a fost pansat cu feşe din trusa atelierului nostru, apoi i s-a pus dedesubt o scândurică de la şold până la călcâi, legată de picior. A fost urcată în camion peste „boarfe", lângă bărbatul ei mort. La volanul camionului, s-a urcat un mecanic de-al nostru care ştia să conducă şi aşa am plecat încet mai departe, deoarece motorul nu a avut nimic de suferit. Mie nu îmi iese deloc din cap femeia frumoasă „răstignită" pe şanţ, plină de sânge şi mai mult moartă decât vie. Mă îngrozeam la gândul, că un lucru oarecum asemănător ar putea fi posibil şi cu soţia mea. Ar fi foarte îngrozitor. Dar copiii? Am pus de gând să nu mai moţăi şi să fiu gata de fugă în caz de pericol, pentru că „ulciorul nu merge de prea multe ori la apă" şi până la urmă se sparge. De pe proţap m-am urcat în remorcă lângă grupul electrogen şi am aruncat poalele prelatei deasupra ca să am privirea liberă în faţă. Era foarte cald. Am fost nevoit să-mi scot bluza şi cămaşa. Am îmbrăcat direct pe piele numai salopeta care şi aşa era destul de soioasă şi plină de praf. Nu a trecut prea mult timp când din faţă s-a anunţat din nou alarmă aeriană. Am reuşit să sar din vârful oblonului şi să fug pe lângă şosea, cam cât o aruncătură de piatră. Când am auzit zgomotul de avion am căutat un adăpost, dar nu găseam. Aproape de mine am văzut un răzor cu buruieni mai înalte şi fără să mă mai gândesc m-am aruncat şi lungit de-a lungul lui. Şănţuleţul era foarte mic. Aş fi fost în

stare să intru cu totul în pământ din cauza fricii, în urma pățaniei anterioare, dar nu puteam. Deodată am simțit arsuri și nevoia de scărpinat pe pieptul dezgolit, pe față și mâini. Eu din viteză nu am observat că mă trântisem în urzici. Se băşicase pielea ca în urma înțepăturilor a o mie de țânțari sau viespi. Mă ustura îngrozitor și nu știam ce să mai fac ca să scap de arsuri, decât să scuip în palmă și să frec pe unde mă pișcă mai vârtos. După atac, am început să ne mișcăm tot așa de încet, dar mie îmi stăruia în cap impresia că stam pe loc.

Pe la ora prânzului, ne-am oprit de tot într-o comună. Depășisem o coloană de căruțe militare de pe partea dreaptă, dar nu mai puteam să înaintăm. Bănuiam că a avut loc în fața noastră un alt atac al aviației. La nici una din căruțe nu exista vreun vizitiu. Erau părăsite în mijlocul drumului. Caii stăteau liniștiți în hamuri. Unii mișcau numai din cap – probabil că le era sete – sau picioarele și cozile pentru a se apăra de muște. M-a surprins mult faptul că au fost părăsite atâtea bunuri, care presupun că le au în răspundere și mai ales grija de animale ce rabdă de foame și sete „încorsetate" în mijlocul drumului, sub un soare dogoritor. Am aflat curând și cauza panicii. Se propagase zvonul că rușii înaintează acum și din direcția Basarabiei, că au trecut Prutul și urmăresc să înghesuie toată armata germană și română între dealuri și munți, să le imobilizeze și să le nimicească. Se spunea că ei nu sunt prea departe și urmau să sosească cu tancurile de asalt din moment în moment.

Abia atunci mi-am explicat faptul de ce grupuri de ostași cu răniți în spinare și arme – sau fără de ele –, precum și civili nu mai se retrăgeau pe șosea, ci se deplasau prin spatele caselor și grădinilor, de-a curmezișul ogoarelor. Unii o luaseră urcând, pieptiș, dealul. Mie – cel puțin – și cred că și altor camarazi de-ai mei, care aveam la dispoziție mașini, nici prin gând nu ne-a trecut o asemenea alternativă, cu toate că aflasem că rușii nu sunt prea departe și urmează să ajungă în șosea din moment în moment. Pe măsură ce timpul trecea, sperând mereu că vom porni la drum, îmi creștea îngrijorarea că vom fi atacați din nou de aviație. Cum eram noi înghesuiți în două coloane de vehicule îndreptate spre sud și una în direcția nord, fără putința de a ne mai mișca câtuși de puțin, pericolul era mare.

O motocicletă cu ataş, din regimentul nostru, s-a întors din faţa coloanei, mergând mai mult pe şanţ sau pe mal decât pe şosea şi a ajuns până la noi. Motociclistul ne-a comunicat că aviaţia rusească a distrus un mare pod de lemn în faţa noastră şi de aceea nu mai putem înainta. Malurile râului erau abrupte şi soldaţii români săpau pe ambele maluri ale râului în dreapta podului după direcţia noastră de mers, iar nemţii pe cealaltă parte, pentru o coloană a lor, care se deplasează spre nord. Am aflat ulterior că nemţii au oprit prin forţă coloanele române să treacă vadul prin locurile amenajate de noi pentru a răzbate mai repede prin ambele amenajări. A avut loc o ciocnire violentă între „aliaţii" germani şi români, soldată cu mulţi morţi şi răniţi din ambele tabere. Scopul urmărit de resturile de unităţi ale armatei germane „măcinată" de ruşi pe linia Prutului era de a ajunge eventual prin lupte spre nord, până la cheile Bicazului şi să se salveze de încercuire traversând munţii în Transilvania.

Nu a trecut prea mult timp şi a apărut coloana de trupe germane, în frunte cu o tanchetă. Starea maşinilor şi a oamenilor era jalnică, se vedea clar că se întorc înfrânţi din luptele crâncene şi că abia au scăpat cu viaţă. Maşinile erau în stare foarte proastă, tamponate, lovite şi găurite de schije, unele cu parbrizele sparte, pline de pământ şi praf. Am observat foarte puţine tunuri, şi acelea uşoare, din cele antitanc.

Abia pe la ora patru după-amiază am ajuns la podul distrus de bombele avioanelor inamice. Cu mult mai înainte de a ajunge la pod se puteau aduna de pe marginea şoselei tot felul de echipamente militare şi bunuri de valoare abandonate. Probabil că cei care au vrut să scape cu viaţă le-au aruncat din maşini, căruţe sau ranite, ori au fost descărcate intenţionat pentru a uşura povara animalelor la trecerea prin vadul gârlei.

Trecerea peste gârlă se făcea tare anevoios, astfel că am avut destul timp ca să îmi dau seama de prăpădul care a fost acolo, după bombardarea podului. Probabil că vehiculele din şosea, neputând să coboare malul abrupt, s-au răspândit de o parte şi de alta a lui în speranţa că mai departe, la dreapta sau la stânga, vor găsi o posibilitate a trecerii gârlei prin vad. Nu a fost să fie aşa. Vehiculele s-au înghesuit „ca la iarmaroc", după care au urmat alte bombardamente masive ale aviaţiei care au lovit în plin. Acolo am văzut cel mai mare „cimitir" de

mașini, căruțe și tehnică de luptă sfărâmate și făcute „una cu pământul". Morții și răniții nu mai erau pentru că între timp au fost ridicați. Cred că în acest punct rușii „au bătut" toată ziua cu aviația „ca la fasole".

Cu toate că s-a săpat foarte mult în mal, locul de coborâre pe prundul gârlei a fost destul de abrupt, astfel că „magaoaia" noastră de atelier „scârțâia" din toate încheieturile și îmi era milă de el, parcă mă dureau și pe mine oasele. Gârla nu a fost adâncă. Urcușul pe celălalt mal a fost mai greu, dar l-am trecut cu bine și am răsuflat ușurați. Șoseaua era mai puțin aglomerată și am început să mergem mai repede. Spre seară, am trecut printr-un sat care fusese bombardat cu puțin timp înainte de sosirea noastră. Era cam același „spectacol" care l-am „vizionat" azi-dimineață. Un lucru m-a impresionat extrem de profund. În fundul unei curți era o căsuță mică – probabil dintr-o singură cameră – cu acoperișul de șindrilă foarte țuguiat și în flăcări. Pe poartă a ieșit la șosea un unchiaș cu barbă albă ca un sfânt, având peste cămașa largă doar un chimir de piele. Purta în brațe o femeie bătrână tot cu părul alb, slăbănoagă – numai piele și os – cu capul dat mult pe spate și picioarele subțiri ca fusele atârnând în cealaltă parte a brațelor moșului. Nu știu dacă era moartă, dar în orice caz bolnavă grav era. În urma lui mergea ștergându-se la ochi un copil de vreo șapte-opt ani desculț, cu o cămașă cam murdară, și lungă până la glezne. Tristețea copilului era atât de profundă, încât nici măcar o dată nu și-a îndreptat privirea să vadă ce se întâmplă pe șosea. Am simțit că mi se înmoaie picioarele și ametesc, la vederea femeii.

23-24 AUGUST 1944

Nu mai țin minte decât faptul că în această zi până la ora prânzului am trecut prin Târgu Ocna. Nu știu dacă am trecut și prin centru, însă eu am rămas cu impresia că orașul semăna cu un sat mai mare. La Onești am aflat că Armata roșie a intrat în orașul Adjud înaintea noastră. S-a tras concluzia că nu mai putem merge înainte, pentru a nu da nas în nas cu rușii. Pentru a scăpa de întâlnirea neplăcută cu rușii, s-a luat hotărârea de a coti la dreapta spre munți, pe un drum secundar, imediat după ce trecem un pod mare din beton armat peste un râu mai important.

Aceasta ar fi fost singura noastră şansă de salvare. Când am ajuns cu coloana în apropierea podului, am fost avertizaţi de către ofiţerii germani că o unitate de genişti de a lor pregăteşte aruncarea lui în aer pentru a stăvili sau îngreuna înaintarea Armatei sovietice. Mulţi soldaţi germani dirijau şi grăbeau trecerea vehiculelor din coloană, cu scopul de a salva cât mai mult din ceea ce se poate salva. Am avut extraordinara şansă să trecem şi noi podul înainte ca acesta să fie distrus. După ce am cotit pe drumul secundar, ne-am oprit într-o mică localitate, pentru a mai vedea câţi am mai rămas, precum şi pentru orientare. Peste puţin timp am auzit o serie de explozii foarte puternice. Mi-am dat seama că circulaţia a fost întreruptă şi că este posibil de a se repeta tragedia de ieri din jurul podului de lemn bombardat de aviaţia sovietică. Pe la porţile caselor ieşise toată suflarea satului şi se minunau de ceea ce văd. Întrebaţi unde duce drumul, ne-au spus că nu duce nicăieri, deoarece se înfunda în pădure şi că noi nu vom putea străbate codrul spre Mânăstirea Caşin cu asemenea maşini grele, întrucât abia urcă ei cu căruţele goale pentru a transporta lemne la vale.

Cum „ordinul nu se discută, ci se execută", am pornit spre dealurile şi munţii care se vedeau în depărtare. Pe măsură ce înaintam, drumul se îngusta din ce în ce mai mult, pantele se măreau şi deplasarea devenea tot mai anevoioasă. Urcam permanent. Când ziua era aproape pe sfârşite, am ajuns în faţa ultimului obstacol, înainte de a intra în pădure. Au avut dreptate ţăranii, drumul se transformase în drumeag, iar drumeagul într-o viroagă cu pământ roşiatic de pădure. Posibilitate de întoarcere nu mai exista. Am avut noroc, pentru că remorca cu grupul electrogen a fost ataşată mai din timp unei maşini care s-a întors de pe poziţia de luptă fără tunul obuzier.

Târâş-grăpiş, trebuia să mergem înainte. Maistrul cu mâinile în şolduri se uita în sus spre pădure şi părea îngrozit de ceea ce îl aşteaptă. Prevăzător – mai înainte de a porni – mi-a dat o coală de hârtie şi mi-a spus: Faranga, mergi tu în faţă şi mă pilotezi fluturând hârtia ca să nu ne răsturnăm în viroagă. Botul maşinii era cam înalt şi el nu vedea suficient de aproape. Mie îmi era teamă că la cea mai mică manevră greşită în timpul schimbării vitezelor atelierul poate scăpa la vale făcându-se praf împreună cu tot ce întâlneşte în cale. Drumul era atât de îngust şi viroaga atât de adâncă, încât atelierul mergea cu roţile la

limita malurilor. La un moment dat, eu care pilotam de la câțiva pași depărtare, când m-am aplecat puțin în jos am putut să văd pe sub atelier camionul din spate care ne urma. Cred că aș fi putut trece pe sub el dacă mergeam puțin cocoșat. Motorul „trăgea" tare de tot. Îmi dădeam seama că mai mult de atât nu mai poate și dacă coasta dealului ar fi mai lungă ar face explozie. La un moment dat, chiar m-am și gândit să stau ceva mai departe de el. Consideram în sinea mea că inima maistrului s-a făcut cât un purice de frică.

Când ne-am văzut lângă pădure, ne-am bucurat degeaba că am scăpat de greutăți, pentru că am dat de altele neprevăzute. Drumul de căruțe era îngust și întortocheat printre copaci și în plus pământul foarte moale, iar în unele locuri chiar cu noroi. Am fost nevoiți să tăiem un pom din cauza căruia nu puteam înainta și să punem crăci de copaci în locurile umede unde mustea pământul de prea multă apă.

Cu cât înaintam în pădure, cu atât era mai greu de mers. Pe lângă noi au trecut câteva mașini mici decapotabile, cu ofițeri de toate gradele. S-au uitat la noi cum ne zbatem „ca peștele pe uscat" și atât. Ei au trecut și noi am rămas cu necazurile noastre. Regretam faptul că nu puteam merge și noi ca ei. Am ajuns la un mic pârâiaș cu terenul din jur și mai moale ca până atunci. Am reușit să trecem cu roțile din față, însă cele din spate, pe măsură ce patinau pe loc, se scufundau tot mai mult în pământul mocirlos. Am legat cabestanul de un copac gros ca să tragă atelierul din noroi, însă copacul a fost scos din rădăcină ca și cum ar fi tras din brazdă un fir de ceapă.

Am scos apoi „scândurile de punte" de dedesubt și vinclurile. Am încercat să ridicăm atelierul ca să băgăm lemne și crăci dedesubt. Am muncit ca disperații, însă în zadar. Un vinclu a scăpat greutatea de pe „talpă" și a fost gata, gata să îmi rupă picioarele. Atelierul s-a aplecat și mai mult pe partea stângă și a intrat în pământ până la osie. Pe măsură ce se înclina se și apropia încetișor de un copac gros din dreptul său. Dacă nu ar fi fost acel copac, se răsturna cu siguranță. Până la urmă, ne-am lăsat păgubași, în speranța că a doua zi om face ceva să îl scoatem din noroi, poate cu ajutorul unui tanc cu șenile. Frânt de oboseală, m-am suit în atelier. Nu știu cât mai rămăsese din noapte pentru ca să ne odihnim.

8

DUPĂ ARMISTIŢIU

Dimineaţa, cineva a deschis uşa şi a zis: „Hai la adunare în faţă". Am observat că suntem foarte puţini. Nu l-am văzut nici pe maistru. Acolo, cei mai mulţi ostaşi îmi erau necunoscuţi şi proveneau şi din alte regimente. Adunarea a fost convocată de un locotenent-colonel, tot de la un regiment de artilerie. A început să ne vorbească de situaţia grea în care ne aflăm noi şi ţara şi să ne îmbărbăteze că trebuie să dăm dovadă de eroism şi să facem totul pentru a scoate bunurile statului din pădure. Ne-a solicitat să punem mâna pe topoare şi să tăiem multe crăci pentru a amenaja drumul cât de cât ca pe un pod, să putem merge mai departe. Nimeni nu a spus nici da, nici ba. Mă îndoiam şi eu de reuşita acestei acţiuni ca urmare a eforturilor extraordinare făcute azi-noapte fără succes. Am plecat fiecare la locurile noastre.

Când mă înapoiam spre atelier, am fost mai atent la ceea ce se întâmplă în jurul meu. O mulţime de ostaşi se deplasau prin pădure, atât pe partea stângă cât şi pe cea dreaptă, singuri sau în grupuri dezorganizate. Priveau la maşinile împotmolite şi îşi vedeau de drum. Mi-am dat seama că aceştia provin din diferite unităţi şi sunt fără nici un căpătâi. Curios, l-am întrebat pe unul care trecea mai pe aproape din ce unitate este. Mi-a răspuns: „Ce unitate? Nici o unitate! Ce, nu ştii nimic? I-am răspuns că nu ştiu. S-a oprit ca să se mai odihnească şi mi-a spus că azi-noapte s-a comunicat la radio că guvernul lui Ion Antonescu a fost răsturnat şi că nu mai suntem în război cu Uniunea Sovietică, pentru că a intervenit armistiţiul. Am fost aşa de surprins, încât cred că am rămas cu gura căscată. El m-a îndemnat spunând: „Hai acasă ce mai stai, nu vezi că toţi merg întracolo?" I-am spus să mă aştepte că vin repede şi eu. La atelier nu mai era nimeni. Mi-am luat raniţa şi arma. Am mers câţiva paşi de-andăratelea, uitându-mă la

atelier cum stă rezemat de pom ca un moşneag bătrân, apoi am plecat şi eu înainte ca ceilalţi. Mă gândeam că atelierul costă o avere şi rămâne în pădure părăsit. Cea mai mare părere de rău a mea era că părăsesc sculele de sudură cu care am lucrat mai mult de doi ani şi care îmi erau foarte dragi. Dacă aş fi putut, le-aş fi luat în spinare, ca să le salvez cel puţin pe ele, dar acest lucru nu era posibil. Nu am mai întâlnit ostaşul căruia i-am spus să mă aştepte, nici pe locotenentul-colonel de artilerie şi nici cel puţin un grup de ostaşi care să lucreze la amenajarea drumului. Toţi şi-au luat tălpăşiţa ca şi mine. În schimb au apărut mulţi ţărani de prin apropierea pădurii, care căutau diferite lucruri de valoare prin maşinile abandonate. Lucrurile furate le duceau mai departe de drumeag în pădure, le acopereau cu frunziş şi se întorceau să mai ia altele pentru a-şi face provizii pe care ulterior să le transporte în sate. Maşini părăsite erau destul de multe. Mergând, am întâlnit în cale un camion „Mercedes" împotmolit ca şi atelierul nostru până la osie însă lucru curios, acesta era cu faţa spre direcţia din care veneam noi. M-am şi mirat cum de a ajuns până acolo cu o asemenea greutate. Deasupra era o lădiţă de marmeladă deschisă, dar am luat numai câteva conserve şi pâine, ca să nu mă încarc prea mult cu greutate sperând că „am să mă descurc cumva până acasă".

Mai departe am dat peste un grup mai mare de ostaşi, care se odihneau discutând. Acolo am aflat că unii ofiţeri au fost văzuţi îmbrăcaţi în haine civile – mai mult zdrenţe – cum se furişau spre case, cu scopul de a nu fi recunoscuţi eventual de către ruşi şi luaţi ca prizonieri. La un moment dat, un ostaş a zis: „La ce dracu' mai cărăm armele astea după noi ?" şi „nici una nici alta" şi-a luat arma, a dat cu ea de un copac şi a rupt-o în două bucăţi. Când am plecat mai departe câţiva dintre ei nu le-au rupt, dar le-au lăsat rezemate de pomi în pădure. Alţii nu s-au îndurat de ele şi le-au cărat mai departe. Printre aceştia am fost şi eu pentru că îmi era teamă ca nu cumva arma să îmi fie imputată. De unde să plătesc eu atâţia bani şi de ce să fac eventual ceva închisoare pentru ea. Cu toate că îmi rupea umărul cu greutatea ei am dus-o mai departe.

La început am mers mai „voinicește, dar pe măsură ce timpul trecea mă mişcam tot mai încet, făcând popasuri mai dese pentru a mă odihni. Începuse să mă doară pulpele de la picioare, de mers şi greutate. Mulţi

ostaşi fără arme şi cu mai puţin echipament treceau pe lângă mine, iar eu nu puteam ţine pasul cu ei şi îmi părea rău. Abia către seară, când soarele se lăsase jos de tot, am ieşit din pădure. În faţa mea era o vale largă şi din loc în loc căsuţe albe înşirate pe marginea drumului „ca mărgelele pe aţă". Am hotărât să merg mai departe, deoarece nici nu mai eram în stare să-mi pregătesc un culcuş pentru noapte. Abia atunci mi-am dat seama că sunt singur, singurel de capul meu şi că aşa cum îmi voi aşterne, aşa am să dorm. Era un sentiment foarte ciudat, necunoscut până în acel moment. Am văzut casele pe vale, dar nu ştiu de ce nici prin cap nu mi-a trecut să încerc să cer adăpost. De aceea am hotărât să dorm sub cerul liber. Nu era pentru prima oară. Trebuia să am numai grijă să nu răcesc.

Am găsit un loc destul de bun cu iarbă verde, dar nu am fost mulţumit. Era cam umed. Am căutat altul şi mai bun, dar nu am mai găsit. Până la urmă m-am culcat pe un teren mai puţin bun ca primul. M-am descălţat pentru a-mi răcori picioarele, dar până la urmă m-am încălţat din nou, fiindu-mi teamă că în toiul nopţii aş putea rămâne fără bocanci. Am aşternut ce am avut cât mai bine şi m-am culcat cu capul pe raniţă şi puşcă. Noaptea a fost foarte răcoroasă şi eu, în vârf de deal, credeam că nu se mai face ziuă. De frig, îmi clănţăneau şi dinţii din gură.

25 AUGUST 1944

Cum s-a luminat de ziuă, am pornit voinicește la drum, în primul rând ca să mă încălzesc. Am intrat pe firul văii care se vedea din vârful dealului. Pârâul era mic, şerpuitor, iar casele rare. La o cotitură a drumului pietruit mi-a apărut în faţă un soldat rus cu arma automată gata în orice moment de a o pune în funcţiune. Înapoi nu mai puteam să mă întorc, pentru că am fost văzut. Exista pericolul de a mă ajunge din urmă vreun glonţ din arma lui. Mi-am luat inima în dinţi şi am mers direct spre el. Când am ajuns la câţiva metri mi-a spus să stau şi m-am oprit. Mi-a arătat şanţul din stânga, unde se afla o stivă de arme de diferite mărci şi dimensiuni, capturate de la alţi ostaşi, care au trecut

pe acolo mai înaintea mea. Mi-a ordonat să depun arma peste celelalte, ceea ce am şi făcut, dar încetişor, cu milă, ca să nu se spargă, după care m-am întors în drum unde eram aşteptat. Mă miram că rusul vorbeşte aşa de bine româneşte.

În timp ce mă întreba dacă mai am şi alte arme, mă scotocea cu destulă îndemânare prin buzunarele de la piept şi pantaloni. I-am spus că în raniţă am numai echipament şi a renunţat să mai controleze. M-a întrebat dacă am ceas de mână şi i-am răspuns că l-am împrumutat plutonierului meu şi nu mi l-a dat înapoi. A văzut în buzunarul de la salopetă stiloul. L-a luat, l-a desfăcut, s-a uitat la el şi mi l-a confiscat, pe motiv că mie nu mai îmi trebuie ca să mă duc acasă la hazaică, dar lui îi face trebuinţă că mai are de mers până la Berlin şi trebuie să scrie permanent familiei. Stiloul meu era o rablă veritabilă, pentru că avea peniţa tocită şi nu ţinea cerneala. Eu îl foloseam „întingând" cu el în călimară, aşa că i l-am dat cu toată bunăvoinţa. I-aş fi dat şi unul nou cu peniţă de aur, numai ca să mă lase în pace. S-a mulţumit numai cu atât şi mi-a dat voie să plec mai departe. Nici nu a observat că l-am salutat, pentru că la spatele meu mai apăruseră alţi doi ostaşi români şi a început să-i scotocească pe ei ca şi pe mine puţin mai înainte. După câţiva paşi m-am uitat înapoi. Nu îmi venea să cred ochilor că întâlnirea dintre doi soldaţi care până mai ieri erau duşmani înverşunaţi să se termine atât de „paşnic şi omeneşte". Gândindu-mă la arma care am dat-o, mă consolam cu gândul că nu sunt singurul care a făcut acest lucru şi mă simţeam absolvit de orice răspundere. Am simţit imediat că sunt mai uşor la drum şi nu îmi părea rău după ea.

Când soarele se urcase bine pe cer, am ajuns într-o comună mare. Ţăranii erau adunaţi în grupuri pe marginea drumului şi discutau între ei evenimentele „la zi". I-am întrebat pe unii unde mă aflu şi mi-au spus că sunt în comuna Vidra, Judeţul Vrancea. S-a confirmat ceea ce am auzit în pădure, că ofiţerii, în general, şi unii soldaţi îşi cedează echipamentul şi unele lucruri de valoare sau bani pentru haine civile ţărăneşti şi că merg pe furiş peste dealuri şi munţi să nu dea ochii de Armata roşie, fiindu-le teamă că pot fi luaţi prizonieri. Oamenii nu m-au crezut când le-am spus că eu am fost dezarmat de un ostaş rus pe firul văii, pentru că nu îşi închipuiau cum a ajuns acela acolo fără să fie văzut că trece prin comuna lor. Ţăranii bănuiau că soldatul a fost parașutat.

Gândindu-mă mai serios la ceea ce am de făcut, am ajuns singur la concluzia că o dată ce aveam încheiat armistițiul cu rușii nu mai are nici un rost să mă mai feresc de a da ochii cu ei, astfel că m-am interesat care este drumul cel mai scurt către Buzău și am pornit într-acolo, fără nici un fel de reținere sau teamă. Curând am ajuns la o șosea mai circulată.

Pe partea dreaptă a șoselei se afla o coloană de căruțe cu boi și cai, încărcate la maximum cu diferite poveri pentru că animalele trăgeau greu, încât abia se mișcau. Din când în când, coloana era depășită de diferite feluri de mașini militare, tancuri sau tanchete, învăluite în nori groși de praf. Unele aveau ca încărcătură bărci late de metal necesare traversării apelor mai adânci. Am fost ajuns din urmă de doi ostași și am hotărât să mergem în grup.

Ne-am oprit pentru odihnă într-un sat. Fără să lăsăm rănițele din spinare ne-am așezat pe iarbă rezemați de un gard, privind cu atenție la forfota după șosea.

Am depășit orașul Focșani fără să trecem prin el, ci la o distanță de câțiva kilometri mai spre vest și am ajuns la șoseaua națională Focșani-Râmnicu Sărat. Circulația mașinilor era intensă, iar praful gros de pe șosea, cam de un lat de palmă, ne sufoca când treceau mașinile. Rănița din spinare devenise din ce în ce mai grea, cu toate că nu mai era nimic în ea.

La un moment dat am văzut pe câmp, la câteva sute de metri depărtare, câțiva cai păscând liniștiți. Un camarad de drum ne-a spus că o să prindă unul ca să punem pe el rănițele și să mergem mai departe. Peste puțin timp a și adus la șosea un cal alb cu picățele negre. Am legat două rănițe una de alta și le-am pus pe spinarea calului. A treia am așezat-o deasupra. Cel care a adus calul îl conducea de căpăstru, iar eu împreună cu celălalt țineam pe rând cea de a treia rănită în echilibru, ca să nu cadă. Fără greutate în spinare, mergeam mult mai ușor pe potecă. Ne supăra numai praful de la coloanele nesfârșite de vehicule. Și pe aici, pe cele mai multe mașini, căruțe sau tancuri care treceau era scris cu cretă sau vopsea de toate culorile în limba rusă ori română „Berlin". În unele mașini câte un soldat cânta „cu foc" din acordeon, sau din gură, încât aveai impresia că merge la nuntă și nu la război.

Tot mergând camaradul cu căpăstrul în mână a intrat cu cal cu tot într-un ghemotoc mare de sârme de telefon și telegraf atârnate de un stâlp de lemn. Cred că ele au fost retezate intenționat de către ruși, pentru întreruperea legăturilor de comunicație dintre localități. Calul s-a oprit pentru că se încurcase cu picioarele în sârmă și nu putea merge mai departe. Unul dintre camarazi a fost de părere să nu ne mai pierdem vremea să descurcăm picioarele calului din sârme. Mai bine ne luăm raniţele din nou în spinare și mergem mai departe. S-a și opintit să o ridice pe a lui.

Între timp, circulația pe șosea s-a întrerupt, în dreptul nostru se afla un camion cu câțiva soldați ruși și două femei, cocoțate deasupra bagajelor acoperite cu prelată. Rușii au observat că noi avem de gând să părăsim calul împiedicat între sârme. Una dintre femei a început să se răstească la noi pe rusește și să ne facă semne să scoatem calul de acolo. Noi făceam însă pe „nisnaiu" că nu înțelegem. Rusoaica a pus mâna pe pușca care se afla alături și a îndreptat-o amenințător către noi, gata să tragă „dacă nu executam ordinul". Când am văzut „că e groasă" ne-am repezit toți trei la picioarele din față ale calului să le ridicăm în sus dar nu puteam. Eu cu un camarad încercam să ridicăm un picior, iar celălalt să-l ridice în același timp pe celălalt. Calul nu știa ce să mai facă. Cum era să rămână numai în două picioare ca la circ? Rușii făceau haz pe socoteala noastră. Și-au dat seama că au de-a face cu niște „nătăfleți", care habar nu au „cu ce se mănâncă calul". Până la urmă ne-am pus de acord că trebuie să ridicăm numai câte un picior o dată și apoi pe celălalt. Așa a înțeles și calul că este mai bine, pentru că până la urmă a ridicat copitele și am reușit să-l scoatem din strânsoare.

În sfârșit, abia când am terminat treaba și i-am dat drumul calului pe câmp la păscut, rusoaica a pus pușca la loc. Un camarad de al ei a bătut-o pe umăr pentru „vitejia" de care a dat dovadă, iar ea se simțea tare mândră. Toată fața îi era numai zâmbet. Ne-am luat raniţele în spinare și am pornit mai departe.

Am intrat în Râmnicu Sărat la puțină vreme după ce orașul a fost bombardat cu sălbăticie, de această dată de către aviația germană. Cred că nemții au devenit furioși pe români, pentru că i-am părăsit și am „fraternizat" cu rușii împotriva lor.

Am aflat că nemţii s-au aruncat „ca nebunii" cu avioanele în picaj la mică înălţime. Au mitraliat şi aruncat tot felul de bombe explozive şi incendiare. Pe străzi – dar mai ales în centru – erau numai cărămizi, moloz, lemnărie, geamuri sparte, gropi de bombe şi lucruri gospodăreşti împrăştiate. Unii cetăţeni mai reuşiseră să strângă grămadă, în curţi sau pe trotuare, câte ceva din lucrurile risipite. Alţii au reuşit să scoată din case şi prăvăliile incendiate boarfe, mobilă şi mărfuri de tot felul. Era o jale de nedescris. Coloanele de maşini şi tancuri ruseşti îşi făceau totuşi loc de trecere, inclusiv pe trotuare atunci când întâlneau în faţă vreun obstacol. Mulţi copaci pe margine erau trântiţi la pământ. Trebuia să fiu „cu ochi-n patru" să nu mă lovească vreun vehicul sau să ajung sub şenilele tancurilor. De câteva ori am fost nevoit să mă „lipesc" de pereţii caselor, ca să nu fiu strivit la învălmăşeală. Îmi era teamă că nu mai scap zdravăn din situaţia în care mă aflam. În această harababură m-am rătăcit de camarazii de drum şi ei de mine. La un moment dat m-am simţit prins de cot şi împins în faţă spre uşa deschisă a unei prăvălii. Mă luase cam pe sus un ostaş sovietic cu pistolul la centură. Prăvălia era complet goală şi în mijlocul ei era deschis chepengul de la pivniţă, prin care se vedeau treptele de lemn umede ale unei scări. O băgasem pe mânecă de teamă. Soldatul m-a pus să dau raniţa jos din spate şi să scot totul afară. El o fi crezut că am în ea cine ştie ce lucruri de valoare ca să le ia. Nu a avut însă baftă de nimic. Când am terminat de scos, s-a uitat şi el să vadă dacă a mai rămas ceva. Rămăsese tăbliţa zincată cu numărul meu matricol. Alături de matricolă mai era o iconiţă ovală foarte mică de numai câţiva centimetri pătraţi, într-o ramă din tablă subţire ruginită. Iconiţa o reprezenta pe Fecioara Maria şi Pruncul şi mi-a fost dăruită de soţie când am plecat pe front. Rusul s-a uitat la iconiţă, a tras o înjurătură şi a aruncat-o pe gaura pivniţei. M-a lăsat cu lucrurile împrăştiate şi a zbughit-o pe uşă afară să mai caute probabil încă unul ca mine cu raniţă în spate, în speranţa că va fi mai norocos. Mi-am înghesuit boarfele la loc şi am plecat şi eu mulţumit că am scăpat numai cu atât.

Am mers ce am mers, şi m-am pomenit singur pe şoseaua spre Buzău. Am constatat că sunt frânt de oboseală şi că abia mai pot merge. Din cauza unui bocanc care mă rodea tare, am fost nevoit să mă opresc şi să mă descalţ. Mi se rupseseră atât obiala, cât şi ciorapul. În dreptul

rupturilor, era o băşică mare care mă ustura. Am întors obiala şi am pornit mai departe cam „şontâc". Cât am mers nu mai ştiu. Am fost ajuns din urmă de o coloană de căruţe cu boi şi cu cai, probabil rechiziţionate cu japca de prin comune şi sate. Mă uitam cu jind la ele gândindu-mă ce bine mi-ar sta lângă vizitiu. O căruţă avea la spate „inima" scoasă în afară. I-am dat rusului să înţeleagă că vreau să mă agăţ şi eu de ea. Probabil văzându-mă aşa de prăpădit şi şchiop, a aprobat din cap. Am pus raniţa sus lângă oblon, iar eu m-am aşezat „pe băţ" . Mă zdruncina de credeam că-mi sar măselele din gură. Praful era gros şi prin el erau ascunse pietre. Fundul meu nu a putut suporta prea mult zdruncinăturile şi eram gata să renunţ de la o asemenea călătorie, când am făcut şi eu ca în zicala: „dacă-i dai nas lui Ivan se suie pe divan". De această dată „Ivan" am fost eu pentru că m-am suit lângă raniţă peste o prelată ce acoperea încărcătura căruţei. Stam cu picioarele peste oblon. În această poziţie am mers mulţi kilometri până când nu ştiu de ce coloana de căruţe s-a oprit. Am aşteptat eu ce am aşteptat, dar văzând că se întârzie plecare mi-am luat raniţa în spate, i-am mulţumit omului şi am plecat mai departe pe potecuţă.

Am trecut pe lângă o coloană nesfârşită de camioane. Mi-a încolţit în minte ideea de a încerca să văd dacă mă primeşte şi pe mine în vreunul din ele. Socoteala era simplă. Dacă mergeam cu maşina ajungeam mai repede şi nu pierdeam nimic dacă încercam. M-am rugat de mulţi şoferi sau soldaţi însă am tot fost refuzat. Când eram gata să renunţ, am mai încercat la un camion şi am avut norocul de a fi primit. În el erau numai doi ostaşi. Unul tânăr şi altul aşa de bătrân că îmi putea fi şi tată. Avea o mustaţă neagră, pe oală. Cred că era nebărbierit şi nespălat de cel puţin o săptămână. M-am ghemuit lângă ei în aşa fel ca să fiu cât mai puţin observat din afară, pentru că încărcătura maşinii depăşea binişor nivelul obloanelor şi era acoperită cu o prelată. Nu a trecut mult timp şi coloana s-a pus în mişcare. Ruşii au sos merinde şi se pregăteau să mănânce. Eu „politicos", cu toate că-mi lăsa gura apă şi „vedeam o foame ca de lup flămând", mi-am întors privirea spre câmp. Am simţit că vecinul mă înghioldeşte cu cotul. Era moşul, în mână cu o bucată de friptură de oaie. Părea a fi de la un picior din faţă. Mi-a întins pulpa care mi s-a părut „barosană" apoi mai mi-a dat şi o bucată de pâine. Friptura mi s-a părut grozavă, ca şi când nu am mai

mâncat așa ceva în viața mea. Mâncam cu poftă în timp ce prin minte se perindau cu iuțeală tot felul de gânduri profund contradictorii. Deodată – fără să vreau – m-am pomenit că-mi curg lacrimile pe obraji până la bărbie fără să pot a mă stăpâni. Plânsul meu a fost probabil ca un fel de descătușare a încordării psihice prin care am trecut tot timpul zilei. Gestul de mărinimie al soldaților ruși m-au dat gata. Tot „filozofând cu burta plină", m-am trezit că îmi este sete și nu am ce să beau. Rușii au băut ceva din bidoanele lor, însă mie nu mi-au dat nimic. Coloana s-a oprit din nou; după socoteala mea nu era prea departe de Buzău.

Șoferul s-a dat jos din cabină să se uite la cauciucuri și a dat cu ochii de mine sus în camion. Parcă l-a lovit imediat damblaua. Se înroșise la față ca un rac opărit, vorbea și gesticula în același timp, pentru a mă face să cobor din camion. Moșul cu mustața pe oală discuta cu el să-l potolească și în același timp apăsa cu mâna pe umărul meu să nu cobor. Până la urmă, l-am ascultat și m-am dat jos din camion. Și așa eram extrem de mulțumit că am ajuns atât de departe. Mă simțeam odihnit și cu forțe noi. Mi-am pus în gând să ajung în orașul Buzău, să bat pe la porțile oamenilor în speranța că voi găsi un român cumsecade care să mă primească în ogradă și să dorm liniștit undeva la adăpost. Începuse să se întunece, dar am mers înainte până s-a făcut noapte. Am aflat de la un ostaș român că este aproape podul de fier peste râul Buzău, pentru că ei se întorceau de acolo. Nu au fost lăsați să treacă de către santinelele ruseşti, deoarece în oraș se mai dădeau încă lupte de stradă.

M-am întors din drum câteva sute de metri până în dreptul unei clădiri mari, care pe întuneric mi s-a părut că este o moară. Avea gard bun, nou și înalt de scânduri late. Porțile „morii" erau însă scoase din țâțâni și trântite în același loc în interiorul curții. Nu știam ce să mai fac. Stăteam nehotărât pe loc și priveam năucit la armata sovietică care se „scurgea" fără încetare spre pod. Erau numai unități motorizate. Când treceau tancurile grele, simțeam cum se cutremură pământul sub picioare. Praful era gros și înecăcios.

Aproape instantaneu am simțit că îmi vine rău de sete. Am văzut ceva mai departe un puț fără cumpănă, cu ghizdul de beton rotund, spoit cu var. Vreo câțiva ostași ruși și români se chinuiau în jurul lui să scoată apă din puț cu cutii de conserve legate de ele. Puțul era secat și

găleata îi fusese furată. Chiar dacă ar fi existat găleată, cu ea nu se mai putea „prinde apă". Un român s-a plictisit de atâtea încercări nereuşite de a scoate ceva, pentru că mi-a dat mie sârma cu cutia ca să încerc eu. Când am sorbit o gură din ea am simţit pe limbă mai mult nisip şi mi-a fost imposibil să o înghit, astfel că am scuipat-o. În sinea mea mi-am zis că: „Până mâine nu am să mor de sete".

M-am întors lângă gardul morii să rămân peste noapte. Tot învârtindu-mă de colo până colo am găsit un sac mare nemţesc – aproape nou – confecţionat din hârtie de ambalaj. M-am gândit că este bun pentru aşternut. L-am întins pe pământ lângă gard. Am pus raniţa în loc de pernă şi m-am învelit cu mantaua. Am adormit destul de repede, pentru că mă simţeam mort de oboseală.

26 AUGUST 1944

Am trecut podul peste râul Buzău. Pe nesimţite m-am pomenit în oraş. Nici ţipenie de om pe stradă. Mergeam cu speranţa naivă că am să găsesc o prăvălie deschisă să cumpăr ceva de mâncare pentru că setea îmi trecuse de la sine şi mi se făcuse foame. Speranţa a fost zadarnică, deoarece toate prăvăliile erau cu obloanele trase şi bine zăvorâte. Într-un singur loc uşa unui magazin era deschisă şi dată de perete. Mi-am dat seama că a fost forţată de răufăcători.

La câţiva zeci de paşi mai departe am văzut şi oameni, însă erau morţi, risipiţi din loc în loc, în special pe lângă bordură, toţi numai în uniformă germană.

La ieşirea din oraş mi-am dat seama că am două posibilităţi de a merge mai departe. Pe şosea sau pe lângă calea ferată. Am ales „drumul de fier" pentru că era mai direct, fără aglomeraţie şi pericole. Chiar la acea răspântie în care mă aflam am dat peste o căruţă militară germană cu coviltir şi roţile din spate distruse, probabil de explozia vreunui obuz. În jurul ei erau împrăştiate tot felul de medicamente, iar cele rămase sub coviltir, erau foarte răvăşite. Probabil acea căruţă a fost o „farmacie pe roate". Eram singur, singurel. Am lăsat jos raniţa din spate şi am început să caut ceva printre medicamentele împrăştiate, în speranţa că am să găsesc vreunul care îmi trebuie. Am luat în mână mai multe cutii şi sticluţe, dar cum erau cu etichetele scrise în altă limbă şi mai ales germană le abandonam.

Am văzut un borcănel alb cu dop de sticlă, plic cu pastile foarte mici. Am considerat că în el trebuie să se afle un medicament bun şi l-am luat. Aveam de gând să mă interesez în oraş la vreo farmacie, pentru a afla la ce îl pot folosi.

Tocmai când îl băgam şi pe acela în sacul de merinde, mi-a şuierat un glonţ chiar pe lângă urechi. M-am speriat aşa de tare, ca de frica morţii. Am avut noroc că nu m-a nimerit. De teamă ca să nu mai vină altul, care să mă găsească ţintă şi să mă omoare ca pe un prost aproape de casă, am înşfăcat raniţa şi „am luat-o la picior" în pas „voios". Cred că cel care a tras o fi fost chiar „farmacistul" neamţ ascuns prin lanul de porumb din apropiere.

În dreptul cantonului căii ferate erau doi soldaţi români. Unul dintre ei trăgea cu puşca după găinile şi raţele cantonierului, pentru că altfel nu putea să le prindă. În timpul scurt cât am privit eu nu a reuşit să lovească nici una. M-am amuzat când un glonţ a nimerit între picioarele cocoşului dolofan şi ţărâna a sărit în sus cu „moţatul" speriat. „Nebunul" de soldat, se învârtea cu puşca şi trăgea în toate direcţiile în funcţie de deplasarea găinilor după cocoş. Fiindu-mi teamă să nu îmi găurească mie pielea vreun glonţ „rătăcit" sau ricoşat am căutat să mă îndepărtez cât mai repede.

La un moment dat m-am oprit în loc şi m-am trântit la pământ în şanţul apropiat, deoarece la vreo două sute de metri înaintea mea a început să iasă dintre două lanuri de porumb o coloană de prizonieri nemţi înşiraţi pe trei rânduri şi escortaţi de mai mulţi soldaţi ruşi cu arme automate, gata de tragere. Cred că au fost cam 50-60 de oameni, care au traversat calea ferată, pentru a ajunge la şoseaua naţională asfaltată. După câtva timp, am îndrăznit să pornesc şi eu mai departe.

Se făcuse cald de tot şi înaintam foarte încet, îngândurat, când deodată mi-au apărut în faţă la mică distanţă trei soldaţi români. Făcuseră focul cu vreascuri chiar pe potecă şi coceau porumb luat din lanul apropiat. Mi-am continuat drumul, fără să mă opresc. Eram grăbit să ajung cât mai repede la un unchi al meu, într-un sat de dincolo de oraşul Mizil, unde speram ca peste câteva ore să o întâlnesc pe mama. Puţin mai târziu am intrat într-o vie arătoasă de pe margine căii ferate. Strugurii erau însă necopţi şi acri încât mi-a făcut gura pungă fiindu-mi imposibil să-i mănânc.

Cu chiu cu vai am ajuns în gara Inoteşti. Nici pomeneală să existe vreun salariat la datorie. Foarte obosit, m-am aşezat în faţa gării, pe bordura dintre peron şi prima linie ferată, ca să mă mai odihnesc. Ştiam de multă vreme, teoretic, că dacă aş merge mai departe din această gară spre Ploieşti aş ajunge în primul rând în halta C.F.R. Tomşani. Privind peste liniile de cale ferată am văzut în dreapta mea comuna Tomşani şi am apreciat că, departe în zare, într-un colţ al aglomerării de gospodării se află şi satul pe care-l caut. Am hotărât să nu mai ocolesc pe la haltă, ci să o iau direct peste câmp pentru a scurta drumul.

Încet, încet, m-am apropiat de sat. Cred că arătam ca un cerşetor. Mai ales că salopeta era sfâşiată şi în fund de când am călătorit cu căruţa spre Buzău. Am întrebat o femeie întâlnită în cale unde este casa unchiului meu tâmplarul. Mă aflam foarte aproape de el.

Într-o răspântie, ceva mai lateral de uliţa pe care mergeam, o femeie scotea apă din puţ. M-am uitat la dânsa şi dânsa la mine. Mi s-a părut că este sora mea Oaia, dar nu îmi venea să cred. În sfârşit, am ajuns şi la unchiul meu, „mai mult mort decât viu". A trebuit să mă deplasez în spatele casei sale la o verişoară, unde de frica bombardierelor anglo-americane se aflau refugiate mama, împreună cu sora mea.

Nu se putea ca revederea „să nu se lase" cu lacrimi pe obrajii tuturor. Eu m-am simţit foarte emoţionat şi nu ştiam ce să mai fac. M-am oprit în faţa lor „ca un popândău", iar ei se uitau la mine ca la urs.

Când s-a înapoiat de la puţ şi soră-mea cu găleţile de apă, le-a povestit celorlalţi că nu m-a cunoscut când am trecut pe drum şi că şi-a spus în gând: „al cui o fi prăpăditul ăla de soldat că abia se mai mişcă". Eram cu adevărat un „prăpădit" dacă nu a fost în stare să-şi recunoască fratele. Mama era bolnavă.

27 AUGUST 1944

M-am sculat dis-de-dimineaţă, „arzând" de dorinţa de a-mi revedea cât mai curând soţia şi copiii. Pentru a nu mai ocoli pe la halta C.F.R., am pornit pe o potecă care traversa în diagonală islazul comunal. Încă înainte de a ajunge în Valea Călugărească, începusem să mă gândesc câţi kilometri mai am până în satul Plopu la nenea Costică. Curând am

găsit o uliţă, cu case pe ambele părţi, care urca spre viile de pe deal. Am cotit din şosea pe acea uliţă şi am început să urc dealul destul de greu şi încet. Casele s-au terminat şi pe nesimţite m-am pomenit printre vii şi crame. La un moment dat şi drumeagul a devenit o potecuţă ce se afunda într-o pădure tânără.

M-am oprit în loc, pentru că mi-am dat seama că îmi este teamă să merg singur prin pădure, pe o potecă necunoscută. Până la urmă „mi-am luat inima-n dinţi" şi am intrat în pădure, urcând în continuare. Peste puţină vreme am început să cobor şi mi-am dat seama că am trecut deja de partea cea mai înaltă a dealului. Am răsuflat uşurat când am ieşit din pădure şi am văzut pe vale casele satului şi ale comunei, înşirate la distanţe aproape egale între ele. Coborând mai în vale, am întrebat un grup de copii care erau cu animalele la păscut unde este casa lui „nenea Costică". Am pus ochii pe ea şi am mers direct peste câmp, până am intrat pe o uliţă apropiată de casa lui. Bucurie şi iarăşi bucurie. Soţia mi-a spus că era sigură că eu am să vin neapărat sănătos, pentru că mă aştepta din moment în moment şi aşa a fost.

Nu am avut nevoie decât de vreo două zile după înapoierea mea ca să constat că din entuziasmul revederii nu a mai rămas nimic. Mi-am dat repede seama că „sunt o gură în plus", că mâncarea este „cam pe sponci" şi că nu avem aproape de nici unele. Frământat de gânduri, mi-am adus aminte de borcănaşul de pastile. Parcă aş fi descoperit o comoară. I-am pus imediat gândul cel rău ca să îl „mărit" dacă am să pot.

Am aflat de la gazdă că oraşul Urlaţi este ceva mai aproape decât Ploieştiul şi am pornit pe vale întracolo. În prima farmacie întâlnită – poate şi singura din oraş – am şi făcut tranzacţia. Farmacistul mi-a spus că pastilele sunt de „vitamina C ". Eu, după câte îmi amintesc, nu prea ştiam pe vremea aceea „cu ce se mănâncă vitaminele" şi am fost bucuros că vrea să mi le primească. După ce le-a răsturnat pe tejghea, le-a numărat conştiincios şi cinstit şi mi le-a plătit la bucată. Mai mi-a dat şi ceva în plus şi pentru borcănel, spunându-mi că dacă mai am altele, să îi mai aduc. Bucuros i-aş fi adus, de unde? Târziu după-amiază am ajuns din nou acasă, plin de praf, flămând şi foarte obosit, aducând cu mine câteva lucruri mărunte de absolută necesitate într-o gospodărie.

Pe măsură ce timpul trecea, mi-am dat seama că şederea în apropierea familiei nu mai îmi făcea nici o plăcere, pentru că deveneam din ce în ce mai neliniştit. Fiind în general un om corect faţă de obligaţiile care le aveam ca cetăţean, am început să mă consider dezertor de la datorie, pentru faptul că nu posedam nici un document pe baza căruia să stau acasă. În suflet îmi creştea teama, să nu păţesc ceva dacă întârzii mai mult decât o perioadă rezonabilă. Cu toate că toţi din familie şi gazda m-au sfătuit să nu mă grăbesc, că nu am să păţesc nimic, am hotărât totuşi să mă prezint la partea sedentară a regimentului, care se afla cantonată de multă vreme afară din Bucureşti, în comuna Vornicu Măgineni, situată cam la jumătatea distanţei dintre oraşele Ploieşti şi Târgovişte.

Cum echipamentul îl aveam deja pus la punct de către soţie, mi-a fost uşor să îl înghesui în raniţă şi să plec. În curtea bucătăriei unităţii am dat în primul rând ohii cu domnul plutonier major, care, ca şi când am fi fost prieteni de când lumea, m-a luat pe după gât, făcându-mi impresia că se gudură pe lângă mine „ca un căţel". În gândul meu m-am şi întrebat ce l-o fi găsit de este aşa de cumsecade, pentru că mai înainte nu prea puteam să ne apropiem de el. Era cunoscut ca un om milităros „specialist" în înjurături, palme şi pumni la coaste sau pe unde se nimerea.

I-am povestit cum am rămas fără armă şi împrejurările în care am predat-o lui „Ivan". Am fost trimis la magazie să mai predau ceva din echipamentul folosit pe front.

Până am sosit eu, în unitate se prezentaseră prea puţini ostaşi foşti combatanţi. Majoritatea erau ardeleni şi în general din cei care locuiau departe de Capitală şi nu au putut să mai treacă pe la familiile lor. Îmi părea extraordinar de rău că m-am grăbit să mă întorc la regiment şi că nu am ţinut seama de sfaturile familiei. Acum, o dată „băgat în porţie", nu am mai putut să fac nimic, nici măcar să mai dau vreo fugă până acasă, din cauza mijloacelor de transport aproape inexistente. Îmi venea să mă zgârii pe ochi de necaz, dar nu am făcut-o că nu îmi folosea la nimic.

Pe măsură ce trecea timpul, se mărea în fiecare zi numărul celor care se prezentau la unitate. Eram destul de puţini cei care au venit cu echipamentul aproape complet ca mine, care l-am purtat peste o sută

de kilometri numai în spinare. Restul au adus foarte puţine lucruri, în funcţie de evenimentele prin care au trecut. Unii l-au abandonat pur şi simplu ca să poată fugi. Alţii l-au cedat pentru alimente. Câţiva mai fricoşi au venit îmbrăcaţi în zdrenţe civile, înapoindu-se pe la poalele munţilor, peste dealuri şi văi, înnoptând cu ciobanii la stâne.

Într-o bună zi am primit din partea soţiei o scrisoare cu următorul conţinut:

25 august 1944

„Dragă Ţicule,

Astăzi am primit de la tine un plic şi o carte poştală care m-au bucurat foarte mult. Eram tare neliniştită până acum. Îmi pare bine că ai ajuns bine. Şi că eşti sănătos, că îţi duceam multă grijă. Şi noi suntem foarte bine cu toţii până în prezent. Dar cu dorul tău îmi vine greu de tot. Nici nu am cuvinte să mă exprim ca să mă înţelegi. Dar dorul îmi mai trece că te visez în fiecare seară în tot felul. De când ai plecat şi apoi sunt cea mai fericită între femei. Dar mai mult aş fi dacă aş fi în realitate. Nu artificial. Chiar şi aseară te-am visat că te certai cu Vicuţa şi pe mine mă ţineai în braţe ca de obicei. Cred că şi ţie îţi vine tare greu fiindcă ne-am învăţat amândoi. Şi fiindcă ne iubim sincer nu cum am văzut pe altele. Şi poate ai văzut şi tu. Asta nu aş putea face în viaţa mea. Jur pe Dumnezeul meu că nu te pot înşela cât am să trăiesc sau să te uit până în clipa morţii. Dragul meu scump îmi spui în c.p. că îţi pare rău că nu mai m-ai felicitat. Află că sunt mult mai felicitată azi fiindcă am primit totodată 2 şi că eşti bine. Şi mi-ar părea bine ca bunul Dumnezeu să ne ajute după gândul meu şi al tău. Spui că ţi-a pierit pofta de mâncare. Dar ştii ce să faci să ai poftă? Uită-te la fotografia mea şi mănâncă cu poftă. Şi îţi închipui că mănânci cu mine. Îmi pare bine că ai primit plic. Imediat ţi-am scris când m-am mutat. Mă întrebi cum mă simt după plecare? Rău. Că mă învăţasem cu tine. Îmi venea greu când plecai poate numai până la Costică şi ştiam că vii repede. Dar acum peste o lună sau mai curând. Îmi vine greu , destul de greu. Eu nu sunt supărată pe tine. Că nu m-ai sărutat când ţi-am făcut bocancii. Că am furat poate altele în plus de la tine până să pleci. Acelea îmi ţin de dor de sărut până ai să vii în curând... Îmi spui că ai fost pe la maică-ta. Şi că e bolnavă, îmi pare rău de ea. Dar nu am ce să-i fac că nu a vrut să stea cu mine, era poate de mine mai îngrijită... dar totuşi unde dai cu toporul rămâne semn. Dar nu ştiu dacă îşi mai reaminteşte de mine cât am făcut şi eu pentru dânsa, poate a uitat. Dumnezeu i-a dat după cum a făcut... Acum nu am să mă mai duc să mai iau

nici banii. După cum este nu se mai duce nimeni. De-ar da Dumnezeu să termine mai repede. Eu te aştept pe tine, până la răspunsul tău...că eu te aştept zi de zi. În tot minutul. Cu chestia aia, să o aducă de acasă tăticu nu poate să se mai ducă acolo, pe drum este oprit. Tu îmi spui că aştepţi cu nerăbdare răspunsul meu. Dar ai să-l primeşti mereu. Dar parcă unde văd că vin alţii pe acasă zic că vii şi tu în curând şi nu mai îmi vine să îţi scriu. Că zic că vii chiar acu. De carneţelele tale de vrăjală nu duce nici o grijă că le-am pus bine. Şi nu ţi le rupe Vicuţa. Să îmi spui dacă ai primit plic de la mine pe care l-am trimis după ce ai plecat tu...Te sărut de mii de ori, şi dulce de tot. Ca să-ţi ţie până vei veni. Dar eu când îţi scriu mă mănâncă buzele cred că mă sărut cu tine când ai să vii deseară, tu ce zici? Mă săruţi sau te-ai supărat pe mine? Ţicul tău care te iubeşte mult. Şi mai are puţin şi te vede.

Marioara"

Soţia a avut presimţire bună, pentru că au trecut numai două zile după ce a trimis scrisoarea şi eu am „aterizat" acasă. M-am convins pe viu că dorul unuia faţă de celălalt a fost reciproc.

Am stat cantonaţi cu unitatea în comuna „lui Caragiale" câteva săptămâni la rând, până a venit în sfârşit ordinul să ne mutăm din nou în cazarma din „Rahovei". Atunci am observat că suntem cu adevărat săraci, pentru că nu au existat maşini suficiente şi combustibil nici pentru a ne transporta pe noi „ostaşii". Abia s-a ajuns pentru cazarmament, echipament, materiale etc. Regimentul „mai trăia" doar cu numele. Într-o dimineaţă – pe răcoare – „cu noaptea-n cap", am fost încolonaţi şi am pornit spre Bucureşti pe jos.

Nu ne-am îndepărtat prea mult de locul de unde am plecat, pentru că la fiecare popas de odihnă rămâneau pe loc oamenii care nu mai puteau merge mai departe, din cauza rosăturilor de bocanci, bolnavi cu febră sau pur şi simplu, nu mai puteau să facă faţă marşului forţat. Aceştia rămâneau pe marginea şanţului, în grija câte unui gradat. Eu am rezistat „eroic" aproape 40 de kilometri. Cei rămaşi pe drum au fost „culeşi" de maşini de ocazie, printre care şi de ale noastre şi cocoţaţi peste bagaje sau mărfuri.

Până la urmă, coloana s-a destrămat definitiv şi am primit ordin „să ne descurcăm" fiecare cum putem până la cazarmă. N-am avut

şansa să prind vreo maşină, oarecare, pentru că veneau deja pline. Până când am ajuns la capătul liniei de tramvai, am mai călătorit şi eu cu câteva căruţe pe distanţe scurte. Am ajuns în cazarmă frânt de oboseală, târziu după ce s-a făcut noapte. Noi în calitate de „artilerişti" motorizaţi, înainte cu „maşini la scară", am fost puşi pe butuci numai după un singur marş de infanterişti.

După câteva zile au fost „lăsaţi la vatră" în primul rând oamenii mai în vârstă, foşti concentraţi, iar în eşalonul doi, ostaşii din contingentul 1941 rămaşi în continuare, precum şi cei din 1942 care îşi îndepliniseră stagiul activ. Eu şi alţii ca mine, care nu am făcut „premilitară", am rămas în continuare să îndeplinim termenul de trei ani. Eram puţini şi treabă multă. Corvezile nu se mai terminau.

Între timp, mama s-a întors cu văcuţa ei din evacuare şi s-a instalat la sora mea cea mai mare, în bucătăria de vară – mai mult pe post de paznic –, cu toate că restul camerelor casei erau goale. Cum, necum, până la urmă, în aceeaşi bucătărie de vreo 8-9 metri pătraţi a ajuns şi soţia mea cu ambii copii uitând, atât soacra cât şi nora, de toată gâlceava din trecut. Şi-au dat singure seama că se atrag reciproc. În timp ce mama mai avea grijă şi de copii, soţia, singură, cum a putut şi s-a priceput, a mers aproape în fiecare zi la „casa bombardată" şi cu scânduri, cu pământ amestecat cu paie şi balegă, cărând apa necesară de la mare distanţă, a mai cârpit din pereţii ei şi ai grajdului.

Pe la începutul lunii noiembrie 1944, regimentul meu, cu puţinele sale maşini şi tehnică de luptă, pur şi simplu s-a desfiinţat ca unitate de artilerie motorizată. Atât ceea ce a mai rămas din el, cât şi oamenii au fost împărţiţi care încotro pe la diferite alte unităţi. Cu acest prilej am primit şi eu concediu până la jumătatea lui ianuarie 1945, cu dispoziţia ca la întoarcere să mă prezint la regimentul de tancuri din Bucureşti unde fusesem repartizat.

Cum am ajuns acasă, am fost nevoit să scot măsuţa din bucătărie, să lărgesc cu scânduri patul vechi şi să mai fac unul pe peretele lateral, până la soba de fier. Cum intram pe uşă, trebuia să ne urcăm în „paturi", pentru că loc de scaune nu mai era. Acolo locuiam trei persoane mari şi doi copii mici, înghesuiţi pe lângă doi pereţi şi jumătate. Criza de locuinţe în oraş era „fără margini".

În câteva zile am reuşit să mă angajez la fosta mea rafinărie „Unirea", din care am plecat militar. Am fost repartizat la secţia „Orion". Pentru intrarea în fabrică, am primit două legitimaţii, dintre care una scrisă şi în limba rusă, cu cerneală roşie. Paza la poartă era dublată şi de santinele ruseşti. De muncit, propriu-zis, nu prea aveam ce face. Agitaţia printre muncitori era însă în floare. Mai mult se discuta decât se muncea, cu toate că ambele rafinării erau într-o stare de plâns, din cauza fostelor bombardamente. Pe aici au fost folosite bombe aşa de mari, încât un vagon cisternă a fost aruncat de pe calea ferată, peste gardul de beton, în curtea rafinăriei „Astra Română" ca de altfel şi în Bucureşti pe Calea Griviţei, un automobil a „poposit" la etajul întâi într-un bloc, jumătate în balcon şi restul în apartament.

La atelierele centrale, în timpul orei pentru masă, diferiţi agitatori, membri de partid sau sindicat, se urcau pe maşini sau unelte sau pe bancuri de lucru şi ţineau „discursuri" pentru că întotdeauna aveau câte ceva de spus. Cu toate că de atunci au trecut zeci de ani, îmi amintesc şi acum de un tovarăş înalt, uscăţiv şi „colţuros" care vorbea cu atâta îndârjire împotriva burgheziei, moşierimii şi în general împotriva capitalismului, încât uneori parcă ni se făcea „pielea găinii" pe spinare şi pe mâini. Era un bun orator şi avea o mare putere de convingere.

În acelaşi timp, se ducea „muncă de lămurire" pentru înscrierea în sindicatul muncitorilor petrolişti a unui număr cât mai mare de tovarăşi. Printre cei înscrişi m-am numărat şi eu, începând cu data de 1 ianuarie 1945. Mi s-a eliberat carnetul cu numărul 159.

Lipsa de alimente în oraş era cronică. Şi în rafinăria „Orion", ca de altfel şi în alte întreprinderi, s-au creat „economate". Aprovizionarea muncitorilor se făcea de prin comunele apropiate sau mai îndepărtate de către lucrători scoşi din producţie în acest scop. Era mare lucru când se anunţa că a sosit camionul cu ceva făină, mălai, iar câteodată carne sau câteva putini de telemea. Ca să prinzi ceva alimente de la economat, trebuia să ai voinţă de fier, să rezişti îmbulzelii şi călcării pe picioare, pentru că marfa abia sosită se şi termina. Într-o zi, economatului nostru i s-a repartizat ulei şi varză acră – gata tocată – în butoaie foarte mari, aduse tocmai din Transnistria.

La halele centrale din oraş, carnea de cal era pe primul plan. După ora cinci când mă întorceam acasă, în galantarele măcelăriilor nu se mai găseau decât picioare – uneori cu copite şi căpăţâni descarnate, aşezate frumos tocmai bune pentru speriat copiii.

Ca să nu stăm cu toţii grămadă în atelierul de sudură, pe mine – „ca recrut" – m-au repartizat în fundul rafinăriei, ca să lucrez la „ce pică" de la lăcătuşii din acea parte a fabricii. De picat nu prea pica. Neavând ce face, am început să-mi confecţionez un generator de acetilenă, din materiale vechi care erau suficiente la îndemână. În mai puţin de două săptămâni l-am terminat şi transportat cu o maşină a „economatului" acasă la sora mea, după ce am obţinut cu uşurinţă „bilet de poartă" de la sindicat. Aveam de gând ca după ce mă eliberez din armată să lucrez ca sudor la antreprize particulare, cu sculele şi aparatul meu, pentru că se plătea mai bine, iar mai târziu să îmi deschid pe cont propriu un atelier de sudură, aşa cum a făcut un prieten al meu, care cu câţiva ani mai înainte şi-a deschis un atelier de reparat biciclete şi se descurca foarte bine.

„Biletele de poartă" se dădeau cu „toptanul". Mai toţi muncitorii îşi făceau pentru ei, rude sau prieteni în special „arzătoare de gaz", din cauză că lemnele erau foarte scumpe şi nu prea se găseau. Cozile la depozite de petrol erau interminabile „din noapte-n în noapte". Cei care foloseau asemenea aparate erau afumaţi, gălbejiţi şi miroseau de la distanţă a petrol. Bătălia se ducea pentru confecţionarea unor „duze" foarte mici, care să consume cât mai puţin gaz şi dacă se poate fără fum.

La jumătatea lunii ianuarie 1945, când mi-a expirat concediul legal, m-am prezentat la noua unitate unde fusesem repartizat. Am fost extrem de bucuros că în aceeaşi zi mi s-a eliberat un alt bilet de concediu, până la sfârşitul lui februarie, urmând ca tot atunci să primesc şi livretul militar.

M-am prezentat din nou la muncă, în aceeaşi rafinărie „Orion", foarte grăbit să încep cât mai repede activitatea. Foamea de bani mă împingea de la spate.

De această dată, am îndeplinit mult mai repede toate formalităţile de angajare.

Dacă după începutul anului eram duşi din când în când la prefectură pentru „manifestaţie", în luna februarie, marşurile au devenit

mai dese, „tam nesam" ne devenise antipatic generalul Rădescu, care guverna atunci ţara. Nu eram încă destul de lămurit ce aveam noi de împărţit cu el. Doream însă „să cadă" cât mai repede. Scopul urmărit era venirea la putere a doctorului Petru Groza. „Mirosea" el a moşier, dar era „de-al nostru" pentru că se numea „democrat" şi a avut noblețea de a ceda de bună voie o parte din pământ ţăranilor.

Pentru a-l da jos pe Rădescu, eram adunaţi cam „cu arcanul" la poarta fabricii şi ne încolonam purtând diferite pancarde. Ni se distribuiau lozinci scrise, la câte un grup de 10-20 oameni pentru a fi strigate din când în când pe drum şi „mai vârtos" la prefectura judeţului. Într-o seară, grupul în care mă aflam eu avea de strigat lozinca „Vrem pământ pentru ţărani". Marea majoritate a muncitorilor strigam lozincile din toţi „rărunchii" şi le repetam uneori fără nici un rost, numai ca să ne aflăm în treabă. În seara aceea, un grup mic de muncitori, din spatele meu, în loc să strige „Vrem pământ pentru ţărani" au strigat – e drept mai în surdină – „Vrem pământ PESTE ţărani". Surprins de această îndrăzneală, am întors capul să văd acei oameni duşmănoşi. Ei tocmai „strânşi buluc" făceau haz de acea glumă neghioabă. Mi-am dat seama că nu sunt „de-ai noştri". Nu ştiu dacă şi la prefectură ei au mai repetat „strigătura", pentru că indignat şi mâhnit în acelaşi timp am plecat de la adunare tare îngândurat, direct spre casă. Pe drum am ajuns la concluzia că indiferent de voinţa mea şi a altora ca mine asemenea oameni există. Habar nu aveam însă cum o să se împace vreodată „capra cu varza", dacă se poate împăca.

BUCUREŞTI – MARTIE 1996